

KLASIKOAK, S.A. lukro-asmorik gabeko elkarateak argitaratu du obra hau, elkaratearen sustatzaile eta partaideak honako erakunde hauek izanik:

Fundación BBVA

•

Bilbao Bizkaia Kutxa — BBK

•

Gipuzkoa Donostia Kutxa — KUTXA

•

Caja VITAL Kutxa

•

Euskal Herriko Unibertsitatea — UPV/EHU

•

Deustuko Unibertsitatea

FEDON, MENON,
KRATILO ETA FEDRO

PLATON

Fedon, Menon,
Kratilo eta Fedro

Jatorrizko izenburua:
FAIDWN, MENWN, KRATULOS, FAIDROS
Euskaratzailea: *Jesus Maria Arrojerria*
Berrikuslea: *Aitziber Karrera Aranburu*
Hitzaurregilea: *José Ramón Arana*

Lehen argitalpena: 2005eko irailean

© Itzulpenarena: Jesus Maria Arrojerria
© Klasikoak, 2000
Begoñako Andra Mari, 16 • 48006 Bilbo
Tel.: 94 • 416 14 89 / Fax: 94 • 416 63 48

Erabat debekaturik dago, Copyright-titularren idatzizko baimenik gabe, legeek ezarritako zigorraren pean, zatika edo osorik obra hau birsortzea edozein bitartekoz edo prozeduraz, erreprografia eta trataera informatikoa barne direla, baita beronen aleak alokapen edo mailegutza publikoaren bidez banatzea ere.

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak onetsia 2005-IX-28

ISBN: 84-96455-07-6
Lege gordailua: BI.-2386-05

Fotokonposaketa: L&A Diseinua.
Begoñako Andra Mari, 10 • 48006 Bilbo

Inprimaketa: Gestingraf L. B. A.
Ibarsusi Bidea, 3 • 48004 Bilbo

Diseinua eta Maketa: A.I.C.
Infante Don Juan Etorbidea, 26 • 20008 Donostia

FEDON

FAIDWN

EC. Αὐτοῦ, w\Faidwn, paregenou Swkratei ekein/h/th/hufv
ra/h/to;farmakon epien ej tw/desmwthriw/h]a]lou tou h]kousa~...

FAID. Αὐτοῦ, w\ Ecekrate~.

EC. Tioun dhvestin afta eipen o.hjhr pro;tou`qanatou..kai;
pw~ e]teleuta...hdew~ gar aj ejw;ajkousaimi. kai;gar oufe ^twñ
politwn° Fleiasiwn oulei; panu ti epicwriazei ta;nuñ Aqhazew,
oufe ti~ xewo~ afiktai cronou sucnou e]keiqen ofti~ aj h]mìn safew
ti ajgeilai oiφvt hñ peri;toutwn, plhw ge dh;ofi farmakon piwn
apoqanoi: twñ de;a]lwn oulen eiden frazein.

FAID. Oujle;ta;peri;th~ dikh~ afa epuyesqe oh tropon ejew
neto...

EC. Naiytauta men h]mìn h]ggeilevti~, kai;ejjaumazomenw ge
ofi palai genomewh~ aujh~ pollw/u]steron faiwetai apoqanw. tiv
oun hñ touto, w\Faidwn...

FAID. Tuch ti~ au]w/w\ Ecekrate~, sunebh: efucen gar th/
proteraia/th~ dikh~ h.jprumna ejstenmewh tou`ploiou o]eij Dhlon
Aqhnaioi pempousin.

EC. Touto de;dh;tive]stin...

FAID. Tout e]sti to; ploion, w] fasin Aqhnaioi, ej w/
Qhseuvpote ej Krhthn tou; Adi; ejta]e]keinou~ w]eto ajwn kai;

FEDON

Ekekrates¹: Zu zeu, Fedon, egon al zinen Sokratesen ondoan, kartzelan pozoina edan zuen egun hartan, edo beste norbaitengandik entzun duzu?

Fedon²: Ni neu egon nintzen, Ekekrates.

– Zer esan zuen, bada, gizonak hil baino lehen? Eta nola hil zen? Nik gustura entzungo nuke eta. Fliunteko hiritarretatik inor ere ez baita orain maiz joaten Atenasera, eta handik ere ez zaigu denbora luzez arrotzik etorri horri buruz berri ziurrik eman ziezagukeenik, pozoina edanda hil zela izan ezik; gainerakoetatik ezin ziguten ezer esan, ordea.

– Epaiaketaren ingurukoak ere ez dituzue jakin, orduan, ezta zein modutan gertatu zen³ ere?

– Bai, horiek batek kontatu zizkigun, eta harritu egin ginen, epaiketa aspaldi gertatu bazen ere, askoz beranduago hil zela argi dagoelako. Zergatik izan zen hori, Fedon?

– Halabehar bat egokitu zitzaion, Ekekrates. Atenastarrek Delose-ra bidaltzen duten itsasontziaren txopa koroatuta baitzegoen ausaz epaiaketaren aurreko egunean.

– Zer da, bada, itsasontzi hori?

– Atenastarrek diotenez, itsasontzi horretan joan zen Teseo behin Kretara «zazpi bikote» haiek eramanez⁴, eta salbatu egin zituen eta bere

ešwsekte kai;aufo; ešwqh. tw/oun Apolwni hułanto wJ legetai tote, eijswqeien, elastou efou~ qewria~ apaxein eij Dhl on: hñ dh; aji;kai;nuñ efi ej ekeinou kat ejiauton tw/qew/pempousin. epei dan ouñ afxwntai th~ qewria~, nomo~ ejstin aufoi~ ej tw/crownw/ toutw/kaqareuwin thn polin kai; dhmosia/mhdw~a apokteinu~wai, prin ah eij Dhl on te afikhtai to;ploiòn kai;pavin deu~ro: touto d ejpote ej pollw/crownw/gignetai, ofan tuowsin ahemi apolabowte~ aujouw. ajrch; d ejsti; th~ qewria~ epeidan oJidreu; tou` Apolwno~ steyh/thn pruman tou`ploiou: touto d efucen, wšper legw, th/proterai~a/th~ dikh~ gegonov. dia;tauta kai;polu; crowno~ ejgeto tw/Swkratei ej tw/desmwthriw/oJmetaxu;th~ dikh~ te kai; tou`qanatou.

EC. Tide;dh;ta;peri;aufo~ ton qawatou, w\Faidwn...tinh ta; lecqenta kai;pracqenta, kai;tine~ oiJparagenomenoi twñ epithdeiwn tw/ajdrivhjouk eifw oiJhconte~ pareinai, ajl efhmo~ eje leuta filwn...

FAID. Oujlamw~, ajlla;parhsaw tine~, kai;polloige.

EC. Tauta dh;panta proqumhnti wJ safestata hñin apageilai, eijnhtivsoi ajscolia tugcawei ouša.

FAID. Alla;scolazw ge kai;peirasomai uñin dihghsasqai: kai;gar to;mnhšqai Swkratou~ kai;aufo~ legonta kai;ajlou akouonta efhoige aji;pantwn hdiston.

EC. Alla;mhw, w\Faidwn, kai;tou; akousomenou~ ge toiouw tou~ eferou~ efci~: ajlla;peirw`wJ ah dunh/akribestata diexelqein panta.

FAID. Kai;mhn egwge qaumasia epaqon paragenomeno~. oufe gar wJ qanatw/paronta me ajdro; epithdeiou efleo~ eishci: eujlainwn gar moi adhr efaineto, w\ Ecekrate~, kai;tou`tropou kai;twñ logwn, wJ ajlew~ kai;gennaiw~ efel euta, wšte moi ekeinon paristasqai mhd eij "Aidou ipta aheu qeia~ moira~ ipei, ajlla; kai;ekeise afikomenon eu`praxein eiper ti~ pwpote kai;ajllo~. dia; dh;tauta oujen pawu moi efleinon eishci, wJ eiko; ah doxeien einai paronti penqe, oufe au`hdonh;wJ ej filosofia/huñ oñtw wšper eijwmen: kai;gar oiJlogoi toiuoutiwtine~ hšan: ajl ajecnw~ aťopowtiwmoi pawo~ parhñ kaiiti~ ahqh~ kraši~ apote th~ hdonh~ sugkekramenw oufo~ kai;apo;th~ luph~, ejqumoumenw/ofi aujika

burua ere salbatu egin zuen. Apolori agindu omen zioten orduan, salbatzen baziren, erromesaldi bat egingo zutela urtero Delosera; eta egiatan beti, ordutik eta gaur egun oraindik ere bai, urtero bidaltzen diote jainkoari. Bada erromesaldia hasten dutenetik, legetzat dute denbora horretan hiria aratz mantentzea eta inor ez exekutatzea agindu publikoz, itsasontzia Delosera heldu eta atzera hona itzuli arte; eta hori, batzuetan, denbora luzean gertatzen da, haizeek halabeharrez oztopatzen dutenean. Erromesaldiaren hasiera, berriz, Apoloren sazerdoteak itsasontziaren txopa koroatzen duenean izaten da; eta hori, diodan bezala, epaiketaren aurreko egunean gertatzea egokitu zen. Horregatik, hain zuzen ere, denbora luzea egokitu zitzaion Sokratesi kartzelan epaiketa eta heriotzaren artean.

– Eta heriotza beraren ingurukoak zer, Fedon? Zein gauzak esan ziren eta egin, eta lagun minetatik nortzuk egon ziren bere ondoan? Edo akaso arkonteez ez zioten utzi inori ondoan egoten eta lagunik gabe, bakarrik, hil zen?

– Inola ere ez; batzuk ondoan zeuden, eta asko gainera.

– Saia zaitez, bada, gauza horien guztien ahalik eta berri zehatzena guri ematen, ausaz zereginen bat ez badaukazu behintzat.

– Tira, badut astia, eta saiatuko naiz zuei kontatzen. Niretzat beti gauza guztietan atseginena baita Sokratesez oroitzea, bai neuk hitz egin da, baita beste bati entzunda ere.

– Orduan, benetan, Fedon, antzeko beste batzuk daukazu entzungan dizutenak ere; saia zaitez, beraz, guztia ahal duzun zehatzen azaltzen.

– Ongi, bada. Benetan gauza harrigarriak jasan nituen bere ondoran nengoela; izan ere, ez nuen errukirik sentitu, lagun baten heriotzaren aurrean nengoen arren; gizon zoriontsu agertzen baitzitzaidan, Ekekrates, bai jokaeran eta baita hitzetan ere. Zein lasai eta noble hil zen... Horrela bururatu zitzaidan Hadesenera bazihoan ere, ez zihoala patu jainkotiarrik gabe, baizik eta hara heldutakoan ere, ongi egongo zela, beste inor inoiz egon ez den bezala. Horregatik ez nuen errukizko ezer ere sentitu, dolu baten aurrean dagoenarentzat normala emango lukeen bezala; baina ezta atseginik ere, filosofian aritzen ginenetan ohi genuen bezala –hitzaldiak filosofiazko batzuk izan ziren eta–, baizik eta sentimendu arraro bat neukan, besterik gabe, atsegin eta atsekabearen nahasketa ezohiko bat, hark segituan hil behar zuela pentsatzean. Eta bertan geunden guztiok egoera berdintsuan geunden, gutxi gorabehera, batzuetan barre eginez, bestee-

ekeino~ ephelle teleutañ. kai; pante~ oi; parante~ scedow ti oufw diekeimeqa, tote; men gelwnte~, ejiote de; dakruonte~, ei+ de; hñwn kai; diaferontw~, Apollodwro~: oisqa gar pou ton andra kai; ton tropou aufou.

EC. Pw~ gar ouf.

FAID. Ekeino~v te toinun pantapasin oufw~ eiden, kai; aufo; egwge ejetaragmhn kai; oi; alloi.

EC. "Etucon deyw Faidwn, tine~ paragenomenoi...

FAID. Outov te dh; oJ Apollodwro~ twñ epicwriwn parhñ kai; Kritoboulo~ kai; oJ pathr aufou~ kai; efi Êrmogenh~ kai; Epi genh~ kai; Aijscinh~ kai; Antisqenh~: hñ de; kai; Kthsippo~ oJ Paia nieu; kai; Menexeno~ kai; alloi tine; twñ epicwriwn. Platwn de; oimhai hsqewei.

EC. Xewoi devtine~ parhsan...

FAID. Nai; Simmia~ tevge oJ Qhbaiò~ kai; Kebh~ kai; Faidwadh~ kai; Megarouen Eukleidh~ te kai; Teryiwn.

EC. Tivex Aristippo~ kai; Kleombroto~ paregenonto...

FAID. Oujdhta: ej Aiginh/gar ejegonto einai.

EC. "Allo~ devti~ parhñ...

FAID. Scedow ti oimhai toutou~ paragenesqai.

EC. Tivouñ dhxtine~ fh/hsan oi; logoi...

FAID. Egwvsoi ej ajch~ panta peirasomai dihghsasqai. aji; gar dh; kai; ta; prosqen hñera~ eijwmen foitañ kai; ejw; kai; oi; alloi para; ton Swkrath, sullegomenoi efqen eij to; dikasth rion ej w/kai; hJikh ejeweto: plhsion gar hñ tou desmwthriou. periememenouñ ellastote ef~ ajoicqeilv to; desmwth rion, diatribonte~ met alhlwn, ajewgeto gar oujprwv epeidh; de; ajoie qeik, eishnen para; ton Swkrath kai; ta; polla; dihmereuomen met aufou. kai; dh; kai; tote prwaiteron sunelghmen: thgar proteraia/ ^ahñera' epeidh; ejhlqomen ej tou desmwthriou espeva~, epuqomeqa ofi to; ploion ej Dhlou afigmewon eih. parhggeilamen ouñ alhlvoi~ hkein wJ prwaitata eij to; eijwqov kai; hqomen kai; hñiñ ejelqwn oJ Qurwrov, ošper eijwpei upakouein, eipen perimewein kai; mh; proteron pariewai ef~ aj aufo; keleush/ Aluusi gar, E

tan, berriz, negarrez, guretako bat alde handiarekin gainera, Apolodoro –gizona ezagutzen duzu jada, segur aski, eta bere izaera ere bai.

– Nola ez, bada?

– Hura benetan horrela zegoen erabat, eta ni neu ere aztoratuta nengoan, eta gainerakoak ere bai.

– Nortzuk egokitu ziren bertan, Fedon?

– Lurraldekoetatik Apolodoro hori zegoen, baita Kritobulo eta bere aita ere, eta Hermogenes, Epigenes, Eskines eta Antistenes⁵ ere bai; Peaniako Ktesipo ere bazegoen, eta Menekseno eta lurraldeko beste batzuk ere bai. Platon gaixo zegoen, nik uste.

– Eta arrotzik ba al zegoen?

– Bai, Simmias tebastarra, Kebes eta Fedondes, eta Megaratik Euklides eta Terpsion.

– Eta zer? Aristipo⁶ eta Kleonbroto bertan al ziren?

– Ez horixe; izan ere, Eginan omen zeuden.

– Beste norbait ba al zegoen?

– Uste dut gutxi gorabehera horiek egon zirela han.

– Orduan zer? Zein diozu izan zirela hitzaldiak?

– Ni dena hasieratik saiatuko naiz zuri kontatzen. Izan ere, aurreko egunetan beti joan ohi ginen besteak eta ni Sokratesengana, eta epaiketa gertatu zen epaitegian biltzen ginen egunsentitik, kartzelatik hurre zegoen eta. Beraz, kartzela ireki arte itxaroten genuen beti, elkarrekin entretenituz, ez baitzen goiz irekitzen; baina irekitzen zenean, Sokratesengana sartzen ginen eta askotan egun osoa pasatzen genuen berarekin. Baina egun hartan benetan goizago bildu ginen. Aurreko egunean, arratsaldean, kartzelatik irten ginenean, itsasontzia Delostik etorria zela jakin baikenuen. Ondorioz, ohiko tokira ahalik eta goizen etortzeko agindu genion elkarri. Eta etorri ginen, eta kasu egin ohi zigun atezainak, guregana atera ondoren, itxaroteko esan zigun eta berak esan arte ez bertaratzeko: « Izan ere –esan zuen– Hamaikak Sokrates askatzen ari dira eta gaurko egunean hilko delako berri ematen». Eta luze jo gabe, etorri eta sartzeko agindu zigun. Sartzean, bada, Sokrates askatu berria topatu genuen, eta Xantipa⁷ –ezagutzen duzu jada– bere umea besoetan eta alboan eserita. Bada Xantipak ikusi gintuen orduko, oiho egin zuen, eta emakumeek esan ohi dituztenak bezalakoxeak esan zituen: «Oi Sokrates,

efh, ~~Abi~~Jedeka Swkrath kai;paraggevlousin opw~ ah thde th/
hdeva/teleuta/Eoujpolun d ouh crown episcwn hken kai;ekev
leuen hda~ eijsiowai. eijsiowte~ ouh katelambawomen ton men
Swkrath afti lelumewon, thn de;Xanqipphn<gignwskei- gar<e<e<ou-
saw te to;paidion aufou kai;parakaqhmenhn. wJ ouh eiden hda~ hJ
Xanqipph, ajhufhmhseve kai;toiaut afta eipen, oi dh;eijwrasin
aiJgunaike~, ofi ~~Aw~~Swkrate~, ustaton dhse proserousi nuh oiJ
epithdeioi kai;su;toutou~.Ekai;o.Swkrath~ bleya~ eij ton Kritw-
na, ~~Aw~~Kritwn,Æefh, ~~Aa~~pagetw ti~ aufhn oi&kade.Æ

Kai;ekeinhn men aphygon tine~ twh tou Kritwno~ bowsaw te
kai;koptomenhn: oJde;Swkrath~ ajakaqizomeno~ eij thn klinhn
sunekamyete to;skelo~ kai;ejetriye th/ceiriw;kai;tribwn afta,
Ωw~ a<opon, efh, w\ahdre~, epikevti einai touto o)kalousin oiJ
ahqrwpoi hdux wJ qaumasiw~ pefuke pro; to;dokouh ejantion
einai, to;luphron, to;afta men aufw;n; qe<ein paraginesqai tw/
ajqrwpw/ejn de<vi~ diwkh/to;e<eron kai;lambawh/scedow ti ajag-
kazesqai api;lambawein kai;to;e<eron, w\$per ek mia~ korufh~ huf-
menw duv ofte. kaivmoi dokei, efh, eijejenoksen aufa;Ai\$wpo~,
muqon ah sunqeinaï wJ oJeo; boulomeno~ aufa;diallaxai pole-
mouta, epeidh;ouk ejlunato, sunhyen eij tauqon aufoi~ ta; koru-
fav, kai;dia;tauta w\ah to;e<eron paragewntai epakolouqeï uste-
ron kai;to;e<eron. w\$per ouh kai;aufw/moi epiken: epeidh;uplo;tou`
desmou hh ej tw\$kelei to;ajgeinow, hkein dh;faiwetai epakolou-
qouh to;hdux

Ω ouh Kebh~ upolabw, Nh;ton Dis, w\Swkrate~, efh, eu'g
epoiksa~ ajamhsa~ me. peri;gar toi twh poihamwn w\ pepoikka~
ejteina~ tou; tou`Aiswpou logou~ kai;to;eij ton Apollw prooiv-
mion kai;a<loi tine~ me hqlh hfonto, ajar kai;Euino~ prwkn, ofi
pote;dianohqeiv, epeidh;deufo hlqe~, epoiksa~ aufavproteron
oujen pwrote poihsa~. eijouh tivsoi melvei tou`e<ein ejne;Euhow/
apokrinasqai ofan me auqi~ ejwtazeu'bida gar ofi ejhsetai<eipe;
tivr;legein.

Lege toimun, efh, aufw/w\Kebh~, tajhqh, ofi ouk ekeinw/
boulomeno~ ouje;toi~ poihowasin aufou`ajtitecno~ einai epoiksa
tauta<hqlh gar wJ oujradion eih<a<ll ejupniwn tinwn apopeirwme-
no~ tivlegoi, kai;afosioumeno~ eijafa pollaki~ tauthn thn mou-
sikhw moi epitattoi poiein. hh gar dh;afta toiaute: pollaki~ moi

azken aldiz hitz egingo dizute orain lagunek zuri, eta zuk beraiei!». Eta Sokratesek Kritoni begiratu eta esan zion: «Kriton, eraman dezala norbaitek etxera.»

Eta Kritonen zerbitzari batzuek eraman egin zuten hura, oihuka eta bularrari kolpeka. Sokratesek, aldiz, ohean eserita, hanka tolestu eta eskuarekin igurzten zuen, eta igurtzi bitartean, esan zuen: «Zein gauza arraroa dirudien, gizonak, gizakiek «atsegina» deitzen dioten hori! Zein harreman harrigarria daukan bere kontrakoa dela dirudien horrekiko, atsekabearekiko! Ez dute bi hauek batera gertatu nahi gizakiarengan; baina norbaitek biotako baten atzetik ibili eta harrapatzen badu, ia behartuta dago beti bestea ere harrapatzera, buru bakar bati lotutako bi izango balira bezala. Eta nire ustez –esan zuen– Esopok horietan pentsatu balu, mito bat idatziko zukeen, nola jainkoak, borrokan zebiltzan bi hauek adiskidetu nahian, eta ezin izan zuenean, haien buruak batera lotu zituen, eta horregatik bata gertatzen zaion pertsonari, besteak ere jarraitzen dion gero kontatuz. Neuri ere gertatzen zaidan bezala. Katearen eraginez hankan mina eduki ondoren, badirudi atsegina etorri dela atzetik».

Kebesek esan zuen moztuz:

– Zeusarren, Sokrates! Ederki egin duzu, bai, niri gogoraraziz. Izan ere, Esoporen kontaerak eta Apolorentzako ereserkia bertsotan jarritz konposatu dituzun poemez beste batzuek ere galdetu didate lehen, eta baita Ebenok⁸ ere herenegun, alegia, zer pentsatuta konposatu ote zenituen horiek, hona etorri ondoren, lehenago inoiz bat ere konposatu ez duzunean. Beraz, Ebenok berriro galdetzen didanean, nik zerbait erantzun ahal izatea zerbait axola bazaizu –ondotxo baitakit galdetuko didala–, esaidazu zer esan behar diodan.

– Egia esaiozu, bada, Kebes –esan zuen–, ez ditudala konposatu beraren edo beraren poemen lehiakide izan nahian –bai bainekien ez zela erraza izango–, baizik eta amets batzuek zer esan nahi zuten jakiten saiatzeagatik, eta erlijiozko eginbehar bat betetzeagatik, behin eta berriro egiteko agintzen zidaten musika hori ote zen, badaezpada. Honako hau baitzen egoera: bizitzan zehar askotan etorri zait amets bera, aldi bakoitzean itxura desberdinean agertuz, baina gauza bera esanez: «Sokrates, musika konposatuz egin ezazu lan!». Eta aurreko bizitzan egiten nuen horixe bera egitera bultzatu eta animatzen ninduela ulertzen nuen nik behintzat, korrikalariak animatzen dituztenek bezala-

foitwn to; aufo; ejupnion ej tw/parelqonti biw/ al lot ej al lh/ o/fei fainomenon, ta; auja; de; legon, w Swkrate~, e efh, Amou- sikhn poiwi kai; ejgazou. Ekai; egw; ef ge tw/prosqen crown/o per epratton touto udelambanon aufovmi parakeleusqaivte kai; epikелеuwin, w\$per oi. Ioi~ qeou si diakeleuomenoi, kai; ejmi; oufw to; ejupnion o per epratton touto epikелеuwin, mousikhn poiein, wJ filosofia~ men ou\$h~ megisth~ mousikh~, ejmou`de; touto prav ttonto~. nuñ d epeidh; h{te dikh ejgeto kai; hJtou`qeou`edrth; diekwluevme apoqnhskein, efloxe crhñai, eijafa pollaki~ moi prostattoi to; ejupnion tauthn thñ dhmwth mousikhn poiein, mh; apeiqhsai aufw/aj la; poiein: a\$fa lesteron gar einai mh; apienai prin afosiwsasqai poihsanta poihsata ^akai; piqomenon tw/ejupniw/ oufw dh; prwton men ej ton qeon epoihsa ou|hn hJparousa qusia: meta; de; ton qeow, ejnohsa~ ofi ton poihtñ dewi, eiper mev lloi poihtñ; einai, poiein muqou~ aj l oujlogou~, kai; aufo; ouk h\ muqologikov, dia; tauta dh; ou} proceivou~ eicon muqou~ kai; hpi- tawñ tou~ Aijw pou, toutwn epoihsa oi} prwttoi~ ejetucon. tauta ouh, wKebh~, Eujw w/ fraze, kai; ejrw\$ qai kai; va swfronh/ ejne; diwkein wJ tawista. apeimi dey wJ epike, thwron: keleuosi gar Aqhnaioi.

Kai; o. Simmia~, Oiñ parakeleu/ efh, touto, w Swkrate~, Eujw w/ polla; gar hñ ejtetuchka tw/ajdrivscedon ouh ej w egw; h\$qhmai ouj opwstiouñ soi elwn einai peisetai.

Tidexh`d of, oujfilosofo~ Eujno~...

“Emoige dokei, efh o. Simmia~.

Egelhsei toimun kai; Eujno~ kai; pa~ ofw/ajiw~ toutou tou` pragmato~ metestin. oujmetoi i\$w~ biasetai aufo~. oujgar fasi qemiton einai. Kai; afa legwn tauta kaqhke ta; skelh epi; thñ ghñ, kai; kaqezomeno~ oufw~ hñh ta; loipa; dielegeto.

“Hreto ouh aufoñ o. Kebh~: Pw~ touto legei~, w Swkrate~, to; mh; qemiton einai euton biasesqai, ejjelvin d aj tw/ apoqnhskonti ton filosofon epesqai...

Tidexw Kebh~...ouk ajkhxate sulte kai; Simmia~ peri; twñ toioutwn Filolaw/ suggegonote~...

Oujlew ge safev, w Swkrate~.

xe, horrela animatzen ninduela ni ere amets horrek, egiten nuen horixe bera egitera, musika egitera, alegia, filosofia zelakoan musika gorene-na, eta nik filosofia egiten nuelakoan. Orain, oster, epaiketa gertatu eta jainkoaren ospakizunak ni hiltzea eragotzi ondoren, zera pentsatu dut, ametsak behin eta berriro ausaz musika⁹ herrikoi hori egiteko agintzen bazidan, ez niola desobeditu behar, musika hori egin baizik. Segurua-goia baitzen poemak egin eta ametsari obedituta, erlijiozko eginbehar hau bete baino lehen ez joatea. Horrela bada, lehenik, oraintxe bere eskaintza-ospakizuna den jainkoari konposatu nion poema bat. Jainko-aren ondoren, poetak, poeta izateko asmorik badu behintzat, arrazoike-ten ordeztuak konposatu behar dituela pentsatuta –eta ni neu ez nin-tzen mitoen idazlea–, horregatik eskura neuzkan eta nekizkien mitoa-k –Esoporenak– pentsatu nituen; horietatik egokitu zitzaizkidan lehenen-goekin konposatu nituen. Azal iezaiozu, bada, hori Ebenori, Kebes, eta sasoiak opa iezaiozu, eta, zentzuduna bada, jarrai diezadala lehenbaile-hen. Gaur joango naiz-eta, antza denez; izan ere, hala agintzen dute ate-nastarrek.

Eta Simmiasen esan zuen orduan:

– Hara zer-nolako aholkua ematen diozuna Ebenori, Sokrates! Askotan topatu dut jada gizona, eta, hauteman dudanetik, seguruenik ere ez dizu gogo onez kasurik egingo, inola ere.

– Zer, bada? –esan zuen honek–. Ez al da Ebono filosofoa?

– Hala iruditzen zait niri, behintzat –esan zuen Simmiasen.

– Orduan nahiko du Ebenok, eta jarduera honetan merezi bezala parte hartzen duen edonork ere bai. Ez dio, ordea, bere buruari bortxake-riarik egingo, segur aski; izan ere, ez omen da zilegi.

Eta, hori esatearekin batera, hankak lurrera jaitsi zituen, eta horre-la eserita jada solasean aritu zen gainerakoan.

Orduan, Kebesek galdetu zion:

– Nola diozu hori, Sokrates, norbere buruari bortxakeria egitea ez dela zilegi, baina, bestalde, filosofoak hiltzen denari jarraitu nahi izango diola?

– Eta zer, Kebes? Ez al duzue zuk eta Simmiasen gai horietaz entzun, Filolaoren ikasleak izanda?

– Ezer garbirik ez, Sokrates.

Alla;mhñ kai;egw;ej akoh~ peri;aufwñ legw: a)men ouh tug
canw akhkow; fqowo~ oulei; legein. kai;gar i#w~ kai;malista
prepei melonta ekeise apodhmein diaskopein te kai;muqologein
peri;th~ apodhmia~ th~ ekei; poian tina;aufhn oi)meqa einai: tiv
gar ah ti~ kai;poi oi a)l lo ej tw)mevri h)Iou dusmwñ crown.~

Kata;tivdh;ouh pote oulfasi qemiton einai aufon e)uton
apokteinu)ai, w)Swkrate~...h)h gar egwge, o)er nundh;su;h)fou,
kai;Filolau h)kousa, ofe par h)in dihtato, h)h de;kai;a)lwn
tinwn, w) oujdei touto poiein: safe; de;peri;aufwñ ouleno; pwv
pote oulen akhkoa.

Alla;proqumeisqai crhyefh: tava gar ah kai;akousai~.
i#w~ mentoi qaumastow soi faneitai eijtouto monon twñ a)lwn
apantwn a)l ouh e)stin, kai;ouje pote tugcanei tw)ajqrwpw/w)per
kai;talla, e)stin ofe kai;oi) beltion a)l teqnawai h)zhñ, oi) de;
beltion teqnawai, qaumaston i#w~ soi fai)etai eijtoutoi~ toi~
ajqrwpoi~ nh;o)ion aufou; e)utou; eu poiein, a)l la;a)l lon dei
perime)in eujrgethn.

Kai;o)Kebh~ h)ewa epigelasa~, "Ittw Zeuv, efh, th/aufou
fwnh)ipwv.

Kai;gar ah doxeien, efh o)Swkrath~, oufw g einai a)logon:
oujmentoi a)l i#w~ g e)ei tina;logon. o)men ouh ej aporrhtoi~
legomeno~ peri;aufwñ logo~, w)ej tini froura)smen oi.h)qrwpoi
kai;oujdei dh;e)uton ej tauth~ lu)in ouj apodidraskain, mega
textivmoi fai)etai kai;oujra)io~ diidein: oujmentoi a)l la;to)de gev
moi dokei, w)Kebh~, eu legesqai, to;geou; einai h)wn tou; epime
loume)ou~ kai;h)fa~ tou; ajqrwpou~ ej twñ kthmatwn toi~ qeois
einai. h)soi;oujdokei oufw...

"Emoige, fhsin o)Kebh~.

Oukouh, h)d of, kai;su;ah twñ sautou kthmatwn ei)ti au)o;
e)uto;apokteinu)i, nh;shmh)antovsou ofi boulei au)o;teqnawai,
calepaimoi~ ah aufw)kai;ei)tina e)toi~ timwri)an, timwroid ah...

Pawu g , efh.

"Isw~ toimun tauth)uk a)logon nh;proteron aufon apoktei
nu)ai dein, prin ajagkhñ tina;qeo; epipemyh/w)per kai;thñ nuh
h)in parousan.

– Dena den, nik ere entzutez hitz egiten dut gauza horietaz, bai. Baina, halabeharrez entzun dudana esateko oztoporik ez dago. Eta, gainera, hara bidaiautuko duenarentzat, agian egokiena da harako bidaiaari buruz aztertu eta mitoak kontatzea, bidaia nolakoa ote den uste dugunari buruz. Zer besterik egin lezake, bada, batek eguzkia sartu arteko denboran?

– Zer dela eta diote, bada, ez dela zilegi norberak bere burua hiltzea, Sokrates? Oraintxe zuk galdetzen zenuen horixe entzuna baitiot jada nik neuk Filolaori, gurean ostatu hartu zuenean, eta baita beste batzuei ere, hori ez dela egin behar, alegia. Baina gai horiei buruzko ezer garbirik ez diot inoiz inori entzun.

– Gogoz saiatu behar da, ordea –esan zuen–, agian berehala entzungo duzu eta. Halere, harrigarria irudituko zaizu, agian, gainerako guztietatik gai hori bakarrik izatea sinplea, eta inoiz ez gertatzea gizonari beste izakiei bezala: batzuetan eta batzuentzat hobe dela hilik egotea bizitzea baino; eta, beharbada, harrigarria irudituko zaizu hilda egotea hobe dela iruditzen zaien gizaki horiei ez izatea zilegi erlijioaren aldetik beraiek beren buruari on egitea, beste ongile baten zain egon behar izatea baizik.

Orduan, Kebesek, leun irribarre eginez, bere hizkeran esan zuen:

– Jakin dezala Zeusek!

– Eta horrela bai emango lukeela arrazoigabea! –esan zuen Sokratesek–; ez da, ordea; segur aski arrazoiren bat edukiko du. Horrela, jakintza sekretuetan horiei buruz esaten dena, alegia gizakiak kartzela batean gaudela eta norberak ez duela bere burua bertatik askatu behar ezta ihes egin ere, zerbait handia iruditzen zait eta ez erraza ulertzen. Hala ere, niri behintzat bereziki hau ondo esaten duela iruditzen zait, Kebes: jainkoak direla gutaz arduratzen direnak eta gu, gizakiok, jainkoen jabetzetako bat garela. Edo ez al zaizu zuri horrela iruditzen?

– Niri bai –dio Kebesek.

– Ondorioz –esan zuen–, zure jabetzetako batek, bera hiltzea nahi duzula zuk adierazi gabe, bere burua hilko balu, zu ere haserretuko zinarteke berarekin eta zigortuko zenuke, zigorren bat bazenu, ezta?

– Bai, noski –esan zuen.

– Orduan, horrela agian ez da arrazoigabea batek bere burua ezin hil izatea, jainkoak ezinbesteko aukeraren bat bidali baino lehen, orain niri aurkeztu zaidana bezalakoa.

All eikou, efh o.Kebh~, toutoge faiwetai. o)mentoi nundh; elege~, to; tou; filosofou~ raddiw~ ah ejjelein apoqnhskein, epiken touto, w\Swkrate~, atopw/ eiper o)nundh; ejegomen euj logw~ efci, to; qeow te einai ton epimeloumenon hwn kai; hta~ ekeiwou kthwata einai. to; gar mh; aganaktein tou; fronimwtatou~ ek tauth~ th~ qerapeia~ apionta~, ej h)epistatousin aufwn oiper afistoiweisin tw n ohtwn epistatai, qeoiyouk efci logon: oujgar pou aufov ge aufou oietai afreinon epimelhsesai ej euqero~ genomeno~. ajl ajokto~ men ajqrwpo~ ta~ ah oijqeiw tauta, feuktem einai apo; tou despotoi, kai; ouk ah logizoi to ofi oujdei` apoge tou ajagou feugein ajl ofi malista paramewin, dio; aj o gistw~ ah feugoi: o.je; nou n efnw epikumoi` pou ah api; einai para; tw/ aufou beltioni. kaitoi oufw~, w\Swkrate~, toujantion einai eiko; h) o)nundh; ejegeto: tou; men gar fronimou~ aganaktein apoqnhskonta~ prepei, tou; de; afrona~ caiwein.

Akousa~ ouh o.Swkrath~ hsqhnaitevmoi efloxe th/tou`

Kebh~to pragmateia/kai; epibleya~ eij hta~, Aei toi, efh, a oJ Kebh~ logou~ tina; ajereuna/kai; oujpaw eujew~ ejjelei peiv qesqai ofi ah ti~ eiph/

Kai; o.Simmi~, Alla; mh, efh, w\Swkrate~, nuh gewmoi dokei` ti kai; aufw/ legein Kebh~: ti gar ah boulomenoi ahdre~ sofoi; wJ ajhqw~ despota~ ajewou~ aufwn feugoi en kai; raddiw~ apallav ttointo aufwn...kai vmoi dokei` Kebh~ eij se; teiwein ton logon, ofi oufw raddiw~ fere~ kai; hta~ apoleipwn kai; afconta~ ajagou~, wJ aufo; onologe~, qeou~.

Dikaia, efh, legete: oimai gar uita~ legein ofi crhvw pro; tauta apologhsasqai w)per ej dikasthriw/

Paw men ouh, efh o.Simmi~.

Fere dh yd` of, peiraqw` pikanwteron pro; uita~ apologhsasqai h)pro; tou; dikastav. ejw; gar, efh, w)Simmi~ te kai; Kebh~, eijmen mh; w)hn h)cin prwton men para; qeou; al lou~ sofouvte kai; ajagou~, epeita kai; par ajqrwpou~ tetel euthkota~ ajewou~ tw n ejqade, h)likoun ah ouk aganaktw n tw qanatw/ nuh de; euiste ofi par ahdra~ te ejpizw afixesqai ajagous: kai; touto men ouk ah paw diiscurisaimn: ofi mentoi para; qeou; despota~ paw agagou; h)cin, euiste ofi eiper ti al lo tw n toioutwn diiscurisaimn

– Hori arrazoizkoa iruditzen zait, berriz –esan zuen Kebesek–. Oraintxe zenioenak, ordea, filosofoek erraz nahiko luketela hil, zentzugabekeria dirudi, Sokrates, oraintxe genioena arrazoizkoa baldin bada: alegia, jainkoa dela gutaz arduratzen dena eta gu haren jabetzak garela. Izan ere, jainkoek, dauden zuzendari onenek, eurek zuzentzen dituzten morrontza horretatik ateratzean pertsona zentzudunenak ez haserretzeak ez dauka logikarik; izan ere, inork ez baitu sinesten bera hobeto arduratu denik bere buruaz libre bihurtzean. Aitzitik, gizaki burugabe batek bakarrik izango luke agian uste hori, alegia jaunarengandik ihes egin behar dela, eta ez luke pentsatuko ez dela onarengandik ihes egin behar, ahalik eta gehien ondoan jarraitu baizik; horregatik, hausnarketarik gabe ihes egingo luke. Adimena duenak, ordea, bera baino hobea denaren ondoan egon nahiko luke beti seguruenik ere. Beraz, horrela, Sokrates, oraintxe esan dugunaren kontrakoa da logikoa: zentzudunei baitagokiek hiltzean haserretzea; zentzugabeei, ordea, poztea.

Hori entzundakoan, Sokrates Kebesen objektzioarekin poztu egin zela iruditu zitzaidan niri, eta gure aldera begiratuz, esan zuen:

– Kebes beti dabil, bai, zenbait arrazoiketaren arrastoari jarraitka, eta norbaitek esaten duena ez du inola ere zuzenean sinetsi nahi izaten.

Eta Simmiasak esan zuen orduan:

– Baina, Sokrates, orain nik ere Kebesek zerbait egiazkoa dioela deritzot. Zergatik, bada, bestela, gizon benetan jakintsuek nahita ihes egingo liekete beraiek baino jaun hobeei eta hauengandik arinkeriaz aldentzeko lirateke? Eta iruditzen zait gainera Kebesek zuregana zuzentzen duela arrazoiketa, zuk horren arin jasaten duzulako bai gu uztea eta baita jainkoak ere, agintari onak, zuk zeuk onartzen duzunez.

– Gauza bidezkoak esaten dituzue –esan zuen–. Nik arrazoiketa horretatik neure burua epaitegian bezala defendatu behar dudala diozue-la uste baitut.

– Erabat, bai –esan zuen Simmiasak.

– Ea bada! –esan zuen berak–. Saia nadin zuen aurrean epaileen aurrean baino konbentzigarriago defendatzen neure burua. Izan ere, Simmias eta Kebes, nik ez banu sinestuko, lehenik, beste jainko jakintsu eta onen aurrera helduko naizela, eta bigarrenik, hemengoak baino hobekak diren hildako gizakien aurrera, oker egongo nintzateke nire heriotzarekin haserretuko ez banintz. Orain, ordea, ondo jakin ezazue gizaki onengana iristeko itxaropena dudala –eta hori ez nuke sendo berretsiko–; baina jain-

ah kai;touto. wʃte dia;tauta ouʃ odoiw~ aʒanaktw; aʃl euʃlpiw
eijni einaiwi toi~ tetel euthkosi kai;wʃper ge kai;palai legetai,
polu;aʒeinon toi~ aʒaqoi~ hʃtoi~ kakoi~.

Tivouh, eʃh o.Sinnia~, wʃSwkrate~...auʃo; eʃwn thn diawoian
tauthn ej nwʃeʃei~ apiwmai, hʃkai hʃin metadoiw~...koinon gar dh;
eʃnige dokei kai;hʃin einai aʒaqon touto, kai;aʃa soi hʃapolog-
ia eʃtai, eʃan aʒer legei~ hʃa~ peish~.

Alla;peirasomai, eʃh. prwton de;Kritwna tonde skeywme
ga tiwʃtin oʃboulēsqaime dokei palai eipein.

TideywʃSwkrate~, eʃh o.Kritwn, aʃlo ge hʃpalai moi legei
o.Jmellwn soi dwsein to;farmakon oʃi crhwsoi frazein wʃejavis-
ta dialegēscai...hʃsi;gar qermainēscai mallon dialegomenou~,
dein de;ouʃen toiouton proferein twʃfarmakwʃ/eijde;nhyejnōte
ajagkazēscai kai;di; kai;tri; piwein toutwʃti toiouton poiounta~.

Kai;oJSwkrath~, “Ea, eʃh, caivein auʃow. aʃla;monon to;
eʃdoutou`paraskeuazetw wʃkai;di; dwswn, eʃan de;dehʃ/kai;triw.

Alla;scedon mew ti hʃh, eʃh oJKritwn: aʃlavmoi palai
pragmata parei.

“Ea auʃow, eʃh. aʃl uʃin dh;toi~ dikastai~ boulomai hʃh
ton logon apodounai, wʃ moi faiwetai eikotw~ ajhr twʃoʃti ej
filosofia/diatriya~ ton bion qarrein mellwn apoqaneisqai kai;
euʃlpi~ einai eʃkei`megista oiʃesqai aʒaqa;epeidan teleuthshʃ/
pw~ ah ouh dh;touq ouʃw~ eʃoi, wʃSinnia te kai;Kebh~, ejw;pei-
rasomai frawasi.

Kinduneuoussi gar oʃoi tugcanousin oʃqw~ aptomenoi filo-
sofia~ lelhwmai tou; aʃlou~ oʃi ouʃen aʃlo auʃoi;epithdeuou-
sin hʃapoqnhskein te kai;teqnawai. eijoun touto ajhqw, aʃopon
dhʃpou ah eiʃ proqumeisqai men ej panti;twʃbiwʃmhden aʃlo hʃ
touto, hʃkonto~ de;dh;auʃou`aʒanaktein oʃpalai prouqumountote
kai;epethdeuon.

Kai;oJSinnia~ gelasa~, Nh;ton Dia, eʃh, wʃSwkrate~, ouj
pawu gevme nundh;gelaseonta epoiksa~ gelasai. oimai gar ah
tou; pollou; auʃo;touto akousanta~ dokein euʃpawu eijhʃsqai eij-
tou; filosofounta~ kai;sumfawai ah tou; men par hʃin ajqrwv
pou~ kai;pawu, oʃi twʃoʃti oi.Filosofounte~ qanatwʃi, kai;sfa~ ge
oujelhwasin oʃi aʃioiweisin touto pascein.

ko jaun erabat onengana heltzeko itxaropena badudala, ondo jakin eza-zue, antzeko beste ezer sendo berrestekotan, hori berretsiko nukeela. Horrela, ez naiz horiengatik berdin haserretzen, baizik eta itxaropentsu nago hildakoentzat zerbait badagoela eta, antzinatik esaten den bezala, askoz hobeia onentzat gaiztoentzat baino.

– Zer, bada, Sokrates? –esan zuen Simmiasék–. Zuk zeuk, pentsamendu hori buruan edukita, alde egiteko asmoa daukazu, edo gu ere horren partaide egingo gaituzu? Izan ere, ongi hori niretzat eta guretzat komuna dela uste dut, eta aldi berean zuretzako defentsa izango da, esaten dituzun horietaz konbentzitzen bagaituzu.

– Saiatuko naiz, bada –esan zuen–. Baina lehenik, ikus dezagun Kriton honek, antza denez, aspalditik zer esan nahi didan.

– Zer besterik, Sokrates –esan zuen Kritonek–, zuri pozoina eman-go dizuna aspaldi esaten ari zaidana baino, ahalik eta gutxien hitz egiteko ohartarazi behar zaizula, alegia. Hizketan berotu egiten direla baitio, eta horrelako ezer ez zaiola pozoinari gaineratu behar; bestela, horrelako zerbait egiten dutenak batzuetan bitan eta hirutan edatera daudela behartuta.

Eta Sokratesek erantzun zion:

– Pikutara bidal ezazu! Berea presta dezala bakarrik, bitan eta, behar izanez gero, hirutan ere eman beharko balit.

– Banekien nik, gutxi gorabehera horrelako zerbait esango zenue-la –esan zuen Kritonek–; baina aspaldi ari zait molestatzen.

– Utz ezazu –esan zuen–. Zuei, epaileoi, orain jada eman nahi dizuet kontu, zergatik iruditzen zaidan logikoa bizitza benetan filosofian eman duen gizona adoretu egotea hiltzera doanean, eta itxaropentsu egotea, hil ondoren, han ongi handienak lortuko dituela. Hori horrela nola izan daitekeen, Simmias eta Kebes, saiatuko naiz ni azaltzen.

Izan ere, arriskua dago gainerako gizakiak ez konturatzeko, hala-beharrez filosofian zuzen jarduten duten guztiak hiltzeaz eta hilda egoteaz arduratzen direla, besterik ez. Ondorioz, hori egia baldin bada, benetan bitxia litzateke bizitza osoan hori besterik ezer ez irrikatzea, eta, aspaldi irrikatu eta beraz arduratzen zirena heltzen denean, aldiz, haren-gatik haserretzea.

Orduan Simmiasék, barrez, esan zuen:

– Zeusarren, Sokrates, oraintxe barre egiteko gogorik ez banuen ere, barrea eragin didazu! Izan ere, nire ustez jendetzari, horixe bera entzunda, filosofian jarduten dutenei buruz erabat ondo hitz egin dela iru-dituko litzaioke –eta gure herrikideak ere guztiz ados egongo lirateke–,

Kai; a] hqh`g a] legoien, w`Simmia, plhw ge tou`sfaz mh; lelqhewai. lelqhēn gar aufou; h/te qanatwsi kai; h/axioiveisin qanatou kai; oihu qanatou oiJwJ a] hqw~ filosofoi. eipwmen gar, efh, pro; hūa~ aufou, caivein eiponte~ ekeinoi~: hgoumeqati ton qawaton einai...

Pawu ge, efh upolabwn o.Simmia~.

«Ara mh; a] lo ti h] thn th~ yuch~ apo; tou`swmato~ apa-llaghw...kai; einai touto to; teqnawai, cwri; men apo; th~ yuch~ apallagen aufo; kaq aufo; to; swma gegonewai, cwri; de; thn yuchn ^aapo°, tou`swmato~ apallageisan aufhn kaq aufhn einai...aka mh; a] lo ti h/oJawato~ h] touto...

Ouk, a] la; touto, efh.

Skeyai dh; wJgaqevejn afa kai; soi; sundokh/afer ejnivek gar toutwn mallon oinai hūa~ eishesqai peri; wJ skopoumen. faiv netai; soi filosofou ajdro; einai ejpoudakewai peri; ta; hdona; kaloumena~ ta; toiasde, oion sitiwn ^ate° kai; potwn...

"Hkista, w`Swkrate~, efh o.Simmia~.

Tide; ta; twñ afrodisiwn...

Oujlamw~.

Tide; ta; a] la~ ta; peri; to; swma qerapeia~...dokei`soi ej- timou~ hgeisqai o.Joiouto~...oion iustatiwn diaferontwn kthsei~ kai; upodhmatwn kai; tou; a] lou~ kallwpismou; tou; peri; to; swma pov teron tima~ dokei`soi h] ajimazein, kaq ofon mh; pollh; ajagkh metewein aufwn...

Atimazein ejnoige dokei, efh, ofge wJ a] hqw~ filosofo~.

Oukoun ofw~ dokei`soi, efh, h.Jou`toioutou pragmateia ouj peri; to; swma einai, a] la; kaq ofon duwatai afestawai aufou, pro; de; thn yuchn tetrafqai...

"Enoige.

«Ar ouh prwton men ej toi~ toioutoi~ dh lovejtin o.Filosofo~ apolwn ofi malista thn yuchn apo; th~ tou`swmato~ koinwnia~ diaferontw~ twñ a] lwn ajqrwpwn...

Faiwetai.

Kai; dokei`gewou, w`Simmia, toi~ polloi~ ajqrwpoi~ w/hnden hdu; twñ toioutwn mhde; metewei aufwn ouk axion einai zhñ, a] l ej

filosofian jarduten dutenek hil egin nahi dutela, eta beraraiei ere ez zaie-
la ezkutatu heriotza hori jasatea merezi dutela.

– Eta egia esango lukete, Simmias, beraiek ez direla konturatu
ezik. Ez baitira konturatu nola hil nahi duten eta nolatan merezi duten
heriotza benetako filosofoek, eta nolako heriotza. Hitz egin dezagun,
bada, gure artean, haiei agur esanda. Heriotza zerbait badela uste al dugu?

– Erabat –esan zuen Simmiasek moztuz.

– Akaso arima gorputzetik bereiztea, besterik ez? Eta hori al da
hilda egotea: gorputza, arimatik aparte bereizita, bera bere kasa gelditzea,
eta arima, gorputzetik aparte, bera bere kasa egotea? Akaso heriotza hori
baino beste ezer ba al da?

– Ez, hori baizik –esan zuen.

– Azter ezazu, bada, lagun ona, zu ere nire iritzi berekoa ote zaren;
nire ustez, hortik jakingo baitugu gehiago aztertzen ari garenari buruz.
Filosofo batentzat egokia dela iruditzen al zaizu janariak eta edariak beza-
lako atseginez arduratzea?

– Batere ez, Sokrates –esan zuen Simmiasek.

– Eta maitasunezko atseginez?

– Inola ere ez.

– Eta gorputzaren inguruko gainerako zainketak zer? Zure ustez,
horrelako gizonak estimuan edukiko al ditu? Adibidez, mantu eta oineta-
ko dotoreak edukitzea eta gorputzaren inguruko gainerako apaindurak,
zure ustez, estimatuko ditu edo gutxietsi, horietaz arduratzeko behar han-
dirik ez duen neurrian?

– Gutxietsi egingo dituela deritzot nik –esan zuen–, benetako filo-
sofoak, behintzat.

– Hortaz, ez al deritzozu horrelako baten jarduera, orokorrean, ez
dela gorputzaren inguruan aritzen, baizik eta ahal duen neurrian, horren-
gandik aldentuta eta arimarantz zuzenduta egoten dela?

– Nik bai, behintzat.

– Orduan, lehenik, horrelakoetan ez al da nabarmen filosofoa,
arima gorputzaren partaidetzatik ahalik eta gehien askatuz, gainerako
gizakiak baino gehiago?

– Argi dago.

– Eta gizaki gehienek, Simmias, horrelako gauzetako ezer atsegin
ez duenak eta beraietan parte ez duenak ez duela merezi bizitzea uste

guyti teinein tou`teqna^{aw}ai o^hnden frontixwn twñ hdonwñ ai}dia;
tou`swmato^{veis}in.

Pawu men ouh aj hqh`legei~.

Tide;dh;peri;auphn thn th~ fronthsew~ kthsin...p^oteron ejn-
p^otion to;swma h}oul ej^{aw}ti~ aufo;ej th/zhthsei koinwnon sump^a-
ralambawh/oi}on to;toiowde legw: aka e}ei aj hqeiaw tina o}yi~ te
kai;akoh;toi~ ajqrwpoi~, h}taye toiauta kai;oi}poihtai;h}hñ ajⁱ;
qruloušin, o}i ouf~ akouomen akribe; oujlen oufe o}wmen...kaitoi
eijautai twñ peri;to;swma ai}sqhsewn mh;akribei~ eijsin mhde;
safei~, scolh}ai}ge a}lai: pa}ai gar pou toutwn fauloterai^{veij}
sin. h}soi;oujdokoušin...

Pawu men ouh, efh.

Pote ouh, h}d o} h}yuch;th~ aj hqeiaw~ aptetai...o}an men gar
meta;tou`swmato~ epiceirh}ti skopeiñ, dhl on o}i tote ejapatai
up} aujou.

Al hqh`legei~.

«Ar ouh ouk ej tw}logixesqai eiper pou a}loqi kata^hlon
auph}gignetai^{ti} twñ o}twn...

Naiv

Logixetai devgevpou tote kavlista, o}an auphn toutwn
mhden paraluph/ mhte akoh; mhte o}yi~ mhte ajghdwn mhdevti~
hdonh}a}l o}i malista auph;kaq auphn gignhtai ejvsa cai^{vein} to;
swma, kai;kaq o}on duwatai mh;koinwnou}sa aujw}mh}d aptomenh
ojeghtai tou o}to~.

“Esti tauta.

Oukouñ kai;ejtauqa h}lou`filosofou yuch;malista ajimav
zei to;swma kai;feugei ap} aujou, zhteide;auph;kaq auphn gig
nesqai...

Fai^{netai}.

Tide;dh;ta;toiade, w}Simm^{ia}...fame^wti einai dikaion aufo;h}
oujlex...

Famen mentoi nh;Dix.

Kai;au`kalow gev^{ti} kai;aj}aqow...

Pw~d ouf.

dute, eta gorputzaren bidezko atseginez batere arduratzen ez denak hilda egotetik hurbil dagoen zerbaitera jotzen duela.

– Guztiz egiazkoak esaten dituzu, bai.

– Eta adimena lortzeari berari buruz zer? Gorputza oztopatzailea da ala ez, norbaitek bilaketan hau partaide hartuko balu? Honako hau diot, esate baterako: ikusmenak eta entzumenak egiaren bat ematen al diete gizakiei, edo horrelakoak ere poetek behin eta berriro esaten diguten modukoak dira, hau da, ez dugula ezer zehatzik entzuten ezta ikusten ere? Eta benetan, gorputzaren zentzumenetatik horiek ez badira ez zehatzak ezta ziurrak ere, are gutxiago besteak, denak horiek baino eskasagoak baitira. Edo ez al zaizkizu zuri hala iruditzen?

– Erabat, bai –esan zuen.

– Orduan, noiz harrapatzen du arimak egia? Izan ere, zerbait gorputzarekin aztertzen saiatzen denean, argi dago orduan gorputzak berak engainatzen duela.

– Egia diozu.

– Eta, orduan, noizbait gertatzekotan, ez al zaio hausnartzean gertatzen errealitatearen bat erabat nabarmen?

– Bai.

– Eta orduan hausnartzen du ongien, horietako ezerk aztoratzen ez duenean, ez entzumenak, ez ikusmenak, ezta min edo atseginen batek ere, baizik eta ahalik eta gehien bere baitan dagoenean, gorputza pikutara bidalita, eta honekin ahal duen harreman eta kontaktu gutxien edukiz, errealitatea bilatzen duenean.

– Hori da.

– Beraz, hemen ere, ez al du filosofoaren arimak gorputza erabat gutxiesten eta beragandik ihes egiten, eta bere kasa bakarrik egotea bilatzen?

– Argi dago.

– Eta honako hauek bezalakoak zer, Simmias? Zerbait berez bidezkoa badela diogu, edo ezer ez dela?

– Badela diogu, noski, ala Zeus!

– Eta zerbait, berriz, ederra eta ona?

– Nola ez?

"Hdh ouh pwpoteti twñ toioutwn toi` ofqalmoi` eide~...

Oujlanw~, h'd of.

All a|lh/tini;aijsqhsei twñ dia;tou'swnato~ efhyw aufwñ...
legw de;peri;partwn, oion megeyou~ peri, ugieia~, ijscuo~, kai;twñ
a|lwn eufi;logw/apartwn th~ oujsia~ o}tugcanei ekaston ofi: aka
dia;tou'swnato~ aufwñ to;a|hqestatou qewreitai, h|wde efci: o}
a|h malista hufwñ kai;a|kribestata paraskeuashtai aufo;ekaston
dianohqhñai peri;ou|skopei, outo~ a|h e|ggutata i|fi tou`gnwnai
ekaston...

Pawu men ouh.

«Ar ouh ekeino~ a|h touto poihsien kaqarwtata ofti~ ofi
malista aufh/th/dianoia/i|fi ef ekaston, mhte tin ofin paratigev
meno~ eji tw/dianoieisqai mhte ^atina°, a|lhn aijsqhsin efelkwn
mhdenism meta;tou`logismou, a|l aufh/kaq aufhn eijikrinei`th/
dianoia/crwmeno~ aufo;kaq aufo;eij i krine; ekaston epiceiroi`
qhreuwin twñ oftwñ, apallagei; ofi malista ofqalmwn te kai;
wfwñ kai;wJ epo~ eipein sunpanto~ tou'swnato~, wJ tarattonto~
kai;ouk ejwto~ thn yuchn kthsasqai a|h hgeia~ te kai;fronhsin
ofan koinwnh.ak ouc outovestin, w'Simmia, eiper ti~ ^akai°, a|llo~
oJeuxomeno~ tou`ofto~...

Uperfuw~, efh o.Simmia~, wJ a|hqh`legei~, w\

Swkrate~.

Oukouñ ajagkh, efh, ek partwn toutwn paristasqai doxan
toiande tina;toi~ gnhsiw~ filosofoi~, wste kai;pro; a|lhvou~
toiauta afta legein, ofi AKinduneuwi toi w\$per a|trapovti~ ekfev
rein hufa~ ^ameta;tou`logou eji th/skeyei°, ofi, efw~ a|h to;swna
efwmen kai;sunpefurmenh hufwñ hJyuch;meta;toioutou kakou, ouj
mhypote kthswneqa i|lanw~ ou|epiqumoumen: famen de;touto eihai
to;a|hqev. muria~ men gar hufiñ ajscolia~ parevei to;swna dia;thn
ajagkaism trofhw: efi deya|tine~ nosoi prospeswsin, ejpodiv
zousin hufwñ thn tou`ofto~ qhran. ejwtwn de;kai;epiqumiwñ kai;
fobwn kai;eijlwñ pantodapwñ kai;fluaria~ ejpimplhsin hufa~
pollh~, wste to;legomenon wJ a|hqw~ tw/ofti up aufou`ouje;
fronhsai hufiñ e|ggignetai ouje|pote ouje|w. kai;gar polemou~ kai;
stasei~ kai;maca~ oujen a|llo parevei h|to;swna kai;aiJoutou
epiqumia. dia;gar thn twñ crhmatwn kthsin parte~ oiJpolemoi

– Inoiz ikusi al duzu, bada, horrelako bat zure begiez?

– Inola ere ez –esan zuen.

– Baina akaso gorputzeko beste zentzumenetako baten bidez hauteman al dituzu horiek? Guztiei buruz ari naiz, adibidez, tamaina, osasuna edo indarrari buruz, hitz batez, gainerako gauza guztien izaerari buruz, justu bakoitza denaren izaerari buruz. Akaso gorputzaren bidez ikusten al da horien egiazkoena? Edo horrela al da: gure artetik gehien eta zehatzen prestatu dena aztertzen duen gauza bakoitzaz hausnartzeko, hori heldu daitekeela hurbilen gauza bakoitza ezagutzera?

– Erabat, bai.

– Beraz, gauza bakoitzera gehienbat bere pentsamenduaz joango litzatekeen hark egingo al luke hori gardenen, hausnartzean ikusmena erabili gabe eta arrazoiketarekin batera beste ezein zentzumenik herrestatu gabe, baizik eta pentsamendu hutsa, bera bakarrik erabiliz saiaturiko litzateke errealitateetako bakoitza, aratz eta bera bakarrik harrapatzen, begi, belarri eta, hitz batean, gorputz osotik ahalik eta gehien aldentuta, arima aztoratu eta egia eta jakintza lortzen uzten ez diolako, berarekin harremana daukanean? Norbaitek erdiestekotan, ez al da hori, Simmias, errealitatea erdietsiko duena?

– Izugarri egia handiak esaten dituzu, Sokrates! – esan zuen Simmias.

– Ondorioz –esan zuen–, horietatik guztietatik derrigor sortzen zaie benetako filosofoei halako iritzi bat, elkarri honako hauek bezalako hitzak esanarazten dizkiena: «Baliteke bai bideren bat izatea azterketan arrazoiketarekin batera gidatzen gaituena, desiratzen duguna ez baitugu inoiz nahikoa lortuko, gorputza eduki eta gure arima horrelako gaitzarekin nahasita dagoen bitartean; eta desiratzen dugun hori egia dela diogu. Mila eginbehar ematen baitizkigu gorputzak beharrezko elikaduragatik; eta gainera, gaixotasunek jotzen gaituztenean, gure errealitatearen ehiza eragozten dute. Maitasun, desio, beldur, era guztietako irudiez eta txorakeria anitzez betetzen gaitu, eta, horrela, esaten den bezala, bere eraginez ezin dugu inoiz ezer zentzuzkorik pentsatu, benetan. Izan ere, gerrak, matxinadak eta borrokak ez ditu beste ezerk sortzen, gorputzak eta honen desioek baino. Ondasunak lortzeagatik sortzen baitira gerra guztiak, eta gorputzagatik gaude ondasunak lortzera behartuta, horren zainketaren zerbitzariak izanez; eta horregatik guztiagatik ez daukagu astirik filosofiarako. Baina guztietatik azken muturra hau da:

gignontai, ta; de; crh^wata ajagkazomeqa ktašqai dia; to; sw^ma, douleu^{onte} th^t/toutou qerapeia^z/kai; ek^z toutou a^scolia^m agomen filosofia^z peri dia; panta tauta. to; d^z e^scaton pantwn ofi, e^jw ti^h h^uiⁿ kai; scol^h; gen^htai a^p au^jou kai; trapw^{neqa} pro; to; skopein ti, e^ji tai^z zhthsesin au^pantacou^parapipton qou^rubon pare^{wei} kai; tarachⁿ kai; ek^{pl}h^{ttei}, w^{ste} mh; duwasqai u^p au^jou kaqoraⁿ taj^hqev. aj^lla; tw^{/o}fti h^uiⁿ dedeik^{tai} ofi, e^ji me^{ll}onew pote kaqarw^z ti ei^sesqai, a^pallakte^{on} au^jou kai; au^jh^t/th^yuch^zqea^{teon} au^ja; ta; pragmata: kai; tote, w^j e^biken, h^uiⁿ estai ou^{le}piku^{mou}new te kaiv famen e^jastai; einai, fronh^sew^z, e^jeidan teleuth^{sw}men, w^j o^j logo^z shmai^{wei}, zw^sin de; ou^l ei^jgar mh; oi^{on} te meta; tou^z sw^wato^z mhden kaqarw^z gnwnai, duoⁱⁿ qateron, h^lou^jla^{mou} estin kth^sasqai to; ei^jle^wai h^lteleuth^sasin: tote gar au^jh; kaq^z au^{thn} h^yuch; estai cw^ri; tou^z sw^wato^z, proteron d^z ou^l kai; e^ji w^hh^z zw^men, ou^fw^z, w^j e^biken, e^jgutaw e^someqa tou^z ei^jle^wai, e^jn ofi malista mhden o^uil^wmen tw^{/z} sw^wati mhde; koinwn^wmen, ofi mh; pa^sa ajag^{kh}, mhde; ajapi^{plw}neqa th^z toutou fusew^z, aj^lla; kaqareu^wmen a^p au^jou, e^w a^p o^jqeo^z au^jo; a^polush^hia^z: kai; ou^fw men kaqaroⁱ; a^pallatto^wenoi th^z tou^z sw^wato^z afrosu^{mh}z, w^j to; ei^jko; meta; toⁱoutwn te e^someqa kai; gnwsomeqa di^z h^uiⁿ au^jwn paⁿ to; ei^jl^{krine}z, touto d^z estin i^sw^z to; aj^hqev. mh; kaqarw^{/gar} kaqarou^z e^faptesqai mh; ou^jqeniton h^etoⁱauta oiⁿai, w^s Simmia^z, ajagkaion einai pro; aj^lh^{lou} legein te kai; doxazein panta^z tou; o^jqw^z filona^{qei}z. h^lou^jdokei^z soi ou^fw^z...

Pantovge mallon, w^s Swkrate^z.

Oukoun, e^fh o^s Swkrath^z, eijtauta aj^hqh; w^effa^{ire}, pol^lh; e^jpi; afikome^w/oi^l e^jw; poreu^{mai}, e^kei^z illanw^z, eⁱper pou a^lloqi, kth^sasqai touto ou^{le}feka h^lpol^lh; pragmateia^z h^uiⁿ e^ji tw[/] pare^{lq}onti biw^{/ge}gonen, w^{ste} h^lge a^podhmia^z h^uiⁿ moi prostetag^{men} meta; aj^{aqh}z e^jpi^{do}z gignetai kai; a^llw^{/aj}dri; o^z h^lgeita^{voi}J pareskeuasqai thⁿ dia^{no}ian w^sper kekaqarm^{wn}.

Panu menoun, e^fh o^s Simmia^z.

Karsia^z de; einai aka oujtouto sunbain^{wei}, o^per palai e^ji tw^{/logw}/legetai, to; cw^rizein ofi malista apo; tou^z sw^wato^z thⁿ yuchⁿ kai; ei^jisai au^{thn} kaq^z au^{thn} pantacouⁿ ek^z tou^z sw^wato^z sunageivesqai^{te} kai; a^droizesqai, kai; oi^kein kata; to; dunaton

beragandik atsedena hartzen badugu eta zerbait aztertzeraz zuzentzen bagara, gure azterketetan, berriro, edonon bat-batean agertuz, asaldura eta anabasa eragin eta aztoratu egiten gaitu, bere eraginez egia ezin ikus-teraino. Ondorioz, benetan frogatuta daukagu, noizbait zerbait aratz jakingo badugu, beragandik bereizi eta arimaz begiratu behar diegula gauzei beren baitan. Eta orduan edukiko dugu, antza denez, desiratu eta bere maitaleak garelako dioguna, jakintza; hiltzen garenean, arrazoiketak adierazten duen moduan, eta ez bizi garen artean. Izan ere, gorputzarekin batera ezin bada ezer aratz ezagutu, bitako bat: edo ezin da inola ere jakitea lortu, edo hil ondoren bakarrik. Orduan egongo baita arima bera bere kasa gorputzetik bereizita, baina lehenago ez. Eta bizi garen artean, dirudienek, gorputzarekin ahalik eta harreman eta partaidetza gutxien baldin badaukagu egongo gara jakitetik hurbilen, erabateko beharra izan ezik, eta, horren izaeraz kutsatu gabe, beragandik arazten baldin bagara, jainkoak berak gu askatu arte. Eta horrela, gorputzaren zentzugabekeriatik bereizirik eta aratz, arrazoizkoa denez, horrelakoe-kin egongo gara eta puru den oro ezagutuko dugu geure bidez, eta, agian, hori da egia. Beldur baikara, aratza ez denari ez zaiola zilegi aratz dena harrapatzea». Nire ustez, Simmias, horrelakoak pentsatu eta elkar-ri esan behar dizkiote benetan ikasteko zaleak direnek. Edo ez al zaizu zuri horrela iruditzen?

– Beste ezer baino gehiago, Sokrates.

– Orduan –esan zuen Sokratesek–, horiek egiazkoak baldin badi-ra, adiskide, ni noan tokira heltzen denarentzat itxaropen handia dago, inon izatekotan han nahikoa lortzeko pasatako bizitzan hain lan handia eman digun hori. Horregatik, orain agindu zaidan bidaia itxaropen onare-kin batera gertatzen da, baita pentsamendua prestatuta daukala, araztuta bezala, uste duen beste edozein gizonentzat ere.

– Erabat, bai –esan zuen Simmiasek.

– Baina arazketa ez al da, hain zuzen ere, tradizioan aspaldi esa-ten den hori¹⁰, alegia «arima gorputzetik ahalik eta gehien bereiztea» eta, gorputzetik alde guztietatik aldenduz, bere baitan bere kasa bildu eta kon- tzentratzen ohitzea, eta ahal duen heinean bakarrik bere kasa bizitzen ere bai, bai orain eta baita etorkizunean ere, gorputzetik loturetatik bezala askatuta?

– Erabat, bai –esan zuen.

kai;ej tw/huñ paronti kai;ej tw/επειτα monhn kaq auθh, ejklus
menhn wšper ^aek^o desmwn ek tou swmato~...

Panu men ouh, efh.

Oukouñ toutoge qawato~ ojiomazetai, lusi~ kai;cwrismo~;
yuch~ apo;swmato~...

Pantapasiqe, h'd of.

Lusin deqe auθh, w' famen, proqumountai aji;malista kai;
monoi oi filosofounte~ ofqw~, kai;to;melethma aufo;toutovestin
twñ filosofwn, lusi~ kai;cwrismo~; yuch~ apo;swmato~: h'louf.

Faiwetai.

Oukouñ, ofer ej aj'ch'el'egon, geloiòn aj eiñ ahdra paras-
keuazonq eaduton ej tw/biw/ofi eggutatw ofta tou teqnawai oufw
zhñ, kapeiq h'konto~ aujw/toutou ajanaktein...

Geloiòn: pw~ d ouf.

Tw/ofti afa, efh, w'Simnia, oiJojqw~ filosofounte~
apoqnhskein meletwsi, kai;to;teqnawai h'kista aufoi~ ajqrwpwn
foberow ek tw/de de;skopei. eijgar dia beblhntai men pantach/tw/
swmati, auθh de;kaq auθh epiqumousi thn yuchn ekein, toutou
de;gignomenou eijfobointo kai;ajanaktièn, oujpollh;aj ajogi
eiñ, eijnh;ašmenoi ekeise ipien, oi afikomenoi~ ej pivestin ou dia;
biou h'wn tucein: h'wn de;fronhsew~ w'te diebelhnto, toutou
aphllawqai sunowto~ aufoi~...h'ajqrwpionwn men paidikwn kai;
gunaikwn kai;uδwn apoqanowtwn polloi;dh;ellwte~ h'jelhsan eij
"Aidou metelqein, upo;tauth~ agomenoi th~ ej pido~, th~ tou of'es-
qaite ekei w' epequmoun kai;sunesesqai: fronhsew~ de;afa ti-
tw/ofti ejwn, kai;lawn sfodra thn auθh tauthn ej pida, mhdamou
al loqi ejteuxesqai auθh/ajiw~ logou h'ej "Aidou, ajanakthsei
te apoqnhskw kai;ouj ašmeno~ eis in aufose...oi esqaiqe crhvejan
tw/ofti ge h'w'ellaire, filosofo~: sfodra gar aujw/tauta doxei,
mhdamou al loqi kaqarw~ ejteuxesqai fronhsei ajl h'lekei~ eijde;
touto oufw~ epei, ofer a'fti el'egon, oujpollh;aj ajogi eiñ eij
foboito ton qawatou o'ioiouto~...

Pol lh;mentoi nh;Dia, h'd of.

Oukouñ ilanow soi teknhvion, efh, touto ajdrov, aj aj i'lh/
ajanaktounta melonta apoqaneisqai, ofi ouk af hh filosofo~

– Beraz, horri deitzen al zaio heriotza, gorputzetik arima askatu eta bereiztea?

– Guztiz –esan zuen berak.

– Baina hura askatzea, diogun bezala, benetan filosofatzen dutenek desiratzen dute beti gehien, eta beraiek bakarrik, eta filosofoen jarduera horixe bera da, gorputzetik arima askatu eta bereiztea; edo ez?

– Argi dago.

– Orduan, hasieran nioen bera: ez al litzateke barregarria, bizitzan zehar bere burua hilda egotetik ahalik eta hurbilen bizitzeko prestatzen den gizona, ondoren, hori heldu zaionean, haserretzea?

– Barregarria; nola ez?

– Orduan, egiatan, Simmias –esan zuen– benetan filosofatzen dutenak hiltzen trebatzen dira, eta hilik egoteari beste inork baino beldur gutxiago diote. Eta horri errepara iezaiozu honako hauetatik. Gorputzarekin modu guztietan etsaituta baldin badaude, eta arima bera bere kasa eduki nahi baldin badute, ez al litzateke absurdo handia izango, hori gertatzean beldurtu eta haserretuko balira, ez balira hara pozik eta gustura joango, bertara helduta bizitzan zehar biziki desiratu dutena lortzeko itxaropena edukita –jakintza desiratzen baitzuten– eta etsaituta zeuden horren konpainiaz libratzeko ere bai? Edo maite gizatiarrek, mutikoez, emakumeek edo seme-alabek, hil ondoren, askok gogo onez jarraitu nahi izan zieten Hadesenera, han desiratzen zutena ikusteko eta berarekin egoteko itxaropen horrek gidatuta. Orduan, jakintza benetan maite duen norbait eta esatea merezi duen moduan, Hadesenean ez bada beste inon ez duela aurkituko itxaropen hori sendo hartu duena, hiltzean haserretuko al da eta ez al da hara bertara gustura joango? Sinetsi behar da, adiskide, benetan filosofoa baldin bada, behintzat. Izan ere, iritzi sendoa edukiko du, han ez bada beste inon ez duela jakintza aratz aurkituko. Eta oraintxe nioena horrela baldin bada, ez al litzateke absurdo handia izango horrelakoak heriotzari beldur balio?

– Handia, bai, ala Zeus! –esan zuen berak.

– Ez al da hori zuretzat nahikoa frogatzea, gizon bat hiltzera doala haserre ikusten baduzu, ez zela, orduan, jakintzaren maitalea, gorputzarena baizik? Eta, segur aski, horixe bera izatea egokitzen zaio bai dirua-

ajlavti~ filoswmatō~... oJauto; devpou outō~ tugcanei wñ kai;
filocrhmatō~ kai;filotimo~, hñoi ta;efera toutwn hJainfotera.

Pawu, efh, eçei outw~ wJlegei~.

«Ar ouh, efh, wSimnia, oujkai;hJiomazomenh ajndreia~ toi~
outw diakeimēmoi~ malista proshkei...

Pantw~ dhpu, efh.

Oukouñ kai;hJswfrosunh, hñ kai; oiJpolloi; oJiomazousi
swfrosunhn, to;peri;ta; epiquimia~ nh;eptohsqai ajl oJigwv~
eçein kai;kosmiw~, ak oujtoutoi~ monoi~ proshkei, toi~ malista
tou`swmatō~ oJigwrousiw te kai;ej filosofia/zwsin...

Anagkh, efh.

Eijgar ejjelei~, h`d of, ejnohsai thw ge twñ aJlwn ajndr-
eia~ te kai;swfrosunhn, doxei soi einai afo~po~.

Pw~ dhvwSwkrate~...

Oisqa, h`d of, ofi ton qawatōn hgountai pante~ oi.hJlloi twñ
megalwn kakwñ...

Kai;malv , efh.

Oukouñ fobw/meizōwn kakwñ upōmenousin autwñ oiJaj-
ndreioi ton qawatōn, ofan upōmenwsin...

“Esti tauta.

Tw/dedieiwai afa kai;deu ajndreioiveisi pante~ plhn oiJ
filosofoi: kaitoi aJlogow ge deu tina;kai;deil ia/ajndreion einai.

Pawu men ouh.

Tide;oiJkosmioi autwñ...oujtauton touto pepomqasin: ako-
lasia/tini;swfroneveisin...kaitoi famew ge ajlwaton einai, ajl
ofw~ autoi~ sunbainei toutw/ofuion to;pawo~ to;peri;tauthn thn
eujh swfrosunhn: foboumenoi gar eferwn hdonwñ sterhqhñai
kai;epiquounte~ ekeinwn, aJlwn apecontai up aJlwn kratoume-
noi. kaitoi kalousige akolasian to;upō;twñ hdonwñ afcesqai,
ajl ofw~ sunbainei autoi~ kratoumenoi~ uf hdonwñ kratein
aJlwn hdonwñ. touto d ofuion estin w/hundh;ej egeto, tw/tropon
tina;di akolasian ajjou; seswfronisqai.

“Eoike gar.

ren maitaleari eta baita ohorearen maitaleari ere, bi horietako baten maitaleari edo biena batera denari.

– Guztiz da diozun moduan –esan zuen.

– Beraz, ausardia deiturikoa ere ez al zaie egoera horretan daudenei gehien komeni?

– Guztiz, bai –esan zuen.

– Eta neurritasuna ere, gehienek ere neurritasuna deitzen diotena, desioetan axolagabe asalatu gabe, taxuz jokatzeari, ez al zaie horiei bakarrik komeni, gorputza gehien gutxien dutenei eta filosofian jardunez bizi direnei?

– Nahitaez –esan zuen.

– Izan ere –esan zuen berak– besteen ausardiaz eta neurritasunaz hausnartu nahi baduzu, bitxia dela irudituko zaizu.

– Nola, bada, Sokrates?

– Badakizu –esan zuen hark– beste guztiek gaitz handitzat jotzen dutela heriotza.

– Ondo jakin ere! –esan zuen.

– Horien arteko ausartek ez al dute gaitz handiagoen beldurrez heriotza jasaten, jasaten dutenean?

– Hori da.

– Orduan, beldur izateagatik eta beldurragatik dira ausartak denak, filosofoak izan ezik. Baina ez da logikoa norbait beldur eta koldarkeriagatik ausarta izatea.

– Erabat, bai.

– Eta horien artean neurrizkoak direnak, zer? Ez al zaie horixe bera gertatzen: neurrigabekeriaren bategatik direla neurrizkoak? Eta ezinezkoa dela diogu, baina, halere, horren antzekoa gertatzen zaie horiei neurritasun inozo horren inguruko

egoera. Izan ere, atsegin batzuk galtzeko beldurrez eta horiek desiraturaz, berauen menpe daudela egiten diete uko besteei. Eta atseginen menpe egoteari neurrigabekeria deitzen badiote ere, halere beraiei gertatzen zaie atsegin batzuen menpe egonda menperatzen dituztela beste atseginak. Eta hori oraintxe genioenaren antzekoa da, nolabait neurrigabekeriagatik zentzatzuten dutela beren burua.

– Badirudi, bai.

«W makarie Simmīx, mh;gar ouj; auſh hXhJq;h;pro; ajethn
aj l agh;hdona; pro; hdona; kai;lupa~ pro; lupa~ kai;fobon pro;
fobon katal lattesqai, ^akai; meixw pro; ej attw wſper nomismata,
aj l hXekeino monon to;nomisma oj qow, ajti;ou|dei`panta tauta
katal lattesqai, fromhsi-, ^akai;toutou men panta^o kai;meta;touv
tou ^awjoumenante kai;pipraskomena^o tw/oſti hXkai;ajdreix kai;
swfrosunh kai;dikaiousunh kai;sullhbdhn aj hqh; ajethy;meta;
fronhsew~, kai;prosgignomenwn kai;apogignomenwn kai;hdonwn
kai;fobwn kai;twñ aj lwn pantwn twñ toioutwn: cwrizomena de;
fronhsew~ ^akai; aj lattomena ajti;aj l h lwn mh;skiagrafi x ti- hXJ
toiauth ajeth;kai;tw/oſti ajdrapodwn~ te kai;oujen ugie; ouj
aj hqe; efh/to; d aj hqe; tw/oſti hXkaqarsiv ti- twñ toioutwn
pantwn kai;hJswfrosunh kai;hJdikaiosunh kai;ajdreix, kai;aujh;
hJfromhsi- mh;kaqarmov ti- hXkai;kinduneuou si kai;oiJta; tele-
ta; hJin outoi katasthante~ oujfauloi vine~ einai, aj la;tw/oſti
palai aipittesqai ofi oJ aj ajukto~ kai;ajelvesto~ ej "Aidou
afikhtai ej borborw/keisetai, oJde;kekaqarmeno~ te kai;tete-
lesmeno~ ekeise afikomeno~ meta;qewñ oikhsei. ej sin gar dhx^aw^o
fasin oi peri;ta; teletav, Anarqhkofovoi men polloi,yakcoi dev
te pauroi;Eoutoi d ej sin kata;thn ejhn doxan ouk aj loi hpiJefi
losofhkote~ oj qw~. w dh;kai;ejw;katave to;dunaton oujen apev
lipon ej tw/biw/aj la;panti;tropw/prouqumhghn genesqai: ej d
oj qw~ prouqumhghn kai ti hjusamen, ekeise ej qowte~ to;safe; ej
someqa, aj qeo; ejelh/oJigon uſteron, wJ ejmi;dokei. taut ouh
ejwvefh, wSimmīx te kai;Kebh~, apologoumai, wJ ejkotw~ ufa~ te
apoleipwn kai;tou; ejqade despota~ oujcalepw~ ferw ouj aJa
naktw, hgoumeno~ kakei oujen htton hlejcade despota~ te aJa-
qoi~ ejteuxesqai kai;efairoi~: ^atoi~ de;polloi~ apistiax parev
cei^o: ei lti ouh ufin piqanwteroveijni ej th/apologia/h/toi~ Aqh
naiwn dikastai~, eu^ah efci.

Eiponto~ dh;tou Swkratou~ tauta, upolabwn oJ Kebh~ efh:
«W Swkrate~, ta;men aj la efnoige dokei`kalw~ legesqai, ta;de;
peri;th~ yuch~ pollh apistiax parewei toi~ ajqrwpoi~ nh;vepei-
dan apallagh/tou`swmato~, oujlamou`efi hXaj l ekeiw/th/hJera/
diafqueixhtai te kai;apolluktai h/aj oJajqrwpo~ apoqniskh/
euju; apallattomenh tou`swmato~, kai;ekbairousa wſper
pneuñ hJkapno; diaskedasqeisa oiſhtai diaptomenh kai;oujen

– Simmias zorionekoa, agian ez da hori bertutearekiko trukaketa zuzena, atseginak atseginekin trukatzea, eta atsekabeak atsekabee-kin, eta beldurra beldurrekin, handiagoak txikiagoekin, txanponak bezala; agian, hura bakarrik da txanpon zuzena, eta berarekin trukatu behar dira horiek guztiak, jakintzarekin. Eta salneurri horretan eta horrekin erosi eta salduak dira benetan ausardia, zentzutasuna eta justizia, laburbilduz, benetako bertutea, jakintzarekin batera, atseginak, beldurrak eta horrelako beste guztiak gehituta edo gabe. Baina jakintzatik bereizi eta elkarrekin trukatzen badira, horrelako bertutea agian itxura hutsa litzateke, esklaboen berezkoa benaz, eta ezer osasuntsurik eta egiazkorik gabea. Egia, ordea, benetan horrelako guztien arazketa da, beharbada, eta zentzutasuna, justizia eta ausardia, eta jakintza bera ere arazketaren bat dira. Eta baliteke misterioak ezarri zizkiguten horiek pertsona eskasak ez izatea, baizik eta aspaldi aieruz hau esatea: iniziatu gabe eta misterioetan parte hartu gabe Hadesenera heltzen dena lokatzetan etzango dela, baina araztuta eta misterioetan parte hartuta heltzen dena hara jainkoekin biziko dela. Misterioen ingurukoek diotenez, «asko baitira ferula eramaleak, gutxi, ordea, bakanteak¹¹». Eta horiek, nire iritziz, filosofian jardun dutenak dira, beste inor ez. Nik neuk ere ez dut bizitzan nire ahalmeneko ezer egin gabe utzi, behintzat, horietako bat bihurtzeko, baizik eta era guztietan saiatu naiz. Zuzen saiatu banaiz eta zerbait lortu badut, hara helduta jakingo dut garbi, jainkoak nahi badu, geroxeago, nik uste dudanez. Gauza hauekin defendatzen dut, bada, neure burua, Simmias eta Kebes, nola ez naizen ez atsekabetzen ezta haserretzen ere, logikaz, zuek eta hemengo jaunak uztean, han ere ez dudala hemen baino jaun on eta adiskide gutxiago topatuko pentsatuz. Gehienentzat, berriz, sinesgaitza da hori. Beraz, zuentzat Atenasko epaileentzat baino zerbait konbentzigarriagoa baldin banaiz nire defentsan, ondo legoke.

Sokratesek horiek esan ondoren, hitza hartuz, Kebesek esan zuen:

– Sokrates, gainerakoak ederki esan dituzula deritzot nik; arimari buruzkoak, berriz, sinesgaitzak dira gizakientzat, gorputzetik bereizten denean, jada ez ote den inon existituko beldurrez, baizik eta gizakia hiltzen den egun hartan suntsitu eta hilko ez ote den, gorputzetik bereizi orduko, eta hutsa edo kea bezala barreiatuta hegan joango ez ote den eta inon ez existitu. Izan ere, benetan nonbait egongo balitz, bera bere kasa bere baitan bilduta eta oraintxe aipatu dituzun gaitz horietatik bereizita,

eñi oujlamou h\epei;ei per eñi pou auñh;kaq auñh sunhqroismewh kai;aphllagmewh toutwn twñ kakwn wñ su;nundh;dihlqe~, pollh; añ eñi ejpi; kai;kalh,w\Swkrate~, wñ ajhqh`eñtin ajsu;legei~: ajla;touto dh;iñw~ ouk ojigh~ paramuqia~ deitai kai;pistew~, wñ eñti te yuch;apoqanowto~ tou`ajqrwpou kaivtina duwamin eñei kai;fromhsin.

Alhqh`efh, legei~, oJSwkrath~, w\Kebh~: ajla;tivdh; poiwmèn...h\peri;aufwñ toutwn boulei diamuqologwmen, eife eiko; oufw~ eñein eife mhx.

Egw;gouñ, eñh o.Kebh~, hdew~ añ akousaimi htina doxan eñei peri;aufwñ.

Oukoun g añ oimai, h\ d oñ oJSwkrath~, eipein tina nuñ akousanta, ouñ eijkwmw\dopoio; eñi, wñ ajlolescw`kai;oujperi; proshkontwn tou; logou~ poioumai. eijouñ dokei` crh;diaskopeisqai.

Skeywmeqa de;auto;thdevph/eif afa ej "Aidou eisin aiJ yucai;teleuthsantwn twñ ajqrwpwn eife kai;oul pal aio; men ouh eñti ti~ logo~ ou|memhmeqa, wñ eisin ejqende afikomenai ekei` kai;pavin ge deuro afiknountai kai;gignontai ek twñ teqnewtwn: kai;eijtouq oufw~ eñei, pavin gignesqai ek twñ apoqanowtwn tou; zwnta~, a\lo ti hleiàn añ aiJyucai;hñwn ekei...oujgar añ pou pav lin ejgignonto mh;ousai, kai;touto ilanon teknhvion tou`taut einai, eijtww\fti faneron gignomito ofi oujlamowen a\loqen gignontai oiJzwnte~ hlek twñ teqnewtwn: eijde;mh;eñti touto, a\lou añ tou deoi logou.

Pawu men ouh, eñh o.Kebh~.

Mh;toimun kat ajqrwpwn, h\ d of, skopei monon touto, eij boulei radon maqein, ajla;kai;kata;zwñ partwn kai;futwn, kai;sullhbdhn ofaper eñei genesin peri;partwn idwmèn ak oufws; gignetai panta, ouk a\loqen hlek twñ ejantiwn ta;ejantia, ofoi~ tugcanei oi tooutow ti, oion to;kalon tw\aijcrw\ejantion pou kai;dikaion ajikw/ kai;a\la dh;muria oufw~ eñei. touto ouh skeywmeqa, aka ajagkaion ofoi~ eñti ti ejantion, mhdamowen a\loqen auto;gignesqai hlek tou`aufw\ejantion. oion ofan meizon ti gignhtai, ajagkh pou ej ejattono~ ofto~ proteron epeita meizon gignesqai...

itxaropen handi eta ederra izango litzateke, Sokrates, esan dituzunak egia izateko; baina horrek, agian, argudiaketa ez txikia eta frogaketa behar du, alegia, gizakia hil ondoren, badela arima eta ahalmen eta pentsamenduren bat badaukala.

– Egia diozu, Kebes –esan zuen Sokratesek. Baina zer egin behar dugu, bada? Edo gai horiexetaz mintzatu nahi al duzu, horrela izatea arrazoizkoa den edo ez?

– Nik behintzat, Sokrates, gustura entzungo nuke horiei buruz zer iritzi daukazu.

– Ez dut uste, behintzat –esan zuen Sokratesek–, inork, ezta komediagile batek ere, orain niri hizketan entzunda, berritsukeriatan ari naizela eta ez dagozkidan gauzez hitz egiten dudala esango lukeenik. Beraz, hala baderitzozu, sakon aztertu behar da.

Azter dezagun, bada, horrela nolabait: hildako gizakien arimak Hadesenean ote diren edo ez. Jada gogoratu dugun kontaera zahar bat bada, bai, hemendik joan ondoren han daudela, eta atzera hona etortzen direla eta hildakoetatik sortzen direla esaten duena. Eta hori horrela baldin bada, alegia bizi direnak hildakoetatik sortzen direla atzera, gure arimak han egongo liratekeela baino besterik zer esan? Ez bailirateke atzera sortuko, noski, existituko ez balira, eta hori nahikoa froga da horiek badirela, bizi direnak, beste inondik ez baino hildakoetatik sortzen direla benetan nabarmen geratuko balitz. Baina hori ezin bada, beste arrazoiketa bat beharko litzateke.

– Bai, erabat –esan zuen Kebesek.

– Orduan –esan zuen hark–, errazago ulertu nahi baduzu, ez ezazu hori gizakiei buruz bakarrik aztertu, bizidun eta landare guztiei buruz ere bai, eta, laburbilduz, sorrera duten guztiei buruz, ikus dezagun denak horrelaxe sortzen ote diren, aurkakoak aurkakoetatik, beste inondik ez, justu antzeko zerbait gertatzen zaien guztiak; ederra itsusiaren eta bidezkoa bidegabearen aurkakoak dira, esate baterako, eta beste milaka gauza ere horrelaxe dira. Azter dezagun hori, bada: aurkakoak daukaten guztiak, beste inondik gabe, bere aurkakotik sortzen ote diren nahitaez. Zerbait handiago bihurtzen denean bezala, ez al da nahitaezkoa, nolabait, aurreko txikiago batetik gero handiago bihurtzea?

Naiiv

Oukouñ kai eĭatton gignhtai, ej meizonon oĩto~ proteron
uřteron eĭatton genhsetai...

“Estin ouřw, efh.

Kai;mhñ ej ĩscuroterou ge to;ařqenesteron kai;ej bradu-
terou to;qatton...

Pawu ge.

Tivdex.ah ti ceĩron gignhtai, ouk ej ajneimonon~, kai; ah
dikaioteron, ej ajlikwterou...

Pw~ gar ouř.

Ūkanw~ ouh, efh, eřomen touto, ofi panta ouřw gignetai, ej
ejantiwn ta;ejantiw pragmata...

Pawu ge.

Tivd au.Łeřti ti kai;toiowde ej auřoi~, oiñ metaxu;ajne-
terwn partwn twñ ejantiwn duoĩn oĩtoĩn duw genesei~, apo;men
tou`eřterou epi; to; eřeron, apo; d au\`tou`eřterou palin epi; to;
eřeron: meizonon~ men pragmata~ kai;ejattonon~ metaxu;auřhsi-
kai;fqisi~, kai;kaloumen ouřw to;men auřawesqai, to;de;fqinein...

Naiyefh.

Oukouñ kai;diakrinesqai kai;sugkrinesqai, kai;ywesqai
kai;qermainesqai, kai;panta ouřw, kai; ejnh;crwmeqa toi~ oĩov
masin ejiacou,`ajl efgw/gouñ pantacou`ouřw~ eřein ajagkaĩon,
gignesqai te auřa; ej ajlhwn genesiw te eihai eřaterou ej
ajlhla...

Pawu men ouh, h`d of.

Tivouh...efh, tw/zhñ eřtiti ejantion, wřper tw`ejrhgorewai
to;kageudein...

Pawu men ouh, efh.

Tix.

To;teqanwai, efh.

Oukouñ ej ajlhwn te gignetai tauta, eĩper ejantiw eřtin,
kai;ai;genesei~ eĩřin auřoiñ metaxu;duw duoĩn oĩtoĩn...

Pw~ gar ouř.

– Bai.

– Eta txikiago bihurtzen bada, ez al da aurretik handiago zen zerbaitetik gero txikiago bihurtuko?

– Horrela da –esan zuen.

– Eta, noski, indartsuagotik ahulagoa eta mantsoagotik azkarra goa?

– Noski.

– Zer, bada? Zerbait okerrago bihurtzen baldin bada, ez al da hobe batetik bihurtzen, eta bidezkoago bihurtzen baldin bada, bidegabeago batetik?

– Nola ez, bada?

– Orduan, nahikoa harrapatu al dugu hori, gauza guztiak horrela sortzen direla, aurkakoetatik aurkakoak?

– Erabat.

– Eta orain zer? Aurkakoen bikote guztietan, bi izanik, ez al daude bi sorrera bezalako zerbait, batetik bestera, eta bestetik atzera aurrekora? Gauza handiago eta txikiagoaren artean hazkuntza eta txikiagotze bat daude, eta horrela batari haztea deitzen diogu eta besteari txikitzea.

– Bai –esan zuen.

– Beraz, zatitzeak eta osatzeak, eta hozteak eta berotzeak, eta horrelako guztiek, nahiz eta batzuetan guk izenik ez erabili, ez al dute egiaz beti berdin izan behar, elkarrengandik sortzen direla eta bakoitzak sorrera bat duela bestearekiko?

– Bai, hain zuzen ere –esan zuen hark.

– Zer, bada? Ba al da bizitzearen aurkakorik, lo egotea esna egotearena bezala?

– Bai, noski –esan zuen.

– Zer?

– Hilda egotea.

– Ez al dira horiek elkarrengandik sortzen, aurkakoak direnez, eta beraien arteko sorrerak bi dira, bi direnez?

– Nola ez, bada?

Thn men toiwun eferan suzugian wñ nundh;ełegon ejwsoi,
efh, ejw, o.Swkrath~, kai;authn kai;ta; genesei~: su;devmoi thn
eferan. legw de;to;men kaqueuēin, to;de;ejrhgorewai, kai;ek tou`
kaqueuēin to;ejrhgorewai gignesqai kai;ek tou`ejrhgorewai to;
kaqueuēin, kai;ta; genesei~ aufoiñ thn men katadarqawein einai,
thn d ajegeiresqai. iłlanw~ soi, efh, hłouf.

Pawu men ouh.

Legw dhvmoi kai;suyefh, outw peri;zwh~ kai;qanatou. ouk
ejnantion men fh/tw/zhñ to;teqnawai einai...

"Egwge.

Gignesqai de;ek aj l hłwn...

Naiv

Ex ouh tou`zwñto~ tivo;gignomenon...

To;teqnhkov, efh.

Tivleyh'd of, ek tou`teqnewto~...

Anagkaiōn, efh, oñtologeiñ ofi to;zwñ.

Ek twñ teqnewtwñ afa, w\Kebh~, ta;zwñtate kai;oi.zwñte-
gignontai...

Faiwetai, efh.

Eiñin afa, efh, ai.Jyucai;hłwñ ej "Aidou.

"Eoiken.

Oukouñ kai;toiñ genesewin toin peri;tauta hfg eferw safh-
ouša tugcawei...to;gar apoqnhskein safe; dh pou, hłouf.

Pawu men ouh, efh.

Pw~ ouh, h'd of, poihsomen...ouk ajtapodwsomen thn ejan-
tism genesin, aj la;tauth/cwlh;ełtai h.fusi~...hłajagkh apodounai
tw/apoqnhskein ejantism tina;genesin...

Pantw~ pou, efh.

Tiva tauthn...

To;ajabiwskesqai.

Oukouñ, h'd of, eiper ełti to;ajabiwskesqai, ek twñ teq-
newtwñ aj eiñ genesi~ ej tou; zwñta~ auh, to;ajabiwskesqai...

Pawu ge.

– Bada, oraintxe aipatzen nizkizun bi bikoteetako batez hitz egingo dizut, bada –esan zuen Sokratesek–, bera eta beraren sorrerei buruz; eta zuk niri besteaz. Lo egoteaz eta esna egoteaz ari naiz, eta esna egotea lo egotetik sortzen dela eta esna egotetik lo egotea, eta beren sorrerak, bata loak hartzea dela, eta bestea, berriz, esnatzea. Nahikoa da zuretzat, ala ez?

– Bai, noski.

– Zuk ere horrela esaidazu, bada, bizitza eta heriotzari buruz. Ez al diozu hilik egotea bizitzaren aurkakoa dela?

– Nik bai.

– Eta elkarrengandik sortzen direla?

– Bai.

– Zer sortzen da bizidunetik, beraz?

– Hildakoa –esan zuen.

– Eta zer hildakotik? –esan zuen hark.

– Nahitaez onartu behar da biziduna sortzen dela –esan zuen.

– Orduan, hildakoetatik, Kebes, gauza eta izaki bizidunak sortzen dira?

– Argi dago.

– Orduan –esan zuen–, gure arimak Hadesenean daude?

– Hala dirudi.

– Izan ere, horien inguruko bi sorreretako bat ez al da nabarmena preseski? Hiltzea nabarmena baita, zalantzarik gabe, ala ez?

– Erabat, bai –esan zuen.

– Nola egingo dugu, bada? –esan zuen hark–. Ez al dugu aurkako sorrerarekin konpentsatuko, eta modu horretan natura herrena izango da? Edo beharrezkoa al da hiltzea aurkako sorreraren batekin konpentsatzeko?

– Guztiz, bai –esan zuen.

– Zein da hori?

– Berpiztea.

– Beraz, berpizterik baldin bada –esan zuen hark–, hori ez al da hildakoetatik bizidunetarako sorrera prozesu bat, berpiztea?

– Erabat.

Ômologeítai afa hññ kai;tauth/tou; zwñta~ ejk twñ teqnewtwn gegonewai oujlen hñton hñtou; teqnewta~ ejk twñ zwñtwn, toutou de;oñto~ ilkanow pou ejlokei teknhvion einai ofi ajagkaion ta; twñ teqnewtwn yuca; einai pou, ofen dh;pavin gignesqai.

Dokei`moi, efh, w\Swkrate~, ejk twñ wñologhmenwn ajagkaion oufw~ efein.

Ide;toimwn oufw~, efh, w\Kebh~, ofi oujl ajlikw~ wñologhv kamen, wJ ejmoi;dokei` ejgar mh;aji;ajitapodidoik ta;efera toi~ eferoi~ gignomena, wsperei;kuklw/periiwta, ajl eujeia~ti~ eih h.jewesi~ ejk tou`eferou monon eij to;katantikru;kai;mh;ajakamp-toi pavin epi; to; eferon mhde; kamph poioito, oisq ofi panta teleutwnta to;aufo;schñta ah scoik kai;to;aufo;pawo~ ah pawoi kai;pausaito gignomena...

Pw~ legei~...efh.

Oujlen calepox, h\d of, ejnohsai olegw: ajl oion eijto; katadarqamein men eih, to;d ajegeivesqai mh;ajitapodidoik gig nomenon ejk tou`kagueuonto~, oisq ofi teleutwnta pant aah\ lñron ton Endumiwna apodeixeien kai;oujamou`ah faiwito dia;to; kai;talla panta tauñon ekeinw/peponqewai, kagueuein. kah eij sugkrinoito men panta, diakrinoito de;mytacu;ah to;tou` Anaxagorou gegono; eih, Amou`panta crhwata.Ew\autw~ deyw\file Kebh~, kai; eijapoqnhskoi men panta ofa tou`zhñ metalaboi, epeidh;de;apoqanoi, mmoi eji toutw/tw/schmati ta;teqnewta kai; mh;pavin ajabiwskoito, ak oujpollh;ajagkh teleutwnta panta teqnawai kai;mhen zhñ...eijgar ejk men twñ alwn ta;zwnta gignoi-to, ta;de;zwnta qnhskoi, tivmhcanh;mh;ouji;panta katanalwqhñai eij to;teqnawai...

Oujle;miw moi dokei` efh oKebh~, w\Swkrate~, ajlavmoi dokei~ pantapasin ajhqh`legein.

"Estin gar, efh, w\Kebh~, wJ ejmoi;dokei` panto; mallon oufw, kai;hñei~ auja;tauta ouk ejapatwmenoi oñologoumen, ajl eñti tw/oñti kai;to;ajabiwskesqai kai;ejk twñ teqnewtwn tou; zwnta~ gignesqai kai;ta; twñ teqnewtwn yuca; einai`kai;tai~ mew ge ajagqai~ afeinon einai, tai~ de;kakai~ kakion°.

Kai;mh, efh oKebh~ uñolabw, kai;kat ekeinow ge ton lev gon, w\Swkrate~, eijajhqhveñtin, oh su;eiwqa~ qama;legein, ofi

– Orduan, ados gaude horretan ere, hildakoak bizidunetatik bezalaxe sortzen direla bizidunak hildakoetatik, eta, hori horrela izanik, badi-rudi nahikoa froga badagoela hildakoen arimek nonbait egon behar dutela, bertatik atzera sortzen direlarik.

– Nik uste, Sokrates, adostu ditugunetatik horrela izan behar duela nahitaez –esan zuen.

– Eta, nik uste dudanez, ez dugu arrazoirik gabe adostu, Kebes –esan zuen–, ikusazu, bada, honako modu honetan. Izan ere, bikoteetako bata ez balu bestea beti konpentsatuko, biribilean biraka ibiliz bezala, baizik eta sorrera prozesua zuzena balitz, batetik aurkakora bakarrik, eta atzera bestera itzuliko ez balitz eta buelta emango ez balu, konturatzen al zara, azkenean, gauza guztiek itxura bera eduki eta egoera bera jasango luketela eta sortzeari utziko lioketela?

– Nola diozu? –esan zuen.

– Ez da batere zaila ulertzen diodana –esan zuen hark–. Honako hau bezalakoa da: loak hartzea egongo balitz, eta esnatzeak, lo egote horretatik sortu denak, konpentsatuko ez balu, konturatzen zara gauza guztiek, azkenean, Endimionena¹² txorakeria dela erakutsiko luketela, eta ez litzatekeela inon ere nabarmenduko gainerako gauza guztiak ere bere egoera berean egoteagatik: lotan. Eta gauza guztiak osatuko balira, baina zatitu ordea, ez, laster izango litzateke Anaxagorasena: «Gauza guztiak batera». Horrelaxe ere, Kebes maitea, bizitzatik parte duten guztiak hilko balira eta, hil ondoren, hildakoak gisa horretan gelditu eta atzera berpiztu-ko ez balira, ez al litzateke orduan zeharo nahitaezkoa izango azkenean gauza guztiak hilda egotea eta ezer ez bizitzea? Izan ere, alde batetik, bizidunak batzuk besteengandik sortuko balira, eta, bestetik, bizidunak hiltzen badira, zer baliabide egongo litzateke gauza guztiak heriotzan ez ahitzeko?

– Ezta bat ere, nik uste, Sokrates –esan zuen Kebesek–; egia osoa diozula deritzot.

– Bai, Kebes, beste ezer baino egiazkoagoa da hori, nire ustez, eta gu ez gaude oker horiexetan ados bagaude, baizik eta egiatan gertatzen da bai berpiztea eta baita bizidunak hildakoetatik sortzea ere, eta hildakoen arimak existitzea, eta arima onak hobeto egotea ere bai, eta txarrak, ostera, okerrago.

– Eta benetan –esan zuen Kebesek hitza hartuz–, zuk maiz esan ohi duzun arrazoiketaren arabera ere, egia baldin bada gure ikasketa

hññ hJmñhsĩ~ ouk ałło ti hJajamñhsĩ~ tugcawei ouśa, kai;kata;
 touton ajajgkh pou hññ~ ej proterw/tini;croww/memaqhkwai aññ
 ajamimñhskwēqa. touto de;ajlwaton, ejmñ;hñ pou hññ hJyuch;
 prin ej twde tw/ajqrwpimw/eidei genesqai: wste kai;tauth/ajjav
 naton hJyuchti epiken einai.

Allayw\Kebh~, efh o.Simmĩ~ upolabw~, poiài toutwn aiJ
 ajodeixei~...upomñsow me: oujgar sfodra ej tw/paronti memñmai.

Ēni;men logw/efh oJKebh~, kallistw/ofĩ ejwtwmenoi oiJ
 ajqrwpoi, ejw ti~ kalw~ ejwta/aufoi;legousin panta h/ēēi~kaiv
 toi ejmñ;efugcanen aufoi~ episthñh ejouśa kai;ojqo~ logo~, ouk
 añ oiōivt hśan touto poihsaiepeita ejw ti~ epi;ta;diagrammata
 agh/hJalło ti twñ toioutwn, ejtauqa safestata kathgorei~ofĩ
 touto outw~ eēēi.

Eijde;mñ;tauth/ge, efh, peiqh/w\Simmĩ~, o.Swkrath~, skeyai
 añ thdeph/soi skopoumenw/sundoxh/apistei~ gar dh;pw~ h.kal ou-
 menw maqhsi~ ajamñhsivestin...

Apistw men^asoi^o ełwge, h'd of o.Simmĩ~, ouł aufo;de;touto,
 efh, deomai papein peri;ou oJ logo~, ajamñhsqhñai. kai;scedow ge
 ej wñ Kebh~ epeceirhse legein hñh memñmai kai;peiqomai: oujen
 mentali htton akouwimi nuñ ph/su;epeceirhsa~ legein.

Thđ ełwge, h'd of. oñologoumen gar dh;pou, ei[tiv ti
 ajamñhsqhsetai, dein auñon touto proterow pote epistasqai.

Paw g , efh.

«Ar ouñ kai;tode oñologoumen, ofan episthñh paraginñ
 tai tropw/toioutw/ajamñhsin einai...legw de;tina tropon...tonde.
 ejw tivti eferon hlijwn hJakousa~ h[tina ałłhn aiśqhsin labwn
 mñ;monon ekeinō gnw/ajla;kai; eferon ejnosh/ou|mñ;hJauth;
 episthñh ałł ałlh, aka ouji;touto dikaiw~ legomen ofĩ
 ajamñhsqh, ou|thn eñnoian ełaben...

Pw~ legei~...

Oion ta;toiade: ałlh pou episthñh ajqrwpou kai;lura~.

Pw~ gar ouł.

Oukouñ oisqa ofĩ oi.Jjastaiyoñan idwsin luran hJidation
 hJalło ti oił ta;paidika;auñwñ eiwqe crhśqai, pascoui touto:
 egnwsaw te thñ luran kai;ej th/dianoia/ełabon to;eido~ tou`

gogorapena besterik ezer ez dela, horren arabera ere nahitaezkoa da, nola-bait, orain gogoratzen ditugunak guk aurreko denbora batean ikasi izana. Eta hori ezinezkoa da, gure arima nonbait existitu ez balitz behintzat, itxura gizatiar honetan sortu baino lehen. Horrela, zentzu honetan ere, arima zerbait hilezkorra dela dirudi.

– Baina, Kebes –esan zuen Simmiasek hitza hartuz–, zein dira horien frogak? Gogoraiezazkidazu, orain ez baititut ondo gogoratzen.

– Argudiaketa guztiz eder batean oinarritzen dira –esan zuen Kebesek– : norbaitek ondo galdetuz gero, gizakiek gauza guztiak nola diren esaten dute –eta ezingo lukete hori egin, beren barnean jakintza eta arrazoiaketa zuzena egongo ez balira–; horrela, norbaitek irudi geometrikoetara edo horrelakoetako beste batera eramaten baditu, hor nabarmen-tzen da garbien hori horrela dela.

– Baina horrela ere ez bazara konbentzitzen, Simmias –esan zuen Sokratesek–, begira ezazu ea ados zauden honako era honetara aztertuz. Sinesten ez duzuna zera baita, ikasketa deiturikoa nola den gogorapena.

– Sinesten dut –esan zuen Simmiasek–, baina argudiaketak dioen egoera horixe bera jasan behar dut, gogoratzea. Eta Kebes esaten saiatu den horiekin ia jada gogoratu naiz eta konbentzitu; hala ere, ez nuke orain gutxiago gustura entzungo zu nola saiatu zinen esaten.

– Horrela ekiten diot, bada, nik –esan zuen hark–. Ados gaude, noski, norbait zerbaitetaz gogoratuko bada, berak hori aurretik noizbait jakin behar zuela.

– Erabat –esan zuen.

– Eta ez al gaude, bada, honako honetan ere ados, jakintza horrelako modu batean gertatzen baldin bada, gogorapena dela? Eta zein modu diot? Hauxe: norbaitek, beste zerbait ikusi, entzun edo beste zentzumen baten bidez hautemanda, hura ezagutu bakarrik ez, baizik eta beste zerbaitetaz pentsatzen baldin badu, baina honen jakintza bera ez dena, beste bat baizik, ez al dugu arrazoiz esaten, harrapatu duen ideia hori gogoratu egin duela?

– Nola diozu?

– Honako hauek bezala: desberdinak dira gizakiaren eta liraren jakintzak.

– Nola ez, bada?

paido; ou hñ h.l uva...touto de vñtin ajamñhsĩ-: wşper ge kai;Sim-
mian ti- ijlwn pollaki- Kevñto~ ajemñhsqh, kai;ał la pou muria
toiaut añ eiñ.

Muria mentoi nh;Div, efñ o.Simmiã~.

Oukouñ, h'd of, to;toiouton ajamñhsiv tiv eñti...malista
mentoi ofan ti~ touto pavh/peri;ekeina a)ufo;crowou kai;tou`nh;
episkopein hñh epelelñsto...

Pawu men ouñ, efñ.

Tivdex.h'd of: eñtin ippon gegrammewon ijlwta kai;luran
gegrammewñhñ ajqrwpou ajamñhsqhñai, kai; Simmian ijlwta
gegrammewon Kevñto~ ajamñhsqhñai...

Pawu ge.

Oukouñ kai;Simmian ijlwta gegrammewon aufo`Simmiou
ajamñhsqhñai...

"Esti mentoi, efñ.

«Ar ouñ oujkata; panta tauta sunbainei thñ ajamñhsin
eiñai men af oñoiwn, eiñai de;kai;apo;ajiomoiwn...

Sunbainei.

All ofan ge apo;twñ oñoiwn ajamñhskhtai tivti, ak ouk
ajagkaion tote prospascein, ejnoein eife ti ej leipei touto kata;
thñ oñoiothta eife nh;ekewou ou ajemñhsqh...

Anagkh, efñ.

Skopei dhvñd of, ejtauta oufw~ efñei. famew pouvti eiñai
iñon, oujxulon legw xulw/buile;liqon liqwbujl ał lo twñ toioutwn
oujlew, ał la;para;tauta panta eferow ti, aufo;to;iñon: fwñew ti
eiñai hññdex...

Fwñen mentoi nh;Div, efñ o.Simmiã~, qaumastw~ ge.

«H kai;epistameqa aufo;o)eñtin...

Pawu ge, h'd of.

Poven laborte~ aufo`thñ episthñhñ...ak ouk ej wñ nundh;
ej egomen, hñxula hñliqou~ hñałla afta ijlwte~ iñsa, ek toutwn
ekneino ejenohsamen, eferon oñ toutwn..h)ouj eferow soi fainetai...
skopei de;kai;thñde. ak oujliqoi men iñoi kai;xula ejñote tauja;
oñta twmen iñsa fainetai, twd ouñ.

– Ez al dakizu maitaleei, beren maiteak erabili ohi duen lira, mantua edo beste zerbait ikusten dutenean, hori gertatzen zaiela? Lira ezagutu dute eta liraren jabea zen mutikoaren irudia hartu dute pentsamenduan. Eta hori da gogorapena. Norbait, Simmias ikusita, askotan Kebesez gogoratu den bezala, eta horrelako beste hamar mila egongo lirateke.

– Hamar mila bai, ala Zeus! –esan zuen Simmiasek.

– Horrelakoa ez al da, bada –esan zuen hark– gogorapen bat? Batez ere denboraren eraginez edo arreta ez jartzeagatik jada ahantzitako gauza haien inguruan gertatzen zaionean hori norbaiti?

– Erabat, bai –esan zuen.

– Eta zer? –esan zuen hark–. Izan al daiteke zaldi margotu bat eta lira marraztu bat ikustean gizaki batez gogoratzea, eta Simmias marraztua ikustean Kebesez gogoratzea?

– Bai horixe.

– Eta, Simmias marraztua ikustean Simmiasez berataz gogoratzea ere?

– Izan daiteke, noski –erantzun zuen.

– Orduan, horien guztien arabera, ez al da gertatzen gogorapena batzuetan antzeko gauzetatik sortzen dela, baina beste batzuetan gauza desberdinetatik ere bai?

– Gertatzen da.

– Baina norbait zerbaitetaz antzeko gauzetatik gogoratzen denean, ez al da nahitaezkoa honako hau ere gertatzea: gauza horri, gogoratu den harekiko antzekotasunean, zerbait falta ote zaion edo ez pentsatzea?

– Nahitaez –esan zuen.

– Azter ezazu, bada –esan zuen hark– horiek honela ote diren: esaten dugu zerbait berdina badela, nolabait, eta ez naiz ari egurra egurrarena esaten, ezta harria harriarena, ezta horrelako beste ezer ere, horien guztien aldean bestelako zerbait baizik, berdintasuna bera. Hori zerbait badela esango dugu, edo ezer ez?

– Esan dezagun baietz, noski, ala Zeus! –esan zuen Simmiasek–, eta modu harriagarrian gainera.

– Eta ba al dakigu bera zer den ere?

– Bai, noski –esan zuen hark.

– Nondik hartuta horren ezaguera? Ez akaso oraintxe esaten genituen horietatik, egurrak, harriak edo beste gauza berdinak ikustetik, edo akaso horietatik pentsatu dugu hartan, horien desberdina denez? Edo ez

Pawu men ouh.

Tivlexauja;ta;iša eštin ofe ašisavsoi efawh, h|h|jsoth~ aji-
soth~...

Oujlepwpotege, w\Swkrate~.

Oujtaufon afa eštin, h\đ of, tautaxte ta;iša kai;aufo;to;
iřon.

Oujlanw~ moi faiwetai, w\Swkrate~.

Alla;n|hn ek toutwn g , efh, twñ iřwn, eferwn ořtwñ ekeiv
nou tou` iřou, ofw~ aujou` thn episth|hn ejnenokkav te kai;
ei|hfa~...

Alhqestata, efh, legei~.

Oukouñ h|ou|oiou ořto~ toutoi~ h|ajiomioiou...

Pawu ge.

Diaferai dege, h\đ of, oujlew: efw~ a| a|lo ijlwn apo;tauth-
th` ofew~ a|lo ejnohsh/, eife ofoion eife ajioion, ajagkaiòn,
efh, aufo;ajiamhsin gegonewai.

Pawu men ouh.

Tivlexh\đ of: h|pascomew ti toiouton peri;ta;ej| toi~ xuloi-
te kai;oi~ nundh;ej egomen toi~ iřoi~...aka faiwetai h|in oufw~ iša
einhai wřper aufo;to;o|eštin, h|ejdei`ti ekeinou tw/toiouton einai
oion to;iřon, h|oujlew...

Kai;poluge, efh, ejdei`.

Oukouñ o|nologoumen, ofan tivti ijlwn ejnohsh ofi bouletai
men touto o|nuñ ejw;ofw`einhai oion a|lo ti twñ ořtwñ, ejdei`de;kai;
oujdunatai toiouton einai ^aiřon^o oion ekeino, a|l eštin faulote
ron, ajagkaiōw pou ton touto ejnoounta tucein proeidota ekeino
wřhsin aufo;proseoikewai mew, ejdeesterw~ de;eřein...

Anagkh.

Tivouh...to;toiouton pepomqamen kai;h|ei~ h|oulperivte ta;
iša kai;aufo;to;iřon...

Pantapasiqe.

Anagkaiòn afa h|a~ proeidewai to;iřon pro;ekinou tou`
crowou ofe to;prwton ijlonte~ ta;iša ejjenohsamen ofi o|regetai
men panta tauta einai oion to;iřon, eřei de;ejdeesterw~.

al zaizu desberdina egiten? Azter ezazu horrela ere: harri berdinak eta egurrak ez al dira batzuetan batentzat berdinak agertzen, eta beste baten-tzat, berriz, ez, harri eta egur berak izanda ere?

– Erabat, bai.

– Eta zer? Gauza berdinak berak batzuetan desberdinak agertzen zaizkizu, edo berdintasuna desberdintasuna?

– Inoiz ez, Sokrates.

– Ordua, ez dira gauza bera –esan zuen hark– gauza berdin horiek eta berdintasuna bera.

– Inola ere ez zait iruditzen niri, Sokrates.

– Hala eta guztiz ere, gauza berdin horietatik –esan zuen hark– pentsatu eta hartu al duzu berdintasun horren beraren ezaguera, desberdi-nak izanda ere?

– Egia osoa diozu –esan zuen.

– Ez al da horien berdina delako edo desberdina delako?

– Guztiz.

– Ez da, bada, ezertan bereizten –esan zuen hark–. Zerbait ikuste-an, ikuspen horretatik beste batean pentsatzen baduzu, berdina edo des-berdina izanda ere, nahitaezkoa da hori gogorapena izatea.

– Erabat, bai.

– Eta zer? –esan zuen hark–. Horrelako zerbait gertatzen al zaigu egurretan eta orain genioen gauza berdin horietan? Berdina den bera beza-lako berdinak agertzen al zaizkigu, edo berdintasuna bezalakoa izateko haren zerbait falta zaie, edo ezer ez?

– Asko falta zaie –erantzun zuen.

– Beraz, norbaitek zerbait ikusi eta pentsatzen duenean: «Orain ikusten ari naizen horrek beste gauza bat bezalakoa izan nahi du, baina zerbait falta zaio eta ezin du hura bezalakoa izan, gutxiago da», ez al gaude ados hori pentsatzen duenak nahitaez aurretik ezagutu behar zuela, bere antza edukita ere, zerbait falta zaiola dioen hura?

– Nahitaez.

– Orduan zer? Horrelako zerbait gertatu al zaigu guri ere gauza berdinen eta berdintasunaren beraren inguruan, ala ez?

– Guztiz, bai.

– Orduan, beharrezkoa da guk aurretik ezagutzea berdintasuna, hau da, gauza berdinak ikustean horiek guztiek berdintasuna bera bezala-koak izatera jotzen dutela, baina zerbait falta zaiela konturatzen garen denbora hura baino lehen.

“Esti tauta.

Alla;mhñ kai; toude oñologoumen, mh; al loqen aufo; ejne nohkewai mhde; dunaton einai ejnohsai ajl hlek tou ijein hfa/as qai hlek tino~ ajlh~ twñ aijsqhsewn: taufoñ de; panta tauta legw.

Taufoñ gar estin, w\Swkrate~, provge ojboulantai dhlw\sai oJlogo~.

Alla;men dh;ek ge twñ aijsqhsewn dei`ejnohsai ofi panta ta;ejñ tai~ aijsqhsesin ekeinou te ojegetai tou`o`e\stin ifon, kai; aufoñ ejdeesterave\stin: hlpw~ legomen...

Oufw~.

Pro; tou`a\fa afxasqai hñta~ o\fañ kai; akouein kai; ta\la aijsqawesqai tucein e\lei pou eij hfota~ episthmhn aufoñ tou`ifou ofi e\stin, eijeje\lomen ta;ek twñ aijsqhsewn ifa ekeise ajoisein, ofi proqumeitai men panta toiaut einai oi\on ekeino, e\stin de; auj tou`faulotera.

Anagkh ek twñ proeirhmenwn, w\Swkrate~.

Oujkouñ genomenoi euju; e\lwnen te kai; hkouomen kai; ta; a\la~ aijsqhsei~ eifomen...

Pawu ge.

“Edei devege, famw, pro; toutwn thñ tou`ifou episthmhn eij hfewai...

Naiv

Prin genesqai a\fa, wJ e\piken, ajagkh hñin aujhn eij hfev nai.

“Eoiken.

Oujkouñ eijmen labowte~ aujhn pro; tou`genesqai e\conte~ ejgenomeqa, hpistameqa kai; prin genesqai kai; euju; genomenoi ouj monon to; ifon kai; to; meizon kai; to; el atton ajl a; kai; sunpanta ta; toiauta...oujgar peri; tou`ifou nuñ oJlogo~ hñin mallow ti h\kai; peri; aufoñ tou`kalou`kai; aufoñ tou`ajaqou`kai; dikaiou kai; o\iou kai; o\per legw, peri; ajantwn oi\ episfragizomeqa to; aufo; o\ e\sti\kai; ejñ tai~ ejrwthsasin ejrtwnte~ kai; ejñ tai~ apokrisesin apokrinomenoi. w\ste ajagkaion hñin toutwn partwn ta; episthv ma~ pro; tou`genesqai eij hfewai.

– Hori da.

– Baina horretan ere ados geunden: beste inondik ez dugula hori pentsatu eta ezin dela pentsatu, ikuste, ukitze edo zentzumenetako beste baten bidez baino. Eta gauza bera diot horiei guztiei buruz.

– Gauza bera baitira, Sokrates, gure arrazoiketak erakutsi nahi duenarekiko behintzat.

– Dena den, zentzumenetatik pentsatu behar da beraien bidezko gauza guztiek berdina den hartara jotzen dutela eta bere faltan daudela. Edo nola esango dugu bestela?

– Horrela.

– Orduan gu, ikusi, entzun eta gainerako zentzumenen bidez hautematen hasi baino lehen, harrapatua eduki behar genuen, nolabait, berdintasuna bera denaren ezaguera, zentzumenen bidez harrapatutako berdinak harekin erlazionatu behar bagenituen behintzat, eta horrelako guztiek hura bezalakoak izan nahi dutela, baina bera baino gutxiago direla pentsatu ere bai.

– Nahitaezkoa da aurretik esandakoetatik, Sokrates.

– Ez al genuen, jaio orduko, ikusten, entzuten eta gainerako zentzumenak erabiltzen?

– Bai horixe.

– Baina, diogunez, horien aurretik harrapatua eduki behar genuen berdintasunaren ezaguera, ezta?

– Bai.

– Orduan, dirudienez, jaio baino lehen harrapatu behar izan dugu ezaguera hori, nahitaez.

– Hala dirudi.

– Hortaz, ezaguera hura jaio baino lehen harrapatua genuela jaio baginen, ez al genekien, bai jaio baino lehen eta baita jaio orduko ere, ez bakarrik berdina dena eta handiagoa eta txikiagoa dena, baizik eta horrelako guztiak ere bai? Izan ere, gure oraingo arrazoiketa ez baita berdintasunari buruz edertasunari berari buruz baino, edo ontasuna bera, justizia bera, santutasuna bera eta, nik diodan bezalaxe, «den hori bera» zigilua jartzen diegun gauza guztiei buruz, bai galderak galdetzean bai erantzunak erantzutean. Horrela, nahitaezkoa da guk horien guztien ezaguerak jaio aurretik harrapatuak edukitzea.

“Esti tauta.

Kai;eijnew ge labonte~ eHastote mh;epilel hsmega, eijlota~
aji;gignesqai kai;aji;dia;biou eijlewai: to;gar eijlewai tout eēstin,
labonta tou episthwn eēein kai;mh;apolwlekewai: h]oujtouto
lhwn legomen, w\Simmia, episthwn~ apobolhw...

Pantw~ dh;you, efh, w\Swkrate~.

Eijdexge oīnai labonte~ prin genesqai gignomenoi apwlev
samen, uēteron de;tai~ aiēqhsesi crwmenoi peri;auja;ekeiwa~
ajalambawomen ta; episthwa~ aē pote kai;prin eiēomen, ak ouē o]
kalouēn manqawein oi;keian aē episthwn ajalambawein eiē...
touto de;you ajanimhskesqai legonte~ ojrw~ aē legoimen...

Pawu ge. Dunaton gar dh;toutoge efanh, aiēqomenow ti h]
ijlonta h]akousanta h[tina a]lhn aiēqhsin labonta eferow ti apo;
toutou ejnohsai o]epel elhsto, w[touto eplhsiazēn ajomōion o] h]
w[omōion: wēte, o]er legw, duoiē qatera, h]oi epistamenoigē
auja;gegowamen kai;epistameqa dia;biou parte~, h]uēteron, ouē
fanen manqawein, ouēn a]l h]ajanimhskontai ouēoi, kai;hJ
mawhsi~ ajamhsi~ aē eiē.

Kai;malw dh;oufw~ eēei, w\Swkrate~.

Poteron ouh aiēh/w\Simmia...epistamewou~ h]a~ gegonewai,
h]ajanimhskesqai uēteron w] proteron episthwn eiē hfote~
hnen...

Ouk eēw, w\Swkrate~, ej tw[parōti eJesqai.

Tivdex.tote eēei~ eJesqai, kai;ph/soi dokei`peri;aujou...
ajhr epistameno~ peri;w] epistatai eēoi aē dounai logon h]ou].

Pollh;ajagkh, efh, w\Swkrate~.

«H kai;dokousivsoi parte~ eēein didōnai logon peri;toutwn
w] nundh;ej egomen...

Bouloiwn mentaē, efh oJSimmia~: a]la; polu; mallon
foboumai mh;auēion thnikaē ouketi h]ajirw[pwn ouēiē; ajiw~
oiēvte touto poihsai.

Ouk afa dokousivsoi epistasqai ge, efh, w\Simmia, parte~
aujw.

Oujlamw~.

– Hori da.

– Eta, behin harrapatu ondoren, aldi bakoitzean ez bagenitu ahanztziko, jakinda jaioko ginateke beti, eta beti jakingo genuke bizitzan zehar. Jakitea hori baita: zerbaiten ezaguera harrapatuta gordetzea eta ez galtzea. Edo ez al diogu horri ahanztura esaten, Simmias, ezagueraren galerari?

– Guztiz ados, Sokrates –esan zuen.

– Baina, nik uste dudanez, jaio baino lehen harrapatu ondoren, jaiotzean galdu baldin baditugu, eta gero, gauza haiei beraiei buruz zentzumenak erabiliz, lehenagoko garai batean geneuzkan ezaguera haiek berreskuratzen baldin baditugu, ikastea deitzen dioguna ez al litzateke geurea den ezaguera berreskuratzea izango? Eta horri gogoratzea esanez, ez al genioke segur aski zuzen esango?

– Erabat.

– Izan ere, honako hau agertu da: zerbait hauteman, ikusi, entzun edo beste zentzumen batez atzeman ondoren, gauza horretatik ahanztita zegoen beste zerbaitetan pentsa daitekeela, hori hurbiltzen zen zerbaite-tan, desberdina edo antzekoa izanda ere. Ondorioz, justu diodana, bitako bat, edo horiek jakinda jaio gara eta bizitzan zehar denok dakizkigu, edo gero ikasten dutela diogun horiek gogoratu besterik ez dute egiten, eta ikasketa gogorapena izango litzateke.

– Eta horrela da erabat, Sokrates.

– Bitako zein aukeratzen duzu, bada, Simmias? Gu jakinda jaio garela, edo haien ezaguera lehenagotik hartuta geneukan gauzez gero gogoratzen garela?

– Orain ezin dut aukeratu, Sokrates.

– Eta zer? Honako honetan aukera al dezakezu, eta beronetaz zer iritzi daukazun esan? Dakien gizonak dakizkien horietaz arrazoa eman lezake, ala ez?

– Nahitaez, erabat, Sokrates –esan zuen.

– Eta oraintxe esaten genituen horietaz, guztiek eman dezaketela arrazoa iruditzen al zaizu?

– Nahiko nuke, bai –esan zuen Simmiasek-. Baina oso beldur naiz bihar ordu honetan jada gizakietako inor ez dela gai izango hori modu duinean egiteko.

– Orduan, ez zaizu iruditzen guztiek dakizkitela horiek, Simmias? –esan zuen.

– Inola ere ez.

Ananimmhskontai afa a{pote ehaqon...

Anagkh.

Pote labousai aiJyucai;hwn thn episthwn aufwn...oujgar dh;af oulge afqrpoui gegowamen.

Oujdhta.

Proteron afa.

Naiv

«Hsan afa, w'Simmix, aiJyucai;kai;proteron, prin einai ej ajqrpou eidei, cwri; swmatwn, kai;fromhsin eikon.

Eijmh;afa afa gignomenoi lambawomen, w'Swkrate~, tauta~ ta; episthwa~: outo~ gar leipetai efi oJrown~.

Eien, w'efaire: apoJlumen de;aufa; ej poiwaJl wJrown~.oujgar dh;eJcontevge aufa; gignomeqa, wJ afti whologhsamen: hlej toutw/apoJlumen ej wper kai;lambawomen...hJefei~ aJlon tina;eij pein crown~...

Oujlanw~, w'Swkrate~, aJla;eJaqon ejnauton ouJlen eipw~.

«Ar ouh oufw~ eJei, efh, hwn, w'Simmix...eijmen eJtin aJru loumen aJykalow te ti kai;aJaqon kai;paJa hJtoiauth ouJia, kai; epi;tauthn ta;ek twh aJsqhswn panta aJafexomen, uJarcousan proteron aJeuriskonte~ hJeteran ouJan, kai;tauta eJkeinw/apeikazomen, aJagkaion, oufw~ wJper kai;tauta eJtin, oufw~ kai;thn hJeteran yuchn einai kai;prin gegonewai hJta~: eijde;mh;eJti tauta, aJlw~ ah oJlogo~ outo~ eijhmewo~ eih...ak oufw~ eJei, kai; iJh aJagkh tautate einai kai;ta; hJetera~ yuca; prin kai;hJta~ gegonewai, kai;eijmh;tauta, ouJle;tade...

Uperfuw~, w'Swkrate~, efh oJSimmix~, dokei`moi hJaut;h; aJagkh einai, kai;eij kalow ge katafeugei oJlogo~ eij to;ouoiw~ einai thw te yuchn hJwn prin genesqai hJta~ kai;thn ouJiam hJ su; nuh legei~. oujgar efw eJwge ouJlen oufw moi ejarge; oh wJ touto, to;panta ta;toiaut einai wJoiow te malista, kalow te kai;aJaqon kai;talla panta aJsu;nundh;eJlege~: kai;efoige dokei`iJlanw~ apo-deikeitai.

Tide;dh;Kebhti...efh oJSwkrath~: dei`gar kai;Kebhta peiv qein.

- Orduan, behin ikasitakoak gogoratzen dituzte.
- Nahitaez.
- Noiz hartu dute gure arimek horien ezaguera? Ez, noski, gizaki bihurtu garenetik.
- Ez, noski.
- Lehenago, orduan.
- Bai.
- Orduan, Simmias, arimak lehenago ere existitzen ziren, gizakia-
ren itxuran egon baino lehen, gorputzetatik bereiz, eta adimena zuten.
- Ez bada, Sokrates, ezaguera horiek, jaiotzearekin batera hartzen
ditugula; oraindik une hori gelditzen baitzaigu.
- Hala bedi, adiskide! Baina zein beste unetan galtzen ditugu?
Haiek eduki gabe jaiotzen baikara, arestian adostu dugun bezala. Edo har-
tzen ditugun une horretan bertan galtzen ditugu? Edo beste unerik aipa al
dezakezu?
- Inola ere ez, Sokrates; ez naiz konturatu ez nintzela ezer esaten
ari.
- Orduan, gure egoera honako hau al da? Behin eta berriro erre-
pikatzen ditugunak existitzen baldin badira, ederra, ona eta horrelako
esentzia oro, eta zentzumenen bidezko guztiak horrekin erlazionatzen
baditugu, lehenago existitzen zena eta gurea zena aurkitzen dugulako, eta
haiek horrekin alderatzen baditugu, nahitaezkoa da, haiek ere existitzen
diren bezala, gure arima ere horrela existitzea gu jaio baino lehen. Baina
haiek existitzen ez badira, ez al legoke alferrik esana arrazoiketa hori?
Hori al da egoera, eta era berean nahitaezkoa al da horiek existitzea eta
gure arimak ere bai, gu jaio baino lehen ere, eta horiek existitzen ez badi-
ra, hauek ere ez?
- Erabat era berean dela nahitaezkoa iruditzen zait, Sokrates –esan
zuen Simmiasek–, gu jaio aurretik era berdinean existitzea gure arima eta
orain diozun esentzia hori, eta toki ederrera iritsi da arrazoiketa. Ez bai-
taukat ezer hori bezain argia denik niretzat: horrelako guztiak hein han-
dienean existitzen direla, ederra, ona eta oraintxe zuk esaten zenituen
beste guztiak. Eta nahikoa frogatu dela iruditzen zait niri behintzat.
- Eta Kebesek zer? –esan zuen Sokratesek–. Kebes ere konbentzi-
tu behar baita.

Ôkanw~, efh oJSimmia~, wJ efwge oimai: kaitoi karterwv tato~ ajqrwpwn eštin pro; to; apistein toi~ logoi~. ajl oimai ouk ejdew~ touto pepeisqai autow, ofi prin genesqai hma~ hn hwn hJ yuchvejmentoi kai; epeidan apoqanwmen efi eštai, ouje; aufwmoi dokei, efh, wSwkrate~, apodedeicqai, ajl efi ejesthken onundh; Kelh~ elege, to; twñ pollwn, opw~ mh; aha apoqnhskonto~ tou~ ajqrwpou diaskedamutai hJ yuch; kai; aufh/ tou~ einai touto telv~ hxtigar kwlwv gignesqai men aufhn kai; sunistasqai al loqew poqen kai; einai prin kai; ej ajqrwpeion swm afikesqai, epeidan de; afiktai kai; apallathtai toutou, tote kai; aufhn teleutañ kai; diafqevesqai...

Eu\legei~, efh, w\Simmia, oJKelh~. faiwetai gar wšper hñsu apodedeicqai ou|dei, ofi prin genesqai hma~ hn hwn hJ yuchvdei de; prosapodeixai ofi kai; epeidan apoqanwmen oujen htton eštai hprin genesqai, ejmblei telv~ h. apodeixi~ ekein.

Apodeiktai mew, efh, w\Simmia te kai; Kelh~, oSwkrath~, kai; nuñ, ej qelwte sunqeinaì toutw te ton logon ej tauton kai; on pro; toutou wñologhsamen, to; gignesqai pañ to; zwñ ek tou teqnewto~. ejgar eštin men hJ yuch; kai; proteron, ajagkh de; aufh/ ej to; zhñ ipush/ te kai; gignomewh/ mhdamoyen al loqen hlek qanatou kai; tou teqnawai gignesqai, pw~ ouk ajagkh aufhn kai; epeidan apoqanw/ einai, epeidhge dei auqi~ aufhn gignesqai... apodeiktai men ouh ofer legete kai; nuñ. ofw~ dewoi dokei~ su te kai; Simmia~ hdew~ ah kai; touton diapragnateusasqai ton logon efi mallon, kai; dediawai to; twñ paidwn, mh; wJ ajhqw~ o. hñemo~ aufhn ekbainousan ek tou swmato~ dia- fusa/ kai; diaskedamusin, al lw~ te kai; ofan tuch/ ti~ mh; ej nhnemia/ ajl ej megalw/ tini; pneuvmati apoqnhskwñ.

Kai; oJKelh~ epigelasa~, Ôw~ dediotwn, efh, w\Swkrate~, peirw~ ajapeivein: mallon de; mh; wJ hwn dediotwn, ajl išw~ efi ti~ kai; ej hñn pai~ ofti~ ta; toiauta fobeitai. touton ouh peirw~ metapeivein mh; dediawai ton qanatw wšper ta; mormolukeia.

Alla; crhyefh oSwkrath~, epawein aufw/ elasth~ hñwa~ ew~ ah ejepashte.

Poyen ouh, efh, w\Swkrate~, twñ toioutwn agaqon epwdon lhywmeqa, epeidh; suvefh, hma~ apoleipei~...

– Nahikoa du –esan zuen Simmiasek–, nik uste dudanez. Halere, gizakirik gogorrena da arrazoiketei ez sinesten. Baina erabat konbentzitura dago, nik uste, honako honetaz, gure arima bazela gu jaio baino lehen. Baina gu hil ondoren ere oraindik existituko ote den, neuri ere ez zait iruditzen, Sokrates, nahikoa frogatu denik –esan zuen–; aitzitik, oraindik zutik dago Kebesek oraintxe zioena, eta gehienek diotena: gizakia hiltzearekin batera ez ote den barreiatuko beraren arima, eta hori bere izatearen azkena ez ote den izango. Izan ere, zerk eragozten du hura beste nonbaitetik sortu eta eratzea, eta giza gorputzera heldu baino lehen ere existitzea, eta, heldu eta horretatik bereizi ondoren, orduan bera ere hil eta suntsitzea?

– Ongi diozu, Simmias –esan zuen Kebesek–. Argi baitago behar denaren erdia frogatu dela gutxi gorabehera: gu jaio baino lehen gure arima bazela. Baina frogatu behar da gainera, gu hil ondoren ere, ez dela gu jaio aurretik baino gutxiago existituko, frogaketa burutuko bada behintzat.

– Honezkero frogatuta dago orain ere, Simmias eta Kebes –esan zuen Sokratesek–, batera elkartu nahi badituzue argudio hori eta horren aurretik adostu duguna: bizidun oro hildakotik sortzen dela. Izan ere, arima aurretik ere existitzen bada eta, bizi eta sortzera doanean heriotzatik eta hilik egotetik baino beste inondik ez badu sortu behar, hil ondoren ere nola ez du existitu beharko, berriro sortu behar badu? Orain ere frogatuta dago, bada, esaten duzuen. Halere, uste dut Simmiasek eta zuk oraindik ere sakonago aztertuko zenuketela gustura arrazoiketa hori, eta umeak bezala beldur zaretela, bera gorputzetik irtetean, haizeak benetan desegin eta barreiatuko ez ote duen, batez ere norbait, barealdian hil beharrean, ausaz haizete handi batean hiltzen denean.

Orduan Kebesek, irribarrez, esan zuen:

– Saia zaitetz, bada, gu konbentzitzen, Sokrates, beldurrez bageunde bezala. Are gehiago, ez beldurrez bageunde bezala, baizik eta agian gure baitan horrelakoen beldur den ume bat balego bezala. Saia zaitetz, bada, ume hori konbentzitzen, heriotzaren beldur ez izateko, mamuena bezala.

– Baina orduan egunero konjuruak kantatu behar zaizkio –esan zuen Sokratesek– zuek bera lasaitu arte.

– Eta nondik hartuko dugu, bada, Sokrates –esan zuen–, horrelako beldurrentzako konjuruen kantari on bat, zuk uzten bagaituzu?

Pollh;men hJellav, efh, wKebh~, ej h/efheisipou aḡaqoi;
aḡdre~, polla;de;kai;ta;twñ barbarwn gewh, ouḡ panta~ crh;die-
reunaḡscai zhtouñta~ toiouton epwdow, mhte crhmatwn feidomev
nou~ mhte powwn, wJ ouk eḡstin eij ofi aḡ eukairoteron aḡialis-
koite crhmata. zhtein de;crh;kai;aufou; met aḡlhwn: iḡw~ gar
aḡ oule;radiw~ eufoite mallon uñwn dunamewou~ touto poiein.

Alla;tauta men dhvefh, uparxei, oKebh~: oḡen de;
apelipomen epanelqwmen, ei[soi hdomevw/eḡstin.

Alla;mhn hdomevw/ge: pw~ gar oujmevlei...

Kalw~, efh, legei~.

Oukouñ toionde ti, h'd oḡ oSwkrath~, dei hñta~ ajerescai
eautouv, tw/poiw/tini;aḡa proshkei touto to;paqo~ pascein, to;
diaskedamuscasi, kai;upēr tou`poiou tino; dediēwai mh;paqh/auj
toykai;tw/poiw/tini;āouk kai;meta;touto au`episkeyascasi pote-
ron aḡy yuchveḡstin, kai;ek toutwn qarrein hḡdediēwai upēr th~
hñteva~ yuch~...

Alhqh, efh, legei~.

«Ar ouñ tw/men sunteqewti te kai;sunqetw/oḡti fusei
proshkei touto pascein, diaireqhñai tauth hḡer sunteqh: eijdev
ti tugcawei oḡ aḡsunqeton, toutw/mvw/proshkei mh;pascein tauta,
eiper tw/aḡlw~.

Dokei`moi, efh, ouḡw~ eḡein, oKebh~.

Oukouñ aḡer aḡi;kata;taufa;kai;wḡautw~ eḡei, tauta mav
lista eijko; einai ta;aḡsunqeta, ta;de;aḡlot aḡlw~ kai;mḡdepote
kata;taufaytauta de;sunqeta...

“Emoige dokei`ouḡw~.

“Iwmen dhvefh, epi;taufa;ef aḡer ej tw/eprosqen logw/
aḡth;h.buḡsia hḡ logon didomen tou`einai kai;ejwtwñte~ kai;aḡo-
krinomenoi, poteron wḡautw~ aḡi;eḡei kata;taufa;hḡaḡlot aḡlw~...
auḡo;to;iḡon, auḡo;to;kalow, auḡo;ekaston oḡeḡtin, to;oḡ, mḡpote
metabolhn kai;hñtinouñ ejdevetai...hḡaḡi;aufwñ ekaston oḡeḡti,
monoeide; oḡ auḡo;kaq auḡo;wḡautw~ kata;taufa;eḡei kai;oujdev
pote ouḡlamh/ouḡlamw~ aḡloiwsin ouḡlemian ejdevetai...

– Handia da Grezia, Kebes! –esan zuen–. Eta bertan, segur aski, gizon trebeak daude, eta asko dira atzerritarren herriak ere, eta guztiak miatu behar dira horrelako konjuruen kantari baten bila, ez dirua ez nekea urri erabili gabe, dirua aproposago gastatuko zenuketen beste ezer ez dagoelako ustean baizik. Baina zeuek zeuen artean ere bilatu behar duzue. Izan ere, ez zenukete, agian, hori egiteko zuek baino gaituagorik erraz aurkituko.

– Hala izango da –esan zuen Kebesek–. Baina itzul gaitezen utzi dugun tokira, laket baduzu behintzat.

– Laket dut, bai, noski; nola ez dut, bada, izango?

– Ederki diozu –esan zuen.

– Beraz, ez al diogu geure buruari horrelako zerbait galdetu behar –esan zuen Sokratesek–: zer-nolako gauzari dagokio hori gertatzea, barreiatzea, eta zer-nolako gauzarekiko gertatuko zaiola beldur izan behar da, eta zer-nolako beste gauzari ez? Eta horren ondoren, berriz, biotako zein den arima aztertu behar dugu, eta horren arabera konfiantza eduki edo beldur izan gure arimaren inguruan.

– Egia diozu –esan zuen.

– Ez al dagokio, bada, konposatuari eta izatez konposatua denari hori gertatzea, konposatu zen bezalaxe deskonposatzea? Baina zerbait sinplea baldin badago, ez al dagokio horri bakarrik hori ez gertatzea, beste ezeri baino lehen?

– Horrela dela uste dut nik –esan zuen Kebesek.

– Ez al da egiantzekoa gauza bakunak beti egoera berean eta era berean daudenak izatea, eta aldi bakoitzean era desberdinean daudenak eta egoera berean inoiz egoten ez direnak, berriz, horiek konposatuak izatea?

– Nik, behintzat, hala dela uste dut.

– Goazen, bada –esan zuen–, aurreko arrazoiketan joan garen puntu berera. Galdetu eta erantzutean bere izatearen arrazoia ematen ari garen esentzia hori, beti era berean eta egoera berean egoten al da, edo aldi bakoitzean era desberdinean? Berdintasunak berak, edertasunak berak, den gauza bakoitzak berak, benetan denak, aldaketaren bat jasotzen al du? Edo horietako bakoitza, benetan dena, forma bakarrekoa izanik, bera bere kasa, beti era berean eta egoera berean egoten da eta ez du inoiz, inon, eta inola ere aldaketarik jasotzen?

Ōwsautw~, efh, ajaykh, oJkēh~, kata;tauja;eḑein, w\Swv
krate~.

Tide;twñ poll wñ kal wñ, oiōn ajqrwpwn hjiḡpwn hjiḡatiwn
h]a]lwn wñtinwnouñ toioutwn, h]iḡwn ^ah]kal wñ^o h]pantwn twñ
eḑei~oi~ oñwnuwn...aka kata;tauja;eḑei, h]pañ toujantion eḑeiv
noi~ ouḑe auja;auḑoi~ ouḑe ajlhvoi~ ouḑepote wJ eḑo~ eḑein ouj
damw~ kata;tauja.

Outw~ au,\efh oJkēh~, tauta: ouḑepote wJautw~ eḑei.

Oujkouñ toutwn men kañ aḡaio kañ iḑloi~ kañ tai~ a]lai~
aiḡqhsesin aiḡqoio, twñ de;kata;tauja;eḑontwn ouk eḡtin ofw/
pot a] a]lw/epilaboio h]tw/th~ dianoia~ logismw/a]l eḡtin ajdh`
ta;toiauta kai;ouj oJatax.

Pantapasin, efh, ajhqh`legei~.

Qwmen ouñ boulei, efh, duw eiḑh twñ oñtwn, to;men oJaton,
to;de;ajdev...

Qwmen, efh.

Kai;to;men ajde; api;kata;tauja;eḑon, to;de;oJaton mhdev
pote kata;tauja.

Kai;touto, efh, qwmen.

Fere dh;yh`d of, a]llo ti hñwn autwn to;men swñaveḡsti, to;de;
yuchx.

Oujen a]llo, efh.

Poterw/buñ oñbioteron tw/eiḑei famen a] einai kai;sugge-
nesteron to;swña...

Pantiyefh, toutoge dhlon, ofi tw/oJatw/

Tide;hJyuchxoJaton h]ajdev...

Ouj up ajqrwpwn ge, w\Swkrate~, efh.

Alla;nhñ hñei~ ge ta;oJata;kai;ta;nh;th/twñ ajqrwpwn fav
sei eJegomen: h]a]lh/tini;oiḑi...

Th/twñ ajqrwpwn.

Tivouñ peri;yuch~ legomen...oJaton h]ajpaton einai...

Ouj oJaton.

Aide; aḡa...

– Nahitaezkoa da –esan zuen Kebesek– era berean eta egoera berean egotea, Sokrates.

– Eta gauza eder ugariak zer, gizakiak, zaldiak edo mantuak esate baterako, edo horrelako beste edozein, edo berdinak, edo haien izen berekoak? Egoera berean egoten dira, edo, akaso haien guztiz aurkako egoerara, hau da, ez dira inoiz inola ere, esate baterako, egoera berean egoten, ez beraiek beren buruarekiko ezta elkarrekiko ere?

– Horiek, aldi berean, horrela dira –esan zuen Kebesek–: ez dira inoiz era berean egoten.

– Horiek ezin al dituzu ukitu, ikusi edo gainerako zentzumenez hauteman? Egoera berean daudenak, ordea, adimenaren hausnarketaz ez bada beste ezeren bidez ezin dituzu inoiz harrapatu, horrelakoak ikusezina direlako eta ez ikusgaiak?

– Egia diozu erabat –esan zuen.

– Nahi baduzu, demagun, bada –esan zuen–, bi errealitate mota daukela, bata ikusgaia, bestea ikusezina.

– Demagun, bada –esan zuen.

– Eta ikusezina beti egoera berean egoten dela eta, ikusgaia, berriz, inoiz ez egoera berean.

– Demagun hori ere –esan zuen.

– Aurrera, bada –esan zuen hark–. Ez al daukagu, alde batetik, gorputza, eta bestetik, arima, biak desberdinak?

– Ez da egia besterik –erantzun zuen.

– Bi motatako zeinekin diogu daukala gorputzak antza eta ahaide-tasun gehiago?

– Ikusgaiarekin –esan zuen–; hori, behintzat, argi dago edonorentzat.

– Eta arima, zer? Ikusgaia ala ikusezina da?

– Gizakientzat ez behintzat, Sokrates –erantzun zuen.

– Baina gu gizakien izaerarentzat ikusgaiak eta ikusezina direnez aritu gara. Edo beste izaera batentzat, zure ustez?

– Gizakien izaerarentzat.

– Zer diogu, bada, arimari buruz? Ikusgai ala ikusezina dela?

– Ez dela ikusgaia.

– Ikusezina, orduan?

Naiiv

Ômoioteron afa yuch; swmato^v ejtin tw/ajdei; to; de; tw/
o^jatw/

Paša a^jagkh, w\Swkrate~.

Oukouñ kai; tote palai ejegomen, ofi hJyuchyo^oan men tw/
swmati proscrhtai ej to; skopein ti hJdia; tou`o^jan hJdia; tou`
akou^oin hJdi a^jlh~ tino; a^jsqhs^oew~ touto gar ejtin to; dia; tou`
swmato~, to; di a^jsqhs^oew~ skopein ti< tote men e^jketai upo; tou`
swmato~ ej ta; ou^jepote kata; tauja; e^onta, kai; aujh; planatai
kai; tarattetai kai; e^jiggia w^osper mequusa, afe toioutwn efap-
tomenh...

Pawu ge.

"Otan de ve aujh; kaq au^jhn skoph/e^jkeise oi^oetai ej to;
kaqarow te kai; a^ji; o^j kai; a^jawaton kai; w^oJa^otw~ e^oon, kai; w^j
suggenh; ou^osa au^jou a^ji; met e^jkei^ou te gignetai, o^oanper aujh;
kaq au^jhn gewhtai kai; e^jh/aujh/kai; pepautai te tou plawou kai;
peri; e^jkei^ona a^ji; kata; tauja; w^oJa^otw~ e^oei, afe toioutwn efapto-
menh: kai; touto aujh~ to; paw^oma fromhsi~ keklhtai...

Pantapasin, efh, kalw~ kai; a^jhqh legei~, w\Swkrate~.

Poterw/ouh au^osoi dokei tw/ei^olei kai; e^jk twñ prosqen kai;
e^jk twñ nuñ legomenwn yuch; o^omoioteron einai kai; suggestesteron...

Pa~ a^ji moi dokei, h\ d of, sugcwrh^osai, w\Swkrate~, e^jk
tauth~ th~ meqou, kai; o^jJdusma^oestato~, ofi o^jw/kai; panti;
o^omoioterow ejti yuch; tw/a^ji; w^oJa^otw~ e^oonti mallon hJtw/hv

Tide; to; swma...

Tw/ef^oerw/

"Ora dh; kai; th^ode ofi epeidan ej tw/au^jw/w^osi yuch; kai;
swma, tw/men douleu^oin kai; afcesqai hJfusi~ prostattei, th/de;
afcein kai; despozein: kai; kata; tauta au^opoterow soi dokei
o^omoion tw/qeiw/einai kai; poteron tw/qnhtw/hJloujdokei soi to; men
qeion oion afcein te kai; hgemoneu^oin pefukewai, to; de; qnhton
afcesqai te kai; douleu^oin...

"Emoige.

Poterw/ouh hJyuch; e^opiken...

– Bai.

– Orduan, arimak gorputzak baino antza handiagoa dauka ikusezinarekin; gorputzak, berriz, ikusgaiarekin.

– Guztiz nahitaez, Sokrates.

– Ez al genioen lehen honako hau ere, alegia arimak gorputza zer-bait aztertzeko erabiltzen duenean, ikusmen, entzumen edo beste zentzumen baten bidez –hori baita gorputzaren bidez aztertzea, zentzumen baten bidez egitea–, orduan gorputzak inoiz egoera berean egoten ez diren gauzetara herrestatzen duela arima, eta hau noraezean ibiltzen dela, aztoratu eta zorabiatu egiten dela mozkortuta bezala, horrelakoak ukitu dituelako?

– Erabat, bai.

– Berak, ordea, bere kasa aztertzen duenean, hara doa, aratz den, beti existitzen den, hilezkorra den eta beti egoera berean egoten den hartara, eta haren ahaide izango balitz bezala, beti harekin elkartzen da, bere kasa gertatzen denean eta aukera daukanean, eta noraezean ibiltzeari uzten dio eta beti egoera berean eta era berean egoten da haiekiko, horrelakoxeak ukitzen dituen bitartean. Eta, bere egoera horrek pentsamendua al du izena?

– Guztiz ederki eta egia esaten ari zara, Sokrates –erantzun zuen.

– Beraz, zure ustez, lehen eta orain esandakoen arabera, arimak bietatik zein motaren antz eta ahaidetasun handiagoa dauka?

– Nire ustez, Sokrates –esan zuen hark–, edozeinek, ikasten txarrenak ere, onartuko luke, metodo horren arabera, arimak, osotasunean eta guztian, beti era berean egoten denaren antz handiagoa daukala egoten ez denarena baino.

– Eta gorputzak zer?

– Bestearena.

– Ikusazu auzia horrela ere: arima eta gorputza batera daudenean, naturak honi zerbitzatzea eta agintepean egotea agintzen dio; besteari, ordea, agintzea eta jaun izatea. Eta honen arabera ere, biotako zein iruditzen zaizu dela jainkozkoaren antzekoa eta zein hilkorrena? Edo ez al zaizu iruditzen jainkozkoa izatez agindu eta zuzentzeko gai dela, eta hilkorra, berriz, agintepean egon eta zerbitzatzeko?

– Niri bai, behintzat.

– Arimak, orduan, biotako zeinen antza dauka?

Dhl a dhÿw\Swkrate~, ofi h.hen yuch;tw\qeiw/to;de;swina tw/
qnhtw/

Skopei dhÿefh, w\Kebh~, eijej partwn twñ eijhmenwn tade
hñin sunbaiwei, tw\men qeiw/kai;ajjanatw/kai;nohtw/kai;monoeidei`
kai;ajlial utw/kai;aji;w\autw~ kata;tauja;eçonti eðutw\toiota-
ton eihai yuchytw/de;ajqrwpinw/kai;qnhtw/kai;pol ueidei`kai;
ajiohtw/kai;dial utw/kai;mhdepote kata;tauja;eçonti eðutw\toioiv
taton au`eihai swina. eçomenw ti para;tauta a\lo legein, w\file
Kebh~, h\ouj oufw~ eçei...

Oujk eçomen.

Ti ouh...toutwn oufw~ eçontwn a\ ouji;swmati men tacu;dia
luwsqai proshkei, yuch/de;au/to;parapan ajlial utw`eihai h\egguv
ti toutou...

Pw~ gar ouf.

Ennoei~ ouh, efh, epeidan apoqamh\h\qrwpo~, to;men o\fa
ton aujou;to;swina, kai;ejj o\fatw\keimenon, o\dh;nekron kal oumen,
w\proshkei dialuwsqai kai;diapiptein kai;diapneisqai, ouk
euju; toutwn oujlen peponqen, ajl epietkw~ sucnon epimewei cröv
non, ejan mew ti~ kai;carientw~ eçwn to;swina teleuthsh/kai;ejj
toiauth/w\fa/kai;pawu mala: sumpeson gar to;swina kai;tariceu-
qew, w\per oi.ej Aijupwt/tariceuqente~, o\jigou o\on mewei ajhv
canon o\son crown, e\ia de;merh tou`swmato~, kai;a\ saph/o\sta`
te kai;neurä kai;ta;toiauta panta, ofw~ w\J efo~ eipein ajjanatav
e\stin: h\ouf.

Naiv

ÔH de;yuch;a\fa, to;ajdex, to;eij tohouton topon eçeron oij
comenon gennaiön kai;kaqaron kai;ajdh; eij "Aidou w\J ajhqw~,
para;ton agaqon kai;fromimon qeow, oi,a\ qeo; qelh/aujika kai;
th/ejh/yuch\jjeon, auhf de;dh;hñin h\toiauth kai;oufw pefukuia
apallattomewh tou`swmato~ euju; diapefushtai kai;apolwlen,
w\fasin oi.polloi;a\qrwpoi...pollou ge dei, w\file Kebh~ te kai;
Simmiä, ajla;pollw\mal lon w\ eçei: ejan men kaqara;apallatth
tai, mhden tou`swmato~ sunefelkousa, afe oujlen koinwnousa
aufw/ej tw/biw/e\kousa eihai, ajla;feugousa aujo;kai;sunhq-
roismewh aujh;eij eauthw, afe meletwä aji;touto< to;de;oujlen
a\lo e\stin h\ojqrw~ filosofousa kai;tw/o\fti teqnawai meletwä
radidw~: h\oujtout a\ ei\ meletw qanatou...

– Argi dago, Sokrates, arimak jainkozkoaren antza daukala, eta gorputzak, berriz, hilkorrena.

– Azter ezazu, bada, Kebes –esan zuen–, esandako guztietatik honako hauek ateratzen ote zaizkigun: jainkozko, hilezko, ulergarri, forma bakarreko, desegin ezinaren eta bere buruarekiko beti era berean eta egoera berean egoten denaren antzik handiena arimak daukala, eta gorputzak, berriz, antz handiena gizatiar, hilkor, forma askoko, ulertezin, deseginarri eta bere buruarekiko egoera berean inoiz egoten ez denarena daukala. Hauen aurkako beste zerbait esan al dezakegu, Kebes maitea, horrela ez dela frogatzen?

– Ezin dugu.

– Zer, orduan? Horiak horrela izanik, ez al dagokio gorputzari azkar desegitea, eta arimari, berriz, erabat deseginezina izatea edo horren antzeko zerbait?

– Nola ez, bada?

– Konturatzen zara, bada –esan zuen–, gizakia hiltzen denean, bere zati ikusgaia eta toki ikusgai batean¹³ datzanari, gorputzari, gorpua deitzen diogunari, desegin, usteldu eta barreiatzea dagokionari, ez zaiola segituan horietako ezer gertatzen, baizik eta nahikoa denbora luzean mantentzen dela, eta, norbait gorputza eder eta antzeko sasoian daukala hiltzen bada, oraindik denbora luzeagoan. Izan ere, gorputza mehetzen baldin bada eta enbalsamatzen baldin badute, Egipton enbalsamatuak bezala, ia dena mantentzen da ezin konta ahal denbora luzean, eta gorputzaren atal batzuk, hezurak, zurdak eta horrelako guztiak, hura usteltzen baldin bada ere, halere hilezko dira, esate baterako; ala ez?

– Bai.

– Arima, orduan, ikusezina dena, horrelako beste toki noble, aratz eta ikusezina doana, Hadesenera¹⁴ hain zuzen ere, jainko on eta zentzudunaren ondora, nire arimak ere berehala joan behar duen tokira, jainkoak nahi badu, gure arima hori, horrelakoa eta berez dena, gorputzetik bereizi orduko barreiatu eta suntsitzen al da, gizaki gehienek dioten bezala? Ezta hurrik eman ere, Kebes eta Simmias maiteak. Honako era honetara gertatzen da: aratz bereizten baldin bada, ez du gorputzaren ezer berekin herrestatzen, bizitzan zehar ez baitu harekin gogo onez harremanik eduki, eta hari ihes egin eta bera bere baitan bildurik egon baita, beti horretan trebatu denez –eta hori zentzu zuzenean filosofatzea eta, berez, erraz hiltzen trebatzea da, besterik ezer ez–. Edo ez al litzateke hori heriotzarako trebakuntza?

Pantapasiqe.

Oukouñ oufw men eçousa eij to;ofnoion auh/to;ajde; aper-
cetai, to;qeido~ te kai;ajawaton kai;frowimon, oi|afikomenh/upar-
cei auh/euclainoni einai, plaw~ kai; ajoiw~ kai; folwn kai;
agriwn ejwtwn kai;twñ a|lwn kakwn twñ ajqrwpeiwn aphllag-
menh/wšper de;legetai kata;twñ menuhmenwn, wJ ajhqw~ ton
loipon cronon meta; qewñ diagousa...oufw fwmen, w\Kebh~, h|
a|lw~...

Oufw nh;Dia, efh o.Kebh~.

Ean dege oimai memiasmenh kai;akawarto~ tou`swmato~
apallathtai, afe tw/swmati api;sunouša kai;touto qerapeuou-
sa kai;ejwša kai;gohteuomenh up| autou`upote twñ epikumiwñ
kai;hdonwñ, wšte mhden a|lo dokein einai ajhqe; a|l h|to;swma
toeidex, ou|ti~ a| afaito kai;i|loi kai;piwi kai;fagoi kai;pro; ta;
afrodisia crhsaito, to;de;toi~ o|masi skotwde~ kai;ajdex, nohton
de;kai;filosofia/ai|etow, touto de;eijisimenh misein te kai;trev
mein kai;feugein, oufw dh;eçousan oi|ei yuchn auhn kaq auhn
eijikrinh`apallaxesqai...

Ouji opwstiouñ, efh.

Alla;^akai^o dieilhmenhn ge oimai upo;tou`swmatoeidou~, o|
auh/hJouliw te kai;sunousiw tou`swmato~ dia;to;api;suneinai
kai;dia;thn pollhn melehn ejepoikse sumfuton...

Pawu ge.

Enbriqe; dege, w\file, touto oi|esqai crh;einai kai;baru;
kai;gewde~ kai;o|aton; o|dh;kai;eçousa h|toiauth yuch;baruwe-
taite kai;e|ketai palin eij ton o|aton topon folw/tou`ajdou~ te
kai;"Aidou, wšper legetai, peri;ta;mhmatate kai;tou; tafou-
kulindoumenh, peri;a|dh;kai;wfqh afta yucwn skioeidh`fantas-
mata, oi|a parecontai ai|toiautai yuca;ei|wla, ai|Jh;kaqarw~
apoluqeisai a|la;tou`o|atou`metecousai, dio;kai;o|wntai.

Eikovge, w\Swkrate~.

Eiko; mentoi, w\Kebh~: kai;ou|tipe ta; twñ ajaqwn auja;
einai, a|la;ta; twñ faulwn, ai|peri;ta; toiauta ajagkazontai
planašqai dikhn tinousai th~ proteva~ trofh~ kakh~ oušh~. kai;
mewri ge toutou planwntai, efw~ a| th/tou`sunepakolouqounto~,
tou`swmatoeidou~, epikumiw/palin ejideqwsin eij swma: ejdountai

– Guztiz, bai.

– Ondorioz, egoera horretan egonik, bere antzekora doa, ikusezin, jainkozko, hilezko eta zentzudunera, eta bertara heldu ondoren zoriontsu izateko aukera dauka, noraezean ibiltzetik, zentzugabekeria-tik, beldurretatik, maitasun basatietatik eta gainerako gaitz gizatiarretatik askatuta, eta, iniziatuez esaten den bezala, gainontzeko denbora benetan jainkoekin pasatzeko. Horrela dela esango dugu, Kebes, edo bestela?

– Horrela dela, ala Zeus! –esan zuen Kebesek.

– Baina, nire ustez, gorputzetik zikinduta eta araztu gabe bereizten baldin bada, beti gorputzarekin egoteagatik, zerbitzatuz eta maitatuz, honek eta honen desioek eta atseginek sorginduta, egiazkoa gorputz itxurakoa bakarrik, ukitu, ikusi, edan, jan eta maitasun atseginetarako batek erabil dezakeena iruditzeraino, baina begientzat iluna eta ikusezina dena, ordea, filosofiaren bidez bakarrik ulargarria eta atzemangarria, hori gorrotatu, beldur izan eta ihes egiten ohituta baldin badago, egoera horretan dagoen arima bera bere kasa kutsatu gabe bereiziko dela uste al duzu?

– Inola ere ez –erantzun zuen.

– Orduan, gorputz itxurakoak zatituta bereiziko al da, nik uste, gorputzarekiko harremanak eta konpainiak berezko bezala barneratu dionarekin egoteagatik beti eta hari gehiegizko arreta izateagatik?

– Erabat.

– Baina hori, laguna, astuna dela pentsatu behar da, eta pisutsua, lurrekoa eta ikusgaia. Eta hori edukita, horrelako arima pisutsu bihurtzen du eta atzera toki ikusgaira herrestatzen du ikusezinenaren eta Hadesen¹⁴ beldurrez, esaten denez, hilarri eta hilobien inguruan biraka, zeinen inguruan arimen zenbait mamu ilun ere ikusi izan diren; irudi hauek horrelako arimek sortzen dituzte, aratz askatuak izan gabe ikusgaiaren parte dutenek, eta horregatik ikusten dira.

– Egiantzekoa da behintzat, Sokrates.

– Egiantzekoa, benetan, Kebes. Eta ez arima horiek gizaki one-nak izatea, gaiztoenak baizik, toki horien inguruan noraezean ibiltzera behartuak daudenenak, aurreko bizimodua txarra izatearen zigorra betez. Eta noraezean ibiltzen dira berarekin doanaren, gorputz itxurakoaren desioak atzera gorputz batera lotzen dituen arte. Eta, logikoa

deyw\$per eikov, eij toiauta hqh opoi` aft aþ kai; memel ethkui ai
tuw\$sin eij tw\$biw/

Ta; poià dh; tauta legei~, w`Swkrate~...

Oion tou; men gastrimargia~ te kai; uþrei~ kai; filoposia~
memel ethkota~ kai; mh; dihulabhmewou~ eij ta; twñ ofwn genh kai;
twñ tooutwn qhriwn eiko; ejidw\$sqai. hjouk oiþi...

Pawu men ouh eiko; legei~.

Tou; devge ajlikiã~ te kai; turannida~ kai; ajpaga; prote-
timhkota~ eij ta; twñ lukwn te kai; idrakwn kai; iktiwñ genh: hpoi`
aþ aþ losev famen ta; toiauta~ iþrai...

Amelei, efh o.Kebh~, eij ta; toiauta.

Oukouñ, h`d of, dhla dh; kai; takla hþh ekasta iþi kata; ta;
aufwñ oðiothta~ th~ meleth~...

Dhl on dh; efh: pw`d ouf.

Oukouñ eujlaimonestatoi, efh, kai; toutwn eiþi; kai; eij bel-
tiston topon iþte~ oiJthn dhmotikhn kai; politikhn ajethn epi-
tethdeukote~, hþ dh; kalouþi swfrosunhn te kai; dikaiosunhn, ej
efou~ te kai; meleth~ gegonuiàn aþeu filosofia~ te kai; nou~.

Ph`dh; outoi eujlaimonestatoi...

"Oti toutou~ eikov ejstin eij toouton palin afikneisqai
politikon kai; hþeron gewo~, hþou mel ittwn hþsfhkwn hþmurmhkwn,
kai; eij tauþow ge palin to; ajqrwpinon gewo~, kai; gignesqai ej
aufwñ aþdra~ metriou~.

Eikov.

Eij devge qewñ gewo~ mh; filosofhsanti kai; pantelw~
kaqarw/apionti oujqewi~ afikneisqai ajl hþtw/filomapei. ajla;
toutwn efeka, w`efaire Simmia te kai; Kebh~, oi.bjqw~ filosofoi
apevontai twñ kata; to; swma epiquimiwn aþaswñ kai; karterouþi
kai; oujparadidw\$sin aufai~ eautouw, oufti oikofqoriam te kai;
peniam fobouwenoi, w\$per oiJpolloi; kai; filocrhmatoi: ouje; au\
ajiniam te kai; ajloxiam mocqhria~ dediote~, w\$per oi.Filarcoite
kai; filotimi, eþeita apevontai aufwñ.

Oujgar aþ prepoi, efh, w`Swkrate~, o.Kebh~.

Oujmentoi na; Dia, h`d of. toigartoi toutoi~ men aþasin, w\
Kebh~, ekeinoi oiþ ti melvei th~ eautwn yuch~ ajla; mh; swmati plav

denez, justu beraiek aurreko bizitzan zehar trebatu diren izaera bere-tsuetara lotzen dira.

– Nolakoak dira, bada, esaten dituzun horiek, Sokrates?

– Sabelkerian, gehiegikerian eta edateko zaletasunean jardun dute-nak eta kontuz ibili ez direnak, adibidez, asto eta horrelako animalien generoetan sartzea logikoa da. Edo ez al duzu uste?

– Zerbait guztiz logikoa diozu.

– Eta bidegabekeriak, tiraniak eta harrapaketak gehiago balioetsi dituztenak otso, zapelatz eta miruen generoetan. Edo horrelako arimak beste nora doazela diogu?

– Ez izan zalantzarik –esan zuen Kebesek–, horrelakoetan sartzen dira.

– Ez al dago garbi –esan zuen hark– gainerako bakoitza ere bere jardueraren antzekotasunaren arabera nora joango den?

– Argi dago, bai –esan zuen–; nola ez, bada?

– Ez al dira, horien artean ere, zoriontsuenak eta toki onenera doa-zenak bertute herritar eta hiritarrean jardun direnak, filosofia eta adimen gabe ohitura eta ariketatik sortutako zentzutasuna eta justizia deitzen dio-ten horretan?

– Nolatan dira horiek zoriontsuenak?

– Naturala delako horiek atzera horrelako genero hiritar eta zibili-zatura heltzea, erle, liztor edo inurrienera, esate baterako, eta atzera giza generora berriro, eta beraiegandik gizon zentzuzkoak sortzea.

– Naturala da.

– Jainkoen generora, oster, filosofatu ez duenari eta erabat aratz joan ez denari ez zaio zilegi heltzea, ikasteko zaleari baizik. Horregatik guztiagatik, Simmias eta Kebes adiskideak, benetako zentzuzko filosofo-ek gorputz bidezko desio guztiei uko egiten diete, tinko eutsiz, eta ez dute amore ematen hauen aurrean, ondasunen hondamenaren eta pobreziaren beldur izan gabe, gehienak eta diruzaleak bezala. Ez dira miseriaren ohore edo ospe ezaren beldur ere, botere eta ohore zaleak bezala, eta, ondorioz, uko egiten diete gauza horiei.

– Ez bailitzateke haientzat egokika bestela, Sokrates –esan zuen Kebesek.

– Ez horixe, ala Zeus! –esan zuen hark–. Ondorioz, bada, gorpu-tza moldatzen bizi gabe, beren arima zerbait ardura zaien haiek, horiek guztiak pikutara bidalita, ez dira beste horien¹⁵ bide beretik ibiltzen, nora

ttonte~ zw̄si, cairein eiponte~, oujkata;tauja;poreuontai aufoi~
wJ ouk eijlosin oph/efcontai, aufoi;de;hgoumenoi oujdein ejantia
th/filosofia/prattein kai;th/eklein~ lusei te kai;kaqarnw/tauth/
dh;trepontai ekein/epomenoi, h/eklein ufhgeitai.

Pw~, wSwkrate~...

Egw;ejw,`efh. gignwskousi gar, h`d oç, oi.Filomaei~ ofi
paralabouša aufwñ thn yuchn hJfilosofia ajecnw~ diadede-
menhn ej tw/swmati kai;proskellhmenhn, ajagkazomenhn de;
wšper dia;eiJgmou`dia;toutou skopeiškai ta;oita ajla;mh;aujhn
di aujh~, kai;ej pash/ajnaia/kul indoumenhn, kai;tou eiJgmou`thn
deinothta katidouša ofi di epiquim~ ejtiw, wJ ah malista aufo;
oJledemewo~ sullhptwr eih tou`dedesqai, <oper ouh legw, gignwv-
kousin oi.Filomaei~ ofi oufw paralabouša hJfilosofia efousan
aufwñ thn yuchn hjema paramugetai kai;lwin epiceirei, ej-
deiknumen ofi apath~ men mesth;hJdia;twñ ojmatwn skeyi-
apath~ de;hJlia;twñ wfn kai;twñ alwn ajsqhsewn, peiçousa de;
ek toutwn men ajacwreih, oson mh;ajagkh aufoi~ crhšqai, aujhn
de;eij aujhn sullegesqai kai;adroizesqai parakeleuomenh, pis-
teuwin de;mhdeni;alw/ajl h]aujhn aujh/ofi ah nohsh/aujh;kaq
aujhn aufo;kaq aufo;twñ ohtwn: ofi d ah di alwn skoph/ep
alloi~ oj allo, mhden hgeiškai ajhqev. einai de;to;men toiouton
aishqhton te kai;oJaton, oJde;aujh;oJa/nohton te kai;ajdev. tauth/
ouh th/lusei ouk oipmenh dein ejantiousqai hJou wJ aj hqw~ fil o-
sofou yuch;oufw~ ajewetai twñ hdonwñ te kai;epiquimwñ kai;
lupwñ ^akai;fobwn^o kaq oson duwatai, logizomenh ofi, epeidaw ti-
sfowra hšqh/h]fobhqh/^oh]luphqh/ h]epiqumhsh/oujen tosouton
kakon epaqen aj aufwñ wñ ah ti~ oihqeik, oion h]noshsa~ h[ti
ajalwsa~ dia;ta~ epiquim~, ajl o]partwn megiston te kakwñ kai;
ešcatow ejsti, touto pascei kai;oujlogizetai aufo;

Titouto, wSwkrate~...efh o.Kebh~.

"Oti yuch;panto; ajqrwpou ajagkazetai afa te hšqhñai
sfowra h]luphqhñai epitw/kai;hgeiškai peri;o]ah malista touto
pasch/touto ejargestaton te einai kai;ajhqestatou, ouj oufw-
eçon: tauta de;malista ataJatavh]oul.

Pawu ge.

Oukouñ ej toutw/tw/pawei malista katadeitai yuch;uplo;
swmato~...

doazen ez dakitela, baizik eta filosofiaren aurkakorik ez dela egin behar pentsatuz, ezta haren askapena eta arazketaren aurkakorik ere, harengana zuzentzen dira eta hark gidatzen dituen bidetik hari jarraitzen diote.

– Nola, Sokrates?

– Esango dizut nik –erantzun zuen–. Ikasteko zaleek badakite –esan zuen hark– filosofiak beraien arimaren ardura hartzen duenean, besterik gabe gorputzean lotuta eta itsatsita dagoela, kartzela baten bidez bezala errealitateak horren bidez ikustera behartuta, eta ez berak bere bidez, baizik eta ezjakintasun osoan iraulkatuz eta filosofiak ikusten duela kartzela horren izugarrikeria desioaren bidez dela, lotuta dagoena bera lotuta egotearen laguntzaile handiena izateraino. Diodana, bada, hain zuzen ere: ikasteko zaleek badakite filosofiak, egoera horretan dagoen arimaren ardura hartzen duenean, aholku leunak ematen dizkiola eta askatzen saiatzen dela, begien bidezko azterketa engainuz betea dela erakutsiz, eta baita belarrien eta gainerako zentzumenen bidezkoa ere, eta horietatik aldentzeko konbentzitur, erabiltzea beharrezkoa ez den heinean, eta bera bere baitan batu eta biltzera bultzatuz, beste ezeri gabe bere buruari bakarrik sines diezaion, berak bere kasa errealitateetako batez bere kasa pentsatzen duenari. Baina, bestalde, beste gauzen bidez aztertzen duena eta egoera desberdinetan desberdina dena, ezer ez dezala egiazkotzat jo; horrelakoa hautemangarria eta ikusgaia baita; berak ikusten duena, ostera, ulargarria eta ikusezina. Ondorioz, benetako filosofoaren arima, askapen horri ez zaiola aurka egin behar pentsatzen duenez, atsegin, desio, atsekabe eta beldurretatik aldentzen da ahal duen heinean, pentsatuz, norbaitek biziki gozatu, beldurtu, atsekabetu edo desiratu badu, ez duela batek pentsa litzakeen hain gaitz handi horietako bat bera ere jasan, gaixo egon edo desioengatik dirua xahutu esate baterako, baizik eta gaitz guztietatik handiena eta gorena dena, hori jasaten duela, eta ez duela horren kontu egiten.

– Zein da hori, Sokrates? –galdetu zuen Kebesek.

– Gizaki ororen arima, zerbaitetaz biziki gozatu edo atsekabetzearekin batera, egoera hori gehienbat eragiten dion horixe dela argiena eta egiazkoena pentsatzera ere behartua dagoela, nahiz eta horrela ez izan. Eta gauza horiek ikusgaiak dira batez ere, ala ez?

– Erabat, bai.

– Eta gorputzak ez al du, bada, egoera horretan gehien lotzen arima?

Pw~ dhv.

"Oti e^hasth hdonh;kai;luph w\$per h^lon e^cousa proshl oi^h au^hhn pro; to;swⁿa kai;prosperona/kai;poiei^h swmatoeidh; doxav zousan tauta a^lh qh^h eⁿhai a^per a^h kai;to;swⁿa fh/^hek gar tou oⁿdoxeiⁿ tw^hswⁿati kai;toi^h au^htoi^h caivein a^hagkazetai oiⁿhai oⁿov tropov te kai;oⁿtrofo~ gimesqai kai;oi^h mhdepote eij "Aidou kaqarw^h afikesqai, a^lla;a^hi; tou swmato~ a^haplex^h ejienwai, w^hste tacu;pa^hlin piptein eij a^llo swⁿa kai;w\$per speirom^h ejfuesqai, kai;ek^h toutwn a^hiro~ eⁿhai th^h tou qeⁱou te kai;kaqarou kai; monoeidou^h sunousi^h~.

Alhquestata, ef^h, legei~, o^hKeb^h~, w^hSwkrate~.

Toutwn toim^hun efeka, w^hKeb^h~, oi^hlikaiw~ filomagei^h kosmiovei^h kai;a^hndrei^hoi, ou^h w^h oi^hpolloi;efekav^hfasin: h^hsu;oi^hfi...

Oujdhta egwge.

Oujgar: a^ll ou^hw logisait a^h yuch;a^hndro; filosofou, kai; ou^hk a^h oi^hqeik^h th^hn men filosofian crh^hnai au^hhn luwin, luoush^hde;e^hkein^h~, au^hhn paradidwai tai^h hdonai^h kai;lupai^h e^hauth^hn pavlin au^he^hkatadeiⁿ kai;a^hh^huton e^hgon prattein Phneloph^h tina; ejianti^hw i^hston metaceirizom^h~, a^lla;gal^hh^hn toutwn paraskeuazousa, ejom^h tw^hlogism^hwkai;a^hi;ej^h toutw^housa, to;a^hhqe; kai;to;qeion kai;to;a^hloxaston qewm^h kai;u^h e^hkei^hrou trefom^h, zh^hn te oi^hetai ou^hw deiⁿ e^hw a^h zh/^hkai;e^hpeidan teleuth^hsh/^heij to;suggene; kai;eij to;toiouton afikom^h aphllao^hqai tw^hn a^hq^hrwpi^hwn kakw^h. ek^h dh;th^h toiauth^h trof^h ou^hlen deinon mh;fobhqh/^atauta d^h epithdeusasa,^o w^hSimmia^h te kai;Keb^h~, ofw^h mh;diaspasqeisa ej^h th^hapallagh^h/tou swmato~ upo;tw^hn a^hiem^hn diafushqeisa kai;diaptom^h oi^hetai kai;ou^hlen e^hfi ou^hlamou^h h^hX

Sigh;ou^hn ej^heweto tauta eipowto~ tou Swkratou~ e^hpi;polun crown, kai;au^hfov te pro; tw^heij^hmenw^h/logw^h/h^h o^hSwkrath^h~, w^hJ i^hlein efaiweto, kai;h^hw^hn oi^hpleistoi: Keb^h~ de;kai;Simmia^h smikron pro; a^ll h^hw dielegesqh^hn. kai;o^hSwkrath^h i^hlwn au^htw;h^hfeto, Tixefh, u^hi^hn ta;lecqenta mw^hn mh;dokei^h ej^hdew^h legesqai...polla;gar dh;e^hfi e^hei upoyia^h kai;a^hntilabav, eij^hge dh^hti~ au^hta;me^hvlei i^hlanw^h diexienwai. eij^hmen ou^hn ti a^llo skopeisqon, ou^hlen legw: eij dexti peri;toutwn aporeiton, mhden apoknhshte kai;au^htoi;eipeiⁿ kai;dielqein, ei[ph/u^hi^hn faiwetai bel^htion a^ha^hlecqh^hnai, kai;au\

– Nola, bada?

– Atsegin eta atsekabe bakoitzak, iltze bat edukiko balu bezala, gorputzera iltzatzen duelako hura eta krisketa batek bezala lotzen, gorputza bezalakoa bihurtuz, eta gorputzak baieztatzen dituen gauza berberak egiazkoak direla uste izaten du. Izan ere, gorputzaren iritzi berak edukitzeagatik eta gauza berberetzat jotzeko gozatzeagatik behartuta dago, nire ustez, izaera eta apetitu berekoa izatera, eta Hadesenera modu aratzean inoiz ez heltzeko modukoa ere bai, baizik eta beti gorputzak kutsatuta irteteko modukoa; eta horrela, laster atzera beste gorputz batera erortzen da eta ereinda bezala sustraitu, eta ez da jainkozko, aratz eta itxura bakarrekoren konpainian egoten.

– Guztiz egiazkoak esaten dituzu, Sokrates –esan zuen Kebesek.

– Horiengatik dira, bada, Kebes, eskubide osoz ikasteko zaleak direnak zentzuzkoak eta ausartak, eta ez gehienek esaten dituztenengatik. Edo zuk baietz uste al duzu?

– Nik ez, benetan.

– Ez, noski. Horrela pentsatuko luke, ordea, gizon filosofoaren arimak, eta ez luke uste izango, filosofiak bera askatu behar baldin badu, askatzen duenean, berak bere burua atsegin eta atsekabeetara eman behar duenik, atzera berriro lotzeko eta ehungailua alderantziz erabiltzen duen Penelope baten lan amaigabea egiteko. Aitzitik, horiek baretuz, arrazoi-ketari jarraituz eta beti horretan egonez, egiazkoari, jainkozkoari eta ukaezina denari begira eta honekin elikatuz, bizi den bitartean horrela bizi behar duela uste du, eta, bizitza amaitzen zaionean, bere ahaide eta antzeko denera helduta, gaitz gizatietatik libratuko dela. Eta horrelako bizi-moduaren ondorioz, horietan jardun duenez, ez dago beldurrik, Simmias eta Kebes, gorputzetik bereiztean, haizeek barreiatuta hegan joan eta jada ez dela inon egongo beldur izateko.

Sokratesek horiek esan ondoren, isiltasun oso luzea gertatu zen, eta Sokrates bera, ikusteko agerian zenez, esandako arrazoiketan zegoen, eta guretako gehienak ere bai. Kebesek eta Simmiasak, ordea, ahapeka hitz egiten zuten elkarrekin, eta Sokratesek, bi haiek ikusita, galdetu zien:

– Zer? –esan zuen–. Esandakoak zerbaiten faltan esan direla iruditzen al zaizue bada? Izan ere, oraindik susmo eta puntu ahul asko dauzka, batek benetan behar bezala azaldu behar baditu behintzat. Beste zerbait aztertzen ari bazarete, ordea, alferrik ari naiz hizketan; baina horien inguruko zerbaitetaz zalantzan bazaudete, ez izan beldurrik eta esan

kai;ejne;sumparalabein, e[ti mallon oi[sqe met ejnou`euporh^v sein.

Kai;o.Simmi~ efh: Kai;mh, w\Swkrate~, tajhqh`soi ejw` palai gar h[wn e[atero~ ajporwn ton eferon prowqe`kai;kele- uoi ejesqai dia;to;epiqumein men ajkou[sai, ojkein de;o[lon parev cein, mhvsoi ajde; h[dia;thn parousan sumforaw.

Kai;o} ajkousa~ ejelasew te hjema kaivfhsin: Babaiyw\ Simmi~ h`pou calepw~ aj tou; a[lou~ ajqrwpou~ peisaini wJ ouj sumforan hgoumai thn parousan tuchn, ofe ge mhd u[ta~ dunamai peiqein, aj la;fobeisqe mh;duskolwterow ti nu[n diakeimai hlej tw/prosqen biw/kaiywJ ejike, tw[n kukwn dokw`faulotero~ u[ti einai thn mantikh, oi]epeidan ai[sqwn tai ofi dei`aufou; apoqa- nein, a[onte~ kai;ej tw/prosqen crow/tote dh;pleista kai;kav llista a[lousi, geghqote~ ofi melousi para;ton qeon apiemai oupeveisi qeraponte~. oi. l a[qrwpoi dia;to;aufw[n dew~ tou`qanav tou kai;tw[n kukwn katayeudontai, kaivfasin aufou; qrhnou[ta- ton qawatou po; luph~ ejawein, kai; ouj logizontai ofi oujen ofneon a[ei ofan peinh/h[rigw/h[tina a[lhn luphn luphtai, ouje; aufh;hte ajdw[n kai;celidw[n kai;o. b boy, ajdhv[asi dia;luphn qrh- nou[ta a[lein. aj l oufe tautavoi faiwetai lupoumena a[lein oufe oi.kukmoi, aj l afe oinai tou` Apollwno~ ofte~, mantikoiteveisi kai;proeidote~ ta;ej "Aidou ajaga;a[lousi kai;terpontai ekeinhn thn h[eran diaferontw~ hlej tw/ep[rosqen crow/ ejw; de;kai; aufo; hgoumai outowoul ov te einai tw[n kukwn kai;idro; tou`auj tou`qeu; kai;oujeiron ekeinwn thn mantikh e[lein para;tou`des- potou, ouje;dusqum[eron aufw[n tou`biou apallattesqai. aj la; toutou g e[deka legein te crh;kai;ejwta[n ofi aj boulhsqe, ef~ aj Aqhnaion ejv[sin ajdre~ efdeka.

Kalw~, efh, legei~, o.Simmi~: kai;ejwtevsoi ejw`o}ajporw, kai;au`ode, h[o]uk apodevetai ta;ejhmena. ejnoi;gar dokei, w\Swv krate~, peri;tw[n toioutwn i[s~w~ w[sper kai;soi;to;men safe; ejjev nai ej tw/nu[n biw/h[ajlwaton einai h[pagcal[epow ti, to;mento au\ ta;legomena peri;aufw[n mh;oupi;panti;tropw/ ej egcein kai;mh;pro- afistasqai prin aj pantach/skopw[n apei[h/ti~, panu malqakou` einai ajdrov. dein gar peri;auja;ef gev ti toutwn diapraxasqai, h[maqein oph[e]ei h[e]u[ein h[ejjtauta ajlwaton, ton gou[n beltiston tw[n ajqrwpiwn logwn labonta kai;dusexelegktotaton, epi;touv

zeuek eta azal ezazue, beste moduren batean hobeto esan daitekeela baderitzozue, eta, aldi berean, ni ere zuekin batera hartu, nirekin irtenbidea hobeto aurkituko duzuela uste baduzue.

Eta Simmiasen esan zuen:

– Egia esango dizut, bada, Sokrates. Aspaldi gaude gu biok zalan-tzan, elkar bultzatuz eta galdetzeraz animatuz, batetik zuri entzun nahian, baina bestetik molestatzeko beldurrez, oraingo zorigaitzagatik desatsegi-na gertatuko zaizulakoan.

Eta hark, entzun ondoren, leun egin zuen barre eta esan zuen:

– Ai Simmias! Benetan nekez konbentzituko nituzke gainerako gizakiak oraingo halabeharra ez dudala zorigaitzat jotzen, zuek ere ezin bazaituztet konbentzitu eta beldur bazarete, bestalde, orain aurreko bizi-tzan baino umore okerragoan ote nagoen. Gainera, dirudienez, igarkun-tzan beltxargak baino eskasagoa naizela uste duzue; hauek, hil behar dutela konturatzen direnean, aurreko bizitzan ere abesten bazuten ere, orduan abesten dute gehien eta ederren, zerbitzatzen duten jainkoarenga-na doazelako pozik. Gizakiek, ordea, beren heriotzaren beldurratik, beltxargak ere faltsuki kalumniatzen dituzte, heriotza deitoratuz, atseka-bearen eraginez abesten dutela baitiote, eta ez dute pentsatzen ezein hegazitik ez duela abesten gose, hotz edo beste sufrimenduren bat paira-tzen duenean, ezta urretxindorrek, enarak edo argi-oilarrak¹⁶ berak ere, atsekabeagatik deitoratuz abesten dutela diotenak. Baina niri ez zait iru-ditzen ez horiek ezta beltxargek ere atsekabetuta abesten dutenik, baizik eta nire ustez, Apolorenak direnez, igarleak dira, eta Hadeseneko ongiak aurreikusita abesten dute, eta egun horretan aurreko bizitza guztian baino askoz atsegin handiagoz gainera. Eta ni neu ere beltxargen esklabo-kidea eta jainko berari sagaratua naizela uste dut, eta jaunarengandik jasotako igarkuntzan ez naizela haiek baino okerragoa, eta ez naizela bizitzatik haiek baino tristeago bereizten. Horregatik, beraz, nahi duzuen esan eta galdetu behar duzue, atenastarren Hamaika gizonek¹⁷ utzi bitartean.

– Ederki diozu –esan zuen Simmiasen–. Nik esango dizut zertan dudan zalantza, eta Kebesek, aldi berean, esandakoak zertan ez dituen onartzen. Izan ere, oraingo bizitzan horrelako gaiez garbi jakitea ezinezkoa edo oso zaila dela iruditzen zait niri, zuri bezala seguru asko, baina beraie-taz esandakoak kritikoki ez aztertzea eta alde guztietatik aztertzen nekatu baino lehen etsitzea, gizon erabat belaxkarena iruditzen zait. Gai horiei buruz honako gauza hauetako bat burutu behar baita: nolakoak diren ikasi,

tou ojouwenon wšper epi; scedia~ kinduneuonta diapleusai ton
 bion, eij mhvti~ dunaito ašfalesteron kai; akindunoteron epi;
 bebaioteron ojhmatō~, ^ah^l logou qeiu tinō, diaporeuqhñai. kai;
 dh;kai;nuñ egwge ouk epaiscunqhsomai ejesqai, epeidh;kai;su;
 tauta legei~, ouj^l ejnauton aifiasomai ej^l ušterw/croww/of^l nuñ
 ouk eipon a{moi dokei~ ejmoi;gar, w\Swkrate~, epeidh;kai;pro;
 ejnauton kai;pro; tonde skopw`ta;eijhmewa, oujpawu faiwetai
 iłlanw~ eijhšqai.

Kai;o.Swkrath~, "Isw~ gar, efh, w`ellaire, a] hqh`soi faiwe-
 tai: a] la;lege oph/dh;ouj iłlanw~.

Tauth/efnoige, h`d of, h/dh;kai;peri;aJmonia~ a] ti~ kai;
 luva~ te kai;cordwñ ton aujton touton logon eipoi, wJ hJmen aJ-
 monia apvaton kai;ašswmaton kai;pagkal ow ti kai;qeioñ ejstin ej
 th/hJmosmewh/luva/aujth;d hJ luva kai;aiJordai;swmatate kai;
 swmatoeidh`kai;sunqeta kai;gewdh ejsti;kai;tou`qnhtou` sug-
 genh` epeidan ouh h] kataxh/ti~ thn luvan h] diatewh/kai;
 diarrhxh/ta; corda;, eiti~ diiscurizoito tw/aujw/logw/wšper
 suwJ a] jagkh efi einai thn aJmonian ekeinwn kai;mh;apolwlew
 nai<oujlemia gar mhcanh;a] eih thn men luvan efi einai dierrw-
 guiwñ twñ cordwñ kai;ta; corda; qnhtoeidei~ ouša~, thn de;aJ-
 monian apolwlewai thn tou`qeiu te kai;a]janatou oiofuh`te
 kai; suggenh`, protevan tou`qnhtou` apolomewhn<a] la; faiw
 a] jagkh efi pou einai aujhn thn aJmonian, kai;proteron ta;xula
 kai;ta; corda; katasaphsesqai priw ti ekeinwn pazein<kai;gar
 ouh, w\Swkrate~, oimai egwge kai;aujow se touto ejtequmšqai,
 ofi toioutow ti malista upolambawomen thn yuchn einai, wšper
 ejtetamewou tou`swmato~ hJwñ kai;sunecomewou upo;qermou`
 kai;yucrou`kai;xhrou`kai;ugrou`kai;toioutwn tinwñ, krašin
 einai kai;aJmonian aujwñ toutwn thn yuchn hJwñ, epeidan
 tauta kalw~ kai;metriw~ kraqh/pro; a] lhl a<eijoun tugcawei hJ
 yuch;ouša aJmonia ti~, dhlon ofi, ofan calasqh/to;swna hJwñ
 ajetrw~ hJepitaqh/upo;noswn kai;a] lwn kakwñ, thn men yuchn
 a] jagkh euju; uparcei apolwlewai, kai;per oušan qeiotathn,
 wšper kai;aiJal lai aJmonia aift ej toi~ fqoggoi~ kai;ej toi~
 twñ dhmiourgwñ efgoi~ paši, ta;de;leiyana tou`swmato~ ellas-
 tou polun crownon paramewin, efw~ a] h] katakauqh/h] kata-
 saphzoa ouh pro; touton ton logon tivhsomen, ejw ti~ ajioi`

edo aurkitu, edo, horiek ezinezkoak baldin badira, giza tradizioetatik onena eta ezeztatzen zailena hartu eta, baltsa baten gainean arriskatuz bezala, horren gainean garraiatuta bizitzan zehar nabigatu, jainkozko errebelazio batekin edo garraio bide sendoago batean seguruago eta arrisku gutxiagorekin ezin bada zeharkatu behintzat. Eta gainera, benetan, ez naiz ni galdeztzen lotsatuko, zuk zeuk esan dituzunez horiek, ezta etorkizunean neure buruari aurpegiratuko ere pentsatzen ditudanak orain zuri esan ez izana. Izan ere, Sokrates, esandakoak neure buruarekin eta honekin aztertu ondoren, ez zait inola ere iruditzen behar bezain egoki esan direnik.

Sokratesek esan zuen orduan:

– Agian egia da iruditzen zaizuna, adiskide. Esan ezazu, baina, zertan ez den nahikoa esan.

– Honako honetan bada –esan zuen hark–: norbaitek harmoniaren, liraren eta beraren harien inguruan ere argudiaketa bera esan dezakeela, alegia, harmonia zerbait ikusezina, gorputzgabea, erabat eder eta jainkozkoa dela gozatutako liran, eta aldiz, lira bera, eta hariak gorputzak direla, gorputzezkoak, konposatuak, lurtarrak eta hilkorraren ahaideak. Ondorioz, norbaitek lira puskatu edo hariak ebaki eta hautsi ondoren, batek, zure argudiaketa berberarekin, sendo berretsiko balu harmonia horrek nahitaez existitu behar duela oraindik eta ez dagoela hilda –ez bailegoke modurik, hariak hautsita, lira oraindik existitzeko, eta hariak ere ez, hilkorrek direnez, eta harmonia, berriz, jainkozkoaren eta hilezkorren izaera eta familia berekoa dena, hilda egoteko, hilkorra baino lehen hilez– baizik eta harmoniak berak oraindik nonbait egon behar duela esango luke, eta egurrak eta hariak hari ezer gertatu baino lehenago ustelduko liratekeela. Eta, nire ustez, zuk zeuk ere, Sokrates, hori hausnartu duzu, guk arima justu horrelako zerbait dela pentsatzen dugula, gure gorputza tenkatuta egongo balitz bezala eta beroak eta hotzak, lehorrak eta hezeak, eta horrelako batzuek baturik eutsita bezala, horiexen nahasketa eta harmonia dela gure arima, horiek ederki eta elkarrekiko neurri egokian nahasten direnean. Ondorioz, hain zuzen ere, arima harmonia bat baldin bada, argi dago, gaixotasunek eta beste gaitzek gure gorputza neurritz kanpo laxatu edo tenkatzen dutenean, arimak berehala hil behar duela, jainkozkoa izanda ere, soinetako eta artisauen lan guztietako beste harmoniak bezala; gorputz bakoitzaren hondakinek, berriz, denbora luzez irauten dute, erre edo usteldu arte. Begira ezazu, bada, argudiaketa horri zer erantzungo diogun, norbaitek arima, gorputzean daudenen nahasketa izanik, heriotza deiturikoan lehenengo hiltzen dela pentsatuko balu.

krašin oušan thn yuchn twñ ej tw/swmati ej tw/kaloumenw/
qanatw/prwthn apo lusqai.

Diableya~ ouh oJswkrath~, wšper ta;polla;eijwpei, kai;
meidiassa~, Dikaia mentoi, efh, legei oJsimia~. eijoun ti~ uñwn ej
porwtero~ ejnou, tiwuk apekriwato..kai;gar oujfaulw~ eþiken aþ-
tomeww/tou logou. dokei mentoi moi crhñai pro;th~ apokrisew~ efi
proteron Kethto~ akousai tiw uðe egkal ei tw logw/iñta cronou
eggenomenou bouleuswmeqa tiw jroumen, eþeita ^ade? akousanta~ h|
sugcwrein aufoi~ ejw ti dokwsi prosaþein, ejn de;mh;oufw hñh
uþerdikein tou logou. aJl age, h'd of, wKeth~, lege, tiwñ to;se;
au'qratton ^aapistian parewei^o.

Legw dhwh'd of oKeth~. ejnoi;gar fairetai efi ej tw/aufw/
oJlogo~ einai, kai;wper ej toi~ prosqen ej egomen, tauñon egklh-
ma eþein. ofi men gar hñ hñwn hJyuch;kai;prin ej tode to;eido~ ej-
qein, ouk ajatiqemai nh;ouji;pwu carientw~ kai;eijmh;epacqev
eñtin eipein, pwu iñanw~ apodedeicqai: wJ de;kai;apoqanontwn
hñwn efi pou eñtin, ouñmoi dokei thde. wJmen ouk iñcuroteron kai;
polucroniwteton yuch;swmato~, oujsugcwrrw'th/Simmiou ajtilhv
yei: dokei`gar moi pañi toutoi~ pwu polu;diaferein. tiwouñ, aþ
failw oJlogo~, efi apistei~, epeidh;oJa~ apoqanonto~ tou ajqrwpou
toqe aþqenesteton efi oñ...to;de;polucroniwteton oujdokei soi
ajagkaion einai efi swzesqai ej toutw/tw/croww/.pro; dh;touto
toqe episkeyai, ei[ti legw: eikowo~ gar tino~, wJ eþiken, kajw;
wšper Simmia~ deomai. ejnoi;gar dokei ouñoiw~ legesqai tauta
wšper aþ ti~ peri;ajqrwpou uñantou presbutou apoqanonto~ lev
goi touton ton logon, ofi ouk apolwlen oJajqrwpo~ aJl eñti pou
sw~, teknhwion de;parewito qoimaton oJhjpeiveto aufo; uñhnav
meno~ ofi eñti;swñ kai;ouk apolwlen, kai;ei[ti~ apistoikw aufw/
ajerwtwkw poteron polucroniwtetow eñti to;gewo~ ajqrwpou h|
iñatiou ej creia/te oñto~ kai;foroumenou, apokrinamenou dhv
^atino~^o ofi polu;to;tou ajqrwpou, oiþito apodedeicqai ofi panto;
aþa mallon ofge ajqrwpo~ sw~ eñtin, epeidh;toqe oJigocroniww
teron ouk apolwlen. to;d oimai, wSimmia, ouj oufw~ eþei: skopei
gar kai;su;aJlegw. pa~^agar^o aþ uþolaboi ofi euñqe~ legei oJouto
legwn: oJgar uñanth~ oufo~ polla;katatriya~ toiauta iñatia kai;
uñhnameno~ ekeinwn men uñtero~ apolwlen pollwñ oñtwn, tou de;
teleutaiou oimai protero~, kai;oujlew ti mallon toutou eþeka

Orduan, Sokratesek, maiz ohi zuen bezala zorrotz begiratuta eta irribarre eginez, erantzun zuen:

– Bidezkoak esaten ditu, bai, Simmiasak. Beraz, zuetako inork nik baino ahalbide gehiago baldin badauzka, zergatik ez dio erantzun? Ez baitirudi gaiari modu eskasean eutsi dionik. Halere, nire ustez, erantzuna baino lehen, oraindik Kebesi entzun behar zaio, ea honek, bere aldetik, argudiaketari zer aurpegiratzen dion; horrela, denbora pixka bat pasatuta, zer erantzungo dugun eztabaida dezagun; gero, entzun ondoren, ados daudela badirudite, arrazoa emango diegu, eta, ez badaude, horrelaxe jada argudiaketa defendatuko dugu. Baina ea, Kebes –jarraitu zuen hark–, esan ezazu zer zen, bide batez, zu aztoratzen zintuena?

– Esango dut, bada –esan zuen Kebesek–. Niri argudiaketa oraindik puntu berean dagoela iruditzen zait, eta aurrekoetan aurpegiratzen genion akats bera daukala. Gure arima itxura honetara heldu baino lehen ere existitzen zela ez dut hitza jango, modu guztiz atseginean eta, esatea gogaikarri ez bada, nahikoa frogatuta dagoela ukatuz. Baina gu hil ondoren ere oraindik nonbait existitzen dela, hori ez zait horrela iruditzen. Simmiasen objektzioa ez dut onartzen, alegia arima ez dela gorputza baino sendoagoa eta iraunkorragoa; horietan guztietan ikaragarri gailentzen zaiola iruditzen baitzait. Orduan, zer ez duzu sinesten oraindik –esango luke argudiaketak–, gizakia hildakoan, ahulagoa dena oraindik existitzen dela ikusten duzunean? Ez al zaizu nahitaezkoa iruditzen denbora horretan iraunkorragoa denak bizirautea? Honako honekiko azter ezazu, bada, hurrengoa, nik zerbait egiazkorik ote diodan. Izan ere, dirudenez, nik ere irudi bat behar dut, Simmiasak bezala. Niri iruditzen zait horiek guztiak esaten direla, batek hildako ehule zahar bati buruz honako arrazoiaketa hau esango balu bezala: gizona ez dela hil, baizik eta nonbait onik dagoela, eta frogatzat hark soinean zeraman berak ehundutako mantua eskainiko balu bezala, onik dagoela eta ez dela hondatu; eta, batek sinetsiko ez balio, galdetuko lioke gizakiaren edo erabilia eta soinean eramana den mantuaren generoa ote den iraunkorragoa; eta batek gizakiarena askoz iraunkorragoa dela erantzutean, sinetsiko luke frogatuta dagoela, gizakia, orduan, askoz arrazoi gehiagorekin dagoela onik, iraupen gutxiagokoa dena ez baita hondatu. Baina hau, Simmias, ez da horrela, nire ustez. Azter ezazu, bada, zuk ere nik diodana. Edozeinek ulertuko bailuke hori dioenak inozokeria bat esaten duela. Izan ere, ehule hori, horrelako mantu asko gastatu eta ehun ondoren, haien ondoren hil zen,

aḡqrpoveṣtin iḡatiou fauloteron ouḡ aṣqenesteron. thḡ auḡhḡ
 de;tauthḡ oinai eikḡwa dexait aḡ yuch;pro; swḡa, kaivti~ legwḡn
 auḡa;tauta peri; auḡwḡ metri aḡ moi faiḡoito legein, wḡ hḡmḡn
 yuch;polucrowiḡw eṣti, to;de;swḡa aṣqenesteron kai;oḡigocro-
 niwteron: aḡla;gar aḡ failḡ eḡasthḡ twḡ yucwḡ polla;swḡata
 katatribein, aḡlw~ te kaḡ polla;eḡh biwḡeijgar rḡoi to;swḡa kai;
 apolluḡito eḡi zwḡto~ tou`aḡqrpou, aḡl hḡyuch;aḡi;to;katatri-
 bomenon aḡufaiḡoi<aḡagkaion mentaḡ eiḡ, opḡote apolluḡito hḡ
 yuchyto;tel eutaion uḡasma tucein auḡhḡ eḡousan kai;toutou mo-
 nou protevan apollusqai, apolomenḡ~ de;th~ yuch~ totḡ hḡh thḡ
 fusin th~ aṣqeneia~ epideiknuḡi to;swḡa kai;tacu;sapen dioiḡoi-
 to. wṣte toutw/twḡlogw/ouḡw aḡion pisteusanta qarrein wḡepei-
 dan apoqawmen eḡi pou hḡwḡn hḡyuch;eṣtin. eijgar ti~ kai;pleḡn
 eḡi twḡegonti hḡaḡsu;legei~ sugcwrhseien, dou; auḡwḡhḡ;monon eḡi
 twḡprin kai;genesqai hḡa~ crow/einai hḡwḡn ta; yuca; aḡla;
 mhden kwlwḡin kai;epeidan apoqawmen eḡiwn eḡi einai kai;eṣes-
 qai kai;pollaki~ genhsesqai kai;apoqaneisqai auḡi~: ouḡw gar
 auḡo;fusei iṣcuron einai, wṣte pollaki~ gignomenḡn yuchḡ aḡtev
 cein <dou; de;tauta eḡeino mhketi sugcwroi, mh;oujponein auḡhḡ
 eḡi tai~ pollai~ genesesin kai;teleutwsaḡge eḡi tini twḡ qanatwn
 pantapasin apollusqai, touton de;ton qawatḡn kai;tauthḡ thḡ
 dialusin tou swḡato~ hḡthḡyuch/fevei oḡeqron mhḡwa failḡ eijlev
 nai: aḡlwaton gar einai oḡwḡuḡ aiṣqesqai hḡwḡn: eijde;touto
 ouḡw~ eḡei, ouḡleni;proshkei qawatḡn qarrouḡti mh;ouk aḡohtw~
 qarrein, oḡ aḡ mh;eḡh/apodeixai oḡi eṣti yuch;pantapasin aḡav
 natḡw te kai;aḡwleqron: eijde;mh;ajagkhḡn einai aḡi;ton melḡlon-
 ta apoqaneisqai dediḡwai uḡer th~ auḡou yuch~ mh;eḡi thḡnuḡ tou
 swḡato~ diazeuxei pantapasin apolltai.

Parte~ ouḡ aḡkousante~ eipḡotwn auḡwḡ aḡdw~ dieteqhnen,
 wḡuṣteron eḡegomen pro; aḡlhḡou~, oḡi uḡo;tou eḡiprosqen logou
 sfodra pepeismḡnou~ hḡa~ palin eḡlokoun ajataraxai kai;eij
 apistiaḡn katabalein oujmonon toi~ proeirhḡmoi~ logoi~, aḡla;
 kai;eij ta;uṣteron melḡlonta rḡhḡsesqai, mh;ouḡleno; aḡioi eimen
 kritai;hḡkai;ta;pragmata auḡa;apista hḡ

EC. Nh;tou; qeoux, wḡFaidwn, suggnwḡhḡn ge eḡw uḡiḡn. kai;
 gar auḡow me nuḡ aḡkousantavsou toioutḡw ti legein pro; eḡnautḡn
 eḡpercetai: Etini ouḡ eḡi pisteusomen logw/wḡgar sfodra pika-

asko baziren ere, baina azkenekoa baino lehen, nik uste, eta horregatik ez dago batere arrazoi gehiago gizakia mantu bat baino eskasagoa edo ahulagoa izateko. Eta, nire ustez, irudi horixe bera legokioke arimari ere gorputzarekiko, eta baten batek horiei buruz horiexek berak esango balitu, egoki hitz egiten duela irudituko litzaidake, alegia, arima iraunkorra dela, eta gorputza, berriz, ahulagoa eta iraupen gutxiagokoa. Baina esango luke arima bakoitzak gorputz asko gastatzen dituela, batez ere urte asko bizi bada –izan ere, gorputza isuri eta hondatu egiten da, gizakia oraindik bizi dela; arimak, aldiz, behin eta berriro ehuntzen du gastatutakoa–; baina, halere, nahitaezkoa litzateke, arima hiltzean, halabeharrez bere azken ehuna edukitzea eta bakarrik egon baino lehen hiltzea, eta arima hil ondoren, orduan erakutsiko luke jada gorputzak bere ahultasunaren izaera eta, ustelduta, azkar desagertuko litzateke. Ondorioz, oraindik ez du merezi, arrazoiketa hori sinetsiz gero, gu hil ondoren, gure arima oraindik nonbait existituko den konfiantza izatea. Izan ere, esaten duenari zuk diozuna baino oraindik gehiago onartuko balitzaio ere, gure arimak gu jaio aurreko denboran ere existitzen zirela onartuz, eta ezerk ez duela eragozten, gu hil ondoren ere, batzuen arimak oraindik existitzea, eta gero ere bai, eta askotan jaio eta hiltzea berriro –izan ere, arima jaiotza asko jasateraino da sendo izatez–; baina horiek guztiak onartuta ere, jada ezingo litzaioke onartu arimak ez duela jaiotza ugarietan sufritzen eta ez dela azkenean heriotzetako batean guztiz hiltzen. Baina arimari suntsipena dakarkion heriotza hori eta gorputzaren desegite hori inork ez duela ezagutzen esango genuke –guretako edonorentzat hautemanezina baita–. Eta hori horrela baldin bada, ez dagokio inori heriotzaren aurrean konfiantza edukitzea, konfiantza burugabea ez bada, arima guztiz hilezkorra eta suntsiezina dela ezin badu frogatu behintzat. Ezin badu, ordea, hiltzera doana nahitaez izango da beldur, bere arima oraingo gorputzetik banatzean ez ote den erabat deuseztatuko.

Horiek hitz egin ondoren, denok nahigabetu ginen, gero elkarri esan genion bezala, izan ere aurreko arrazoiketek gu erabat konbentzitu ondoren, atzera nahastu eta mesfidantzan murgildu gintuztela baitzitudien, ez bakarrik aurretik esandako arrazoiketen inguruan, gero esango zirenen inguruan ere bai, batere baliorik gabeko epaileak ote ginen edo auzia bera zalantzarria ote zen.

Ekekrates: Ala jainkoak, Fedon! Barkatzen dizuet, bai! Niri ere, orain zuri entzutean, horrelako zerbait galdetzea bururatu baitzait: « Zein

no; w\, o\ o.Swkrath~ e\lege logon, nuñ eij apistia katapeptw-
ken.Eqaumastw~ gar mou oJlogo~ outo~ ajtilambanetai kai;nuñ
kai; ajiy to; amoniam tina; h\wn einai thn yuchw, kai; w\per
upemhsew me r\lei; ofi kai; autw/moi tauta proudedokto. kai;
paw deomai palin w\per ej ajch~ a\lou tinof; logou of me peisei
wJ tou`apoqanonto~ oujsunapoqnhskei hJyuchw\ege ouñ pro; Dio;
ph/o.Swkrath~ methlqe ton logon...kai;poteron kakeino~, w\per
u\ta~ fh\, e\dhlovti egeweto ajqomeno~ h\ou\ aj\ la;praw~ e\bohwei
tw\logw./h\ kai;i\anw~ e\bohhsen h\ejdew~..panta h\in diolqe wJ
dunasai ajkribestata.

FAID. Kai;mh, w\ Eekrate~, pollaki~ qaumasa~ Swkrath
oujpwpote mallon h\gasqhn hJtote paragenomeno~. to;men ouñ
e\ein ofi legoi ekeinof; i\sw~ oujen a\pon: aj\ la;egwge malista
ejqaumasa autou prwton men touto, wJhdew~ kai;eujenw~ kai;ajga-
menw~ twñ neaniskwn ton logon apedexato, e\eita h\wn wJojew~
h\qeto of pepomenen upo;twñ logwn, e\eita wJ eu\h\ta~ i\asato
kai;w\per pefeugota~ kai;h\thmewou~ ajekalesato kai;proutre-
yen pro; to;papesqaite kai;suskopein ton logon.

EC. Pw~ dhx.

FAID. Egw; ejw~ e\fucon gar ej dexia/autou`kaqhmeno~
para;thn kl\in epi;camaizh\lou tinof; oJle;epi;polu;uyhloterou
h\egw\katayhsa~ ouñ mou thn kefalhn kai;sumpiesa~ ta; epi;tw/
autewi trivas<eijw\ei gar, ofote tuvoi, paizein mou eij ta; triv
cas<Aufion dh\efh, i\sw~, w\Faidwn, ta; kalas; tauta~ koma~ apo-
kerh/

“Eoiken, hñ d egw,w\Swkrate~.

Ouk, ah ge ejnoi;peiph/

Alla;tixhñ d egwv

Theron, efh, kajw;ta; ejna; kai;su;tauta~, ejper ge h\in
oJlogo~ teleuthsh/kai;mh; dunwmeqa auton ajabiwsasqai. kai;
egwg ah, eijsu;eiñn kai\ne diafeugoi oJlogo~, e\orkon ah poih
sainhn w\per Argeioi, mh;proteron komhsein, prin ah nikhsww
ajamacomeno~ ton Simniou te kai;Kebhto~ logon.

All , hñ d egwypro; duolagetai ouj oJhraklh~ oi\of te
einai.

arrazoiketari sinetsiko diogu oraindik, bada? Sokratesek zioen arrazoiketa, guztiz konbentzigarria izanda ere, orain zalantzan erori baita». Izan ere, modu harrigarrian harrapatzen nau orain eta beti arrazoiketa horrek, gure arima harmoniaren bat dela, eta orain esan denean gogora ekarri dit, esate baterako, lehenago ni ere iritzi horretakoa nintzela. Eta hasieran bezala, berriro erabat behar dut beste arrazoiketaren bat, hil denaren arima ez dela berarekin batera hiltzen konbentzituko nauena. Beraz, esadazu, Zeusarren!, nola egin zion kontra Sokratesek arrazoiketari? Eta, hura ere, zuek omen zeundeten bezala, ezertan nabarmen nahigabetuta agertu zen ala ez, edo, aitzitik, lasai lagundu zion bere arrazoiketari? Azaliezazkiguzu denak ahal duzun zehatzen.

Fedon: Benetan, Ekekrates, Sokratesek askotan miraz utzi banau ere, ez dut inoiz haren ondoan egon nintzen hartan baino gehiago miretsi. Agian ez da batere bitxia hark esateko zerbait edukitzea. Halere, ni, lehenik, honek harritu ninduen gehien harengan: zein atsegin, onbera eta begirunez hartu zuen gaztetxoek argudiaketa; gero, haren argudiaketek gudan eragindakoa zein zorrotz hauteman zuen, eta ondoren, zein ondo sendatu gintuen, eta ihes egindakoak eta garaituak bezala, berriro nola deitu gintuen eta berari jarraitzera eta berarekin batera argudiaketa aztertzera nola bultzatu gintuen.

Ekekrates: Nola, bada?

Fedon: Nik esango dizut. Izan ere, haren eskuinean nengoen hala-beharrez, banku baxu batean eserita ohearen ondoan; bera, berriz, ni baino askoz altuago batean. Horrela, nire burua laztandu eta nire lepo gaineko ileak estutu ondoren –izan ere, aukera zuenean, nire ileez txantxetan aritu ohi zitzaidan–, esan zuen:

– Beraz, bihar moztuko dituzu ile eder horiek segur aski, ezta?

– Naturala da, Sokrates –esan nuen nik.

– Ez, niri kasu egingo bazenit.

– Zer diozu, baina? –esan nion nik.

– Gaur bertan moztu behar ditugula –esan zuen– nik neure ileak eta zuk zeureak, arrazoiketa hiltzen bazaigu eta ezin badugu berpiztu. Eta nik neuk, zu banintz eta arrazoiketak ihes egingo balit, argostarrek¹⁸ bezala zin egingo nuke, borrokara itzuli eta Simmias eta Kebesen arrazoiketa garaitu arte ile luzerik ez eramatea.

– Baina –esan nuen nik– biren aurka Herakleseki ere ezin omen du.

Alla;kai;ejvefh, ton Iolewn parakalei, ew~ efi fw~ ej
tin.

Parakalw'toinun, efhn, ouj wJ Ūhraklh~, ajl wJ
Iolew~ ton Ūhraklh~

Oujlen dioisei, efh. ajla;prwton euj abhqwnew ti paqo~ mh;
paqwmn.

To;poiòn...hñ d ejwv

Mh;genwmeqa, h'd of, misologoi, wšper oiJmisanqrwpoi
gignomenoi: wJ ouk eštin, efh, ofi añ ti~ meizon toutou kakon pav
qoi hllou~ mishsa~. gignetai de;ek tou`autou`tropou misologia
te kai;misanqrwpiã. hšte gar misanqrwpiã ejduetai ek tou`sfou
dra tini; pisteusai aheu teonh~, kai; hghsasqai pantapasi ge
ajhqh` einai kai; ugh`kai; piston ton añqrwpon, epeita ojigon
ušteron eufein touton ponhron te kai; apiston, kai; auqi~ eteron:
kai; ofan touto pollaki~ pañ/ti~ kai; upo; toutwn malista ouj añ
hghsaito oiJkeitatou~ te kai; efairotatou~, teleutwn dh; qama;
proskrouwn misei te panta~ kai; hgeitai oujleno; oujen ugie;
einai to; parapan. hJouk hšqhsai suwv touto gignomenon...

Panw ge, hñ d ejwv

Oukouñ, h'd of, aišcron, kai; dhl on ofi aheu teonh~ th~ peri;
tajqrwpeia oJtoiouto~ crhšqai epeceivei toi~ ajqrwpoi~...eijgar
pou meta; teonh~ ejrhto, wšper efeti outw~ añ hghsato, tou; men
crhstou; kai; ponhrou; sfoutra ojigou~ einai ekaterou~, tou; de;
metaxu; pleistou~.

Pw~ legei~...efhn ejwv

"Wšper, h'd of, peri; twñ sfoutra smikrwn kai; megalwn: oiēi
ti spaniwteron einai hšsfoutra megan hšsfoutra smikron ejjeurein
añqrwpon hJkuwa hJal lo ofiouñ...hJau`tacun hJbradun hJaišcron hJ
kalon hJleukon hJmelana...hJouji; hšqhsai ofi pawtn twñ toioutwn
ta; men akra twñ ejscatwn spawia kai; ojiga, ta; de; metaxu; afqona
kai; pollax

Panw ge, hñ d ejwv

Oukouñ oiēi, efh, ejponhriã~ ajwn proteqeiv, panw añ ojiv
gou~ kai; ejtauqa tou; prwtou~ fanhñai...

Eikow ge, hñ d ejwv

– Ni dei nazazu, bada, Iolao¹⁹ gisa laguntzera, oraindik argia den bitartean.

– Deitzen zaitut bada –esan nuen–, baina ez Heraklesek bezala, Iolaok Herakles bezala baizik.

– Ez du alderik. Baina lehenik neurriak har ditzagun, zerbait gerta ez dakigun.

– Zer? –esan nuen nik.

– «Arrazoiketa gorrotatzaileak» bihur ez gaitezen –esan zuen hark–, «giza gorrotatzaileak» bihurtzen direnak bezala, batek ezin baitu hori baino gaitz handiagorik jasan: arrazoiketak gorrotatzea. Eta arrazoi-keten gorrotoa eta gizakiena era berean sortzen dira. Izan ere, gizakien-ganako gorrotoa ezaguera gabe norbaitengan konfiantza handia edukitze-tik sartzen zaigu, eta gizaki bat guztiz egiazko, osasuntsu eta fidagarritzat jotzean, ondoren, handik gutxira, pertsona hori gaiztoa eta desleiala dela aurkitzean, eta berriro beste norbait, norbaitek hori askotan jasan duenean, eta batez ere bere ustez lagun minenak eta adiskide handienak zirenen aldetik, maiz kolpea hartuz, azkenean, guztiak gorrotatzen ditu eta inoren ezer ez dela batere osasuntsua pentsatzen du. Edo ez al zara inoiz kontu-ratu hori gertatzen dela?

– Bai, noski –esan nuen nik.

– Eta, ez al da itsusia hori –galdetu zuen hark–, eta nabarmena, horrelakoa giza auziei buruzko ezaguerarik gabe gizakiak maneiatzen saiatzen dela? Izan ere, nolabait ezaguerarekin maneiatuko balitu, auzia den bezala ikusiko luke: erabat onak edo txarrak gutxi direla, eta tarteko-ak, berriz, gehienak.

– Nola diozu hori? –esan nuen nik.

– Gauza erabat txikiei eta handiei buruz bezala –esan zuen hark–. Zure ustez, ba al dago ezer, gizaki, txakur edo beste ezer, erabat handia edo erabat txikia aurkitzea baino arraroagorik? Edo, bestela, azkarra edo mantsoa, itsusia edo ederra, zuria edo beltza? Edo ez al zara konturatu, horrelako guztietatik muturretako azkenak urriak eta gutxi direla, eta tar-tekoak, berriz, ugariak eta asko?

– Erabat, bai –esan nuen nik.

– Ez al duzu uste, beraz –esan zuen–, gaiztakeria lehiaketa bat pro-posatuko balitz, hor ere oso gutxi agertuko liratekeela lehenengoak?

– Arrazoizkoa da –esan nuen nik.

Eiko; gar, efh. ajla; tauth/men ouj ofoioi oiJlogoi toi~
ajqrwpoi~, ajla; sou` nundh; proagonto~ egw; efespowmh, ajl
ekeinmh/h/ epeidaw ti~ pisteush/logw/tini; ajhqeieinai aheu th~
peri; tou; logou~ tecmh~, kapeita oJigon ufteron aufw/doxh/
yeudh; einai, ejhote men wh, ejhote d ouk wh, kai; auqi~ efero~
kai; efero~: kai; malista dh; oi peri; tou; ajtilogikou; logou~ dia-
triyante~ oisq ofi teleutwn te oiontai sofwtatoi gegonemai kai;
katanenohkemai mmoi ofi oufe twn pragmatwn ouleno; oulen
ugie; oule; bebaion oufe twn logwn, ajla; panta ta; ohta ajecnw~
wsper ej Eujipw/ahw katw strefetai kai; crown oulewa ej ouj
deni; mwei.

Pawu men ouh, efhn egw ajlhqh legei~.

Oukoun, wFaidwn, efh, oiktron aj ei h to; paw~, eijohto~
dhvino~ ajhqou~ kai; bebaion logou kai; dumatou` katanohsai,
epeita dia; to; paragigmesqai toioutoi~ tisi; logoi~, toi~ aufoi~
tote; men dokousin ajhquesin einai, tote; de; mhymh; eadutow ti~ aij
tiwto mhde; thn eadutow ajecnism, ajla; teleutwn dia; to; ajgein
asmeno~ epi; tou; logou~ af eadutow thn aijism apwsaito kai; hllh
ton loipon bion miswn te kai; loidorwn tou; logou~ diateloi; tw
de; ohtwn th~ ajhqeia~ te kai; episthm~ sterhqeik.

Nh; ton Dia, hh d egwvoiktron dh ta.

Prwton men toimun, efh, touto eujabhqwmn, kai; mh; pariw-
men ej thn yuchn wJ twn logwn kinduneuoi oulen ugie; einai,
ajla; polu; mallon ofi hufei~ oupw ugiw~ ecomen, ajla; ajdristeon
kai; proqumhteon ugiw~ ecein, soi; men ouh kai; toi~ alloi~ kai; tou`
epeita biou panto; efeka, ejmi; de; aufou` efeka tou` qanatou, wJ
kinduneuw egwge ej tw/paronti peri; aufou` toutou oujfilosofw~
ecein ajl wsper oi pawu apaideutoi filonikw~. kai; gar ekeinoi
ofan peritou ajfisbhtwsin, oph men efci peri; wh aj oJlogo~ hXuj
frontizousin, opw~ de; aJaufoi; efento tauta doxei toi~ parousin,
touto proqumuntai. kai; egwmoi dokw ej tw/paronti tosouton mov
non ekeinwn dioisein: oujgar opw~ toi~ parousin aJegw; legw dov
xei ajlhqh einai proqumhsomai, eijmh; ei h pavergon, ajl opw~
aufw/ejmi; ofi malista doxei oufw~ ecein. logizomai gar, wFile
esaire: qexsai wJ pleonektikw~: eijmen tugcawei ajlhqh` ohta aJ
legw, kalw~ dh; efci to; peisqhñai: eijde; mh dew ejsti teleuthsanti,
ajl ouh toutow ge ton crown aufon ton pro; tou` qanatou htton

– Arrazoizkoa, bai –esan zuen–. Arrazoiketak ez dira, ordea, alde horretan gizakien antzekoak –baina zu oraintxe aurrean zindoazenez, jarraitu egin dizut–, beste hartan baizik: norbaitek, arrazoiketei buruzko ezaguerarik gabe, arrazoiketaren bat egia dela sinesten duenean, eta ondoren, handik gutxira, gezurrezkoa dela uste duenean, batzuetan horrela izanik, baina besteetan, ordea, ez, eta atzera bestelakoa dela eta bestelakoa. Eta batez ere aldeko eta kontrako arrazoiketetan jarduten dutenek badakizu azkenean jakintsuenak bihurtu direla uste izaten dutela eta beraiek bakarrik ulertu dutela gauzetako edo arrazoiketetako ezer ez dela ez osasuntsua ezta finkoa ere, baizik eta errealtate guztiak, Euripon²⁰ bezala, gora eta behera itzuliz ibiltzen direla, besterik gabe, eta ez direla inoiz inon gelditzen.

– Erabat egia diozu, bada –esan nuen nik.

– Egoera tamalgarria litzateke, bada –esan zuen–, arrazoiketa bat egiazkoa, finkoa eta ulertzeko modukoa izanda ere, ondoren, batzuetan egiazkoak direla, besteetan, ordea, ezetz iruditzen zaizkion horietako zenbait arrazoiketa topatzeagatik, batek ez balio ez bere buruari ezta bere gaitasun ezari ere errua botako, baizik eta azkenean, minduta egoteagatik, pozik desbideratuko balu errua bere burutik arrazoiketetara, eta gainerako bizitza jada arrazoiketak gorrotatuz eta irainduz pasako balu, eta errealtateen egia eta jakintza gabe geldituko balitz.

– Tamalgarria, benetan, ala Zeus! –esan nuen nik.

– Lehenik, beraz –esan zuen–, horren aurrean neurriak har ditzagun, eta arrazoiketetako ezer osasuntsu ez izateko arriskua dagoen ideia-ri ez diezaioGUN gure ariman sartzen utzi, are gehiago, baliteke gu oraindik osasuntsu ez egotea, eta gizonak bezala saiatu behar dugu osasuntsu egoten, zuk eta gainerakook, geroako bizitza osoagatik, eta ni heriotza beragatik, oraingo egoeran, ni neu gai horren beraren inguruan arriskuan bainago, jakintza maitale bezala jokatu beharrean, guztiz hezi gabeek bezala garaipen maitale moduan jokatzeko. Izan ere, horiei, zerbaitetaz eztabaidatzen dutenean, ez zaie axola arrazoiketaren gaia nolakoa den, baizik eta presente daudenak beraiek ezarritako iritzi berekoak izatea, hori bai desiratzen dutela. Eta, nire ustez, oraingoan honetan bakarrik bereziko naiz horiengandik: ez bainaiz saiatuko presente daudenei nik esaten ditudanak egiazkoak irudi dakizkien, gehigarri bezala ez baldin bada behintzat, baizik eta neuri horrela dela ahalik eta gehien irudi dakidan. Zera pentsatzen baitut, adiskide maitea –begira zer irabazirekin–, esaten ditudanak ausaz egiazkoak baldin badira, konbentzituta egotea

toi~ parousin ajdh; ešomai ojluro~meno~, hJle; afoiawoi auh ouj
 sundiatelei, kakon gar aj hn, ajl ojigon ušteron apoleitai.
 pareskeuasmemo~ dh;efh, wŠSimmia te kai;Kebh~, oufws;ešcomai
 epi;ton logon: udei~ mentoi, aj ejnoi;peiqhsqe, smikron frontiv
 sante~ Swkratou~, th~ de;ajhqeia~ polu;mallon, ejan mew ti ušhñ
 dokw`ajhqe; legein, sunomologhsate, eijde;nhypanti;logw/ajiti-
 teiwete, euJ aboumenoi ofw~mh;ejw;ufo;proqumia~ afa ejnautow te
 kai;uša~ ekapathsa~, wšper melitta to;kentron ejkatalipwn
 oijhsomai.

All iJew, efh. prwtow me ušomhsate aJeJegete, ejan mh;
 fairwmai memhmemo~. Simmia~ men gar, wJ ejwmai, apistei te kai;
 fobeitai mh;hJyuch;ofw~ kai;qeioteron kai;kalion of tou swma-
 to~ proapolluktai ej ajmonia~ eidei ouša: Kebh~ devmoi edoxe
 touto men ejnoi;sugcwrein, polucroniwtterow ge einai yuchn swv
 mato~, aj la;tode ajhl on pantimh;polla;dh;swmata kai;pollaki~
 katatriyasa hJyuch;to;teleutaion swna katalipouša nuñ auh;
 apolluktai, kai;hJaufo;touto qawato~, yuch~ oJeqro~, epei;swnav
 ge aji;apollumenon ouJen pauwtai. aka ajl hJtaut ejstiw, wŠSim-
 mia te kai;Kebh~, aJdei hufa~ episkopeiškai...

Sunwmologeithn dh;taut einai ahfw.

Poteron ouh, efh, panta~ tou; ešprosqe logou~ ouk apo-
 desesqe, hJtou; mew, tou; d ouf.

Tou; mew, efathn, tou; d ouf

Tivouh, h'd of, peri;ekeinou tou logou legete ej wJefanen
 thn mathsin ajamhsin einai, kai;toutou oufw~ ešonto~ ajag-
 kaiw~ ešein alloqi proteron hufwñ einai thn yuchw, prin ej tw/
 swmati ejdeqhñai...

Egw;mew, efh o.Kebh~, kai;tote qaumastw~ wJ epeisqhn uš
 aujou kai;nuñ ejmew wJ ouJeni;logw/

Kai;mhw, efh o.Simmia~, kai;aufo; oufw~ ešw, kai;panu ah
 qaumazoini eišmoi perige toutou al lo potexti doxeien.

Kai;oJSwkrath~, Alla;ajagkh soi, efh, wXewe Qhbaie,
 al la doxai, ejwper meimh hJe h.bihs;~, to;ajmoniam men einai sun-
 geton pragma, yuchn de;ajmoniam tina;ek twñ kata;to;swna ejte-
 tamewwn sugkeiškai: oujgar pou apodexh/ge sautou legonto~ wJ

ederra dela. Hil denarentzat ezer ez baldin badago, ordea, heriotza aurreko denbora horretan behintzat ez naiz ahuenka arituz presente daudenentzat horren desatsegina izango, eta nire zentzugabekeria horrek ez du nirekin batera iraungo –txarra izango bailitzateke–, baizik eta geroxeago desagertuko da. Horrelaxe prestatuta ekingo diot, bada, arrazoiketari, Simmias eta Kebes. Zuek, berriz, niri kasu egiten badidazue, Sokratesez gutxi arduratuko zarete eta, egiaz, berriz, askoz gehiago, eta egiazko zerbait esaten dudala baderitzozue, ados egon zaitezte nirekin, baina ezetz baderitzozue, aurre egin iezadazue argudiaketa ororekin, kontu handiz ibiliz, nik nire grinaren eraginez neure burua eta zuek engainatu eta, erleak bezala eztena barnean utzita, alde egin ez dezadan.

– Goazen, bada –esan zuen–. Lehenik, gogora iezazkidazue esaten zenituztenak ez naizela gogoratzen baldin badirudi. Izan ere, Simmiasek, uste dudanez, zalantza egiten du eta beldur da arima, gorputza baino jainkozkoagoa eta ederragoa izanda ere, aurretik hilko ez ote den, harmonia itxurakoa denez. Kebesek, aldiz, hori onartzen dit –hori iruditu zait–, alegia, arima gorputza baino iraunkorragoa dela, baina hau iluna dela edozeinentzat: arima, gorputz asko eta askotan gastatu ondoren, azken gorputza utzitakoan, ez ote den orduan bera ere hiltzen, eta heriotza horixe bera ez ote den, arimaren suntsipena, gorputzak ez baitio inoiz hiltzeari batere uzten. Hori ez bada beste zer da, bada, aztertu behar duguna, Simmias eta Kebes?

Bi hauek ados egon ziren horiek horrela zirela.

– Orduan, ez dituzue aurreko arrazoiketa guztiak onartzen, edo batzuk bai, eta besteak, berriz, ez? –galdetu zuen.

– Batzuk bai; besteak, berriz, ez –esan zuten.

– Zer diozue, bada –esan zuen hark–, arrazoiketa hari buruz, non ikasketa gogorapena dela genioen, eta hori horrela izanik, gure arimak nahitaez existitu behar zuela beste nonbait, gorputzean lotu baino lehen?

– Ni behintzat –esan zuen Kebesek– orduan ere harriarriro kontentzitu ninduen, eta orain berdin jarraitzen dut, beste ezein arrazoiketatan ez bezala.

– Eta ni neu ere –esan zuen Simmiasek– horrela nago benetan, eta harrituko nintzateke nik noizbait horri buruz beste iritzirik edukiko banu.

Sokratesek esan zuen orduan:

– Nahitaez aldatu beharko duzu, bada, iritzia, Tebasko arrotza, sinesmen hori mantentzen baldin bada, alegia, harmonia zerbait konposatua dela, eta arima gorputzeko elementu tenkatuen harmonia bat beza-

proteron hñ aʒmonia sugkeimēh, prin ekeina einai ej wʒ eʒei
aυhñ sunteqhñai. hʒapodexh/.

Oυʒlanw~, efh, wʒSwkrate~.

Aiʒqanw/huñ, hʒd oʒ, oʒi tautavsoi sunbainei legein, oʒan
fhʒmen einai thñ yuchñ prin kai;eiʒ aʒqrwpou eidovte kai;swñ
afikesqai, einai de;aυhñ sugkeimēhñ ej twñ ouʒlepw oʒtwn...ouʒ
gar dh;aʒmonia gevsoi tooutow eʒtin wʒapeikazei~, aʒla;prote-
ron kai;hʒlura kai;ai.bordai;kai;oi.fqoggoi eʒi aʒavmostoi oʒte-
gignontai, tel eutaion de;pantwn sunistatai hʒaʒmonia kai;prwton
apoblutai. outo~ ouh soi oʒlogo~ ekeinw/pw~ sunasetai...

Oυʒlanw~, efh oʒSimmia~.

Kai;mh, hʒd oʒ, prepei ge eiper tw/aʒlw/logw/sunwdw/
einai kai;twʒperi;aʒmonia~.

Prepei gar, efh oʒSimmia~.

Outo~ toimun, efh, soi;ouʒsunwdow. aʒl oʒa poteron aiʒh/
twñ logwn, thñ maqhsin aʒamhsin einai hʒyuchñ aʒmoniam...

Polu;mallon, efh, ekeinon, wʒSwkrate~. oʒle men gar moi
gegonen aʒeu apodeixew~ meta;eikoto~ tino; kai;euprepeia~, oʒen
kai;toi~ polloi~ dokei aʒqrwpoi~: eʒw;de;toi~ dia;twñ eikotwn ta;
apodeixei~ poioumenoi~ logoi~ sunoida ouʒsin aʒazosin, kai;aʒ ti-
aυtoʒ; mh;fulathtai, euʒmala ejapatwsi, kai;ej gewmetria/kai;
ej toi~ aʒloi~ apasin. oʒde;peri;th~ aʒamhsew~ kai;maqhsew~
logo~ di upoqesew~ aʒia~ apodexasqai eifhtai. ejrhqh gar pou
ouʒw~ huñwñ einai hʒyuch; kai;prin eiʒ swñ afikesqai, wʒper
aυh~ eʒtin hʒbuʒia eʒousa thñ ejwnumiam thñ tou`to)eʒtin/teʒw;
de;tauthñ, wʒejnauton peiqw, illanw~ te kai;ojqw~ apodedegmai.
aʒagkh ouh moi, wʒ epike, dia;tauta mhte ejnautou`mhte aʒlou
apodevesqai legonto~ wʒyuchveʒtin aʒmonia.

Tideyhʒd oʒ, wʒSimmia, thʒde...dokei soi aʒmonia hʒaʒlh/tini;
sunqesei proshkein aʒlw~ pw~ eʒein hʒwʒaʒ ekeina eʒh/eʒ wʒ aʒ
sugkektai...

Oυʒlanw~.

Oυʒle;mhñ poiein ti, wʒeʒwʒai, ouʒle ti pascein aʒlo par aʒ
aʒ ekeina hʒpoi hʒpasch/Sunefh.

la konposatzen dela. Ez baitzenuke onartuko zuk zeuk ere harmonia jada konposatuta zegoela esatea, bera konposatu behar zuten elementuak existitu baino lehen. Edo onartuko al zenuke?

– Inola ere ez, Sokrates –erantzun zuen.

– Konturatzen al zara, orduan –esan zuen hark–, gizakiaren itxurara eta gorputzera heldu baino lehen ere arima bazela, baina, oraindik existitzen ez ziren elementuetatik konposatuta zegoela esaten duzunean, hori esaten duzula? Harmonia ez baita zuk alderatzen duzun hori bezalakoa, baizik eta lehenik lira, hariak eta soinuak, oraindik harmonizatu gabeak, sortzen dira, eta guztietatik azkenean harmonia osatzen da eta lehenengo suntsitu. Hortaz, zure baieztapen hau nola egongo da, bada, beste harekin ados?

– Inola ere ez –esan zuen Simmias.

– Eta benetan –esan zuen hark– baieztapenen batekin ados egotea komeni bazaio, harmoniari buruzko baieztapenarekin da, hain zuzen.

– Komeni zaio, bai –esan zuen Simmias.

– Bada zure baieztapen hori ez dago ados –esan zuen–. Begira ezazu, bada, bi baieztapen hauetatik zein aukeratzen duzun: ikasketa gogorapena dela edota arima harmonia dela?

– Lehenengoa askoz lehenago, Sokrates –esan zuen–. Bestea frogaketarik gabe bururatu baitzait egiantzekotasun eta itxura komenigarri batengatik, eta horrela iruditzen zaie gizaki gehienei ere. Baina nik ondotoxo dakit frogaketak egiantzekotasunen bidez egiten dituztenak hitzontzi iruzurtiak direla, eta bat beraiekin kontuz ibiltzen ez bada, oso erraz engainatzen dute, bai geometrian, eta baita gainerako guztietan ere. Gogorapenari eta ikasketari buruzko baieztapena, onartzea merezi duen hipotesi baten bidez dago esanda. Esan baita, nolabait, gure arima, gorputzera heldu baino lehen ere, horrelakoa dela, «benetan dena» izena duen esentzia bezalakoa. Eta nik hau, konbentziturik, behar hainbeste eta arrazoiz onartu dut. Beraz, logikoa denez, horregatik ezin diot ez neure buruari ez beste inori onartu arima harmonia dela esatea.

– Eta honetan zer, Simmias? –esan zuen hark–. Zure ustez, harmoniari edo beste edozein konposaketari ba al dagokio bera konposatzen duten elementu haiek baino desberdinagoa izatea?

– Inola ere ez.

– Ezta, nire ustez, beste zerbait egin edo jasatea ere, haiek egin edo jasaten dituztenetatik kanpo?

Ouk afa hgeisqai ge proshkei aʃmoniaʃm toutwn ej wʃ aʃ
sunteqh/aʃl eʃesqai. Sunedokei.

Pollou`afa dei eʃantiʃ ge aʃmoniaʃm kinhqhʃnai aʃ hʃfgeg-
xasqai hʃti aʃlo eʃantiwqhʃnai toi~ auʃh~ meresin.

Pollou`newtoi, eʃh.

Tivexouj; ouʃw~ aʃmoniaʃm pefuken einai eʃlasth aʃmoniaʃm wʃ
aʃ aʃmosqh%.

Oujmanqaww, eʃh.

‘H ouj; iʃh d oʃ, aʃ men mallon aʃmosqh;kai; epi; plewn, eifer
ejdevetai touto gignesqai, mallon te aʃ aʃmoniaʃm eiʃ kai; pleiwn,
eijd hʃtwn te kai; ej eʃatton, hʃtwn te kai; ej attwn...

Pawu ge.

«H ouh eʃti touto peri; yuchw, wʃte kai; kata; to; smikrota-
ton mallon eʃeran eʃera~ yuch~ epi; plewn kai; mallon hʃ ej
eʃatton kai; hʃtton auʃo; touto einai, yuchw...

Oujl opwstioun, eʃh.

Fere dhveʃh, pro; Dio; legetai yuch; h men nouh te eʃein
kai; ajethn kai; einai aʃaqhyh Jde; aʃoiaw te kai; mocqhriaʃm kai;
einai kakhxkai; tauta aj hqw~ legetai...

Al hqw~ newtoi.

Twh ouh qemewwn yuchh aʃmoniaʃm einai tixi~ fhsei tauta
oʃta einai ej tai~ yucaĩ, thw te ajethn kai; thn kakiaʃm... poteron
aʃmoniaʃm au tina aʃllhn kai; ajarmostiaʃm... kai; thn men hʃmosqai,
thn aʃaqh, kai; eʃein ej auʃh/aʃmoniaʃm/ouʃh/aʃllhn aʃmoniaʃm, thn
de; ajarmoston auʃh te einai kai; ouk eʃein ej auʃh/aʃllhn...

Ouk eʃw egwg , eʃh oʃ Simia~, eipein: dhlon d oʃi toiaut
aft aʃ legoi oʃkeino upoqemeno~.

Alla; prowmloughtai, eʃh, mhden mallon mhd hʃtton eʃeran
eʃera~ yuchh yuch~ einai: touto d eʃti to; omologhma, mhden
mallon mhd epi; plewn mhd hʃtton mhd ej eʃatton eʃeran eʃera~
aʃmoniaʃm aʃmoniaʃm einai. hʃgarw...

Pawu ge.

Thn devge mhden mallon mhde; hʃtton aʃmoniaʃm ouʃan mhte
mallon mhte hʃtton hʃmosqai: eʃtin ouʃw~...

Bere adostasuna adierazi zuen.

– Orduan, harmoniari ez dagokio bera konposatzen duten horiek gidatzea, jarraitzea baizik.

Iritzi berekoa zen.

– Orduan, harmonia ez da, ezta hurrik eman ere, bere zatien aurkako zentzuan mugituko edo ez du soinurik aterako edo beste ezertan aurre egingo ere.

– Ezta gutxiago ere, benaz –esan zuen.

– Eta zer? Harmonia ez al da izatez horrelakoa, harmonia bakoi-tza harmonizatu den bezalakoa?

– Ez dut ulertzen –esan zuen.

– Gehiago eta zabalago harmonizatuko balitz, hori gerta daitekeela onartzen baldin bada, ez al litzateke harmonia gehiago eta zabalagoa izango, eta gutxiago eta motzago harmonizatuko balitz, gutxiago eta motzagoa izango?

– Erabat, bai.

– Arimari buruz ere hori gertatzen al da: arima bat bestea baino zabalagoa eta gehiago, edo motzagoa eta gutxiago baldin bada, neurri txikienean bada ere, neurri horretan dela horixe bera, arima, gehiago edo gutxiago?

– Inola ere ez –erantzun zuen.

– Ea bada, ala Zeus! –jarraitu zuen–. Zentzutasuna eta bertutea daukan arima ona dela ere esaten al da, eta zentzugabekeria eta gaiztakeria daukana, berriz, gaiztoa dela? Hauek egiaz esaten al dira?

– Egiaz, bai.

– Orduan, arima harmonia dela uste duten horietako batek zer esango du direla arimetan dauden horiek: bertutea eta gaiztakeria? Akaso berriro beste harmonia eta harmonia eza bat direla? Eta, bata harmonizata dagoela, ona, eta, harmonia izanik, bere baitan beste harmonia bat daukala, eta bestea, berriz, harmonizatu gabea dela eta ez daukala bere baitan beste harmoniarik?

– Nik neuk ezin dut esan –esan zuen Simmiasek–. Baina argi dago horrelako zerbait esango lukeela uste hori duenak.

– Lehen adostu dugu, ordea –esan zuen–, arima bat ez dela beste arima bat baino gehiago edo gutxiago. Eta adostutako horren ondorioa honako hau da: harmonia bat ez dela ezertan beste bat baino gehiago, zabalagoa, gutxiago edo motzagoa. Ez al da hala?

– Guztiz, bai.

“Estin.

ÔH de;mhte mallon mhte h̃tton h̃m̃osmewh ẽstin ofi plewn h̃
e[latton a[monia~ metewei, h̃to;i[son...

To;i[son.

Ou[koñ yuch;e[peidh;ou[len mallon ou[h̃tton a[llh a[llh~
au[to;touto, yuchye[stiñ, ou[le;dh;mallon ou[le;h̃tton h̃f̃mostai...

Ou[fw.

Touto de[ge peponquià ou[len plewn a[armostia~ ou[le;a[~
monia~ metewoi a[...

Ou[gar ouh̃.

Touto d̃ au[peponquià ak̃ a[ti plewn kakia~ h̃a[reth~ metev
coi e[era e[era~, e[per h̃meñ kakia~ a[armostia, h̃de;a[reth;a[~
monia e[...

Ou[len plewn.

Mallon de[ge[peu, w[Simia, kata;ton o[ron logon kakia~
ou[lenia yuch;neqexei, e[per a[monia e[stiñ: a[monia gar dh[pou
pantelw~ au[to;touto ou[sa, a[monia, a[armostia~ ou[pot a[
metascoi.

Ou[mento.

Ou[le[ge dh[pou yuchyou[sa pantelw~ yuchyakia~.

Pw~ gar ek̃ ge tw̃ proeirhmenwn...

Ek̃ toutou a[fa tou`logou h̃u[pa[ai yuca;partwn zw̃n
ou[oiw~ a[gaqai;e[ontai, e[per ou[oiw~ yuca;pefukasin au[to;
touto, yuca;veihai.

“Em̃ige dokei,efh, w[Swkrate~.

«H̃ kai;kalw~ dokei,h̃d̃ of, ou[fw legesqai,kai;pascein a[
tauta o[logo~ e[ijo[qh;h̃u[esi~ h̃h, to;yuchñ a[moniañ einai...

Ou[op̃wstiouh̃,efh.

Tidexh̃d̃ of: tw̃ ej̃ a[qrwpw/partwn e[sq̃ ofi allo legei~
a[cein h̃lyuchñ a[llw~ te kai;fromimon...

Ou[eg̃we.

Poteron sugcwrou[an toi~ kata;to;sw̃na papesin h̃[kai;
ej̃antionmenh̃n...legw̃ de;to;toionde, o[i]on kaumato~ ej̃onto~ kai;div

– Eta ezertan ez gehiago ez gutxiago ez den harmonia ez dagoela ez gehiago ez gutxiago harmonizatuta; hala al da?

– Hala da.

– Eta ez gehiago ez gutxiago harmonizatuta ez dagoenak eduki al dezake harmoniaren parte handiagoa edo txikiagoa, edo bera?

– Bera.

– Eta arima bat, beste bat baino gehiago edo gutxiago ez denez, horixe bera baizik, arima, orduan ez al dago gehiago edo gutxiago harmonizatuta ere?

– Hala da.

– Eta egoera horretan egonik, ez luke harmonia ezaren edo harmoniaren parte handiagoa edukiko, ezta?

– Ez, noski.

– Eta egoera horretan egonik, berriz, akaso arima batek beste batek baino gaiztakeriaren edo bertutearen parte handiagoa edukiko al luke, gaiztakeria harmonia eza baldin bada eta bertutea harmonia?

– Ezta batere.

– Are gehiago, Simmias, arrazoiketa zuzenaren arabera, inongo arimak ez du gaiztakeriaren parterik, harmonia baldin bada. Izan ere, harmoniak, noski, erabat horixe bera denez, harmonia, ez luke inoiz harmonia ezaren parterik edukiko.

– Ez, alafede!

– Ezta arimak ere gaiztakeriaren parterik, noski, erabat arima denez.

– Nola, bada, esandakoak esanda?

– Orduan, arrazoiketa horren ondorioz, guretzat bizidun guztien arimak neurri berean izango dira onak, arimak izatez neurri berean baldin badira horixe bera, arimak.

– Nik, behintzat, hala deritzot, Sokrates – esan zuen.

– Eta horrela ere ondo esana dagoela al deritzozu? –esan zuen hark–. Eta arrazoiketak horiek jasan ditzakeela, arima harmonia deneko hipotesia zuzena baldin bada?

– Inola ere ez –erantzun zuen.

– Eta zer? –jarraitu zuen hark–. Gizakiaren baitako gauza guztietatik arimak baino beste zerbaitek agintzen duela esaten al duzu, batez ere zentzuduna baldin bada?

– Nik ez, behintzat.

– Gorputzaren egoerei amore emanaz edo aurre eginez? Honako hauxe diot: sukarrez eta egarriak egonda ere, aurkakora herrestatzen ditu,

you~ epi; toujantion e[kein, to;nh;piwein, kai;peinh~ ejioush~ epi;
to;nh; ejqiw~in, kai; a[lla muria pou ouwmen ejantionemhn thn
yuchn toi~ kata;to;swina: h[louf.

Pawu men ouh.

Oukou~ auw[ol oghsamen ej toi~ prosqen nhpot a[aujh~,
a[monia ge ou[an, ejantia a[lein oi~ epiteinoito kai;calwto kai;
yalloito kai;a[lo ofiou~ pawo~ pascoi ekeina ej w[tugcaoi
ou[sa, a[ll efesqai ekeinoi~ kai;ou[ot a[hgemonewin...

Omologhsamen, efh: pw~ gar ouf.

Tivouh...nu~ oujpa~ toujantion h[ui~ faiwetai ejgazomh,
hgemonewousate ekeinwn pantwn ej w[fhsixi~ aujh~ einai, kai;
ejantionemh o[jigou panta dia;panto; tou`biou kai;despoxousa
panta~ tropou~, ta;men calepwteron kolaxousa kai;met a[gh
down, tate kata;thn gumnastikh~ kai;thn i[atrikh~, ta;de;praote-
ron, kai;ta;men apeilou[sa, ta;de;nouqetou[sa, tai~ epiqumia~ kai;
o[jgai~ kai;fo[oi~ w[a[llh ou[sa a[llw/pragmati dialegomh...oi[ow
pou kai;”Omro~ ej Odusseia/pepoikhen, ou[legei ton Odusseia:

sthqo~ de;plhxa~ kratim h[ipape muw/

tetlaqi dh;kratix: kai;kunton a[ll o pot e[llh~.

ak oi[ei au[on tauta poihsai dianoomenon w[a[monia~
aujh~ ou[sh~ kai;oi[~ age[scqai upo;tw~ tou`swmato~ paqhmatwn,
a[ll ou[oi[~ agein te tauta kai;despoxein, kai;ou[sh~ aujh~ polu;
qeiotewou tino; pragmato~ h[kaq a[monia...

Nh;Dia, w[Swkrate~, efhoige dokei.

Ouk a[fa, w[afiste, h[ui~ ou[lamh/kalw~ efci yuch~ a[mon-
ia tina;fawai einai: oufe gar a[fi, w[efiken, Omh[ow/qeiw/poihth/
omologoumen oufe au[oi;h[ui~ au[oi~.

“Ecei oufw~, efh.

Eien dh;yh\d o[o[Swkrath~, ta;men Armonia~ h[ui~ th~
Qhbaikh~ i[eaypw~, w[efike, metriw~ gegonen: tiwde;dh;ta;Kad-
mou, efh, w[Kebl~, pw~ i[asomeqa kai;tiw logw/.

Sumi dokei~, efh o[Kebl~, ejxurhsein: toutoni;gou~ ton
logon ton pro; thn a[monia qaumastw~ moi eipe~ w[para;doxan.
Simmiou gar legonto~ ofe hporei, pawu ejqumazon ei[ti efci ti-
crhsasqai tw[logw/aujou: pawu ouh moi ajopw~ edoxen euju; thn

ez edatera, eta goseak egonda ere ez jatera, eta beste mila adibide ere ikusten ditugu, arimak gorputzaren egoerei aurre egiten dienak. Edo ez?

– Erabat.

– Dena den, aurrekoetan ez al dugu adostu arimak, harmonia baldin bada, behintzat, ez lukeela inoiz abestuko bera konposatzen duten elementu haiek tenkatu, laxatu, bibratu edo jasaten duten beste edozein egoeraren kontrakoa, baizik eta haiei jarraituko liekeela eta inoiz ez lituzkeela gidatuko?

– Adostu dugu, bai –esan zuen–; nola ez, bada?

– Zer, bada? Ez al zaigu orain guztiz kontrakoa egiten agertzen, bera konposatzen omen duten elementu haiek guztiak gidatzen, eta ia guztiei aurre egiten bizitza osoan zehar eta jokamolde guztien jauna izaten, batzuei gogorrango eta minen bidez eutsiz, gimnasia eta medikuntzaren bidez, eta besteei, berriz, leunago, batzuk mehatxatuz, beste batzuk, berriz, aholkatuz, desio, haserre eta beldurrekin hitz eginez bera haiekiko arrotza balitz bezala? Nolabait Homerok ere Odisean egin zuen bezala, Ulisesez dioenean:

Bularra kolpatuz, bihotzari errieta egin zion hitz hauez:

«Jasan ezazu, bada, bihotza; beste noizbait okerragorik ere jasan duzu eta».²¹

Zure ustez, berak hauek hau pentsatuz idatzi al zituen: arima harmonia dela eta gorputzaren egoerek gidatua izateko modukoa, eta ez berak horiek gidatu eta haien jaun izateko modukoa, harmonia baino zer-bait askoz jainkozkoagoa denez bera?

– Hala iruditzen zait niri, Sokrates, ala Zeus!

– Orduan, lagun bikaina, ez zaigu guri inola ere egoki iruditzen arima harmoniaren bat dela esatea; ez baikeundeke ados ez Homero poeta jainkozkoarekin ezta geure buruarekin ere.

– Hala da –esan zuen.

– Aurrera, bada –esan zuen Sokratesek–. Tebasko Harmoniarenak, antza denez, nolabait aldekoak gertatu zaizkigu. Zer, ordea, Kadmorenak²², Kebes? –esan zuen–. Nola geureganatuko dugu eta zein arrazoiketarekin?

– Zuk aurkituko duzula uste dut nik –esan zuen Kebesek–. Harmoniaren aurkako arrazoiketa hori modu harrigarrian esan duzu, behintzat,

prwthn efodon oujdexasqai tou`sou`logou. tauja;dh;ouk a] qau-
masaimi kai;ton tou Kadmou logon eijpaqoi.

Wgaqeyefh o.Swkrath~, mh;mega lege, mhvti~ huih~n baska
nia peritreyh/ton logon ton melvonta efesqai. a]la;dh;tauta men
tw/qew/melhsei, hui~ de; Ōmhrikw~ eggu; i]pote~ peirwmeqa eij
a]ta ti legei~. e]sti de; dh;to; kefalaiou w] zhtei~: ajioi~ epi-
deicqh~nai huih~n thn yuchn ajwleqrow te kai;ajawaton oufan, eij
filosofo~ ajhr melwn apoqaneisqai, qarrw~n te kai;hgoumeno~
apoqanwn ekei`eu praxein diaferontw~ h]eije] a]lw/biw/biou;
e]tel euta, mh;ajoktow te kai;h] i]qion qavro~ qarrhsei. to;de;apo-
faiwein ofi i]scurow tive]stin h]yuch;kai;qeoeide; kai;hh efi prov-
teron, prin hui~a~ ajqrwpou~ genesqai, ou]len kwluein fh~ panta
tauta mhnuwin ajjanasim men mh;ofi de; polucrowiow teve]stin
yuch;kai;hh pou proteron ajhvanon ofon crown kai;h]ei te kai;
e]pratten polla;a]ta: a]la;gar ou]lew ti mallon hh ajawaton,
a]la;kai;au]to;to;eij ajqrwpou swma e]qeih ajch;hh au]th/o]ew-
rou, w]per noso~: kai;tal aipwroumenh te dh;touton ton bion zwk
kai;tel eutwsage e] twkaloumenw qanatw/apollu]wito. diafevein
de;dh;fh~ ou]len eife apax eij swma e]cetai eife pollaki~, provge
to;ekaston huih~n fobeisqai: proshkei gar fobeisqai, eijmh;ajok-
to~ eih, twmh;eijloti mhde;e]onti logon didomai w] ajawaton e]sti.
toiaut a]ta e]stin, oimai, w\Kebh~, a]legei~: kai;exepithde-
pollaki~ ajalambaw, i]ta mhvti diafugh/hui~a~, ei[te]ti boulei,
prosqh~h]afelh~.

Kai;o]Kebh~, All ou]len egwge e] tw/paronti, efh, ou]fe
afeleinh ou]te prosqeinhai de]omai: e]sti de;tauta a]legw.

Ō ouh Swkrath~ sucnon crown episcwn kai;pro; e]dutowti
skeyameno~, Oujfaulon pragma, efh, w\Kebh~, zhtei~: o]w~ gar
dei`peri;genesew~ kai;fqora~ thn aijiam diapragmateusasqai.
egw;ouh soi diwimi peri;au]tw~, e]an bouh/tage e]ma;paqh: e]peita
a]ti ti soi crhsimon fainhtai w] a] legw, pro; thn peiqw;peri;w] dh;
legei~ crhsh/

Alla;mh, efh o.Kebh~, bou]lomaige.

“Akoue toimun w]e]rounto~. egw;gar, efh, w\Kebh~, ne~ w]
qaumastw~ w] e]pequ]hsa tauth~ th~ sofia~ h] dh;kalou]si peri;
fusew~ i]storiam: uperhfano~ gar moi e]lokei einai, e]lewai ta;
ai]ia~ ekastou, dia;tigignetai ekaston kai;dia;tiva]polutai kai;

guztiz ustekabean. Izan ere, Simmiasek zalantzan zegoela esatean, erabat harritzen ninduen ni, norbaitek bere arrazoiketa zerbaitetarako erabili ahal izango ote zukeen. Ondorioz, segituan erabat bitxia iruditu zait zure arrazoiketaren lehenengo erasoari ez eustea berak. Ez nintzateke harrituko, bada, Kadmoren arrazoiketari ere gauza bera gertatuko balitzai.

– Gizon ona! –esan zuen Sokratesek–. Ez ezazu handikeriarik esan, ez dezala gero begizko batek sortuko den arrazoiketa itzularazi. Baina horretaz jainkoa ardura dadila; guk, modu homerikoan hurbilera joanez, proba egin dezagun zerbait ote diozun. Bila zabiltzanaren funtsa hau da: gure arima suntsiezina eta hilezkorra dela frogatzeko eskatzen duzu, hiltzera doan gizon filosofo batek, fidatuta eta, beste bizimodu batean bizi ondoren hilko balitz baino askoz hobeto egongo dela han pentsatuz, konfiantza zentzugabe eta inozoa edukiko ez balu bezala. Baina arima zerbait sendo eta jainkoen antzekoa dela eta gu gizaki bihurtu baino lehen ere bazela erakustez, zera diozu, ezerk ez duela eragozten horiek guztiek hilezkortasuna ez adieraztea, baizik eta arima iraunkorra dela, eta askoz lehenago ere denbora luzez bazela, eta gauza asko jakin eta egiten zituela. Baina ez zen horregatik ezertan hilezkorragoa; aitzitik, gizakiaren gorputzera heltze bera suntsipenaren hasiera zen berarentzat, gaixotasun bat bezala. Eta horrela, neketan bizi du bizitza hori, eta hiltzean, heriotza deiturikoan suntsitzen da. Eta, zuk diozunez, ez da ezertan bereizten gorputz batera behin edo askotan heltzen den, guretako bakoitzak duen beldurrari dagokionez behintzat. Beldur izatea baitagokio hilezkorra den ez dakienari, eta baita horren arrazoia eman ez dezakeenari ere, zentzugabea ez bada behintzat. Horrelakoxeak dira, nik uste, Kebes, zuk esaten dituzunak. Eta nahita hartzen ditut behin eta berriro, ezerk ihes egin ez diezagun, eta, nahi baduzu, zerbait gehitu edo ken dezazun.

Eta Kebesek esan zuen:

– Orain nik ez dut, bada, ezer kendu edo gehitzeko beharrik; horiek dira, bai, esaten ditudanak.

Orduan Sokratesek, denbora luzez isilik egon eta zerbait bere artean aztertu ondoren, esan zuen:

– Ez zabilta ezer eskasaren bila, Kebes; orokorrean sakon aztertu behar baita sortzearen eta suntsitzearen kausa. Beraz, nik horien inguruko nire esperientziak azalduko dizkizut, nahi baduzu; ondoren, nik esaten ditudanetatik zerbait baliagarri iruditzen bazaizu, erabil ezazu zuk esaten dituzunak konbentzigarri bihurtzeko.

– Horixe nahi dut, bada –esan zuen Kebesek.

dia;tivești. kai;pollaki~ ejnauton aŋw katw meteballon skopwn
 prwton ta;toiade: AAr epeidan to;qermon kai;to;yucron shpedov
 na tina;labbh/wł tine~ ełegon, tote dh;ta;zwā suntrefetai..kai;pov
 teron to;aiŋavestin w/fronoumen, h]o.ajhr h]to;puř...h]toutwn men
 oujlew, oł egkefalovestin o.ıa; ai;sqhsei~ parewn tou`akouvin
 kai;oıaŋ kai;oısfraivesqai, ek toutwn de;gignoito mnhh kai;doxa,
 ek de;mnhh~ kai;doxh~ laboush~ to;hjremein, kata;tauta gignes-
 qai episthwn..kai;au`toutwn ta;fqora; skopwn, kai;ta;peri;ton
 oujanow te kai;thn ghen pawh, teleutwn oufw~ ejnautw`edoxa pro;
 tauthn thn skeyin afuh; einai wı oujen crhma. teknhvion devsoi
 ejw`ilkanow: ejw; gar aı;kai;proteron safw~ hpistawhn, wł ge
 ejnautw/kai;toi~ ałloi~ ejlokoun, tote upo;tauth~ th~ skeyew~
 oufw sfodra ejufwvhn, wste apewaqon kai;tauta aıpro;tou wıhn
 ejlemai, peri;ałwn te pollwn kai;dia;tivaıqrwpo~ aujanetai.
 touto gar wıhn pro;tou`panti;dhl on einai, ofi dia;to;ejqivn kai;
 pivein: epeidan gar ek twŋ sitiwn tai~ men sarxi;sarke~ pros-
 genwntai, toi~ de;oıtoi~ oıta,`kai;oufw kata;ton aujon logon kai;
 toi~ ałloi~ ta;aufwn oi;keia elastoi~ prosgehtai, tote dh;ton
 oıjon okon oıta uıteron polun gegonewai, kai;oufw gignesqai
 ton smikron aıqrwpon megan. oufw~ tote wıhn: oujdokw`soi
 metriw~...

“Emoige, efh o.Kebh~.

Skeyai dh;kai;taide efi. wıhn gar ilanw~ moi dokein, ofote
 ti~ faiwoito aıqrwpo~ parasta; mega~ smikrw/meizwn einai aujh/
 th/kefalh/kai;ippo~ ippou: kai;efi ge toutwn ejargestera, ta;
 deka moi ejlokei twŋ oktw;pleona einai dia;to;duw auıoi~ pro-
 seinai, kai;to;diphcu tou phcuaiou meizon einai dia;to;hıısei auj
 tou uperekein.

Nun de;dhvefh o.Kebh~, tivsoi dokei`peri;aufwn..

Powrw pou, efh, nh;Dix ejne;einai tou`oiısqai peri;toutwn
 tou thn aıııan ejlemai, of ge ouk apodevomai ejnautou`ouje;wı
 epeidan edıxti~ prosqh`eı, h]to;eh w/proseteqh duw gegonen, ah]to;
 prosteqewā h]to;prosteqen kai;w/proseteqh dia;thn prosqesin
 tou`edevou tw`edevw/duw ejeneto: qaunaww gar eııofe men eıate-
 ron aufwn cwri; aj lhlwn hn, eh afa eıateron hn kai;ouk hısthn
 tote duw,epei;d eplhsıas an aj lhlvi~, auh afa aıııa auıoi~ ejev
 neto tou`duw genesqai, hııwodo~ tou`plhsıon aj lhlwn teqhıai.

– Entzun iezadazu, bada, hitzaldia egingo dut eta. Izan ere, Kebes, nik, gaztetan, zein harrigarriro desiratzen nuen orain «naturari buruzko ikerketa» deitzen dioten jakintza hori! Bikaina iruditzen baitzitzaidan gauza bakoitzaren kausa jakitea, bakoitza zergatik sortzen den eta zergatik suntsitzen den eta zergatik existitzen den. Eta buruari askotan ematen nizkion bueltak, lehenik gora eta behera hauek bezalakoak aztertuz: «Akaso beroa eta hotza usteltasunen batera heltzen direnean, zenbaitzuek diotenez, orduan eratzen al dira animaliak²³? Eta, odolaren bidez pentsatzen al dugu, edo airearen edo suaren bidez? Edo horietako ezeren bidez ez, eta garuna da entzun, ikusi eta usaitzearen zentzumenak hornitzen dituen, eta horietatik sortzen dira oroimena eta iritzia, eta, hauek asentatzen direnean, horren arabera oroimenetik eta iritzitik sortzen al da jakintza? Eta, gainera, horien suntsipenak aztertuz eta zero eta lurraren inguruko gertaerak ere bai, azkenean azterketa horretarako beste inor baino ezgaiago nintzela iruditu zitzaidan. Eta, horren nahikoa froga emango dizut: aurretik ziur nekizkien horietan ere, neure eta besteen ustearen arabera behintzat, orduan, azterketa horrek ikaragarri itsutu ninduen eta, nire ustez aurretik banekizkienak ere ahortzi egin zitzaizkidan, beste gai askoren artean, gizakia zergatik hazten den, adibidez. Hori aurretik edonorentzat nabarmena zela uste nuen, jan eta edateagatik hazten dela, alegia. Izan ere, jakietatik haragien gainean haragiak sortzen direnean, eta hezurren gainean hezurak, eta horrela, arrazoi beraren arabera, gainerakoen gainean ere bakoitzaren berezkoak sortzen direnean, orduan, bolumen txikia zena handia bihurtzen da gero, eta horrela bihurtzen da gizon txikia handi. Hala uste nuen orduan. Ez al zaizu iruditzen egoki uste nuela?

– Niri bai behintzat –erantzun zuen Kebesek.

– Azter itzazu hauek ere. Izan ere, nire ustea zuzena zela pentsatzen nuen, gizon handi bat txiki baten ondoan jarrita, buru batez altuago agertzen zenean, eta zaldi bat ere beste zaldi bat baino altuago. Eta horiek baino are nabarmenagoak: hamar zortzi baino gehiago iruditzen zitzaidan, honi bi gehitzen zaizkiolako, eta bi ukondokoa ukondo batekoa baino luzeagoa, erdiagatik gaintitzen diolako.

– Eta orain zer uste duzu, bada, horiei buruz? –galdetu zuen Kebesek.

– Ez dut uste, ala Zeus! ezta hurrik eman ere! horietako ezeren kausa dakidanik, hau ere ez baitut onartzen: batari bat gehitzen zaionean, berari gehitu zaion bata bi bihurtu ote den, edo gehitu dena eta berari gehitu zaiona elkarrekiko gehiketagatik bi bihurtu ote diren. Izan ere,

oujlege wJ eJanti- eJ diascish/dunamai efi peiqesqai wJ auh au\
aifia gegonen, hJscisi-, tou duw gegonemai: eJiantia gar gignetai
hJtote aifia tou duw gignesqai. tote men gar ofi sunhgeto plhsi-
on aJ lhlwn kai;prosetiqeto eferon eferw/nuñ d ofi apagetai kai;
cwrixetai eferon af eferou. oujlege di ofi eJ gignetai wJ epis-
tamai, efi peiw eJnautw, ouj al lo oujen efi;logw/di ofi gigne-
tai hJapollutai hJesti, kata;touton ton tropon th meqouou, aJ lav-
tin al lon tropon aufo; eikh furw, touton de;oujlanh/prosiemai.

All akousa- mew pote eJ bibliou tinov, wJ efh, Anaxagor-
rou ajagignwskonto-, kai; legonto- wJ afa nou- ejtin oJdia-
kosmwñ te kai;pantwn aifio-, tauth/dh;th/aifia/hsqhn te kai;edoxev
moi tropon tina;eu efein to;ton nouñ einai pantwn aifion, kai;hgh-
samhn, eijtouq oufw- efei, tow ge nouñ kosmoun ta panta kosmein
kai;ekaston tiqewai tauth/oph/añ beltista efh/eijouñ ti- bouv
loito thñ aifian eujein peri;ekastou oph/gignetai hJapollutai hJ
esti, touto dein peri;aufou eujein, oph/beltiston aufw/ejtin hJ
einai hJal lo ofiouñ pascein hJpoiein: eJ de;dh;tou logou toutou
oujen al lo skopein proshkein ajqrwpw/kai;peri;aufou ekeinou
kai;peri;twñ al lwn al hJto;afiston kai;to;beltiston. ajagkaion
de;einai ton aufon touton kai;to;ceiron eijewai: thñ aufñ gar
einai episthmñ peri;aufwñ. tauta dh;logizomeno- a smeno- huJh-
kewai wfhñ didaskalon th aifia- peri;twñ oftwn kata;nouñ
eJnautw/ton Anaxagoran, kai;moi frasein prwton men poteron hJ
gh plateia ejtin hJstrogguh, epeidh;de;fraseien, epekdiighses-
qai thñ aifian kai;thñ ajagkhñ, legonta to;afreinon kai;ofi aufñ
afreinon hñ toiauthñ einai: kai;eijeñ mesw/fair einai aufñ, epek-
diighsesqai wJ afreinon hñ aufñ eJ mesw/einai: kai;ei moi tauta
apofainoi, pareskeuasmñ wJ ouketi poquesomeno- aifia- al lo
eido-. kai;dh;kai;peri;hJiou oufw pareskeuasmñ wJ autw- peu-
someno-, kai;selhmñ kai;twñ al lwn a strwn, tavou- te peri pro;
al lhl a kai;tropwñ kai;twñ al lwn paqhmatwn, ph/pote taut afe-
now ejtin ekaston kai;poiein kai;pascein a pascei. oujgar añ
pote aufon wfhñ, faskontage upo;nou aufa;kekosmhsqai, al lhn
tina;aufoi aifian epenegkein hJofi beltiston aufa;oufw- efein
ejtin w sper efei: ekastw/ouñ aufwñ apodidonta thñ aifian kai;
koinh/pasi to;ekastw/beltiston wfhñ kai;to;koinon pañ epek-
diighsesqai ajaqow: kai;ouk añ apedown pollou`ta; eJ pida-,

harritzen naiz, elkarrengandik bereizita zeudenean, orduan bakoitza bat bazen eta ez bi; elkarrengana hurbildu zirenean, berriz, bai; hori izango zen beraiek bi bihurtzearen kausa, elkarren ondoan jarri izanaren ondorio den elkarketa. Eta bat zatitzen baldin bada ere ezin dut neure burua konbentzitu hori dela bi bihurtzearen kausa, zatiketa. Orduan, bi bihurtzearen kausaren kontrakoa baita. Izan ere, orduan elkarren ondora bildu eta elkarri gehitu zirelako gertatu zen; orain, berriz, elkarrengandik banandu eta bereizten direlako. Eta jada ezin dut neure burua konbentzitu bat zergatik sortzen den badakidala, ezta, hitz batez esateko, beste ezer zergatik sortu, suntsitu edo existitzen den ere, metodoaren mota horren arabera, baina nik beste mota bat oratzen dut ausaz, aurrekoa ez baitut batere gustuko.

Behin, ordea, bere esanetan Anaxagorasena zen liburu batetik irakurtzen ari zen bati entzun nion, eta adimena gauza guztiak ordenatzen zituena eta guztien kausa zela zioen. Kausa horrek poza eman zidan, eta iruditu zitzaidan ondo zegoela, nolabait, adimena guztien kausa izatea, eta pentsatu nuen, hori horrela bazen, adimen ordenatzaileak gauza guztiak ordenatu eta bakoitza ongien egongo litzatekeen moduan jarriko lukeela. Beraz, norbaitek gauza bakoitzari buruzko kausa aurkitu nahiko balu, nola sortu, hil edo existitzen den, hau aurkitu beharko luke hari buruz: nola den harentzat onena izatea edo beste edozer jasan edo egitea. Eta arrazoiketa horren ondorioz, gizakiari ez zaio komeni, ez harexeri buruz ez gainerakoei buruz ere, beste ezer aztertzea, bikainena eta onena zer den baino. Nahitaezkoa baita horixe bera jakitea eta baita okerragoa ere; horiei buruzko jakintza bera baita. Horiek pozik hausnartuz, nire gogoaren araberako errealitatei buruzko kausaren irakaslea aurkitu nuela pentsatu nuen, Anaxagoras, eta lehenik Lurra laua edo biribila den ulertaraziko zidala, eta hori ulertarazi ondoren, kausa eta beharra guztiz azalduko zizkidala pentsatu nuen, hobe dena esanez eta hobe dela Lurra horrelakoa izatea. Eta erdian zegoela esaten bazuen, bera erdian egotea hobe zela azalduko zidakeen; eta horiek frogatzen bazizkidan, prest egongo nintzatekeen jada beste kausa motarik ez desiratzeko. Eta era berean nengoen prest horrelaxe Eguzkiaren berri izateko ere, eta Ilargiarena eta gainerako astroena, elkarrekiko abiadurari, itzuliei eta gainerako gertaerei buruz, nola den hobe bakoitzak horiek egitea edo jasaten dituenak jasatea. Ez bainukeen inoiz pentsatuko, berak, horiek guztiak adimenak ordenatuta daudela esan ondoren, horientzat beste kausarik proposatuko zukeenik, baizik eta horiek dauden bezala egotea dela onena. Beraz,

ajlla; pawu spoudh/labwn ta; biblou- wJ tawista oiow t h'aje
gignwskon, iñ wJ tawista eijleim to; beltiston kai; to; ceiron.

Apo; dh; qaumasth~ ej pido~, w'edfai're, w'omhn feromeno~,
epeidh; proiwn kai; ajagignwskwn ou'w'afdra tw'men nw'oulen crww
menon ou'lewina~ aijia~ epaitiwwenon eij to; diakosmein ta; prag-
mata, ajpra~ de; kai; aijjera~ kai; u'data aijiwwenon kai; aJlla polla;
kai; a'opa. kai moi edoxen ou'biotaton peponqenai w'sper aj eilti~
legwn ofi Swkrath~ panta o'sa prattei nw'prattei, kapeita epi-
ceirhsa~ legein ta; aijia~ elastwn w' pratw, legoi prwton men
ofi dia; tauta nuñ ejqade kaqhmai, ofi sugkeitaimou to; sw'na ej
o'stwñ kai; neurwn, kai; ta; men o'sta e'stin stereai; kai; diafuai; e'cei
cwri; aj ajllh'wn, ta; de; neu'ra oia epiteiwsqai kai; ajiesqai,
periampevonta ta; o'sta meta; twñ sarkwñ kai; dermato~ o'sunevei
aufav aijvroumenwn ouh twñ o'stwñ ej tai~ aufwñ sunbolai~
calwnta kai; sunteiwonta ta; neu'ra kamptesqai pou poiei'oiow t
einai ejje; nuñ ta; melh, kai; dia; tauthn thn aijian sugkamfpei; ej-
qade kaqhmai: kai; au'peri; tou dialegesqai ufiñ edera~ toiauta~
aijia~ legoi, fwnav te kai; ajpra~ kai; ajkoa; kai; aJlla muria
toiauta aijiwweno~, ajmelhsa~ ta; wJ ajhqw~ aijia~ legein, ofi,
epeidh; Aqhmaiwi~ edoxe beltion einai ejnou katayhfisasqai, dia;
tauta dh; kai; ejmoi; beltion au'devoktai ejqade kaqh'sqai, kai;
dikaio'teron paramewonta u'Jewein thn dikhn hn aj keleuswsin:
epein; nh; ton kura, wJ ejwmai, palai aj tauta ta; neu'ra kai; ta; o'sta
h'peri; Megara h'Boiwtou; hn, u'Jo; doxh~ feromena tou beltistou,
eijnh; dikaio'teron w'fhn kai; kal'lon einai pro; tou feugein te kai;
apodidraskein u'Jewein th'polei dikhn h'tin aj tatth/aJl aifia
men ta; toiauta kalein liam a'opon: eijdevi~ legoi ofi a'heu tou ta;
toiauta e'cein kai; o'sta kai; neu'ra kai; o'sa aJlla e'fw ouk aj oiow
t h'poiein ta; doxantawmoi, aj hqh'aj legoi: wJ mewtoi dia; tauta
poiw'a'poiw; kai; tauta nw'prattwn, aJl oujth'tou beltistou aiJ
resei, pollh; aj kai; makra; radumia eih tou'logou. to; gar nh; die-
lesqai oiow t einai ofi aJlo mewti e'sti to; aifion tw'hti, aJlo de;
e'keino a'heu ou'to; aifion ouk aj pot eih aifion: o'dh'wmoi fainon
tai yhlafwnte~ oiJpolloi; w'sper ej skotei, aJlotriw/ojowati
proscrwmenoi, wJ aifion au'jo; prosagoreuwin. dio; dh; kai; o'new ti-
diwn peritiqei; th'gh'u'Jo; tou ou'ranou mewin dh; poiei thn ghñ, oJ
de; w'sper kardopw/plateis/bayron ton ajpra u'Jereidei: thn de; tou`

horietako bakoitzari eta guztiei batera beren kausa ematean, uste nuen bakoitzarentzako onena eta guztientzako on komuna erabat azalduko zituela. Eta ez nituzkeen nire itxaropenak askoren truke ere salduko; aitzitik, izugarri saiatur, liburua hartu eta ahalik eta azkarren irakurtzen hasi nintzen, onena eta txarrena ahalik eta azkarren jakin nitzan.

Baina itxaropen zoragarritik azkar aldendu nintzen, adiskide, irakurketan aurrera joan ahala ikusten dudanean gizonak ez duela adimena ezertan erabiltzen, ezta gauzak ordenatzean batere erantzukizunik egotzen ere, baizik eta aireei, eterei eta urei egotzen ziela, eta beste bitxikeria askori ere bai. Eta iruditu zitzaidan honako hau bezalakoxea gertatu zitzaiola: norbaitek, Sokratesek egiten dituen guztiak adimenaz egiten dituela esan ondoren, egiten ditudan guztien kausak esaten saiatzerakoan, esango balu honexegatik nagoela orain hemen eserita, nire gorputza hezur eta zurdez osatuta dagoelako, eta nire hezurak gogorrek direla eta artikulazioak dituztela elkarrengandik bereizteko, eta zurdak, berriz, tenkatu eta laxatzeko modukoak direla, hezurak haragiekin eta eusten dien azalarekin batera bilduz. Horrela, hezurak beren artikulazioetan kulunkatzean, zurdek, laxatu eta tenkatuz, ni gorputzadarrak tolesteko gai egiten nautela, eta kausa horregatik nagoela hemen eserita hankak tolestuta. Eta zuekin hizeketan aritzeaz ere horrelako beste kausak esango balitu ere, ahots, aire eta entzumenei eta horrelako beste mila gauzei erantzukizuna egotziz, benetako kausak esateaz arduratu gabe, alegia, atenastarrei ni kondenatzea hobeto iruditu zaienez, horregatik niri ere hobeto iruditu zaidala hemen eserita egotea, eta bidezkoago, hemen geldituz, agintzen duten zigorra jasatea. Izan ere, ala txakurra!, zurda eta hezur horiek, nik uste dudanez, aspaldi egongo ziratekeen Megara edo Beozia inguruan, onenaren usteak eramanda, nik uste izango ez banu bidezkoago eta ederragoa dela, ihes egin eta alde egitearen orde, hiriak ezartzen duen zigorra jasatea. Baina horrelakoei kausak deitzea bitxiegia da. Norbaitek esango balu horiek eduki gabe, hezurak, zurdak eta dauzkadan gainerako guztiak, ezingo nituzkeela nire erabakiak hartu, egia esango luke. Baina horiengatik egiten ditudala egiten ditudanak esatea, eta adimenaz egin gainera, baina ez onenaren aukeragatik, orduan arrazoiketa horren zabarkeria ugaria eta handia izango litzateke. Izan ere, ezingo luke bereiztu bata dela benetako kausa, eta bestea, berriz, kausak kausa izateko beharko lukeen hura. Eta gehienek honi deitzen diotela kausa iruditzen zait niri, ilunpean itsumustuka bezala, berea ez den izena erabiliz. Horregatik, batek, zurrumbiloa lurraren inguruan jarritz,

wJ oiϕw te bel̄tista auja; teqh̄nai duwamin ouf̄w nuñ keīsqai, tauth̄n oufe zhtoūsin oufe tina; oiϕ̄ntai daimoniam īscun efein, aJla; hgoūntai toutou “Atlanta aJ pote īscuroteron kai; aJa-natwteron kai; mallon aJanta sunewonta eJourein, kai; wJ aJ hqw~ to; aJaqon kai; dew̄n sundein kai; sunewein ouJen oiϕ̄ntai. eJw; men ouh̄ th~ toiauth~ aijia~ oph/pote; efei maqth; of̄lououñ h̄dist aJ genoim̄n: epeidh; de; tauth~ eJsterh̄m̄n kai; ouf̄ aujo; euJein oufe par̄ allou maqein oiϕw te eJenom̄n, ton deuteron plouñ epi; th̄n th~ aijia~ zh̄hsin h̄/pepragmateumai boulei soi, ef̄h, epideixin poihs̄wmai, wKebh~...

Ūperfuw~ men ouh, ef̄h, wJ boulomai.

“Edoxe toim̄n moi, h̄d̄ ōf, meta; tauta, epeidh; apeirh̄kh̄ ta; ōfta skopw̄n, dein euJ abh̄qh̄nai mh; paq̄oini ofer oiJton h̄Jion ekleip̄onta qewroūnte kai; skopoumenoi pascousin: diaf̄q̄eiron-tai gar pou eJioi ta; ōft̄mata, eJ̄n mh; eJ̄ ūlati h̄[tini tohoutw/ skopw̄ntai th̄n eik̄owa aujou.̄ tohoutw̄ ti kai; eJw; dienoh̄m̄n, kai; ēleisa mh; pantapasi th̄n yuch̄n tuf̄l̄wq̄eim̄n blep̄wn pro; ta; prag-mata toi~ ōft̄m̄asi kai; ēkasth̄/tw̄n aij̄sq̄h̄sewn epiceirw̄n aptesqai aujw̄n. edoxe dh̄moi cr̄h̄nai eij̄ tou; logou~ katafugonta eJ̄ ekeiv noi~ skopein tw̄n ōft̄wn th̄n aJ̄h̄q̄eian. īsw- men ouh̄ w̄eik̄azw̄ trov pon tina; ouk̄ ēfiken: oujgar paw̄u sugcwrw̄ ton eJ̄ ^atoi~^o logoi~ skopoumenon ta; ōfta eJ̄ eik̄osi mallon skopein h̄Jton eJ̄ ^atoi~^o ēfgoi~. aJl̄ ouh̄ dh; tauth̄/ge w̄ft̄m̄sa, kai; up̄oq̄emen~ ēkastote logon ōh̄ aJ̄ krim̄w eJ̄rw̄men̄staton einai, aJ̄men aJ̄ moi dokh̄toutw/ sumfw̄nein tiq̄h̄mi wJ aJ̄h̄q̄h̄ ōfta, kai; peri; aijia~ kai; peri; tw̄n aJ̄lwn aJ̄antwn ^aōft̄wn^o, aJ̄d̄ aJ̄ mh; wJ ouk̄ aJ̄h̄q̄h̄ boulomai dēvsoi safesteron eipein aJ̄legw: oim̄nai gar se nuñ oujmanq̄āein.

Oujma; ton Dia, ef̄h oKebh~, oujsfoūra.

All̄, h̄d̄ ōf, w̄de legw, ouJen kainow, aJl̄ āper āp̄ivte aJ̄lote kai; eJ̄ tw̄/parelh̄luq̄oti logw/ouJen pepaumai legwn. ēfcomai ^agar^o dh; epiceirw̄n soi epideixasqai th~ aijia~ to; eido~ oJ̄ pepragmateumai, kai; eini pav̄in eJ̄ ekeina ta; poluq̄r̄l̄hta kai; āfcomai aJ̄ ekeim̄wn, up̄oq̄emen~ einaīv̄ti kalon aujo; kaq̄ aufo; kai; aJaqon kai; mega kai; talla panta: aJ̄ei[m̄oi didw~ te kai; sugcwrei~ einai tauta, eJ̄pizw̄ soi eJ̄k̄ toutwn th̄n aijiam epideiv xein kai; aJ̄eurh̄sein wJ aJ̄awat̄on ^ah̄J̄yuch̄v

zeruaren bidez mantentzen du lurra bere tokian, eta beste batek airea jar-tzen dio oinarri gisa, azpil zabal bati bezala. Baina, gauza horiek ahalik eta hobekien jarrita egoteko ahalmena, orain ere jarrita egotea eragin duena, hori ez dute bilatzen eta ez dute uste jainkozko indar bat daukanik ere, bai-zik eta noizbait hori baino Atlante indartsuagoa, hilezkorragoa eta gauza guztiak batera hobeto sostengatuko dituen aurkituko dutela pentsatzen dute, eta ez dute uste benetan gauza onak eta beharrezkoak direla gauzak elkarrekin lotu eta sostengatzen dituztenak. Eta ni, horrelako kausa nola-koa ote den jakiteagatik, erabat gustura bihurtuko nintzatekeen edozeinen ikasle. Baina, hori galdu nuenez eta ez nik neuk aurkitzeko ezta beste nor-baitengandik ikasteko ere gai izan ez nintzenez, nahi al duzu, Kebes, nik azaltzea kausaren bilaketan egin dudan bigarren itsasketa?

– Izugarri nahi dut, bai –erantzun zuen.

– Horren ondoren, bada –esan zuen hark–, gauzak aztertzeaz etsi ondoren, eguzki eklipse bati begira egon eta aztertzen dutenei gertatzen zaien horixe niri ere ez gertatzeko neurriak hartu behar nituela pentsatu nuen; batzuei begiak hondatzen baitzaizkie, uretan edo horrelako zerbai-tetan ez badute irudia behatzen. Horrelako zerbait hausnartu nuen nik, eta beldurtu nintzen, gauzei begiez begiratz eta zentzumenetako bakoitzaz hautematen saiatuz, ez ote nintzen ariman erabat itsutuko. Ondorioz, kon-tzeptuetan babestuta, gauzen egia berauetan behatu behar nuela iruditu zitzaidan. Agian hau ez da inola ere nik alderatzen dudana bezalakoa; ez baitut erabat onartzen gauzak kontzeptuetan behatzen dituenak irudietan gehiago behatzen dituenik ekintzetan behatzen dituenak baino. Halere, bada, horrela ekin nion, eta kasu bakoitzean, indartsuena deritzodan kon-tzeptua oinarri hartuta, horrekin bat datozenak egiazkoak balira bezala ezartzen ditut, bai kausen inguruan eta baita beste gauza guztien inguruan ere, eta bat ez datozenak, berriz, ez egiazkoak bezala. Baina argiago esan nahi dizut diodana; nire ustez, orain ez duzu ulertzen eta.

– Ez, ala Zeus! –esan zuen Kebesek–, ez guztiz.

– Baina zentzu honetan diot –esan zuen hark–, ezer berririk ez, besteetan ere beti, eta arestiko arrazoiketan ere batere esateari utzi ez dio-dana. Saiatuko naiz, bada, jardun dudana kausa mota zuri azaltzen, eta atzera askotan errepikatutako haietara itzuliko naiz eta haietatik hasiko, oinarritzat hartuz, zerbait berez ederra dena badela, eta ona, handia eta gainerako guztiak; hori onartzen badidazu, eta horiek badirela nirekin ados bazaude, horietatik abiatuta arima hilezkorra izatearen kausa aurki-tu eta erakutsiko dizudala espero dut.

Alla;mh, efh oJKe~h~, wJ didonto~ soi ouk a~ fqa~oi~
perai~wn.

Skopei dh~efh, ta;e~h~ e~kei~oi~ e~a~w soi sundokh~w~sper
ejnoixfai~etai gar moi, ei[tiv]e~stin a~l~lo kal on plhn au~to;to;kal ow,
oujle;di e~h a~l~lo kal on einai h~l~dioti metewe~i e~kei~ou tou`kal ou`
kai;panta dh;ouf~w~ legw. th~toia~de aijia~sugcwrei~...

Sugcwrw,`efh.

Oujtoi~wn, h~d o~f, e~fi manqaww oujle;duwamai ta; a~l~la~ aij
tia~ ta; sofa; tauta~ gignwskein: a~l~l e~a~w tiv moi legh~di ofi
kal ow e~stin ofi~ou~n, h~l~crw~na eu~anqe; e~ton h~l~sch~ma h~l~a~l~lo ofi~ou~n
tw~n toioutwn, ta;men a~l~la caivein ejw,` tarattomai gar ej~i toi~
a~l~loi~ pa~si touto de;a~pl~w~ kai;a~te~wnw~ kai;i~s~w~ eu~h~q~w~ e~f~w par
ejnautw~/ofi ouk a~l~lo ti poiei`au~to;kal on h~l~h~J~kei~ou tou`kal ou`
eife parousia eife koinwnia eife oph~dh;kai;o~p~w~ Êprosgenomenh:
oujgar e~fi touto diiscurizomai, a~l~l ofi tw~kal w~panta ta;kala;
`a~gignetai~o kal av touto gar moi dokei`a~s~falestaton einai kai;
ejnautw~/apokrinasqai kai;a~l~lw~/kai;toutou ej~omeno~ h~gou~mai
ouk a~h pote pesein, a~l~l a~s~fale; einai kai;ej~mi;kai;ofw~ou~n a~l~lw~/
apokrinasqai ofi tw~kal w~ta;kala;`a~gignetai~o kal avh~loujkai;soi;
dokei~...

Dokei`

Kai;mege~wei a~fa ta;mega~la mega~la kai;ta;meizw meizw, kai;
smikro~thti ta;ej~attw ej~attw...

Naiv

Oujle;su;a~f a~h apodevoio ei[tiv]tina fai~k e~feron e~ferou th~
kefalh~meizw einai, kai;ton ej~attw tw~au~f~w~/toutw~/ej~attw, a~l~la;
diamarturoio a~h ofi su;men oujlen a~l~lo legei~ h~lofi to;meizon pa~n
e~feron e~ferou oujleni;a~l~lw~/meizon e~stin h~l~mege~wei, kai;dia;touto
meizon, dia;to;mege~qo~, to;de;e~l~atton oujleni;a~l~lw~/e~l~atton h~l~smi-
kro~thti, kai;dia;touto e~l~atton, dia;th~n smikro~thta, fobou~meno~
oi~mai nh~tiv~soi ej~antiv~ logo~ apanthsh~/e~a~n th~kefalh~meizonav
tina fh~ einai kai;ej~attw, prwton men tw~au~f~w~/to;meizon meizon
einai kai;to;e~l~atton e~l~atton, e~peita th~kefalh~/smikra~ou~sh~ton
meizw meizw einai, kai;touto dh;teva~ einai, to;smikrw~tini megan
tina;einai: h~louk a~h foboio~ tauta...

Kai;o~Ke~h~ gelasa~, "Egwge, efh.

– Baina benetan –esan zuen Kebesek–, onartzen dizudalakoan, burutu arte jarraitu besterik ez daukazu.

– Azter ezazu, bada, haien ondorioetatik nire iritzi berekoa ote zaren. Izan ere, nire ustez, berez ederra denaz gain beste ezer ederra baldin bada, ederra den haren parte duelako da ederra, ez beste ezeretatik; eta guztiak horrela direla diot. Horrelako kausarekin ados zaude?

– Ados nago –erantzun zuen.

– Orduan –esan zuen hark–, jada ez ditut beste kausa jakintsuak ulertzen eta ezin ditut ezagutu. Eta norbaitek zerbait ederra izateko zergatia esaten badit, edo kolore nabaria duelako, edo forma, edo horietako beste edozergatik, gainerako azalpenak pikutara bidaliko ditut –beste guztiekin aztoratu egiten bainaiz– eta hauxe edukiko dut nire artean bakuna, sinplea eta agian inozoa: ez duela hura beste ezerk eder egiten berez ederra den hartan bertan egoteak edo harekiko harremanak edo edonondik edo edonola etorri izanak baizik; izan ere, hori ez dut oraindik sendo berresten; bai, ordea, gauza eder guztiak ederraren bidez bihurtzen direla eder. Hori iruditzen zait erantzuteko ziurrena, bai niretzat eta baita beste batentzat ere, eta horri eutsiz gero uste dut ez naizela inoiz eroriko; aitzitik, uste dut ziurra dela, bai niretzat eta baita beste edozeinentzat ere, gauza ederrak ederraren bidez bihurtzen direla eder erantzutea. Edo ez al zaizu zuri ere iruditzen?

– Bai, iruditzen zait.

– Eta, orduan, handitasunaren bidez dira gauza handiak handi eta gauza txikiak txiki, eta txikitasunaren bidez txikiagoak txikiago?

– Bai.

– Orduan, norbaitek esango balu bata buruagatik dela bestea baino handiagoa, eta txikiagoa horrexegatik dela txikiagoa, hori ere ez zenuke onartuko; aitzitik, protesta irmoa egingo zenuke, zuk hau besterik ez duzula esaten, alegia, beste bat baino handiagoa den guztia handitasunaren bidez dela handiagoa, ez beste ezeren bidez, eta horregatik dela handiagoa, handitasunagatik, eta txikiagoa dena, berriz, txikitasunaren bidez dela txikiagoa, ez beste ezeren bidez, eta horregatik dela txikiagoa, txikitasunagatik. Nire ustez, honako objektio hau aurka agertuko ote zitzaizun beldurrez, alegia, norbait buruagatik dela handiagoa edo txikiagoa baldin badiozu, hasteko, gauza beragatik direla handiagoa handiago eta txikiagoa txikiago, eta ondoren, txikia den buruagatik dela handiagoa handiago, eta hori itxuragabea dela, zerbait txikiarengatik norbait handia izatea. Edo ez al zinateke horien beldur izango?

Eta Kebesek, barrez, erantzun zuen:

Oukouh, h'd of, ta;deka twñ o;ktw;duoiñ pleiw einai, kai;dia; tauthn thn aijiam uperbaVlein, foboið a; legein, a;l la;nh;plhqeì kai;dia;to;plhò~...kai;to;diphcu tou`phcuaiou hñisei meizon einai a;l oujmegeveì...o.ajto; gav pou fobo~.

Pawu g , efh.

Tivdex.edi;edo; prostegewto~ thn prosqesin aijiam einai tou`duw genesqai h;diascisqewto~ thn scisin ouk eu; aboið a; lev gein...kai;mega a; bowk~ ofi ouk oi'sqa a;l lw~ pw~ ekaston gignov menon h;metascon th~ i;liã~ ou;siã~ elastou ou;a; metasch/kai;ej; toutoi~ ouk e;fei~ a;l lhn tina;aijiam tou`duw genesqai a;l h;thn th~ duawo~ metascetin, kai;deiñ toutou metascetin ta;meVlonta duw e;sesqai, kai;monawo~ o;a; meVl h/e; e;sesqai, ta; de;scisei~ tauta~ kai;prosqesei~ kai;ta; a;l la~ ta; toiauta~ komyeia~ ejw~ a; cairein, parei; apokriwasqai toi~ seautou`sofwteroi~: su;de; dediw; a;, to;legomenon, thn sautou`skian kai;thn apeiriam, ejov meno~ ekeiwou tou`a;falou~ th~ upoqesew~, outw~ apokriwaio a;. eijdevti~ au;th~ th~ upoqesew~ e;foito, cairein ejw~ a; kai;ouk apokriwaio efw~ a; ta;a; ekeinw~ o;mhqenta skeyaio ei;soi a;l lhw loi~ sumfwnei h;diafwnei: epeidh;de;ekeinw~ au;th~ deoi se didov nai logon, w;saút~w~ a; didoiw~, a;l lhn au`upoqesin upoqemeno~ h;fi~ twñ a;hwqen belitisth faiwoito, efw~ ejixti i;kanon ei;qoi~, a;ta de;ouk a; furwoio w;per oi;ajtilogikoi;perite th~ ajch~ dialegomeno~ kai;twñ ej; ekeinw~ w;mhmenwn, eiper bouloiovti twñ o;itwn eu;jein...ekeiwoi~ men gar i;sw~ ou;le;ei; peri;toutou logo~ ou;le;frontiv. i;kanoi;gar upo;sofia~ o;frou`panta kukwite~ ofw~ duwasqai au;toi;au;toi~ ajeskein: su;d , eiper ei`twñ filosofwn, oi;mai a; w;ejw;legw poioi~.

Alhqestata, efh, legei~, ofte Simmia~ a;ta kai;o.Kebh~.

EC. Nh;Dia, w\Faidwn, eikotw~ ge: qaumastw~ gav moi dokei`w; ejargw~ tw/kai;smikron nouñ e;onti eipein ekeino~ tauta.

FAID. Pawu men ouh, w\ Eekrate~, kai;pa;si toi~ parousin e;lozen.

EC. Kai;gar hñiñ toi~ apousi, nuñ de;ajkouwsin. a;l la;tiwa dh;hñ ta;meta;tauta lecqenta...

– Ni behintzat bai.

– Ez al zinateke honako hau esateko beldur izango: hamar bigatik dela zortzi baino gehiago eta kausa horregatik gainditzten duela, kopuruaren bidez eta kopuruagatik dela esan beharrean? Eta bi ukondokoa erdiagatik dela ukondo bakarrekoa baino handiagoa, eta ez tamainagatik? Beldur bera baita.

– Erabat –esan zuen.

– Eta zer? Ez al zenituzke neurriak hartuko, batari bat gehitu ondoren bi bihurtzearen kausa gehiketa dela ez esateko, edo zatitu ondoren zatiketa dela kausa? Ozen oihukatuko zenuke ez duzula horietako bakoitza gertatzeko beste modurik ezagutzen, bakoitzak parte duen berezko esentzian parte hartuz baino, eta aurreko horietan ez daukazula bi bihurtzearen beste kausarik, dualtasunaren parte izatea baino, eta bi izango direnek horren parte izan behar dutela, eta bat izango denak batasunaren parte; eta zatiketa eta gehiketa horiek, eta horrelako gainerako fintasunak, pikutara bidaliko zenituzke, zu baino jakintsuagoei utziz horiei erantzutea. Zuk, berriz, esaten den moduan, zeure itzalaren eta ezjakintasunaren beldurrez, zure printzipioaren ziurtasun hari eutsiz, horrela erantzungo zenuke. Baina norbaitek printzipio berari eutsiko balio, pikutara bidaliko zenuke eta ez zenioke erantzungo, printzipio hartatik ateratako ondorioak zuretzat elkarrekin ados dauden ala ez aztertu arte. Eta printzipioaren beraren arrazoa eman beharko zenukeenean, berdin emango zenuke, printzipio gorenetatik onena irudituko litzaizukeen beste bat oinarritzat hartuz, nahikoa den zer-baitera heldu arte. Baina ez zenuke nahasketarik egingo, eztabaidatzaileek bezala, hasierari buruz eta, aldi berean, bertatik ateratzen direnei buruz hitz eginez, benetan errealitateetako bat aurkitu nahi baduzu behintzat. Haiek ez baitaukate horri buruzko ez hitzaldirik ezta ardurarik ere, gai baidira, jakinduriaren eraginez gauza guztiak nahasita ere, halere aldi berean beraiek beren gustua egin ahal izateko. Zuk, ordea, filosofoetakoa baldin bazara hain zuzen, nik diodan moduan egingo zenukeela uste dut.

– Egia handiak esaten dituzu –esan zuten Simmiasak eta Kebesek batera.

Ekekrates: Zein logikoa den, Fedon, ala Zeus! Izan ere, hark, nire ustez, harrigarriro argi esan baitzituen horiek adimen gutxiko batentzat ere.

Fedon: Erabat, bai, Ekekrates, eta bertan zeuden guztiek ere hala uste izan zuten.

Ekekrates: Izan ere, guk ere hala uste dugu, bertan egon gabe, orain entzuten dugunok. Baina zer esan zuten ondoren?

FAID. Ōw~ men ejw;oihai, epei;aufw/tauta sunecwrhgh, kai; wñologeito einaivti ekaston twñ ejlwñ kai;toutwn talla meta-lambawonta aufwñ toutwn thñ ejpwnumian iſcein, to;dh;meta;tauta hjwta, Eijdhvhd of, tauta oufw~ legei~, ak ouj, ofan Simmian Swkratou~ fhz meizw einai, Faidwno~ de;ej attw, legei~ to~ einai ej tw/Simmia/ajfotera, kai;megeqo~ kai;smikrothta...

“Egwge.

Alla; gar, h\ d of, oñologeiz to; ton Simmian uperecein Swkratou~ ouj wJ toi~ rñwasi legetai oufw kai;to;aj hqez ecein... oujgar pou pefukewai Simmian uperecein toutw/tw/Simmian einai, aj la;tw/megepei of tucawei eewn: ouj au/Swkratou~ uperecein ofi Swkrath~ oJ Swkrath~ eſtiw, aj l ofi smikrothta epei oJ Swkrath~ pro; to;ekeinou megeqo~...

Alqh.

Oujlege au\upJo; Faidwno~ uperecesqai tw/ofi Faidwn oJ Faidwn eſtiw, aj l ofi megeqo~ epei oJ Faidwn pro; thñ Simmiou smikrothta...

“Esti tauta.

Oufw~ afa o.Simmia~ ejpwnumian epei smikrovte kai;mega~ einai, ej mesw/wñ ajfotewwn, tou`men tw/megepei uperecein thñ smikrothta upewwn, tw/de;to;megeqo~ th~ smikrothto~ parewwn upereceon. Kai; afa meidiava~, “Eoika, efh, kai; suggrafikw~ ejein, aj l ouh epei gepou wJ legw. Sunefh.

Legw dh;toud efeka, boulomeno~ doxai soi;oper ejnivejni; gar fairetai oujmonon aufo;to;megeqo~ oujlepote ejelwein afa mega kai;smikron einai, aj la;kai;to;ej hñin megeqo~ oujlepote prosdev cesqai to; smikron ouj ejelwein uperecesqai, aj la; duoin to; eferon, h\feugein kai;upelcwrein ofan aufw/prosik/to;ejantion, to;smikron, h\proselqonto~ ekeinou apolwlwai: upomenon de;kai; dexamenon thñ smikrothta ouk ejelwein einai eferon h\oper hh. wſper ejw;dexameno~ kai;upomeiwa~ thñ smikrothta, kai;efi wñ oſper ejniyoufo~ o.aujof; smikrovejni: ekeino de;oujtetolmhken mega of smikron einai: wJ d aufw~ kai;to;smikron to;ej hñin ouk ejelwei pote;mega gignesqai ouje;einai, ouj al lo oujen twñ ejantion, efi of oper hh, afa toujantion gignesqai te kai;einai, aj l hfoi apercetai h\apoblutai ej toutw/tw/paqhwati.

Fedon: Uste dudanez, harekin kontu horietan ados egon ondoren, eta formetako bakoitza zerbait dela eta horietan parte hartuz besteek horien izena daukatela adostu ondoren, galdetu zuen:

– Horiek horrela esaten badituzu, orduan, Simmias Sokrates baino handiagoa eta Fedon baino txikiagoa dela diozunean, berriz, ez al diozu biak Simmiasen barnean daudela, handitasuna eta txikitasuna?

– Nik bai.

– Baina, hain zuzen ere –esan zuen hark–, ados zaude Simmiasek Sokrates gainditzea ez dela benetan hitzez esaten den bezala, ezta? Izan ere, Simmiasek ez du berez, Simmias delako, hura gainditzen, halabeharrez daukan handitasunagatik baizik; eta ez du Sokrates gainditzen Sokrates Sokrates delako, Sokratesek haren handitasunarekiko txikitasuna daukalako baizik.

– Egia.

– Eta Fedonek ere ez du Simmias gainditzen Fedon Fedon delako, Fedonek handitasuna daukalako baizik, Simmiasen txikitasunarekiko.

– Hori da.

– Orduan, horrela dauka Simmiasek txikia eta handia izatearen izena, bion erdian egonda, bataren handitasunari bere txikitasuna eskainiz bera gaindi dezan, eta besteari, aldiz, haren txikitasuna gainditzen duen handitasuna aurkeztuz. Eta irribarre batez, jarraitu zuen: Badirudi kontratu batean bezala hitz egiten dudala, baina diodan bezala da, nolabait.

Ados egon zen.

– Zu nire iritzi berekoa izatea nahi dudalako diot, bada. Izan ere, nire ustez, handitasunak ez bakarrik ez du inoiz aldi berean handia eta txikia izan nahi, baizik eta gugan dagoen handitasunak ere ez du txikitasuna onartzen eta ez du gainditua izan nahi, biotako bat baizik: ihes egin eta tokia uzten du, aurkakoa, txikia, hurreratzen zaionean, edo hil egiten da, hura jada ondoan duelako. Baina tokian tinko jarraitu eta txikitasuna jasaten baldin badu, lehen zena baino besterik ez du izan nahiko. Ni bezala, txikitasuna jasan eta tokian jarraitu eta naizen bera oraindik izanda, ni neu txikia naiz; hura, ordea, handia izanda, ez da ausartzen txikia izatera. Era horretan ere, gugan dagoen txikiak ez du inoiz handia bihurtu nahiko ezta izan nahiko ere, ezta aurkakoetako beste ezerk ere. Lehen zena den bitartean, ez du nahiko, aldi berean, aurkakoa bihurtu eta izan; aitzitik, hori gertatzen zaionean, alde egin edo hil egiten da.

Pantapasin, efh o.Kebh~, oufw faimetaimoi.

Kaivti~ eipe twñ parontwn akousad<osti~ d hh, oujsafw~
memhmai<Pro; qewñ, ouk ejñ toi~ prosqen hññ logoi~ aufo; to;
ejantion twñ nuni; legomenwn wñologeito, ek tou`ejattono~ to;
meizon gignesqai kai; ek tou`meizono~ to; ejatton, kai; ajecnw~
aufh einai h.gewesi~ toi~ ejantiwi~, ek twñ ejantiwn...nuñ devmoi
dokei legesqai ofi touto ouk añ pote gewoito.

Kai;o.Swkrath~ parabalwn thñ kefalhñ kai;akousa~,

Andrikw~, efh, ajemhmoneweuka~, oujmentoi ejnoei~ to;dia
fevon tou`te nuñ legomenou kai;tou`tote. tote men gar ejegeto ek
tou`ejantion pragmatō to;ejantion pragma gignesqai, nuñ devofoi
aufo;to;ejantion edutw`ejantion ouk añ pote gewoito, oufe to;ejñ
hññ oufe to;ejñ th`fusei. tote men gar, w`file, peri;twñ ejontwn
ta;ejantia ejegomen, ejonomazonte~ auja;th`ekeinwn ejwnumia/
nuñ de;peri;ekeinwn aufwñ wñ ejontwn efei thñ ejwnumian ta;ojo-
mazomena: auja;d ekeinā ouk añ potevfamen ejelhñsai gesisin
ajlhñwn dexasqai. Kai;ajñ bleya~ pro; ton Kebhta eipen, «Ara
mhypou, w`Kebh~, efh, kai;sexti toutwn ejaraxen wñ ode eipen...

Ouj au`efh o.Kebh~, oufw efw: kaitoi oufi legw wJ ouj
pollame tarattei.

Sunwmologhken afa, h`d of, ajlw~ touto, mhdepote ejan-
tion edutw`to;ejantion efesqai.

Pantapasin, efh.

“Eti dhvmoi kai;tode skeyai, efh, eijafa sunomologhsei~.
qermon ti kal ei~ kai;yucrow...

“Egwge.

«Ar ofer ciowa kai;pu~...

Ma;Div ouk egwge.

All eferow ti puro; to;qermon kai;eferow ti ciowo~ to;
yucrow...

Naiv

Alla;tode g oimai dokei`soi, oujepote ciowa g ouñsan
dexamenhn to;qermon, w`sper ejñ toi~ prosqen ejegomen, efi efes-
qai ofer hh, ciowa kai;qermon, ajla;prosiwto~ tou`qermou`h]
upjekwrhsein aufw`h ajpoleisqai.

– Erabat horrela iruditzen zait niri ere –esan zuen Kebesek.

Eta, hori entzunda, bertan zeudenetako batek esan zuen (zein zen ez dut garbi gogoratzen):

– Jainkoen izenean! Ez al dugu aurreko arrazoiketetan oraintxe esandakoen kontrakoa adostu, txikiagotik sortzen dela handiagoa eta handiagotik txikiagoa, eta hori dela, besterik gabe, kontrakoen sorrera, hots, kontrakoetatik? Orain, berriz hori ez litzatekeela inoiz gertatuko esaten dela iruditzen zait.

Eta Sokratesek, harengana burua itzuli eta entzun ondoren, esan zuen:

– Gizonek bezala gogoratu diguzu hori, baina ez zara orain esandakoaren eta orduan esandakoaren arteko aldeaz konturatu. Izan ere, orduan kontrako gauzatik kontrako gauza sortzen dela genioen; orain, ordea, kontrakoa bera ez litzatekeela inoiz bere buruaren kontrako bihurtuko, ez gudan dagoena ezta naturan dagoena ere. Orduan, laguna, kontrakoek dauzkaten gauzei buruz ari ginen hizketan, haien izenaz deituz berauei; orain, ordea, haiei beraiei buruz ari gara, gauzen barnean egoteagatik baitaukate beren izena izendatzen diren gauzek. Eta hauexek ez luketela inoiz elkarrengandiko sorrerarik onartuko esaten genuen.

Eta, aldi berean Kebesi begiratzuz, galdetu zuen:

– Akaso zu ere aztoratu al zaitu honek esandakoetako zerbaitek, Kebes?

– Ez, bada –esan zuen Kebesek–, ez nago horrela. Halere, ez dut inola esaten gauza askok aztoratzen ez nautenik.

– Hau adostu dugu, bada, besterik gabe –esan zuen hark–: kontrakoa ez dela inoiz bere kontrakoa izango.

– Guztiz –esan zuen.

– Begira ezazu honako honetan ere nirekin ados ote zauden. Zerbaiti deitzen al diozu bero eta zerbaiti hotz?

– Nik bai.

– Elurra eta sua deitzen diezun berberei?

– Nik ez, ala Zeus!

– Edo, beroa sua ez baino beste zerbait da, eta hotza elurra ez baino beste zerbait?

– Bai.

– Halere, nire ustez, hau pentsatzen duzu: elurra, bera den bitartean eta beroa hartu ondoren, ez dela jada inoiz lehen zen bera izango, elurra, eta, aldi berean, beroa, baizik eta beroa hurreratzean, edo tokia utzi edo suntsitu egingo da.

Pawu ge.

Kai;to;puṛ ge au`prosiowto~ tou`yucrou`aufw`h|updexienai
h|apoleisqai, oujmentoi pote;tolmhsein dexamenon thn yucrothta
efi einai oḡer hh, puṛ kai;yucrow.

Alhqh; efh, legei~.

“Estin afa, h'd oḡ, peri;efia twñ toioutwn, wṣte mh;monon
aufo;to;eido~ ajxioušqai tou`aufo`ojowato~ eij ton aji;crowon,
ajla; kai; ajlo ti oḡesti men ouk ekeino, eḡei de; thn ekeinou
morfhn ajiyofanper hxei de; ej twde isw~ eṣtai safesteron oḡ
legw: to;gar peritton ajiyrou dei toutou tou`ojowato~ tugcawein
oḡer nuñ legomen: h|ouf.

Pawu ge.

«Ara monon twñ oḡtwn, touto gar ejwtw, h|kai; ajlo ti oḡ
esti men ouj oḡer to;peritton, ofw~ de;dei aufo;meta;tou`edutou`
ojowato~ kai;touto kalein aji;dia;to;oufw pefukewai wṣte tou`
perittou`mhdepote apoleipesqai...legw de;aufo;einai oifn kai;hJ
tria; peponqe kai;ajla pollavskopei de;peri;th~ triado~. aka ouj
dokei soi twte auh~ ojowati aji;prosagoreutea einai kai;twlou`
perittou; oḡto~ ouj oḡer th~ triado~...ajl ofw~ oufw~ pefuke kai;
hJria; kai;hJpempta; kai;oJhJisu~ tou`ajiqmou`apa~, wṣte ouk wh
oḡer to;peritton aji;ekasto~ aufwñ eṣti perittov. kai;au`ta;duw
kai;`ta, tettara kai;apa~ oJefero~ au`stivo~ tou`ajiqmou`ouk wh
oḡer to;aftion ofw~ ekasto~ aufwñ aftioveṣtin ajiyvsugcwrei~ h|
ouf.

Pw~ gar ouk...efh.

'O toimwn, efh, bouvwmai dhlwšai, aqrei. eṣtin de;tode, ofi
fainetai oujmonon ekeina ta;ejantia ajlhla oujdecomena, ajla;
kai;oša ouk oḡt ajlhloi~ ejantia eḡei aji;tajantia, ouje;tauta
efike decomewoi~ ekeinwn thn iḡean h|aj th`ej aufoi~ oush`ejan-
tia h`ajl epioush~ aujh~ hfoi apollumena h|upেকcwrounta. h|ouj
fhswmen ta;tria; kai;apoleisqai proteron kai;ajlo ofiouñ peiv
sesqai, prin upomeinai efi tria oḡta aftia genesqai...

Pawu men ouh, efh o.Kebh~.

Ouje;mhw, h'd oḡ, ejantion geveṣti dua; triadi.

Oujgar ouh.

– Erabat, bai.

– Eta sua ere, hotza beregana hurreratzean, edo alde egin edo suntsitu egingo da; ez da, ordea, hotza hartu ondoren, jada inoiz ausartuko lehen zen bera izatera, sua, eta, aldi berean, hotza.

– Egia diozu –esan zuen.

– Badaiteke, bada, horrelakoetako batzuetan formak berak bakarrik ez aldarrikatzea berarentzat bere izena betiko, baizik eta hura ez den baina beti bere itxura daukan beste zerbaitek ere bai, existitzen den bitartean. Baina agian honako kasu honetan oraindik argiago egongo da diodana. Izan ere, bakoitiak beti jaso behar du orain diogun izen hori; ala ez?

– Bai, noski.

– Hauxe galdetzen dut, bada: akaso errealitateetatik horri bakarrik, edo beste bati ere bai, bakoitia den gauza bera ez izan arren, bere berezko izenarekin batera, hori ere deitu behar al zaio beti, berez den modukoa izateagatik inoiz ez duelako bakarrik uzten bakoitia? Hiruari eta beste askori gertatzen zaien bezalako zerbait dela diot. Azter ezazu, bada, hiruairen inguruan. Ez al zaizu iruditzen bere izenaz deitu behar zaiola beti eta bakoitiaren izenaz ere bai, hirua den gauza bera ez izan arren? Baina, halere, hirua, bosta eta zenbaki erdiak horrelakoak dira izatez: bakoitia den gauza bera ez izan arren, berauetako bakoitza beti bakoitia izateko modukoa da. Eta, bestalde, bia, laua eta zenbakien beste ilara osoa, bere aldetik, bikoitia den gauza bera ez izan arren, halere berauetako bakoitza bikoitia da beti. Ados zaude ala ez?

– Nola ez, bada? –esan zuen.

– Ongi beha ezazu, bada, erakutsi nahi dizudana. Honako hau da: nabaria denez, ez dute kontrako haiek bakarrik elkar ez onartzen. Aitzitik, elkarren kontrakoak izan gabe ere, beti kontrakoak dauzkaten guztiek, dirudienez, horiek ere ez dute onartzen beren barnean dagoenaren kontrako ideia hura, baizik eta hau hurreratzen zaienean, edo desagertu edo tokia uzten dute. Edo ez al dugu esango hiriak, oraindik hirua izaten jarraitu eta bikoitia izatea pairatu baino lehen, hil edo beste edozer jasan-go duela?

– Erabat, bai –esan zuen Kebesek.

– Eta, dena den –esan zuen hark–, bia ez da hiruairen kontrakoa ere.

– Ez horixe.

Ouk afa monon ta; eikh ta; ejantia ouj upomewei epionta
a[l]hla, a[l]la; kai; a[l]l afa ta; ejantia ouj upomewei epionta.

Alhquestata, efh, legei~.

Boulei ouh, h'd of, ejn oi[i]v w[hen, o]isw[me]qa o]poia tautav
ejstin...

Pau ge.

«Ar ouh, efh, w[Ke]h~, tade eih a[h], a]o[ti a]h katasch/ih; mev
non ajagkazei thn autou`ilex[on] au]to; i]s[ce]in, a]l[la]; kai; ejantiou
aufw/ajivino~...

Pw~ legei~...

"W[sp]er afti ejegomen. oisqa gar dh[pou ofi a]a[h] hJtw[n]
triw[n] ilex[on] katasch/ajagkh au]toi~ oujmonon trisin einai a]l[la];
kai; perittoi~.

Pau ge.

Epi; to; toiouton dhyfamew, hJejantia ilex[on] ekei[n]h/th/morph/
h]a[h] touto ajergazhtai oulep[ot] a[h] e[l] qoi.

Oujgar.

Eijgazeto dege hJperitth.

Naiv

Enantia de; tauth hJou`ajtiou...

Naiv

Epi; ta; tria afa hJou`ajtiou ilex[on] oulepote h[ei].

Oujdhta.

"Amira dh; tou`ajtiou ta; tria.

"Amira.

Anantio~ afa hJriav.

Naiv

'O toimun e[le]gon o]is[as]qai, poia ouk ejantia tini; o]nta
o]n~ oujdevetai au]to; to; ejantion, o]n nu[n] hJria; tw/ajtiw/ouk
ousa ejantia oulew ti mallon au]to; devetai, to; gar ejantion a]i;
aufw/epiferei, kai; hJdua; tw/perittw/kai; to; pur tw/yucrw/kai;
a]l[la] pampolla <a]l[la] ofa dh; eijou{w~ o]i]zh/mh; monon to; ejantion
to; ejantion mh; devesqai, a]l[la]; kai; ekeino, o]a[h] epifevh/ti ejan-

– Orduan, kontrako formek ez dute elkarrengana hurreratzea jasaten, eta beste zenbaitzuek ere ez dute kontrakoen hurreratzea jasaten.

– Guztiz egiazkoak esaten dituzu –esan zuen.

– Nahi al duzu, bada –esan zuen hark–, ahal badugu behintzat, guk horiek nolakoak diren definitzea?

– Bai, noski.

– Honako hauek al dira akaso, Kebes, zerbait harrapatzen dutenean, beren ideia edukitzera bakarrik ez, baizik eta, beti zerbaiten kontrakoa den batena edukitzera ere behartzen dutenak?

– Nola diozu?

– Arestian genioen bezala. Badakizu, noski, hiruaren ideiak harapatzen dituen gauzek nahitaez izan behar dutela ez bakarrik hiru, bakoitiak ere bai.

– Erabat, bai.

– Horrelakoari, esaten dugunez, ez litzaioke inoiz bera sortzen duen forma haren kontrako ideia helduko.

– Ez, noski.

– Eta bakoitiaren ideiak sortu al zuen?

– Bai.

– Eta horren kontrakoa bikoitiaren ideia al da?

– Bai.

– Orduan, hiruari ez zaio inoiz bikoitiaren ideia helduko.

– Ez horixe.

– Hiruak ez du bikoitiaren parterik, beraz.

– Ez du parterik, ez.

– Orduan, hirua ez-bikoitia da.

– Bai.

– Beraz, definitzeko esaten nuena hori da, nolako gauzek, zerbaiten kontrakoak ez izan arren, halere ez duten hori onartzen, kontrakoa –orain hiruak bezala, bikoitiaren kontrakoa ez izan arren, ez du hura bate-re onartzen, haren kontrakoa beti baitarama berak, eta biak ere bakoitiaren kontrakoa darama, eta suak hotzarena eta beste adibide askok ere bai–. Baina begira ezazu horrela definitzen ote duzun: kontrakoak ez

tion ekeinw/ef ofi ah aufo;ih/aufo;to;epiferon thn tou`epifere
 menou ejantiohta nhdepote dexasqai. palin de; ajanimhskou:
 oujgar cei ron pollaki~ akouvin. ta;pente thn tou`ajrtiou oujdev
 xetai, ouje;ta;deka thn tou`perittou, to;diplasion. touto men ouh
 kai; aufo; allw/ejantion, ofw~ de; thn tou`perittou`oujdexetai:
 ouje;dh;to;hmiolion ouje;talla ta;toiauta, to;hmisu, thn tou`o lou,
 kai;trithmion au kai;panta ta;toiauta, eiper eph`te kai;sundo-
 kei`soi oufw~.

Pawu sfodra kai;sundokei, efh, kai;epomai.

Palin dhvmoi, efh, ej ajch~ lege. kai;mhvmoi o`ah ejwtw`
 apokriwou, ajla; mimoumeno~ ejrev legw dh; par hn to; prwton
 e`legon apokrisin, thn ajfalh`ekeinhn, ej tw`n nu`n legomenwn
 allhn ofw`n ajfaleian. eijgar efoioyme w`ah tivej tw`swmati ej-
 gewhtai qermon e`stai, oujthn ajfalh`soi ejw`apokrisin ekeinhn
 thn ajraqh, ofi w`ah qermonth~, ajla;komyotewan ej tw`n nu`n, ofi w`
 ah pur: ouje;ah efh/w`ah swmati tivejgewhtai noshsei, ouk ejw`
 ofi w`ah noso~, ajl w`ah puretov. ouj w`ah ajiqnw/tivejgewhtai
 peritto; e`stai, ouk ejw`w`ah perittoth~, ajl w`ah monav kai;
 talla oufw~. ajl ofa eijhdh i`kanw~ oisq ofi bouvomai.

Alla;pawu i`kanw~, efh.

Apokriwou dhvhd of, w`ah tivejgewhtai swmati zw`n e`stai...

»Wi ah yuchvefh.

Oukou`n api;touto oufw~ e`fei...

Pw~ gar oujixhd of.

Yuch;a`fa ofi ah aujh;katasch/api;hkei ep ekeinon ferou
 sa zwhw...

"Hkei mentoi, efh.

Poteron d e`sti ti zwh`ejantion hjoulew...

"Estin, efh.

Tix.

Qawato~.

Oukou`n yuch;to;ejantion w`aujh;epiferei api;oujmhv pote
 dexhtai, w`ej tw`n prosqen w`iologhtai...

Kai;mala sfodra, efh o`Kebh~.

duela kontrakoa onartzen, eta ezta, zerbaiti datorkionean, horren kontrako zerbait daramanak ere, alegia, zerbait daramanak ez duela inoiz berak daraman horren kontrakorik onartzen. Gogora ezazu berriro, ez baita txarra askotan entzutea. Bostak ez du bikoitiaren ideia onartzen, ezta hamarrak, haren bikoitzak, bakoitiarena ere. Bikoitza bera ere beste baten kontrakoa da, baina, halere, ez du bakoitia onartuko. Hiru eta erdiak eta horrelako gainerako frakzioek ere ez dute osoaren ideia onartzen, ezta erdiak, herenak eta horrelako guztiek ere, jarraitzen badidazu eta nire iritzi berekoa bazara behintzat.

– Guztiz naiz zure iritzi berekoa –esan zuen–, eta jarraitzen dizut.

– Esaidazu berriro hasieratik. Baina ez iezadazu galdetzen dudan gauza bera erantzun, ni imita nazazu baizik. Eta hau diot, lehen esan dudan erantzun ziur hartaz gain, beste ziurtasun bat ikusten dudalako orain esandakoetatik. Izan ere, galdetuko bazenit gorputzean zer sortu behar den bero egoteko, ez nizuke erantzun ziur eta ezjakin hura emango, alegia berotasuna, finago bat baizik, orain esandakoetatik: sua. Eta galdetzen baduzu gorputzean zer sortu behar den gaixo egoteko, ez dizut gaixotasuna esango, sukarra baizik. Ezta zenbakian zer sortu behar den bakoitia izateko galdetzen baduzu ere, ez dut bakoititasuna esango, bata-suna baizik, eta gainerakoak ere horrela. Begira ezazu, bada, jada nahikoa ulertzen duzun esan nahi dudana.

– Nahikoa, bai –esan zuen.

– Erantzun ezazu, bada –galdetu zuen hark–. Zer sortu behar da gorputzean biziduna izateko?

– Arima –erantzun zuen.

– Hori horrela al da beti?

– Nola ez, bada? –esan zuen hark.

– Orduan, arimak harrapatzen duen horretara, beti bizia eramanez etortzen al da?

– Hala etortzen da, bai –esan zuen.

– Bizia-ren kontrako zerbait ba al da ala ez?

– Bada, bai –esan zuen.

– Zer?

– Heriotza.

– Orduan, aurrekoetatik adostu den bezala, arimak ez du berak daramanaren kontrakoa inoiz onartuko, ezta?

– Inola ere ez, gainera –erantzun zuen Kebesek.

Tivouh...to;mh;decomenon thn tou`ajrtiou ijean tivundh;wjio-
mazomen...

Anartion, efh.

To;de;dikaion mh;decomenon kai;o}ah mousikon mh;dehtai...

"Amouson, efh, to;de;adikon.

Eien: o}d ah qawaton mh;dehtai tivaloumen...

Aqawaton, efh.

Oukouh yuch;oujdewetai qawaton...

Ou[

Aqawaton afa yuchv

Aqawaton.

Eien, efh: touto men dh;apodedeiçqai fwmen...h}pw~ dokei~.

Kai;ma}va ge i}lanw~, w}Swkrate~.

Tivouh, h}d of, w}Kebh~...eijtw/ajartiw/ajagkaiòn hh

ajwleqrw/eihai, a}lo ti ta;trix h}ajwleqra ah hh...

Pw~ gar ou[.

Oukouh eijkai;to;aqermon ajagkaiòn hh ajwleqron eihai,
opote ti~ epi;ciora qermon epagoi, upexh}i ah h}ciwn ou}sa sw~
kai;a}fhkto~...oujgar ah ajwleto}ge, ouj au}u}omewousa ejlexato
ah thn qermothta.

Alhqh, efh, legei~.

'W~ d au}fw~ oimai kah eijto;a}yukton ajwleqron hh, opote
epi;to;pur yucrow ti eph}i, ou}pot ah apesbemmuto ouj ajw}luto,
a}lla;swn ah apelqon w}eto.

Anagkh, efh.

Oukouh kai;w}de, efh, ajagkh peri;tou`ajanatou eipein...eij
men to;ajawaton kai;ajwleqrow e}stin, ajawaton yuch/ofan qawa-
to~ ep au}thn ih/apo}vlusqai: qawaton men gar dh;ek tw}n proeirh
menwn oujdewetai ouj e}stai teqn}hkuia, w}per ta;trix ouk e}stai,
efamen, a}ftion, oujleg au}to;perittow, oujle;dh;pur yucrow, oujlev
ge h}ej tw}puri;qermoth~. E} Alla;tivkwluci,E}fai}h ah ti~, A}ftion
men to;peritton mh;gignesqai epio}nto~ tou`ajrtiou, w}per w}lo-
loghtai, apolomewou de;au}tou`ajt e}keiwou a}ftion gegonewai.E}tw/

– Orduan zer? Bikoitiaren ideia onartzen ez duenari zer deitzen genion arestian?

– Ez-bikoitia –erantzun zuen.

– Eta bidezkoa onartzen ez duenari, eta heziketa onartzen ez duenari?

– Bidegabeba eta hezigabea.

– Ea, bada; heriotza onartzen ez duenari zer deitzen diogu?

– Hilezkorra –esan zuen.

– Eta arimak ez du heriotza onartzen, ezta?

– Ez.

– Orduan, arima hilezkorra da.

– Hilezkorra.

– Ea, bada –esan zuen–. Hori frogatuta dagoela esango al dugu? Edo zer deritzozu?

– Eta nahikoa gainera, Sokrates.

– Zer, bada, Kebes? –galdetu zuen hark–. Bakoitiak nahitaez suntsiezina izan beharko balu, hirua suntsiezina ez baino beste zerbait izango al litzateke?

– Nola, bada?

– Eta ez-beroak ere nahitaez suntsiezina izan beharko balu, norbaitek beroa elurrari hurbilduko balio, ez al luke elurrak salbu eta urtu gabe alde egingo? Orduan ez bailitzateke suntsituko, ezta, bere tokian tinko jarraituz, berotasuna onartuko ere.

– Egia diozu –esan zuen.

– Eta era berean, nik uste, ez-hotza suntsiezina balitz, suari zerbait hotza hurbilduko litzaiokeen bakoitzean, ez litzateke inoiz itzaliko eta suntsituko, baizik eta salbu alde egingo luke.

– Nahitaez –esan zuen.

– Eta ez al da hilezkorri buruz ere horrela hitz egin behar? –esan zuen–. Hilezkorra suntsiezina ere baldin bada, arimak ezin du hil heriotza datorkionean. Esandakoen ondorioz ez baitu heriotza onartuko ezta hilik egongo ere, hirua bikoitia izango ez den bezala, genioen moduan, ezta, bere aldetik, bakoitia ere, ez eta sua hotza, eta suan dagoen berotasuna ere. «Baina zerk eragozten du –esango luke batek– bakoitia, bikoitia hurbiltzean, bikoitia ez bihurtzea, adostu den bezala, baina hiltzean, bakoitiaren ordeztu, bikoitia bihurtzea?». Hori dioenari ezingo genioke ez

tauta legonti ouk ah efoimen diamacesasqai ofi ouk apolylutai:
to;gar ajartion ouk ajwleqron estin: epei;eijtouto wñologhto
hññ, rãdiw~ ah diemacomeqa ofi epelqonto~ tou`ajtiou to;peri-
tton kai;ta;trix oiçetai apionta: kai;peri;puro; kai;qermou`kai;
twñ a|lwn oufw~ ah diemacomeqa. h|oul.

Pawu men ouñ.

Oukoun kai;nuñ peri;tou`ajanatou, eijmen hññ onologeitai
kai;ajwleqron einai, yuch;ah eih pro; tw`ajanato~ einai kai;
ajwleqro~: eijde;mhya|lou ah dewi logou.

All oujen dei;efh, toutou ge efeka: scolhgar ah ti a|lo
fqoran mh;dewoitto, eijtoge ajawatou ajdion oh fqoran dexetai.

Ô dege qeo; oiñai, efh o.Swkrath~, kai;aufo;to;thz zwh~
eido~ kai;e|ti a|lo ajawatou estin, para;pantwn ah onologheix
mhdepote apolylusqai.

Para;pantwn mentoi nh;Div, efh, ajqrwpwn tege kai;efi
mallon, w|ejwñai, para;qewñ.

Ôpote dh;to;ajawatou kai;ajliafqoron estin, a|lo ti yuch;
h| eijajawato~ tugcanei ouša, kai;ajwleqro~ ah eih...

Pol lh;ajagkh.

Epionto~ afa qanatou epi;ton ahqrwpon to;men qñhtow, w|
efiken, aufo~apoqnhskei, to;d ajawatou swñ kai;ajliafqoron
oiçetai apion, uplekwrhšan tw`qanatw/

Fainetai.

Panto; mallon afa, efh, w|Kebh~, yuch;ajawatou kai;ajwv
leqron, kai;tw`hñti efontai hññ aiJyucai;ej "Aidou.

Oukoun efwge, w|Swkrate~, efh, efw para;tauta a|lo ti
legein ouleph/apistein toi~ logoi~. a|l eijdhvi Simmiz~ode hñti~
a|lo~ efci legein, eu`efci mh;katasighsai: w|ouk oida eij onti-
navti~ a|lon kaiou ajaballoito h|ton nuñ paronta, peri;twñ
toioutwn boulomeno~ hñti eipein h|akousai.

Alla;mh, h'd o| o.Simmiz~, ouj aufo; efw efi oph/apistw`
ek ge twñ legomenwn: upo;mentoi tou`megewou~ peri;wñ oi logoi eij
siv, kai;thñ ajqrwpinhñ ajqewean ajimazwn, ajagkazomai apis-
tix efi efcin par ejnautw`peri;twñ eijhmenwn.

dela hiltzen erantzun, bakoitia ez baita suntsiezina. Izan ere, hori adostuta edukiko bagenu, erraz erantzungo genioke, bikoitia etortzean, bakoitiak eta hiruak alde egiten dutela. Eta suari, beroari eta gainerakoei buruz ere horrela erantzungo genioke. Edo ez?

– Bai, noski.

– Ondorioz, orain hilezkorrari buruz ere, suntsiezina dela ere adostu badugu, arima, hilezkorra izateaz gain, suntsiezina ere izango litzateke. Bestela, beste arrazoiketa bat beharko litzateke.

– Ez da behar –esan zuen– horretarako behintzat; izan ere, nekez ez luke beste zerbaitek suntsipena onartuko, hilezkorrak, betierekoa izanda, onartzen baldin badu.

– Nire ustez –esan zuen Sokratesek–, guztiak egongo lirateke ados Jainkoa behintzat, eta biziaren ideia bera, eta beste zerbait hilezkorra baldin bada, ez direla inoiz hiltzen.

– Gizaki guztiak bai, ziur –esan zuen–, eta are gehiago, nik uste dudanez, jainkoak.

– Hilezkorra suntsiezina ere badenez, arima, berez hilezkorra izanik, suntsiezinaz gain zer besterik izango al litzateke?

– Guztiz nahitaezkoa da.

– Orduan, gizakiari heriotza datorkionean, dirudienez, bere hilkorra hiltzen da, eta hilezkorrak, salbu eta suntsitu gabe, alde egiten du, heriotzari tokia utzita.

– Argi dago.

– Orduan, Kebes, arima beste ezer baino gehiago da hilezkorra eta suntsiezina, eta gure arimak egiatan izango dira Hadesenean.

– Nik neuk ez daukat, bada, Sokrates, horietaz aparte beste zer esanik ezta zertan arrazoiketez ez fidatu ere. Baina Simmias honek edo beste norbaitek esateko beste zerbait baldin badauka, ondo egingo lukete ez isiltzea. Ez baitakit, horrelakoei buruz zerbait esan edo entzun nahi duen batek, oraingo aukerarako ez bada beste zein aukeratarako atzeratuko lukeen.

– Benetan, bada –esan zuen Simmiasek–, nik ere ez daukat zertan ez fidatu esaten direnetaz. Halere, arrazoiketen gaien handitasunagatik, eta giza ahultasuna erdeinatuz, behartuta nago esandakoen inguruan mesfidantza edukitzera nire baitan.

Oujmowon g , efh, w\Simmī, o.Swkrath~, ajla;tautavte eu\ legei~ kai;tavge uploqesei~ ta; prwta~, kai;eijpistai;uññ eişin, ofw~ episkeptexi safesteron: kai;eññ auja; iññanw~ diehhte, wJ ejwññai, akolouqhsete tw/logw/ kaq oşon dunaton mavist ajqrwvw/epakolouqhşai: kañ touto aujo;safe; gewññtai, ouññen zhthsete peraiterw.

Alhqh, efh, legei~.

Alla;tode g , efh, w\ahdre~, dikaion dianohqhññai, ofi, eiper hJyuch;ajawato~, epimeleia~ dh;deitai ouj uper tou crowou toutou mowon ej w/kalouññen to;zhñ, ajl uper tou pantov, kai;oJ kinduno~ nuñ dh;kai;doxeien aj deino; einai, ei[ti~ auññ~ ajññelhv sei. eijmen gar hñ oJawato~ tou panto; apallaghvefmaion aj hñ toi~ kakoi~ apoqanouşi tou te swmato~ aññ aphllawqai kai;th~ auñññ kakia~ meta;th~ yuch~: nuñ d epeidh;ajawato~ fainetai ouşa, ouññemīa aj eiñ auññ/aññ apofugh;kakwñ ouññe;swthria plhñ tou wJ beltisthñ te kai;fronimwtathñ genesqai. ouññen gar aññ lo eçousa ej "Aidou hJyuch;eçcetai plhñ th~ paideia~ te kai; trofh~, ajdh;kai;megista legetai wfelein hññl aptein ton teleuthv santa euju; ej ajch/th~ ekeiše poreia~. legetai de;oufw~, wJafa teleuthsanta ekaston oJellastou daimwn, oşper zwita ejññhwei, oufo~ agein epiceirei~eij dhvtina topon, oi|dei tou; sul legenta~ diadikasamewou~ ej "Aidou poreusqai meta;hgemow~ ekeinow w/ dh;prostetaktai tou; ejqewde ekeiše poreuşai: tucomta~ de;ekei~ wñ dh; tucein kai;meiwanta~ oñ crh;crowon aññlo~ deufo pavin hgemwn konizei ej pollai~ crowou kai;makrai~ periodoi~. eşti de; afa hJporeia ouj wJ o.Aişculou Thlefo~ legei: ekeiño~ men gar añññ oimow fhsin ej "Aidou ferein, hññ oufe añññ oufe mīa faiv netaivmōi einai. ouññe;gar aj hgemowññ edei: oujgar pouvi~ aj diamartoi ouññlamose mia~ odou ouşh~. nuñ de;epike scisei~ te kai; trioudu~ polla; eçein: apo;twñ quşiwñ te kai;nomimwn twñ ejqav de tekmaiweno~ legw. hJmen ouñ kosmīa te kai;fromino~ yuch; eçetaivte kai;ouk agnoei ta;paronta: hññ epiqumhtikw~ tou swv mato~ eçousa, oşer ej tw/ehprosqen eipon, peri;ekeiño polun crowon eptohmewññ kai;peri;ton oJaton topon, polla;ajtiteiwasa kai;polla;paqouşa, bia;kai;mogi~ upo;tou prostetagnewou daimono~ oiçetai agomewññ. afikomewññ de;oçiper ai.hññlai, thñ men ajkav qarton kaivti pepoihkuiàn toiouton, hñfowwn ajlikwn hññmewññ hñ

– Ez hori bakarrik, Simmias –esan zuen Sokratesek–, horiek ongi esaten dituzu, eta lehenengo hipotesiak ere, zuentzat fidagarriak badira ere, halere argiago aztertu behar dira. Eta nahikoa aztertzen badituzue, gizakiak gehien ahal duen neurrian jarraituko duzue arrazoiketa, nik uste dudanez. Eta horixe bera argi gertatzen baldin bada, ez zarete haratago ezeren bila arituko.

– Egia diozu –esan zuen.

– Baina, gizonak –esan zuen–, bidezkoa da honako hau ere pentsatzea: arima hilezkorra baldin bada, ez dela bizitzea deitzen diogun denbora horretan zehar bakarrik zaindu behar, denbora osoan zehar baizik, eta orain arriskuak bai emango lukeela izugarria, norbait ez balitz berataz arduratuko. Izan ere, heriotza guztitik askatzea balitz, zori handia litzateke hiltzen diren gaiztoentzat, aldi berean gorputzetik eta, arimarekin batera, beren gaiztakeriatik ere askatzea. Orain, ordea, hilezkorra dela ageri denez, ez dauka gaitzetatik beste ihesbiderik ezta salbamenik ere ahalik eta onen eta zentzudunen bihurtzea baino. Arima, harako bidaiaren hasieratik bertatik, hildakoari gehien lagundu edo kalte egiten omen dioten heziketa eta bere bizimodua besterik ezer ez daukala baitoa Hadesenera. Eta horrela omen da: bakoitzari bizitzan zehar tokatu zaion jeinua hildakoa toki batera eramaten saiatzen da; bertan bildutakoek, epaituak izan ondoren, Hadesenera joan behar dute, hemendik doazenak hara eramateko agindu zaion gidari harekin. Eta jaso behar dutena han jaso ondoren, eta egon behar duten denbora egon ondoren, beste gidari batek atzera hona ekartzen ditu denboraldi asko eta luzeen ondoren. Beraz, bidea ez da Eskiloren Telefok dioen bezalakoa; hark Hadesenera bide sinple batek daramala baitio; niri, ordea, ez zait iruditzen ez sinplea ezta bakarra denik ere, bestela ez legoke-eta gidarien beharrik; ez bailitzateke inor inora desbideratuko bide bakarra izanik. Orain, ordea, badirudi bidebanatze eta bidegurutze asko dauzkala; hemengo opari eta errituak seinaleztat hartuz ondorioztatzen dut. Horrela, arima neurritsu eta zentzudunak jarraitu egiten dio eta ez da egoeraren aurrean ezjakina. Gorputza desiratzen zuena, ordea, aurrekoan esan dudana bezala, denbora luzez harekin eta toki ikusgaiarekin aztoratuta egon eta gero, era askotan kontra egin eta asko sufritu ondoren, berarentzat agindutako jeinuak indarrez eta nekez eramana doa. Eta besteak dauden toki berera helduta, arima araztu gabe-ari eta hilketa bidegabeak egin edo horrelako beste batzuen ahaideak

a11 aſta toiauta eiġgasmewh, a)toutwn a)lel faſte kai;a)lel fwñ yucwñ eſga tugcawei oſta, tauthn men apa~ feugei te kai;upek-
trepetai kai;ouſe ſunenporo~ ouſe hġemwn e)jelei giġneſqai,
aujh;de;planatai ej pash/e)jomeh a)poria/e)w~ a) dhwtine~ crowi
gewntai, w) ej qomtwñ u) a)jaghk~ fevetai ej thñ aujh/prepou
ſan oi)khsin: h)de;kaqarw~ te kai;metriw~ ton bion diexel qouſa,
kai;ſunenporwn kai;hġemowwn qewñ tucouſa, w)khsen ton aujh/
ellaſth topon proſhkonta. ei)ſin de;pol loi;kai;qaumasto;i;th~ gh~
topoi, kai;aujh;ouſe oi)a ouſe o)ſh doxazetai u)to;twñ peri;gh~ ei)j-
qomtwñ legein, w) ejw;u)toino~ pepeismai.

Kai;o)Simmia~, Pw~ tauta, efh, legei~, w)Swkrate~...peri;
gaw toi gh~ kai;au)to; poll a;dh;a)khkoa, ouj mentoi tauta a)se;peiv
qei: hdew~ ouh a) a)kousaimi.

Alla;mentoi, w)Simmia, ou) h)Glaukou teonh gevmoi dokei~
eihai dihgħasqai a)g e)stin: w) mentoi a) hqh, calepwterow moi
faiſetai h)kata;thñ Glaukou teonhn, kai;a)ta men ejw;i)ſw~ ou)l a)h
oi)ſte ei)h, a)ta devei)kai;h)piſtawhn, o)biw~ moi dokei o)ejow, w)
Simmia, tw)hkei tou logou ou)k ejarkeiñ. thñ mentoi i)lean th~ gh~
oi)añ pepeismai eihai, kai;tou; topou~ aujh~ ou)lew me kw)lwi lev
gein.

All , efh o)Simmia~, kai;tauta a)jkei~

Pepeismai toiwun, h)d o)l, ejw;w) prwton mew, eije)stin ej
meſw/tw)u)janw)periferh; ouſa, mhden aujh)lein mh)te a)pro~ pro;
to;mh;peseiñ mh)te a)lh~ a)jaghk~ mhdemia~ toiauth~, a)l a;iklanhn
eihai au)hn i)ſcein thñ oi)oi)thta tou)u)janou~ au)jou e)duw)panth/
kai;th~ gh~ aujh~ thñ i)ſorropiañ: i)ſorropoñ gar pragma oi)oi)ou
tino; ej meſw/tegen ou) e)xi mallon ou)l h)ton ou)lamose
kliqhñai, oi)oiw~ d e)ton a)kline; menei. prwton men toiwun, h)d o)l,
touto pepeismai.

Kai;o)jqw~ ge, efh o)Simmia~.

“Eti toiwun, efh, panmegavti eihai au)to)ykai;h)ta~ oi)keiñ
tou; mewri Ūhrakleiwn sthlwñ apo;Faſido~ ej smikrw)ini moriw/
w)ſper peri;telma mu)nhka~ h)batrawou~ peri;thñ qalattan oi)j
kou)nta~, kai;a)l lou~ a)l loqi pollou; ej polloi)ſi toioutoi~ topoi~
oi)keiñ. eihai gar pantach)peri;thñ ghñ poll a;koil a)kai;pantoda-
pa;kai;ta; i)leaw~ kai;ta;mege)w, ej a)ſunerruhkewai to)te u)w)w)w)

direnak eta arima ahaideen egintzak direnak burututakoari, hain zuzen ere, horri orok ihes egin eta alde egiten dio, eta ez du ez bere bidaide ezta bere gidari ere izan nahi, eta arima hori alderrai ibiltzen da, irtenbiderik gabe erabat, zenbait denboraldi pasatu arte, eta horien ondoren, beharrak berari dagokion bizitokira eramaten du. Bizitza araz eta neurriz pasatu duen arima, berriz, bai bidaideak bai jainko gidariak lortuta, bakoitza dagokion tokian bizi da. Eta lurrean badira toki harrigarri asko, eta lurra ez da berari buruz hitz egin ohi dutenek uste duten bezalakoa ezta tamainakoa ere, ni norbaitek konbentzitu nauen bezala.

Simmiasek esan zuen orduan:

– Zein zentzutan diozu hori, Sokrates? Izan ere, nik neuk ere gauza asko entzun ditut lurrari buruz; ez, ordea, zu konbentzitzen zaituen hori. Beraz, gustura entzungo nuke.

– Ez dut uste, bada, Simmias, hori zer den azaltzeko Glaukoren artea²⁴ behar denik. Egia dela azaltzea, ordea, zailegia iruditzen zait Glaukoren arteaz ere, alde batetik, ez bainintzateke agian gai izango, eta bestetik, jakingo banu ere, ez dut uste, Simmias, nire bizitza nahikoa izango litzatekeenik gaiaren zabalerarako. Halere, ezerk ez dit eragozten lurraren itxura, nire uste osoz, nolakoa den eta bere tokiak zein diren esatea.

– Hori nahikoa da, bada –esan zuen Simmiasek.

– Ni konbentzituta nago, bada –jarraitu zuen hark–, lehenik, zeruaren erdian baldin badago biribila izanik, ez erortzeko ez daukala ez airearen ez beste horrelako ezein indarraren beharrik, baizik eta nahikoa dela hari eusteko zeruaren beraren homogeneousuna bere buruarekiko alde guztietan eta lurraren beraren oreka. Izan ere, zerbait orekatua zerbait homogeneousoren erdian jarrita, ezingo litzateke inora gehiago edo gutxiago inklinatu, baizik eta berdinean egonez, inklinatu gabe mantenduko litzateke. Lehenik, bada –esan zuen hark–, horretaz nago konbentzituta.

– Eta zuzen gainera –esan zuen Simmiasek.

– Gainera, izugarri handia dela, eta gu, Fasidetik Heraklesen zutabeetaraino²⁵ gaudenok, zati txiki batean bizi garela, padura baten inguruko inurri edo igelak bezala itsasoaren inguruan biziz, eta beste toki askotan ere beste gizakiak antzeko beste tokietan bizi direla. Izan ere, lurraren inguruan toki guztietan sakonune asko daude eta mota

kai; thn oñiwlhn kai; ton aþva: auþhn de; thn ghen kaqaran ej
kaqarw/keisqai tw/oujanw/ ej wper ejti ta; aþtra, oñ dh; aiþera
ojomazein tou; pollou; twñ peri; ta; toiauta ejqotwn legein: ou
dh; upoßtaqwn tauta einai kai; surrein aþi; ej ta; koila th~ gh~.
hñ~ ouñ oijkounta~ ej toi~ koiloi~ auþh~ lelhqewai kai; oiþsqai
aþw eþi; th~ gh~ oiþkein, wþper aþ ei[ti~ ej meßw/tw/puqmei tou
pelagou~ oijkwn oiþitovte eþi; th~ qalatth~ oiþkein kai; dia; tou
uðato~ ouwn ton h[ion kai; ta; al[la aþtra thn qalattan hgoito ouj
ranon einai, dia; de; braduthavte kai; aþqewean mhdepw pote eþi;
ta; akra th~ qalatth~ afigmeno~ mhde; ewrakw; eiñ, ekdu; kai; aja-
kuya~ ek th~ qalatth~ ej ton ejqade topon, oßw/kaqarwtero~
kai; kal[liwn tugcawei wñ tou para; fñfi, mhde; al[lou akhkow; eiñ
tou ewrakoto~. tauñon dh; touto kai; hñ~ peponqewai: oijkounta~
gar eñ tini koilw/th~ gh~ oiþsqai eþanw auþh~ oiþkein, kai; ton aþv
ra oujanon kalein, wñ dia; toutou oujanou oñto~ ta; aþtra
cwrounta: to; de; einai tauñon, up[aþqewean~ kai; bradutho~ ouj
oiðu~ te einai hñ~ diexelqein ej eþcaton ton aþva: eþei ei[ti~
auñou ej akra elqoi h[ptno; genomeno~ ajaptoito, katidein aþi
ajakuyanta, wþper ejqade oi.þk th~ qalatth~ iþqew~ ajakupton-
te~ ouwñ ta; ejqade, oufw~ aþ tina kai; ta; ekei katidein, kai; ejh[
fusi~ iñan; eiñ ajasceßqai qewrousa, gnwnai aþ ofi ekeinoveß-
tin o.þ[hqw~ oujano; kai; to; al[hqinon fw~ kai; h[w[al[hqw~ gh~ hde
men gar h[gh kai; oi.ñi woi kai; aþa~ o.þopo~ o.þqade diefqarmewa
ejtin kai; katabeßwewa, wþper ta; ej th[qalatth/upo; th~ al[nh~,
kai; oufe fuwtai aþion logou ouñen ej th[qalatth/oufe teleion wñ
epo~ eipein ouñew ejti, shragge~ de; kai; aþmo~ kai; phlo; ajhva-
no~ kai; borboroiwñin, opou aþ kai; aþgh h[kai; pro; ta; par hññ
kal[h krineßqai ouñ opwñtiouñ aþia. ekeina de; au[twñ par hññ
polu; aþ eñi pleon faneiw diafevin: ejgar dh; kai; muqon legein
kalow, aþion akoußai, wñ Simmia, oia tugcawei ta; eþi; th~ gh~ upo;
tw oujanw ðñta.

Alla; mh, eñh o. Simmia~, wñ Swkrate~, hñei~ ge toutou tou
muñou hdew~ aþ akousaimen.

Legetai toimun, eñh, wñ eñaire, prwton men einai toiauth h[
gh~ auþh; iñein, ei[ti~ aþwqen qewto, wþper ai.ñdwekaskutoi
sfairai, poikiñ, crwmasin dieilhmenw, wñ kai; ta; ejqade einai
crwmata wþper deigmata, oi[dh; oi. graph~ katacrwñtai. ekei de;

askotakoak forman eta tamainan, eta bertara ura, lainoa eta airea bildu dira. Lurra bera aratz dago astroak dauden eta horrelakoei buruz hitz egin ohi duten gehienek eter deitzen dioten zeru aratzean. Horren jalkina dira horiek eta beti lurraren sakonuneetara biltzen dira. Gu, beraz, ez gara konturatzen bere sakonuneetan bizi garela, eta goian, lurraren gainean, bizi garela uste dugu, itsasoaren hondoaren erdian bizi den norbaitek itsasoaren gainean bizi dela uste izango balu bezala, eta Eguzkia eta gainerako astroak uraren zehar ikustean, itsasoa zerua dela pentsatuko balu bezala, eta mantsotasun eta ahultasunagatik itsasoaren gorenera inoiz helduko ez balitz bezala eta, burua uretatik atera eta itasotik hemengo lekura begira kanpoan mantenduz, beren lekua baino zein aratzago eta ederragoa den ikusiko ez balu bezala, eta ikusi duen beste inori ere entzun ez balio bezala. Guri ere horixe bera gertatzen zaigu; Lurraren sakonune batean bizi arren, gainean bizi garela uste baitugu, eta aireari zerua deitzen diogu, zerua balitz bezala eta astroak horretan zehar ibiliko balira bezala. Eta hau ere gauza bera da: ahultasun eta mantsotasunagatik ezin dugu aireraren azkeneraino zeharkatu. Izan ere, norbait airearen goreneraino heldu edo hegoak hartuta hegan igoko balitz eta burua aterata goitik ikusiko balu, hemen arrainek burua itsasotik aterata hemengo gauzak ikusten dituzten bezala, horrela ikusiko lituzke batek hango gauzak ere, eta bere izaera begiratzea jasateko gai izango balitz, ezagutuko luke hura dela benetako zerua, benetako argia eta benetako lurra. Izan ere, lur hau eta harriak eta hemengo leku guztia hondatuta eta janda baitaude, itsasoan daudenak kresalak janda bezala. Eta itsasoan ez da aipatzea merezi duen ezer sortzen eta ezer ez da perfektua, esan batean, baizik eta zuloak, hondarra, ikaragarritzko lokatz pila eta lokaztiak daude, lurra dagoen tokian ere, eta gure inguruko edertasunen aldean ezin dira inola ere baliotsutzat jo. Haiek, beren aldetik, gure inguruko aldean, oraindik askoz gehiago gaintutuko lituzkete. Kontaera bat esatea egokia bada, merezi du entzuteak, Simmias, lurraren gainean eta zeruaren azpian daudenak berez nolakoak diren.

– Baina benetan, Sokrates –esan zuen Simmiasek–, guk gustura entzungo genuke kontaera hori.

– Esaten da, bada, adiskide –esan zuen–, lehenik Lurra bera horrela ikusten dela, batek goitik begiratzen baldin badu, hamabi larrutako pilotak bezala, nabarra, koloreetan zatituta, hemengo koloreak ere, pintoreek erabiltzen dituztenak, horien laginak bezala direla. Han,

pašan thn ghñ ejk toioutwn einai, kai;polu;efi ejk lamproterwn kai;kaqarwterwn hltoutwn: thn men gar aJfourgh`einai ^akai°, qau-
masthn to;kavlo~, thn de;crusoeidh, thn de;oŝh leukh;guyou hJ
ciow~ leukotewan, kai; ejk twñ aJlwn crwmatwn sugkeimenhn
wŝautw~, kai;efi pleionwn kai;kallionwn hJoŝa hñei~ eJrak-
men. kai;gar auja;tauta ta;koila aujh~, uŝatov te kai;aJro-
ekplea oŝta, crwmatov ti eido~ pareŝesqai stilbonta ej th/twñ
aJlwn crwmatwn poikilix/wŝte ef ti aujh~ eido~ sunece; poikiv
lon fantazesqai. ej de;tauth/ouŝh/toiauth/aja;logon ta;fuomena
fuosqai, dendra te kai;aiqh kai;tou; karpou; kai;au\ta;oŝh
wŝautw~ kai;tou; liyou~ eŝein aja;ton aujon logon thw te leiouth-
ta kai;thn diafaneian kai;ta;crwmeta kalliw: wñ kai;ta;ejqade
liqidia einai tauta ta;aJapwmena moria, sardiante kai;iaspida-
kai;smaragdou~ kai;panta ta;toiauta: ekei de;oujen ofi ouj
toiouton einai kai;efi toutwn kalliw. to;d aiŝion toutou einai ofi
ekeinoi oiJliqoi eiŝi;kaqaroi;kai;oujkatedhdesmenoi ouje;dief-
qarmenoi wŝper oiJeqjade uŝo;shpedonw~ kai;aJmh~ uŝo;twñ
deuro sunerruhkotwn, aJkai;liqoi~ kai;gh/kai;toi~ aJlloi~ zwvi~
te kai;futoi~ aiŝch te kai;nosou~ pareŝei. thn de;ghñ aujhn
kekosmhŝqai toutoi~ te aŝasi kai;efi crusw/te kai;aJgurw/kai;
toi~ aJlloi~ au/toi~ toioutoi~. ejfanh`gar auja;pefukewai, oŝta
polla;plhqeikai;megala kai;pantacou th`gh~, wŝte aujhn iJlein
einai qesma euJlaimonwn qeatwn. zwā d ej aujh/einai aJlla te
polla;kai;aJqrwpou~, tou; men ej mesogai;/oikounta~, tou; de;
peri;ton aJra wŝper hñei~ peri;thn qalattan, tou; d ej nhsoi~ aJ
perirrein ton aJra pro; th/hpeirw/ouŝa~: kai;edi;logw/ofer hñiñ
to;uŝwr te kai;hJqalattaveŝti pro; thn hñeteran creism, touto
ekei ton aJra, oJde;hñiñ aJw, ekeinwi~ ton aijjewa. ta; de;wŝa~ auj
toi~ kraŝin eŝein toiauthn wŝte ekeinwou~ ajosou~ einai kai;crov
non te zhñ polu;pleiw twñ ejqade, kai;ofei kai;akoh/kai;fronhw
sei kai;paŝi toi~ toioutoi~ hñwn afestawai th/aujh/apostasei
hper aJw te uŝato~ afesthken kai;aijhr aJro~ pro; kaqarothta.
kai;dh;kai;qewñ aJsh te kai;iŝra;aufoi~ einai, ej oiJ tw/oŝti oikh-
ta; qeou; einai, kai;fhwa~ te kai;manteix~ kai;aiŝqhsei~ twñ
qewñ kai;toiauta~ sunousix~ gignesqai aufoi~ pro; aujou; kai;
tow ge hJion kai;sel hñhn kai;aŝtra oJŝaŝqai uŝ aujwn oiā tugcav
nei oŝta, kai;thn aJlhn euJlaimoniam toutwn aJolouqon einai.

lur osoa dago horrelakoez egina, eta horiek baino oraindik distiratsua-
go eta aratzagoez ere bai. Toki batean purpura kolorekoa baita eta
harrigarritzko edertasunekoa; beste batean urrea bezalakoa, beste bate-
an dena zuria, igeltsua edo elurra baino zuriagoa; eta era berdinean
dago gainerako koloreez osatua, eta guk ikusi ditugunak baino orain-
dik gehiagoz eta ederragoz. Izan ere, bere sakonune horiek beraiek,
urez eta airez beteta daudenek, kolore mota bat ematen dute, gainera-
ko koloreen nabartasunaren erdian distiratzten duena, eta horrela lurra-
ren itxura nabarra jarraitua agertzen da bat bakarra bezala. Eta lur hori
horrelakoa denez, bertan sortzen direnak ere horren proportzioan sor-
tzen dira: zuhaitzak, loreak eta fruituak. Eta mendiak, beren aldetik,
eta harriak ere horrelaxe dira proportzio berean leuntasunean, garden-
tasunean eta koloreetan ederragoak. Eta horien zatiak dira hemengo
harribitxi preziatu horiek ere, kornalinak, jaspeak, esmeraldak eta
horrelako guztiak. Han, ordea, ez dago horrelakoa ez den ezer, eta
horiek baino are ederragoak ere bai. Horren zergatia da harri haiek han
aratzak direla, eta ez daudela ustelduta edo kresalak janda edo honda-
tuta hemengoak bezala, hona isurtzen diren elementuen eraginez,
harriei, lurrari eta gainerako animalia eta landareei desitxuraketak eta
gaixotasunak eragiten dizkietenak, bestalde. Baina lur hura horiekin
guztiekin dago apainduta eta gainera urre, zilar eta horrelako gainera-
koekin ere bai. Berez baitira horiek ikusgarriak, kopuruz asko eta han-
diak lurraren alde guztietan; ondorioz, lurra bera ikustea zorineko
ikusleentzako ikuskizuna da. Eta bertan beste izaki asko daude eta
baita gizakiak ere; batzuk lurraren barnealdean bizi dira, eta beste
batzuk, berriz, airearen ertzean, gu itsasertzean bizi garen bezala, eta
beste batzuk airea inguruan darabilten irletan, kontinentetik hurre dau-
dela. Hitz batean esanda, gure beharretarako guretzat ura eta itsasoa
direna, hori airea da han, eta guretzat airea dena, haientzat eterra da.
Haien urtaroen konbinazioa, berriz, haiek gaixotasunik ez eduki eta
hemengoak baino askoz denbora gehiago bizitzeko modukoa da, eta
ikusmen, entzumen, adimen eta horrelako guztietan gugandik, airea
uretik eta eterra airetik araztasunean bereizten diren alde berarekin
bereizten dira. Eta jainkoen baso sakratuak eta tenpluak ere badauzka-
te, noski; bertan jainkoak benetan bizi dira, eta jainkoen mezuak, ira-
garpenak, agerpenak eta horrelako harremanak dituzte beraiekin. Eta
Eguzkia, Ilargia eta astroak, berriz, berez diren bezalakoa ikusten
dituzte, eta gainerako zoriontasuna horiekin batera dator.

Kai; oīhn men dh; thn ghñ oufw pefukewai kai; ta; peri; thn ghñ: topou~ d ejh auh/einai kata; ta; egkoila auh~ kuklw/peri; oīhn pollou; tou; men baquterou~ kai; ajapeptamewou~ mallon h] ejh w/hdeĩ~ oikoumen, tou; de; baquterou~ oīta~ to; casma aujou; eīlatton echein tou par hūiñ topou, eīti d ou} kai; bracuterou~ tw/ bavei tou ejqade einai kai; platuterou~. toutou~ de; panta~ upo; ghñ ej] ajlhvou~ suntetrhšqai te pollach/kai; kata; stenotera kai; eujutera kai; diexodou~ echein, h/polou; men uđwr rđiñ ej] ajlhwn ej] ajlhvou~ wšper ej] krathra~, kai; ajnawn potamwn ajhvana megeqh upo; thn ghñ kai; qermon udatwn kai; yucrwñ, polu; de; pur kai; puro; megalou~ potamou; pollou; de; uđrou phlou kai; kaqarwterou kai; borborwdesterou, wšper ej] Sikelia/oi. pro; tou rđako~ phlou rđonte~ potamoi; kai; aujo; o. rđax: w dh; kai; eīkas- tou~ tou; topou~ plhrousqai, w aj eīkastoĩ~ tuch/eīkastote h] perirroh; gignomenh. tauta de; panta kineiñ aīw kai; katw wšper aijvva tina; ejvousan ej] th/gh/eīti de; afa auh h. aijvva dia; fusin toiande tinavei ti twñ casmatwn th~ gh~ ajlw~ te megiston tug- camei oī kai; diampere; tetrhmenon di oīh~ th~ gh~, touto oper "Omro~ eipe, legwn aujow hle mal, hci baviston upo; cqonoveīti bereqron: oī kai; aī loqi kai; ekeiño~ kai; aī loi polloi; twñ poihtwñ Tartaron keklhkasin. ej] gar touto to; casma surrevousi te pan- te~ oi. potamoi; kai; ej] toutou palin ejkrevusin: gignontai de; eīkas- toi toioi toĩ di oīa~ aj kai; th~ gh~ rđwsin. h. de; aijw eīstin tou ejkreiñ te ejteuqen kai; ejkreiñ panta ta; rđumata, oī puqmewa ouk ecei ouje; basin to; uđron touto. aijvreitai dh; kai; kumaiwei aīw kai; katw, kai; o. h. r kai; to; pneuma to; peri; aujo; taujon poiei: sunepetai gar aujw kai; ofan ej] to; ej] ekeiña th~ gh~ oīmhsh/kai; ofan ej] to; epi; tade, kai; wšper twñ ajapneowtwñ aj]i; ejkpnei te kai; ajapnei rđon to; pneuma, oufw kai; ekei sunaiwroumenon tw/ uđrw to; pneuma deinouw tina~ ajemou~ kai; ajhcarou~ parevetai kai; ejision kai; ejior. ofan te ouh upocwrhsh to; uđwr ej] ton tov pon ton dh; katw kaloumenon, toi~ kat ekeiña ta; rđumata dia, th~ gh~ ej] rei te kai; plhroi auja; wšper oi. epantlouñte: ofan te au ekeiqen men apoliph/deuro de; oīmhsh/ta; ejqade plhroi auqi-, ta; de; plhrwqenta rđi dia; twñ ojetwñ kai; dia; th~ gh~, kai; ej] tou; tov pou~ eīkasta afiknoumena, ej] ou} eīkastoĩ~ wdopoihtai, qalatta- te kai; linna~ kai; potamou; kai; krhwa~ poiei: ejteuqen de; palin

Horrela da, bada, berez lur osoa eta bere ingurukoak. Eta Lurraren barnealdean leku asko daude bere sakonuneen arabera biribil osoan zehar, batzuk sakonagoak eta gu bizi garen honetan baino irekiagoak, eta beste batzuk, sakonagoak izanda ere, irekidura gure lekukoa baino txikiagoa daukatenak; badira hemengoa baino sakonera gutxiago daukatenak eta zabalagoak direnak ere. Horiek guztiak lur azpitik zuloen bidez daude elkarrekin lotuta toki askotan, zulo estuago eta zabalagoen bidez, eta isurbideak dauzkate; haueetatik ur asko ibiltzen da batetik bestera, krateretara bezala. Ibai agortezinen kopuru izugarria ere badabil lur azpian, bai ur berokoak eta baita ur hotzekoak ere. Su asko eta suzko ibai handiak ere bai, eta baita lokatz likidozko ibai handiak ere, bai lokatz garbiagoak bai lokatuagoak, Sizilian laba korrontearen aurrean isurtzen diren lokatz ibaiak eta laba korrontea bera bezalakoak. Eta ibai horiez betetzen da leku bakoitza, une bakoitzean bakoitzari egokitzen zaion isurketaren arabera. Horiek guztiak gora eta behera mugitzen dira, lur barnean dagoen zabu bat bezala. Zabu hori natura egoera honengatik da: lurraren leizeetako batek, handiena izateaz gain, lur osoa zeharkatzen du alderik alde, Homerok esan zuena, hain zuzen, esaten duenean:

«oso urruti, lur azpian leize sakonena dagoen tokian»²⁶

hark beste pasarteetan ere, eta poeteetako beste askok ere, Tartaro deitu diotena. Izan ere, leize horretara biltzen dira ibai guztiak eta atzera horretatik atera. Eta horietako bakoitza igarotzen duen lurra bezalakoa bihurtzen da. Likido horrek hondorik eta oinarriarik ez edukitzea da ur korronte guztiak hortik kanpora eta barrura isurtzearen zergatia. Ondorioz, zabuka eta uhinetan ibiltzen da gora eta behera, eta bere inguruko aireak eta haizeak gauza bera egiten dute. Jarraitu egiten baitiote, bai lurraren beste aldera oldartzen denean, baita alde honetara ere, eta harnasa hartzen dutenen haizeak isuriz harnasa etengabe hartu eta botatzen duen bezala, horrela ere, han haizeak, likidoarekin batera zabuka, haizete izugarri eta ikaragarriak eragiten ditu sartu eta ateratzean. Ondorioz, ura behekoa deitzen diogun tokira erretiratzen denean, hango lekuetara joaten dira ur korronteak lurrean zehar eta bete egiten dituzte urreztatzen dutenek bezala. Handik alde egin eta hona oldartzen direnean, berriz, atzera hemengoak betetzen dituzte eta betetakoak ubideetan eta lurrean zehar joaten dira eta bakoitza bidea eginda daukan tokira helduta, itsasoak, lakuak, ibaiak eta iturriak sortzen ditu. Eta hemendik atzera lurrean

duomena kata; th̃ gh̃, ta; men makrotevrou~ topou~ perielqonta kai; pleiouṽ, ta; de; ejattou~ kai; bracutevrou~, palin eij ton Tartaron ejballei, ta; men polu; katwterw̃ añh̃ ejphntleito, ta; de; ojivgon: panta de; upokatew̃ eij̃srei th̃ ekroh̃, kai; ežia men katantikru; añh̃ eij̃srei õ ejepesen, ežia de; kata; to; aufo; mevno~: eŃti de; a} pantapasin kukl w/perielqonta, h|apax h|kai; pleonaki~ perielicqenta peri; thñ gh̃n wŃper oi. bfei~, eij to; dunaton katw kaqenta palin ejballei. dunaton devejtin eŃlaterwse mevri tou mesou kaqienai, pera d oufante~ gar ajnfoteroi~ toi~ rdumasi to; eŃla terwqen gignetai mevno~.

Ta; men ouh dh; alla pollaste kai; megalv kai; pantodapa; rdumatavejti: tugcanei d afa oŃta ej toutoi~ toi~ polloi~ tettar aŃta rdumata, w̃ to; men megiston kai; ejwtatw rdon peri; kukl w/ J kaloumeno~ Wkeanov ejtin, toutou de; katantikru; kai; ejantiw~ rdon Acerwn, o} di ejhwn te topwn rdi aŃlwn kai; dh; kai; upo; gh̃n rdon eij thñ limhn afikneitai thn Acerousiada, ou|ai tw̃n teteleuthkotwn yucal; tw̃n pollw̃n afiknountai kaivtina~ eijfar mevrou~ cronou~ meinasai, ai. hen makrotevrou~, ai. le; bracutevrou~, palin ejkempontai eij ta; tw̃n zw̃n genesei~. trito~ de; potamo; toutwn kata; meson ejballei, kai; eggu; th̃ ekbolh̃ ejkpiptei eij topou megan puri; poll w/kaomenon, kai; limhn poiei meizw th̃ par h̃m̃in qalatth~, zewusan uŃlato~ kai; phlou; ejteuqen de; cwrei kukl w/qolero; kai; phlwth~, perielittomeno~ de; th/gh/aŃlosevte afikneitai kai; par eŃcata th̃ Acerousiadi~ limh~, ouj sum meignumenov twuŃlati: perielicqei; de; pollaki~ upo; gh̃ ejballei katwterw tou Tartarou: outo~ d ejtin o} ejonomaxousin Puri flegewonta, ou|kai; oi. ruke~ apo spasmata ajnafusw̃sin oph/ah̃ tuwsi th̃ gh̃. toutou de; au katantikru; o. J etarto~ ejkpiptei eij topou prwton deinov te kai; agrion, wJ legetai, crwma d eŃonta oŃon oifon o. kuanov, o} dh; ejonomaxousi Stugion, kai; thñ limhn h̃ poiei o. J potamo; ejballwn, Stuga: o. J ejpeswn ejtauqa kai; deina; dunamei~ labwn ej twuŃlati, du; kata; th̃ gh̃, perielittov meno~ cwrei ejantiw~ tw/Puriflegewonti kai; apanta/ ej th/ Acerousiadi limh/ ej ejantiw~: kai; ou. le; to; toutou uŃwr oujleni; meignutai, aŃla; kai; outo~ kukl w/perielqwn ejballei eij ton Tartaron ejantiw~ tw/Puriflegewonti: o. Joma de; toutw/ ejtin, wJ oi. J poihtai; legousin, Kwkutov.

sartuz, batzuek toki gehiago eta luzeagoak kurrituta, beste batzuek gutxiago eta laburragoak, atzera Tartaron isurtzen dira, batzuk ureztatu ziren baino askoz beherago, eta besteak pixka bat gutxiago. Baina guztiak sartzen dira kanpora isuri ziren tokia baino beherago, batzuk irten ziren tokiaren beste aldean, eta beste batzuk alde berean. Badira, oster, biribila osorik inguratzen dutenak, behin edo askotan sugeak bezala lurraren inguruan biribilkatuta, eta ahalik eta beheren jaitsi ondoren, berriro isurtzen dira. Bi norabideetan jaitsi daiteke zentroraino, baina ez haratago. Bi norabideetako zatia aldapa gora baita bi ur korronteentzat.

Badira beste ur korronte asko, handi eta mota askotarikoak, baina asko horietan lau korronte bereizten dira: handiena eta biribilaren inguruan kanpotik gehien doana Ozeano deiturikoa da; honen aurrez aurre eta aurkako norabidean doana, berriz, Akeronte, toki mortuak igarotzeaz gain, lur azpitik ibiliz Akerusiade lakuraino heltzen dena –hildako ugari- ren arimak bertara heldu eta ezarritako denboraldiak egon ondoren, batzuk luzeagoak, beste batzuk laburragoak, atzera bizidunen sorreretara bidaliak izaten dira handik–. Hirugarren ibaia horien erdian ateratzen da, eta irteeratik hurre su handi batek erretako toki zabal batean erortzen da, eta gure itsasoa baino laku handiagoa eratzen du, ur eta lokatzez irakiten dagoena. Hortik zirkuluan jarraitzen du arre eta lokaztua, eta, lurraren inguruan biribila ibiliz, beste tokien artean Akerusiade lakuaren azken muturretara heltzen da, bere urarekin nahasi gabe. Eta lur azpian askotan biribilkatu ondoren, Tartaron beherago dagoen aldera isurtzen da. Hori da Piriflegetonte deitzen diotena: bere laba korronteek pusketak ere jaurtitzen dituzte, egokitzen diren lurraren tokian. Horren aurrez aurre laugarrena isurtzen da lehenik toki ikaragarri eta basati batean, diotenez; toki osoak urdin iluna bezalako kolorea dauka eta Estigio deitzen diote, eta isurtzean, ibaiak eratzen duen lakuari Estigia deitzen diote. Hor isuri eta botere izugarriak hartu ondoren, lurrean sartu eta biribilkatuz, Piriflegetonteren kontrako norabidean joaten da, eta Akerusiade lakuan berarekin egiten du topo aurrez aurre. Eta bere ura ez da beste ezein urekin nahastu, baizik eta hori ere, zirkuluan inguratu ondoren, Tartaron isurtzen da Piriflegetonteren beste aldean; honen izena Kozito da, poetek diotenez.

Horiek berez horrela izanik, hildakoak bakoitza norberaren jeinuak eramaten duen tokira heltzen direnean, lehenik epaituak izaten dira, bai modu eder eta santuan bizitakoak eta baita horrela ez bizitakoak ere. Eta tarteko moduan bizi izan direla erabakitzen direnak, Akerontera bida-

Toutwn de; ou{w~ pefukotwn, epeidan afikwntai oiJtete-
leuthkote~ eij ton topon oi p.laiwn ekaston komize, prwtōn men
diedikasanto oi{te kalw~ kai; o{siw~ biwsante~ kai; oiJnhvkai; oi}
men a{ doxwsi mesw~ bebiwkewai, poreuqente~ epi; ton Aceronta,
ajabante~ a}dh; aufoi~ o{hmatave{stin, epi; toutwn afiknountai eij
thn limhn, kai; ekei oikou{site kai; kaqairomenoi twñ te ajlikh-
matwn didonte~ dika~ apoluontai, ei[tivti h{likhken, twñ te eu{r-
gesiwn tima; ferontai kata; thn ajian ekasto~: oi}d a{ doxwsin
ajiatw~ e{ein dia; ta; mege{h twñ a{arthmatwn, h{idrosulix-
polla; kai; megal~ h{fowou~ ajilikou~ kai; paranomou~ pollou;
e{eirgasmewoi h{a}lla o{sa toiauta tugcanei o{ta, toutou~ de; hJ
proshkousa m{ira r{ptei eij ton Tartaron, o{en oupote ekbaiv
nousin. oi}d a{ i{asima men megal~ de; doxwsin h{arthkewai
a{arthmata, oi{on pro; pateva h{mhtera up{ o{gh~ bixiow ti prav
xante~, kai; metamelon aufoi~ ton a}lon bion biwsin, h{ajdrofowoi
toioutw/tini; a}lw/tropw/gewwntai, toutou~ de; ejpesein men eij
ton Tartaron ajagkh, ejpesonta~ de; aujou; kai; ejiauton ekei
genomewou~ ekba{lei to; kuma, tou; men ajidrofowou~ kata; ton
Kwkuton, tou; de; patroloia~ kai; mhtraloia~ kata; ton Purifle-
gewonta: epeidan de; feromenoi gewwntai kata; thn limhn thn
Acerousiada, ejtauqa bow{site kai; kalou{sin, oiJnen ou{ ajek-
teinan, oiJle; ou{ u{risan, kalesante~ d i{leteu{ousi kai; de{ontai
e{asai sfa~ ekbh{nai eij thn limhn kai; dexasqai, kai; e{an men
peiswsin, ekbainousite kai; lhgousi twñ kakwn, eijde; nh{feron-
tai auqi~ eij ton Tartaron kai; ekeiqen palin eij tou; potamou;
kai; tauta pasconte~ oujproteron pauontai prin a{ peiswsin ou{
h{likhsan: au{h gar h{likh upo; twñ dikastwn aufoi~ e{aqh. oi}de;
dh; a{ doxwsi diaferontw~ pro; to; o{siw~ biwnai, ou{toivei{sin oiJ
twnde men twñ topwn twñ ej th{gh} ej euqeroumenoite kai; apalla-
ttomenoi w{per desm{thriwn, a{w de; eij thn kaqaran oikhsin
afiknoumenoi kai; epi; gh~ oikizomenoi. toutwn de; au{wn oiJfilo-
sofia/ikanw~ kaqhramenoi a{eu te swmatwn zw{si to; parapan eij
ton epeita cronon, kai; eij oikhsei~ efi toutwn kalliou~ afik-
nountai, a{ ou{te radion dhlw{sai ou{te oJcrow~ i{kano; ej tw/
paronti. a}lla; toutwn dh; e{eka crh; w{ dielh{uqamen, w{Simmia,
pan poiein w{te ajeth~ kai; fronhsew~ ej tw/biw/metascein:
kalon gar to; aqlon kai; h{e}pi; megalh.

li eta, beraientzako ontzietan igota, horietan heltzen dira lakura eta han bizi dira, eta, norbaitek bidegabekeriari egin badu, zigorrak betez bidegabekerietatik absolbitzen dute horren burua araztuz, eta hildakoek ekin-tza onen sariak jasotzen dituzte, bakoitzaren merituen arabera. Akatsen handitasunagatik erremedio gabekoak direla erabakitzen direnak, ordea, tenplu arpilaketa asko eta handiak, edo hilketa bidegabe eta legez kontra-ko asko, edo horrelakoak diren beste guztiak egindakoak, horiek dago-
kien patuak Tartarora jaurtitzen ditu, eta bertatik inoiz ez dira irtetzen. Akats sendagarriak baina handiak egin dituztela erabakitzen direnak, berriz, adibidez, haserrearen eraginez aitaren edo amaren aurkako indar-keriaren bat egindakoak eta gero bizitza osoan zehar damuturik bizi izan direnak, edo antzeko beste modu batean gizahiltzaile bihurtu direnak, horiek nahitaez Tartarora erori behar dute, baina erori ondoren han urte-
bete egonda, olatuak kanpora botatzen ditu, gizahiltzaileak Kozitora, eta aitaren edo amaren hiltzaileak Piriflegetontera. Eta, ur korronteak era-
manda, Akerusiade lakura heltzen direnean, han oihu egin eta deitu egi-
ten diete, batzuek hil dituztenei, besteek oker egin dietenei, eta deitu
ondoren, erregutu egiten diete, eta lakura irteten utzi eta onar ditzatela
eskatzen diete, eta konbentzitzen baldin badituzte, irtetzen dira eta gai-
tzak bukatzen zaizkie; ez badituzte konbentzitzen, ordea, berriro Tartaro-
ra eramanak dira eta handik atzera ibaietara, eta bidegabekeria egin zie-
tenak konbentzitu arte etengabe jasaten dute hori. Zigor hori epaileek²⁷
agindu baitzieten horiei. Baina alde handiz modu santuan bizi izan direla
erabaki direnak, horiek dira, alde batetik, lurreko toki hauetatik askatuak
direnak eta kartzeletatik bezala libratuak, eta, bestetik, gora, bizileku ara-
tzera heldu eta lurraren gainean bizi direnak. Horiexen artean, filosofia-
ren bidez nahikoa araztuak erabat gorputzik gabe bizi dira ondorengo
denboran guztian, eta horiek baino are bizileku ederragoetara heltzen
dira, deskribatzen ere errazak ez direnetara; eta oraingoan nahikoa den-
bora ere ez daukagu gainera. Beraz, azaldu ditugun horiengatik, Simmias,
edozer egin behar da bizitzan bertute eta adimenaren parte edukitzeko.
Ederra baita saria, eta itxaropena handia.

Horiek nik azaldu dudak bezala direla sendo berrestea ez dagokio
adimena duen gizonari. Baina gure arimen eta beren bizilekuen inguru-
koak horiek edo antzekoak direla, arima hilezkorra dela argi agertzen
denez, nire ustez, hori horrela dela sinetsiz arriskatzea komeni da eta
merezi du –arrisku ederra baita–, eta norberak bere burua horrelakoetan

To; men ouh tauta diiscurisasqai oufw~ ekein wJ egw; dielhlua, oujprepei nouh efonti ajdrivoçi mentoi hJtaut ejstin hJ toiaut afta peri;ta; yuca; hJwn kai;ta; oikhsei~, epei per ajav natow ge hJyuch;faiwetai ouša, touto kai;prepein moi dokei kai; aJion kinduneusai oijmeww/oufw~ ekein: kalo; gar oJkinduno~: kai;crh;ta;toiauta wšper epawein eAutw/dio;dh;egwge kai;palvai mhkuw ton muqon. aj la;toutwn dh;eJeka qarrein crh;peri;thēdu-tou yuch/andra oſti~ ej twbiw/ta; men aJ la~ hdonas; ta; peri;to; swna kai;tou; kosmou~ eiJse caivein, wJ aJ lotriou~ te oJta~, kai; pleon qateron hghsaweno~ ajpergazesqai, ta; de;peri;to;manqav nein ejspoudasete kai;kosmhsa~ thn yuchn ouk aj lotriw/aj la;tw/ auJh~ kosmw/swfrosunh/te kai;dikaiousunh/kai;ajdreia/kai;ej eu-qeris/kai;aj hqeis/oufw perimewi thn ej "Aidou poreian wJ poreusaweno~ ofan hJiufarmewh kal h%. uJei~ men ouh, efh, wSim-mia te kai;Kebh~ kai;oiJaloi, ej auqi~ eJ tini croww/ekastoi poreusesqe: ejde;nuh hJh kalei, failw aj ajhr tragikov, hJiJ marmewh, kai;scedow tivmoi wfa trapesqai pro; to;loutrow: dokei gar dh;beltion einai lousawenon plein to;farmakon kai;mh;prag-mata tai~ gunaixi;parevein nekron louwin.

Tauta dh;eiponto~ aujou`o.Kritwn, Eien, efh, wSwkrate~: tide;toutoi~ hJejmoi;epistelei~ hJperi;twñ paidwn hJperi;aJ lou tou, oJi ah soi poiounte~ hJei~ ej caviti mavista poioimen...

"Aper aji;legw, efh, wKritwn, ouJen kainoteron: oJi uJwn auJwn epimeloumenoi uJei~ kai;ejmoi;kai;toi~ ejmoi~ kai;uJin auj toi~ ej caviti poihsate aft ah poihte, kah mh;nuh oJnologhshte: eJn de;uJwn aJmen^o auJwn ajmelhte kai;mh; qelhte wšper kat iJnh kata;ta;nuh te eijhmewa kai;ta;ej twefprosqen croww/zñh, ouJle; eJn polla;oJnologhshte ej tw/paronti kai;sfowra, ouJen pleon poihsate.

Tauta men toimun proqumhsomeqa, efh, oufw poiein: qaptw-men devse tiwa tropon...

"Opw~ ah, efh, bouhsqe, eJper ge labhtevme kai;mh;ek-fugw uJta~. Gelasa~ de; aJta hJuch/kai;pro; hJta~ apobleya~ eipen: Oujpeiqw, wJadre~, Kritwna, wJegweijni outo~ Swkrath~, oJuni;dialegomeno~ kai;diatattwn ekaston twñ legomewwn, aj l oiJtaivme ekeinon einai oh ofetai oJigon uJsteron nekrow, kai;

xarmatu bezala egin behar du; horregatik, bada, nabil ni ere aspaldi kontraera luzatzen. Horiengatik, beraz, izan behar du konfiantza bere arimaren inguruan bizitzan zehar gorputzaren inguruko gainerako atseginak eta apaindurak pikutara bidali dituen gizonak, arrotzak direlakoan, eta kontrakoa gehiago eragiten dutela pentsatuz, eta, oster, ikastearen inguruko atseginetan saiatu denak eta arima apaindura arrotzarekin ez, berearekin baizik apaindu duenak, zentzutasuna, justizia, ausardia, askatasuna eta egiarekin, alegia, eta horrela dago Hadesenerako bidaiaren zain, patuak deitzen dionean joateko prest. Zuek ere, Simmias, Kebes eta besteok, geroago, bakoitza mementoren batean joango zarete. Niri, berriz, jada orain deitzen dit patuak, esango luke tragedia bateko gizon batek, eta ia bainura joateko garaia da niretzat. Hobe baiteritzot jada bainatuta pozoina hartzeari eta emakumeei gorpua garbitzeko nekerik ez emateari.

Hark horiek esan ondoren, Kritonek esan zuen:

– Ederki, bada, Sokrates. Guk zure atsegin handienerako egingo genukeen zer agintzen diguzu hauetako edo niri zure umeei edo beste zerbaiti buruz?

– Beti esaten ditudanak, Kriton –esan zuen–, ezer berririk ez. Zeuek zeuen buruaz arduratuz egiten dituzuenak nire, nire inguruko eta zeuen atseginerako egingo dituzue, orain ados ez bazaude ere. Zeuen buruaz axolagabe jokatzeko baduzue, ordea, eta, ez baduzue orain eta aurreko denboran esandakoei oinatzeko bezala jarraituz bizi nahi, orain promesa sendo asko egingo bazenituzte ere, ez duzue ezer irabaziko.

– Horiek horrela egiten benetan saiatuko gara –esan zuen–. Baina, nola lurperatu behar zaitugu?

– Nahi duzuen moduan, beti ere harrapatzen banauzue eta ez badiuzet ihes egiten.

Orduan, aldi berean leun barre egin eta guri begiratu, esan zuen:

– Gizonak, ez dut Kriton konbentzitzen ni naizela Sokrates hori, oraintxe hizketan eta esandako bakoitza antolatzen ari dena; aitzitik, geroxeago gorpu ikusiko duen hura naizela uste du, eta nola lurperatu behar nauen galdetzen du. Ni aspaldi arrazoi asko ari naiz ematen, pozoina edaten dudanean jada ez naizela zuen ondoan egongo esanez, baizik eta alde eginda, zorionekoen zorionetara joango naizela. Horiek guztiak, haren ustez, alferrik ari naiz esaten, zuek eta, aldi berean, ni neu kontsolatu nahirik. Beraz, nire aldeko bermea eman ezazue Kritonen aurrean –esan

ejwta/dh;pw~ me qapth/ofı de;ejw;paıai polun logon pepoikmai,
wJ, epeidan piw to;farmakon, ouketi ufin paramenw, aJl oijhsē
mai apiwn ej makarwn dhvina~ eujlaimoniz~, tautawoi dokw'auıw/
aJlw~ legein, paramiqoumeno~ afa men ufa~, afa d ejnautow. ej
guhsasqe ouh me pro; Kritwna, efh, thn ejantism ejgukn hJh
outo~ pro; tou; dikasta; hJguato. outo~ men gar h'nhn parame-
nein: ufei~ de;h'nhn nh;paramenein ejguhsasqe epeidan apoqaww,
aJla;oiijhsesqai apiwta, ifa Kritwn raōn fexh/kai;mh;oJwn mou
to;swina hJkaomenon hJkatoruttomenon ajanakth/uper ejnou`wJ
deina;pasconto~, mhde;legheı th'afh'wJhJprotiqetai Swkrath hJ
ekfereı hJkatorutteı. eu'gar isqi, h'd of, wafiste Kritwn, to;mh;
kalw~ legein oujmwon ej aufo;touto pl hmelex, aJla;kai;kakow
ti ejpoiei tai~ yucaı. aJla;qarreın te crh;kai;fawai toujon
swina qaptein, kai;qaptein outw~ opw~ afı soi filon hJkai;maıista
hgh'nomimon eıhai.

Taut eıpwın ejkeino~ men ajıstato ej oikhmasti wJ lousev
meno~, kai;oJKritwn eıpeto auıw/hıa~ d ejkeleue perimewein.
perimewomen ouh pro; hıa~ aujou; dial egomenoi peri;twı ejh-
mewın kai;ajıaskopounte~, tote;d au'peri;th~ sumfora~ diexiow
te~ osh hfin gegonuiā eıh, ajecnw~ hgoumenoi wıper patro;
sterhqente~ diaxeın ojfanoi;ton epeita bion. epeidh;de;ej ousato
kai;hjewqh par aujon ta;paidiz<duw gar auıw/ufi~ smikroi;hsan,
ei+ de;mega~<kai;ai.bikeıai gunaike~ afikonto ejkeinai, ejantion
tou Kritwno~ dial ecqeıvte kai;episteıva~ afa ebouleto, ta; men
gunaika~ kai;ta;paidiz apiwı ejkeleusen, aufo; de;hke par
hıa~. kai;hñ hñ ejgu; hJıou dusmwı: cronon gar polun dietriyen
eıdon. ejqwn d ekaqezeto leloumeno~ kai;oujpolla;afa meta;
tauta dielewqh, kai;hken oJwn efdeka uphreth~ kai;sta; par auj
tow, «W Swkrate~, efh, oujkatagnwsomai ge sou oper aJlwn kata-
gignwıskw, ofı moi calepawousi kai;katarwntai epeidan aufoı~
parageılw pineın to;farmakon ajıgakazontwn twı ajcontwn. se;
de;ejw; kai;aJlw~ egnwka ejı toutw/tw/croww/gennaiotaton kai;
praotaton kai;afiston afıdra ofta twı pwıote deuıo afikomewın,
kai;dh;kai;nun eu'oid ofı ouk ejıoi;calepaiwei~, gignwskeı~ gar
tou; aıııou~, aJla;ejkeıwoı. nun ouh, oısqa gar aJhJqon ajgeılwın,
caırete kai;peırw wJ rašta fereın ta;ajıgakaiā. Kai;afa dakruv
sa~ metastrefomeno~ aphıı.

zuen—, baina horrek epaileen aurrean eman zuen bermearen kontrakoa. Izan ere, horrek gelditu egingo nintzela bermatu zuen. Zuek, aldiz, berma ezazue ez naizela geldituko hil ondoren, baizik eta alde eginda joango naizela, Kritonek errazago jasan dezan, eta nire gorputza erre edo lurperatzen ikusten duenean haserretu ez dadin, ni izugarrikeriak jasaten ari naizelakoan, eta hiletan Sokrates erakutsi, eraman edo lurperatzen ari dela esan ez dezan. Izan ere, ondo jakin ezazu, Kriton bikaina —esan zuen hark—, ederki ez hitz egitea ez dela horren beraren aurkako akatsa bakarrik, ari-meire ere kalte egiten diela. Hortaz, konfiantza izan behar duzu eta nire gorputza lurperatzen duzula esan, eta lurperatu ere gustukoen duzun moduan lurperatu eta ohituren arabera ohikoena dela deritzozun moduan.

Horiek esan ondoren, jaiki eta gela batera bainatzera joan zen, eta Kritonek jarraitu zion. Guri, ordea, itxaroteko agindu zigun. Itxaron genuen, beraz, esandakoei buruz elkarrekin hitz eginez eta berriro aztertuz, eta orduan ere gertatu zitzaigun zoritxar hain handiari buruz aritu ginen, besterik gabe ondorengo bizitza aita galdutako umezurtzek bezala pasa beharko genuela pentsatuz. Bainatu, umeak bere ondora eraman —bi ume txiki baitzeuzkan eta bat hazia— eta familiako emakumeak heldu ondoren, hauekin Kritonen aurrean hitz egin eta nahi zuena agindu eta gero, emakumeei eta umei alde egiteko agindu zien, eta bera guregana etorri zen. Eguzkiaren sarrera hurre zegoen jada. Denbora luzea pasatu baitzuen barruan. Bainatuta etorri eta gero, eseri zen eta ez genuen asko hitz egin horren ondoren, eta Hamaiken zerbitzaria etorri eta bere ondoan zutik geldituz, esan zion:

— Sokrates, ez dizut zuri besteei aurpegiratzen diedana aurpegiratu, nirekin haserretu eta madarikatu egiten bainaute, arkonteek behartuta, pozoina edateko agindua ematen diedanean. Baina nik zu bestela ere ezagutu zaitut denbora honetan, inoiz hona heldu den gizonik jatorrena, gozoena eta bikainena zarela, eta ondotxo dakit orain ere ez zaudela nirekin haserre, haiekin baizik, erantzuleak ezagutzen baitituzu. Orain, bada, zer adieraztera etorri naizen badakizunez, agur, eta saia zaitez nahitaezkoa ahalik eta arinen jasaten.

Eta horrekin batera negarrez hasita, buelta eman eta alde egin zuen.

Orduan Sokratesek, harengana begiratu altxatuta, esan zuen:

— Agur zuri ere, eta egin dezagun hori!

Eta ondoren esan zigun:

Kai;o.Swkrath~ ajableya~ pro; aufo~ Kai;suvefh, caire,
kai;hufe~ tauta poihsomen. Kai;afu pro; hufa~, Ō~ ajsteio~, efh,
o.hqrwpo~: kai;para;panta moi ton crown proshwi kai;dielege-
to ejio~te kai;hn ajdrwn lwsto~, kai;nuh wJ gennaiw~ me apoda-
kruwi. ajl age dhyw/Kritwn, peiqwmeqa aufw/kai;ejegkatw ti-
to;farmakon, ejtetriptai: ejjde;mhxyriyatw o.hqrwpo~.

Kai;oJKritwn, All oimai, efh, egwge, w\Swkrate~, efi
hJ ion einai epi;toi~ ofesin kai;oupw dedukewai. kai;afu ejw;oida
kai; al lou~ paw oje; piwonta~, epeidan paraggelqh/autoi~,
deipnhsantavte kai;piwonta~ eu~mala, kai;suggenomewou~ g ejio~u-
w~ aj tuw sin epiquounte~. aj la;mhden epeigou: efi gar egw-
rei.

Kai;oJSwkrath~, Eikotw~ ge, efh, w\Kritwn, ekeinointe
tauta poiou sin, ou~ su;legei~, oi~ntai gar kerdainein tauta poihs-
sante~, kai;egwge tauta eikotw~ oujpoihsu~: oulen gar oimai ker-
danein ojigon usteron piwn allo ge hJgelwta oflhsein par
ejnautw/glicomeno~ tou`zhn kai;feidomeno~ ouleno; efi ejonto~.
ajl iqi, efh, peiqou kai;mh;alw~ poiwi.

Kai;o.Kritwn akousa~ epeuse tw~paidi;plhsion estwti. kai;
oJpai~ ejelqwn kai;sucnon crown diatriya~ hken agwn ton mev
llonta dwsein to;farmakon, ej kuliki feronta tetrimewon. iJwn
de;o.Swkrath~ ton aqqrwpon, Eien, efh, wbeltiste, su;gar toutwn
episthwn, tivrh;poiein...

Oulen allo, efh, hJpiwta periiwmai, ew~ aj sou bawo~ ej
toi~ skelasi genwtai, epeita katakeisqai: kai;outw~ aujo;poihs-
sei. Kai;afu wfece thn kulika tw\Swkratei.

Kai;oJ labwn kai;mala iJew~, w\ Eekrate~, oulen tresa-
ouje; diafqeira~ oufe tou`crwmato~ oufe tou`proswpou, ajl
w~per ejw~ei taurhdon uJobleya~ pro; ton aqqrwpon, Tivlegei~,
efh, peri;toude tou`pwmato~ pro; to;apospeisaitini...ekestin hJ
oul.

Tosouton, efh, w\Swkrate~, tribomen ofon oijmeqa metrion
eihai piein.

Manqaw, h'd of; ajl eufesqai gewou toi~ qeo~i~ ekestive
kai;crhythn metoikhsin thn ejqende ekeise eufuch genesqai: ajdh;
kai;egw;eucomai~te kai;genoitto tauth/Kai;afu eijwn tauta ejis

– Zein adeitsua gizona! Denbora honetan guztian bisitan etortzen zitzaidan, noizbehinka nirekin hitz egiten zuen eta oso gizon ona zen, eta orain niregatik zein noble negar egiten duen! Baina aurrera, bada, Kriton, obeditu diezaiogun, eta ekar dezala norbaitek pozoina, xehatuta baldin badago behintzat; eta bestela, xeha dezala gizonak.

Eta Kritonek esan zuen orduan:

– Baina, nik uste, Sokrates, Eguzkia oraindik mendien gainean dago eta ez da oraindik sartu. Eta gainera, nik badakit batzuek agindua jaso baino askoz beranduago ere edan dutela, oso ederki jan eta edan ondoren, eta zenbaitzuek desiratzen zituztenekin harremanak izan eta gero. Ez izan presarik, bada; bada oraindik denbora eta.

Eta Sokratesek esan zuen orduan:

– Naturala da, Kriton, zuk esaten dituzun haiek gauza horiek egitea, horiek eginez probetxua ateratzen dutela uste dute eta; eta naturala da nik gauza horiek ez egitea ere. Izan ere, geroxeago edanez ez dut uste neure buruarentzat barregarri gelditzea baino beste probetxurik aterako dudarik, bizitzari itsatsita eta ekonomizatuz, jada ezer gelditzen ez denean. Beraz, ea, bada –esan zuen–, kasu egizu eta ez egin besterik.

Orduan Kritonek, entzun ondoren, buruarekin keinu bat egin zion hurbil zegoen zerbitzariari. Eta zerbitzaria irten eta denbora luzea pasatu eta gero, pozoina eman behar ziona ekarriz etorri zen, kopa batean xehatuta zekarrela. Eta Sokratesek, gizona ikusitakoan, esan zuen:

– Ea, bada, gizon bikaina, zu baitzara honetan aditua, zer egin behar da?

– Edan ondoren paseoa ibili, besterik ez –esan zuen–, hanketan astuntasuna gertatzen zaizun arte, eta gero etzan. Eta horrela egingo du berak bere efektua.

Eta horrekin batera, kopa luzatu zion Sokratesi.

Eta honek, kopa hartu eta oso lasai, Ekekrates, batere dardarra gabe eta ez kolorean ez aurpegian aldaketarik gabe, baizik eta ohi zuen bezala gizonari azpitik begiratuz zezenak bezala, esan zion:

– Zer diozu edari honekin norbaiti libazio bat egiteari buruz? Egin daiteke ala ez?

– Gure ustez justu edan behar den kantitatea xehatzen dugu, Sokrates.

– Ulertzen dut –esan zuen hark–. Baina jainkoei erregutu dakieke, eta egin behar da gainera, nire hemendik harako migrazioa zorionekoa gerta dadin. Hau erregutzen dut nik eta hala izan dadila.

comeno~ kai; mala eujerw~ kai; eukolw~ ejepien. kai; hñwn oiJ polloi; tew~ men epieikw~ oiφivte hñan katevein to;mh; dakruwin, wJ de; eidomen pinontate kai; pepwkota, ouk eti, ajl ejnou`ge bia/ kai; aufou`astakti; ejwrei ta; dakrua, wste ejkaluyameno~ ajev klaon ejnautw. oujgar dh; ekeinow ge, ajl la; thn ejnautou`tuchn, oiφu ajdroz; eðairou ejsterhmeno~ eiJn. oJde; Kritwn efi protero~ ejnou, epeidh; ouj oiφvt hñ katevein ta; dakrua, ejanesth. Apo llozwro~ de; kai; ej tw`eprosqen crown/oujen epaueto dakruwn, kai; dh; kai; tote ajabruchsameno~ klawn kai; ajanaktwn ouJena oφtina oujkateklase twñ parontwn plhge aufou Swkratou~.

Ekeino~ deyOia, efh, poieite, w`qauмасιοι. ejw; mentoi ouj hñkista toutou efeka ta; gunaika~ ajepemya, iha mh; toiauta plhmeloien: kai; gar ajhkoia oφi ej eufhnia/crh; teleutañ. ajl hñucian te agete kai; kartereite.

Kai; hñei~ ajkousante~ hñcunqhmew te kai; ejescomen tou` dakruwin. oJde; perielqww, epeidhvoiJ barunesqai efh ta; skelh, kateklmh uftios<oufw gar ejkeveuen oJajqrwpo~: kai; afa efap- tomeno~ aufou`outo~ oJlou; to; farmakon, dialipwn crown ejes- kopei tou; poda~ kai; ta; skelh, kapeita sfodra piesa~ aufou`ton poda hfeto ejjaißqanoito, oJ ouk efh. kai; meta; touto auqi~ ta; knhwa~: kai; ejaniwn oufw~ hñiñ epedeiknuto oφi yucoitote kai; phgnuto. kai; aufoz; hpteto kai; eipen oφi, epeidan proz; th/kardia/ genhtai aufw/tote oiφhsetai.

"Hdh ouñ scedow ti aufou`hñ ta; peri; to; htron yucomena, kai; ejkaluyameno~ <ejekelupto gar, eipen, o}dh; teleutaion ef- qexato: «W Kritwn, efh, tw` Asklhpiw/ ofeidomen ajektruoma: ajl la; ajpote kai;mh; ajelhshte.

Alla; tauta, efh, estai, oJ Kritwn: ajl ofa ei ti aJlo lev gei~.

Tauta ejromenou aufou`oujen efi ajekrinato, ajl ojigon crown dialipwn ejkinhph te kai; oJajqrwpo~ ejekaluyen aufow, kai; o} ta; oJmata esthsen: ijwn de; oJ Kritwn sunelabe to; stoma kai; tou; ofqalmou.

"Hde hJel euthyw\ Ecekrate~, tou` eðairou hñiñ ejeneto, aj drow, wJ hñei~ faimen ah, twñ tote wñ epeirayhmen ajristou kai; aJlw~ fronimwtatou kai; dikaiotatou.

Eta hau esatearekin batera, arnasari eutsiz, erraz eta arazorik gabe edan zuen. Eta guretako gehienak ordura arte negarrari eusteko nahikoa gai izan ginen, baina edaten eta jada edanda ikusi genuenean, jada ez; aitzitik, niri behintzat gogoz kontra isurtzen zitzaizkidan malkoak ugari, estalita neure buruarengatik negar egiteraino, ez bainuen harengatik negar egiten, neure zoritxarragatik baizik, horrelako gizon adiskidea galtzen nuelako. Kriton, berriz, ni baino lehen altxatu zen, malkoei ezin izan baitzien eutsi. Eta Apolodorok, aurretik ere negar egiteari batere utzi ez ziona, orduan oihuka negarrez eta haserretuz bertan zeuden guztiak hunkitu zituen, Sokrates bera izan ezik. Honek esan zuen:

– Zer ari zarete egiten, harrigarri horiek! Nik horrexegatik bidali ditut, bada, emakumeak, horrelako okerrik egin ez zezaten. Zorioneko hitzez hil behar dela entzuna baitut. Lasai egon zaitetze, bada, eta eutsi iezaiozue gogor.

Eta gu, entzundakoan, lotsatu egin ginen eta negarrari eutsi genion. Eta bera, harat-honat ibili ondoren, hankak astuntzen ari zitzaizkiola esan eta gero, ahoz gora etzan zen –hala agindu baitzion gizonak–. Eta, aldi berean, pozoina eman zionak, oinak eta hankak ukituz aztertzen zuen tarteka, eta gero, haren oina gogor estutuz, ea sentitzen zuen galde-tu zion, eta hark ezetz erantzun zuen. Eta horren ondoren, hankak estutu zizkion; eta horrela igoz, hoztu eta zurruntzen ari zela erakusten zigun. Eta berak ukitzen zuen bitartean esan zigun, bihotzera heltzen zitzaionean, orduan joango zela.

Jada sabelaren ingurukoak ia hoztuta zeuzkan, eta aurpegia desestaliz, estalita baitzegoen, ahoskatu zituen azken hitzak esan zituen:

– Kriton, Asklepiori oilarra zor diogu! Zorra ordain ezazue eta ez ezazue axolagabekeriaz egin gabe utzi.

– Hala egingo da, bai –esan zuen Kritonek–. Baina pentsa ezazu besterik ezer esan nahi al duzun.

Berak hori galdetu bai baina, jada ez zion ezer erantzun. Denbora labur baten ondoren, mugitu egin zen eta gizonak desestali egin zuen, eta hark begiak finko zeuzkan. Hori ikusitakoan, Kritonek ahoa eta begiak itxi zizkion.

Horrela gertatu zen, Ekekrates, gure adiskidearen azkena, guk esango genukeen bezala, ezagutu genituen gizonetatik bikainena eta gainera zentzudunena eta bidezkoena.

Oharrak

¹ Ekekrates Peloponesoko Fliunte hirikoa zen, eta Filolaoren ikaslea, elkarriketa honetako hizketakide nagusiak diren Simmias eta Kebes bezala, Tebasko bi pitagorikoak. Tarentoko Euritok talde pitagoriko bat sortu zuen hiri horretan. Bertan gertatzen da elkarriketa hau.

² Fedon Eliskoa zen, eta Sokrates hil ondoren, filosofia eskola bat sortu zuen Elisen.

³ Atenasen bi motatako epaietak zeuden: *agones atimetoï*, non zigorra legez ezarrita zegoen, eta *agones timetoï* (Sokratesen kasua), non epai-leek salatzaileak proposatutako zigorraren (timesis) eta salatuak proposatutako zigorraren (antitimesis) artean aukeratu behar zuten. Anitok eta Meletok, Sokratesen salatzaileek, heriotza zigorra proposatu zutenez, segur aski Sokrates salbatuko zen antitimesis bezala isun bat proposatu izan balu. Baina Sokratesek, jatortasun osoz, bere ustez hiriari egiten zion zerbitzua aldarrikatu zuen eta hiriak bera elikatzea eta ohoratzea proposatu zuen zigor bezala, epaile-entzat guztiz onartezina zena, eta ondorioz, heriotza zigorrera kondenatu behar izan zuten.

⁴ Egeo Atenasko erregeak Minos Kretako erregearen seme Androgeo hil zuen. Minos, bere semearen hilketaz mendeku hartzeko, Atenasen aurka joan zen eta, jainkoei erregutuz, hauek hirian izurritea eta gosetea sortzea lortu zuen. Gaitz hauek geldiarazteko Delfosko orakuluak atenastarrei agindu zien urtero Kretara 7 mutil eta 7 neska bidaltzeko Minotaurok jan zitzan. Egeoren seme Teseok eten zituen bidalketa hauek Ariadnaren laguntzaz Minotaurora akabatuz.

⁵ Antistenes eskola zinikoaren sortzaile ezaguna da.

⁶ Zireneko Aristipok eskola hedonista sortu zuen, epikureismoaren antzekoa.

⁷ Sokratesen emaztea. Kriton Sokratesen demo berekoa zen eta adin berekoa ere bai.

⁸ Parosko Ebono poeta eta sofista da.

⁹ Kontuan hartu musika Musek inspiratutako edozein jarduera artistikoa zela.

¹⁰ Platon tradizio orfikoez ari da.

¹¹ Esaera orfikoa.

¹² Endimion artzain oso ederra zen, eta Ilargiak, hartaz maiteminduta,

etengabeko loan murgildu zuen musu eman ahal izateko.

¹³ Hilobia, alegia.

¹⁴ Hitz-jokoa Haides (Hades) eta aides (ikusezina) hitzen artean.

¹⁵ Gorputzarentzat bizi direnak, alegia.

¹⁶ Tereo errege traziarrak Filomela bere ezkonarreba desohoratu zuen eta, honek haren emazte Prokneri ezer esan ez ziezaion, mihia moztu zion. Baina Filomelak gertaera ehun batean brodatu zuen eta bere ahizpa Prokneri erakutsi zion. Honek, erabat haserre, bere senarra zigortzeko, beren seme Itis hil zuen eta senarrari jaten eman zion. Tereok, konturatu zenean, bi ahizpak jazarri zituen zigortzeko, baina jainkoek hirurak txori bihurtu zituzten: Tereo argi-oilarra, Prokne enara eta Filomela urretxindorra, beren kantuez beren zoritxarra auhenatzen dutenak.

¹⁷ Hamaikak presoen zainketa eta exekuzioez arduratzen ziren magistratu publikoak ziren.

¹⁸ Herodotok (I, 82) kontatzen du argiboek, Tireas hiria lazedemoniarren eskuetan galdu ondoren, beren burua legez eta zinez behartu zutela gizonezkoek ile luzerik eta emakumeek urrezko apaindurarik ez eramatera, hiria berreskuratu arte.

¹⁹ Ifiklesen seme Iolao Heraklesen ezkutaria zen; hau, Lernako hidraren aurkako borrokan, hozka egin zion karramarrotzar batetik salbatu zuen, eta Hidraren moztutako lepoak erre zituen, lepo bakoitzetik atzera bi buru sor ez ziezazkion. Herakles hil ondoren, honen semeen alde gogor borrokatu zuen.

²⁰ Eubea eta Beoziairen arteko itsasarte; bertan, Estrabonen esanetan, korrontea egunean zazpi aldiz aldatzen da.

²¹ Odissea, XX, 17.

²² Ares eta Afroditaeren alaba Harmonia Kadmoren emaztea zen.

²³ Hau Atenasko Arkelaoren teoria da; Arkelao Anaxagorasen ikaslea eta Sokratesen irakaslea izan zen, Teofrastoren esanetan.

²⁴ Zerbait oso zaila adierazteko esatera, tradizioaren arabera Glauko burdina soldatu zuen aurrenekoa izan baitzen.

²⁵ Hau da, Itsaso Beltzeko ekialdeko muturretik Gibraltarreko itsasarteraino.

²⁶ Iliada, VIII, 14.

²⁷ «Gorgias» elkarrizketan kontatzen den mitoaren arabera, epaileak Minos, Eako eta Radamantis dira.

MENON

MENWN

MEN. "Ecei~ moi eipeiñ, w\Swkrate~, aka didakton h.hjethv. h|oujdidakton a|l ajskhton...h|oufe ajskhton oufe maqhton, a|la; fusei paragignetai toi~ ajiqrwpoi~ h|a|lw/tini;tropw/.

SW. «W Menwn, pro; tou`men Qettaloi; eu|lokimoi hsan ej toi~ "Ellhsin kai; ej|auma|zonto ef` ip|pikh/te kai; ploutw/ nuñ dey w| ej|oi; dokei, kai; epi; sofia/ kai; ouc` h|kista oi.kou` sou`e|laivou Aristippou politai Larisaiò. toutou de; u|n aifiove|sti Gorgia~: afikomeno~ gar eij thn polin ejasta; epi; sofia/ei|hfen Aleuadw`n te tou; prwtou~, w| o|so; ejasthe|stin Aristippo~, kai; tw`n a|lwn Qettalw`n. kai; dh; kai; touto to; e|fo~ u|na~ ei|fikēn, afobw~ te kai; megaloprepw~ apokrimesqai ejaw tiv ti efhtai, w|per eiko; tou; eijlota~, afe kai; aufo; parewn au|ton ejwtañ tw`n Ellhwn tw/boulomenw/ofi a| ti~ bou|htai, kai; oujleni; ofw/ ouk apokrinomeno~. ejqade dey w|file Menwn, to; ejantion periesthken: w|per aujmovti~ th~ sofia~ gegonen, kai; kinduneuwi ej tw`nde tw`n topwn par u|na~ oi|fesqai h|sofia. eijgoun tina ejjelei~ oufw~ ejesqai tw`n ejqade, oujei; ofti~ oujelasetai kai; ejei: &W xew, kinduneuw soi dokein makarion ti~ einai<ajethn goun eife didakton ei| ofw/tropw/para- gignetai ejlewai<ejw; de; tosouton dew eife didakton eife nh; didakton ejlewai, w|t ouje; aufo;ofi pot` ejsti; to; parapan ajeth; tugcanw eijlwv&

MENON

Menon¹: - Esan al diezadakezu, Sokrates: bertutea irakasgarria al da? Edo ez da irakasgarria, praktigarria baizik? Edo ez da praktikagarria eta ikasgarria, baizik eta berez sortzen zaie gizakiei, edo beste nolabait?

Sokrates: - Ai.. Menon, lehen ere tesaliarrak famatuak eta mires-tuak ziren grekoen artean zaldiketa eta aberastasunagatik; baina orain, nik uste dudanez, jakinduriagatik ere bai, bereziki zure adiskide Aristiporen hirikideak, larisatarrak. Gorgias da horren eragilea; zuen hirira heldu ondoren, filosofiaren maitale bihurtu zituen Alebaden² buruzagiak –zure maitale Aristipo horietako bat da–, eta gainerako tesaliarren buruzagiak ere bai. Eta bereziki ohitura hau harrarazi dizue, beldurrik gabe eta handikiro erantzutea, jakitunak izanda naturala den bezala, norbaitek zerbait galdetuz gero, hain zuzen ere berak ere egiten duen bezala, bere burua edozer galdetu nahi duen edozein grekori eskainiz, eta inor erantzun gabe utzi gabe. Hemen³, ordea, Menon maitea, alderantzizkoa gertatu da. Jakinduriaren lehortasun bat bezala gertatu da, eta arriskua dago ez ote den inguru hauetatik zuengana joan jakinduria. Hemengoetako bati horrela galdetu nahi badiozu, behintzat, edonork barre egingo dizu eta esan: «Atzerritarra, baliteke zuk ni zorionekoa naizela uste izatea –bertutea irakasgarria dela edo beste moduren batean sortzen dela jakiteagatik–; baina nik ez daukat arrastorik ere irakasgarria den edo ez, eta bertutea bera zer den ere ez dakit batere.»

Egw;ouh kai;aufoʋ, w\Mewwn, oufw~ efw: sunpewomai toi~ politai~ toutou tou pragmato~, kai;ejnauton katamemfomai wJouk eijlw; peri;ajeth~ to;parapan: oʋde;mh;oida ti eʋstin, pw~ aʃ oʋfoiðw gevti eijleikn...hʃdokei soi oiofw te einai, oʋsti~ Mewwna mh;gignws~ kei to;parapan oʋsti~ eʋstin, touton eijlewai eife kalo; eife plouv sio~ eife kai;gennaiðeʋstin, eife kai;tajantiw toutwn...dokei soi oiofw t einai...

MEN. Ouk eʃnoige. aʃ la;suʋw\Swkrate~, aʃ hqw~ ouʃi ofi ajethveʋstin oisqa, aʃ la;tauta peri;sou`kai;oikade apaggeʋlw~ men...

SW. Mh;mon ge, w`eʃaire, aʃ la;kai;ofi ouʃi aʃ lw/pw ejiev tucon eijloti, wJ ejnoi;dokw`

MEN. TivdexGorgiaw/ouk ejietuce~ ofe ejqade hn...

SW. "Egwge.

MEN. Eita ouk ejlokei soi eijlewai...

SW. Oujpanu ejni;mhwn, w\Mewwn, wʃte ouk efw eipein ej tw\paronti pw~ moi tote eloxen. aʃ l iʃw~ eʃkeinovte oide, kai;su; aʃeʃkeinõ~ ellege: ajamhson ouh me pw~ el egen. eijde;boulei, aufo; eipevdokei`gar dhʋou soi;aʃer eʃkeinw/

MEN. "Enoige.

SW. Ekeinon men toimun ejvnen, epeidh;kai;aʃestin: su;de; aufoʋ, w\pro; qewh, Mewwn, tivfh~ ajethn einai...eipon kai;mh; fqonhsh~, iʃa eujucestaton yeuʃma eʃeusmeno~ w\ aʃ fanh~ su; men eijlw; kai;Gorgiaw~, ejw;de;eijhkw; mheni;pwʋote eijloti ejtetuchkwai.

MEN. All oujcalepon, w\Swkrate~, eipein. prwton mew, eij boulei ajdro; ajethw, radion, ofi auʃh eʋstin ajdro; ajethyilla~ non einai ta;th~ polew~ prattein, kai;prattonta tou; men filou~ eu\poiein, tou; d ejqrou; kakw~, kai;auʃon euʃabeiʃsqai mhen toiouton paqein. eijde;boulei gunaiko; ajethw, oujcalepon dielqein, ofi dei auʃhn thn oikian euʋikein, swʋousaw te ta;eʃdon kai; kathkoon ouʃan tou`ajdrov. kai;aʃlh eʋstin paido; ajethy;kai; qhleia~ kai;aʃreno~, kai;presbuterou ajdrov, eijmen boulei, ej euqerou, eijde;boulei, doulou. kai;aʃlai pampollai ajetai;eij sin, wʃte ouk aporia eipein ajeth~ peri ofi eʋstin: kaq elasthn

Ni neu ere kasu horretan nago, Menon: gai honetan neure hiritarren gabezia partekatzen dut, eta bertuteari buruz ez dakidala ezer ere aurpegiratzen diot neure buruari. Eta zer den ez badakit, nola jakingo nuke nolakoa den? Edo uste al duzu posible dela, Menon zein den batere ez dakienak, hain zuzen ere horrexek jakitea eder, aberats edo noblea den, edo horien kontrakoa?

– Nik ez. Baina zuk, Sokrates, benetan ez al dakizu bertutea zer den? Eta hori esan behar al dut zutaz aberrian ere?

– Ez hori bakarrik, adiskide, dakien beste inor ere ez dudala oraindik topatu ere bai, uste dut.

– Zer? Ez al zenuen Gorgias topatu hemen egon zenean⁴?

– Bai.

– Orduan, ez zekiela iruditu al zitzaizun?

– Ez naiz ondo gogoratzen, Menon, eta orain ezin dut esan orduan zer iruditu zitzaidan. Hark jakingo zuen agian, eta zuk ere bai esaten zituena. Gogora iezadazu, bada, zer esaten zuen. Eta, nahi baduzu, zeuk esan. Izan ere, zu haren iritzi berekoa izango zara, seguru asko..

– Ni bai.

– Utz dezagun, beraz, hura, hemen ez dagoenez. Eta zuk zeuk, Menon, jainkoen izenean, zer dela diozu bertutea? Esan eta ez ukatu esatea; nire hutsegitea zorionekoena gerta dadin, zuk eta Gorgiassek badakizuela agertzen baldin bada, nik bertutea ezagutzen duen inor inoiz topatu ez dudala esan ondoren.

– Baina ez da zaila esaten, Sokrates. Aurrenik, gizonaren bertutea jakin nahi baduzu, erraza da esaten gizonaren bertute hori estatuko kontuak eramateko gaitua izatea dela, eta eramatean, lagunei on egitea, eta etsaiei, berriz, gaitz, eta norberak horrelako ezer ez jasateko kontu hartzea. Emakumearen bertutea jakin nahi baduzu, berriz, ez da zaila azaltzen: etxea ongi kudeatu behar du, bere barneko gauzak gordez eta gizonari obedituz. Eta bestelakoa da umearen bertutea, bai neskarena eta baita mutilarena ere, eta gizon zaharrarena ere bai, librearena edo esklaboarena, nahi duzun bezala. Eta beste bertute asko daude, izugarri; beraz, bertuteari dagokionez zer den esatea ez da arazoa. Izan ere, gure

gar twñ praxewn kai; twñ hJikiwn pro; eKaston efgon eKastw/
hJwñ hJfethveJtin, wJautw~ de; oinai, wSwkrate~, kai; hKakia.

SW. Pollh/gevini eufucia/efika kecrhJqai, wMenwn, eij
mian zhtwn ajethn smnovti ajhuvhka ajetwn para; soi; keimenon.
ajax, wMenwn, kata; tauthn thn eikona thn peri; ta; smnh, eimou
ejomewou melith~ peri; ouJia~ ofi pot eJtin, polla; kai; pante
dapa; elege~ auJa; einai, tivhJ ajekriww moi, eiSe hJomhn: A Ara
toutw/ fh/ polla; kai; pantodapa; einai kai; diaferousa~
ajlhwn, twmelitta~ einai... hJtoutw/ men ouJlen diaferousin, allw/
dextw/ oifn hJkallei hJmegewei hJalw/tw/twn toioutwn. A eipeytiv
ahJ ajekriww oufw~ ejwthqeiv...

MEN. Tout egwge, ofi ouJlen diaferousin, h/melittai eijw,
hJfiera th~ efiera~.

SW. Eijoun eipon meta; tauta: A touto toimun moi auJo; eipey
wMenwn: w/ouJlen diaferousin ajla; tauJon eisin apasai, tiv
touto fh/ einai. A eide~ dhjou ahJ timoi eipein...

MEN. "Egwge.

SW. Oufw dh; kai; peri; twñ ajetwn: kahJ eijpollai; kai; pan-
todapaiveisin, ef gevti eido~ tauJon apasai efousin di oJeisin
ajetaiveij oKkalw~ pou efci apobleyanta ton ajokrinomenon tw/
ejwthsanti ekeino dhlwsai, oJtugcawei ouJa ajethvhJoujmanqav
nei~ ofi legw...

MEN. Dokw`gewoi manqawein: oujmentoi wJ boukomai gepw
katew to; ejwtwmenon.

SW. Poteron de; peri; ajeth~ monon soi oufw dokei, w\
Menwn, allh men ajdro; einai, allh de; gunaiko; kai; twñ alhwn,
hJkai; peri; ugieia~ kai; peri; megeqou~ kai; peri; iJcuw~ wJautw~...
alhh men ajdro; dokei soi einai ugiwia, allh de; gunaikov... hJtauJ
ton pantacou eidoveJtin, ejwper ugiwia hJejwte ej ajdri; ejwte
ej allw/ ofwoun hJ.

MEN. OI auJhmoi dokei` ugiwivage einai kai; ajdro; kai;
gunaikov.

SW. Oukoun kai; megeqo~ kai; iJcuw... ejwper iJcura; gunh; hJ
tw/auJw/ei lei kai; th/auJh/ iJcui> iJcura; eJtai... to; gar th/auJh/
touto legw: ouJlen diafevei pro; to; iJcu; einai hJ iJcuw, ejwte ej
ajdri; hJejwte ej gunaikivhJ dokei tiv soi diafevein...

jarduera eta adin bakoitzaren arabera, gure lan bakoitzarekin lotuta agertzen da bertutea, nik uste dudanez, Sokrates, eta bizioa ere bai.

– Zorion handia eduki dut, antza denez, Menon, bertute baten bila ari nintzela, zugar kokaturik dagoen bertuteen erlekume bat aurkitu baitut. Baina, Menon, erlekumeen inguruko irudi honi dagokionez, nik erlearen izaerari buruz zer ote den galdetzean, hauek ugari eta mota askotarikoak direla esango bazenu, zer erantzungo zenidake hau galdetuko banizu gero: «Akaso erleak direlako al diozu direla ugariak, mota askotarikoak eta elkarren desberdinak? Edo ez dira batere desberdinak horregatik, beste zerbaitengatik baizik, adibidez, edertasunagatik, tamainagatik edo horrelako beste zerbaitengatik?». Esan, zer erantzungo zenuke horrela galdetuko banizu?

– Hauxe erantzungo nuke nik, alegia erleak izateagatik ez direla ezertan desberdinak bata bestearengandik.

– Eta horren ondoren galdetuko banizu: «Horixe bera esaidazu, bada, Menon: batere desberdintzen ez dituen hori, guztiak berdin egiten dituen hori, zer da?». Zerbait esan zeniezadake?

– Bai.

– Bada, horrela bertuteei dagokionez ere: ugari eta mota askotarikoak izanda ere, forma bera eta bakar bat daukate guztiek, eta horri esker dira bertute; eta horri ondo begiratuta erantzuten duenak erakutsiko lioke bertutea zer den galdetzen duenari. Edo ez duzu ulertzen zer diodan?

– Ulertzen dudala uste dut; baina, hala ere galdetutakoa ez dut oraindik nahi bezala harrapatzen.

– Bertuteari dagokionez bakarrik iruditzen al zaizu dela horrela, Menon, bata gizonarena, bestea emakumearena eta besteak gainerako besteenak, edo osasun, tamaina eta indarrari dagokionez ere horrela dela? Gizonaren osasuna bat dela iruditzen al zaizu, eta emakumearena beste bat? Edo, bai gizonarengan bai beste edozeinengan, edonorengan ez al da forma bera, beti ere osasuna baldin bada?

– Bai gizonaren bai emakumearen osasuna bera dela iruditzen zait.

– Eta tamaina eta indarra ere bai, orduan? Emakume bat indartsua baldin bada, forma eta indar beragatik izango al da indartsu? Izan ere, «indar beragatik» horrekin zera diot: indarra, indarra izateagatik, ez da ezertan bereizten gizonarengan zein emakumearengan. Edo zerbaitetan bereizten dela iruditzen al zaizu?

MEN. Οὐκ ἐφίγοι.

SW. Ὁ δὲ ἀρετὴν προῖ τοῦ ἀρετῆς εἶναι διοίσει τί, ἐάντε ἐπὶ
παίδι; ἢ ἐάντε ἐπὶ πρεσβυτῇ/ἐάντε ἐπὶ γυναικί; ἐάντε ἐπὶ ἀνδρὶ.

MEN. “Ἐμοίγε πῶς δοκεῖ, ὦ Σωκράτης, τούτου οὐκ ἐστὶ οὐκ ὁνιον
εἶναι τοῖς ἀλλοῖς τούτοις.

SW. Τί δὲ οὐκ ἀνδρὶ μὲν ἀρετὴν ἐλγεῖ πόλιν εὐδιοικεῖν,
γυναικὶ δὲ οἰκισμῶν...

MEN. “Ἐγώ γε.

SW. «Ἄρ’ οὐκ οἶσθαι τε εὐδιοικεῖν ἢ πόλιν ἢ οἰκισμῶν ἢ ἀλλο
οὐκ ὄν, ἢ; σὺ φρονῶς καὶ; δικάως διοικουῖται...

MEN. Οὐδὲν.

SW. Οὐκοῦν ἀπὸ δικάως καὶ; σὺ φρονῶς διοικῶσιν,
δικαίως ἢ καὶ; σὺ φροσῶς διοικῶσιν...

MEN. Ἀνάγκη.

SW. Τῶν αὐτῶν ἀφ’ ἀμφοτέρων δέονται, εἴτε μὲν λούσιν
ἀγαθοί; εἶναι, καὶ; ἢ λούσιν; καὶ; οὐκ ἔστι, δικάως ἢ καὶ; σὺ φροσῶς ἢ.

MEN. Φαίνεται.

SW. Τί δὲ; παῖς καὶ; πρεσβυτῇ... μὴν ἀκόλαστοι οὐκ ἐστὶ καὶ;
ἀλλοί; ἀγαθοί; ἀλλ’ οὐκ ἐστὶν...

MEN. Οὐδὲν.

SW. Ἄλλ’ αὖ; σὺ φρονῶς καὶ; δικάωι...

MEN. Ναί.

SW. Πάντε; ἀλλ’ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν: τῶν
αὐτῶν γὰρ τούτων ἀγαθοί; γίγνεται.

MEN. “Εοικε.

SW. Οὐκ ἀλλ’ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ἐλγε ἢ; ἢ ἀρετῇ; ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, τῶν αὐτῶν
ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν; ἢ ἄλλως.

MEN. Οὐδὲν.

SW. Ἐπειδὴ; τοῖς ἢ ἀρετῇ; ἀρετῇ; πάντων ἐστὶν, περὶ τοῦ εἶπε
καὶ; ἀπὸ μὲν οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν καὶ; σὺ; μετὰ τοῦ εἶπε.

MEN. Τί ἄλλο γὰρ ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἶναι τῶν ἀπὸ τῶν αὐτῶν... εἴτε
ἐπὶ γὰρ τῶν αὐτῶν; ἀπὸ τῶν αὐτῶν.

- Niri, ez.
- Eta bertutea, bertutea izateagatik, bereiziko al da zerbaitetan ume zein zaharrarengan, emakume zein gizonarengan?
- Niri iruditzen zait, Sokrates, hori nolabait ez dela jada beste kasu horiek bezalakoa.
- Eta zer? Ez al zenioen gizonaren bertutea hiria ondo kudeatzea dela, eta emakumearena, berriz, etxea?
- Bai.
- Eta kudea al daiteke hiria, etxea edo beste edozer gauza, modu zentzuzko eta bidezkoan kudeatuz ez bada?
- Ez, noski.
- Eta modu bidezko eta zentzuzkoan kudeatzen baldin badute, ez al dute zentzutasunez eta justiziaz kudeatuko?
- Nahitaez.
- Orduan, bai emakumeak eta baita gizonak ere, onak izango badi-ra, biek gauza berberak beharko dituzte, justizia eta zentzutasuna.
- Hala dirudi.
- Eta umea eta zaharra zer? Akaso indiziplinatu eta bidegabeak izanda ere, bihurtuko al lirateke inoiz onak?
- Ez horixe.
- Baina zentzuzko eta bidezkoak izanda?
- Bai.
- Orduan, gizaki guztiak era berean dira onak; gauza berberak edukiz bihurtzen baitira onak.
- Badirudi.
- Eta, noski, ez lirateke era berean onak izango, bertute bera ez balute.
- Ez horixe.
- Orduan, guztiek bertute bera dutenez, saia zaitez esaten eta gogoratzen Gorgiasen zer dela dioen, eta zuk berarekin.
- Gizakiei agintzeko gai izatea baino besterik zer? Kasu guztientzat definizio bat bakarraren bila ari baldin bazara, behintzat.

SW. Alla;mhñ zhtw`ge. a]l aka kai;paido; h.hufh;ajethyw\
Mewwn, kai;doulou, a]cein oiw te einai tou`despotou, kai;dokei`
soi efi a] doulou~ einai o.h]cwn...

MEN. Oujpawu moi dokei, w`Swkrate~.

SW. Ouj gar eikou, w`a]fiste: efi gar kai; tode skopei.
a]cein fh/ oiow t einai. ouj prosqhsomen au]ose to; dikaiw~,
a]likw~ de;mhx.

MEN. Oimai egwge: h.]gar dikaiosunh, w`Swkrate~, ajethv
e]stin.

SW. Poteron ajethyw`Mewwn, h]ajethvi~...

MEN. Pw~ touto legei~...

SW. ÔV~ peri;a]lou ofiououñ. oi]on, eijboulei, strogguloth-
to~ peri eipoi~ a] egwge ofi sch]nati e]stin, ouj ou]tw~ a]lw~ ofi
sch]na. dia;tauta de;ou]w~ a] eipoi~ ofi kai;a]lla e]sti sch]mata.

MEN. Orqw~ ge legwn su]epei; kai; egw; legw ouj monon
dikaiosunh a]lla;kai;a]lla~ einai ajetav.

SW. Tiwa~ tauta~...eipe]voio]n kai; egw]vsoi eipoi~ a] kai;
a]lla sch]mata, ei]me keleu]i~: kai;su;ou]h e]moi;eipe;a]lla~ ajetav.

MEN. ÔH ajdreia toimun e]noige dokei`ajeth; einai kai;
swfrosunh kai;sofia kai;megalopre]peia kai;a]llai pampollai.

SW. Palin, w`Mewwn, tau]on pepom]qamen: polla; au]hufhv
kamen ajeta; mi]an zhtou]nte~, a]llon tro]pon h]nundh]vth]n de;mi]an,
h]dia;pantwn toutwn e]stin, oujdunaw]eqa aj]eurei]n.

MEN. Oujgar dunamai]pw, w`Swkrate~, w]J su;zhtei~, mi]an
ajeth]n labei]n kata;pantwn, w]per e]i toi~ a]lloi~.

SW. Eikotw~ ge: a]l egw;proqun]hsomai, e]an oi]ovt w`h]na~
probibasai. man]qamei~ gar pou ofi ou]tw]si;e]fei peri;pantou. ei]tiv
se aj]eroito touto o] nundh; egw; e]legon, Æt]ive]stin sch]na, w\
Mewwn.Æeijau]w]eipe~ ofi strogguloth~, ei]soi eipen a]per egw]v
ÆPoteron sch]na h.]strogguloth~ e]stin h]sch]nati.Æeipe~ dh]pou a]
ofi sch]nati.

MEN. Pawu ge.

SW. Oujkouñ dia;tauta, ofi kai;a]lla e]stin sch]mata...

MEN. Naiv

– Eta horren bila ari naiz, hain zuzen ere. Baina, umearen eta esklaboaren bertutea bera al da, hau da, jaunari agintzeko gai izatea, Menon? Eta agintzen duena oraindik esklabo dela iruditzen al zaizu?

– Ez, ez zait inola ere iruditzen, Sokrates.

– Izan ere, ez bailitzateke naturala izango, bikain hori; azter ezazu oraindik honako hau ere: «agintzeko gai izatea» diozu zuk. Ez al dugu hor «era bidezkoan, eta ez bidegabean» erantsiko?

– Nik baietz uste dut; izan ere, justizia bertutea da, Sokrates.

– Bertutea, Menon, ala bertute bat?

– Zein zentzutan diozu hori?

– Beste edozeri buruz bezala. Adibidez, biribiltasunari buruz, nahi baduzu, irudi bat dela esango nuke, eta ez irudia dela besterik gabe. Eta honengatik esango nuke horrela, beste irudiak ere badirelako.

– Eta zuzen diozu zuk, nik ere esaten baitut ez dela justizia bakarrik existitzen, beste bertuteak ere badirela.

– Zein dira horiek? Esaidazu. Nik ere, eskatuko bazenit, beste irudiak ere esango nizkizukeen bezala, zuk ere esazkidazu, beraz, beste bertuteak.

– Bada, ausardia bertute bat dela iruditzen zait niri, eta zentzutasuna, jakinduria, eskuzabaltasuna eta beste asko eta asko.

– Berriro gauza bera gertatu zaigu, Menon: bertute bakar baten bila ibilita, berriro asko aurkitu ditugu, orain beste modu batean egin dugun arren. Baina horietan guztietan dagoen bakar hori ezin dugu aurkitu.

– Izan ere, oraindik ezin dut, Sokrates, zuk nahi duzun bezala, kasu guztietan bertute bakarra harrapatu, beste adibideetan harrapatzen dudana bezala.

– Logikoa da. Halere, nik, ahal badut, ahaleginak egingo ditut guk aurrera egiteko. Ulertu, ulertzen duzu edozeri buruz horrela dela, ezta? Oraitxe nik nioen hori galdetuko balizu baten batek: «Zer da irudia, Menon?» eta zuk biribiltasuna dela erantzungo bazenio, eta berak nik galdetzen nizuna galdetuko balizu berriro: «Biribiltasuna irudia da edo irudi bat?», irudi bat dela esango zenioke, seguru asko.

– Bai, noski.

– Beste irudiak ere badirelako, ezta?

– Bai.

SW. Kai;ei|ge prosanhrwta se o|foia, e|lege~ ah...

MEN. "Egwge.

SW. Kai;au'eijperi;crwmato~ w|autw~ ajhreto ofi ejtin, kai;eiponto~ sou ofi to;leukow, meta;tauta u|elaben o|ejwtwn: A|Poteron to;leukon crwmavejtin h|crwmati.Eeipe~ ah ofi crwmav ti, dioti kai;a|la tugcawei o|ta...

MEN. "Egwge.

SW. Kai;ei|gevse e|eloue legein a|la crwmata, e|lege~ ah a|la, a|oujen htton tugcawei o|ta crwmata tou`leukou..

MEN. Naiv

SW. Eijoun w|per ejw;methi ton logon, kai;e|legen ofi A|Aei;ej polla;afiknoumeqa, a|la;n|moi oufw~, a|l epeidh;ta; polla;tauta edivini prosagoreuvi~ o|iomati, kai;fh/ oujen aufwn ofi oujschma einai, kai;tauta kai;ejantix o|ta a|lhloi~, ofi ejtin touto o|oujen htton katevei to;stroggulon h|to;eujuvo|dh; o|iomazei~ schma kai;oujen mallon fh/ to;stroggulon schma einai h|to;eujuv|h|ouj oufw legei~...

MEN. "Egwge.

SW. «Ar ouh, ofan oufw legh/, tote oujen mallon fh/ to; stroggulon einai stroggulon h|eujuvoule;to;euju;euju;h|stroggulon...

MEN. Oujdh|pou, w|Swkrate~.

SW. Alla;n|n schmage oujen mallon fh/ einai to;stroggulon tou`eujew~, oule;to;e|eron tou`e|erou.

MEN. Alhqh`legei~.

SW. Tivpote ouh touto ou|touto o|iomavejtin, to;schma... peirw`legein. eijoun tw|ejwtwn ti oufw~ h|peri;schmato~ h|crwmato~ eipe~ ofi A|All oule;manqaw egwge ofi boulei, w|ahqrwpe, oule;oida ofi legei~,Ei|sw~ ah e|jauwase kai;eipen: A|Oujmanqawei~ ofi zhtw~ to;epi;pasin toutoi~ tau|ow.A|h|oule;epi; toutoi~, w| Mewwn, e|toi~ ah eipein, ei|tivse ejwtw|: A|Tivejtin epi;tw|stroggulw;kai;eujei kai;epi;toi~ a|loi~, a|dh;schmata kalei~, tau|on epi;pasin.Epeirw`eipein, ita kai;genhtai|soi mel eth pro; thn peri; th~ ajeth~ apokrisin.

– Eta zein diren ere galdetuko balizu, esango zenizkioke?

– Bai, noski.

– Eta atzera koloreari buruz ere modu berean galdetuko balizu zer den, eta, zuk zuria dela erantzun ondoren, galdetzaileak erantsiko balu: «Zuria kolorea da edo kolore bat?», kolore bat dela erantzungo al zenioke zuk, beste koloreak ere badirelako?

– Bai, noski.

– Eta beste kolore batzuk esateko eskatuko balizu, beste batzuk esango zenizkioke, zuria baino batere gutxiago ez direnak?

– Bai.

– Eta, nik bezala, argudiaketarekin jarraituko balu eta esango balu: «Beti gauza askotara heltzen gara, baina ez iezadazu horrela erantzun, baizik eta gauza asko horiei izen bakar batez deitzen diezunez –eta guztiak irudiak direla diozunez, nahiz eta batzuetan elkarren kontrakoak ere izan–, zer da biribila eta zuzena neurri berean hartzen dituen hori, irudia deitzen diozuna, eta biribila zuzena bezainbeste irudia dela diozun hori?». Edo ez al diozu hori?

– Bai, horixe.

– Orduan, hori esaten duzunean, biribila ez dela zuzena baino batere biribilago esaten al duzu, eta zuzena ere ez dela biribila baino zuzenago?

– Ez, noski, Sokrates.

– Baina biribila zuzena bezainbeste irudia dela diozu, eta alderantziz ere bai.

– Egia diozu.

– Zer ote da, bada, orduan, ‘irudia’ izena daukan hori? Saia zaitez esaten. Galdetzen duenari irudi edo koloreari buruz horrela erantzungo bazenio: «Nik ez dut ulertzen, ordea, zer nahi duzun, gizona, ezta konprenitzen ere zer diozun», hau, agian, harritu egingo litzateke eta esan: «Ez al duzu ulertzen gauza horietan guztietan bera denaren bila ari naitzela?». Edo ezingo zenuke horiei buruz ere erantzun, Menon, batek galdetuko balizu: «Zer dago biribilean, zuzenean eta irudiak deitzen diezun beste gauza guztietan gauza bera dena?». Saia zaitez esaten, bertuteari buruz erantzuteko ere ariketa gerta dakizun.

MEN. Mh,ajl la;su,w\Swkrate~, eipev

SW. Boulei soi cariswmai...

MEN. Pawu ge.

SW. Eqel hsei~ ouh kai;su;ejmoi;eipein peri;th~ ajreth~...

MEN. "Egwge.

SW. Proqumhteon toimun: axion gar.

MEN. Pawu men ouh.

SW. Fere dhypeirwmeqavsoi eipein tivestin schima. skopei ouh eijtole apodech/aufo;eihai: estw gar dh;hmiin touto schima, o] monon twñ o]twn tugcanei crwmati a]i;e]Jomenon. ilkanw~ soi, h] al]lw~ pw~ zhteĩ~...e]gw;gar ka] oufw~ ajapwkn ei[moi ajrethn eipoi~.

MEN. Alla;toutoge eulhe~, w\Swkrate~.

SW. Pw~ legei~...

MEN. "Oti schimavpouvestin kata;ton son logon o]a]i;crox/epetai. eien: eijde;dh;thn croxñ ti~mh;fai]w eij]ewai, aj]la;w]Jautw~aporoi w]sper peri;tou schmato~, tiva] oi]ei soi apokekrisqai...

SW. Taj]hqh`e]gwge: kai;eij]mew ge twñ sofwn ti~ ei]h kai;ejristikwn te kai;ajwnistikwn o]Jewmeno~, eipaim a]h au]fw/ofi E]Emoi;men eifhtai: eijde;mh;o]r]qw~ legw, son e]gon lambainein lev gon kai;e]l]egcein. E]eijde;w]sper e]gw te kai;su;nuni;filoi o]hte~ bouv lonto aj]lh]voi~ dialegesqai, dei`dh;pra]oterw pw~ kai;dialektikw]teron apokrinesqai. esti de;i]sw~ to;dialektikw]teron mh;mov non taj]hqh`apokrinesqai, aj]la;kai;di e]kei]wn w]h a]h prosoma logh/eij]ewai o]Jewtwnmeno~. peirasomai dh;kai;e]gw soi oufw~ eij peiñ. lege gar moi: teleuthn kalei~ ti...toionde legw o]ñ perva~kai;e]scaton: panta tauta tau]on ti legw: i]sw~ d a]h hmiin Pro]diko~ diaferoito, aj]la;su]gevpou kalei~ peperamqai ti kai;teteleuthkewai: to;toiouton boulomai legein, ou]len poikilon.

MEN. Alla;kal w`kai;oi]mai manqainein o]legei~.

SW. Tivd ...epipedon kalei~ ti, kai;e]feron au`stereow, o]ñ tauta ta;ej] tai~ gewmetri]xi~...

MEN. "Egwge kal w`

SW. "Hdh toimun a]h mavoi~ mou ek toutwn schima o]legw. kata;gar panto; schmato~ touto legw, eij o]to;stereon perainei,

- Ez; esan ezazu zeuk, Sokrates.
- Nahi al duzu nik zuri atsegin ematea?
- Eta zuk ere nahiko al duzu, bada, niri bertuteari buruz erantzun?
- Nik bai.
- Orduan, saiatu beharra dago, bada; merezi du eta.
- Eta asko, gainera!

– Ea, bada, saia gaitezen irudia zer den zuri esaten. Begira ezazu ea onartzen duzun honako hau dela: izan bedi irudia guretzat beti kolorearekin batera doan gauza bakar hura. Nahikoa al da zuretzat, edo beste nolabait bilatzen duzu? Izan ere, ni pozik egongo nintzateke bertuteari buruz horrela erantzungo bazenit.

- Baina hori sinplea da, Sokrates.
- Zein zentzutan diozu?

– Zure azalpenaren arabera, irudia beti kolorearekin batera doana da. Ederki. Baina, batek kolorea zer den ez dakiela esango balizu, eta horrela irudiaren inguruan zeuzkan bezalako zalantzak dauzkala kolorearen inguruan ere, zer uste duzu erantzun izango zeniokela?

– Egia, nik uste. Eta, galdetzen duena jakintsu eztabaidazale eta borrokazale horietako bat balitz, zera erantzungo nioke: «Nik hori esan dut; eta ez badut zuzen esaten, zure lana da azalpena hartu eta gezurtatzea». Baina, orain zu eta ni bezala, lagunak izango balira elkarrekin eztabaidatu nahi dutenak, nolabait lasaiago eta elkarriketarako egokiago erantzun beharko litzateke. Baina, agian, elkarriketarako egokiena ez da egia esatea bakarrik, baizik eta galdetzen duenaren arabera erantzutea ere bai, alegia berak badakizkiela aitortzen dituen kontzeptuen bidez erantzutea. Ni ere saiatuko naiz zuri horrela azaltzen. Esaidazu, bada: zerbaiti deitzen al diozu «bukaera»? Amaiera eta azkena bezalako zerbait diot –hitx horiekin guztiekin gauza bera diot; agian Prodikos ez litzateke ados egongo gurekin, baina zuk, behintzat, amaituta eta bukatuta egotea esaten duzu–. Horrelako zerbait esan nahi dut, ezer konplexurik ez.

- Horrela hitz egiten dut, eta uste dut ulertzen dudala zer diozun.
- Eta zer? Zerbaiti deitzen al diozu plano eta beste zerbaiti, aldi berean, solidoa, geometriako ariketa horietan bezala?
- Nik bai, deitzen diet.

– Orduan, dagoeneko horietatik ulertuko didazu, bada, irudia zeri deitzen diodan. Irudi orori buruz hau baitiot: solidoa amaitzen den muga

tout einai schma: ofer a] sullabwn eipoini stereou`peva-
schma einai.

MEN. To;de;crwma tidi egei~, w\Swkrate~...

SW. Ūbristh~ g ei,\ w\Mewwn: ajdri; presbuth/pragmata
prostattei~ apokrinesqai, aufo; de;ouk ejelevei~ ajamhsqei; eij
pein ofi pote legei Gorgi~ ajrethn einai.

MEN. All epeidan moi su; tout eiph/, w\Swkrate~, ejw`
soi.

SW. Kai katakekalumeno~ ti~ gnoik, w\Mewwn, dialego-
menou sou, ofi kalo; ei`kai; ejastaisoi efi ejin.

MEN. Tidi h~

SW. "Oti oujlen ajl h] epitattei~ ej toi~ logoi~, ofer
poioucin oi Irufwn te~, afe turanneuonte~ efw~ a] ej wfa/wsin, kai;
a] ejnou i\$w~ kategnwka~ ofi ejini; h] twn tw`n kalwn: carioumai
ouh soi kai; apokrinoumai.

MEN. Panu men ouh cavisai.

SW. Boulei ouh soi kata; Gorgian apokrinomai, h/a] su; mav
lista ajkolouhsai~...

MEN. Boulomai: pw` gar ouf.

SW. Oukou`n legete ajporroavtina~ tw`n of twn kata; Empe
doklex...

MEN. Sfodra ge.

SW. Kai; povou~ eij ouf kai; di w` ai ajporroi; poreuontai...

MEN. Panu ge.

SW. Kai; tw`n ajporrown ta; men ajmottein ejivi~ tw`n porwn,
ta; de; ejattou~ h] meizou~ einai...

MEN. "Esti tauta.

SW. Oukou`n kai; of in kalei~ ti...

MEN. "Egw ge.

SW. Ek toutwn dh; Esune~ oftoi legw, Eefh Pindaro~. estin
gar cros ajporroh; schmatwn of ei summetro~ kai; aijqhtov.

MEN. "Aristavmoi dokei~, w\Swkrate~, tauthn thn apokri-
sin eijhkenai.

hori dela irudia; edo, laburbilduz, irudia solido baten muga dela esango nuke.

– Eta kolorea zeri esaten diozu, Sokrates?

– Lotsagabea zara gero, Menon! Gizon zahar bati galderak erantzuteko agintzen diozu; zuk zeuk, ordea, ez duzu gogoratu eta esan nahi Gorgiasen bertutea zer dela dioen.

– Baina zuk erantzuten didazunean, Sokrates, esango dizut nik ere.

– Begiak estalita ere ezagutuko luke batek, Menon, zure hizketan ederra zarela eta oraindik maitaleak daukazula.

– Zergatik, bada?

– Hitz egiten duzunean agindu besterik ez duzulako egiten, atseginzaleek egiten duten bezala, sasoian dauden bitartean tirano hutsak baitira; eta, aldi berean, agian igarri didazu mutil gazte ederren menpean nagoela. Gustu hori emango dizut, bada, eta erantzungo dizut.

– Eman iezadazu, bada, gustu handi hori.

– Nahi al duzu, beraz, Gorgiasen modura erantzutea zuri, zuk ongien jarraituko zenukeen eran?

– Nahi dut, bai; nola ez, bada?

– Ez al duzue esaten, Enpedoklesek bezala, gauzen jario batzuk daudela?

– Erabat, bai.

– Eta igarobideak ere badaudela, eta hauetara eta hauetatik igarotzen direla jarioak?

– Guztiz, bai.

– Eta jarioetako batzuk igarobideetako batzuentzat egokiak direla, eta beste batzuk, berriz, txikiagoak edo handiagoak?

– Hori da.

– Eta ez al diozu beste zerbaiti ere ikusmena deitzen?

– Bai.

– Orduan horietatik « uler ezazu zer diodan », Pindarok esan zuen bezala. Kolorea irudien jarioa baita ikusmenarentzat, proportzionatua eta hautemangarria.

– Erantzun hau bikain eman duzula iruditzen zait, Sokrates.

SW. "Isw~ gar soi kata; sunh~eian eihtai: kai; a~n oi~mai
ejnoei~ ofi efoi~ a~ ej auh~ eipein kai; fwnhn o~esti, kai; o~mhn
kai; a~lla polla; tw~n tohoutwn.

MEN. Pawu men ouh.

SW. Tragikh; gar e~stin, w~ Menwn, h~ apokrisi~, w~ste ajex-
kei soi mallon h~h~peri; tou `schmato~.

MEN. "Emoige.

SW. All ouk e~stin, w~pai` Alexidh~mou, w~J ejw; ejnauton
peiw, ajl ekein~ beltiwn: oi~mai de; ou~l a~ soi; doxai, ejmh~
w~per cqe; e~lege~, ajagkaiou~ soi apiwai pro; tw~n musthriwn,
ajl ejperimeinai~ te kai; muhqeik~.

MEN. Alla; perimeinwim a~h, w~Swkrate~, ei[moi polla;
toiauta legoi~.

SW. Alla; mh~n proqumi~ ge ou~len apoleiyw, kai; sou`
e~keka kai; ejnautou,` legwn toiauta: ajl opw~ mh; ou~ oi~v t
e~soma~ polla; toiauta legein. ajl i~fi dh; peirw~ kai; su; ejmoi; thn
u~p~oscesin apodounai, kata; o~lou ejpwn ajeth~ peri ofi e~stin, kai;
pauasai polla; poiwn ej tou `edov, o~per fasi; tou~ suntribontav ti
ekastote oi. Ekwptonte~, ajla; ejasa~ o~hn kai; u~gih~ eipe; tive~stin
ajethxta; de; ge paradeigmata par ejrou ei~lhfa~.

MEN. Dokei toimun moi, w~Swkrate~, ajeth; einai, kaqaper
o~poi~th~ legei, Acainein te kaloi~si kai; dunasqai: Ekai; ejw; touto
legw ajethw, epiqumounta tw~n kalw~n dunaton einai porizesqai.

SW. «Ara legei~ ton tw~n kalw~n epiqumounta a~gaqw~n epi-
qumhth~n einai...

MEN. Malistage.

SW. «Ara w~J o~ftwn tinw~n oi~tw~n kakw~n epiqumu~sin, e~ferwn
de; oi~tw~n a~gaqw~n... ou~pante~, w~fiste, dokousiv soi tw~n a~gaqw~n epi-
qumein...

MEN. Ouk e~moige.

SW. Allatine~ tw~n kakw~n...

MEN. Naiv

SW. Oijmeno~i ta; kaka; a~gaqa; einai, legei~, h~lkai; gignws-
konte~ ofi kakave~stin o~tw~ epiqumu~sin aufw~n...

– Seguruenik zure ohituren arabera esan dudalako. Gainera, aldi berean konturatu zara, nik uste, erantzun horretatik esan zenezakeela aho-tsa, usaimena eta horrelako beste asko ere zer diren.

– Bai, hala da.

– Erantzuna goi mailakoa baita, Menon, eta horregatik duzu iru-diari buruzkoa baino gustukoago.

– Nik bai.

– Ez da horrela, ordea, nik uste dudanez, Aleksidemoren seme, hura hobia baita. Eta uste dut zuri ere ez litzaizukeela irudituko, misterioak⁵ baino lehen alde egin beharko ez bazenu, atzo zenioen bezala, baizik eta gelditu ahalko bazenu eta iniziatua izan.

– Geldituko nintzateke, bada, Sokrates, horrelako asko esango bazenizkidake.

– Ez zait, bada, horrelakoak esateko gogoia faltako, zure eta nire onerako. Baina beldur naiz ez naizela horrelako asko esateko gai izango. Baina tira, aurrera, zu ere saia zaitez agindu didazuna betetzen, bertutea orokorrean zer den esanez, eta utz iezaiozu gauza batetik asko egiteari, beti zerbait hausten dutenei buruz txantxetan esaten duten bezala, baizik eta osorik eta onik utzita, esaidazu zer den bertutea. Adibideak nigandik jaso dituzu jada.

– Bada, niri iruditzen zait, orduan, Sokrates, bertutea, poetak dioen bezala, «ederraz gozatzea eta ahalmena edukitzea» dela. Beraz, hauxe diot dela bertutea: gauza ederrak desiratu eta lortzeko gai izatea.

– Hortaz, gauza ederrak desiratzen dituenak onak desiratzen dituela al diozu?

– Guztiz.

– Batzuek gauza txarrak desiratzen dituztela, eta beste batzuek, berriz, onak? Ez al zaizu iruditzen, bikain hori, guztiek desiratzen dituztela gauza onak?

– Niri ez.

– Batzuek txarrak orduan?

– Bai.

– Eta txarrak onak direla pentsatuz diozu, edo, txarrak direla jakinda ere, halere desiratzen dituzte?

MEN. Anfotera efnoge dokousin.

SW. «H gar dokei tivsoi, wMenwn, gignwskwn ta;kaka;ofi kakavestin ofw~ epiqumein aufwn...

MEN. Malista.

SW. Tivepiqumein legei~...h`genesqai aufw%.

MEN. Genesqai: tigar al lo...

SW. Poteron hgoumeno~ ta;kaka;wfelein ekeinon w/al genhtai, hlgignwskwn ta;kaka;ofi blaptei w/al parh%.

MEN. Eiji;men oi hgoumenoi ta;kaka;wfelein, eisin de;kai; oigignwskonte~ ofi blaptei.

SW. «H kai;dokousivsoi gignwskein ta;kaka;ofi kakavestin oi hgoumenoi ta;kaka;wfelein...

MEN. Oujpawu moi dokei toutoge.

SW. Oukouñ dhl on ofi outoi men oujtwñ kakwñ epiqumousin, oi hgnoounte~ aufaya] la;ekeiwn a)wnto agaqa;einhai, estin de; tautage kakawste oi hgnoounte~ auja;kai;oi pomenoi agaqa;einhai dhl on ofi twñ agaqn epiqumousin. h]ouf.

MEN. Kindunevousin outoige.

SW. Tivdexoi twñ kakwñ men epiqumunte~, wJ fh% suyhgouv menoi de;ta;kaka;blaptein ekeinon w/al genhtai, gignwskousin dh pou ofi blabhsontai up aufwn...

MEN. Anagh.

SW. Alla; tou; blaptomenou~ outoi ouk oiontai ajliou~ einhai kaq ofon blaptontai...

MEN. Kai;touto ajagh.

SW. Tou; de;ajliou~ oujkakodaimona~...

MEN. Oinhai egwe.

SW. "Estin ouñ osti~ bouletai ajlio~ kai; kakodaimwn einhai...

MEN. Ou[moi dokei, wSwkrate~.

- Biak, nire ustez.
- Zuri iruditzen zaizu, bada, Menon, batek, txarrak txarrak direla jakinda ere, halere desiratzen dituela?
- Erabat.
- Zer desiratzen duela diozu? Lortzea?
- Lortzea; besterik zer, bada?
- Gauza txarrak lortzen dituen hari onura ekartzen diotela pentsatuz, edo gauza txarrek lortzen dituen hari kalte egiten diotela jakinda?
- Badira uste dutenak gauza txarrek onura ekartzen dutela, baina baita kalte egiten dutela dakitenak ere.
- Eta gauza txarrek onura ekartzen dutela uste dutenek txarrak txarrak direla badakitela iruditzen al zaizu?
- Hori ez zait inola ere iruditzen.
- Argi dago, beraz, gauza txarrak ezagutzen ez dituzten horiek ez dituztela txarrak desiratzen, onak zirela uste zuten gauza haiek baizik, eta berez txarrak direnak. Horrela, argi dago ezagutzen ez dituztenek eta onak direla uste dutenek, onak bezala desiratzen dituztela. Edo ez?
- Horiek, agian, bai.
- Eta zer? Txarrak desiratzen dituztenek, zuk diozunez, gauza txarrak lortzen dituen hari kalte egiten diotela pentsatuz, badakite, noski, kalte egingo dietela?
- Nahitaez.
- Baina horiek ez al dute uste kaltea jasotzen dutenak kaltea jasotzen duten neurrian direla errukigarriak?
- Hori ere nahitaezkoa da.
- Eta errukigarriak zoritxarrekoak direla?
- Nik baietz uste dut.
- Orain, ba al dago, bada, errukigarria eta zoritxarrekoa izan nahi duen norbait?
- Niri ez zait iruditzen, Sokrates.

SW. Ouk afa bouletai, w\Menwn, ta;kaka;oulei, eiper mh; bouletai toouto~ einai. ti gar allo estin alion einai hlepiku-
mein te twn kakwn kai; ktaşqai...

MEN. Kinduneu~ ajqh`legein, w\Swkrate~: kai;oulei;
boulesqai ta;kakav

SW. Oukoun nundh;elege~ ofi estin hJareth;boulesqai te
tagaqa;kai;duwasqai...

MEN. Eipon gar.

SW. Oukoun tou`lecqento~ to;men boulesqai paşin upar-
cei, kai;tauthge oulen oJfero~ tou`eterou bel tiwn...

MEN. Faiwetai.

SW. Alla;dhlon ofi eiper esti;bel tiwn allo~ allou, kata;
to;duwasqai aj ei h ajneinwn.

MEN. Panu ge.

SW. Tout estin afa, wJ epike, kata;ton son logon arethy
duwani~ tou porizesqai tagaqav

MEN. Pantapasi moi dokei, w\Swkrate~, oufw~ ekein wJ su;
nuñ upolambanei~.

SW. "Idwmen dh;kai;touto eijaj hqez legei~: i fw~ gar aj eu\
legoi~. tagaqa;fh/oiw t einai porizesqai arethn einai...

MEN. "Egwge.

SW. Agaqa;de;kalei~ ouji;oiwn ugiwian te kai;plouton...

MEN. Kai;crusion legw kai;ajgurion ktaşqai kai;tima; ej
polei kai;ajcav.

SW. Mh;ajl afta legei~ tagaqa;hJta;toiauta...

MEN. Ouk, ajla;panta legw ta;toiauta.

SW. Eien: crusion de;dh;kai;ajgurion porizesqai arethez-
tin, wJ fhsi Menwn oJou megalou basilew~ patriko; xeno~. pote-
ron prostiqei~ toutw/tw/porw/w\Menwn, to;dikaiw~ kai;oJiw~, hJ
oulew soi diafevei, ajla;kaj ajlikw~ ti~ auja;poriztai, oJoiw~
su;auja;arethn kalei~...

MEN. Oujdh pou, w\Swkrate~.

SW. Alla;kakion.

– Orduan, inork ez ditu gauza txarrak nahi, Menon, ez badu horrelakoa izan nahi behintzat. Zer da, bada, errukigarria izatea, txarrak desiratzea eta lortzea baino?

– Baliteke zuk egia esatea, Sokrates, eta inork nahi ez izatea txarrak.

– Ez al zenuen oraintxe esaten bertutea gauza onak nahi izatea eta edukitzeko gai izatea dela?

– Halaxe esan dut, bai.

– Eta, esandako bi horietatik, nahi izatea ez al dago denon esku, eta horretan inor ez da beste bat baino askoz hobea?

– Hala dirudi.

– Baina argi dago, gizaki bat beste bat baino hobea baldin bada, gai izateari dagokionez izango litzatekeela hobea.

– Egia, bai.

– Orduan, hori da, antza denez, bertutea, zuk esandakoaren arabera. gauza onak lortzeko ahalmena.

– Erabat orain definitu duzun bezalaxe dela uste dut, Sokrates.

– Ikus dezagun diozun hori ere egia ote den; izan ere, agian ongi esaten ari zara. Bertutea gauza onak lortzeko gai izatea dela diozu, orduan?

– Bai, hala da.

– Eta ez al diezu osasuna eta aberastasuna bezalakoei onak deitzen?

– Eta urre eta zilarra lortzeari ere bai, hiriko ohoreak eta karguak bezalaxe.

– Horrelakoetaz gain, beste ezeri ez al diozu ona esaten?

– Ez, horrelako guztiei bakarrik esaten diet.

– Ederki. Urrea eta zilarra lortzea, orduan, Menonek, Errege Handiaren herentziazko apopiloak,⁶ dioen bezala, bertutea da. Lorpen horri, Menon, «modu bidezko eta santuan» eransten diozu, edo ez dago batere alderik, eta norbaitek gauza horiek bidegabe lortzen baditu ere, zuk horri berdin deitzen diozu bertutea?

– Ez, noski, Sokrates.

– Bizioa, orduan?

MEN. Pantw~ dh̄pou.

SW. Dei`aḡa, wJ eḡike, toutw/tw/porw/dikaiousunhn hJ swfrosunhn hloḡiothta proseinai, hJaI lo ti morion ajeth~: eijde; mh̄yok eḡtai ajethykaiper ekporizousa taḡaqav

MEN. Pw~ gar aḡeu toutwn ajeth;gewoit aḡ...

SW. To;de;mh;ekporizein crusion kai;ajguvion, oḡan mh;div kaion hX mhte auḡw/mhte aI lw/ ouk ajeth; kai; auḡh eḡtin hJ ajoria...

MEN. Fainetai.

SW. Oujlen aḡa mallon oJporo~ twñ tohoutwn aḡaqwñ hJhJ ajoria ajeth;aḡ eiḡ, aJ laywJ eḡiken, oḡmen aḡ meta;dikaiousunh~ gignhtai, ajeth;eḡtai, oḡd aḡ aḡeu pantwn twñ tohoutwn, kakis.

MEN. Dokei moi aḡagkaion einai wJ legei~.

SW. Oukoun toutwn ekaston oJigon proteron morion ajeth~ efamen einai, thn dikaiousunhn kai;swfrosunhn kai;panta ta;toiauta...

MEN. Naiv

SW. Eita, wMewwn, paizei~ provme...

MEN. Tiv̄hyw\Swkrate~...

SW. "Oti aḡti ejnou`dehqento~ sou mh;katagnuwai mhde;kermatizein thn ajethw, kai;donto~ paradeigmata kaq aḡdeoi ajō krinesqai, toutou men h̄m̄elhsa~, legei~ devmoi ofi ajethveḡtin oiḡw t einai taḡaqa;porizesqai meta;dikaiousunh~: touto de;fh̄ morion ajeth~ einai...

MEN. "Egwge.

SW. Oukoun sumbaiwei ek wJ su;oḡm̄ologeĩ~, to;meta;morioy ajeth~ prattein ofi aḡ pratth/touto ajethn einai: thn gar dikaiousunhn morion fh̄ ajeth~ einai, kai;ekasta toutwn. tiwuh dh;touto legw...ofi ejnou`dehqento~ oḡon eiḡein thn ajethw, auḡhn men pollou`dei~ eiḡein ofi eḡtin, paḡan de;fh̄ praxin ajethn einai, ej̄mper meta;morioy ajeth~ prathtai, wḡper eijhkw; ofi ajethv eḡtin to;oḡon kai;hḡh gnwsomenou ejnou, kai;ej̄n su;katakermatizh̄ auḡhn kata;morvia. deitai ouh soi pavin ek ajch~, wJ ej̄noi; dokei; th~ auḡh~ ejwthsew~, wḡfile Mewwn, ti eḡtin ajethveijmeta;

– Bai, noski.

– Orduan, dirudienez, lorpen horrekin batera justiziak, zentzutasunak, santutasunak, edo bertutearen beste atalen batek egon behar du; bestela, ez da bertutea izango, gauza onak ematen baditu ere.

– Horiek gabe nola bihurtuko litzateke, bada, bertutea?

– Bidezkoa ez denean, urrea eta zilarra ez lortzea, ez norberaren-tzat ez beste batentzat, gabezia hori ez al da bertutea?

– Badirudi.

– Orduan, horrelako gauza onen lorpena ez litzateke gabezia baino bertute handiagoa izango, baizik eta dirudienez, justiziaz gertatzen dena izango da bertutea, baina horiek guztiak gabe gertatzen dena, bizioa.

– Nahitaez diozun bezala dela iruditzen zait.

– Ez al dugu lehentxeago esan horietako bakoitza, justizia, zentzutasuna eta horrelako guztiak, bertutearen atal bat direla?

– Bai.

– Orduan, Menon, nirekin jolasean ari al zara?

– Zergatik, bada, Sokrates?

– Oraintxe nik zuri bertutea ez hausteko eta zatikatzeko eskatuta, eta nola erantzun behar zen jakiteko ereduak emanda ere, ez zarelako horretaz arduratu, eta, gainera, batetik, esaten didazu bertutea gauza onak justiziaz lortzeko gai izatea dela; baina, bestetik, justizia hori bertutearen atal bat dela diozu?

– Bai, noski.

– Baina, zuk onartzen dituzunetatik bertutea hau dela ateratzen da: egiten dena bertutearen atal batekin egitea. Izan ere, justizia bertutearen atal bat dela diozu, eta gauza bera horietako bakoitza ere. Zergatik diot, bada, hau? Bertutea oro har zer den esateko eskatuta, zer den esatekin oso urruti zabiltzalako; eta, aldiz, ekintza oro, beti ere bertutearen atal batekin egiten baldin bada, bertutea dela diozu, bertutea oro har zer den esan izan bazenu bezala eta, nik jada ezagutuko banu bezala, zuk bera ataletan zatikatzen baduzu ere. Orduan hasieratik egin behar zaizu berriro galde-ra bera, nik uste dudanez, Menon maitea: zer da bertutea, eta bertutearen atal batekin egindako edozein ekintza bertutea al da? Hori esatea justi-

moriou ajeth~ paša praxi~ ajeth; a] ei]...touto gav ejstin legein, ofan legh/ti~, ofi paša h]meta; dikaiosunh~ praxi~ ajethvejstin. h] oujdokei soi palin deisqai th~ au]h~ ejwths~ew~, a]l oi]ei tina; eij dewai morion ajeth~ ofi ejstin, au]hn mh; eij]lota...

MEN. Ouk emige dokei.

SW. Eijgar kai; menhsai, of egw soi afti apekrinamhn peri; tou`schmato~, apebalomen pou thn toiauthn apokrisin thn dia; twñ efi zhtoumen kai; nhpw w]tologhmenwn epiceirousan apo-krinesqai.

MEN. Kai; ojrw~ ge apebalomen, w`Swkrate~.

SW. Mh; toioun, w`afiste, mhde; su; efi zhtoumenh~ ajeth~ oi]h~ ofi ejstin oi]fu dia; twñ tauth~ moriwn apokrinomeno~ dhlwv sein au]hn ofwouñ, h]a]llo ofiouñ toutw/tw/au]w/tropw/legwn, a]lla; palin th~ au]h~ dehsesqai ejwths~ew~, timo~ ofto~ ajeth~ legei~ a]legei~: h]ou]lew soi dokw legein...

MEN. "Emige dokei~ ojrw~ legein.

SW. Apokrinai toioun palin ej ajch~: tivh~ ajethn einai kai; su; kai; o]f]airov sou...

MEN. «W Swkrate~, hkouon men egwge prin kai; suggenesqai soi ofi su; ou]en allo h]aufov te aporei~ kai; tou; allou poiei~ aporein: kai; nuñ, w` ge moi dokei~, gohteu~i~ me kai; far-mattei~ kai; afecnw~ katepatei~, w`ste meston aporia~ gegonewai. kai; dokei~ moi pantelw~, eijdei ti kai; skw]yai, of]oiotato~ einai tov te eido~ kai; talla tauth/th/plateia/narkh/th/qal attia~ kai; gar au]h ton a]i; plhsiazonta kai; aptomenon narkan poiei; kai; su; dokei~ moi nuñ ejre; toioutow ti pepoihekewai, "narkan": a] hqw~ gar egwge kai; thn yuchn kai; to; stoma narkw, kai; ouk efw ofi apo-krinwmai soi. kaitoi muriaki~ ge peri; ajeth~ pampolou~ logou~ eifhka kai; pro; pol louv, kai; paw eu, w` ge ejmutw ejlokoun: nuñ de; ou]l ofi ejstin to; parapan efw eipein. kai; moi dokei~ eu bou leuesqai ouk ejplewn ejqemde ou]l apodhmn: eijgar xewo~ ej a]lh/polei toiauta poiei~, tav a] w] gok~ apacqeik~.

SW. Panourgō ei, w` Menwn, kai; oj igou ejhpathsav me.

MEN. Timavista, w` Swkrate~...

SW. Gignwskw ou] ef]ekav me hkasa~.

ziarekin egindako edozein ekintza bertutea dela esatea baita. Edo ez al duzu uste galdera bera egin behar denik? Batek bertutearen atal bat zer den jakin dezakeela uste al duzu, bertutea bera ezagutu gabe?

– Ez dut uste.

– Izan ere, oraintxe irudiari buruz erantzun dizudana gogoan baduzu, horrelako erantzuna, oraindik bilatzen ari diren eta adostu gabe dauden hitzen bidez erantzuten saiatzen dena, errefusatu egin dugu.

– Eta zuzen errefusatu dugu, Sokrates.

– Orduan, zuk ere, bikain hori, ez ezazu uste, oraindik bertutea osotasunean zer den bilatzen ari garen bitartean, bere atalen bidez erantzunez, edo beste edozer gauza ere modu horretantxe esanez, erakutsiko diozunik bera inori. Berriro galdera bera egin behar da, beraz: zer bertutez esaten dituzu esaten dituzun gauza horiek? Edo ez dudala ezer esaten iruditzen al zaizu?

– Zuzen esaten duzula iruditzen zait.

– Erantzun ezazu, bada, berriro hasieratik: zer diozue dela bertutea, zuk eta zure adiskideak?

– Ai... Sokrates! Entzunda neukan nik, zurekin elkartu baino lehen ere, zuk zeuk zalantzak eduki eta besteei sortu baino besterik ez duzula egiten. Eta orain, tankera hartzen dizudanez, xarmatu, sorgindu eta besterik gabe ni enkantatzen ari zara, eta ondorioz, zalantzez beteta nago. Eta, pixka bat isekaz aritu baliteke, itxuran eta gainerakoan ere, itsas ikaraio zapal horren erabat antzekoa zarela iruditzen zait. Izan ere, horrek baldartu egiten baitu hurbildu eta ukitzen duen oro, eta zuk ere orain horrelako zerbait egin didazula uste dut. Izan ere, ni benetan baldartuta nago bai ariman eta baita ahoz ere, eta ez dakit zuri zer erantzun. Mila aldiz esan ditut, ordea, bertutearen inguruko hitzaldiak, eta jende askoren aurrean gainera, eta oso ondo; neuri hala iruditzen zitzaidan, behintzat. Orain, ordea, ezin dut esan ezta zer den ere. Eta iruditzen zait ondo erabaki duzula hemendik itsasoz ez alde egitea eta ez emigratzea, izan ere, beste hiri batean, arrotza izanda horrelakoak egingo bazenitu, laster atxilotuko zintuzkete sorgintzat hartuz.

– Maltzurra zara gero, Menon, eta ia engainatu nauzu.

– Zergatik, bada, Sokrates?

– Badakit zergatik konparatu nauzun.

MEN. Tino~ dh;oiçi...

SW. "Ina se ajteikasw. ejw;de;touto oida peri;pantwn twñ kalwñ, ofi caivousin eikazomenoi: lusitelei gar autoi~: kalai; gar oimai twñ kalwñ kai;aiJeikome~ a]l ouk ajteikasomai se. ejw;de;veijmen hJavkh au]h;narkwsa oufw kai;tou~ a]lou~ poiei narkañ, efika au]h~/eijde;mh;ou] oujgar euporwñ au]o~ tou~ a]lou~ poiw`aporeiñ, a]la;panto~ mallon au]o~ aporwñ oufw~ kai;tou~ a]lou~ poiw`aporeiñ. kai;nun peri;ajeth~ o]estin ejw;men ouk oida, su;mentoi i]w~ proteron men h]hsqa prin ejou`a]yasqai, nun mentoi ofio~ ei`ouk eij]oti. ofw~ de;ejjelw meta;sou` skeyasqai kai;suzhthsai ofi potevestin.

MEN. Kai;tira tropon zhthsei~, w`Swkrate~, touto o]nh; oisqa to;parapan ofi estin...poiòn gar w] ouk oisqa proqemenozhthsei~...hJeijkai;ofi malista ejtucoi~ au]w/pw~ ei]h/ofi toutov estin o]su;ouk h]hsqa...

SW. Manqaw oi]on bou]ei legein, w`Merwn. ofa~/touton w] ejistikon logon katagei~, w]ouk a]a estin zhtein ajqrwpw/oufe o]oide oufe o]nh;oide...oufe gar a] o]ge oiden zhtoi`oiden gar, kai;ou]en dei tw`ge toioutw/zhthsew~ oufe o]nh;oiden ou]e;gar oiden ofi zhthsei.

MEN. Oukoun kalw~ soi dokei`legesqai o]logo~ outo~, w`Swkrate~...

SW. Ouk ef]oige.

MEN. "Ecei~ legein ofh/.

SW. "Egwge: ajkhkoa gar ajdrwñ te kai;gunaikwñ sofwn peri;ta;qeia pragmata<

MEN. Tira logon legontwn...

SW. Alhqh, ef]oige dokein, kai;kalw.

MEN. Tira touton, kai;time~ oi]legonte~...

SW. Oi]men legontev ei]si twñ idrewn te kai;twñ idreiwn ofoi~ memel]hke peri;w] metaceirizontai logon oi]oi~ t einai didonai: legei de;kai;Pindaro~ kai;a]loi polloi;twñ poihtwñ ofoi qei]oivei]in. a]de;legousin, tautive]tin: a]la;skopei ei[soi dokousin a]hqh`legein. fasi;gar thn yuchn tou`ajqrwpou einai aj]awaton, kai;tote;men teleutañ o]dh;apoqh]skein kalousi tote;

– Zergatik uste duzu, bada?

– Nik, aldi berean, zu konpara zaitzadan. Nik hori badakit, eder guztiak poztu egiten baitira konparatuak izatean –komeni baitzaie; izan ere, ederren irudiak ere ederrak dira, nik uste–; baina ez zaitut konparatuko. Niri dagokidanez, berriz, ikaraioak, bera baldartuta egonda, baldartzen baldin baditu besteak ere, orduan haren antzekoa naiz; eta bestela, ez. Ez baitzikiet besteei zalantzak eragiten ni neu zalantzarik gabe nagoenean, baizik eta nik neuk inork baino zalantza gehiago edukita, eragiten dizkiet zalantzak besteei ere. Eta orain, berriz, bertuteari dagokionez, ez dakit zer den; baina zuk agian bazenekien nirekin kontaktatu baino lehen, orain ez dakienaren antzekoa bazara ere. Halere, zurekin batera aztertu eta bilatu nahi dut zer den.

– Eta zer den inola ere ez dakizun hori nola bilatuko duzu, Sokrates? Izan ere, ez dakizkizun gauzetatik zein proposatuko duzu bilaketarako? Eta preseski topatuko bazenu, nola jakingo duzu hori dela ez zene-kiena?

– Ulertzen dut zer esan nahi duzun, Menon. Konturatzen al zara zein argudio eztabaidazale dakarzun: gizakiak ezin duela, orduan, dakiena ezta ez dakiena ere bilatu? Dakiena ezingo bailuke bilatu –badakielako, eta horrelako zerbaitek beraz ez daukalako bilaketaren beharrik–, eta ez dakiena ere ez –zer bilatu behar duen ere ez dakielako–.

– Ez al zaizu iruditzen, Sokrates, argudio hori ederki esanda dagoela?

– Niri, behintzat, ez.

– Zertan esan al dezakezu?

– Bai. Izan ere, jainkozko kontuen inguruan jakintsu diren gizon eta emakumeei entzun diet...

– Zer esaten?

– Zerbait egiazkoa eta ederra, nire ustez.

– Zer da hori eta nortzuek esaten zuten?

– Gizon eta emakume apaizek esaten dute, betetzen dituzten zereginen arrazoia emateaz arduratu direnek. Baina Pindarok eta jainkozkoak diren beste poeta askok ere esaten dute. Eta esaten dituztenak hauexek dira –dena den, begira ezazu egia esaten dutela iruditzen ote zaizun–: gizakiaren arima hilezkorra dela diote, eta batzuetan bukatu egiten dela

de;palvin gimesqai, apollusqai d oule pote: dein dh;dia;tauta wJ
osiwtata diabiwnai ton bion: oisin gar aJ<

Fersefowa poinan pala iou penqeo~

dexetai, eij ton uferqen aJ ion keiwn ejatw/efei>

ajdidoi`yuca; palin,

ek tañ basil hē~ agauoi;

kai;sqewei kraipnoi;sofia te megistoi

afidre~ aukont : ej de;ton loipon crown hfwe~ agnoi;

pro; ajqrwpwn kaleuntai.

"Ate ouñ hJyuch;ajawatov te ouša kai;pollaki~ gegonuiā,
kai;erakuiā kai;ta;ejqade kai;ta;ej "Aidou kai;panta crhwata,
ouk estin ofi ouj memaqhen: wste oujen qaumaston kai;peri;
ajeth~ kai;peri;aJ lwn oiort einai auñn ajamnh sqhñai, afe kai;
proteron hpistato. afe gar th~ fusew~ ajash~ suggenou~ oufh~,
kai; memaqhkuia~ th~ yuch~ afanta, oujen kwlwi ej monon
ajamhsqenta<o> dh; maqhsin kaloušin ajqrwpoi<takla panta
auñon ajourein, ejw ti~ ajdreio~ h;kai;nh;apokamh/zhtwn: to;gar
zhtein afa kai;to;manawein ajamhshi~ oJ on estin. oukoun dei
peiyesqai toutw/tw/ ejistikw/ logw/ outo~ men gar aJ hñ~ ajgou;
poihsaien kai;eJtin toi~ malakoi~ twñ ajqrwpwn hdu; akousai,
ofe de;ejgatikouv te kai;zhthtikou; poiei: w/egw;pisteuwn aj h-
qeieinai ejelw meta;sou`zhtein ajeth;ofi estin.

MEN. Nai,w\Swkrate~: ajla;pw~ legei~ touto, ofi oujman-
qawomen, ajla;hñ kaloumen maqhsin ajamhsiv eJtin...efei~ me
touto didaxai wJ oufw~ efei...

SW. Kai;af ti eipon, w\Mewwn, ofi panourgō~ ei\ kai;nun
ejwta~ eije fw se didaxai, oJ oufhmi didachñ einai ajl ajamnh
sin, ifa dh;euju; faiwmai aufo; ejnautw/tajiantia legwn.

MEN. Oujma;ton Dia, w\Swkrate~, oujpro; touto bleya-
eipon, ajl upo;tou efhou~: ajl ei[pw moi efei~ ejdeixasqai ofi
efei wJper legei~, efdeixai.

SW. All eJti men oujradion, ofw~ de;ejelw proqumhqhñai
sou efeka. ajlawni proskaleson twñ pollwn ajkolouwn toutw-
ni;twñ sautou efa, oftina boulei, ifa ej toutw/soi ejpideixwmai.

–hiltzeari deitzen diotena–, eta besteetan, berriz, atzera jaio, baina suntsitu inoiz ez. Eta horregatik bizi behar dela ahalik eta santuen; izan ere...

*Persefonek antzinako atsekaberen baten zigorra
betearazi dien haien arimak bederatzigarren urtean berriro
goiko zerura bidaltzen ditu, eta
horietatik errege nobleak
eta indarrez beteriko gizonak eta jakinduriaz handienak
sortzen dira; eta gizakiek, betiko, heroi santuak deituko diete.*

Beraz, arimak, hilezkorra izanik eta askotan jaioa, eta gauza asko ikusia, bai hemengoak eta baita Hadesenekoak ere, ez dago ikasi ez due-nik. Horrela, ez dago zertan harriturik, gogoratzeko gai baldin bada behintzat, bai bertuteaz bai besteez, alegia lehenago ere bazekizkien gauza horietaz. Izan ere, natura osoa homogeneous denez, eta arimak gauza guztiak ikasita edukita, ezerk ez du eragozten gauza bat bakarra gogoratzen duenak –gizakiek ikastea deitzen duten hori–, horrek gainera-ko guztiak ere aurkitzea, ausarta baldin bada eta bilaketan nekatzen ez baldin bada. Izan ere, bilatzea eta ikastea gogorapena baitira azken batean. Ez zaio argudio eztabaidazale horri kasu egin behar, beraz, nagi bihurtuko baikintuzke, eta gizaki belaxkenek dute gustuko argudio hori entzutea; beste honek, ordea, langile eta bilatzaile bihurtzen gaitu. Nik, azken hau egia dela sinetsita, zurekin batera bilatu nahi dut bertutea zer den.

– Bai, Sokrates. Baina nola diozu hori, hau da, ez dugula ikasten, baizik eta ikaspena deitzen duguna gogorapena dela? Hori horrela nola den irakats al zeniezadake?

– Oraintxe esan dut, Menon, maltzurra zarela; eta orain, berriz, galdetzen duzu irakats ote diezazukedan, nik irakaspena ez, gogorapena baizik dela diodana, segituan ni neu neure aurkakoak esanez ager nadin.

– Ez, Zeusarren, Sokrates! Ez dut horri begira esan, ohituragatik baizik. Baina, nolabait erakuts badiezadakezu diozun bezala dela, erakutsiezadazu.

– Ez da erraza, ordea! Halere, zuregatik ahaleginak egin nahi ditut. Ekariezadazu, bada, zure zerbitzari ugari hauetako bat, nahi duzuna, berarekin froga diezazudan.

MEN. Pawu ge. deuŕo proſelqe.

SW. "Ei lhn mew eſti kai; eJlhnizei...

MEN. Pawu ge sfouŕa, oijkogenhvge.

SW. Proſece dh; toſ nouh opſoter aſ ſoi faihtai, hJaja
mimhſkomeſno~ hJmanqawſn par ejnou.

MEN. Alla; proſexw.

SW. Eijpe; dhvmoi, w\pai, gignwſkei~ tetragwſnon cwrion ofi
toioutou eſtin...

PAI. "Egwge.

SW. "Eſtin ouh tetragwſnon cwrion iſa~ eſon ta; gramma;
tauta~ paſa~, tettara~ ouſa~...

PAI. Pawu ge.

SW. Oujkai; tautasi; ta; dia; meſou eſtin iſa~ eſon...

PAI. Naiv

SW. Oujkouh eiſ aſ toiouton cwrion kai; meizon kai; eJlatton...

PAI. Pawu ge.

SW. Eijjouh eiſ auſh hJpleura; duoih podoih kai; auſh duoih,
poſwn aſ eiſ podwih to; oJ on... wJde de; ſkopei: eijh tauth/duoih
podoih, tauth/de; edo; podo; monon, aJlo ti aſax aſ hñ duoih
podoih to; cwrion...

PAI. Naiv

SW. Epeidh; de; duoih podoih kai; tauth/aJlo ti hJdi; duoih
gignetai...

PAI. Gignetai.

SW. Duoih aſa di; gignetai podwih...

PAI. Naiv

SW. Poſoi ouh eiſin oiJluw di; pote... logiſameno~ eijpex

PAI. Tettare~, w\ſwkrate~.

SW. Oujkouh genoit aſ toutou tou`cwrion eſeron diplav
ſion, toiouton deviſa~ eſon paſa~ ta; gramma; wſper touto...

PAI. Naiv

SW. Poſwn ouh eſtai podwih...

- Oso ondo. Zu, zatoz hona.
- Grekoa al da eta grekoz egiten al du?
- Ederki gainera, etxean jaioa da eta.
- Adi egon zaitez, bada, ea zer iruditzen zaizun: gogoratzen edo nigandik ikasten ari dela.
- Egongo naiz, bada.
- Esaidazu, mutil, ba al dakizu gainazal karratu bat horrelakoa dela⁷?
- Bai.
- Beraz, gainazal karratua marra hauek guztiak, lau direnak, berdinak dauzkana da?
- Bai, noski.
- Ez al da erdiko marra hauek ere berdinak dauzkana⁸?
- Bai.
- Eta horrelako gainazala ezingo litzateke handiagoa edo txikiagoa izan?
- Bai, noski.
- Orduan, alde hau bi oinekoa balitz eta beste hori ere bi oinekoa, osoa zenbat oinekoa⁹ litzateke? Azter ezazu horrela: hemen bi oinekoa balitz, eta hor, berriz, oin batekoa bakarrik¹⁰, gainazala ez al litzateke behingoan bi oinekoa izango?
- Bai.
- Baina hor ere bi oinekoa denez, ez al da bi aldiz bi oinekoa bihurtzen?
- Halaxe bihurtzen da, bai.
- Orduan, bi aldiz bi oinekoa bihurtzen da, ezta?
- Bai.
- Zenbat dira, bada, bi oinak bi aldiz? Kalkula ezazu eta esan.
- Lau, Sokrates.
- Gainazal honen bikoitza den beste bat gerta al liteke, baina antzekoa, honek bezala alde guztiak berdinak dauzkana?
- Bai.
- Zenbat oinekoa izango da, bada?

PAI. Oktwv

SW. Fere dhypeirw`moi eipein phlikh ti~ e`stai ekeinou hJ grammh;e`kasth. hJen gar toude duoìn podoiìn: ti/de;hJekinou tou` diplasiou...

PAI. Dhlon dhyw`Swkrate~, ofi diplasiw.

SW. Ôdraz, w`Menwn, wJ egw;touton oujlen didaskw, ajl ejwtw`panta...kai;nuñ outo~ oi`etai eijlenai opoia e`stin af h+ to; oktwpoun cwriw genhsetai: hJoujdokei`soi...

MEN. "Emige.

SW. Oiden ouh...

MEN. Oujdhta.

SW. Oi`etai dege apo;th~ diplasiw~...

MEN. Naiv

SW. Qew`dh;aufon ajanimhskomenon efexh~, wJ dei`ajanimhskesai.Su;devmoi lege: apo;th~ diplasiw~ grammh~ fhz to; diplasion cwriw gignesqai...toionde legw, nh;tauth`nen makrow, th/de;bracuvaj la;i`son pantach`e`stw w`sper touti ydiplasion de; toutou, oktwpoun: ajl ofa eijefi soi apo;th~ diplasiw~ dokei`e`esai.

PAI. "Emige.

SW. Oujkouñ diplasiw aufh tauth~ gignetai, ah e`devan tosauthn prosqwnen ejqende...

PAI. Panu ge.

SW. Apo;tauth~ dhyfhz, e`stai to;oktwpoun cwriw, ah tev ttare~ tosaufai genwntai...

PAI. Naiv

SW. Anagraywmeqa dh;ap aufh~ isa~ tettara~. a`llo ti hJ touti;ah eijh o`fhz to;oktwpoun einai...

PAI. Panu ge.

SW. Oujkouñ ej aufw`e`stin tauti;tettara, wh e`kaston i`son toutw`e`stin tw`tetrapodi...

PAI. Naiv

SW. Poson ouh gignetai...oujtetraki~ tosouton...

– Zortzikoa.

– Ea, bada, saia zaitez niri esaten horren alde bakoitza zer luzera-koa izango den. Izan ere, honena bi oinekkoa da; bikoitza den horrena, berriz, zenbatekoa?

– Argi dago, Sokrates, bikoitza izango dela.

– Ikusten duzu, Menon, ez diodala ezer irakasten, zerbait galde-tzen diodala baizik? Eta orain honek uste du zortzi oineko gainazala sor-tzeko aldea zenbatekoa den badakiela; edo ez al zaizu iruditzen?

– Niri, bai.

– Ba al daki, ordea?

– Ez, noski.

– Baina bikoitza dela uste du.

– Bai.

– Begira ezazu nola gogoratuko den jarraian, gogoratu behar den bezala, hain zuzen ere.

Zuk esaidazu: marra bikoitzetik gainazal bikoitza sortzen dela al diozu? Horrelakoa diot, ez hemen luzea eta hor laburra, baizik eta hau bezala, alde guztietan berdina izan dadila, baina honen bikoitza, zortzi oinekkoa. Begira ezazu oraindik ere iruditzen ote zaizun marra bikoitzetik sortuko dela.

– Niri bai.

– Marra hau ez al da bikoitza bihurtzen, luzera bereko beste bat hemendik eransten badiogu?¹¹

– Noski, bai.

– Eta zortzi oineko gainazala marra honetatik¹² sortuko dela esa-ten al duzu, luzera bereko lau gertatzen badira?

– Bai.

– Marraz ditzagun honetatik lau marra berdinak¹³. Ez al litzateke hori zortzi oinekkoa dela diozuna?

– Erabat, bai.

– Baina ez al daude bere barruan lau hauek¹⁴, eta beraietako bakoitza lau oineko honen berdina ez al da?

– Bai.

– Zer tamainatakoa sortzen da, orduan? Ez al da lau aldiz handiagoa?

PAI. Pw~d ouf.

SW. Diplasion ouh ejstin to;tetraki~ tosouton...

PAI. Oujma;Dix.

SW. Alla;posaplasion...

PAI. Tetraplasion.

SW. Apo; th~ diplasix~ afa, w\pai,` oujdiplasion ajla;
tetraplasion gignetai cwriw.

PAI. Alhqh`legei~.

SW. Tettarwn gar tetraki~ ejstin ellkaideka. oujix

PAI. Naiv

SW. Oktwpoun d apo;poix~ grammh~...ouji;apo;men tauth~
tetraplasion...

PAI. Fhmiv

SW. Tetrapoun de;apo;th~ hmisea~ tauthsi;toutiv

PAI. Naiv

SW. Eien: to;de;oktwpoun oujtoude men diplasiow ejstin,
toutou de;hmisu...

āPAI. Naiā

SW. Ouj apo;men meixono~ estai h]tosauth~ grammh~, apo;
ejattono~ de;h]toshdixh]ouf.

PAI. "Emoige dokei`oufw.

SW. Kalw~: to;gar soi dokoun touto apokriwou. kaivmoi
lege: ouj h]de men duoiñ podoiñ hñ, h]le;tettarwn...

PAI. Naiv

SW. Dei`afa thn tou`oktwpodo~ cwriw grammh~ meixw men
einhai thsde th~ dipodo~, ejatw de;th~ tetrapodo~.

PAI. Dei`

SW. Peirw`dh;legein phl ikhn tina;fh/ authn einai.

PAI. Tripoda.

SW. Oukouñ a]per tripou~ h]to;hmisu tauth~ proslhyome-
qa kai;estai tripou~...duw men gar oi]de, oJde;ei|: kai;ejqende
wJautw~ duw men oi]de, oJle;ei|: kai;gignetai touto to;cwriw oJfh/

– Nola ez?

– Lau aldiz handiagoa bikoitza da, beraz?

– Ez, Zeusarren!

– Zenbat aldiz handiagoa, orduan?

– Lau aldiz handiagoa.

– Orduan, marra bikoitzetik ez da gainazal bikoitza sortzen, mutil, lau aldiz handiagoa baizik.

– Egia diozu.

– Lau aldiz lau hamasei baita. Ezta?

– Bai.

– Orduan, zein marratetik sortzen da zortzi oinekoa? Honetatik¹⁵ ez al da lau aldiz handiagoa sortzen?

– Baietz diot nik.

– Eta marra erdi honetatik¹⁶ lau oineko hau sortzen al da?

– Bai.

– Ederki. Eta zortzi oinekoa ez al da honen bikoitza eta horren erdia¹⁷?

– Bai.

– Ez al da marra hau¹⁸ baino luzeago eta bestea¹⁹ baino laburrago den marra batetik sortuko? Edo ez?

– Niri, behintzat, hala iruditzen zait.

– Ongi! Zuri iruditzen zaizuna erantzun behar duzu, bada. Eta esaidazu: marra hau ez al zen bi oinekoa, eta hori, berriz, laukoa?

– Bai.

– Orduan, zortzi oineko gainazalaren marrak bi oineko hau baino luzeago izan behar du, eta lau oineko hori baino laburragoa.

– Hala izan behar du, bai.

– Saia zaitetz esaten zein tamainatakoa den.

– Hiru oinekoa.

– Hiru oinekoa baldin bada, honen²⁰ erdia gehituko dugu eta hiru oinekoa izango da, ez? Hauek bi oin baitira, eta hori bat. Eta hemen, era berean, hauek bi dira, eta hori bat²¹; eta horrela, diozun gainazal hori²² sortzen da.

PAI. Naix

SW. Oukouñ aḥ h̄th̄e triwñ kai;th̄e triwñ, to;ol on cwrion triwñ tri; podwñ gigmetai...

PAI. Fair̄etai.

SW. Trei~ de;tri; posoi ei;si;pod~...

PAI. Enneα.

SW. "Edei de;to;diplasion poswn eihai podwñ...

PAI. Oktwv

SW. Ouj af apo;th̄ tripodovpw to;oktwpoun cwrion gignetai.

PAI. Oujdhta.

SW. All apo;poia~...peirw`h̄m̄n ei;pein akribw~: kai;eijnh; boulei ajriqmein, aj la;deixon apo;poia~.

PAI. All a;ma;ton Dia, w`Swkrate~, e;gwge ouk oida.

SW. Ennoei~ au,\w`Menwn, ou|e;stin h̄lh badizwn o;de tou` ajamimhskesqai...o;fi to;men prwton h̄lei men ou|h̄fi~ e;stin h̄lou` oktwpodo~ cwrion grammh;w;sp̄er ou;le; nuñ pw oiden, ajl ouh w;etog au;thn tote ei;lewai, kai;qarralew~ a;pekriweto w;J ei;lwv, kai;ou; h̄geito aporein: nuñ de;h̄geitai aporein h̄lh, kai;w;sp̄er ouk oiden, ouj oi;etai ei;lewai.

MEN. Alhqh`legei~.

SW. Oukouñ nuñ beltion e;ei peri;to;pragma o;ouk h̄lei...

MEN. Kai;toutovmoi dokei~.

SW. Aporein ouh au;ton poihsante~ kai;narkañ w;sp̄er h;J narkh, mwñ ti e;playamen...

MEN. Ouk e;f̄nige dokei~.

SW. Proufgou gouñ ti pepoihkamen, w;J e;fike, pro; to;e;xeu-rein o;ph̄e;ei: nuñ men gar kai;zthseien aḥ h̄dew~ ouk ei;lwv, tote de;radiw~ aḥ kai;pro; pollou; kai;pollaki~ w;et aḥ eu`legein peri;tou`diplasiou cwrion, w;J dei`diplasion thn grammh̄n e;ein mh̄kei.

MEN. "Eoiken.

- Bai.
- Orduan, hemen hiru oinekora baldin bada eta hor ere bai, gainazal osoa hiru aldiz hiru oinekora gertatzen da?
- Argi dago.
- Hiru aldiz hiru zenbat oin dira?
- Bederatzi.
- Eta gainazal bikoitzak zenbat oinekora izan behar zuen?
- Zortzikoa.
- Orduan, hiru oinoko marrik ez da orain ere zortzi oinoko gainazala sortzen.
- Ez, noski.
- Nolako marrik, orduan? Saia zaitez niri zehatz esaten. Eta ez baduzu kalkulurik egin nahi, erakutsiezaguzu nolako marra den.
- Baina, Zeusen izenean, Sokrates, nik ez dakit!
- Konturatzen al zara berriro, Menon, hau jada gogoratzearen bidean non dabilen? Hasieran ez zekiela zortzi oinoko gainazalaren marra zein zen, eta orain ere ez daki; baina orduan bazekiela uste zuen, eta konfiantza osoz erantzuten zuen bazekiela, eta ez zuen uste arazorik zuenik. Orain, ordea, arazoak dituela uste du, eta erantzuna ez dakienez, ez du uste badakienik ere.
- Egia diozu.
- Orduan, ez al dago orain egoera hobean ez zekien gauzarekiko?
- Hala iruditzen zait.
- Orduan, arazoak eragitean eta ikaraioak bezala baldartzean, kalterik egin al diogu?
- Niri ez zait iruditzen.
- Zerbait lagungarria egin diogu, orduan, antza denez, arazoa nola den asmatzeko. Izan ere, orain, ez dakienez, gusturago bilatuko du; lehen, berriz, maiz, eta erraz jende ugariaren aurrean uste izango zukeen gainazal bikoitzari buruz ondo esaten ari zela, eta luzeran marra bikoitza eduki behar duela esango zukeen.
- Hala dirudi.

SW. Oífi ouh a^h au^hon proteron epiceirh^{sai} zhtein^h h^{man}-
qawein touto o^weto eij^{ewai} ouk eij^{lw}, prin eij a^{poria}n katepe-
sen h^{ghsaweno}~ mh;eij^{ewai}, kai;e^{pouhsen} to;eij^{ewai}...

MEN. Ou^{moi} dokei, w^{Swkrate}~.

SW. "Wn^{hto} a^{fa} narkh^{sa}~...

MEN. Dokei^{moi}.

SW. Skeyai dh;ek tauth~ th~ a^{poria}~ ofi kai;a^{jeurhsei}
zhtwn^{met} e^{jmu}, ou^{len} a^jl h^{ej}wtwn^{to}~ e^{jmu} kai;ou^jdidaskonto~:
fulatte de;a^h pou euf^h/me didaskonta kai;diexiow^{ta} au^{tw}/a^jla;
mh;ta; toutou doxa~ a^{jer}wtwn^{ta}.

Lege gar^{moi} suvoujto;men tetrapoun touto h^uin e^{sti} cwr-
ion...manqawei~...

PAI. "Egwge.

SW. "Eteron de;au^{tw}/prosqeimen a^h touti;i^{son}...

PAI. Naiv

SW. Kai;triton to^{de} i^{son} e^{katerw}/toutwn...

PAI. Naiv

SW. Oukouⁿ prosanaplhrwsaim^{eq} a^h to;ej th^{gwnia}/to^{de}...

PAI. Panu ge.

SW. "Allo ti ouⁿ genoit a^h tettara i^{sa} cwria^{tade}...

PAI. Naiv

SW. Ti^{ouⁿ}...to;o^lon to^{de} posaplasion tou^{de} gign^{etai}...

PAI. Tetraplasion.

SW. "Edei de^{ge} diplasion h^uin genes^{qai}: h^{loujmenh}sai...

PAI. Panu ge.

SW. Oukouⁿ e^{stin} auth gramm^h;ek gwnia~ eij gwniaⁿ a^{tina}°
temnousa di^{va} e^kaston toutwn twⁿ cwriwⁿ...

PAI. Naiv

SW. Oukouⁿ tettare~ au^{tai} gign^{ontai} gramm^{ai};i^{sa}i, periev
cousai touti;to;cwriwⁿ...

PAI. Gign^{ontai} gar.

SW. Skopei dh^{vphli}kon ti^estin touto to;cwriwⁿ...

– Jakin gabe, bazekiela uste zuen hori bilatzen edo ikasten saiaturko litzatekeela uste al duzu, bada, arazoak izan eta ez dakiela konturatu baino lehen, eta jakitea desiratu baino lehen?

– Ez dut uste, Sokrates.

– Baldartu izanak onura ekarri dio, orduan?

– Nik hala deritzot.

– Begira ezazu orain, arazo horretatik abiatuta aurkituko duena nirekin batera bilatzerakoan, ez diodala irakasten eta galdetu besterik ez diodala egiten. Zain ezazu badaezpada ni berari irakasten eta azaltzen harrapatzen banauzu ere, eta ez bere iritziak galdetzen.

Esaidazu, bada, zuk: ez al daukagu hemen lau oineko gainazal bat²³? Ulertzen al duzu?

– Bai.

– Beste gainazal berdin hau erantsi al diezaiokegu²⁴?

– Bai.

– Eta hirugarren hau, horietako bakoitzaren berdina dena²⁵?

– Bai.

– Ezin al dugu, gainera, angelu hau osatu²⁶?

– Bai, noski.

– Ez al lirateke lau gainazal berdin hauek sortuko?

– Bai.

– Zer, bada? Osotasun hau²⁷ beste hau²⁸ baino zenbat aldiz handiagoa da?

– Lau aldiz.

– Baina bikoitza bihurtu behar zitzaigun. Edo ez al zara gogoratzten?

– Oso ondo, bai.

– Orduan, angelutik angelura doan marra honek²⁹ ez al du gainazal horietako bakoitza bitan zatitzen?

– Bai.

– Ez al dira lau marra berdin horiek sortzen, eta gainazal hori³⁰ inguratzen?

– Hala sortzen dira, bai.

– Azter ezazu orain: zein tamainatakoa da gainazal hori?

PAI. Oujmanqaww.

SW. Ouj; tettaww on twn toutwn hñisu eñastou eñasth hJ grammh; apotetmhken ejtov...h]oul.

PAI. Naiv

SW. Posa ouh thlikauta ej toutw/estin...

PAI. Tettara.

SW. Posa de; ej twde...

PAI. Duw.

SW. Ta; de; tettara toin duoin tivistin...

PAI. Diplasia.

SW. Tode ouh posapoun gignetai...

PAI. Oktwpoun.

SW. Apo; poia~ grammh~...

PAI. Apo; tauth~.

SW. Apo; th~ ejk gwnia~ ej gwniam teinoush~ tou tetrapou do~...

PAI. Naiv

SW. Kalousin dege tauthn diametron oi Isofistaivwst ej tauth/diametro~ ofoma, apo; th~ diametrou ah, wJ su; fh~, w\pai` Merwno~, gignoit ah to; diplasion cwriw.

PAI. Panu men ouh, w\Swkrate~.

SW. Tivsoi dokei, w\Merwn...estin hñtina doxan ouj autou` outo~ ajekrinato...

MEN. Ouk, ajl eautou`

SW. Kai; mh ouk hñei ge, wJ efamen ojigon proteron.

MEN. Alhqh` legei~.

SW. Enhšan dege autw/autai aiJloxai: h]oul.

MEN. Naiv

SW. Tw/ouk ejloti afa peri; wñ ah mh; ejlh/estis aj hqei~ doxai peri; toutwn wñ ouk oide...

MEN. Fainetai.

- Ez dut ulertzen.
- Ez al du marra bakoitzak lau gainazal horietako bakoitzaren erdia barnean bereizi? Ala ez?
- Bai.
- Tamaina horretako zenbat erdi daude horretan³¹?
- Lau.
- Eta zenbat honetan³²?
- Bi.
- Eta zer da lau birekiko?
- Bikoitza.
- Eta hau³³ zenbat oinekoa da, bada?
- Zortzi oinekoa.
- Zein marratatik?
- Horretatik.
- Lau oineko gainazalaren angelutik angelura doan marratik?
- Bai.
- Adituek horri diagonalak deitzen diote. Horrela, horren izena diagonalak baldin bada, diagonaletik sortuko litzateke gainazal bikoitza, zuk diozunez, Menonen mutila.
- Erabat, bai, Sokrates.
- Zer iruditzen zaizu, Menon, berea ez den iritzirik erantzun al du?
- Ez, bereak ziren.
- Eta, halere, lehentxeago genioen bezala, lehen ez zekien.
- Egia diozu.
- Iritzi horiek bere baitan zeuden, orduan. Edo ez?
- Bai.
- Orduan, ez dakienak, ez dakizkien gauzei dagokienez, egiazko iritziak dauzka ez dakizkien horiei buruz?
- Hala dirudi.

SW. Kai;nuñ mew ge auſw~wſper oſar aſti ajaſekimñtai aiJ
doxai auſai: eijde;auſow ti~ ajerhſetai pollaki~ ta;auſa;tauta
kai;pollach~oiſq ofi teleutwn oujleno; hñton akribw~ epithſe
tai peri;toutwn.

MEN. “Eoiken.

SW. Oujkouñ oujleno; didaxanto~ aJl ejwthsanto~ epithſv
setai, aJal abwn aufo; ej auſou`thñ epithñhn...

MEN. Naiv

SW. To;de;aJal anbarein auſon ej auſw~epithñhn ouk aja-
nimhſkesqai;eſtin...

MEN. Pawu ge.

SW. «Ar ouñ oujthñ epithñhn, hñ nuñ outo~ eſei, hſoi
eJ abew pote hJaji;eiden...

MEN. Naiv

SW. Oujkouñ eijmen aji;eiden, aji;kai;hñ epithñwn: eijde;
eJ abew pote, ouk aJ eJ ge tw~nuñ biw~eij hfw; eiJ. hJdediſacen ti~
touton gewmetrein...outo~ gar poihsai peri;pash~ gewmetria~ tauj
ta;tauta, kai;twñ aJlwn maqhmatwn aJantwn. eſtin ouñ oſti-
touton panta dediſacen...dikaio~ gar pou ei~eijlemai, aJlw~ te
epeidh;ej th~ſh~oikia/gegonen kai;teſtaptai.

MEN. All oida eJwge ofi oulei; pw pote ejliſaxen.

SW. “Ecei de;tauta~ ta; doxa~, hJoujix.

MEN. Anagh, w~Swkrate~, fainetai.

SW. Eijde;mh;ej tw~nuñ biw~l abwn, ouk hJh touto dhlon, ofi
ej aJlw~tini;croww~eide kai;ejnemaqhkei...

MEN. Fainetai.

SW. Oujkouñ outo~vgeveſtin o.crown~ of ouk hñ aJqrwpo~...

MEN. Naiv

SW. Eijouñ of t aJ h~crown kai;oJ aJ mh;h~aJqrwpo~, ejev
sontai auſw~aJ hqei~ doxai, ai~ejwthsai epegerqeisai epithñmai
gignontai, ak ouñ ton aji;crown memaqhkuia eſtai hJyuch;auſou...
dhlon gar ofi ton panta crown eſtin hJouk eſtin aJqrwpo~.

MEN. Fainetai.

– Eta orain iritzi horiek amest bat bezala esnatu zaizkio. Baina batek maiz eta era askotan galdetuko balio, jakin ezazu azkenean beste edozeinek bezain zehatz jakingo lukeela horiei buruz.

– Hala dirudi.

– Orduan, ez al du jakingo inork irakatsi gabe, galdetuz baizik, berak bere burutik zientzia berreskuratuz?

– Bai.

– Eta batek bere burutik zientzia berreskuratzea, ez al da gogoratzea?

– Bai, noski.

– Orduan, horrek orain daukan zientzia, noizbait jaso zuen edo beti eduki zuen, ezta?

– Bai.

– Beraz, betidanik baldin bazekien, orduan beti izan da jakituna; eta noizbait jaso baldin bazuen, berriz, oraingo bizitzan behintzat ez zuen jasoko. Edo norbaitek irakatsi dio geometria? Horrek horixe bera egingo baitu edozein geometriaren inguruan, eta gainerako ikasgai guztien inguruan ere bai. Horri horiek guztiak irakatsi dizkion norbait ba al da akaso? Zuk jakin beharko zenuke, noski, batez ere zure etxean jaio eta hezi delako.

– Badakit nik, ordea, ez dizkiola inoiz inork irakatsi.

– Baina, iritzi horiek badauzka, ala ez?

– Zalantzarik gabe, Sokrates, badauzka.

– Eta oraingo bizitzan ez baditu jaso, ez al dago jada argi honako hau: beste garai batean bazeuzkala eta ikasiak zituela?

– Argi dago, bai.

– Garai hori ez al da akaso oraindik gizakia ez zenekoa?

– Bai.

– Orduan, bai gizakia den garaian, eta baita ez denean ere, egiazko iritziak baldin badauzka, galderak eginez esnatuta, zientzia bihurtzen direnak, ez al zuen, orduan, bere arimak, betiko denboran jakingo? Izan ere, garbi baitago gizakia denbora osoan zehar existitzen dela edo bestela ez dela existitzen.

– Argi dago.

SW. Oukoun eijaþi;hJal hweia hñin twñ oñtwñ eñtin eñ th/
yuch/ajawato~ aþ hJyuch;eiñ, wñte qarrouñta crh;oññ;tugcawei~
epistaweno~ nuñ touto d eñtin oññ;mennhmeno~ epiceireiñ zhtein
kai;ajiammhskesqai...

MEN. Eu moi dokei~ legein, wSwkrate~, ouk oid ofw~.

SW. Kai;gar eñw;ejmoi,wMenwn. kai;ta;mew ge aJ la ouk aþ
pawu uper tou logou diiscurisaimhn: ofi d oiþweno dein zhtein a}
mhñti~ oiden beltiou~ aþ eimen kai;ajdrikwteroi kai;hñton ajgoi;
hleiioiþimeqa a}ññ;epistameqa mhde;dunaton einai eußein mhde;
dein zhtein, peri;toutou pawu aþ diamacoimhn, eijoiþvte eiññ, kai;
logw/kai;efgw/

MEN. Kai;touto mew ge dokei~ moi eu legein, wSwkrate~.

SW. Boulvei ouñ, epeidh;oñonooumen ofi zhthteon peri;ou mhv
ti~ oiden, epiceirhswnen koinh/zhtein tiþot eñtin ajethv.

MEN. Pawu men ouñ. oujmento, wSwkrate~, aJl egwge
eþeino aþ hñlista, oper hñomhn to;prwton, kai;skeyaimhn kai;
ajkousaimi, poteron wJ didaktwofiti auþwñei epiceireiñ, hJwJ fuv
sei hJwJ timi pote; tropw/paragignomenh~ toi~ ajqrwpoi~ th~
ajeth~.

SW. All eijmen eñw;hkcon, wMenwn, mh;monon ejnautou`
aJ la;kai;sou, ouk aþ eþkeyameqa proteron eife didakton eife ouj
didakton hJjethyprin ofi eñtin prwton ejzhthsamen auþovepidh;
de;su;sautou`men ouñ epiceirei~ afcein, iñ dh;ej euqero~ hñ,
ejnou`de;epiceirei~ te afcein kai;afcei~, sugcwrhsomaivsoi<ti v
gar crh;poiein...<eþiken ouñ skepteon einai poiðw tiveñtin oññhw
iñmen ofi eñtin. eijmhñti ouñ aJ la;smikrow gevmoi th~ ajch~ cala-
son, kai;sugcwrhson ej upoqesew~ auþo;skopeiñsqai, eife didak-
ton eñtin eife ofwsoun. legw de;to;ej upoqesew~ wñe, wñper oiJ
gewmetrai pollaki~ skopountai, epeidañ ti~ efhtai auþou, oiþñ
peri;cwriou, eijoiþv te ej tonde ton kuklon tonde to;cwriou trigw-
non ejtaqhñai, eiþoi aþ ti~ ofi Aouþw oida eij eñtin touto
toiouton, aJl wñper mew tina upoqesin proufgou oiñai eñcin
pro; to;pragma toiande: eijmew eñtin touto to;cwriou toiouton
oiþñ para;thñ doqeisan auþou`grammhñ parateiwanta ejleipein
toioutw/cwriw/oiþñ aþ auþo;to;paratetamenon hñAJ lo ti sunbaiv
nein moi dokei; kai;aJ lo au,`eijaJluraton eñtin tauta pazein. upo-

– Beraz, gauzen egia gure ariman baldin badago beti, arima hilez-korra izango litzateke. Eta, ondorioz, orain ausaz ez dakizuna –eta hori gogoratzen ez duzuna da– konfiantzaz saiatu behar duzu bilatzen eta gogoratzen, ez?

– Ez dakit nola, baina ondo ari zarela esaten iruditzen zait, Sokrates.

– Niri ere bai, bada, Menon. Gainerako puntuetan, ordea, ez nintzateke argudioan hainbeste tematuko. Baina pentsatzen dut batek ez dakizkienak bilatu behar dituela, hobeak, ausartagoak eta ez hain alferrak izateko, eta ez kontrakoa, alegia dakizkigunak ezin direla aurkitu eta ez direla bilatu ere egin behar. Horren alde bai, erabat gogor borrokatuko nuke, ahal banu, bai hitzez eta bai egitez.

– Eta hori ere ondo diozula iruditzen zait niri, Sokrates.

– Batek ez dakiena bilatu behar delakoan ados gaudenez, nahi al duzu gu biok bertutea zer den elkarrekin bilatzen saiatzea?

– Bai, noski. Baina ez, Sokrates, hala ere hasieran galdetzen nizun hura aztertu eta entzungo nuke gustura: bertuteari irakasgarria den zer-baiti bezala heldu behar zaion, edo gizakiei berez edo beste nolabait sortzen ote zaien.

– Bada, nik neuregan bakarrik ez, zugar ere aginduko banu, Menon, ez genuke lehenengo bertutea irakasgarria den edo ez aztertuko, aurretik bera zer den bilatu baino lehen. Baina, zu ez zarenez zuregan ere agintzen saiatzen –libre izan zaitezen, noski–, baina nigan, berriz, agintzen saiatzen zarenez, eta agindu ere agintzen duzunez, amore emango dizut –zer egin behar dut bestela?–. Beraz, dirudienez, zer den oraindik ez dakiguna nolakoa den aztertu behar dugu. Baina, erabat ez bada ere, pixka bat laxa nazazu zure agintetik eta utz iezadazu bertutea irakasgarria den edo nolakoa den hipotesi batetik aztertzen. Eta hipotesi batetik zentzu honetan diot: geometrilariak maiz aztertzen duten bezala, batek, adibidez, gainazal bati buruz gainazal triangeluar hau zirkulu honetan inskribatu ote daitekeen galdetzen dienean, geometrilari batek esango luke: «Oraindik ez dakit gainazal hori horrelakoa ote den, baina auzi honetarako hipotesi hau lagungarri izan daitekeela uste dut: gainazal honek, bere marra horretatik marraztuz gero, bera bezalakoa gainazal bat uzten baldin badu kanpoan, emaitza bat izango dela uste dut; eta hori ezinezkoa baldin bada, berriz, beste bat. Eta horrela, gai-

qeweno~ ouh ejelw eipein soi to;sumbainon peri;th~ ejtasew~ auj
 tou`eij ton kuklon, eife ajlunaton eife mhv oufw dh; kai; peri;
 ajeth~ hmei~, epeidh;ouk ismen ouq ofi ejstin ouq opoiow ti, upo
 qewenoi aujo;skopwmen eife didakton eife oujdidaktow ejstin, wde
 legonte~: Eij poiow tivejtin twn peri; thn yuchn ohtwn ajethy
 didakton ah eih hjoujdidaktow...prwton men dh;eijejtin aj loion h
 oion episthwn, aka didakton hjou hjo}nundh;ej egomen, ajamhs-
 tow<diaferetw de; mhden hmin opoterw/ ah tw/ ojowati
 crwmeqa<ajl aka didaktow...h}toutovge panti;dhlon, ofi oujen
 al lo didasketai aqwrpo~ hlepisthwn...

MEN. "Emoige dokei."

SW. Eijdeg ejstin episthwn ti~ h.ajrethydhlon ofi didakton
 ah eih.

MEN. Pw~ gar oul.

SW. Toutou men afa tacu;ajhl lagmeqa, ofi toioude men
 ohto~ didaktow, toioude d oul

MEN. Pawu ge.

SW. To;dh;meta;touto, wJ epike, dei`skayasqai poterow ej-
 tin episthwn h.ajreth;hja} loion episthwn~.

MEN. "Emoige dokei`touto meta;touto skeptew einai.

SW. Tide;dhva} lo ti h.ajaqon aujovfamen einai thn ajrethw,
 kai;aut h.ajwesimewei hmin, ajaqon aujo;einai...

MEN. Pawu men ouh.

SW. Oukouh eijmew tivejtin ajaqon kai;al lo cwrizomenon
 episthwn~, ta~ ah eih h.ajreth;ouk episthwn ti~: eijde;mhde~ ejstin
 ajaqon ojouk episthwn periewei, episthwn ah tin aujo;upopte-
 uonte~ einai ojrw~ upopteuwmen.

MEN. "Esti tauta.

SW. Kai;mh ajrethg ejmen ajaqoix.

MEN. Naiv

SW. Eijde;ajaqoiywfelimoi: panta gar tagaqa;wfelima. ouj
 cix.

MEN. Naiv

nazal hori zirkuluan inskribatu ondorengoko emaitza, egin daitekeen ala ez, hipotesi baten bidez esan nahi dizut». Guk ere azter dezagun horrela bertuteari dagokionez, irakasgarria den ala ez, zer den eta nolakoa den ere ez dakigunez, hipotesi baten bidez horrela esan behar dugu: arimaren gauzetatik, zein motatako gauza izan behar du bertuteak irakasgarria izan dadin edo ez? Hasteko, zientziaren antzekoa edo zerbait desberdina baldin bada, irakasgarria da ala ez –edo, oraintxe genioen bezala, gogoragarria?–. Ez dadila guretzat alderik egon hitz bat edo bestea erabiltzen badugu. Beraz, irakasgarria al da? Edo ez al dago argi edozeinentzat gizakiak zientzia besterik ez duela ikasten?

– Nik hala deritzot.

– Eta bertutea zientzia bat baldin bada, argi dago irakasgarria izango litzatekeela.

– Nola ez, bada?

– Arazo honetaz azkar libratu gara, orduan, honelakoa baldin bada, irakasgarria da, eta horrelakoa baldin bada, berriz, ez.

– Bai, noski.

– Horren ondoren, antza denez, bertutea zientzia edo zientzia baino bestelako zerbait ote den aztertu behar da.

– Nik ere hala deritzot, horren ondoren hori aztertu behar dela.

– Baina zer? Ez al dugu esaten bertutea ongia dela, eta hipotesi honi eusten al diogu, hots, ongia dela?

– Guztiz, bai.

– Orduan, zientziatik bereizitako beste ongirik baldin badago, agian bertutea ez litzateke zientzia bat izango. Baina zientziak bere baitan hartzen ez duen ongirik ez baldin badago, orduan zientziaren bat dela susmatuta, zuzen susmatuko genuke.

– Hori da.

– Eta bertutearen bidez gara onak, ezta?

– Bai.

– Eta onak baldin bagara, onuragarriak ere bai; on guztiak baitira onuragarriak. Ez?

– Bai.

SW. Kai;h;h;reth;dh;wfe;v;w;e;stin...

MEN. Anagkh ek twñ wñol oghmewwn.

SW. Skeywmeqa dh;kaq ekaston ajalambawonte~ poiave;stin a}hñ~ wfelei; ugiwia, famew, kai; i;scu; kai; kallo~ kai; plouto~ dhytauta legomen kai;ta;toiauta wfe;v;w; oup;x

MEN. Naiv

SW. Tauja;de;tautavfamen ej;ote kai;blaptein: h;su;a;l lwfh;h;oufw~...

MEN. Ouj, ajl oufw~.

SW. Skopei dhyotan tivelkastou toutwn hghtai, wfelei hñ~ kai;otan ti;blapte;...ak ouj;otan men oj;qh;crh;si-, wfelei;otan de;mh;blapte;...

MEN. Pawu ge.

SW. "Eti toimun kai;ta;kata;thn yuchn skeywmeqa. swfrosunh ti kalei~ kai;dikaiousunh kai;ajdreia; kai;eujaqia; kai;mh;unh kai;megaloprepeian kai;panta ta;toiauta...

MEN. "Egwge.

SW. Skopei dhytoutwn afta soi dokei;mh;episth;einai ajl allo episth;~, eijoupi; tote;men blapte; tote;de;wfelei;.. oi;n ajdreia;, eijmh;e;sti fromhsi~ h;ajdreia; ajl oi;n qavro~ ti: ouj;otan men aheu nou`qarrh/ahqrwo~, blaptetai,otan de;sun nw/wfeleitai...

MEN. Naiv

SW. Oujkouñ kai;swfrosunh w;autw~ kai;eujaqia; meta;men nou kai;manqanomena kai;katartuomena wfe;v;w; aheu de;nou` blaberax

MEN. Pawu sfotra.

SW. Oujkouñ sullhbdhn panta ta;th~ yuch~ epiceirhmeta kai;karterhmeta hgoumewh~ men fronthew~ eij eu;laimoniam teleuta/afrosunh~ d eij toujantion...

MEN. "Eoiken.

SW. Eija;a;reth;twñ ej th/yuch/tive;stin kai;ajagkai;n aufw/wfe;v;w;einai, fromhsin aufo;dei;einai, epeidhper panta ta;

– Eta bertutea onuragarria al da?

– Nahitaez, adostu dugunaren arabera.

– Azter dezagun, bada, onuragarri zaizkigunak zein diren, banan-banan hartuz. Osasuna, diogu, indarra, edertasuna eta aberastasuna ere bai. Hauek eta horrelako batzuk onuragarriak direla esaten dugu. Ezta?

– Bai.

– Baina horiexek berberek batzuetan kalte egiten dutela ere esaten dugu. Edo zuk bestelako zerbait al diozu?

– Ez, horrela baizik.

– Azter ezazu, bada: horietako bakoitza zerk gidatzen duenean egiten digu onura, eta zerk gidatzen duenean egiten digu kalte? Ez al digu onura egiten erabilera zuzenak gidatzen duenean, eta bestela, berriz, kalte?

– Guztiz, bai.

– Azter ditzagun, bada, arimaren ingurukoak oraindik ere. Zerbaiti deitzen al diozu zuk zentzutasuna, justizia, ausardia, ikasteko erraztasuna, oroimena, eskuzabaltasuna eta horrelako guztiak?

– Nik, bai.

– Azter ezazu, bada, horietatik zientzia ez baino beste zerbait direla iruditzen zaizkizunek ez ote duten batzuetan kalte egiten, eta besteetan, berriz, onura. Ausardia bezala, esate baterako, ausardia, adimenik gabe, konfiantza bezalako zerbait baldin bada; gizakia arrazoimenik gabe ausartzen denean, ez al du kaltea jasotzen, eta arrazoimenarekin, berriz, onura?

– Bai.

– Ez al da era berean gertatzen zentzutasuna eta ikasteko erraztasunarekin ere: arrazoimenarekin ikasi eta landuak onuragarriak dira; arrazoimenik gabe, berriz, kaltegarriak?

– Ziurrenik, bai.

– Laburbilduz, arimaren saiakera eta jasankizun guztiak, adimenak gidatuz gero, ez al dira zoriontasunez burutzen; eta kontrakoan, berriz, zentzugabekeriak gidatuz gero?

– Hala dirudi.

– Orduan, bertutea ariman daudenetako bat baldin bada eta nahitaez onuragarria izan behar baldin badu, adimena izan behar du; arimaren

kata;thn yuchn auja;men kaq auja;oufe wfelima oufe blaberav
eġtin, prosgenomenh~ de;fronhsēw~ h|afrosunh~ blaberate kai;
wfelima gignetai. kata;dh;touton ton logon wfelimon ge oušan
thn ajethn fromhsin dei tin einai.

MEN. "Emige dokei."

SW. Kai;men dh;kai;takla a|nundh;e| egomen, ploutow te kai;
ta;toiauta, tote;men aġaqa;tote;de;blabera;einai, aka ouj wġper
th/a|lh/yuch/h|fromhsi~ hgoumenh wfelima ta;th~ yuch~ epoiei,
h|de;afrosunh blaberayoufw~ au\kai;toutoi~ h|yuch;ojqw~ men
crwmenh kai;hgoumenh wfelima auja;poiei, nh;ojqw~ de;blaberax.

MEN. Pawu ge.

SW. Orqw~ devge hJefrwn hgeitai, h|arthmenw~ d hJ
afrwn...

MEN. "Esti tauta.

SW. Oujkouñ oufw dh;kata;pawtn eipein eġtin, tw/a|qrwpw/
ta;men a|la pawta eij thn yuchn ajhrthsqai, ta;de;th~ yuch~
auth~ eij fromhsin, eijmeliei aġaqa;einai: kai;toutw/tw/logw/
fromhsi~ a| ei| to;wfelimon: famen de;thn ajethn wfelimon einai...

MEN. Pawu ge.

SW. Fromhsin afa famen ajethn einai, htoi sunpasan h|
mevo~ti...

MEN. Dokei moi kalw~ legesqai, w\Swkrate~, ta;legomena.

SW. Oujkouñ eijtauta oufw~ efei, ouk a| eien fusei oi.hġa-
goiv

MEN. Ou[moi dokei."

SW. Kai;gar a| pou kai;to~ hh: eijfusei oi.hġaqqoi;eġig
nonto, h|aw pou a| h|in oi.eġignwskon twñ newn tou; aġaqou; ta;
fusei~, ouj h|ei~ a| paralabow te~ ekeinwn apofhnawtn efulav
ttomen a| ej akropolei, katashmhnenoi polu;mallon h|to;cru-
sion, i|a mdei; aufou; diefqeiren, a|l epeidh;afikointo eij thn
h|Iikism, crhsimi gignointo tai~ polesi.

MEN. Eijkovge toi, w\Swkrate~.

SW. «Ar ouñ epeidh;oujfusei oi.hġaqqoi;aġaqqoi;gignontai,
aka maqhsei...

inguruko guztiak berez ez baitira ez onuragarriak ezta kaltegarriak ere, baina adimena edo zentzugabekeria, bietako bat erantsita, kaltegarriak edo onuragarriak bihurtzen dira. Argudio honen arabera, bertuteak, onuragarria baldin bada, adimenen bat izan behar du.

– Nik ere hala deritzot.

– Eta, oraintxe esaten genituen gainerako gauzak ere noski –abertasuna eta horrelakoak–, batzuetan onak, eta besteetan, berriz, kaltegarriak direnak, gainerako arimari dagokionez bezala, adimenak, gidatuz, arimaren gauzak onuragarri bihurtzen zituen bezala -zentzugabekeriak, berriz, kaltegarriak-, horrela arimak ere ez al ditu horiek zuzen erabili eta gidatuz onuragarri bihurtzen, eta oker zuzenduz, berriz, kaltegarri?

– Bai, noski.

– Arima zentzudunak zuzen gidatzen ditu, eta zentzugabeak, berriz, oker?

– Hori da.

– Orduan, gainerakoetan ere horrela esan daiteke: gizakiarentzat gainerako guztiak arimaren menpean daude, eta arimarenak adimenaren menpean, onak izango badira. Eta argudio honen arabera, onuragarria dena adimena izango litzateke; eta ez al dugu esan bertutea onuragarria dela?

– Erabat, bai.

– Orduan, esan dezagun jada bertutea adimena dela; osoa, edo atal bat?

– Esandakoak ondo esan dituzula uste dut, Sokrates.

– Orduan, horiek horrela baldin badira, onak ez lirateke berez izango.

– Niri ez zait iruditzen.

– Izan ere, honako hau gertatuko litzateke: onak berez sortuko balira, gazteen artetik berez onak direnak ezagutuko lituzketen pertsonak eduki beharko genituzke; eta guk, horiek erakutsitakoak hartuko genituzke, eta, akropolisean³⁵ zainduko genituzke, urrea baino askoz gehiago zigilatuta, inork honda ez ditzan, eta adinera heldu ondoren, hiriarentzat baliagarriak bihur daitezten.

– Baliteke, bai, Sokrates.

– Orduan, onak ez badira berez onak sortzen, ikasketaz akaso?

MEN. Dokei`moi hēlh ajagkaion einai: kai;dhlon, w'Swkrate~, kata;thn uplogesin, eiper episthēh ēstin ajethyofī didaktō ēstin.

SW. "Isw~ nh;Diā: ajla;mh;touto oujkalw~ wñologhsamen...

MEN. Kai;mh ejlokei ge afti kalw~ legesqai.

SW. Alla;mh;ouk ej tw/afti monon deh/aufo;dokein kalw~ legesqai, ajla;kai;ej tw/huñ kai;ej tw/ēpeita, ejmēlei ti aufou` ugie~ einai.

MEN. Tivouñ dhxpro~ tivblepwn dusceraime~ aufo; kai; apistei~ mh;ouk episthēh hēh.ajethx.

SW. Egwsoi ejw~ wMewwn. to;men gar didakton aufo;einai, eiper episthēh ēstin, ouk ajatiqēmai mh;oujkalw~ legesqai: ofi de;ouk ēstin episthēh, skeyai ejw soi dokw`eikotw~ apistein. tode gar moi eipeveijeēstin didakton ofiouñ pragma, mh;monon ajethyoux ajagkaion aufou;kai;didaskalou~ kai;maqhta~ einai...

MEN. "Enoige dokei`

SW. Oujkouñ touphantion au,\ou mh te didaskaloi mhte maqh-tai;eien, kalw~ aj aufo;eikazonte~ eikazomen mh;didakton einai...

MEN. "Esti tauta: ajl ajeth~ didaskaloi oujdokousivsoi einai...

SW. Pollaki~ gouñ zhtwn eif tine~ eien aufh~ didaskaloi, panta poiwn oujdunamai eufein. kaitoi meta;pollwn ge zhtw~ kai; toutwn malista ou~ aj oi/mai ejpeirotatou~ einai tou`pragmato~. kai;dh;kai;nuñ, wMewwn, ej kalon hēin "Anuto~ ofe parekaqexeto, w/metadwnen th~ zhthsew~. eikotw~ d aj metadoimen: "Anuto~ gar ofe prwton mew ēsti patro~ plousiou te kai;sofou`

Anqemiwno~, of ejgeto plousio~ ouk apo;tou`aufomatou ouje; donto~ tinov, wšper o.huñ newsti;ej hfw~ ta;Polukratou~ crhmatata Ismhniā~ o.Qhbaio~, ajla;th/aufou`sofia/kthsaweno~ kai;epi meleia/ēpeita kai;ta;ajla ou~ uperhfano~ dokwn einai politē-ouje;o/kuw~ te kai;epacqh~ ajla;kosmio~ kai;euštalh~ ajhr: ēpeita touton eu`ēgreyen kai;ēpaideusen, wJdokei` Aqhnaion tw/ plhqe: aifountai gouñ aufon ej;ta; megista~ ajcav dikaion dh; meta;toioutwn zhtein ajeth~ peri didaskalou~, eif eisin eife myh kai;oifine~. su;ouñ hēin, w"Anute, suzhthson, ejmote kai;tw/sau-

– Dagoeneko nahitaezkoa dela iruditzen zait. Gainera, argi dago, Sokrates, gure hipotesiaren arabera, bertutea zientzia baldin bada, irakasgarria dela.

– Agian, ala Zeus! Baina, ez al dugu hori oker adostu?

– Lehentxeago, ordea, ederki esaten ari ginela iruditzen zitzaigun, bada.

– Baina ez du lehentxeago bakarrik iruditu behar ederki esanda, orain eta gero ere bai, bere zerbait baliozkoa izango bada behintzat.

– Zer, bada? Zeri begira atsekabetzen zara argudioarekin eta zergatik ez duzu sinesten bertutea zientzia ote dela?

– Esango dizut nik, Menon. Izan ere, iruditzen zait «zientzia baldin bada, irakasgarria da» lehen esandako hori ederki esana dagoela; ez naiz iritziz aldatu. Baina «zientzia ote den» azter ezazu, ea iruditzen zaizun arrazoiarekin ez dudala sinesten. Esaidazu, bada, hau: edozer gauza irakasgarria izango balitz, ez bertutea bakarrik, ez al litzateke nahitaezkoa horren irakasleak eta ikasleak ere egotea?

– Nik baietz deritzot.

– Aldiz, zerbaiten irakaslerik eta ikaslerik ez baldin badago, orduan, gauza hori ez dela irakasgarria susmatuz gero, zuzen susmatuko genuke?

– Hori da; baina ez al zaizu iruditzen bertutearen irakaslerik dagoenik?

– Maiz aritu naiz baten bila, hain zuzen ere, bakar batzuk bere irakasleak ba ote diren bilatuz, baina edozer eginez ere, ezin ditut aurkitu. Eta beste askorekin batera bilatzen dut, gaian adituenak jotzen ditudan horiekin batera batez ere. Baina, hona hemen, orain, hain zuzen ere, Menon, ondoan egoki eseri zaigu Anito hau! Gure bilaketaren parte egin dezagun! Eta arrazoiz egingo genuke. Anito hau, hasteko, Antemion aberats eta jakintsuaren semea baita, aberats bihurtu zena, baina ez ausaz edo norbaitek emanda –oraintxe Polikratesen dirutzak jaso dituen Ismenias tebastarra bezala–, baizik eta bere jakinduriaraz eta arduraz lortuta; eta gainerakoetan ere ez da hiritar harroputza, ez hantustea ezta gogaikarria ere, gizon txukun eta adeitsua baizik. Gainera, seme hau ere ondo hazi eta hezi zuen, atenastar herriaren iritziz behintzat; kargu handienetarako aukeratzen baitute bera. Bidezkoa da horrelakoekin batera bilatzea bertutearen inguruko irakasleak, badiren ala ez, eta zeintzuk diren. Zuk, beraz,

tou`xew/Mewni twde, peri;toutou tou`pragmato~ tiw~ ah eien
didaskaloi. wde de;skesai: eijboulomeqa Mewna tonde aqagon
iatron genesqai, para;tiwa~ ah aufon pempomen didaskalou~..ak
oujpara;tou; iatrouv...

AN. Pawu ge.

SW. Tivd eijskutotomon aqagon boulomeqa genesqai, ak
oujpara;tou; skutotomu~...

AN. Naiv

SW. Kai;talla oufw~...

AN. Pawu ge.

SW. »Wde dhmoi palin peri;twñ aufwñ eipevpara;tou; ia-
trouv, fanew, pemponte~ tonde kalw~ ah epempomen, boulomenoi
iatron genesqai: ak ofan touto legomen, tonde legomen, ofi para;
toutou~ pemponte~ aufon swfronoinen ah, tou; ajtipoioumenou~
te th~ tevnh~ mallon hjtou; nh;kai;tou; misqon prattomenou~ ep
aufw/toutw/apofhanta~ aufou; didaskalou~ tou boulomenou iev
nai te kai;manqawein...ak oujpro; tauta bleyante~ kalw~ ah pem
pomen...

AN. Naiv

SW. Oujkouñ kai;peri; aufhsew~ kai;twñ allwn ta; aufa;
tauta...pollh;afioiavesti boulomenou~ aufhthw tina poihsai para;
men tou; upiscnoumenou~ didaxein thn tevnhn kai;misqon pratto-
menou~ nh;ejelein pempein, alloi~ devtsin pragmata parewein,
zhtounta manqawein para;toutwn, oi;nhte prospoiountai didas-
kaloi einai mhtv estin aufwñ maqhth; nhdei; toutou tou`maqhwa
to~ ojhufe~ ajioumen manqawein par aufwñ oh ah pempomen. ouj
pollhvsoi dokei`ajlogia einai...

AN. Nai;ma;Dis efoige, kai;ajmaqia ge prov.

SW. Kalw~ legei~. nuñ toimun ekestivse met ejrou`koinh/
bouleusqai peri; tou`xewou toutoui~Mewno~. outo~ gar, w\
"Anute, palai legei prov ne ofi epiqumei`tauth~ th~ sofia~ kai;
ajeth~ h/oiJahqrwpoi tav te oikia~ kai;ta; polvei~ kalw~ dioi-
kouši, kai;tou; gonev~ tou; aufwñ qerapevousi, kai;polita~ kai;
xewou~ upodexasqai te kai;apopemyai epistantai ajiv~ ajdro;
aqagou. tauthn ouh thn ajethn skopei para;tiwa~ ah pemponte~

Anito, gurekin, nirekin eta zeure apopilo Menon honekin batera, bila ezazu auzi honen inguruan zeintzuk izango liratekeen irakasleak. Azter ezazu horrela: Menon hau sendagile ona bihurtzea nahiko bagenu, zein irakaslerengana bidaliko genuke? Sendagileengana, ezta?

– Bai, noski.

– Eta zapatari ona bihurtzea nahiko bagenu zer, akaso ez zapatarriengana?

– Bai.

– Eta gainerakoak ere horrela?

– Bai, noski.

– Horrexerri buruz esaidazu berriro horrela: sendagile bihurtzea nahi izanez gero, sendagileengana bidaliz ederki egingo genukeela diogu. Baina hori esaten dugunean, hau esaten ari al gara: teknika horretan jarduten ez dutenengana, eta beren burua joan eta ikasi nahi duenaren irakasle bezala aurkeztuta, horrexegatik lansaria jasotzen duten horiengana bidali beharrean, teknika horretan jarduten dutenengana bidaliko bagenu jokatuko genukeela zentzuz? Horiei guztiei begiratu ondoren, ez al genuke ederki bidaliko?

– Bai.

– Ez al da berdin gertatuko txirula jotzearen eta gainerakoen inguruan ere? Zentzugabekeria handia izango litzateke, norbaitek txirulari bihurtu nahi izanez gero, teknika irakasteko agintzen duten eta lansaria jasotzen dutenengana bidali nahi ez izatea, eta horren ordez, ikasgai horren irakasleak direnik ere aldarrikatzen ez duten horiengandik ikasi nahi izatea, eta beste batzuei arazoak ematea, eta bidaltzen dugunok ikas-teko eskatzen dugun ikasgaiaren ikaslerik ere ez daukateneengana bidaliko bagenu. Ez al zaizu iruditzen zentzugabekeria handia izango litzatekeela?

– Niri bai, Zeusen izenean!, eta ezjakintasuna ere bai.

– Ederki diozu. Orduan, orain eztabaida dezakezu nirekin batera Menon apopilo honexen inguruan. Izan ere, Anito, aspaldi ari zait esaten jakinduria eta bertute horiek nahi dituela; hauen bidez gizakiek etxeak eta hiriak ederki kudeatzen dituzte, beren gurasoak zaintzen dituzte, eta hiritarrak eta arrotzak gizon onari dagokion bezala hartu eta bereizten dakitete. Bertute horri dagokionez, azter ezazu, bada, norengana bidali beharko genukeen zuzen bidaltzeko. Edo argi al dago, lehentxeagoko argudioaren

aufon ojqrw~ pempoumen. h|dhlon dh;kata;ton aſti logon ofi para;
 toutou~ tou; upiſcnoumenou~ ajeth~ didaskalou~ einai kai;
 apofhanta~ aufou; koinou; twñ Œllhwn tw/boulomenw/manqav
 nein, miſqon toutou taxamenou~ te kai;prattomenou~...

AN. Kai;tira~ legei~ toutou~, w\Swkrate~...

SW. Oiſqa dhpu kai;su;ofi outoiveiſin ou} oiJaqrwpoi
 kalouſi ſoſiſtaſ. AN. Œhraklei~, eufhmei, w\Swkrate~. mhdeſa
 twñ g ejwn mh te oikeiwn mh te filiwn, mh te aſton mh te xewon,
 toiauth mania laboi, wſte para;toutou~ ejqonta lwbhqhñai, epei;
 outoige faneraveſti lwbh te kai;diafqora;twñ ſuggignomenwn.

SW. Pw~ legei~, w\Anute...outoi afa monoi twñ ajtipoiou-
 menwn ti epiſtaſqai eujrgetein toſouton twñ a|lwn diaferouſin,
 oſon oujmonon ouk wfelouſin, wſper oiJalloi, ofi ah ti~ auſtoi~
 paradw/ajlla;kai;to;ejantion diafqueirouſin...kai;toutwn fanerw~
 crhmata ajxiouſi pratteſqai...egw;men ouh ouk efw ofw~ ſoi piſ-
 teuſw: oida gar aſdra eſa Prwtagoran pleiw crhmata kthſame-
 non apo;tauth~ th~ ſoſia~ h|Feidiſm te, o} oufw perifanw~ kala;
 eſga hjgazeto, kai; a|lou~ deka twñ ajdriantopoiwn. kaitoi
 teſa~ legei~ eijoiJmen ta;upodhmata ejgazomenoi ta;palaia;kai;ta;
 imatia ejakoumenoi ouk ah durainto lakein triakonq hſeſa-
 mocqhrotera apodidonte~ h|parelabon ta;imatiſte kai;upodhma-
 ta, ajl eijtoiauta poioien, tacu;ah tw/linw/apoqanoien, Prwta
 goſa~ de;afa o|hn thñ Œllada ejanqanen diafqueirwn tou; ſug-
 gignomenou~ kai;mocqhroterou~ apopempwn h|parelambanen pl-
 eon h|tettarakonta eſh< oinai gar aufon apoqanein eggu; kai;eſ-
 domhkonta eſh gegonota, tettarakonta de;ej thteonh/ofta<kai;ej
 apanti tw/croww/toutw/efi eij thñ hſeſan tauthni; eujlokimwn
 oujlen pepautai, kai;oujmonon Prwtagora~, ajlla;kai;a|loi pam-
 polloi, oiJmen proteron gegonote~ ekeinou, oiJde;kai;nuñ efi
 ofte~. poteron dh;ouh fwmen kata;ton ſon logon eijlota~ aufou;
 ejapatañ kai;lwaſqai tou; neou~, h|elhqewai kai;edutou~.kai;
 oufw maineſqai ajxiwſomen toutou~, ou} eſioivfaſi ſofwtatou~
 ajqrwpwn einai...

AN. Pollouge deuſi maineſqai, w\Swkrate~, ajlla;polu;
 mallon oiJtoutoi~ didonte~ ajgurion twñ newn, toutwn d efi
 mallon oiJtoutoi~ epitreponte~, oiJproshkonte~, polu;de;malista

arabera, bertutearen irakasleak direla agintzen dutenengana, horren lan-saria ezarrita eta jasoz, beren burua ikasi nahi duen grekoetako edonori aurkeztzen diotenengana bidali beharko genukeela?

– Eta nortzuk dira esaten dituzun horiek, Sokrates?

– Zuk ere badakizu, noski, jendeak sofistak deitzen dienak direla horiek.

– Heraklesarren, ez ezazu adur txarreko hitzik esan, Sokrates! Ez nire etxeko ezta nire lagunetako inor ere, ez hirikoa ezta atzerritarra ere, ez dezala horiengana joanda hondatua izateko horrelako erokeriak harra-pa, horiek beren ikasleen hondamen eta suntsipen nabarmena baitira.

– Nola diozu, Anito? Onuraren bat egiten dakitela aldarrikatzen dutenetatik, horiek bakarrik bereizten al dira hainbeste besteengandik, eta ondorioz, horri onurarik ez egin bakarrik ez, besteek bezala, batek bere burua ematen dienean, baizik eta kontrakoa ere bai, hondatu ere egiteraino? Eta horregatik dirua jasotzea argi eta garbi eskatzen dute? Nik ezin dizut sinetsi, bada. Izan ere, badakit gizon batek, Protagorasek, hain zuzen ere, hain lan eder eta ospetsuak egin zituen Fidiasek eta beste hamar eskutorek baino diru gehiago lortu duela jakinduria horrekin. Halere, bitxikeria diozu; izan ere, oinetako zaharrak edo mantuak konpontzen dituztenek, mantuak eta oinetakoak jaso zituztenean baino okerrago itzuliko balituzte, ezingo lukete hogeita hamar egun baino gehiago inor konturatu gabe iraun; aitzitik, horrelakoak egingo balituzkete, goseak hilko lirateke azkar. Baina Protagorasek, ordea, Grezia osoa konturatu gabe, bere ikasle zirenak hondatu egiten zituen eta jaso zituenean baino okerrago bidaltzen, berrogei urte baino gehiagoz –ia hirurogeita hamar urterekin hil zela uste baitut, teknika horretan berrogei urtez jardun eta gero–, eta denbora horretan guztian, gaurko egunera arte, oraindik ere ez dio utzi ospetsua izateari. Eta ez Protagorasek bakarrik, beste askok ere ez, hura baino lehenagokoak batzuk, eta beste batzuk, berriz, oraindik ere bizi direnak. Orduan, zuk esandakoa kontuan izanez, zer esan behar dugu: beraiek jakinaren gainean engainatu eta hondatzen zituztela gazteak, edo beraiek ere ez direla konturatzen? Eta, batzuek gizakietako jakintsuenak zirela dioten horiek horren ero zeudela pentsatu behar al dugu?

– Ez daude ero, Sokrates, ezta hurrik eman ere! Askoz eroago daude horiei dirua ematen dieten gazteak, baina hauek baino are gehiago hauek horien eskuetan uzten dituztenak, hau da, beren senideak. Baina,

pantwn ai pollei~, ej'sai aufou~; ej'safikneisqai kai; ouk ejel auv nousai, eife ti~ xeno~ epiceirei to ioutou ti poiein eife ajstov.

SW. Poteron deyw`Anute, hlikhkestiv se twñ sofistwn, h tivoufw~ aufoi~ calepo~; ei.

AN. Oujle; na; Diw ejwge suggegona pwpote aufwn ouleniy ouj a hllon ej'saini twñ ejwn oulewa.

SW. "Apeiro~ af ei pantapasi twñ ajdrwn...

AN. Kai; eihn ge.

SW. Pw~ ouh af, w daimonie, ejleiv~ peri; toutou tou pragmato~, eife ti ajgaqon efei ej aufw/eife flauron, ou pantapasin apeiro~ eih~...

AN. Radiw~: toutou~ gouh oida oi{ejin, eif ouh apeiro~ aufwn ejni eife mhv

SW. Marti~ ei i'sw~, w`Anute: epei; ofw~ ge allw~ oisqa toutwn peri, ej w aufo~ legei~ qaunaxoim af. aj la; gar oujtouv tou~ epizhtoumen time~ ejin, par ou af

Menwn afikomeno~ mocqhro~; gewoito outoi men gar, ejisu; boulei, estwn oi sofistai; aj la; dh; ejkeinou~ eipe; hlin, kai; ton patrikon tonde edairon eujrgethson frasa~ aufw para; tima~ afikomeno~ ej to sauth pollei thn ajethn h nundh; ejw; dihl qon gewoit af axio~ logou.

AN. Tide; aufw oujsu; efrasa~...

SW. All ou men ejw; w hlin didaskalou~ toutwn einai, eipon, aj la; tugcarw oujen legwn, w su; fh~ kai; i'sw~ ti; legei~. aj la; su; dh; ej tw mevei aufw eipe; para; tima~ elqh/ Aqhnaion: eipe; ofoma ofou boulei.

AN. Tide; edo; ajqrwpou ofoma dei ajkou'sai.. ofw gar af ejtuch/ Aqhnaion twñ kalwn kajaqwn, oulei; estin of oujbeltiw aufon poihsei hloi sofistai; ejnper ejelh/ peivesqai.

SW. Poteron de; outoi oi kaloi; kajaqoi; apo; tou automatou ejewonto to ioutoi, par ouleno~; maqorte~ ofw~ mentoi allou~ didaskein oifte ofte~ tauta a} aufoi; ouk ehaqon...

AN. Kai; toutou~ ejwge axiw para; twñ proteewn maqein, oftwñ kalwn kajaqwn: h loudokousiv soi polloi; kai; ajgaqoi; gegonewai ej thde th pollei ahdre~...

batez ere gauza guztien gainetik, hiriak, haiei sartzen uzten dietelako eta ez dituztelako kanporatzen, norbait, atzerritar zein hiritar, horrelako zerbait egiten saiatzen baldin bada.

– Sofisten batek bidegabekeriaren bat egin al dizu, Anito, edo zergatik zara horren gogorra beraiekin?

– Ez naiz inoiz beraietako inoren ikasle izan, ala Zeus, eta ez nioke nireetako beste inori ere utziko.

– Orduan, gizon horietaz erabat eskarmentu gabea zara?

– Eta hala izan nadila!

– Baina nola jakingo zenuke, orduan, bedeinkatu hori, auzi horri dagokionez, bere baitan zerbait ona edo txarra daukan, horretan erabat eskarmentu gabea baldin zara?

– Erraz; badakit horiek zein diren, eskarmentu gabea izan edo ez.

– Igarlea zara agian, Anito. Izan ere, zeuk esaten dituzunak kontuan hartuta, harrituko bainintzateke horiei buruz nola dakizun igarle izan gabe. Baina Menon beraiegana joanda txarra bihurtuko luketen horiek zein diren ez gara gu bilatzen ari –eta izan daitezela horiek sofistak, nahi baduzu–. Esaiguzu, ordea, norengana joanda, hain hiri handian, bihurtuko litzatekeen oraintxe nik esan dizudan bertutean aipagarria, eta, hori esanda, aitaren aldeko lagun honi mesede bat egingo diozu.

– Zergatik ez diozu zuk esan?

– Nik esan dizkiot, ordea, horien irakasleak zirela uste nituenak, baina konturatzen naiz ez dudala ezer esan, zuk diozunez behintzat. Eta, agian, zuzen diozu. Zuk esaiozu, hortaz, zure txandan, atenastarren artean norengana joan behar duen. Nahi duzunaren izena esan ezazu.

– Zergatik entzun behar da gizaki bakar baten izena? Izan ere, topatzen duen edozein atenastar jator eta zintzok ere sofistek baino gizon hobea bihurtuko du, kasu egin nahi badio behintzat.

– Eta jator eta zintzo horiek ausaz bihurtu al dira horrelakoak, inorengandik ikasi gabe? Eta, halere, beraiek ikasi ez zituzten horiek besteei irakasteko gai dira?

– Jator eta zintzo ziren aurrekoetatik ikasi zutela horiek pentsatzen dut nik; edo ez duzu uste gizon jator eta zintzo asko izan direnik hiri honetan?

SW. "Emige, w`Anute, kai; einai dokousin ejqade aqai;
ta; politikaykai; gegonewai efi ouj; hfton hleinai: a]la; mn kai;
didaskaloi aqai; gegowasin th~ autwn ajeth~... touto gar estin
peri; ou p]logo~ hfin tugcanei wf: ouk eijeisin aqai; h]h; a]dre~
ejqade, ouj; eijgegowasin ej tw/prosqen, a]l eijdidaktw estin
ajeth; palai skopoumen. touto de; skopounte~ tote skopoumen,
aka oi. aqai; a]dre~ kai; twn nun kai; twn proterwn tauthn thn
ajethn h] aufoi; aqai; h]san hpistanto kai; a]lw/paradounai, h]
oujparadoton touto ajqrwpw/ouje; paralhpton a]lw/par a]lou:
tout estin o]palai zhtoumen ejwte kai; Menwn. wde ouh skopei
ek tou` sautou` logou: Qemistoklew ouk aqaron a] fail~ a]dra
gegonewai...

AN. "Egwge, pantwn ge malista.

SW. Oukoun kai; didaskalon aqaron, eiper ti~ allo~ th~
autou` ajeth~ didaskalo~ hn, kakeinon einai...

AN. Oinai egwge, eiper eboulveto ge.

SW. All , oi fi, ouk a] eboulhqn a]lou~ textina~ kalou;
kaqarou; genesqai, malista deypou ton uon ton autou~. h] oi fi
aufon fqonein aufw/kai; ejepithde~ oujparadidwmai thn ajethn h]
aufo; aqaro; hn... h] ouk akhkoa~ ofi Qemistoklh~ Kleofanton ton
uon i]pew men ejdidaxato aqaron... ejemenen goun epi; twn i]pwn
ojqo; e]thkw, kai; h]kontizen apo; twn i]pwn ojqov, kai; a]la
polla; kai; qaumasta; h] gazeto a]ekeino~ aufon epaideusato kai;
epoi]se sofow, o]sa didaskalwn aqarwn ei]eto: h]tauta ouk akhv
koa~ twn presbuterwn...

AN. Akhkoa.

SW. Ouk a] afa thw ge fusin tou` uo~ aufou h] fiasat a] ti~
einai kakh.

AN. "Isw~ ouk a]h.

SW. Tide; tote... w] Kleofanto~ o] Qemistoklew~ ajhr aqarou;
kai; sofo; ejeweto a]per o] pathr aufou, h]h tou akhkoa~ h]
newterou h] presbuterou...

AN. Oujdhta.

SW. «Ar ouh tauta men oi]pweqa boulesqai aufon ton autou`
uon paideusai, h] de; aufo; sofiam hn sofo;, oujen twn geitonwn
beltiw poihsai, eiper hn ge didakton h] ajethx.

– Nik bai, Anito, eta politika kontuetan gizon onak ere badirela uste dut, eta orain direnak bezainbeste izan direla lehen ere. Baina, beren bertutearen irakasle onak ere izan al dira? Hori baita, hain zuzen ere, gure gaia: ez gara hemen aspalditik gizon onak badiren ala ez aztertzen ari, ezta lehenago izan ote diren ere, bertutea irakasgarria ote den baizik. Eta hori aztertzean, honako hau ari gara aztertzen: gizon onek, bai oraingoek eta bai lehenagokoek ere, beraiek on egiten zituen bertute hori beste bati ematen ere ba ote zekiten, edo bertute hori ea ezin zaion beste gizaki bati eman, eta beste batengandik jaso ere. Hori da Menon eta ni aspaldi bilatzen ari garena. Azter ezazu, bada, horrela, zeure ikuspuntutik abiatuta: ez al zenuke esango Temistokles gizon ona izan zela?

– Nik bai, guztietan onena gainera.

– Eta hura irakasle ona izan zela ere bai, beste norbait bere bertutearen irakasle izan bada?

– Nik hala uste dut, nahi bazuen behintzat.

– Baina, zure ustez, ez al zuen nahiko beste batzuk ere jator eta zintzo bihurtzea, batez ere bere semea? Edo bekaizkeriaz ukatu ziola uste al duzu, eta bera on egiten zuen bertute hori ez ziola nahita eman? Edo ez al duzu entzuna Temistoklesek bere seme Kleofantori zaldun ona izaten ikasarazi ziola? Honek zaldien gainean zutik zuzen eusten zion, eta xabalina zuzen jaurtitzen zuen zaldietatik, eta hark irakasarazi zizkion eta trebe bihurtu zuten beste gauza miragarri asko egiten zituen, eta irakasle onen esku dauden gauza guztiak. Edo, ez al dituzu hauek zaharregandik entzunak?

– Entzunak ditut, bai.

– Orduan, ezin zaio bere semearen izateari txarra zeneko errua egotzi.

– Segur aski ez.

– Eta zergatik hau? Inoiz entzun al diozu norbaiti, gazte zein zahar, Temistoklesen seme Kleofanto bere aita bezain gizon on eta jakintsua izan zenik?

– Ez, horixe.

– Orduan, gure ustez, gauza horiek irakatsi nahi izan zizkiola bere semeari pentsatu behar al dugu, baina bera jakintsua zen jakindurian, berriz, ez zuela auzokoak baino hobea egin nahi, bertutea irakasgarria baldin bada, hain zuzen ere?

AN. "Isw~ ma;Div oul

SW. Outo~ men dhvsoi toiouto~ didaskalo~ ajeth~, oh kai; su;omlogoi~ ej~ toi~ afiston tw~n proterwn einai: al lon de;dh; skeywmeqa, Aristeidhn ton Lusimaou: hltouton ouj~ omlogoi~ ajgaqon gegonewai...

AN. "Egwge, pantw~ dhvou.

SW. Oukoun kai;outo~ ton udn ton auou`Lusimacon, ofa men didaskalwn eifeto, kal lista Aqhnaïwn epaideuse, ahdra de; beltiw dokei soi ofououn pepoihkenai...toutw/gav pou kai;suggev gona~ kai;ofa/ oiophestin. ejde;bouleï,

Periklex, oufw~ megaloprepw~ sofou ahdra, oisq ofi duw udi~ efreye, Paralon kai;Xanqippon...

AN. "Egwge.

SW. Toutou~ mentoi, wJ oisqa kai;suxippe~ men ejlivdaxen ouleno; ceïrou~ Aqhnaïwn, kai;mousikh~ kai;agwniam kai;tal la epaideusen ofa teinh~ ejetai ouleno; ceïrou~: ajgaqou; de;afa ahdra~ ouk eboulveto poihsai...dokw mew, eboulveto, aj la;mh;ouk hX didaktw. ifa de;mh;ojigou~ oih/kai;tou; faul otatou~ Aqhnaïwn ajlunatou~ gegonewai touto to;pragma, ejqumhnti ofi Qoukudidh~ au`duw udi~ efreyen, Melhsiam kai;Stefanon, kai;toutou~ epaiv deusen tate aj la eu kai;epalvaisan kal lista Aqhnaïwn<ton men gar Xanqia/ellwke, ton de;Eujlwrw/outoi devou ejlokoun tw~n tote kal lista pal aiwin<hjoumewnhsai...

AN. "Egwge, akoh/

SW. Oukoun dhlon ofi outo~ ouk ah pote, ou|men edei dapanwmenon didaskein, tauta men ejlivdaxe tou; paida~ tou; auJ tou, ou de;oujen edei ajalwsanta ajgaqou; ahdra~ poihsai, tauta de;ouk ejlivdaxen, ejdidakton hh...aj la;gar isw~ oJQoukudidh~ faulo~ hh, kai;ouk hsan aufw/pleistoi filoi Aqhnaïwn kai;tw~n summaewn...kai;oihia~ megalh~ hh kai;ejlunato mega ej th/polei kai;ej~ toi~ alloi~ "Ellhsin, wste eiper hh touto didaktw, exeurein ah ofti~ ephellen aufou`tou; udi~ ajgaqou; poihssein, hltw~n epicwriwn ti~ hltw~n xewwn, ejjaufo; mh;escolazen dia;th~ th~ pov lew~ epimeleian. aj la;gar, w`ellaire "Anute, mh;ouk hXdidakton ajethv

– Segur aski ez, Zeusen izenean!

– Bertutearen horrelako irakaslea duzu, bada, hau, zuk zeuk ere lehenagoko onenetakoa dela onartzen baituzu. Baina, azter dezagun beste bat: Lisimakoren seme Aristides, esate baterako; edo, ez al zaude ados hori ona izan zela?

– Ni bai, guztiz, noski.

– Horrek ere ez al zizkion bere seme Lisimakori irakasleen esku zeuden irakaspen guztiak edozein atenastarri baino hobeto irakatsi? Eta beste edozein baino hobea bihurtu duela iruditzen al zaizu? Izan ere, zu berarekin ibili zara eta nolakoa den badakizu. Eta, beste bat, nahi baduzu, Perikles, gizon hain handikiro jakintsua, ba al dakizu bi seme izan zituela, Paralo eta Ksantipo?

– Bai.

– Bi horiei, zuk ere dakizun bezala, edozein atenastar baino zaldun okerragoak ez izateko moduan irakatsi zien, eta musikan, gimnasia eta teknikaren menpe dauden guztietan ere inor baino okerragoak ez izateko moduan hezi zituen. Ez al zituen, orduan, gizon onak egin nahi? Nahi zuela uste dut nik, baina beldur naiz ez dela irakasgarria. Hala ere, uste izan ez dezazun atenastar gutxi batzuk eta eskasena bakarrik izan direla ezgai arazo horretan, pentsa ezazu Tuzididesek³⁶ ere bi seme izan zituela, Melesias eta Estefano, eta horiek gainerakoetan ere ondo hezi zituela, baina bereziki edozein atenastarrek baino hobeto borrokatzen zutela –bata Ksantiasi eman baitzion eta bestea Eudorori; eta hauek garai hartako borrokalari onenak jotzen zituzten–, edo ez al zara gogorutzen?

– Bai, entzutea badut.

– Ez al dago argi honek ez zizkiekeela inoiz bere semeei dirua gastatuta irakatsi behar zirenak irakatsiko, eta, gizon onak bihurtzeko ezer gastatu behar ez zenean, hori ez irakatsi, irakasgarria balitz? Baina, agian, Tuzidides eskasa zen eta ez zeuzkan lagun asko atenastar eta aliatuen artean. Etxe handikoa zen, eta botere handia zeukan hirian eta gainerako grekoen artean. Ondorioz, hori irakasgarria balitz, aurkituko zukeen bere semeak on bihurtuko zituen, bertakoetako edo atzerritarretako bat, berak astirik ez baldin bazuen hiriko arduragatik. Baina beldur naiz, Anito adis-kidea, ez dela irakasgarria.

AN. «W Swkrate~, rādiw~ moi dokei~ kakw~ legein ajqrwv pou~. ejw;men ouh aŋ soi sunbouleusaimi, eijejelei~ ejmi;peiv qesqai, euŋ abeišqai: wJ išw~ men kai;ej aŋ lh/polei rāōw ejtin kakw~ poiein ajqrwpou~ hŋeu;ej thde de;kai;pawu: oimai de;se;kai; auŋon ejlewai.

SW. «W Menwn, “Anuto~ mew moi dokei`calepaiwein, kai; ouŋen qaumazw: oiētai gav me prwton men kakhgorein toutou~ tou; aŋdra~, eŋeita hgeitai kai;auŋo; einai eiŋ toutwn. aŋl ouŋo~ men ejw pote gnw/oiōw ejtin to;kakw~ legein, pausetai calepaiwn, nuh de;ajnoei~ su;de;wmoi eipexoujkai;par uŋin ejšin kaloi; kagaqoi;aŋdre~...

MEN. Pawu ge.

SW. Tiouh...ejelousin ouŋoi parewein auŋou; didaskalou~ toi~ newi~, kai; onŋologeīn didaskaloivte einai kai; didakton ajethw...

MEN. Oujma;ton Dix, w'Swkrate~, aŋla;tote;men aŋ aufwŋ ajkousai~ wJ didakton, tote;de;wJ ouŋ

SW. Fwŋen ouh toutou~ didaskalou~ einai toutou tou` pragmato~, oiŋ nhde;auŋo;touto onŋologeitai...

MEN. Ou[moi dokei, w'Swkrate~.

SW. Tide;dhx.oi.İsofistai;vsoi ouŋoi, oiŋer momoi epaggev lŋontai, dokoušī didaskaloi einai ajeth~...

MEN. Kai;Gorgiou malista, w'Swkrate~, tauta aŋamai, ofi ouk aŋ pote auŋou`touto ajkousai~ upiscnoumewou, aŋla;kai;twŋ aŋlwn katagela/ oŋan ajkoush/upiscnoumewwn: aŋla; legein oiētai dein poiein deinouw.

SW. Ouj aŋa soi;dokoušin oi.İsofistai;didaskaloi einai...

MEN. Ouk eŋw legein, w'Swkrate~. kai;gar auŋo; ofer oiJ polloi;peponqa: tote;mew moi dokoušin, tote;de;ouŋ

SW. Oišqa de;ofi oujmowon soivte kai;toi~ aŋloi~ toi~ politikoi~ touto dokei tote;men einai didakton, tote;d ouŋ aŋla;kai; Qewgnin ton poiŋthn oišq ofi tauŋa;tauta legei...

MEN. En poiwi~ eŋesin...

SW. En toi~ ejgeiwi~, ouŋlegei<

– Ai Sokrates!, iruditzen zait gizakiez erraz aritzen zarela gaizki esaka. Nik kontuz ibiltzeko aholkatuko nizuke, bada, kasu egin nahi badidazu. Agian beste hiri batean errazagoa da gizakiei kalte egitea on egitea baino, baina honetan ere bai, erabat. Eta uste dut zuk zeuk ere badakizula.

– Menon, uste dut Anito haserretu egin dela, eta ez naiz harritzen. Hasteko, gizon horietaz gaizki esaka ari naizela uste duelako, eta ondoren bera ere horietako bat dela pentsatzen duelako. Baina horrek inoiz jakiten badu gaizki esatea zer den, haserretzeari utziko dio; orain ez daki, ordea. Baina esaidazu, zuen artean ere ez al daude gizon jator eta zintzoak?

– Bai, noski.

– Zer, bada? Horiek beren burua irakasle gisa gazteei eskaintzeko prest al daude, eta onartzen al dute irakasleak direla eta bertutea irakasgarria dela?

– Ez, Zeusen izenean, Sokrates! Alderantziz, batzuetan irakasgarria dela entzuten diezu, baina besteetan, berriz, ezetz.

– Orduan, horretan bertan ados ez dauden horiek gai horren irakasle direla esango al dugu?

– Nik ezetz deritzot, Sokrates.

– Zer, orduan? Sofista horiek, beren burua horrela eskaintzen duten bakarrek, bertutearen irakasle direla iruditzen al zaizu?

– Hori da, Sokrates, Gorgiasengan gehien miresten dudana, alegia ez zeniokeela inoiz hori agintzen entzungo; aitzitik, besteei barre ere egiten die hori agintzen entzuten dienean; hizketan trebe bihurtu behar dutela uste du.

– Orduan, zuri ere ez zaizu iruditzen sofistak irakasle direnik?

– Ezin dut esan, Sokrates. Nik neuk ere gehienek jasan dutena jaso baitut; batzuetan iruditzen zaizkit, eta besteetan, berriz, ez. – Ba al dakizu hori, batzuetan irakasgarria dela eta besteetan ez, alegia ez zaizuela zuri eta gainerako politikariei bakarrik iruditzen, baizik eta Teognis poetak ere horixe bera esaten duela?

– Zein bertsotan?

– Honako hau esaten duen elegiazkoetan:

kai;para;toišın piñe kai;eşqie, kai;meta;toišın
iže, kai;añdane toi~, wñ megalh durami~.
eşqlwñ men gar aþ eşqla;didaxeai: hñ de;kakoišın
summisgh/, aþolei~ kai;ton eþta noon.
oişq ofi ej̃ toutoi~ men wJdidaktou ouşh~ th~ ajeth~ legei...
MEN. Faiwetaige.

SW. En aJloi~ dege ojigon metabav, ejid hñ poihtow, fhsiγ
kai;eñqeton ajdri;nohma, legei pw~ ofi
pollou; aþ misqou; kai;megalou~ eferon
oiJlunawenoi touto poiein, kai;ç
oulpot aþ ej̃ aġaqou`patro; eġento kakov,
peiqoweno~ muqoisi saofrosin. aJla;didaskwn
oulpote poihsai~ ton kakon añdr̃ aġaqow.
ejnoei~ ofi aufo; auñw/palın peri;twñ auñwñ tajantia lev
gei...

MEN. Faiwetai.

SW. "Ecei~ ouñ eipein aJlou ofououñ pragmato~, ou|oiJmen
faskonte~ didaskaloi einai ouj̃ ofw~ aJlwn didaskaloi ofololo-
gountai, aJl ouje;aufoi;epistasqai, aJla;ponhroi;

einai peri;aufo;touto to;pragma ou|fasi didaskaloi einai,
oiJde;ofolologoumenoi aufoi;kaloi;kagagoi;tote;men fasin aufo;
didakton einai, tote;de;oul̃.tou; ouñ ouñw tetaragmenou~ peri;
ofououñ faiv~ aþ su;kuriw~ didaskalou~ einai...

MEN. Ma;Div ouk eġwge.

SW. Oukouñ eijmhte oiJsofistai;mhte oiJaufoi;kaloi;kagagoi;
ofhte~ didaskaloi eijsi tou`pragmato~, dhl on ofi ouk aþ aJloi
ge...

MEN. Ou[moi dokei`

SW. Eijdege mh;didaskaloi, ouje;maqhtaiv

MEN. Dokei`moi eþein wJlegei~.

*botere handia dutenen ondoan edan eta jan ezazu,
beraiekin eseri eta atsegin eman iezaezu.
Onengandik gauza onak ikasiko baitituzu; baina txarrekin
nahasten baldin bazara, daukazu adimena ere hondatu
egingo duzu.*³⁷

Badakizu horietan bertutea irakasgarria balitz bezala hitz egiten duela?

- Hala dirudi, behintzat.
- Beste batzuetan, pixka bat aldatuta, honelako zerbait dio:

*pentsamendua ekoiztu eta gizonaren baitan ezar baliteke,
irabazi ugari eta handiak jasoko lituzkete*³⁸

hori egin dezaketenek, eta

*gizon on batengandik ez litzateke inoiz seme txarrik sortuko,
bere esan zentzuzkoei kasu eginez. Baina irakatsiz
ez duzu inoiz gizon txarra on bihurtuko.*³⁹

Konturatzen zara berak, berriro, gauza beraiei buruz kontrakoak esaten dituela?

- Badirudi baietz.
- Beste edozein gauza esan al dezakezu, gauza horren irakasleak direla esaten dutenak beste gizakien ustetan ez direla besteen irakasleak, ez dutela ezagutu ere egiten, eta irakasleak direla dioten gai horretan bertan txarrak direla. Eta besteen ustetan jator eta zintzoak direnek beraiek batzuetan irakasgarria dela diotela, eta besteetan, berriz, ezetz? Edozeri buruz horren nahasiak daudenak, eskubide osoz irakasle direla esango al zenuke, bada?

- Zeusarren, nik ez!
- Ez sofistak ezta jator eta zintzoak direnak ere ez baldin badira gauzaren irakasle, ez al dago garbi beste inor ere ez dela?
- Hala iruditzen zait niri.
- Eta irakasleak ez baldin badaude, irakasleak ere ez?
- Diozun bezala dela deritzot nik.

SW. Ὡμολογήκαμεν δεγε, pragmato~ ou|mh̄te didaskaloi
mh̄te maqhtai;eièn, touto mh̄de;didakton̄ einai...

MEN. Ὡμολογήκαμεν.

SW. Οὐκ οὐν ἀρετὴ οὐδ' ἀμάρτυριαι δίδασκαλοι...

MEN. "Ἐστὶ ταῦτα.

SW. Εἰς δεγε μὴ;διδασκαλοι, οὐδ'ε;μαχται.

MEN. Φαίνεται οὐτως.

SW. Ἀρετὴ;ἀφ' αὐτῶν αἱ εἰς δίδασκαλοι...

MEN. Οὐκ ἐπὶ κεν, εἴπερ οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ κεν μέγα. ὥστε καὶ;
καὶ μὴ δὴ ὡς ὁ Σωκράτης, ποτε οὐδ' εἰς ἀγαθοὶ; ἀνδρες,
ἡ τὴν αἱ εἰς τὸν πόλεον τὴν γενέσθω τὴν ἀγαθὴν γίγνομαι.

SW. Kinduneuomen, w\Menwn, ejwte kai;su; fauloi vtine~
einai andres~, kai; seve Gorgias~ ouj̄ illanw~ pepaideukemai kai;
ej̄e; Prodikos~. panto; mallon ouh̄ prosekteon̄ ton̄ noūn̄ h̄m̄in̄ auj̄
toi~, kai; zh̄t̄h̄teon̄ ōsti~ h̄m̄a~ ed̄iḡestw/tropw/beltiou~ poih̄sei:
legw̄ de;tauta apobleya~ pro; th̄n̄ af̄ti zh̄ths̄in, wJ̄ h̄m̄a~ el̄aqen
katagelastw~ of̄i ouj̄m̄on̄ episth̄m̄h̄ hḡoumenh̄ oἱ ἄνθρωποι τὴν καὶ;εὐ
τοι; ἀνθρώπων; πραττέται τα;pragmata, h̄l̄sw~ kai;diafeugei h̄m̄a~
to;gnw̄hai tima pote;trop̄on̄ gignontai oi.aj̄agaoi;andres~.

MEN. Πῶς ταῦτα λέγει, w\Swkrate~...

SW. »Ὡς: οἱ μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδράς; δεῖ ὡς ἐλπίσκειν εἶναι,
οἱ ἄνθρωποι ὡς ὁμοῦ καὶ ταῦτα οἱ αὐτοὶ αἰσθάνονται ὡς γὰρ...

MEN. Ναί.

SW. Καὶ; οἱ γὰρ ὡς ἐλπίσκειν εἶναι, αἱ οἱ ἄνθρωποι ὡς γὰρ
τὴν πραγμασίαν, καὶ; ταῦτα οὐκ αἰσθάνονται ὡς γὰρ...

MEN. Ναί.

SW. "Ὅτι δ' οὐκ ἐστὶν οἱ ἄνθρωποι ὡς γὰρ ἐλπίσκειν, εἴπερ μὴ; φρονίμως ἢ
ταῦτα οἱ αὐτοὶ αἰσθάνονται οἱ ἄνθρωποι ὡς γὰρ ὡς ὁμοῦ καὶ ταῦτα οἱ αὐτοὶ αἰσθάνονται...

MEN. Πῶς δ' οἱ ἄνθρωποι ὡς γὰρ λέγει...

SW. Εἰς;εἰς; ἀεὶ εἰς; τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λαρίαν ἡ ὁδοὶ
boulei aλλ' ὡς ἐλπίσκειν καὶ; αἱ ὁδοὶ ὡς γὰρ, αἱ ὁδοὶ τὴν οἱ ἄνθρωποι αἱ καὶ;εὐ
ὡς γὰρ...

MEN. Πῶς γὰρ.

– Eta ez al dugu adostu irakaslerik eta ikaslerik ez daukan gauza ez dela irakasgarria?

– Adostu dugu.

– Orduan, bertutearen irakasleak ez dira inon ere agertzen?

– Hori da.

– Eta irakasleak ez baldin badaude, ikasleak ere ez?

– Hala dirudi.

– Orduan, bertutea ez litzateke irakasgarria izango?

– Ez dirudi, guk zuzen aztertu badugu behintzat. Ondorioz, neure buruari harriduraz galdetzen diot, Sokrates, gizon onik ez ote dagoen, edo zein izango litzatekeen onak bihurtzeko modua.

– Baliteke, Menon, zu eta ni gizon eskasak izatea, eta Gorgiassek zu eta Prodikosek ni nahikoa hezi ez izana. Ezer baino gehiago, geure buruari egon behar dugu adi, eta gu moduren batean hobe bihurtuko gaituen norbait. Lehentxeagoko bilaketari begira diot hau, zein barregarri den gu konturatu ez izana gizakiek ez dituztela zientziak bakarrik gidatuta beren gauzak zuzen eta ondo egiten. Horregatik ere, segur aski, ihes egiten digu gizon onak nola sortzen ote diren jakiteak.

– Zein zentzutan diozu hori, Sokrates?

– Honetan: gizon onek onuragarriak izan behar dutela zuzen adostu dugu behintzat, eta horrek ezin duela bestela izan; ez al da hala?

– Bai.

– Eta gure gauzak zuzen gidatzen baldin badituzte izango direla onuragarriak, horretan ere zuzen geunden ados, ezta?

– Bai.

– Baina zentzuzkoa izan gabe ezin dela zuzen gidatu, hori ez dugu zuzen adostu, antza.

– Zein zentzutan diozu?

– Esango dizut nik. Larisarako edo nahi duzun beste edonorako bidea dakiena joango balitz eta beste batzuk gidatuko balitu, ez litzuke zuzen eta ondo gidatuko?

– Bai, noski.

SW. Tixd ei[ti~ oj'qw~ men doxaxwn hfi~ ejstin hJodov, ejh luqw; de;mh;nhd epistaweno~, oujkai;outo~ ah oj'qw~ hgoito...

MEN. Pawu ge.

SW. Kai;efw~ g ah pou oj'qh'n doxan e'fh/peri;w'h oJefero~ episth'mh'n, oujlen ceirwn hgemwn e'stai, oij'meno~ men aj'hqh, fronw'n de;mh;ytou`touto fronounto~.

MEN. Oujlen gar.

SW. Doxa afa aj'hqh; pro; oj'qothta praxew~ oujlen ceirwn hgemwn fronh'sew~: kai;toutovejstin o'nundh;pareleipomen ej th'peri;th~ aj'reth~ skeyei o'poidw'ti eil, legonte~ ofi fromh'si~ monon hgeitai tou`oj'qw~ prattein: to;de;afa kai;doxa hh aj'hqh.

MEN. "Eoikege.

SW. Oujlen afa htton wfelimow ejstin oj'qh;doxa episth'mh~.

MEN. Tosoutw/ge, w\Swkrate~, ofi oJmen th'n episth'mh'n e'cwn aji;ah epitugcawoi, oJle;th'n oj'qh'n doxan tote;men ah tugcav noi, tote;d oul

SW. Pw~ legei~...oJaji;e'cwn oj'qh'n doxan ouk aji;ah tugcav noi, e'w'sper oj'qa;doxaxoi...

MEN. Anagkh moi faimetai: w'ste qaumazw, w\Swkrate~, toutou outw~ e'conto~, ofi dhypote pol u;timiw'tera hJepisth'mh th~ oj'qh~ doxh~, kai;di ofi to;men e'feron, to;de;e'ferow ejstin aufw'n.

SW. Oisqa ouh di ofi qaumazei~, hlejw'soi eipw...

MEN. Pawu g eipev

SW. "Oti toi~ Daidalou agalmasin oujproseschka~ ton nouh: isw~ de;ouj e'stin par u'h'n.

MEN. Pro; tide;dh;touto legei~...

SW. "Oti kai;tauta, ejan men mh;dedemewa hXapodidraskei kai;drapeteuwi, ejan de;dedemewa, paramewei.

MEN. Tivouh dhx.

SW. Tw'n ekeinou poihamatwn lelumewon men ekth'sqai ouj pollh~ tino~ a'kion ejsti tinh~, w'sper drapethn ajqrwpon <oujgar paramewei<dedemewon de;pollou`a'kion: pawu gar kala;ta;e'fga ejstin. pro; tivouh dh;legw tauta...pro; ta; doxa~ ta; aj'hqei~. kai;

– Eta batek, inoiz joan gabe eta bidea ezagutu gabe, bidea zein den iritzi zuzena balu, horrek ere ez al lituzke zuzen gidatuko?

– Bai.

– Eta besteak ezagutza daukan gauzei buruz iritzi zuzena daukan bitartean, ez da badakiena baino batere gidari okerragoa izango, egiazko ustea daukanez, nahiz eta ez jakin.

– Batere ez, noski.

– Orduan, iritzi zuzena ez da adimena baino batere gidari okerragoa ekintzaren zuzentasunerako; eta hauxe da oraintxe alde batera utzi duguna bertutea nolakoa den aztertzean, zuzen jardutea adimenak bakarrik gidatzen duela esanez; bada, ez, egiazko iritziak ere bai.

– Hala dirudi, behintzat.

– Orduan, zientzia ez da iritzi zuzena baino onuragarriagoa.

– Hainbestean behintzat bai, Sokrates, zientzia daukanak beti asmatuko bailuke; iritzi zuzena daukanak, berriz, batzuetan lortuko luke, baina besteetan ez.

– Nola diozu? Iritzi zuzena beti daukanak ez luke beti lortuko, iritzi zuzenak dituen bitartean behintzat?

– Nahitaezkoa deritzot; hori horrela izanik, harritu egiten naiz, Sokrates, zientzia iritzi zuzena baino askoz estimatuagoa dagoelako, eta zergatik bereizten diren bata bestearengandik.

– Ba al dakizu zergatik harritzen zaren, edo nik esango dizut?

– Esaidazu, bai.

– Dedaloren⁴⁰ estatuei ez diezulako arreta jarri; agian ez dira egon ere egingo zuen artean.

– Zertarako diozu hori?

– Horiek ere, lotuta ez baldin badaude, alde egin eta ihes egiten dutelako; lotuta, berriz, gelditu egiten dira.

– Eta zer, orduan?

– Haren estatuetako bat askatuta edukitzeak ez dauka balio handirik, gizaki iheslari bat edukitzeak bezala –ez baita geldituko–; lotuta, berriz, balio handikoa da. Izan ere, oso estatua ederrak dira. Hau zergatik diodan, bada? Egiazko iritziengatik. Izan ere, egiazko iritziak ere, geldirik dauden denboran, gauza ederrak dira eta gauza on guztiak egi-

gar ai.lloxai ai.hj hqei~, ofon men aj crown paramwusin, kal on to;crhna kai;pant aqa;ejgazontai: polun de;crown ouk ejev lousi paramewin, ajla;drapeteuousin ej th~ yuch~ tou`ajqrwv pou, wste oupollou`axiaiveisin, ew~ aj ti- auja; dhsj/ajjia~ logismw~/touto d ejstin, wMenw efaire, ajamhsi~, wJ ej toi~ prosqen hujn wiloghtai. epeidan de; deqwsin, prwton men episthjai gignontai, epeita mwimoi: kai;dia;tauta dh;timiwteron episthwh ojrh~ doxh~ ejstin, kai;diafevei desmw/episthwh ojrh~ doxh~.

MEN. Nh;ton Dia, wSwkrate~, epiken toioutw/tiniv

SW. Kai;njn kai;ejw;wJ ouk ejlw; legw, ajla;eikazwn: ofi devejtin ti ajloion ojrh;doxa kai;episthwh, oujpaw moi dokw~ touto eikazein, ajl eiper ti ajlo faim aj ejlewai<ojiga d aj faim<ej d ouh kai;touto ekeinwn qeim aj w oida.

MEN. Kai;ojqw~ ge, wSwkrate~, legei~.

SW. Tivdextowe ouk ojqw~, ofi ajhqh; doxa hgoumewh to; efgon ekasth~ th~ praxew~ oujen ceiron apergazetai hJepisthwh...

MEN. Kai;touto dokei~ moi ajhqh'legein.

SW. Oujen afa ojrh;doxa episthwh~ ceiron ouje;htton wfe-
linh estai ej ta; praxei~, ouje;aühr oJefwn ojrhjn doxan hJoJ episthwhn.

MEN. "Esti tauta.

SW. Kai;njn ofge aqao; ajhr wfelimo~ hujn wiloghtai einai.

MEN. Naiv

SW. Epeidh;toimwn oujmowon di episthwhn aqaoi;audre~ aj eien kai;wfelimoi tai~ polwsin, eiper eien, ajla;kai;di ojrhjn dov xan, toutoin de; oujeteron fusei ejstin toi~ ajqrwvpoi~, oufe episthwh oufe doxa ajhqh; ouf epikthta hJdokei~soi fusei oJeteronouh aujojn einai...

MEN. Ouk efnoje.

SW. Oukoun epeidh;oufusei, ouje;oi.aqaoi;fusei eien aj.

MEN. Oujdhta.

SW. Epeidh;devege oufusei, ejkopoumen to;meta;touto ej didaktow ejstin.

ten dituzte; baina ez dute denbora luzean gelditu nahi, eta gizakiaren ari-matik ihes egiten dute. Ondorioz, ez dira balio handikoak, batek kausaren arrazoiketa batekin lotzen ez dituen bitartean. Eta hori, Menon adis-kidea, oroimena da, aurrekoetan adostu dugun bezala. Eta behin lotzen direnean, aurrenik zientziak bihurtzen dira, eta ondoren egonkortu egi-ten dira. Eta horregatik da zientzia iritzi zuzena baino baliotsuagoa, eta loturan bereizten da zientzia iritzi zuzenetik.

– Ala Zeus, Sokrates, horrelako zerbaiten antza dauka!

– Eta nik ere, benetan, jakin gabe diot hori, susmoz. Baina iritzi zuzena eta zientzia desberdinak direla, hori ez dut inola ere uste susmoz diodanik; aitzitik, beste zerbait badakidala esango banu –eta gutxi esan-go nituzke– dakizkidanen artean bat hori jarriko nuke.

– Eta zuzen diozu, bai, Sokrates.

– Eta zer? Hau ere ez al dut zuzen esaten: egiazko iritziak, ekintza bakoitzaren lana gidatuz, ez duela zientziak baino emaitza okerragoa era-giten?

– Hori ere egia diozula deritzot.

– Orduan, iritzi zuzena ez da ekintzetarako zientzia baino batere okerragoa, ezta gutxiago onuragarritasunean ere, eta iritzi zuzena daukan gizona ere ez da zientzia daukana baino okerragoa.

– Hori da.

– Eta gizon ona onuragarria dela adostu dugu.

– Bai.

– Beraz, gizon onak eta hirientzako onuragarriak direnak zien-tziaren bidez bakarrik egongo ez liratekeenez, eta egongo balira, iritzi zuzenaren bidez ere bai, eta bi horietako ezein ez dagoenez berez giza-kiengan... –edo bi horietako bat berez gizakiengan badagoela uste al duzu?

– Nik, ez.

– Berez ez daudenez, onak ere ez lirateke berez izango.

– Ez, noski.

– Eta berez ez denez, azter dezagun, horren ondoren, irakasgarria ote den.

MEN. Naiv

SW. Oukouñ didakton eðloxen einai, eijfromhsi~ h.hjrethx

MEN. Naiv

SW. Kai ei[ge didakton ei], fromhsi~ a] einai...

MEN. Pawu ge.

SW. Kai;eijmew ge didaskaloi eien, didakton a] einai, mh;
o]itwn de;oujdidaktow...

MEN. Ou{w.

SW. Alla;mhn w]nologhka men mh;einai au]tou`didaskalou~...

MEN. "Esti tauta.

SW. Ōvnologhka men a]a mhte didakton au]to;mhte fromhsin
einai...

MEN. Pawu ge.

SW. Alla;mhn a]gaqon ge au]to;o]nologoumen einai...

MEN. Naiv

SW. Wfelimon de;kai;a]gaqon einai to;o]rqw~ hgoumenon...

MEN. Pawu ge.

SW. Orqw~ de;ge hgeisqai duw o]ta tauta mowa, doxan te
a] hqh kai;episthmhn, a]e]wn a]qrpwpo~ o]rqw~ hgeitai ta;gar apo;
tuch~ tino; o]rqw~ gignomena ouk a]qrpwpmh/hgemonia/gignetai w]
de;a]qrpwpo~ hgemw ewstin epi;to;o]rqow, duw tauta, doxa a] hqh;
kai;episthmh.

MEN. Dokei moi ou{w.

SW. Oukouñ epeidh;oujdidaktow ewstin, ou]l episthmh dh;efi
gignetai h.hjrethx

MEN. Oujfainetai.

SW. Duo]n a]a o]toin a]gaqoi]n kai;wfelimoin to;men e]eron
apole]utai, kai;ouk a] ei] ejn pol itikh/praxe]i episthmh hgemw.

MEN. Ou]moi dokei.

SW. Ouk a]a sofia]tini;ou]le;sofoi;o]hte~ oi]oioutoi a]dre~
hgoun]to tai~ povesin, oi]Jajfi; Qemistoklex te kai;ou} afti

- Bai.
- Ez al zirudien irakasgarria zela, bertutea adimena baldin bada?
- Bai.
- Eta irakasgarria baldin bada, adimena dela?
- Erabat, bai.
- Eta irakasleak baldin badaude, irakasgarria dela, baina ez baldin badaude, berriz, ez?
- Horrela da.
- Baina adostu dugu ez dagoela horren irakaslerik?
- Hori da.
- Orduan, adostu dugu ez dela ez irakasgarria ezta adimena ere?
- Guztiz, bai.
- Baina ona dela ados gaude?
- Bai.
- Eta zuzen gidatzen duena onuragarri eta ona dela ere bai?
- Erabat, bai.
- Eta bi horiek direla zuzen gidatzen duten bakarrak, egiazko iritzia eta zientzia, eta horiek dauzkan gizakiak zuzen gidatzen duela –hala-behar batetik zuzen gertaturikoak ez baitira giza gidaritzaz gertatzen–; eta egiazko iritzia eta zientzia, bi horiekin gidatzen du gizakiak bere burua zuzen.
- Hala iruditzen zait niri ere.
- Orduan, irakasgarria ez denez, bertutea jada ez da zientzia?
- Ez dirudi.
- Orduan, on eta onuragarriak diren bietatik bat desagertu da, eta bertutea ez litzateke gidaria izango jarduera politikoa.
- Ez zait iruditzen.
- Orduan, honek oraintxe esaten zituen Temistokles eta Anito bezalako gizonek ez zituzten hiriak jakinduriaren batez, edota jakintsuak

"Anuto~ oðe elegen: dio;dh;kai;ouj oiðixte aļlou~ poiein toiou~ tou~ oiði autoi~eiði, afe oujdi episthwn oite~ toioutoi.

MEN. "Eoiken oufw~ ekein, w\Swkrate~, wJ legei~.

SW. Oukouñ ejnh;episthwn/eujloxia/dh;to;loipon gignetai: hloi politikoï;añdre~ crwnenoi ta; poliei~ ojrqoušin, oujlen diaferontw~ eçonte~ pro; to;fronein hloi.Crhsmwdoite kai;oi.Jeomawtei~: kai;gar outoi ejqousiwn~te~ legousin men ajhqh`kai;pollay iðasi de;oujlen wļ legousin.

MEN. Kinduneuwi oufw~ ekein.

SW. Oukouñ, w\Mewwn, axion toutou~ qeiu~ kalein tou; añdra~, oiðine~ nouñ nh;eçonte~ polla;kai;megala katorqoušin wļ prattousi kai;legousi...

MEN. Pawu ge.

SW. Orqw~ af aļ kaloi men qeiu~ te ouj nundh;ejegomen crhsmwdu; kai;mantei~ kai;tou; poihtikou; apanta~: kai;tou; politikou; ouj hñista toutwn fainen aļ qeiu~ te einai kai;ejqousiazein, ejpñnou~ oita~ kai;katecomewou~ ej tou`geou, ofan katorqwsī legonte~ polla;kai;megala pragmata, mñden ejjote~ wļ legousin.

MEN. Pawu ge.

SW. Kai;ai{ge gunaike~ dhpu, w\Mewwn, tou; aqagou; añdra~ qeiu~ kalousi: kai;oi.Lakwne~ ofan tina;ejkwmiawsin aqagon añdra, Aqeio~ ajhñv, Efasiw, Aouto~.E

MEN. Kai;fainontaige, w\Swkrate~, ojrw~ legein. kaitoi iðw~ "Anuto~ oðe soi aqgetai legonti.

SW. Oujlen meliei ejnoige. toutw/mew, w\Mewwn, kai;auði dial exomeqa: ejjde;nun hñei~ ej panti;twļ ogw/toutwkalw~ ejhthv samew te kai;ejegomen, ajreth;aļ eiñ oufe fusei oufe didaktow, ajla;qeia/moira/paragignomewh aheu nou oi~ aļ paragignhtai, ej mñti~ eiñ toiouto~ twñ politikwn ajdrwn oið~ kai;aļlon poihsai politikow. ejjde;eiñ, scedon aļ ti outo~ legoito toiouto~ ej toi~ zwšin oiðn eñ "Omñro~ ej toi~ teqnewšin ton Teiresiam einai, legwn peri;aufou, ofi oið~ pepñutai twñ ej "Aidou, toi;de;skiai; ajssousi. tauñon aļ kai;ejqade o.Ioiouto~ wšper para;skia; ajh-qe; aļ pragma eiñ pro; ajrethw.

izanda, gidatzen; horrexegatik ezin zituzten besteak beraiek ziren bezalakoak bihurtu, ez zirelako zientzia baten bidez horrelakoak.

– Badirudi zuk diozun bezala dela, Sokrates.

– Beraz, zientziaz ez bada, iritzi onaz gertatzen da, besterik ez. Hau erabiliz zuzentzen dituzte hiriak gizon politikariek, pentsatzearekiko igarle eta profetengandik ezertan bereizi gabe. Horiek jainkoak inspiratuta esaten baitituzte egia asko, baina esaten duten ezer ez dakite.

– Baliteke horrela izatea.

– Hortaz, gizon horiek, Menon, ez al dute jainkozkoak deitzea merezi, egin eta esaten dituzten gauza asko adimenik gabe zuzen burutzen dituzte eta?

– Guztiz, bai.

– Orduan, zuzen deituko genieke jainkozkoak oraintxe esaten genituen igarle, profeta eta poeta guztiei; eta ez genduke esango politikoa horiek baino gutxiago direnik jainkozkoak eta jainkoak inspiratuak, jainkoarengandik hartzen baitute inspirazioa eta haren mendean baitaude, eta hitz eginez gauza asko eta handiak burutzen dituzte, esaten duten ezer jakin gabe.

– Erabat, bai.

– Eta, noski, emakumeek ere, Menon, gizon onei jainkozkoak deitzen diete; eta lakoniarrek, gizon on bat goستن dutenean «Hori gizon jainkozkoa da» esaten dute.

– Eta zuzen esaten dutela dirudi, Sokrates. Baina agian Anito hau zurekin haserretu egingo da diozunagatik.

– Ez zait batere axola. Horrekin hitz egingo dugu beste behin ere, Menon. Baina guk arrazoiketa honetan ederki bilatu eta esan badugu, bertutea ez litzateke ez gizaki baten berezkoa ezta irakasgarria ere izango, baizik eta jasotzen dutenek jainkozko dohainez jasoko lukete, adimenik gabe, gizon politikariren bat beste bat ere politikari bihurtzeko gai ez balitz, behintzat. Eta hala balitz, ia esan liteke gizaki hori bizidunen artean Homeroren esanetan Tiresias hildakoen artean zena bezalakoa dela, hari buruz esaten duenean «hark bakarrik pentsatzen du» Hadesen daudenen artean «besteak, berriz, itzalak bezala dabilta».⁴¹ Horrela, hemen ere, bertutearekiko egiazko errealitatea bezala izango litzateke itzalen artean.

MEN. Ka^lista dokei~ moi legein, w^lSwkrate~.

SW. Ek men to^un toutou tou^logismou, w^lMewwn, qeiz^umoiv
ra^hu^un^h fai^unetai paragignomen^h h^hajeth;oi^l a^h para- gignhtai: to;
de;safe; peri;aufou^leij^uomeqa tote, ofan prin w^lini tropw/toi~
ajqrwpoi~ paragignetai ajethy proteron epiceirhs^umen aufo;
kaq aufo;zhtein ti^upot e^hstin ajethmu^un d ej^uoi;men w^la poi i^uai,
su;de;tauja;tauta a^uper aufo; pepeisai peiqe kai;ton xewon tonde
“Anuton, iqa pra^utero~ h^hwJ ej^un peish^u touton, e^hstin ofi kai;
Aqhnaio^u~ ojhsei~.

– Izugarri ederki ari zarela esaten iruditzen zait, Sokrates.

– Beraz, arrazoiketa horretatik, Menon, bertutea jasotzen dutenek jainkozko dohainez jasotzen dutela iruditzen zaigu. Baina horri buruz garbi jakingo dugu, bertutea gizakiei nola etortzen zaien baino lehen, bertutea bera berez zer ote den bilatzen saiatzen garenean. Orain norabait joateko garaia dut, ordea, eta zu zeu konbentzituta zauden horiexetaz saia zaitez Anito atzerritar hau konbentzitzen, lasai dadin; hau konbentzitzen baldin baduzu, atenastarrei ere onura egingo diezu eta.

Oharrak

¹ Tesaliako familia oneko gazte aberatsa, Gorgiasen ikasle edo mireslea.

² Tesaliako hiri nagusia zen Larisa-ko familia agintedunetako bat.

³ Atenasen, alegia.

⁴ Gorgias 427. urtean egon zen Atenasen aurreneko aldiz.

⁵ Agian Atenasen ospatzen ziren Eleusisko misterio inizatikoez ari da, edo filosofiako misterioez bestela.

⁶ Xerxes errege pertsiarrek Grezia inbaditu zuenean, Alebadak honen alde agertu ziren eta, segur aski, horren karira Menonen arbasoren bat errege pertsiarren lagun bihurtuko zen.

⁷ Karratu bat marrazten du.

⁸ EF eta GH marrazten ditu.

¹¹ AB aldea bikoizten du BJ gehituz.

¹² AJ aldea.

¹³ AJ aldea oinarri hartuta, AJKL karratua marrazten du.

¹⁴ CN eta CM aldeak gehitzen ditu ABCD karratua bezalako lau daude-la erakusteko.

⁹ Grekoek ez zuten oineko koadro esateko modurik.

¹⁰ Alde luze bat (AD adibidez) eta bere erdia den txikietako bat (AH adibidez) hartzen ditu.

- ¹⁵ AJ aldea.
- ¹⁶ ABCD karratua AJKL karratuaren laurdena da.
- ¹⁷ ABCD eta AJKL karratuez ari da.
- ¹⁸ AB aldea.
- ¹⁹ AJ aldea.
- ²⁰ BJ marraren erdia AB aldeari gehitzen dio AZ aldea sortuz.
- ²¹ DL marraren erdia AD aldeari gehitzen dio AQ aldea sortuz.
- ²² AZPQ karratua marrazten du.
- ²³ ABCD karratua.
- ²⁴ DCNL karratua.
- ²⁵ CMKN karratua
- ²⁶ BJ eta JM aldeek osatzen dutena.
- ²⁷ AJKL karratua.
- ²⁸ ABCD karratua.
- ²⁹ DB-BM-MN-ND marraz ari da.
- ³⁰ DBMN karratua.
- ³¹ DBMN karratuan.
- ³² ABCD karratuan.
- ³³ DBMN karratua.
- ³⁴ DB marratik.
- ³⁵ Beste hirietan bezala, Atenasen ere altxor publikoak akropoliseko tenpluetan gordetzen ziren.
- ³⁶ Melesiasen semeaz ari da, K. a. 505 urtean jaioa eta Periklesen aurkari kementsua.
- ³⁷ 33-6 bertsoak (Diehl).
- ³⁸ 434-5 bertsoak (Diehl).
- ³⁹ 436-8 bertsoak (Diehl).
- ⁴⁰ Begiak, besoak eta hankak zabalik zeuzkaten Dedaloren estatuek mugitu eta ikusten zutelako itxura omen zuten.
- ⁴¹ *Odisea* X 495.

KRATILO

KRATULOS

ERM. Boulei ouh kai;Swkratei twde ajakoinwswmeqa ton logon...

KR. Ei[soi dokei`

ERM. Kratulo~ fhsin ofe, w`Swkrate~, ojromato~ ojrqothta eihai efastw/twn ohtwn fusei pefukuian, kai;ouj touto eihai ofoma o]a] tine~ sunqemenoi kalein kalwsi, th~ au]wn fwnh~ mov rion epifqeggomenoi, a] la;ojrqothtastina twn ojromatwn pefukev nai kai;`Ellhsi kai;barbaroi~ thn au]hn a]asin. ejwtw`ouh au]on ejw;eijau]w/Kratulo~ th`aj]hqeia/ofoma`e]stin h]ouf: o]le;o]molo-gei. `Atide;Swkratei. `Eefhn. `ASwkrath~, `Eh`d of. `ADoukoun kai;toi~ a]loi~ ajqrwpoi~ pa]sin, ofer kaloumen ofoma ekaston, toutove]stin efastw/ofoma. `Eo]ley/`ADoukoun soive, `Eh`d of, `A]foma `Ermogene~, ou]le; a] parte~ kalw]sin ajqrwpoi. `E kai;ejmou`ejwtw]to~ kai;proqumoumenou eij]ewai ofi pote;legei, ou]te aposafei`ou]len eijwneustaita provme, prospoioumenovti au]to; ej] e]autw/]diano-eisqai w]ej]w; peri;au]to; o]eijboul]oito safw~ eipein, poi]hseien a] kai;ej]e;o]mologein kai;legein a]er au]to; legei. eijouh ph`e]ei~ sunbalein thn Kratulou manteia, hdew~ a] ajkousaini: mallon de;au]w/soi ofh/dokei`^e]ein^ peri;ojromatwn ojrqothto~ efi a] h]dion puqoinhn, ei[soi boulomenw`e]stin^.

SW. «W pai`Upponikou `Ermogene~, palaia; paroimia ofi calepa;ta;kalave]stin ofh`e]ei maqein: kai;dh;kai;to;peri;tw]n ojro-

KRATILO

Hermogenes¹: Nahi al duzu, orduan, Sokrates ere gure hizketaren partaide egitea?

Kratilo: Zuk ondo baderitzozu...

Hermogenes: Kratilo honek dio, Sokrates, izakietako bakoitzak izatez izen zuzena daukala, eta izen hori ez dela batzuek deitzeko adostu ondoren deitzen dioten izena, beren hizkuntzaren zati batez deituz, baizik eta izatez dagoela izenen zuzentasun bat, eta bai grekoentzat eta baita atzerritarrentzat ere, guztientzat bera dela. Ondorioz, galdetzen diot ea berarentzat Kratilo benetako izena den ala ez; eta berak baietz dio. «Eta zein da Sokratesena?» galdetu dut. Eta berak erantzun du: «Sokrates». «Beraz, beste gizon guztientzat ere, bakoitzari deitzen diogun izena, hori da bakoitzaren izena?». Eta honek esan du: «Zure izena ez da, behintzat, Hermogenes³, gizaki guztiek hala deitzen badizute ere». Eta nik, zer esan nahi ote duen jakiteko irrika bizian, galdetzen diodanean, ez dit ezer argitzen eta ironiaz hitz egiten dit. Bere baitan pentsamenduren bat baduela itxurak egiten ditu, horri buruz jakingo balu bezala, eta garbi esan nahiko balit, ni neu ere ados egonaraziko nindukeela eta berak esan dituen berberak esanarazi. Beraz, Kratiloren orakulua azaldu badezakezu, gus-tura entzungo nuke; are gehiago, zuk zeuk izenen zuzentasunari buruz zer iritzi daukazu are gusturago jakingo nuke, nahi baduzu behintzat

Sokrates: Hiponikoren seme Hermogenes, esaera zahar batek dio gauza ederrak nolakoak diren ulertzen zaila dela. Eta bereziki izenei buruz-

matwn oujsmikron tugcawei oñ maphma. eijmen ouñ eǵw;hñh hñhkola
para;Prodikou thñ penthkontadracmon epideixin, hñ akousanti
uparcei peri;touto pepaideusqai, wł fhsin ekeino~, ouñen añ
ekwluw se auñika malva eijlewai thñ añhqeian peri;oñomatwn oj-
qothto~: nuñ de;ouk añhkola, añ la;thñ dracmiaism. oukoun oida ph/
pote to;añhqe; eñei peri;twñ toioutwn: suzhtein mentoi efoimov
eijni kai;soi;kai;Kratulw/koinh/ ofi de;ou[fhsivsoi Êrmogenh
oñoma einai th/añhqeia/wšper upopteuw auñon skwptein: oiñtai
gar iřw~ se crhmatwn efimenon kthsew~ apotugcawein elastote.
añl , oñnundh;eñegon, eijlewai men ta;toiauta calepon, eij to;
koinon de;kataqenta~ crh;skopein eife wñ su;legei~ eñei eife wñ
Kratulo~.

ERM. Kai;mñn eǵwge, wñSwkrate~, pollaki~ dh;kai;toutw/
dialecei; kai;añloi~ polloi~, oujdunamai peisqhñai wñ añlh ti-
ojqoth~ oñomato~ hñsunqhkh kai;oñologia. ejnoi;gar dokei ofi añ
tiwtw/qhtai oñoma, touto einai to;ojqow. kai;añ auqivge eferon
metaqhtai, ekeino de;mñketi kalh/ouñen hñton to;uñteron ojw~
eñein tou`proterou, wšper toi~ oiketai~ hñei~ metatiquwqa
aouñen hñton tout einai ojron to;metateqen tou`proteron keimev
nouo: oujgar fusei elastw/pefukewai oñoma ouñen ouñeniyañ la;
nouw/kai;eñei twñ ejjisantwn te kai;kaloutwn. eijdevph/añlh/
eñei, efoimo~ eǵwge kai;manqawein kai;akouwin oujmowon para;
Kratulou, añ la;kai;par añlou oñououñ.

SW. "Isw~ mentoi ti;legei~, wñÊrmogene~: skeywweqa devo}
añ fh~/kalh/ti~ eñaston, touq elastw/oñoma...

ERM. "Emige dokei`

SW. Kai;eñn ijliwth~ kalh/kai;eñn poli~...

ERM. Fhmiv

SW. Tivouñ...eñn eǵw;kalw`oñiouñ twñ oñtwn, oiñn oñnuñ
kaloumen añqrwpon, eñn eǵw;touto ippon prosagoreuw, oñde;nuñ
ippon, añqrwpon, eñtai dhmosia~men oñoma añqrwpo~ tw/auñw/ijl-
ia~de;ippo~...kai;ijlia~men au`añqrwpo~, dhmosia~de;ippo~...ouñw lev
gei~...

ERM. "Emige dokei`

SW. Fere dhmoi tou eipev kalei~ ti añqhñ`legein kai;
yeudh~...

ko ikasketa berez ez da txikieria. Nik jada Prodikori⁴ berrogeita hamar drakmako irakaspena entzuna izan banio –hau entzuten duena horri buruz irakatsita dago jada, haren esanetan–, ezerk ez luke eragotziko zuk segituan erabat jakitea izenen zuzentasunaren inguruko egia; oraingo, ordea, ez dut hura entzun, drakma batekoa⁵ baizik. Ondorioz, ez dakit horrelakoen inguruko egia nolakoa den. Baina prest nago zurekin eta Kratimorekin batera elkarrekin ikertzeko. Zure benetako izena ez dela Hermogenes dioenean, burla eginez dioela daukat susmoa, nolabait; izan ere, agian pentsatzen du zuk, ondasunak lortu nahirik, beti porrot egiten duzula. Dena den, oraintxe nioen nezala, horrelakoak jakiten zaila da; baina ados jarrita aztertu behar da zuk diozun bezala ote diren edo Kratimorek dioen bezala.

Hermogenes: Bada, nik, benetan, Sokrates, askotan bai honekin baita beste askorekin ere hitz egin ondoren, ezin dut sinetsi izen baten zuzentasuna hitzarmena eta adostasuna baino besterik denik. Nire ustez, batek norbaiti izen bat jartzen baldin badio, hori da izen zuzena; eta atzerat aldatu eta beste bat jartzen baldin badio, eta jada izen hura ez badio deitzen, esklaboei izena aldatzen diegunean bezala, aurreko izena ez da ezertan bigarrena baino zuzenagoa, hau da, bestearen orde jarritako izen hori ez da ezertan aurretik zegoena baino desagokiagoa. Inork ez baitauka izatez inongo izenik, izena jarri ohi dutenen usadio eta ohituraren bidez baizik. Orain, beste nolabait baldin bada, prest nago ni bai ikasteko bai entzuteko ere, ez bakarrik Kratimorengandik, beste edozeinengandik ere bai.

Sokrates: Agian zerbait esaten ari zara, Hermogenes; azter dezagun, bada. Batek bakoitzari deitzen diona, bakoitzaren izena hori dela al diozu?

– Hala uste dut.

– Berdin da gizabanako batek edo hiri batek deitzen badio?

– Halaxe diot nik.

– Zer, bada? Nik izakietako edozeini deitzen baldin badiot, adibidez, orain «gizakia» deitzen diogunari, nik horri «zaldia» deitzen baldin badiot, eta orain «zaldia» deitzen diogunari «gizakia», izaki berak publikoki «gizakia» izena edukiko du, eta partikularki, berriz, «zaldia»? Eta besteak, bere aldetik, partikularki «gizakia», eta publikoki, berriz, «zaldia»? Hori diozu?

– Hala uste dut nik.

– Ea, bada, esaidazu orain hau: zerbaiti deitzen al diozu egia esan eta gezurra esan?

ERM. "Egwge.

SW. Oukouñ eih aḥ logo~ aḥ qhḥ; oñle;yeudhḥ...

ERM. Panu ge.

SW. «Ar ouñ outo~ oḥ aḥ ta;oñta legh/wJ eṣtin, aḥ qhḥ. oḥ
d aḥ wJouk eṣtin, yeudhḥ...

ERM. Naiv

SW. "Estin aḥa touto, logw/legein ta;oñta te kai;mhḥ.

ERM. Panu ge.

SW. Ô logo~ d eṣtin o.ḥ qhḥ; poteron men oḥ o~ aḥ qhḥ; ta;
moria d autou`ouk aḥ qhḥ...

ERM. Ouk, aḥ la;kai;ta;moria.

SW. Poteron de;ta;men negala moria aḥ qhḥ; ta;de;smikra;
ou[h]panta...

ERM. Panta, oimai egwge.

SW. "Estin ouñ ofi legei~ logou smikroteron morion aḥ lo h]
oñoma...

ERM. Ouk, aḥ la;touto smikrotaton.

SW. Kai;touto "oñoma" aḥa to;tou`aḥ qhou~ logou lege tai...

ERM. Naiv

SW. Al hqevge, wJ fhḥ.

ERM. Naiv

SW. To;de;tou`yeudou~ morion oujyeudo~...

ERM. Fhmiv

SW. "Estin aḥa oñoma yeudo~ kai;aḥ hqe; legein, eip̄er kai;
logon...

ERM. Pw~ gar ou[.

SW. 'O aḥ aḥa ekasto~ fh/tw/oñoma einai, toutoveṣtin
ekastw/oñoma...

ERM. Naiv

SW. «H kai;oñosa aḥ fh/ti~ ekastw/oñomata einai, tosaṭa
eṣtai kai;tote oñotan fhḥ.

- Nik bai.
- Orduan, egiazko hitzaldia egongo litzateke eta gezurrezkoa?
- Bai, noski.
- Akaso izakiak diren bezala izendatzen dituen al da egiazkoa, eta ez diren bezala izendatzen dituen gezurrezkoa?
- Bai.
- Orduan, hau egin daiteke, alegia hitzaldi batez direnak eta ez direnak izendatzea?
- Bai, noski.
- Eta egiazko hitzaldia osorik al da egiazkoa, eta bere zatiak, berriz, ez dira egiazkoak?
- Ez, zatiak ere bai.
- Zati handiak al dira egiazkoak, eta txikiak, berriz, ez? Edo guztiak?
- Guztiak, nik uste.
- Izena baino hitzaldiaren zati txikiagorik esan al dezakezu?
- Ez, hori da txikiena.
- Eta egiazko hitzaldiaren izen horri zerbait deitzen al zaio?
- Bai.
- Egiazkoa, zuk diozunez.
- Bai.
- Eta gezurrezkoaren zatia denari gezurrezkoa, ez?
- Hala diot nik.
- Orduan, izenari gezurrezkoa eta egiazkoa deitu dakioke, hitzaldiari ere deitu badakioke?
- Nola ez, bada?
- Bakoitzak zerbaiten izena dela esaten duena, hori al da gauza bakoitzaren izena?
- Bai.
- Eta gauza bakoitzak ematen zaizkion izen guztiak edukiko al ditu, eta ematen zaizkion unean?

ERM. Oujgar eʃw eʃwge, w\Swkrate~, ojomato~ aʃlhn oj-
 qothta hʃtauthn, ejoi;men eʃeron einai kalein eʃastw/ojoma, oʃ
 eʃw;ejemhn, soi;de;eʃeron, oʃauʃsouvʃw de;kai;tai~ polvesin ouʃw
 ijliʃ/ʳeʃastai~^o ejioi~ epi;toi~ aufoi~ keimena ojomata, kai;
 "El lhsi para;tou; aʃlou~ "El lhma~, kai;"El lhsi para;barbavou~.

SW. Fere dh; iʃlwmn, w\Ermogene~, poteron kai; ta; oʃta
 ouʃw~ eʃein soi fainetai, ijliʃ/auʃwñ h.buʃiʃ einai eʃastw/wʃper
 Prwtagora~ eʃegen legwn ʃpartwn crhmatwn metronʳ einai
 aʃqrwpou wʃ aʃa oia men aʃ ejoi;fainetai ta;pragmata ʳeinhai^o,
 toiauta men eʃtin ejioivoia d aʃ soi;toiauta de;soi;hʃeʃein dokei
 soi auʃa;auʃwñ tina bebaiothta th~ ouʃiʃa~...

ERM. "Hdh pote;eʃwge, w\Swkrate~, aʃorwñ kai;eʃtauq̃a
 ejhnevqhn ej aʃer Prwtagora~ legei: oujpawu ti mewtoi moi
 dokei ouʃw~ eʃein.

SW. Tivexej tote hʃl h ejhnevqh~, wʃte nh;pawu soi dokein
 einai;tina aʃqrwpou ponhrou~.

ERM. Oujma;ton Diʃ, aʃla;pollaki~ dh;aufo;peponqa, wʃte
 moi dokein pawu ponhrou; einai;tina~ aʃqrwpou~, kai;maʃa suc-
 nouʃ.

SW. Tivexpawu crhstoi;ouʃw soi eʃloxan einai ʳaʃqrwpoi^o...

ERM. Kai;maʃa oj igoi.

SW. "Edoxan d ouh~.

ERM. "Emige.

SW. Pw~ ouh touto tiq̃esai...aʃ wʃde: tou; men pawu crhs
 tou; pawu fronimou~, tou; de;pawu ponhrou; pawu afrona~...

ERM. "Emige dokei ouʃw~.

SW. Oioʃw te ouh ʳeʃtin^o, ejPrwtagora~ aʃhqh`eʃegen kai;
 eʃtin auʃh h.aʃhqeia, to;oia aʃ dokh/eʃastw/toiauta kai;einai,
 tou; men hʃwñ fronimou~ einai, tou; de;afrona~...

ERM. Oujdhta.

SW. Kai;tautage, wʃ ejwñai, soi;pawu dokei, fronthsew~
 ouʃh~ kai;aʃrosuñh~ nh;pawu dunaton einai Prwtagoran aʃhqh`
 legein: oujen gar aʃ pou th/aʃhqeia/oJeʃero~ tou eʃerou fro-
 nimwtero~ eiʃ, eiper aʃaʃ eʃastw/dokh/eʃastw/aʃhqh`eʃtai.

– Nik behintzat ez daukat, Sokrates, izenaren beste zuzentasunik hori izan ezik: nik jarri diodan izen batez deitu ahal izatea gauza bakoitzari nik, eta zuk beste batez, zuk jarri diozunaz. Horrela ikusten dut hirietan ere, bakoitzean izen desberdinak daudela gauza berberentzat, bai greko batzuentzat gainerako grekoekiko, bai grekoentzat arrotzekiko ere.

– Ea, bada, Hermogenes, ikus dezagun: izakiak ere horrela direla iruditzen al zaizu, alegia beraietako bakoitzak esentzia partikularra daukala Protagorasek⁶ zioen bezala, hark esaten baitzuen gizakia «gauza guztien neurria» dela –gauzak niri iruditzen zaizkidan bezalakoak, horrelakoxeak direla niretzat; eta zuri iruditzen zaizkizun bezalakoak, horrelakoxeak zuretzat– edo beren esentziaren finkotasunen bat badaukatela uste al duzu?

– Behin ni ere, Sokrates, irtenbiderik ez nekiela, Protagorasek esaten dituen horietara heldu nintzen; halere ez dut uste erabat horrela denik.

– Eta zer? Inola ere gizaki gaiztorik ez dagoela uste izateraino heldu al zara?

– Ez, Zeusarren! Bai, zera, askotan gertatu zait gizaki batzuk erabat gaiztoak direla uste izatea, eta oso ugari deirela ere gainera.

– Eta zer? Inoiz ez al duzu uste izan gizaki erabat onak badirela?

– Bai, baina oso gutxi.

– Uste izan duzu, beraz?

– Nik bai.

– Nola ulertzen duzu hori, bada? Akaso horrela: alde batetik, erabat onak erabat zentzudunak dira, eta bestetik, erabat gaiztoak erabat zentzugabeak?

– Hala uste dut nik.

– Orduan, Protagorasek egia bazioen eta hori baldin bada egia, alegia gauzak bakoitzari iruditzen zaizkion bezalakoak direla, izan al daiteke guretako batzuk zentzudunak izatea eta beste batzuk zentzugabeak?

– Ez, noski.

– Nik uste dudanez, hau uste duzu zuk erabat: zentzutasuna eta zentzugabetasuna baldin badaude, ezinezkoa dela Protagorasek egia esatea; bata ez bailitzateke egiatan bestea baino zentzudunagoa izango, bakoitzari iruditzen zaizkionak bakoitzarentzat egia badira.

ERM. "Esti tauta.

SW. Alla;mhñ oujle;kat Eujjw^hmw ge oinai soi;dokei`paši
pawta oñoiw~ einai afa kai;ajivoujle;gar aħ oufw~ eien oiJmen
crhstoiyoiJle;ponhroi;veijoiw~ afaai kai;aji;ajethvte kai;ka-
kia eih.

ERM. Alhqh`legei~.

SW. Oujkouñ eijmhte paši pawta ejstin oñoiw~ afa kai;ajiv
mhte eJastw/ijia/ekaston ^atwñ oñtwñ ejstin^o, dhlon dh;ofi auja;
auñwñ oujiam efontavina bevaioe ejti ta;pragmata, oujpro; hñ~
oujle;uf hñwñ eJkomea aħw kai;katw tw/hñeterw/fantasmati,
ajla;kaq auja;pro; thñ auñwñ oujiam efonta hper pefuken.

ERM. Dokei moi, w/Swkrate~, oufw.

SW. Poteron ouñ auja;men aħ eih oufw pefukota, aiJle;prav
xei~ auñwñ oujkata;ton auñon tropon...h]oujkai;aujai eħ ti eido-
twñ oñtwñ eijim, aiJpraxe~...

ERM. Pawu ge kai;aujai.

SW. Kata;thñ auñwñ afa fusin kai;aiJpraxe~ prattontai,
oujkata;thñ hñeteran doxan. oiJn ejan ti epiceirhswmen hñei~ twñ
oñtwñ temein, poteron hñiñ tmteon ^aejstin^o ekaston wJ aħ hñei~
boulwmeqa kai;w/aħ boulhqwnen, h]ejan men kata;thñ fusin
boulhqwnen ekaston temein tou`temein te kai;temesqai kai;w/
pefuke, temoume te kai;pleon ti hñiñ eštai kai;ojqw~ praxomen
touto, ejan de;para;fusin, eJamarthswmeqavte kai;oujen praxo-
men...

ERM. "Emoige dokei`oufw.

SW. Oujkouñ kai;ejan kavin ti epiceirhswmen, ouj kata;
pašan doxan dei`kavin, ajla;kata;thñ ojrhw...auñ d ejstin h]epe
fukei ekaston kavsqavte kai;kavin kai;w/epefukei...

ERM. "Esti tauta.

SW. Oujkouñ kai;takla oufw...

ERM. Pawu ge.

SW. «Ar ouñ oujkai;to;legein mia ti~ twñ praxeww ejstin...

ERM. Naiv

SW. Poteron ouñ h/aħ tw/dokh/ekteon einai, tauth/legwn
ojqw~ lexei, h]ejan men h/pefuke ta;pragmata legein te kai;lev

– Hori da.

– Baina, nire ustez, ez duzu uste, Eutidemok⁷ bezala, gauza guztiak berdinak direla guztientzat, aldi berean eta beti. Horrela, ez bailirateke batzuk onak eta besteak gaiztoak izango ere, bertutea eta gaiztakeria berdinak izango balira guztientzat eta beti.

– Egia diozu.

– Beraz, gauza guztiak ez badira guztientzat berdinak aldi berean eta beti, ezta gauzetako bakoitza desberdina bakoitzarentzat ere, argi dago gauzek beren esentzia finkoren bat badaukatela, eta ez direla gurekiko eta gure eraginez herrestatzen gora eta behera gure irudipenaren arabera, baizik eta bere buruaren arabera beren esentziarekiko direla izatez diren modukoak.

– Hala uste dut nik, Sokrates.

– Beraz, horiek horrela izango lirateke izatez, baina beren ekin-tzak modu beraren arabera ez? Edo horiek, ekintzak, ez al dira gauza mota bat?

– Horiek ere bai, erabat.

– Orduan, ekintzak ere beren izaeraren arabera egiten dira, ez gure iritziaren arabera. Adibidez, gu gauzetako bat ebakitzen saiatzen bagara, gauza bakoitza nahi dugun bezala eta nahi dugunaz ebaki behar al dugu? Edo gauza bakoitza ebakitzearen eta ebakia izatearen izaeraren arabera eta izatez ebaki behar denaz ebaki nahi badugu, ebakiko dugu eta zerbait lortuko dugu eta hori zuzen egingo dugu, baina izaeraren aurka saiatzen bagara, porrot egingo dugu eta ez dugu ezer egingo?

– Nik hala uste dut.

– Beraz, zerbait erretzen saiatzen bagara ere, ez da edozein iritzi-
ren arabera erre beharko, iritzi zuzenaren arabera baizik? Eta hori gauza bakoitzaren errea izateko eta erretzeko berezko modua eta zertaz erre behar den al da?

– Hori da.

– Eta besteak ere ez al dira horrela?

– Erabat, bai.

– Eta hitz egitea ez al da akaso ekintzetako bat?

– Bai.

– Orduan, batek, hitz egin behar dela iruditzen zaion moduan hitz eginez, zuzen hitz egingo al du, edo gauzen hitz egiteko eta hitz eginak

gesqai kai;w/tauth/kai;toutw/leg/pleon texti poihsai kai;ejei:
ai de;mhyejamarthsetaite kai;oujen poihsai...

ERM. Outw moi dokei wJ legei~.

SW. Oukouñ tou legein movion to;ojomazein...dionomazonte~
gar pou legousi tou; logou~.

ERM. Panu ge.

SW. Oukouñ kai;to;ojomazein praxiv^ati^v ejstin, eiper kai;
to;legein praxivti~ hn peri;ta;pragmata...

ERM. Naiv

SW. Ai.de;praxe~ efansan hñin oujpro; hñ~ ousai, ajl
autwñ tina iñian fusin eçousai...

ERM. "Esti tauta.

SW. Oukouñ kai;ojomasteon^aejstin^o h/pefuke ta;pragmata
ojomazein te kai; ojomazesqai kai; w/ ajl ouj h/ai hñei~
boulhqwmen, eiper ti toi~ eiprosqen mevlei oñologoumenon
einhai...kai;outw men ai pleon ti poioimen kai;ojomazoimen, ajl w~
de;ouf.

ERM. Fainetaivmoi.

SW. Fere dhv)edlei temmein, edlei tw/fanew, temmein...

ERM. Naiv

SW. Kai;o)edlei kerkizein, edlei tw/kerkizein...kai;o)edlei
trupan, edlei tw/trupan...

ERM. Panu ge.

SW. Kai;o)edlei dh;ojomazein, edlei tw/ojomazein...

ERM. "Esti tauta.

SW. Tide;hn ekeino w/edlei trupan...

ERM. Trupanon.

SW. Tide;w/kerkizein...

ERM. Kerkiv.

SW. Tide;w/ojomazein...

ERM. "Onoma.

SW. Eu legei~. ofganon afa tivejti kai;to;ofoma.

izateko berezko moduan eta zertaz, horrela eta horretaz hitz egiten baldin badu, zerbait lortuko du eta hitz egingo du; eta ez badu horrela hitz egiten, porrot egingo du eta ez du ezer egingo?

– Zuk diozun bezala iruditzen zait niri.

– Eta izendatzea ez al da hitz egitearen zati bat? Izendatuz esaten baitira hizketak.

– Bai, noski.

– Orduan, izendatzea ere ez al da ekintza bat, hitz egitea ere gauzei buruzko ekintza bat baldin bazen behintzat?

– Bai.

– Eta nabarmen agertu zaigu ekintzak ez direla gurekiko, baizik eta beren izaera berezkoren bat daukatela?

– Hori da.

– Beraz, gauzak deitzeko eta deituak izateko beren berezko modua, eta ez guk nahi dugun modua, zein da? Eta zerez deitu behar zaie, aurrekoekin adostasunik egongo bada? Eta, horrela, zerbait lortuko dugu eta deituko dugu, eta bestela ez?

– Hala iruditzen zait niri.

– Aurrera, bada; ebaki behar zena, zerbaitekin ebaki behar zela esaten al genuen?

– Bai.

– Eta ehundu behar zena, zerbaitekin ehundu behar al zen? Eta zulatu behar zena, zerbaitekin zulatu behar al zen?

– Bai, noski.

– Eta izendatu behar zena, zerbaitez izendatu behar al zen?

– Hori da.

– Eta, beraz, zerez zulatu behar zen hura?

– Zulagailuaz.

– Eta ehundu, beraz, zerez egin behar zen?

– Anezkaz.

– Eta, beraz, zeren bidez izendatu behar zen hura?

– Izenez.

– Ongi diozu. Orduan, izena ere tresna bat da.

ERM. Pawu ge.

SW. Eijouh eġw; ejroimhn Ativhn ofganon hJkerkiw. Eouġ w/
kerkixomen...

ERM. Naiv

SW. Kerkixonte~ de;tiwdrwnen...oujthn krokhn kai;tou; sthv
mona~ sugkecumenou~ diakrinomen...

ERM. Naiv

SW. Oukouh kai;peri;trupawou eġei~ oufw~ eipein kai;peri;
twh aġlwn...

ERM. Pawu ge.

SW. "Ecei~ dh;kai;peri;ojomato~ oufw~ eipein...ojganw/oġti
tw/ojomati ojomazonte~ ti poioumen...

ERM. Ouk efw legein.

SW. «Ar oujdidaskomen ti aġllhou~ kai;ta;pragmata dia
krinomen h/eġei...

ERM. Pawu ge.

SW. "Onoma afa didaskalikow ti eġstin ofganon kai;diakri-
tikon th~ ouġia~ wšper kerki; uſasmato~.

ERM. Naiv

SW. Ūfantikon deġe hJkerkiw..

ERM. Pw~ d ouġ.

SW. Ūfantiko; men afa kerkiwi kalw~ crhsetai, kalw~ d
eġstin uſantikw~: didaskaliko; de;ojomati, kalw~ d eġsti;didaskal-
ikw~.

ERM. Naiv

SW. Tw/tino~ ouh efgw/oJufarth~ kalw~ crhsetai ofan
th/kerkiwi crhtai...

ERM. Tw/tou tektono~.

SW. Pa~ de;tektwn h/oJthn teonhn efw...

ERM. Ū thn teonhn.

SW. Tw/tino~ de;efgw/oJtruphth; kalw~ crhsetai ofan tw/
trupaww/crhtai...

- Erabat, bai.
- Orduan, nik galdetuko banu «Zer tresna da anezka?». Ez al da ehuntzeko erabiltzen dugun hura?
- Bai.
- Eta ehuntzean, zer egiten dugu? Ez al ditugu nahasita dauden bilbe eta irazkia bereizten?
- Bai.
- Eta zulagailuari buruz eta beste gauzei buruz ere horrela hitz egin ahal izango duzu?
- Bai, noski.
- Izenari buruz ere horrela hitz egin dezakezu? Tresna bat baldin bada, izenaz izendatzean zer egiten dugu?
- Ezin dut esan.
- Ez al diogu elkarri zerbait irakasten eta gauzak diren bezala bereizten?
- Erabat, bai.
- Orduan, izena irakasteko tresna bat da eta esentziaren bereizlea, anezka ehunarena bezala.
- Bai.
- Eta anezka ehuntzeko tresna da?
- Nola ez?
- Orduan, ehuleak anezka ederki erabiliko du, eta «ederki» «ehuntzeko moduan» da; irakasleak, berriz, izena erabiliko du eta «ederki» «irakasteko moduan» da.
- Bai.
- Ehuleak, anezka erabiltzen duenean, zeinen lana erabiliko du, bada, ederki?
- Arotzarena.
- Edozein arotzarena edo teknika duenarena?
- Teknika duenarena.
- Eta zulatzaileak, zulagailua erabiltzen duenean, zeinen lana erabiliko du?

ERM. Tw̃tou`cal kew~.

SW. «Ar ouh̃ pa~ cal keuz̃ h̃jo.Ŋhñ teʷnhñ ečwn...

ERM. ① th̃ñ teʷnhñ.

SW. Eieñ. tw̃de;tiw̃~ ečgw̃/o.Ŋidaskaliko; crh̃setai očañ
tw̃o.ŋomati crhtai...

ERM. Oujle;tout̃ ečw.

SW. Oujle;toutoṽ ečei~ eipeiñ, tiʷparadid̃wsiñ h̃m̃iñ
ta;o.ŋomata oi~ crw̃neqa...

ERM. Oujdhta.

SW. «Ar ouci;o.ŋom̃~ dokei`soi ^aeinh̃ai° o.ŋparadidou; auj̃ax.

ERM. “Eoiken.

SW. Nomogetoũ afã ečgw̃/crh̃setai o.Ŋidaskaliko; očañ
o.ŋomati crhtai...

ERM. Dokei`moi.

SW. Nomogeth̃~ deʷsoi dokei`pa~ eiñai a.ŋhr̃ h̃jo.Ŋhñ teʷnhñ
ečwn...

ERM. ① th̃ñ teʷnhñ.

SW. Ouj̃ afã panto; a.ŋdroʷ, w̃\Êrmogene~, o.ŋoma qesqaĩ
^ae.ŋstin° a.ŋlavitino~ o.ŋomatourgou; outo~ d̃ e.ŋstiñ, w̃Ŋ e.ŋiken, o.ŋ
nomogeth̃~, o.ŋ dh̃;tw̃ñ dh̃miourgw̃ñ spaniwtato~ e.ŋ a.ŋqrw̃poi~ gig-
netai.

ERM. “Eoiken.

SW. “Iqi dh̃vepiskeyai poĩ blep̃wñ o.ŋomogeth̃~ ta;o.ŋomata
tiq̃et̃ai: ek̃ tw̃ñ e.ŋpros̃qeñ de;a.ŋaskeyai. poĩ blep̃wñ o.ŋekt̃wñ th̃ñ
kerkĩdã poĩei...a.ŋ ouj̃pro; tõioutow̃ ti o.ŋe.ŋefukei kerkizein...

ERM. Panu ge.

SW. Ti deʷx̃a.ŋ̃ katagh̃/auj̃w̃h̃kerki; poiounti, poteroñ paṽ
liñ poihs̃ei a.ŋlhñ pro; th̃ñ kateaguĩañ blep̃wñ, h̃lpro; e.ŋkeiño to;
eido~ pro; o.ŋer̃ kai;h̃h̃ kateax̃eñ e.ŋpoĩei...

ERM. Pro; e.ŋkeiño, e.ŋnoige dokei`

SW. Ouj̃koũñ e.ŋkeiño dikaiot̃at̃ a.ŋ̃ aujo; o.ŋe.ŋtiñ kerki;
kales̃aimen...

- Errementariarena.
- Akaso edozein erremantariarena edo teknika duenarena?
- Teknika duenarena.
- Ongi. Eta irakasleak, izena erabiltzen duenean, zeinen lana erabiliko du?
- Hori ere ezin dut esan.
- Hau ere ezin al duzu esan, alegia nork ematen dizkigun erabiltzen ditugun izenak?
- Ez, benetan.
- Ez al zaizu iruditzen usadioa dela horiek ematen dizkiguna?
- Hala dirudi.
- Orduan, legegilearen lana erabiliko al du irakasleak izena erabiltzen duenean?
- Hala uste dut nik.
- Eta, zure ustez, edozein gizon al da legegile? Edo teknika duena?
- Teknika duena.
- Orduan, ez dagokio edozein gizoni, Hermogenes, izen bat jar-tzea, izengile bati baizik; eta hori, dirudienez, legegilea da, gizakien artean urrien gertatzen den artisaua.
- Badirudi.
- Ea, bada, azter ezazu zeri begira ezartzen dituen legegileak izenak; berriro aurretik esandakoetatik azter ezazu. Zeri begira egiten du arotzak anezka? Akaso izatez ehuntzeko modukoa den zerbaiti begira?
- Erabat, bai.
- Eta zer? Egiten ari dela, anezka hausten baldin bazaio, atzera beste bat egingo du hautsitakoari begira, edo hautsi zuena egiten ari zen forma hari begira?
- Hari begira, nik uste.
- Beraz, eskubide osoz deituko genioke hari anezka den horixe bera, ezta?

ERM. "Emige dokei."

SW. Oukouñ epeidan delw/leptw/iñatiw/h]pacei h]linw/h] ejew/h]lopoiowuñ tini kerkiwa poiein, pasa- men dei to;th~ kerkiv do- ekein eido~, oiñ d eñastw/kallisth epefukei, tautñ apodi dowai thñ fusin eij to;efgon ekaston...

ERM. Naiv

SW. Kai;peri;twñ a]lwn dh;o]ganwn o.ajto; tropo~: to;fuv sei eñastw/pefuko; ofganon e]euroñta dei apodouñai eij ekeiño ej ou|a] poih/ta;efgon°, ouj oiñ a] ajto; boulhqh/a]l oiñ epefukei. to;fusei gar eñastw/w] e]ike, trupanon pefuko; eij ton siñhron dei epistasqai tiqewai.

ERM. Panu ge.

SW. Kai;thñ fusei kerkiwa eñastw/pefukuiàn eij xulon.

ERM. "Esti tauta.

SW. Fusei gar hñ eñastw/eiñlei usasmato~, w] e]iken, eñasth kerkiv, kai;talla oufw~.

ERM. Naiv

SW. «Ar ouñ, w\belitiste, kai;to;eñastw/fusei pefuko; ofoma ton nomqethñ ekeiñon eij tou;fqogou~ kai;ta; sullaba; dei epistasqai tiqewai, kai;bleponta pro; ajto;ekeiño o]estin ofoma, panta ta;o]mata poiein te kai;tiqesqai, eijme]lei kurio~ eihai ojomatwn qeth~...eijde;mh;eij ta; ajta; sullaba; ekasto~ o] nomqeth~ tiqhsin, oujlen dei touto ajmfignoein: ouje;gar eij ton ajton siñhron apa~ calkeu; tiqhsin, tou`ajtou`e]eka poiwn to; ajto;ofganon: a]l ofw~, efw~ a] thñ autññ ijlexñ apodidw/e]ante ej a]lw/sidhrow/ofw~ ojrw~ e]ei to;ofganon, e]ante ejqade e]ante ej barbaroi~ ti~ poih/h'gav...

ERM. Panu ge.

SW. Oukouñ oufw~ ajkwsei~ kai;ton nomqethñ tow te ejqav de kai;ton ej toi~ barbaroi~, efw~ a] to;tou`ojomato~ eido~ apo- didw/to;proshkon eñastw/ej opoiaisouñ sullabai~, oujlen ceirw nomqethñ eihai ton ejqade h]ton opououñ a]loqi...

ERM. Panu ge.

– Nik hala uste dut.

– Beraz, mantu mehe edo lodi batentzat, lihozko edo artilezkoa-
rentzat, edo edonolako batentzat anezka egin behar denean, ez al dute
anezka guztiek anezkaren forma eduki behar, baina bakoitzarentzat izatez
egokiena den izaera mota hori aplikatu behar al zaio lan bakoitzari?

– Bai.

– Eta modu berean, noski, gainerako tresnentzat ere: gauza bakoit-
zarentzat izatez egokia den tresna bilatu behar da eta tresna berarekin
egiten den gaiari aplikatu behar zaio, baina ez norberak nahi duen beza-
lakoa, izatez den bezalakoa baizik. Gauza bakoitzarentzat izatez egokia
den zulagailuaren forma burdinari aplikatzen jakin behar baita.

– Erabat, bai.

– Eta izatez gauza bakoitzarentzat egokia den anezkaren forma
zurari.

– Hori da.

– Izan ere, ehun mota bakoitzarentzat anezka bat da egokia, diru-
dienez, eta gainerakoak ere horrela dira.

– Bai.

– Orduan, bikain hori, legegile hark ere gauza bakoitzarentzat iza-
tez egokia den izenaren forma soinu eta silabei ezartzen jakin behar al
du? Eta izena den hari berari begira egin eta jarri behar al ditu izen guz-
tiak, autoritateko izen jartzailea izango bada? Eta legegile bakoitzak ez
baditu silaba berak lantzen, ez da hau inola ere ahanzi behar: errementa-
ri guztiek ere ez dute burdina berdin lantzen, gauza berarentzako tresna
bera egiterakoan; baina forma bera aplikatzen duten bitartean, nahiz eta
beste burdina batean, halere tresna zuzena izango da, bai batek hemen
egiten badu edo atzerritarren artean. Ez al da hala?

– Erabat, bai.

– Beraz, berdin baloratuko dituzu hemengo legegilea eta atzerrita-
rren artekoa, edozein silabatan gauza bakoitzarentzat egokia den izenaren
forma aplikatzen duten bitartean? Hemengoa ez dela ezertan beste edo-
zein tokitakoa baino legegile okerragoa pentsatuko duzu?

– Bai, noski.

SW. Tivouñ oJnwsomeno~ ejto;proshkon eido~ kerkido~ ej
oJpoiwoiñ xulw/keitai...oJpoihsa~, oJtektwn, hJoJcrhsomeno~ ʔoJ
uJfawth~...

ERM. Eijto; men mallon, wSwkrate~, ton crhsomenon.

SW. Tivouñ oJtw/tou`luropoiou`efgw/crhsomeno~...ak ouj
outo~ oJ epistaito aj ejgazomenw/kallista epistatein kai;eij-
gasmemon gnoik eif eu`eifgastai eife nhx.

ERM. Pameu ge.

SW. Tiw...

ERM. @ kiqaristh.

SW. Tivde;oJtw/tou`nauphou~.

ERM. Kubernhth~.

SW. Tivde;tw/tou`nomotou`efgw/epistathseieix aj kav
llista kai;eijgasmemon krineie kai;eijqade kai;ej toi~ barbav
roi~...ak ouj oJ\$per crhsetai...

ERM. Naiv

SW. «Ar ouñ ouj oJejwtañ epistamenon outovejstin...

ERM. Pameu ge.

SW. @ de;outo; kai;apokrinesqai...

ERM. Naiv

SW. Ton de;ejwtañ kai;apokrinesqai epistamenon allo ti
su;kalei~ hJdialektikon...

ERM. Ouq, ajlla;touto.

SW. Tektono~ men afa efgon ejstin poihsai phdalion epis-
tatouñto~ kubernhtou, eijmelei kalon einai to;phdalion.

ERM. Fainetai.

SW. Nomogetou de;ge, wJ epiken, ofoma, epistathn efonto-
dialektikon andra, eijmelei kalw~ ojowata qhsesqai.

ERM. "Esti tauta.

SW. Kinduneuvi afa, wJ Ermogene~, einai oujfaulon, wJ su;
oi\$ei, hJtou`ojowato~ qesi~, ouje;faulwn ajdrwn ouje;twñ epitu-
comwn. kai;Kratulo~ ajhqh`legei legwn fusei ta;ojowata einai

– Nor da, beraz, edozein zuretan anezkaren forma egokia ote dagoen jakingo duena? Egin duena, arotza, edo erabiliko duena, ehulea?

– Naturalagoa da, Sokrates, erabiliko duena izatea.

– Nor da, bada, lira egilearen lana erabiliko duena? Akaso ez al da lira egingo duena ongien zuzentzen jakingo lukeen hori, eta egindakoa ongi eginda dagoen ala ez ezagutuko lukeena?

– Bai, noski.

– Nor?

– Zitara jolea.

– Eta nork itsasontzi egilearen lana?

– Pilotuak.

– Eta nork zuzenduko luke ongien legegilearen lana eta egindakoa balioztatu, bai hemen eta baita atzerritarren artean ere? Erabiliko duenak, ezta?

– Bai.

– Eta hori ez al da, bada, galdetzen dakiena?

– Bai, noski.

– Eta erantzuten ere badaki?

– Bai.

– Eta galdetu eta erantzuten dakienari dialektikoa baino besterik deitzen al diozu?

– Ez, hori.

– Orduan baliteke, Hermogenes, izenak jartzea ekintza eskasa ez izatea, zuk uste duzun bezala, ezta gizon eskasen edo egokitzen zaienena lana ere. Eta Kratilo egia dio esaten duenean gauzek izatez dauzkatela izenak, eta izenen artisaua ez dela edozein, gauza bakoitzarentzat izatez

toi~ pragmasi, kai;oujpanta dhmiourgon ojomatwn einai, ajla;mov non ekeinon ton apobleponta eij to;th/fusei ojoma oj elastw;kai; dunamenon aufjou`to;eido~ tiqewai eif te ta; grammata kai; ta; sullabav.

ERM. Ouj efw, w\Swkrate~, opw~ crh;pro; a)legei~ ejantiousqai. isw~ mentoi oujratw~ estin oufw~ ejaihn~ peisqhnai, ajla;dokw~moi wde aj mallon piquesqai soi, eifmoi deixeia~ hftina fh~ einai thn fusei ojgothta ojomato~.

SW. Egw;men, w\makarie Êrmogene~, oujlemian legw, ajl epelawou ge w\ ojigon proteron elegon, ofi ouk ejleimn ajla; skeyoiwnh meta;sou. nuñ de;skopoumenmoi~ hfin, ejnoute kai;soiy tosouton men hfh fairtai para;ta;protera, fusei tevtina ojgothta efon einai to;ojoma kai;oujpanto; ajdro; epistasqai akalw~^o aujo;pragmati ofwouñ qesqai: hjouf.

ERM. Panu ge.

SW. Oujkouñ to;meta;touto crh;zhtein, eiper epiqumei~ eij dewai, hfi~ pot au`estin aufjou hbjgoth~.

ERM. Alla;nhn epiqumw`ge ejdewai.

SW. Skopei toiwn.

ERM. Pw~ ouh crh;skopein~.

SW. Orqotath men th~ skeyew~, w`efaire, meta;twñ epista mewwn, crhmata ekeinwi~ telounta kai;carita~ katatigewenon. eiji;de;outoi oiJsofistai;voisper kai;ojajel fow sou Kallia~polla;telesav~ crhmata sofo; dokei`einai. epeidh;de;ouk ejkrath;ei`twñ patrwn, liparein crh;ton ajel fon kai;deisqai auj tou didaxai se thn ojgothta peri;twñ toioutwn h efaqen para;Prwtagorou.

ERM. "Atopo~ mentali eif mou, w\Swkrate~, hJleksi~, eijthn men Alhqeian thn Prwtagorou ofw~ ouk apodevomai, ta;de;th/toiauth/ajhqeia/rhqeia agapwkn w\ tou axia.

SW. All eijnh;au`se tauta ajeskei, par Ônhrou crh;man qawein kai;para;twñ a)lwn poithwn.

ERM. Kai;tiwegei, w\Swkrate~, "Omhro~ peri;ojomatwn, kai;pou~.

egokia den izenari begiratzen dion hura bakarrik, eta letrei eta silabei haren forma ezar diezaikeena.

– Ez dakit, Sokrates, zuk esaten dituzunei nola egin behar zaien aurre. Halere, agian ez da hain erraza horren tupustean onartzea; nik uste horrela hobeto konbentzituko ninduzukeela, zuk diozun izatezko izenaren zuzentasun hori zer den erakutsiko bazenit.

– Nik, zorioneko Hermogenes, ez dut bat bera ere esaten. Inondik ere lehentxeago esan dizudana ahanzi zaizu, alegia ez nekiela, baina zurekin batera aztertuko nukeela. Eta orain, zuk eta biok aztertzean, jada garbi agertzen zaigu aurreko ideiaren aurkakoa: izenak badaukala izatez zuzentasun bat eta ez dagokiola edozein gizoni edozer gauzari izena ongi jartzea; edo ez?

– Erabat, bai.

– Beraz, honen ondorengoa bilatu behar da, jakin nahi baduzu behintzat: izenaren zuzentasuna zer ote den.

– Benetan jakin nahi dut, bai.

– Azter ezazu, orduan.

– Eta nola aztertu behar da, bada?

– Azterketa zuzenena, adiskide, dakitenekin egiten da, haiei dirua ordaindu eta eskerrak emanez. Eta horiek sofistak dira; hauei diru asko ordainduta, zure anaia Kaliasek⁸ ere jakintsua dirudi. Aitaren ondasunen jabe ez zarenez, arren eskatu behar diozu anaiari eta erre-gutu, Protagorasengandik ikasi zuen horren inguruko zuzentasuna irakats diezazun.

– Benetan bitxia litzateke nire eskaera, Sokrates, Protagorasen «Egia» ez badut batere onartzen, eta horrelako egia erabiliz esandakoak zerbait balio balute bezala estimatuko banitu.

– Bada, horiek ere ez badira zure gustuko, Homerorengandik eta gainerako poetengandik ikasi beharko da.

– Eta zer dio Homerok, Sokrates, izenen inguruan, eta non?

SW. Pollacou: megista de; kai; kalista ej oi⁺ diorizei epi; toi⁺ autoi⁺ a⁺fte oi⁺ h⁺q⁺rwpoi ojowata kalousi kai; oi⁺ qeoi⁺ h⁺louk oi⁺ ei⁺ au⁺ton mega ti kai; qaumasion legein ej⁺ toutoi⁺ peri; ojomatwn oj⁺qothto~... dhlon gar dh; ofi oi⁺ ge qeoi; au⁺ta; kalousin pro⁺ oj⁺qothta a⁺per e⁺sti fusei ojowata: h⁺su; ouk oi⁺ ei⁺...

ERM. Eu⁺ oida men ouh egwge, eiper kalousin, ofi oj⁺qw⁺ kalousin. a⁺lla; poi⁺a tauta legei~...

SW. Ouk oi⁺sq⁺a ofi peri; tou⁺ potamou⁺ tou⁺ ej⁺ th⁺/Troia⁺/ o⁺ ej⁺nomazei tw⁺/Hfaistw⁺/ A⁺h⁺ Xawqon, E fhsiv Akaleousi qeoi⁺ a⁺hdre~ de; Skamandron. E

ERM. "Egwge.

SW. Tivouh dhxouk oi⁺ ei⁺ touto semnou ti einai gnwnai, oph⁺/ pote; oj⁺qw⁺ e⁺fei ekeinon ton potamon Xawqon kalein mallon h⁺/ Skamandron... ejde; boulei, peri; th⁺ ofniqo~ h⁺ legei ofi⁺ calkida kikl⁺h⁺skousi qeoi⁺ a⁺hdre~ de; kumindin, faulon hgh⁺/to; machma ofw⁺/ oj⁺qoterou e⁺sti kaleisqai calki⁺; kumindido~ tw⁺/au⁺w⁺/oj⁺new⁺/. h⁺/ th⁺ Batiw⁺ te kai; Muriwn, kai; a⁺lla polla; kai; toutou tou⁺ poihtou⁺ kai; a⁺llwn... a⁺lla; tauta men isw~ meizw e⁺stin h⁺/kat ej⁺; kai; se; e⁺xeurein: o⁺de; Skamandriov te kai; o⁺ Astuanax ajq⁺rw pinw⁺teron diaskeyasqai, w⁺l ej⁺oi; dokei⁺ kai; radon, a⁺fhsin ojov mata einai tw⁺/tou⁺ "Ektoro~ u⁺di⁺, tiwa pote; legei th⁺ oj⁺qothta au⁺w⁺h. oi⁺sq⁺a gar dh⁺pou tauta ta; eph ej⁺ oi⁺ e⁺hestin a⁺egw; legw.

ERM. Panu ge.

SW. Poteron ouh oi⁺ ei⁺ "Omhron oj⁺qoterou hgeisqai tw⁺ ojomatwn keisqai tw⁺/paidiyton E Astuanakta E h⁺/ton A⁺Skamandriou E..

ERM. Ouk e⁺fw legein.

SW. »Wde dh; skopei. ei⁺ [ti~ e⁺foitose poteron oi⁺ ei⁺ oj⁺qoterou kalein ta; ojowata tou⁺; fronimwterou~ h⁺/tou⁺; a⁺fronesterou~...

ERM. Dhlon dh; ofi tou⁺; fronimwterou~, failm a⁺h.

SW. Poteron ouh ai⁺ g⁺unaike~ ej⁺ tai⁺ pol⁺esin fronimwteraiv soi dokousin einai h⁺/oi⁺ a⁺hdre~, w⁺l to; o⁺lon eipein geno~...

ERM. Oi⁺ a⁺hdre~.

SW. Oukouh oi⁺sq⁺a ofi "Om⁺ro~ to; paidion to; tou⁺ "Ektoro~ u⁺po; tw⁺ Trw⁺wn fhsin kaleisqai Astuanakta, Skamandriou de;

– Pasarte askotan; baina gizakiek eta jainkoek gauza beraiei ematen dizkieten izenak bereizten dituzten pasarteak dira handienak eta ederrrenak. Edo ez al duzu uste berak zer bait handi eta harrigarria esaten duela horietan izenen zuzentasunari buruz? Garbi baitago jainkoek behintzat zuzentasunez erabiltzen dituztela izatez diren izenak. Edo zuk ez al duzu uste?

– Ondotxo dakit, bada, nik, deitzen badiete, ongi deitzen dietela. Baina nolakoak dira diozun horiek?

– Ez al dakizu Hefestorekin bakarka borrokatu zuen Troiako ibaiari buruz hau esaten duela: «*jainkoek Janto deitzen diotena, eta gizo - nek, berriz, Eskamandro.*»⁹ ?

– Bai.

– Zer, bada? Ez al duzu uste ibaiari Janto deitzea Eskamandro deitzea baino zuzenagoa zertan ote den jakitea zer bait serioa denik? Eta, nahi baduzu, hegaztiari buruz hau dio:

*jainkoek «khalkis» deitzen diote; gizonak, berriz, «kymindis»*¹⁰

balio gutxikotzat jotzen al duzu hegazti berari «khalkis» deitzea «kymindis» deitzea baino zenbatez zuzenagoa den jakitea? Edo Batia eta Mirine¹¹, eta beste asko, bai poeta honenak baita besteenak ere? Baina horiek agian handiegiak dira zuk eta nik aurkitzeko; Hektorren semearen izenak direla dioten horiek bereiztea, berriz, Eskamandrios eta Astianax, gizatiarragoa eta errazagoa iruditzen zait, hauen zuzentasuna zein den baitio. Ezagutzen dituzu, noski, nik esaten ditudanak dauden bertso horiek.

– Bai, noski.

– Izenotatik zein uste duzu, bada, Homerok umearentzat zuzenagotzat jotzen zuela, «Astianax» ala «Eskamandrios»?

– Ezin dut esan.

– Azter ezazu horrela. Batek galdetuko balizu: nork jartzen ditu izenak zuzenago, zentzudunagoak ala zentzugabeagoak?

– Argi dago, esango nuke zentzudunagoak jartzen dituztela zuzenago.

– Hirietan emakumeak gizonak baino zentzudunagoak iruditzen al zaizkizu, oro har generoari buruz hitz egiteko?

– Gizonak.

– Eta ez al dakizu Homerok esaten duela gizon troiarrek deitzen ziotela Astianax Hektorren umeari, eta garbi dagoela, berriz, emaku-

dhl on ofi ufo;twñ gunaikwñ, epeidh;oi{ge afdre~ aufoñ Astuav
nakta ekaivoun...

ERM. "Eoikege.

SW. Oukouñ kai;"Omhro~ touz; Trwà~ sofwtexou~ hgeito h|
ta; gunaika~ aufoñ...

ERM. Oiñai efwge.

SW. Ton Æ AstuawaktaÆ afa ojroteron weto keisqai tw/
paidi;h|ton ÆSkamandrionÆ..

ERM. Faiwetai.

SW. Skopwñen dh;dia;tiwpote. h|aufoz; hñiñ kalista uñh-
geitai to;dioti...fhsin gar< oid~ gar sfin efuto polin kai;teivea
makrav dia; tauta dh;wJ efiken, ojrw~ efci kalein ton tou`
swthro~ uon Astuawakta toutou o}efwzen oJpathr aufo; w{
fhsin "Omhro~.

ERM. Faiwetaivmoi.

SW. Tivdhwpote...oujgar pw ouj aufo; efwge manqaww: w\
Ermogene~, su;de;manqamei~...

ERM. Ma;Div ouk efwge.

SW. All aka, wjaqeykai;tw/Ektori aufo; efeto to;oñoma
"Omhro~...

ERM. Tivdhv.

SW. "Oti moi dokei`kai; touto paraplhsion ti einai tw/
Astuawakti, kai;efiken Ellhnikoi~ tauta a;ta;oñomata°. oJgar
AphaxEkai;oEktwrÆscedon ti taufoñ shmaiwei, basilika;ajfov
tera einai ta;oñomata: ougar añ ti~ AphaxEhXkai;ÆktwrÆdhpou
ejstin toutou: dhl on gar ofi kratei te aufo; kai;kekthtai kai;efci
aufovh|oujlew soi dokw`legein, ajla;lanqaww kai;ejnauton oipne-
nov tino~ wšper icnou~ efaptesqai th~ Omhrou doxh~ peri;oño-
matwn ojrothto~...

ERM. Ma;Div ouj suvge, wJ ejmoi; dokei~, ajla; išw~ tou`
efapth/

SW. Dikaion gevtoivejtin, wJ ejmoi; faiwetai, ton lewnto-
ekgonon lewnta kalein kai;ton ippon ekgonon ippon. ou[ti legw

meek deitzen ziotela Eskamandrios, gizonak Astianax deitzen ziotenez?

– Badirudi, bai.

– Akaso Homerok ere gizon troiarrak beren emakumeak baino jakintsuagotzat jotzen al zituen?

– Hala uste dut nik.

– Orduan, umearentzat «Astianax» «Eskamandrios» baino zuzenagoa zela uste zuen?

– Argi dago!

– Azter dezagun zergatik ote. Edo berak adierazten digu zergatia erabat ederki? Hau baitio:

*berak bakarrik defendatzen baitizkien hiria eta harresi luzeak.*¹²

Horregatik da, dirudienez, zuzena salbatzailearen semeari Astianax (hiriaren erregea) deitzea, Homerok dioen bezala, bere aitak salbatzen zuen hiri horren erregea, alegia.

– Hala iruditzen zait niri.

– Zergatik, bada? Nik neuk ere ez baitut oraindik guztiz ulertzen. Hermogenes, zuk, aldiz, ulertzen al duzu?

– Nik ez, ala Zeus!

– Baina, lagun on hori, Hektorri ere Homerok berak jarri al zion izena?

– Zer, bada?

– Izen hori Astianaxen izenaren berdintsua dela uste dudalako, eta izen horiek grekoen antza dutelako. Izan ere, «anax» eta «hektor»-ek¹³ ia esananhi bera dute, biak dira errege izenak; izan ere, bat zerbaiten «jauna» (anax) baldin bada, horren «jabe» (hektor) ere bada, noski; nabarmen baita horren jabe dela, lortu duela eta badaukala (ekhei). Edo ez naizela ezer esaten ari uste al duzu, eta neure burua ere engainatzen ari naizela, izenen zuzentasunaren inguruko Homeroren iritziaren arrastoren bat harrapatzen ari naizela sinetsiz?

– Zu ez, Zeusarren, ez zait hori iruditzen, zerbait harrapatzen ari zarela baizik.

– Bidezkoa da behintzat, niri iruditzen zaidanez, lehoi kumeari lehoia deitzea eta zaldi kumeari zaldia. Ez dut esaten, inola ere, zaldi batetik zaldia ez den beste zerbait jaiotzen baldin bada munstro gisa, naturaz espeziearen kumea denaz baizik, hori diot. Zaldi bat, naturaz

ejan wšper tera~ genhtai ej ippou ał lo ti hłıppo~, ał ou ał hıtu~
 genou~ ekgonon thn fusin, touto legw: ejan boo; ekgonon fusei
 ippo~ para; fusin tekhnoscon, oujpwlon klhteon ał la; moscon:
 oujł ał ej ajqrwpou oimai nh; to; ajqrwpou ekgonon genhtai, ał l
 o ał to; ekgonon ajqrwpo~ klhteon~: kai; ta; dendra wšautw~ kai;
 tał la apanta: hıoujsundokei..

ERM. Sundokei.

SW. Kalw~ legei~: fulatte gar me nhph/parakrouswmaiv
 se. kata; gar ton auıon logon kai ek basilew~ gignhtai ti ekgonon,
 basileu; klhteon~: ejde; ej eferai~ sullabai~ hıej eferai~ to;
 auıo; shmainei, oujlen pragma: oujł ej proskeitaivti gramma hı
 afhtai, oujlen oujle; touto, efw~ ał ejkrath; hı hıusı tou prag-
 mato~ dhloumewh ej tw ojıomati.

ERM. Pw~ touto legei~...

SW. Oujlen poikilon, ał l wšper twñ stoiceiwn oisqa ofi
 ojıomata legomen ał l ouk auıa; ta; stoiceia, plhn tettaıwn, tou E
 kai; tou U kai; tou O kai; tou W: toi~ d ał loi~ fwnhesite kai; afwv
 noi~ oisqa ofi peritigente~ ał la grammata legomen, ojıomata
 poiounte~: ał l efw~ ał auıou dhloumewh thn duwanin ejtiqwnen,
 ojrw~ efı ejkeino to; ojıoma kalein o auıo; hıın dhlwsei. oıon to;
 AbhtaE oıa~ ofi tou hıta kai; tou tau kai; tou ał fa prostegentwn
 oujlen ejuphsen, wšte nh; ouıi; thn ejkeinou tou stoiceıou fusin
 dhlwšai oıw tw ojıomati ou ejpoueto o homoth~: oufw~ hpisthıh
 kalw~ qesqai toi~ grammasi ta; ojıomata.

ERM. Alhqhmoi dokei~ legein.

SW. Oukoun kai; peri; basilew~ o auıo; logo~... eštai gar
 pote ek basilew~ basileu; kai; ej aıaqou aıaqov, kai; ek kalou
 kalov, kai; tał la panta oufw~, ej elastou genou~ eferon toiouton
 ekgonon, ejan nh; tera~ gignhtai: klhteon dh; tauıa; ojıomata. poikiv
 lleinde; ekesti tai~ sullabai~, wšte doıai ał tw jliwtikw~ efonti
 efıra einai ał l hıwn ta; auıa; oıta: wšper hıın ta; twñ jıtrwn far-
 maka crwmasin kai; oımai~ pepoikilmewa ał la faiıetai ta; auıa;
 oıta, tw deıge jıtrw/afe thn duwanin twñ farmakwn skopoumenw/
 ta; auıa; faiıetai, kai; ouk ejplhtıtai uıo; twñ prosontwn. oufw
 de; iıw~ kai; o jıpistameno~ peri; ojıomatwn thn duwanin auıwn sko-
 pei, kai; ouk ejplhtıtai ei ti proskeıtai gramma hı metakeıtai hı

zezen kumea den txahal batez erditzen baldin bada naturaren aurka, ez zaio moxala deitu behar, txahala baizik. Ezta gizaki batengandik gizaki kumea ez dena sortzen baldin bada ere, nik uste ez zaiola kumeari gizakia deitu behar; eta horrela zuhaitzak eta gainerako guztiak ere. Edo ez al duzu hala uste zuk ere?

– Bai, nik ere hala uste dut.

– Ederki diozu; kontuz ibili, bada, nirekin, nolabait desbidera ez zaitzadan. Izan ere, arrazoiketa beraren arabera, errege batengandik ume bat sortzen baldin bada, errege deitu behar zaio. Ez dio axola silaba batzuetan edo besteetan esanahi bera baldin badauka; ezta letraren bat gehitu edo kentzen bazaio ere, hori ere ez da ezer, izenean ageri den gauzaren esentzia nagusi den bitartean.

– Zein zentzutan diozu hori?

– Ezer konplexurik ez. Adibidez, badakizu elementuen izenak esaten ditugula, baina elementuak berak ez, lau izan ezik, E, Y, O eta Omega. Badakizu gainerako bokal eta kontsonanteak beste letrak gehituz esaten ditugula, izenak eratuz. Baina elementuaren balioa agerian jartzen dugun bitartean, hori agerian utziko digun izen hura deitzea zuzena da. «Beta» bezala, ikusten duzu, tau eta alfa gehituta ere, ez duela batere kaltetu, izen osoaren bidez elementu haren izaera agerian ez uzteraino, legegileak nahi zuen bezala; horren ederki jakin zuen letrei izenak jartzen!

– Egia diozula uste dut.

– Orduan, arrazoiketa ez al da bera erregeari buruz? Izan ere, errege batengandik erregea sortuko da, on batetik on bat, eder batetik eder bat, eta gainerako guztiak ere horrela, mota bakoitzetik antzeko beste kume bat sortuko da, munstro bat sortzen ez baldin bada behintzat. Eta izen berak eman beharko zaizkie. Silabez apain daitezke, ezjakinari elkarren desberdinak direla iruditzeraino, berberak izan arren. Sendagileen botikak, kolore eta usainetan mota askotarikoak izanda, guri desberdinak iruditzen zaizkigun bezala, berberak izan arren; baina sendagileari, botiken ahalmenari begiratzen dionez, berberak iruditzen zaizkio, eta gehitutako elementuek ez dute aztoratzen. Agian horrela behatzen du izenen inguruko jakitunak ere hauen ahalmena, eta ez da aztoratzen letra bat gehitu, tokiz aldatu edo kendu baldin bada ere, edo izenaren ahalmena letra erabat desberdinetan baldin

afh^hntai, h|kai;ej| a|loi~ pantapasin grammasiw ejstin h|Jou`ojiov
 mato~ dunami~. w\$per oj nundh; ejegomen, Æ AstuawaxÆ te kai;
 ÆEktwrÆ oujlen twñ aufwñ grammatwn efei plhn tou`tau, a|l
 ofw~ taujon shmaiwei. kai;Æ Arcepoli^wÆge twñ men grammatwn tiv
 epikoinwnei..dhl oi de; ofw~ to; aufovkai; a|l la poll avejtin a|oujlen
 a|l h|basilew shmaiwei. kai; a|l la ge au`strathgow, oi^{on} ÆAgi~Æ
 kai; ÆPolemarco~Æ kai; ÆEupolemo~Æ kai; i|atrikavge efera,
 Æ Iatroklh~Ækai; Æ Akesimb^{ro}to~Æ kai; efera a|l i\$w~ sucna; eufoi
 men tai~ men sullabai~ kai; toi~ grammasi diafwnounta, th/de;
 dunamei taujon fqeggom^{ena}. fai^wetai oufw~ h|louf.

ERM. Panu men ouh.

SW. Toi~ men dh;kata; fusin gignomewoi~ ta; auja; a|podote^{on}
 oj^{ow}ata.

ERM. Panu ge.

SW. Tide; toi~ para; fusin, oi|a| ej tevato~ eilei genwntai...
 oi^{on} ofan ej ajdro; a|gaqou`kai; qeosebou~ a|sebh; genhtai, ak
 ouj w\$per ej toi~ e|prosqen, ka| i|ppo~ boo; e|gonon tek|/oujtou`
 tekonto~ dh|pou eilei thn epwnumian ekein, a|l la; tou genou~ ou|ei|h...

ERM. Panu ge.

SW. Kai; tw/ek tou`eujsebou~ a|fa genomeww/a|sebei`to; tou`
 genou~ oj^{ow}ma a|podote^{on}.

ERM. "Esti tauta.

SW. Ouj ÆQeo^ofilon, ÆwJepiken, oujle; ÆMnhsi^qeon Æoujle; twñ
 toioutwn oujle; a|l ofi tajantia toutoi~ shmaiwei, ej^{aw}per th~
 oj^qothto~ tugcawh/ta; oj^{ow}ata.

ERM. Pantovge mallon, w`Swkrate~.

SW. "W\$per ge kai; o. Æ Oresth~, Æw`Ermogene~, kinduneu^wi
 oj^qw~ ekein, eife ti~ tuch e|eto aufw/to; oj^{ow}ma eife kai; poi^hthv
 ti~, to; qhriwde~ th~ fusew~ kai; to; a|grion aufou kai; to; oj^{re}inon ej-
 deiknum^{eno}~ tw`oj^{ow}mati.

ERM. Fai^wetai oufw~, w`Swkrate~.

SW. "Eoiken dege kai; tw/patri; aufou kata; fusin to; oj^{ow}ma
 eihai.

ERM. Fai^wetai.

badago. Oraintxe genioena bezala, «Astianax» eta «Hektor» izenek letretatik tau baino besterik ez daukate berdin, baina, halere, esanahi bera dute. Eta «Arkhepolis» izenak letretatik zein dauka komun hauekin? Halere, gauza bera adierazten du; eta beste asko daude «errege» besterik esan nahi ez dutenak; eta beste askok, berriz, «jenerala», «Agis», «Polemarkhos» eta «Eupolemos» esate baterako. Eta beste batzuk medikuntzakoak, «Iatrokles» eta «Akesimbrotos». Eta, segur aski, beste asko aurkituko genituzke, silaba eta letretan desberdinak izanda ere, halere ahalmenez gauza bera esaten dutenak. Hala iruditzen zaizu, ala ez?

– Guztiz, bai.

– Naturaren arabera sortzen direnei izen berak eman beharko zaizkie, beraz.

– Bai, noski.

– Eta naturaren aurka sortzen direnei zer, munstro moduan sortzen direnei? Gizon on eta jainkozaletatik batengandik erlijio gabea sortzen denean bezala, ez al da akaso aurrekoetan bezala, zaldia zezen kumeaz erditzen bazen ere, kumeak ez zuela aitaren izena eduki behar, bere espeziearena baizik?

– Noski.

– Orduan, jainkozaletatik sortzen den jainkogabeari ere bere motaren izena eman beharko zaio.

– Hori da.

– Ez «Teofilos», dirudienez, ez «Mnesiteos» ezta horrelako bat ere, horien aurkakoa esan nahi duena baizik, izenek zuzentasuna edukiko badute behintzat.

– Beste ezer baino gehiago, Sokrates.

– «Orestes» adibidez, Hermogenes, baliteke zuzen egotea, halabehar batek jarrita izena edo poetaren batek, bere izaera animaliazkoa, basatia eta mendirakoia adieraziz izenaren bidez.

– Hala dirudi, Sokrates.

– Badirudi bere aitek ere izaeraren arabera daukala izena.

– Badirudi.

SW. Kinduneuwi gar toioutovti~ einai oJE Agamemwn, Eoiφ-
a}doxeien aufw/diaponeisqai kai; karterein telo~ eptitqei; toi~
doxasi di ajethw. shmeion de; aufou hJei Troia/monh; tou paqou~
te kai; karteria~. ofi ouh agasto; kata; thn epimonhn outo~ oJhhr
ejshmaiwei to; ofioma oJE Agamemwn. E isw~ de; kai; oJE Atreu; E
ojqw~ efei. o}te gar tou Crusippou aufw/fowo~ kai; a}pro; ton
Questhn wJ wja; diepratteto, panta tauta zhmiw h kai; ajhra;
pro; ajethw. hJoun tou ojowato~ epwnumia smikron parakliwei
kai; epikekaluptai, wste mh; pasi dhloun thn fusin tou ajdrov.
toi~ d epaiqusi peri; ojomatwn iJanw~ dhloi o} bouletai oJ
E Atreu. Ekai; gar kata; to; ajfeire; kai; kata; to; afreston kai; kata;
to; ajhron pantach/ojqw~ aufw/to; ofioma keitai. dokei devni kai;
tw/Pelopi to; ofioma ejmetrw~ keisqai: shmaiwei gar touto to;
ofioma ton ta; eggu; ojwna akion einai tauth~ th~ epwnumia~^o.

ERM. Pw~ dhx

SW. Oiwpou kai; kat ekeinou legetai tou ajdro; ej tw tou~
Murtiyou foww/oujen oiou te genesqai pronohqhñai ouje;
proidein twñ powrw twñ eij to; pan gewo~, osh~ aujo; dustucia~
ejepimph, to; eggu; monon ojwn kai; to; paracrhma touto d esti;
Apeva~ E hlika proeumeito labein panti; tropw/ton th~ oppoda-
meia~ gamon. tw/de; Tantalw/kai; pa~ ah ghhsaito toufioma ojqw~
kai; kata; fusin teqhñai eija}qh ta; peri; aufon legomena.

ERM. Ta; poià tauta...

SW. "A tevpou efi zwñti dustuchmata ejereto polla; kai;
deinaww kai; telo~ hJpatri; aufou o}h ajetrapeto, kai; teleuthv
santi ej "Aidou hJper th~ kefalh~ tou liyou tal anteia qaumasth;
wJ sumfwno~ tw ojowati: kai; ajecnw~ epiken, wper ah eiti~ bou-
lomeno~ talantaton ojomasai apokruptomeno~ ojomaseie kai;
eipoi ajt ekeinou Atantal on, E toioutow ti kai; toutw/to; ofioma
epiken ejporisai hJuch th~ fhwh~. fainetai de; kai; tw/patri; auf
tou legomenw/tw/Dii; pagkalw~ to; ofioma keisqai: esti de; ouj
radion katanohsai. ajecnw~ gar ejstin oion logo~ to; tou Dio;
ofioma, dielonte~ de; aujo; dich/oiJmen tw/eferw/merei, oiJde; tw/
eferw/crwmeqa oiJmen gar AZhna, EoiJde; ADia/Ekalousin suntiqev
mena d eij eh dhl oi thn fusin tou qeou, o}dh; proshkein famen ojov
mati oiw/te einai ajergazesqai. oujar ejstin hñiñ kai; toi~ a}loi~

– Izan ere, baliteke «Agamemnon» horrelako bat izatea, bere erabakiak nekeak jasanez eta ausardiaz eutsiz burutzen dituen. Eta horren adierazgarri bere jasapena eta ausardiazko egonaldia Troian. Ondorioz, «Agamemnon» izenak gizon hori jarraitasunagatik miresgarria dela adierazten du. Agian «Atreus» ere zuzen egongo da. Izan ere, Krisiporen hilketa eta Tiestesen aurka burutu zituen ankerkeriak¹⁴, horiek guztiak kaltegarriak eta hondagarriak dira. Izenaren forma desbideratu egiten da pixka bat eta ezkutatuta dago, guztiei ez erakusteko gizonaren izaera; baina izenetan adituei «Atreus» izenak nahikoa garbi adierazten die adierazi nahi duena. Zentzu guztietan baitago haren izena zuzen jarrita: gogorra (ateires), ausarta (atrestos) eta hondagarri (ateros) zentzuetan. Eta iruditzen zait Peloperi ere neurrira jarri zaiola izena; izen horrek hurbilekoak ikusten dituenak izen hori merezi duela adierazten baitu.

– Nola, bada?

– Adibidez, gizon honen aurka esaten da Mirtiloren¹⁵ hilketan ez zela gai izan bere leinuaren etorkizuneko pairamenetako bat bera ere aurrez pentsatzeko eta aurreikusteko, bere leinua zenbateko zoritxarrez beteko zuen, Hipodamiarekin ezkontzea edozein moduz lortzea desiratzten zuenean, bakarrik hurbilekoa eta momentukoa (hori da «pelas») ikusteagatik. Eta Tantalori¹⁶ ere edonork pentsatuko luke zuzen eta izaeraren arabera jarri zaiola izena, berari buruz esandakoak egia baldin badira.

– Zein dira horiek?

– Oraindik bizi zela gertatu zitzaizkion zorigaitz ugari eta ikaragarriak; horien azkena bere aberri osoa suntsitzea izan zen, eta, hil ondoren, Hadesenean bere buru gaineko harriaren pisua (talanteia), hain berdintsua soinuaren izenarekin. Besterik gabe, badirudi norbaitek «sufrituena» (talantatos) deitu nahi izan diola, eta, ezkutatuz deituko balio bezala, haren ordeztu «Tantalos» esan. Horrelako izena eman dio horri ere, antza denez, ospearen halabeharrak. Badirudi haren aita omen den Zeusek ere oso ederki jarrita daukala izena; ez da, ordea, erraza ulertzen. Izan ere, Zeusen izena besterik gabe haren definizioa bezalakoa da; bitan erdibituta, batzuek zati bat erabiltzen dugu, eta besteek bestea –batzuek «Zeus» deitzen baitiote, eta besteek «Dia» –, baina batera elkartzen baditugu, jainkoaren izaera erakusten dute, eta hau da izen bati egin ahal izatea dagokiona, gure esanetan. Ez baitago guretzat, ezta besteentzat ere, gauza guztien agintari eta erregea baino bizitzaeren

pašin oſti~ eſtin aifio~ mallon tou zhñ hjo. hfcwn te kai; basil eu; twñ pantwn. sunbainei ouh ojrw~ ojmaxesqai outo~ o.jeo; einai, di oñ zhñ aji; paſi toi~ zwſin uparcei: dieilhptai de; diwa, wſper legw, eñ oñ to; oñoma, tw/ADii; kai; tw/EZhnix; touton de; Krouou uðñ uðristikon men añ ti~ doxeien einai akousanti ejaiñh~, eułogon de; negalh~ tino; dianoiã~ ekgonon einai ton Diã: koron gar shmaiwei oujpaida, ajlla; to; kaqaron auťou kai; akhraton tou nou. eſti de; outo~ Ouranou uðv, wJlogo~: h.je; au'ej to; añw oyi~ kalw~ eñei touto to; oñoma kaleiſqai, Abourania, Eotwſa ta; añw, oqen dh; kai; faſin, wErmogene~, ton kaqaron nouñ paraginesqai oiJmetewrologoi, kai; tw/ouranw/ojrw~ to; oñoma keiſqai: eijd ejemnhññ thñ Hsiou genealogian, tiwa~ eñi tou; ajwterw progou~ legei toutwn, ouk añ epauomññ diexiwn wJojrw~ auťoi~ ta; ojowata keitai, eñw ajepeiraññ th~ ſofia~ tauthſi; ti; poiñſei, eijaťa aperei h'lou h'ejmoi; ejaiñh~ nuñ outwſi; proſpeptwken aťti ouk oid oJowen.

ERM. Kai; men dhyw Swkrate~, aťecnw~ gewoi dokei~ wſper oi.Jjqousiwn~ ejaiñh~ crhsmwdein.

SW. Kai; aijiwnaige, wErmogene~, malista auťhñ apo; Euj qufrono~ tou Proſpaltiou proſpeptwkenai moi: eñqen gar pol la; auťw/sunh kai; pareiçon ta; wta. kinduneuwi ouh ejjqousiwn oujmov non ta; wta; mou ejphlſai th~ daimoniã~ ſofia~, ajlla; kai; th~ yuch~ epeilhfcqai. dokei ouh moi crhñai outwſi; hñta~ poiñſai: to; men thweron einai crhſasqai auťh/kai; ta; loipa; peri; twñ ojomatwn episkeyasqai, auťion de; wñ kai; uñññ sundokh/ apodio- pomphsomeqavte auťhñ kai; kaqaroumeqa ejxeuronte~ oſti~ ta; toiauta deino; kaqairein, eiťe twñ idrewñ ti~ eiťe twñ ſofiſtwñ.

ERM. All ejgw; men sugcwrw: pawu gar añ hdew~ ta; epilvi pa peri; twñ ojomatwn akousaimi.

SW. Alla; crh; outw poiein. powen ouh boulei ajxwmeqa diaskopounte~, epeidh per eij tupon tina; ejnbebhkamen, iñta eijwñen eijaťa hñññ epimarturhſei auťa; ta; ojowata mh; pawu apo; tou auťomatou outw~ ekasta keiſqai, ajll eñein tina; ojrothta... ta; men ouh twñ hñwñ kai; ajqrwpon legomena ojowata iſw~ añ hñta~ ejapathſeien: pol la; men gar auťwñ keitai kata; progownw epwnumia~, ouñlen proshkon ejivi~, wſper kat ajca; ejlegomen,

eragile handiagorik. Horrela, jainko horri zuzen deitzen zaio, eta bere bidez (di' on) bizitzea (zen) bizidun guztiei behin eta berriro egokitzen zaie. Bitan dago zatituta, «Dia» eta «Zeus», izena bat den arren. Hau Kronoren semea dela bat-batean entzunda, batek errespetugabea dela pentsa lezake, baina arrazoizkoa da Zeus adimen handi baten umea izatea; Kronok «garbitasuna» esan nahi baitu, ez «umea», bere gogoarekin nahasi gabeko araztasuna. Hori, berriz, Uranoren semea da, tradizioak dioenez. Ederki dago, bere aldetik, goikoa ikusteari izen hori deitzea, «urania», «goikoak ikusten dituen»; meteorologoei diote hortik adimen aratza sortzen dela, Hermogenes, eta zeruak izen zuzena daukala. Eta Hesiodok egindako genealogia gogoratuko banu, horien lehenagoko arbasoak zein ziren dioena, ez nioke utziko hauen izenak zein zuzen jarrita dauden azaltzeari, niri oraintxe bat-batean horrela, ez dakit nondik, etorri zaidan jakinduria honek zer egingo ote duen, ahituko ote den ala ez, proba egin arte.

– Benetan, Sokrates, besterik gabe, jainkoak inspiratuta bezala, bat-batean orakuluak kantatzen ari zarela iruditzen zait.

– Eta Prospaltako Eutifroni¹⁷ egozten diot jakintza hori niri etorri izanaren errua; egunsentitik bainago berarekin, eta adi entzuten diot. Beraz, baliteke berak, jainkoak inspiratuta egonda, ez bakarrik nire belarriak jeinuzko jakinduriaz bete izana, nire arima harrapatu izana ere bai. Ondorioz, nire ustez, hau egin beharko genuke guk: gaurkoz jakinduria hori erabili eta izenen inguruko gainerakoak aztertu; bihar, berriz, zuek ere iritzi berekoak bazarete, horrelakoak arazteko trebe dena aurkituta, sazerdote edo sofistetakoa bat, arao bidez botako dugu eta araztu egingo gara.

– Ni ados nago, bada; zeharo gustura entzungo bainituzke nik izenei buruz gelditzen direnak.

– Hala egin beharko da, bada, orduan. Nondik nahi duzu, bada, deskribapen orokorrean sartu garenez, gu sakon aztertzen hastea, izenek berek honako honen testigantza ematen ote diguten ikus dezagun, alegia, bakoitza ez dagoela inola ere horrela bere kasa jarrita, baizik eta zuzentasun bat daukatela? Heroi eta gizakiei deituriko izenek agian engainatu egingo gintuzkete: hauetako asko arbasoen izenen arabera baitaude jarrita, batzuentzat batere egokiak izan gabe, hasieran genioen bezala; eta beste asko, berriz, zerbait erregutuz jartzen dituzte, «Eutikhides», «Sosias» eta «Theophilos» eta beste asko bezala. Horrelakoak, beraz, utzi

polla;de;w\$per eujomenoi tiqentai, oion AeuftucidhnÆkai;ÆSw-
sianÆkai;ÆQeoñilonÆkai;a||a pollavta;men ouh toiauta dokei`
moi crhñai ejñ: eiko; de;malista hñta~ eufein ta;ojqw~ keimena
peri;ta;api;ofita kai;pefukota. ejspoudasqai gar ejtauqa malis-
ta prepei thn qesin twñ ojomatwn: i\$w~ d eñia aufwñ kai;upjo;
qeiotera~ dunamew~ h|th~ twñ ajqrwpwn ejefh.

ERM. Dokei~ moi kalw~ legein, w\$w\$krate~.

SW. «Ar ouh oujdikaion apo;twñ qewñ afcesqai, skopou
menou~ ph/pote aufo;touto to;ofoma oi.Æqeo;Eojqw~ ejl hñsan...

ERM. Eijkovge.

SW. Toionde toimun ejwge uplopteuw: fainontaivmoi oiJ
prwtioi twñ ajqrwpwn twñ peri;thn Ellada toutou~ monou~^atou;
qeou;° hgeisqai ou\$per nuñ polloi; twñ barbarwn, hñion kai;
selhwn kai;ghñ kai;a\$tra kai;oujanow. afe ouh aufa;ofwñte~
panta api;ipnta dromw/kai;qeonta, apo;tauth~ th~ fusew~ th~ tou`
qein Aqeou;Æaufou; ejponomasai: u\$teron de;katanooouñte~ tou;
a||lou~ panta~ hñh toutw/tw/ojomati prosagoreuwin. efikevto of
legw tw/a| hqei h|oujlex...

ERM. Panu men ouh efiken.

SW. Tivouh aj meta;touto skopoumen...

ERM. Dhlon dh;ofi^a daimonavte kai;hñwa~ kai;ajqrwpou~^o
daimona~.

SW. Kai;w\$aj hqw~, w\$Ermogene~, tiva| pote nooi to;ofoma
oi.Ædaimone~Æskeyai aj tivsoi doxw eipein.

ERM. Lege monon.

SW. Oisqa ouh tiva~ fhsin Hsiwdo~ einai tou; daimona~...

ERM. Ouj ejnow.

SW. Ouje;ofi crusouñ geno~ to;prwtow fhsin genesqai twñ
ajqrwpwn...

ERM. Oida toutoge.

SW. Legei toimun peri;aufou`

Aufar ejpeidh;touto geno~ kata;moir` ekabuyen,

oi.hen daimone~ agnoi;uplocqonoi kal eontai,

ejql oiya| exikakoi, fulake~ qnhtwñ ajqrwpwn.

egin behar direla uste dut. Arrazoizkoa da guk zuzen dauden izenak batez ere betidanik eta izatez diren gauzetan aurkitzea. Izenak jartzean hor komeni baita gehien saiatzea. Agian horietako batzuk gizakienak baino ahalmen jainkotiarragoren batek jarri zituen.

– Ederki diozula iruditzen zait, Sokrates.

– Ez al da bidezkoa, beraz, jainkoetatik hastea, eta «jainkoak» izen horixe bera zuzen nola deitu ote zitzaien aztertzea?

– Logikoa da.

– Honelako susmo bat daukat nik, bada: nire ustez, Greziako lehenengo gizakiek oraindik atzerritar gehienek sinesten duten jainko horien gan bakarrik sinesten zuten: Eguzkia, Ilargia, Lurra, astroak eta zerua. Hauek guztiak beti lasterketan joanez eta korrika (theon) ikusten zituzteenez, korrika joatearen izaera horretatik «theos» izena jarri zieten. Gero, beste guztiak ezagutu ondoren ere, izen horrekin deitu zieten. Diodanak ba al du egiaren antzik, edo batere ez?

– Antza handia du, bai!

– Zer aztertuko genuke, bada, honen ondoren?

– Argi dago: jeinuak, heroiak eta gizakiak. [jeinuak]

– Eta egiatan, Hermogenes, zer esan nahiko luke «jeinuak» izenak? Begira ezazu ea arrazoizko zerbait diodala iruditzen ote zaizun.

– Esan besterik ez duzu.

– Ba al dakizu zeintzuk dioen Hesiodok direla jeinuak?

– Ez zait bururatzen.

– Ezta gizakien lehenengo arraza urrezkoa zela dioela ere?

– Hori badakit.

– Honi buruz hau dio, bada:

baina patuak arraza hori ezkutatu egin zuen ondoren.

Lurpeko jeinu santuak deitzen zaie,

*jatorrak, gaitz uxatzaileak, gizaki hilkorren zaindaria.*¹⁸

ERM. Tivouh dhv.

SW. "Oti oimai ejw; legein aujon to; crusouh gewo~ ouk ek crusou pefuko; a]l a]gaqow te kai; kalow teknhvion devmoivestin ofi kai; h]ta~ fhsin sidhrouh eihai gewo~.

ERM. Alhqh`legei~.

SW. Oukouh kai; twh nuh oi fi a] farai aujon ei [ti~ a]gaqovestin ekeinou tou`crusou`gewou~ eihai...

ERM. Eikovege.

SW. Oi. h] a]gaqoi; a] lo ti h]frowimoi...

ERM. Frowimoi.

SW. Touto toimwn panto; mallon legei, wJ ejmoi; dokei, tou; daimona~: ofi frowimoi kai; dahmone~ hsan, Adaimona~E aujou; wjowasen: kai; e] ge th/aj;caix/th/h]eteva/fwnh/aujo; sunbairai to; ofioma. legei ouh kalw~ kai; outo~ kai; a]loi poihtai; polloi; ofoi legousin wJ, epeidaw ti~ a]gaqo; w] teleuthsh/ megalhn moiran kai; tinhn e]ei kai; gignetai daimwn kata; thn th~ fronhsew~ ejwnumism. tauth/ouh tiyemai kai; ejw;^a ton dahmona^o pant a]dra o] a] a]gaqo; h] daimonion eihai kai; zwnta kai; teleuthsanta, kai; oj;qw~ Adaimona/Ekal eisqai.

ERM. Kai; ejwvmoi dokw, w\Swkrate~, toutou pawu soi sumyhfo~ eihai. o]le;dh; h]fw~Eti va] ei h]...

SW. Touto de; ouj pawu calepon ejnohsai. smikron gar parhktai aufw~ to; ofioma, dhlouh thn ek tou`efwto~ gewesin.

ERM. Pw~ legei~...

SW. Ouk oisqa ofi h] h]qeo oi. h]fw~...

ERM. Tivouh...

SW. Parte~ dh pou gegowasin ejasqewto~ h]qeu`qnht~ h] qnhtou`qea~. ejn ouh skoph/ kai; touto kata; thn Attikhn thn palaian fwnh, mallon eish/ dhlwsei gar soi ofi para; to; tou`efwto~ ofioma, ofen gegowasin oi. h]fw~e, smikron parhgmemon estin EojowatosE carin. kai; h]oi touto legei tou; h]fwa~, h] ofi sofoi; hsan kai; r]ltore~^a kai; deinoi; kai; dialektikoivejwtañ i]la~no; ofte~: to; gar Eeifein/Elegein estin. ofer ouh afti legomen, ej th/ Attikh/fwnh/ legomenoi oi. h]fw~e r]ltorevtine~ kai; ejwthtikoi;

– Eta zer, orduan?

– Nire ustez, berak ez dio izatez urrezko arraza zenik, ona eta ederra baizik. Eta niretzat horren froga da gu burdinazko arraza garela ere esaten duela.

– Egia diozu.

– Orduan, oraingoan artean norbait ona baldin bada, zure ustez, Hesiodok urrezko arraza hartakoa dela esango luke?

– Hala dirudi.

– Eta onak, zentzudunak izateaz gain, besterik ba al dira?

– Zentzudunak, bai.

– Beraz, nire ustez, jeinuak beste ezer baino gehiago hori direla dio; zentzudun eta jakitunak (daemones) zirelako deitu zien jeinuak (daemones); eta, noski, gure hizkuntza zaharrean agertzen da izen hori bera. Beraz, horrek ederki dio, eta beste poeta askok ere bai, ona den pertsona bat hiltzen denean, patu handia eta ohorea lortzen duela eta bere adimenaren izenaren arabera jeinua (daimon) bihurtzen dela. Horrela, beraz, onartzen dut nik ere ona den gizon oro jeinuzkoa dela, bai bizirik, bai hil eta gero ere, eta zuzen deitzen zaiola jeinua.

– Ni ere, Sokrates, horretan zurekin erabat ados nagoela uste dut. Eta herioia, zer izango litzateke?

– Hori ez da batere zaila pentsatzen, beren izena gutxi aldatuta baitago eta maitasunetik datorren sorrera adierazten baitu.

– Zein zentzutan diozu?

– Ez al dakizu heroiak erdijainkoak direla?

– Eta zer?

– Bada, guztiak, jakina, jainko batek hilkor bat edo hilkor batek jainkosa bat maitatzetik sortu direla. Horrela, Atikako antzinako hizkeraren arabera¹⁹ aztertzen baduzu hori, argiago jakingo duzu: nabarmen erakutsiko baitizu, heroiak maitasunarengandik datozenez, maitasunaren izenarekiko gutxi aldatu dela heroien izena izena eratzeke garaian. Eta hizkerak benetan heroiak hori zirela esaten du, edo jakintsuak eta hizlari trebe eta dialektikoak, galderak egiteko gai zirenak, «eirein» esatea baita. Orainxe genioena, beraz, Atikako hizkeran heroiak deitzen direnak hiz-

sunbainousin, wste rlltorwn kai;sofistwn gewo~ gignetai to;hñ-
wikon ful on. a]la;oujtouto calepow ejstin ejnohsai, a]la;mallon
to;twñ ajqrwpwn, dia;tipote ÆajqrwpoiÆkalouñtai: Æhñ su;eçei-
eipein...

ERM. Pogen, wgaqeyew...ouj ei]ti oi]pvt a] eihn eufein,
oujsunteinw dia;to;hgeisqai se;mallon eujhsein hlejautow.

SW. Th/tou Eujufrono~ epipnoia/pisteuwi-, wJ epika~.

ERM. Dhl a dhv

SW. Orqw~ ge su;pisteuwn: wJ kai;nuñ gevmoi faiwmai
komyw~ ejnenohkewai, kai;kinduneusw, ejn mh;euj abwnai, efi thv
meron sofwtero~ tou dewnto~ genesqai. skopei dh;o]legw. prwton
men gar to;toionde dei` ejnohsai peri;ojmatwn, ofi pollaki-
epemba]lomen grammata, ta;d ejairoumen, par o]boulomeqa o]o
maxonte~, kai;ta; ojuthta~ metabal]omen. oion ÆDii;filo~Æ<touto
i]a ajti;rllwato~ ofoma hñin genhtai, tote eferon au]ton ijvta
ejeilomen kai;ajti;o]xeia~ th~ mesh~ sullabh~ bareian efqegxav
meqa. a]lwn de;toujantion ejbal]omen grammata, ta;de;barutera
æojuteraÆfqeggo]meqa.

ERM. Alhqh`legei~.

SW. Toutwn toimun ej kai;to;twñ ajqrwpwn ofoma pepon-
gen, wJ ejnoi;dokei. ej gar rllwato~ ofoma gegonen, eido; gramma-
to~ tou a]fa ejaireqewto~ kai;barutera~ th~ teleuth~ genomewh~.

ERM. Pw~ legei~...

SW. »Wde. shmaiwei touto to;ofoma o]Æajqrwpo~Æofi ta;men
a]la qhriw w] o]fa/oujlen episkopei`ouje; ajalogizetai ouje;
ajaqrei; o]de;ajqrwpo~ a]ta ewvaken<touto d ejsti;° to° ÆopwpeÆ
<kai;ajaqrei`kai;logizetai touto o]opwpen. ejteuqen dh;monon
twñ qhriwn ojqw~ o]Æajqrwpo~ Æajqrwpo~Æwjomasqh, ajaqrwñ a]
opwpe.

ERM. Tivouñ to;meta;touto...efwmai]se o]hdew~ a] puqoinhn...

SW. Panu ge.

ERM. "Wspetoinun moi dokei`toutoi~ ewh~ einai]ti crhma.
ÆyuchnÆgar pou kai;ÆswinaÆkaloumen tou ajqrwpou.

SW. Pw~ gar ou].

lariak eta galdetzen trebeak gertatzen dira; ondorioz, heroien leinua hizlari eta sofisten arraza bihurtzen da. Baina hori ez da zaila pentsatzen; gizakiena zailagoa da, ordea, zergatik deitzen ote diren «gizakiak»; edo zuk esan ahal dezakezu?

– Nondik esan ahal izango dut, bada? Eta aurkitu ahal izango banu ere, ez nintzateke saiatuko, zuk nik neuk baino hobeto aurkituko duzula uste dut eta.

– Eutifronen inspirazioan duzu konfiantza, antza denez.

– Nabarmena da.

– Eta zuzen duzu konfiantza. Orain ere fintasunez ari naizela pentsatzen iruditzen baitzait, eta, kontuz ez banabil, gaur bertan behar baino jakitsuago bihurtzeko arriskuan nago. Begira ezazu zer diodan. Izenei buruz honako hau pentsatu behar da lehenik: izenak jartzerakoan, nahi dugun izenari askotan letrak gehitu eta kendu egiten dizkiogula eta azentuak aldatu. «Dīl phīlos» bezala: hau esamoldearen ordeztu izen bihur daki-gun, bigarren iota kendu diogu eta erdiko silaba ozen ahoskatu beharrean baxu ahoskatu dugu (Díphilos). Beste izen batzuetan, aldiz, alderantziz sartzen ditugu letrak, eta baxuak ozen ahoskatzen ditugu.

– Egia diozu.

– Bada, horietako aldaketaren bat jasan du, hain zuzen ere, gizakien izenak, nire iritziz. Esamoldetik izen bihurtu baita, letra bat bakarrik, alfa, galduta, eta bukaera baxu bihurtuta.

– Nola diozu?

– Honela: «gizakia» izen honek esan nahi du gainerako animaliek ikusten dutena ez dutela behatzen, ez arrazoitzen ezta aztertzen (anathrei) ere; gizakiak, ordea, ikusi orduko (eta hori da «opope»), ikusi duen hori aztertu eta arrazoitu egiten du. Horregatik izan da gizakia bakarrik animalien artetik zuzen deitua izan dena, «anthropos», «ikusi duena aztertzen duena».

– Horren ondoren zer, bada? Galdetuko al dizut gustura entzungo nukeena?

– Noski.

– Horren jarraian arazo bat dator, niri iruditzen zaidanez. Izan ere, gizakiaren zerbaiti arima deitzen baitiogu eta beste zerbaiti gorputza.

– Nola ez, bada?

ERM. Peirwneqa dh;kai;tauta dielein w\$per ta;e\$pros-
gen.

SW. Yuchn legei~ episkeyasqai wJ eikotw~ toutou tou`
ojiomato~ tugcanei, epeit au`to;swma...

ERM. Naiv

SW. Ōw~ men toimun ek tou`paracrhma legein, oimavti
toiouton noein tou; thn yuchn ojioimasanta~, wJ touto afa, ofan
parh/tw/swmati, aifiow e\$sti tou`zhn aufw/thn tou`ajapnein duna-
min parewon kai;ajayucon, afa de;ekleiponto~ tou`ajayuonto~
to;swma apolmutaivte kai;teleuta/ ofen dhvmoi dokousin aufo;
Ayuchn/Ekalesai. eijde;boulei <efe hrema: dokw`gar mixti kaqo
rañ piqanwteron toutou toi~ ajnfi;Eujufona. toutou men gar, wJ
ejoi; dokei; katafronhsaien aj kai; hghsainto fortikon einai:
tode de;skopei ejan afa kai;soi;ajesh/

ERM. Lege monon.

SW. Thn fusin panto; tou`swmato~, w\$te kai; zhñ kai;
periiewai, tivsoi dokei efein te kai;ojein aI lo hlyuchv.

ERM. Oujlen aI lo.

SW. Tivdex;kai;thn twñ aI lwn ajantwn fusin oujpisteuwi~
Anaxagora/houn kai;yuchn einai thn diakosmou\$an kai;e\$ousan...

ERM. "Egwge.

SW. Kalw~ afa aj to;ojoma touto efoi th`dunawei tauth/h
fusin ojei`kai; efei Afusevhn/E eponomazein. e\$esti de; kai;
Ayuchn/Ekomyeuomenon legein.

ERM. Pawu men ouh, kai;dokei`gevmoi touto ekeinou tec-
nikwteron einai.

SW. Kai;gar e\$stin: geloion mentoi fairetai wJ aj hqw~ ojo-
mazomenon wJ ejevth.

ERM. Alla;dh;to;meta;touto pw~ fwmen efein...

SW. To;swma legei~...

ERM. Naiv

SW. Pollach/moi dokei`toutovge: aj men kai;smikrow ti-
paraklinh/ kai;pawu. kai;gar shnavtinev fasin aufo; einai th~
yuch~, wJ teqanmenh~ ej tw/nuñ parowti: kai;dioti au`toutw/

– Saia gaitezen horiek ere aurrekoak bezala bereizten.

– Arimak izen hori zein arrazoiarekin jaso duen aztertzea esan nahi al duzu, eta gero gorputzarekin berdin egitea?

– Bai.

– Bat-batean esateko, nire ustez, arima (psykhe) deitu diotenek horrelako zerbait pentsatu dute: gorputzean dagoenean, honentzat bizitzearen kausa den hori dela, arnasa hartzeko ahalmena ematen baitio eta freskatu (anapsykhon), eta freskatzen duenak alde egin orduko, gorputza akabatu eta hil egiten dela. Hortik iruditzen zait deitu diotela «arima». Baina, nahi baduzu, patxadaz egon zaitez; Eutifronen ingurukoentzat hori baino zerbait konbentzigarriagoa ikusten dudala uste baitut. Hori, nire ustez, erdeinatu eta baldartzat joko bailukete. Azter ezazu hau, bada, ea zuretzat ere nahikoa den.

– Esan besterik ez duzu.

– Zure ustez, arima ez bada beste zerk mantendu eta eramaten du gorputz osoaren izaera, bizi eta ibiltzeko moduan?

– Beste ezerk ez.

– Eta zer? Ez al diozu Anaxagorasi sinesten adimena eta arima direla gainerako gauza guztien izaera antolatu eta mantentzen dutenak?

– Nik bai.

– Orduan, ederki egongo litzateke izen hori (psysekhe) «izaera» (physis) «eraman» (okhei) eta «eusten» (ekhei) dion indar horri deitzea. Baina fintasunez «psykhe» ere deitu dakioke.

– Oso ondo, bada, niri ere azalpen hau bestea baino jakintsuagoa dela iruditzen zait.

– Hala da eta. Halere, barregarria dirudi izena jarri zitzaion bezala benetan deitzeak.

– Eta honen ondorengo, nola esango dugu dela?

– Gorputza (soma) diozu?

– Bai.

– Alde askotakoa iruditzen zait hori; eta erabat askotarikoa, batek gutxi aldatzen badu ere. Izan ere, batzuek arimaren «hilobia» (sema) dela diote²⁰, orain hilobiratuta balego bezala. Eta, beste aldetik, arimak

shmaiwei a} a} shmaiwh/hJyuchy kai; tauth/ÆshmaÆ oj:qw~
 kaleisqai. dokouši mewtoi moi malista qesqai oiJajfi; Orfes
 touto to;ojoma, wJdikhn didoush~ th~ yuch~ w} dh;efeka didwsin,
 touton de; peribolon echein, iha swzhtai, desmwthriou eikona:
 einai ouh th~ yuch~ touto, wšper aufo;ojomazetai, ef~ a} ek-
 teish/ta;ofeilomena, ^ato, ^oÆswma,Ækai;oulen dein paragein ouj eh
 gramma.

ERM. Tauta mew moi dokei`iHanw~, w\Swkrate~, eijhšqai:
 peri;de;twñ qewñ twñ ojomatwn, oiñ kai;peri;tou`Dio;Ænundh;
 elege~, efoimen a} pou kata;ton aufoñ tropon episkeyasqai kata;
 tiwa pote;ojqothta aufwñ ta;ojomata keitai...

SW. Nai;ma;Dix hufei~ ge, w\Ærmogene~, eiper ge nouh efoi-
 men, eha men ton kalliston tropon, ofi peri;qewñ oujen ismen,
 oufe peri; aufwñ oufe peri; twñ ojomatwn, ahta pote; eautou;
 kalousin: dhlon gar ofi ekeinoge tajhqh`kalousi. deuterod d
 au\tropo~ ojqothto~, wšper ej tai~ eufai~ nomo~ ejstin hufiñ
 eucesqai, oifinev te kai;ojowen caivousin ojomazomenoi, tauta
 kai;hufa~ aufou; kalein, wJallo mhden ejlota~: kalw~ gar dh;
 efnoige dokei`nenomisqai. eijouh boulei, skopwmen wšper proei-
 ponte~ toi~ qeoi~ ofi peri;aufwñ oujen hufei~ skeyomeqa<oujgar
 ajioumen oiñv a} einai skopein<ajlla;peri;twñ ajqrwpwn, hf
 potevtina doxan efonte~ ejivento aufoi~ ta;ojomata: touto gar
 ajmeshton.

ERM. Allavmoi dokei~, w\Swkrate~, metriw~ legein, kai;
 oufw poiwmen.

SW. "Allo ti ouh af Æstia~ ajcwmeqa kata;ton nomon...

ERM. Dikaion gouh.

SW. Tivouh a} ti~ failv dianouomenon ton ojomasanta Æs-
 tiam ojomasai...

ERM. Oujma;ton Dix ouje;touto oinai rafion einai.

SW. Kinduneuouusi gouh, wgaqe;Ærmogene~, oiJprwti ta;
 ojomata tiqemenoi oujfauloi einai ajlla;metewrologoi kai;ajlo-
 lescai tinev.

ERM. Tivdhv.

«adierazten» (semainei) dituenak horren bidez adierazten dituenez, horrela ere zuzen deitzen zaio «zeinua» (sema). Baina niri iruditzen zait batez ere Orfeoren ingurukoek jarri zutela izen hori, arimak bere hutsegiteengatik zigorra betetzen duelakoan, eta itxitura hori daukala, kartzelaren irudira, gorde dadin (sotzetai); arimaren kartzela hori «gorputza» (soma) dela, beraz, deitzen zaion bezala, bere zorrak ordaintzen dituen artean, eta ez zaiola letra bat ere aldatu behar.

– Azalpen horiek nahiko ondo esan direla iruditzen zait niri, Sokrates. Baina, jainkoen izenei buruz, «Zeus»-i buruz oraintxe esaten zenuena bezala, era berean azter al genezake zein zuzentasunen arabera jarrita ote dauden izen horiek?

– Bai, Zeusarren, Hermogenes! Zentzudunak izango bagina, aztertzeko era bat eta ederrena edukiko genuke: jainkoei buruz ezer ez dakigula esatea, ez beraiei buruz ezta beren buruari ematen dizkieten izenei buruz ere; garbi baitago haiek benetakoak erabiltzen dituztela. Baina zuzentasunaren bigarren era bat badago, otoitzetan erregutzeko gure ohituraren arabera, «deituak izatea gustuko duten edozein izen eta edonongoak», horiek deitzen dizkiegu guk ere, besterik ezer ez dakigunez. Eta ohitura hori ondo ezarrita dagoela iruditzen zait niri. Beraz, nahi baduzu, azter dezagun, jainkoei nolabait ohartarazita ez dugula beraiei buruz ezer aztertuko –ez baitugu uste aztertzeko gai garenik–, gizakiei buruz baizik: zein iritzi edukita jartzen zizkieten izenak. Horrek ez die haserrerik eragingo.

– Neurritz ari zarela hizketan iruditzen zait, Sokrates. Beraz, egin dezagun horrela.

– Nondik hasiko gara, Hestiagandik ez bada, ohiturari jarraituz²¹?

– Bidezkoa da, behintzat.

– Zer pentsatzen ari zela esango luke batek, bada, Hestia izena jarri ziona?

– Ez, ala Zeus, hori ere ez dut uste erraza denik.

– Baliteke, Hermogenes on hori, izenak jarri zituzten lehenengoak eskasak ez izatea, goi espekulatzailleak eta hizlari bikainak baizik.

– Nola hori?

SW. Katafainetainmoi h.lesi- twñ ojomatwn toioutwn tinwn
 ajqrwpwn, kai; ejw ti~ ta; xenika; ojowata ajaskoph/ ouj: htton
 ajeurisketai ojekaston bouletai. oiwn kai; ej: toutw/ohlei~ Aouj
 sian/E kaloumen, eijsin oi} Aejssian/E kalousin, oi}d au\Avjsian/E
 prwton men ouh kata;to;eferon ofoma toutwn h.Iwn pragmatwn ouj
 sia AEstia/Ekal eisqai epei logon, kai;ofi ge au\hlei~ to;th~ ouj
 sia~ metewon Aestia/E famew, kai; kata; touto oj:qw~ aj kaloito
 AEstia/E epikamen gar kai;hlei~ to;palaion Aejssian/Ekalein thn
 oujsian. efi de;kai;kata;ta; qusia~ aj ti~ ejnohsa~ hghsaito outw
 noein tauta tou; tiqemenou~: to;gar pro;pantwn qewn th/Estia/
 prwth/proquwv eijo; ekeinou~ oi fine~ thn pantwn oujsian Aejss-
 ian/E epwnomasan. ofoi d au\Avjsian/E scedow ti au\outoi kaq
 OIrakleiton aj hgointo ta;ofta ipwai te panta kai;menew oujlen:
 to;ouh aifion kai;to;ajchgon autwn einai to;wjjouh, ofen dh;kalw~
 ekein aujo;Avjsian/Ewjomasqai. kai;tauta men dh;tauth/wJ para;
 mhden eijlotwn eijhsqw: meta;d Estian dikaiwn Oean kai;Krown
 episkeyasqai. kaitoi tove tou`Krownou ofoma hllh dihlqomen.
 isw~ mentoi oujlen legw.

ERM. Tivdhw/Swkrate...

SW. Wgaqevejmenokkati smno~ sofia~.

ERM. Poion dh;touto...

SW. Geloion men paw eipein, oimai mentoi tina;piqanothta
 efon.

ERM. Tiwa tauthn...

SW. Ton OIrakleiton moi dokw`kaqorañ palaiv afta sofa;
 legonta, ajecnw~ ta;epi;Krownou kai;Oean, a;kai;"Omro~ eJegen.

ERM. Pw~ touto legei~...

SW. Legei pou OIrakleito~ ofi Apanta cwrei kai;oujlen mev
 nei,E kai;potamou`roh/apeikazwn ta;ofta legei wJ Adi; ej ton
 aujon potamon ouk aj ejbail~.E

ERM. "Esti tauta.

SW. Tivouh...dokei`soi alloioteron OIrakleitou noein oJ
 tiqemeno~ toi~ twñ ajlwn qewn progowoi~ AKeam/Ete kai;AKrown/E..
 aka oi fi apo;tou`ajomatou aujon ajfoteroi~ rdumatwn ojowata
 qesqai...wesper au`Omro~ E Wkeanow te qewn gewesin/Ehsin Akai;

– Niretzat nabarmena baita izenak jartzea horrelako gizonen lana dela, eta batek beste dialektoetako izenak ondo aztertzen baldin baditu, modu berean aurkituko du bakoitzak zer esan nahi duen. Adibidez, guk «usia» (esentzia) deitzen diogun horri, batzuek «essia» deitzen diote, eta beste batzuek, berriz, «osia». Horrela, alde batetik, logika dauka horietako bigarren izenaren arabera gauzen esentziari «Hestia» deitzea; eta guk, gure aldetik, esentziaren parte daukanari «estin» (da) esaten diogunez, horren arabera zuzena izango litzateke «Hestia» izena ere. Guk ere antzinean, antza denez, «essia» deitzen baikenion esentziari. Are gehiago, batek eskaintzen inguruan hausnarketa egingo balu, izen horiek jarri zituztenek horrela pentsatu zutela pentsatuko luke; izan ere, logikoa da gauza guztien esentziari «essia» deitu ziotenek jainko guztien aurretik lehenik Hestiarri eskaintza egitea. «Osia» deitu ziotenek, berriz, horiek, Heraklitok bezala, gutxi gorabehera gauza guztiak mugitzen direla eta ez dela bat bera ere gelditzen pentsatuko zuket. Hauen kausa eta printzipio gidaria «bultza-tzea» (othun) baita; hortik, bada, horri «osia» deitzea ederki egotea. Eta hauek horrela geldi daitezela, ezer ez dakitenek esanda bezala. Eta Hestiarren ondoren, bidezkoa da Rea eta Krono aztertzea. Baina Kronoren izena azaldu dugu jada. Halere, ez naiz agian ezer esaten ari.

– Zergatik, bada, Sokrates?

– Lagun on hori, jakinduria erlekume bat bururatu zait.

– Nolakoa hori?

– Guztiz barregarria esateko, baina, nire ustez, konbentzitzeko ahalmenen bat badu.

– Zein da konbentzitzeko ahalmen hori ?

– Heraklito ikusten dudala iruditzen zait antzinako esaera jakintsuak esaten, Krono eta Rearen garaikoak, besterik gabe, Homerok ere esaten zituenak.

– Zein zentzutan diozu hori?

– Heraklitok nonbait dio «gauza guztiak mugitzen direla eta ezer ez dela gelditzen», eta gauzak ibai baten korrontearekin alderatuz, esaten du: «ezingo zenuke ibai berean bi aldiz sartu».

– Hori da.

– Orduan, zer? Gainerako jainkoen arbasoei «Rea» eta «Krono» izenak jarri zizkienak Heraklitok pentsatzen zuenetik zerbait desberdina pentsatzen zuela uste al duzu? Hark biei korronteen izenak pentsatu gabe

mhtera Thqun. Eoinai de; kai; ~~Ô~~si~~o~~do~. legei deypou kai; Orfeu; ofi

Wkeano; prwto~ kallivroo~ hxxe gamio,

of rā kasignhthn ~~o~~mhtora Thqun ofuien.

taut ouh skopei ofi kai; a; l hloi~ sumfwnei kai; pro; ta; tou`
ÔHrakleitou panta teinei.

ERM. Fainh/tivmoi legein, w/Swkrate~: to; mentoi th` Thq-
u~ ouk ejinow` ofoma tivbouvetai.

SW. Alla; mhn toutoge of igou aufo; legei ofi phgh~ ofoma
epikekrummewon ejtiw. to; gar diattwmenon kai; to; hijoumenon
phgh~ apeikasmavejtin: ek de; toutwn ajfoterwn twñ ofomatwn hJ
AThqu; Eto; ofoma sugkeitai.

ERM. Touto mew, w/Swkrate~, komyon.

SW. Tivd oujmellei... a; l a; tivto; meta; touto... ton men Dix
eipomen.

ERM. Naiv

SW. Tou; ajlel fou; dh; aujou` legwmen, tow te Poseidw` kai;
ton Ploutwna kai; to; eferon ofoma ofojomazousin aujou.

ERM. Pamu ge.

SW. To; men toimun tou` Poseidwñovmoi fairtai wjomasqai
a` tou` prwtou ofjomasanto~^o, ofi aujon badizonta epescen hJth~
qalatth~ fusi~ kai; ouk eti eihsen proelqein, a; l w\$per desmo;
twñ podwn aujw/ ejeneto. ton ouh afconta th~ dunamew~ tauth~
qeon wjomasen A Poseidwna, E wJ Aposidesmon E ohta: to; de; e
egkeitai isw~ euprepeix~ efeka. tava de; ouk a; l touto legoi, a; l
ajti; tou` sigma duw labda to; prwton ejegeto, wJ polla; eijloto~ tou`
qeou. isw~ de; apo; tou` seivn A Beivn E wjomastai: proskeitai de;
to; pei` kai; to; delta. to; de; Ploutwno~, touto men kata; thn tou`
ploutou dosin, ofi ek th~ gh~ katwqen ajitai of plouto~, epwno-
masqh: ofle; E Aidh~, Eoi. polloi; mew moi dokousin upol ambawein to;
ajde; proseirhsqai tw` ofjomati toutw/ kai; foboumenoi to; ofoma
A Ploutwna E kalousin aujou.

ERM. Soi; de; pw~ fairtai, w/Swkrate~...

SW. Pollach/efnoige dokousin aqqrwpoi dihmarthkewai
peri; toutou tou` qeou th~ dunamew~ kai; fobeisqai aujon ouk aqion

jarri zizkiela uste al duzu akaso? Homerok ere, bere aldetik, «Ozeano jainkoen sorrera eta Tetis ama»²² dioen bezala; eta uste dut Hesiodok ere esaten duela. Eta Orfeok ere bai:

*Korronte ederreko Ozeanoa lehenengo ezkondu zen,
Eta hau ama bereko bere arreba Tetisekin ezkondu zen.*

Begira ezazu hauek elkarrekin ados daudela eta Heraklitok esandako guztietara biltzen direla.

– Zerbait esaten ari zarela iruditzen zait, Sokrates; baina, hala ere, ez dut ulertzen Tetisen izenak zer esan nahi duen.

– Baina ia horrek berak esaten du iturri izen ezkutua dela. «Bahe-tua» (diatomenon) eta «iragazia» (ethumenon) iturri baten irudia baitira; eta bi izen horietatik eratzen da «Tetis» izena.

– Hori bai fina, Sokrates!

– Zergatik ez da izango, bada? Baina, zer dator horren ondoren? Zeus jada aitatu dugu.

– Bai.

– Esan ditzagun, bada, haren anaiak, Poseidon eta Pluton, eta azken honi ematen dioten beste izena.

– Oso ondo.

– Poseidonen izena aipatu zuen lehenengoak jarri ziola iruditzen zait niri, oinez zihoala itsasoaren izaerak geldiarazi egin baitzuen eta jada ez zion aurrera jarraitzen utzi; harentzat hanketako lotura bezala izan zen. Ondorioz, ahalmen horren agintaria zen jainkoari «Poseidon» deitu zion, «hankentzako lotura» (posi desmos) izango balitz bezala. Eta e letra, agian, apaindurarako dago sartuta. Baina agian ez du hori esan nahi, eta sigmaren ordezkari bi lambda ahoskatzen ziren hasieran, jainkoak «gauza asko ikusten» (polla eidos) dituelakoan. Edo, agian, astintzetik (seiein) deitu zaio «astintzen duena» (seion); eta pi eta delta daude gehituta. Plutonen izena, berriz, hori «aberasatasuna» (plutos) emateagatik deitu zitzaion, aberastasuna lur azpitik ateratzen baita. «Hades» izenari dago-kionez, berriz, gehienek izen horrekin «ikusezina» (aides) deitzen diotela uste dutela iruditzen zait, eta izenaren beldurrez «Pluton» deitzen diote.

– Eta zuri zer iruditzen zaizu, Sokrates?

– Nire ustez, gizakiak erabat oker daude jainko horren ahalmenaren inguruan, eta haren beldur dira, merezi ez badu ere. Behin guretako

ãoñÃ ofi te gar, epeidan apax ti~ hñwñ apoqamh/ aji; ekei`estin, fobountai, kai; ofi hJyuch; gumh; tou swmato~ par ekeinon apew cetai, kai; touto pefobhntai: ta; d ejmi; dokei`panta ej taujow ti sunteiwain, kai; hJjch; tou qeou kai; to; ofioma.

ERM. Pw~ dhv.

SW. Egwsoi ejw`a{gewmoi failnetai. eipe; gar moi, desmo; zww/ oñwoun wste mewn opououn, potero~ i{scuroterov ejstin, ajagkh hlepqumia...

ERM. Polu; diaferei, wSwkrate~, hlepqumia.

SW. Oiçi ouh ton "Aidhn ouk añ pollou; ekfeugein, ejmh; tw/ i{scurotatw/ desmw`dei tou; ekeise ipnta~...

ERM. Dhl a dhv

SW. Epqumia/ afa tini; aujouw, wJ epike, dei, eiper tw/ megistw/ desmw`dei, kai; ouk ajagkh/

ERM. Failnetai.

SW. Oukouh epqumia au`pollaiveisin...

ERM. Naiv

SW. Th/ megisth/ afa epqumia/ twñ epqumiwñ dei` aujouw, eiper mellei tw/ megistw/ desmw`katevein.

ERM. Naiv

SW. "Estin ouh ti~ meizwn epqumia hlofan tiv tw/ sunwn oiñtai di ekeinon e{sesqai ajneinwn ajhv...

ERM. Ma; Div ouj opwstioun, wSwkrate~.

SW. Dia; tauta afa fwmen, wErmogene~, oulewa deuò ejjelhsai apelqein twñ ekeiqen, ouje; auja; ta; Seirhna~, ajla; katakehlhsqai ekeina~ te kai; tou; al lou~ panta: oufw kalouv tina~, wJ epiken, epistatai logou~ legein oJ Aidh~, kai; ejstin, w{ g ek tou` logou toutou, oJ qeo; aouto~ tel eo~ sofisthv te kai; mega~ eu{rgeth~ twñ par aujw/ o{ ge kai; toi~ ejqade tosauta ajaja; ajiksin: oufw polla; aujw/ ta; perionta ekei`estin, kai; ton APloutwnaE apo; toutou e{ce to; ofioma. kai; to; au`mh; ejjelein suneinai toi~ ajqrwpoi~ e{cousi ta; swmata, ajla; tote suggignesqai, epeidan hJyuch; kaqara; h{pantwn twñ peri; to; swma kakwñ kai; epqumiwñ, oujfil osofou dokei`soi einai kai; eu`ejtequmh menou

bat hil eta gero, beti han egongo dela beldur baitira; eta arima, gorputzetik biluzita, harengana joango ote den ere beldur dira. Baina niri iruditzen zait horiek guztiak gauza berera biltzen direla, bai jainkoaren agintea eta baita bere izena ere.

– Nola, bada?

– Nik niri iruditzen zaizkidanak esango dizkizut. Esaidazu, beraz: edozein bizidun edozein tokitan geldiarazteko moduko loturetatik, zein da indartsuagoa, beharra ala desioa?

– Desioa, Sokrates, alde handiz gainera.

– Eta ez al duzu uste Hadesi askok ihes egingo lioketela, hara doazenak lotura indartsuenarekin lotuko ez balitu?

– Nabarmena da.

– Orduan, antza denez, desioaren batekin lotzen ditu, lotura handienarekin lotzen baldin baditu, eta ez beharrarekin.

– Hala dirudi.

– Eta desioak, berriz, ez al dira anitzak?

– Bai.

– Orduan, desioetako desio handienarekin lotzen ditu haiek, lotura handienarekin eutsiko badie.

– Bai.

– Ba al dago, bada, desio handiagorik, batek norbaitekin bizi denean haren bidez gizon hobea izango dela uste izatea baino.

– Inola ere ez, Zeusarren, Sokrates!

– Orduan, Hermogenes, esan dezagun horregatik ez duela hango inork hona etorri nahi, ezta Sirenek²³ berek ere, eta sorginduta daudela, bai hauek eta baita beste guztiak ere. Horren hitzaldi ederrak daki esaten Hadesek, antza denez! Eta jainko hori, arrazoiketa honen arabera behintzat, sofista bikaina da eta bere ondokoen ongile handia. Hemen goei ere hainbeste onura bidaltzen dizkie... han hainbeste gelditzen zaizkio eta! Hortik dauka, beraz, «Pluton» izena. Eta, beste aldetik, gorputza daukaten gizakiekin bizi nahi ez izatea, baizik eta arima gorputzaren inguruko gaitz eta desio guztietatik aratz dagoenean, orduan beraiekin egon nahi izatea, ez al zaizu iruditzen filosofo baten berezkoa dela, eta honako hau ondo hausnartu duenarena, horrela bertutearen desioarekin

oḡi ouḡw men aḡ katevoī auḡou; dhsa~ th/peri; ajethn epīqumia/
eḡonta~ de; thn tou swmato~ ptoiksin kai; manism ouḡl aḡ o.Krono-
duwaito o.ḡathr sugkatevein auḡw/ēḡi toi~ desmoi~ dhsa~ toi~ auḡ
tou legomenoi~...

ERM. Kinduneuēi~ ti; legein, w\Swkrate~.

SW. Kai; to; ge oḡoma o.ḡAidh~, ēw\ērmogene~, pollou`dei`
apo; tou`ajdou~ epwnomasqai, ajla; polu; mallon apo; tou`panta ta;
kala; eijlerai, apo; toutou upo; tou nomoqetou ḡAidh~ēekl hqh.

ERM. Eien: tivde; Dhmhtravte kai; "Hran kai; Apoḡlw kai;
Aqhnañ kai; "Hfaiston kai; "Arh kai; tou; aḡlou~ qeou, pw~ lego
men...

SW. Dhmhthr men fairtai kata; thn dosin th~ ejldwh~
didousa wJmhthr ḊDhmhthrēekl hsqai, "Hra de; ejathēi~, wḡper
ouñ kai; legetai o.Zeu; auḡh~ ejasqei; eḡein. iḡw~ de; metewro-
logwñ o.homoqeth~ ton ajra ḡHranēwjomasen epikruptomeno~,
qei; thn ajchn epi; teleuthw. gnoik~ d aḡ, eijpollaki~ legoi~ to;
th~ "Hra~ oḡoma. ḊFerrefattaē dev polloi; men kai; touto
fobountai to; oḡoma kai; ton ḊApoḡlw, ēupo; ajpeiria~, wJ epiken,
ojomatwn ojgothto~. kai; gar metaballonte~ skopountai thn
ḊFersefomh, ē kai; deinon auḡtoi~ fairtai: to; de; mhnuēi sofhn
einhai thn qeow. aḡe gar feromenwn twñ pragmatwn to; efaptomenon
kai; epafwñ kai; dunamenon epakolougein sofia aḡ eiḡ. ḊFerepa-
faēouñ dia; thn sofiam kai; thn epafhn tou feromenou h. qeo; aḡ
ojqw~ kaloito, hḡtooutw ti<di oḡer kai; sunestin auḡh%JAidh~
sofo; wḡ, dioti toiauth ejtin<nuñ de; auḡh~ ejkklīrousi to; oḡoma
eujstomiam peri; pleiono~ poioumenoi th~ ajhqeia~, wḡte ḊFerrev
fattanēauḡhn kalein. tauḡon de; kai; peri; ton

Apoḡlw, oḡer legw, polloi; pefobhntai peri; to; oḡoma tou`
qeou, wḡ ti deinon mhnuonto~: hḡouk hsqhsai...

ERM. Pawu men ouñ, kai; ajqh`legei~.

SW. To; dev ejstin, wJ ejmi; dokei, kavlista keimenon pro;
thn duwamin tou`qeou.

ERM. Pw~ dhx.

SW. Egw; peirasomai frasai oḡewmi fairtai: ougar ejtin
oḡi aḡ mallon oḡoma hḡmosen ej oḡi tettarsi dunamesi tai~ tou`

lotuta eutsiko diela haiei, baina gorputzaren grina eta eromena daukaten bitartean, orde, ezta aita Kronok ere ezingo liekela eutsi berak omen dauzkan loturekin lotuta?

– Baliteke zuk zerbait esatea, Sokrates.

– Hortaz, «Hades» izena ez zaio, Hermogenes, ezta hurrik eman ere, «aides-etik» (ikusezina) jarri. Askoz lehenago gauza eder guztiak «jakitetik» (eidenai), hortik deitu zion legegileak «Hades».

– Ondo, bada; eta Demeter, Hera, Apolo, Atenea, Hefesto, Ares eta beste jainkoak zer, nola azalduko ditugu?

– Demeterri badirudi janaria emateagatik deitu zitzaiola horrela, «amak» (meter) bezala ematen (didusa) duelako. Hera, berriz, maitagarria (erate) zen, Zeus berataz maiteminduta ezkondu omen baitzen berarekin. Agian legegileak, zeruko fenomenoak behatuz, aireari (aer) Hera izena jarri zion ezkutatuz, izenaren hasiera bukaeran jarriz; eta konturatuko zinateke, Heraren izena askotan esango bazenu. «Pherrephatta», berriz, asko izen horren beldur dira eta baita Apolorena ere, izenen zuzentasunaren ezjakintasunagatik, antza denez. Aldaketa eginez, «Phersephone» ikusten baitute eta ikaragarria iruditzen zaie. Baina izenak jainkosa jakintsua dela adierazten du. Izan ere, gauzak mugitzen direnez, ukitu, haztatu eta jarraitu diezaiekeena jakinduria litzateke. Beraz, jakinduriagatik eta mugitzen (pheromenon) denaren haztatzeagatik (epaphe) jainkosa zuzen deituko litzateke «Pherepapha», edo horrelako zerbait –horregatik, hain zuzen ere, bizi da berarekin Hades, hura jakintsua izanda, bera ere horrelakoa delako–. Baina orain bere izena aldatu egiten dute, ahoskera polita egia baino gehiago aintzat hartuz, eta ondorioz, «Pherrephatta» deitzen diote berari. Gauza bera Apolori buruz ere, diodana hain zuzen ere, asko jainkoaren izenaren beldur dira, zerbait ikaragarria adierazten duelakoan; edo ez al zara konturatu?

– Erabat, bai, eta egia diozu.

– Eta izen hori, nire ustez, jainkoaren ahalmenarekiko oso ongi jarrita dago.

– Nola, bada?

– Niri iruditzen zaidana saiatuko naiz azaltzen; ez baitago jainkoaren lau ahalmenei gehiago egokitzen zaien izenik, bakarra izanda, denak

qeou, wŝte paswn efaptēsqai kai; dhl ouñ tropōn tina; mousikhw te kai; mantikhn kai; iatrikhn kai; toxikhw.

ERM. Lege dhvatopon gar tivmoi legei~ to; ofioma einai.

SW. Euphrōston men ouh, aŧe mousikou` oŧto~ tou` qeou. prwton men gar h.kayarsi~ kai; oi.kaqarmi; kai; kata; thn iatrikhn kai; kata; thn mantikhn kai; ai.Ioi~ iatrikoi~ farmakoi~ kai; ai.Ioi~ mantikoi~ periqeiwsei~ te kai; ta;loutra; ta; ej; toi~ toioutoi~ kai; ai.Ierirrawsei~, panta ef ti tauta duwait aŧ, kaqaron parewein ton aŧqrwpon kai; kata; to; swmā kai; kata; thn yuchw. hJouf.

ERM. Panu men ouh.

SW. Oukouñ o.kaqairwn qeo; kai; o.Iapolouwn te kai; apo-luwn twñ toioutwn kakwñ outo~ aŧ eiŧh...

ERM. Panu men ouh.

SW. Kata; men toiwun ta; apolusei~ te kai; apolousei~, wJ iatro; wŧ twñ toioutwn, E Apolouwn E aŧ ojrw~ kaloito: kata; de; thn mantikhn kai; to; aŧ hqev te kai; to; aŧlouñ< tauŧon gar ej-tin< wŝper ouh oi.Qettaloi; kaloušin auŧow, ojrqotat aŧ kaloito: E Aploun E gar fasi pante~ Qettaloi; touton ton qeow dia; de; to; aŧi; bolwñ egkrath; einai toxikh E Aeibaŧlwn E ejstin. kata; de; thn mousikhn dei uŧolabein aŧwŝper ton aŧkolouqow te kai; thn aŧoitin^o ofi to; aŧ fa shmaiwei pollacou to; oŧou, kai; ejtauqa thn oŧou polhsin kai; peri; ton oujanow, ouŧ dh; Apolou~ E kaloušin, kai; aŧhn^o peri; thn ej th/wŧh/aŧmonixm, hŧdh; sumfwnix kaleitai, ofi tauta panta, wŧ fasin oi.komyoi; peri; mousikhn kai; aŧstronomixm, aŧmonix/tini; pol ei` aŧta panta: epistatei de; outo~ o.Jeo; th/aŧmonix/oŧopolwñ auŧa; panta kai; kata; qeou; kai; kat aŧqrwpou~: wŝper ouh ton oŧokeleuqon kai; oŧokoitin Aŧkolouqon E kai; Aŧkoitin E ekalesamen, metabalonte~ ajiti; tou` Aŧto~ E Aŧj, E ouŧw kai; E Apolwna E ekalesamen oŧ hn Aŧopolwñ, E eŧeron labda ejbalonte~, ofi oŧwumon ejigneto tw/cal epw/ojowati. oŧer kai; nuñ uŧopteuontev tine~ dia; to; nh; ojrw~ skopeiŝqai thn duwamin tou` ojowato~ fobountai auŧo; wJ shmaiñon fqoraw tina: to; de; aŧpoluŧ wŝper aŧti eJegeto, paswn efaptomenon keitai twñ tou` qeou` dunawewn, aŧlou, aŧi; baŧlonto~, apolouonto~, oŧopolounto~. ta; de; A Mousa~ E te kai; oŧw~ thn mousikhn apo; tou` mwŝqai, wJ eŧiken, kai; th~ zhthsewv te kai; filosofix~ to; ofioma

ukitu eta adierazten baititu nolabait, musika, igarkuntza, medikuntza eta arkuteria.

– Esan, bada; izen bitxia esaten ari baitzara.

– Ongi harmonizatua, noski, jainkoa musikaria denez. Lehenik, arazketek eta prozedura arazgarriek, bai medikuntzaren arabera baita igarkuntzaren arabera ere, eta medikuntzaren edo igarkuntzaren botiken bidezko sufrezko arazketek eta horrelakoetan egiten diren bainuek eta ihintzadurek, horiek guztiek ahalmen bat dute, gizakia bai gorputzean, bai ariman aratz bihurtzea; ala ez?

– Erabat, bai.

– Eta hori ez al litzateke araztu, garbitu eta horrelako gaitzetatik askatzen duen jainkoa?

– Erabat, bai.

– Ondorioz, askapen eta garbiketen arabera, horrelakoen sendagi-lea denez, zuzen deituko litzateke «Apoluon». Igarkuntza, egia eta jator-tasunaren (haploun) arabera –gauza bera baitira– oso zuzen deituko litzaiokie tesaliarrek deitzen dioten bezala, «Aplun» esaten baitiote jainko horri tesaliar guztiek. Arkuteriaren bidez beti tiraketen nagusia izateaga-tik, berriz, «Aeiballon» (etengabe tiratzen duena) da. Eta musikari dago-kionez, «akoluthos» eta «akoitis» hitzetan bezala, alfak maiz «batera» esan nahi duela pentsatu behar da, eta hemen esanahia «batera biratu» dela, bai zeruaren inguruan, «orbitak» deitzen direnak, eta baita kantua-ren harmoniaren inguruan ere, kontsonantzia deitzen dena, horiek guztiak «batera biratzen» baitira harmonia batez, musikan eta astronomian adi-tuek dioten bezala. Jainko honek agintzen du harmonian, gauza horiek guztiak «batera biraraziz» bai jainkoengan, eta baita gizakiengan ere. Beraz, «batera bidean» (homokeleuthos) eta «batera ohean» (homokoitis) hitzei, homo-ren ordeztu jarritz, «akoluthos» eta «akoitis» deitu genien bezala, horrela Homopolon zenari ere «Apolon» deitu genion, beste lambda bat sartuz hitz latzaren²⁴ berdina bihurtzen zelako. Orain ere batzuek susmatzen duten hori, izenaren balioa zuzen ez aztertzeagatik, eta haren beldur dira suntsipenen bat adierazten duelakoan; baina izen hau, arestian esaten genuen bezala, jainkoaren ahalmen guztiak ukitzen ditue-lako dago jarrita, jatorra (haplus), etengabe tiratzen duena (aei ballon), garbitzailea (apoluon), batera biratzen dituen (homopolun). Musei eta, oro har, musikari, «desiratzetik» (mosthai) eta bilaketatik eta jakintzaren

touto ejpwnomasen. Lhtw;de;apo;th~ praot̃h̃to~ th~ qeou, kata;to; ejelhm̃ona einai w̃h̃ ãh̃ ti~ deiktai. iſw~ de;wJ oi.kewoi kalouſin< polloi;gar ALhqwÆ kalouſin<eſiken ouh̃ proz; to;mh;tracu;tou` h̃q̃ou~ ajl h̃q̃erow te kai;leion ALhqwÆkeklh̃sqai upo;twñ touto kaloutwn. ÆArtemi~Æde;adiã to;ajtemez; fainetai kai;to;kosmion, dia;thn th~ parqeniaw~ epiqumism: iſw~ de;ajreth~ iſtora thn qeon ekalesen o.kal esa~, tawa d̃ ãh̃ kai;wJ ton ãfoton mishsash-ton ajdroz; ejn gunaikivh̃dia;toutwn ti h̃dia;panta tauta to;ofõma touto oJiqemeno~ eſeto th̃qew/

ERM. Tide;oJDiomuso~Æte kai;h̃Æ Afrodith̃Æ.

SW. Megala, w̃pai`Ōpponikou, ejwta~. ajla;eſti gar kai; spoudaiw~ ejrh̃mewo~ oJtropo~ twñ oJomatwn toutoi~ toi~ qeoi~ kai;paidikw~. ton men ouh̃ spoudaiōn al̃lou~ tina; ejwta, ton de; paidikon oujlen kwlw̃i dielqein: filopaismone~ gar kai;oiJqeoiv oſte gar Diomuso~ eĩh̃ ãh̃ oJlidouz; ton oihon ADidoimuso~Æejn paidia/kaloumeno~, oiho~ d̃, oſi oiſsqai nouñ eſein poiei` twñ pinontwn touz; pollouz; ouk eſonta~, Ãdiprou~Æ dikaiotat̃ ãh̃ kaloumeno~. peri;de; Afrodith~ ouk ãkion Ōſioudw/ajtilegein, ajla;sugcwrein oſi dia;thn Æek̃Ã tou`afrou`gemesin Æ Afrodith̃Æ eklh̃h̃.

ERM. Alla;mh̃n ouj̃l Aqhna~ Aqhnaiovg w̃h̃, w̃Swkrate~, epilh̃sh/ouj̃l ŌHfaistou te kai;“Arew~.

SW. Ouj̃le;eijkovge.

ERM. Oujgar.

SW. Oujkouñ to;men eſeron ofõma aujh~ oujcalepon eipein di oJkeitai.

ERM. To;poion...

SW. APalladaEpou aujh̃n kaloumen.

ERM. Pw~ gar oũl.

SW. Touto men toimun apo;th~ ejn toi~ op̃loi~ ojch̃zew~ hgoumenoi teghnai ojrw~ ãh̃, wJ ejw̃nai, hgoumeqa: to;gar pou h̃l aũdon h̃ti al̃lo metewrixein h̃lapo;th~ gh~ h̃lej̃ tai~ cersin ApavlleinÆte kai;ApallesqaiÆkai;ojcein kai;ojceiſqai kaloumen.

ERM. Pame men ouh̃.

maitasunetik jarri zien izen hori, antza denez. Letori jainkosaren onbertasunetik, batek eskatzen diona ematen (ethelemon) diolako. Baina agian atzerritarrek deitzen dioten bezalakoa da –askok Letho deitzen baitiote–, izan ere badirudi izaeraren (ethos) zakarkeria eza, lasaitasun eta leuntasunagatik (leios) deitu diotela «Letho» hori deitzen diotenek. «Artemis» osoa (atremes) eta zintzoa bezala ageri da, birjintasunaren desioagatik; baina, agian, hori deitu zionak «bertutearen jakituna» (aretas histor) deitu zion jainkosari, edo, agian, emakumearengan gizonaren «goldaketa gorroto duena» (aroton misesasa) delakoan ere bai. Edo horietako batengatik edo horiengatik guztiengatik izen hori jarri zion jainkosari jarri zionak.

– Eta Dionisos eta Afrodita zer?

– Gauza handiak galdetzen dituzu, Hiponikoren seme! Baina jainko horien izenen izaera bai seriotasunez bai txantxetan esanda dago. Serioa galde iezaiezu beste batzuei, eta txantxetakoa, berriz, ez du ezerk eragozten nik azaltzea; jainkoak ere txantxazaleak baitira. Izan ere, Dionisos «ardoa» (oinos) ematen duena (didus) izango litzateke, (Didoinysos) txantxetan deituta, eta ardoa, edan duten gehienei zentzutasuna (nus) dute-la sinestarazten (oiesthai) dienez, arrazoi osoz deituko litzateke «oionus». Afroditari buruz ez du merezi Hesiodoren kontrakoa esatea, ados egotea baizik, alegia aparretik (aphros) jaiotzeagatik deitu zitzaiola «Aphroditas».

– Baina ez zaitez, Sokrates, Ateneaz ahortzi, atenastarra izanik, ezta Hefestoz eta Aresez ere.

– Ez litzateke naturala izango.

– Ez, noski.

– Orain, jainkosaren beste izena ez da, bada, zaila esaten zergatik jarrita dagoen.

– Zein?

– «Pallas» deitzen diogu, ez?

– Nola ez, bada?

– Izen hori armetan egiten den dantzagatik jarri zitzaiola pentsatzen badugu, nik uste dudana bezala, uste zuzena izango genuke. Izan ere, bere burua edo beste zerbait altxatzeari, lurretik edo eskuetan, astintzea (pallein) eta astindua izatea (pallesthai), «dantzan jartzea» eta «dantzatzea» deitzen diogu.

– Erabat, bai.

SW. ~~Ἀλλὰ~~ ~~ἔμεν~~ ~~τοῖν~~ ~~ταυτ~~/

ERM. Kai;ojqw~ ge. ajla;dh;to;eferon pw~ legei~...

SW. To;th~ Aqhna~...

ERM. Naiv

SW. Touto ejbriqesteron, w\file. epikasi dh; kai; oiJ palaioi;thn Aqhnañ nomizein wšper oiJhuñ peri;"Omñron deinoiŷ kai; gar toutwn oiJpolloi; ejhgoumenoi ton poiñthw fasi thn

Aqhnañ auñton nouñ te kai;diauoian pepoihkewai, kai;oJa;oJioma ta poiwn epike tooutow ti peri;aufh~ dianoeiŷqai, efi de;meizonw~ legwn qeou`noksın wšpere;legei ofi ~~ἡ~~Qeonos~~ἔ~~estin aufh, tw`al fa xenikw~ ajti;tou hta crhsameno~ kai;to;ijyta kai;to; sigma afel ww. iŷw~ de;ouje;tauth/ajl wJ ta;qeia nooush~ aufh~ diaferontw~ twñ aJlwn ~~ἡ~~Qeonon~~ἔ~~kalesen. oujen de;apevei kai; thn ej tw`hqe;i noksin wJ oušan thn qeon tautñ ~~ἡ~~Hqonon~~ἔ~~men boulesqai proseipein: paragagwn de;hJaufo; h[tine~ ušteron epi; to;kallion wJ wñto, ~~ἡ~~Aqhnañ~~ἔ~~kalesan.

ERM. Tivde;dh;ton "Hfaiston, phlegei~...

SW. «H ton gennaion ton ~~ἡ~~Faio~ ištora~~ἔ~~ejwta~...

ERM. "Eoika.

SW. Oujkouñ outo~ men panti;dhlo~ ~~ἡ~~Faiŷto~~~ἔ~~wñ, to;hta prosel kusameno~...

ERM. Kinduneuŷi, ejñ nhphxoi, wJ epiken, efi aJlhdoxh/

SW. All iŷta nh;doxh/ton "Arh ejwta.

ERM. Erwtw`

SW. Oujkouñ, ejmen boulei, kata;to;afren te kai;kata;to; ajdreion ~~ἡ~~Arh~~~ἔ~~aih eih: eijd au`kata;to;sklhrow te kai;ajetas trofon, oJdh;~~ἡ~~afraton~~ἔ~~kaleitai, kai;tauth/ah pantach/pol emikw/ qewprepoi ~~ἡ~~Arh~~ἔ~~kaleiŷqai.

ERM. Pawu men ouñ.

SW. Ek men ouñ twñ qewñ pro; qewñ apallagwnen, wJ ejw; dewoika peri;aufwn dialegesqai: peri;de;aJlwn awñ~~ἡ~~atinwn boulei proballewmi, ~~ἡ~~ofra iJhai oiŷi~~ἡ~~Eujufrono~ ~~ἡ~~ppoi.~~ἔ~~

ERM. Alla; poihsu tauta, efi ge ej ejromenov se peri; ~~ἡ~~Ermou,`epeidhwe kai;ou[fhsin Kratulo~ ~~ἡ~~Ermogewñ eihai. peirwv

- Beraz, «Pallas» horrela azaltzen da.
- Eta zuzen gainera. Baina bestea nola azaltzen duzu?
- Atenearena?
- Bai.

– Hori astunagoa da, lagun. Badirudi antzinakoek orain Homerori buruzko adituek bezala pentsatzen zutela Ateneari buruz. Izan ere, aditu horietako askok, poeta azaltzen dutenean, Atenea adimena eta pentsamendua bera bezala irudikatu zuela diote. Eta izenak egin zituenak badi-rudi Ateneari buruz horrelako zerbait pentsatzen zuela; baina, garrantzi-tsuagoa dena, jainkoaren adimena (theu noesis) esatean, nolabait, Atenea «theonoa» dela dio, e-ren ordeez beste dialektoetako a erabilita eta i eta s kenduta. Baina agian ezta horregatik ere, hark besteez baino askoz hobeto «jainkoen gauzak ezagutzen» (theia nousa) dituelakoan baizik, deitu zion «Theonoe». Eta ezerk ez du baztertzen «izaeraren adimena» (ethei noesis), jainkosa hori delakoan, «Ethonoe», alegia, deitu nahi izan ziola. Eta berak edo beste batzuek, beren ustez izen ederrago batera aldatuz, «Athenaan» deitu zioten gero.

- Eta Hefesto zer, nola azaltzen duzu?
- «Argiaren jakitun» (phaeos histor) bikainaz galdetzen al duzu?
- Hala dirudi.
- Ez al dago edozeinentzat argi hori «Phaistos» (distiratsua) dela,

e gehituta?

– Baliteke, zuri ez bazaizu oraindik beste nolabait iruditzen, egiantzekoa den bezala.

- Bestela iruditzen ez dakidan, ordea, Aresez galde iezadazu.
- Galdetzen dizut, bada.

– Ondorioz, nahi baduzu, «Ares» izena gizonarena (arren) eta gizonezkoaren arabera izango litzateke; baina, oster, gogor eta zurrunaren arabera baldin bada, «arratos» (hautsezina) deitzen dena; horrela zentzu guztietan izango litzateke egokia gerraren jainko batentzat ere «Ares» deitua izatea.

- Bai, noski.

– Aldendu gaitezen, bada, jainkoengandik, jainkoen izenean, beraietaz hitz egiteko beldur bainaiz; proposa iezazkidazu nahi dituzun beste gai batzuei buruzko galderak, Eutifronen «zaldiak nolakoak diren ikus dezazun».²⁵

– Hori egingo dut, bada, zuri oraindik beste behin Hermesi buruz galdetu ondoren, Kratilok baitio ni ez naizela Hermogenes. Saia gaitezen,

meqa ouh ton ~~Æ~~Ernhh~~Æ~~skeyasqai ti kai; noei`to; o~~h~~oma, i~~h~~a kai; eij~~h~~wnen eijti; o~~h~~e legei.

SW. Alla; mhn touto ge epike peri; logon ti einai o ~~Æ~~Ernh~~h~~, ~~Æ~~kai; to; eij~~h~~nh~~h~~ einai kai; to; aggelon kai; to; klopikow te kai; to; apathlon ej logoi~ kai; to; ajgorastikow, peri; logou duramiw estin pa~~h~~a au~~h~~h h~~h~~pragmateia: o~~h~~per ouh kai; ej~~h~~ toi~ prosqen ej egomen, to; ~~Æ~~eifein~~Æ~~ logou creia estiyto; de; voio~~h~~n kai; "Om~~h~~ro~ pollacou` legei, ~~Æ~~ejhsato~~Æ~~ fhsin, touto de; mh canhsasqai ve~~h~~stin. ej~~h~~ ajnfo-terwn ouh toutwn ton to; legein te kai; ton logon mhsamenon <to; de; legein dh~~h~~ ve~~h~~stin eifein-touton ton qeon w~~h~~sperei; epitattei h~~h~~in o J nomqeth~: ~~Æ~~W ahqrwpoi, o~~h~~ to; eifein ejhsato, dikaiw~ ah kaloito upo; u~~h~~wn Eijemh~~~Æ~~ nu~~h~~n de; h~~h~~ei~, w~~h~~ oij~~h~~ meqa, kallwpiv zonte~ to; o~~h~~oma ~~Æ~~Ernhh~~h~~Ekaloumen. ^akai; h~~h~~ge «Iri~ apo; tou` eifein epiken keklhmewh, o~~h~~i aggelow h~~h~~.^o

ERM. Nh; ton Diw, eu`afa moi dokei`Kratulo~ legein to; ej~~h~~re; mh; einai ~~Æ~~Ermo~~h~~ewh: ou~~h~~koun euj~~h~~hcanov geveijni logou.

SW. Kai; to ge ton Pa~~h~~na tou ~~Æ~~Ermo~~h~~u` einai u~~h~~n difuh`e~~h~~ei to; eij~~h~~ow, w~~h~~e~~h~~aire.

ERM. Pw~~h~~ dh~~h~~.

SW. Oi~~h~~sqa o~~h~~i o J logo~ to; pa~~h~~n shmaiwei kai; kuklei`kai; polei`aj~~h~~iykai; e~~h~~sti diplou~, aj hqh~~h~~te kai; yeudh~~h~~.

ERM. Panu ge.

SW. Ouj~~h~~koun to; men aj hqe; au~~h~~to~~h~~ lei~~h~~on kai; qeio~~h~~n kai; a~~h~~w oij~~h~~koun ej~~h~~ toi~ qeoi~, to; de; yeudo~ katw ej~~h~~ toi~ polloi~ tw~~h~~n ajqrwpwn kai; tracu; kai; tragikow. ejtauqa gar pleisto~~h~~i oi J uqoiw te kai; ta; yeudh~~h~~ estin, peri; ton tragikon bio~~h~~n.

ERM. Panu ge.

SW. Orqw~~h~~ af~~h~~ ~~h~~ai~~h~~o. Pa~~h~~n mhuwn kai; aj~~h~~i; polw~~h~~n

~~Æ~~Pan aipolo~ ~~Æ~~ei~~h~~, difuh; ~~Æ~~Ermo~~h~~u`u~~h~~w; ta; men a~~h~~wqen lei~~h~~o~, ta; de; katwqen tracu; kai; tragoeidh~~h~~. kai; e~~h~~stin h~~h~~oi logo~ h~~h~~lov gou aj~~h~~el fo; o J Pa~~h~~w, eiper ~~Æ~~Ermo~~h~~u`u~~h~~w e~~h~~stin: aj~~h~~el fw~~h~~de; epikewai aj~~h~~el fon ou~~h~~len qaumastow. aj l o~~h~~per ej~~h~~w; e~~h~~ egon, w~~h~~ nakavie, apa l lagwnen ej~~h~~ tw~~h~~n qew~~h~~n.

ERM. Tw~~h~~n ge toioutwn, w~~h~~ Sw~~h~~krate~, eijboulei. peri; tw~~h~~n toiwn~~h~~ de; ti xse kwl~~h~~wi dielqeio~~h~~n, oio~~h~~n h~~h~~ J iou te kai; sel~~h~~h~~h~~ kai;

beraz, «Hermes» izenak zer esan nahi duen aztertzen, honek ere zerbait ote dioen jakin dezagun.

– Baina badirudi «Hermes» izen hori hizketari buruz dela, «interpreta» (hermeneus) izatea, eta mezularia, lapurra, iruzurgilea eta merkataria, jarduera hori guztia hizketaren ahalmenaren ingurukoa baita. Aurrekoetan esaten genuen bezala, hain zuzen ere, esatea (eirein) hizketaren erabilera da, eta Homerok pasarte askotan esaten duena, «pentsatu zuen» (emesato) esaten du berak, hori trikimailuak asmatzea da. Beraz, bi horietatik hitz egitea eta hizkera –hitz egitea esatea baita– asmatu zituen jainko horren inguruan zera agintzen digu legebileak: «Gizakiok, «esatea asmatu zuenari» (eirein emesato) eskubide osoz deituko zenioke Eiremes». Orain, berriz, guk Hermes deitzen diogu izena edertuz, gure ustez. Eta Iris ere badirudi «eirein» hitzetik izan dela deitua, mezularia zelako.

– Ala Zeus! Orduan, Kratilok ondo esaten zuen ni ez nintzela Hermenes, nik uste; ez bainaiz hizketan trebea.

– Eta Hermesen seme, Pan, bi izaeratakoa izateak bere logika dauka, adiskide.

– Nola, bada?

– Badakizu hitzaldiak dena adierazi, bere inguruan ibili eta eten-gabe biraka jartzen duela, eta bikoitza dela, egiazkoa eta gezurrezkoa.

– Oso ondo dakit, bai.

– Ondorioz, bere alde egiazkoa leun eta jainkozkoa da eta goian bizi da jainkoen artean; gezurrezkoa, berriz, behean bizi da gizaki gehien artean eta zabarra eta tragediakoa²⁶ da; hor baitaude kontatera eta gezur gehienak, tragediaren bizimoduan.

– Erabat, bai.

– Orduan, «dena» (pan) adierazten duena eta «eten-gabe biraka jartzen duena» (aei polon) zuzen izango litzateke «Pan aipolos», Hermesen seme, bi izaerakoa, alde batetik, goiko partean leuna, eta bestetik, behekoan latza eta akerra bezalakoa. Hortaz, Pan edo hizketa edo hizketaren anaia da, Hermesen semea baldin bada, behintzat; eta anaia anaiaren antzekoa izatea ez da batere harritzekoa. Baina esaten nizun bezala, hain zuzen ere, zorioneko hori, aldendu gaitezen jainkoengandik.

– Gutxienez horrelakoengandik, Sokrates, nahi baduzu behintzat. Baina zerk eragozten dizu honako hauek bezalakoei buruz hitz egitea:

aštrwn kai;gh~ kai;aijexo~ kai;aexo~ kai;puro; kai;uqato~ kai;
wřwn kai;ejiautou..

SW. Sucna;new moi prostattei~, ofw~ deveiper soi keca-
rismenon eřtai, ejelw.

ERM. Kai;nhn carih/

SW. Tivdh; ouh prwton boulei...h]wřper eipe~ ton hřion
dieřqwmn...

ERM. Panu ge.

SW. "Eoike toimun kata~~dh~~lon genowenon a] mallon eijtw/
Dwrikw/ti~ o]jowati crwto< AařionE gar kaloušin oiJDwrih~:
Aařio~Eouh ei] men a] kata;to;aJizein eij tauřon tou; ajqrwpou~
epeidan ajateih/eih d a] kai;twřperi;thn ghen a]i;eiJein ijw, ejiv
koi d a] kai;ofi poikilē i]yn ta;gignomena ek th~ gh~: to;de;poi
kilēin kai;ai]lein tauřon.

ERM. Tivde;hJsel hwhE..

SW. Touto de;to;ofoma faiwetai ton Anaxagoran piexein.

ERM. Tivdhx.

SW. "Eoike dhlouñti palaioteron o]jkeino~ newsti;eřegen,
ofi hJsel hwh apo;tou hJiou eřei to;fw~.

ERM. Pw~ dhx.

SW. To;new pou Ase]a~E kai;to;Afw~Etauřon.

ERM. Naiv

SW. Neon deypou kai;eřon ajive]sti peri;thn sel hwhn touto
to;fw~, eiper a] hqh~oiJ Anaxagoreioi legousin: kuklw/gar pou
a]i; auřhn periwn neon a]i; epiballei, eřon de;u]larcei to;tou`
proterou mhno~.

ERM. Panu ge.

SW. Ase]anaianEdeve kaloušin auřhn polloi x

ERM. Panu ge.

SW. "Oti de;se]a~ neon kai;eřon eřei a]i;Ase]aenoneo-
awiaEmen dikaiotat a] twñ^o o]jomatwn kaloito, sugkekrothmev
non de;Ase]anaiaEkeklhtai.

ERM. Diquranbwdev ge touto touřoma, w\Swkrate~. aj]la;
ton mēna kai;ta;aštra pw~ legei~...

Eguzkia, Ilargia, astroak, Lurra, eterra, airea, sua, ura, urtaroak eta urtea?

– Egiteko ugari agintzen dizkidazu! Halere, horrekin gustura geldituko bazara, egin nahi dut.

– Eta benetan emango didazu atsegina!

– Zein nahi duzu, orduan, lehenik? Edo, esan zenuen orden berean, Eguzkia (helios) azalduko al dugu?

– Oso ondo.

– Badirudi argiagotzen dela batek izen doriarra erabiltzen baldin badu –doriarrek «halios» deitzen baitiote–. Beraz, «halios» izango litzateke, irteten denean, gizaki guztiak toki berera biltzeagatik (hali-tzein), eta Lurraren inguruan etengabe «biraka ibiltzeagatik» (heilein) ere izango litzateke; eta baliteke, lurretik sortzen direnak «kolore anitzez apainduz» (poikillein) doalako ere izatea; eta «poikillein» eta «aiolein» (kolore asko ematea) gauza bera dira.

– Eta «Ilargia» zer?

– Badirudi Anaxagoras izen horrek estutzen duela.

– Zergatik, bada?

– Hark duela gutxi zioenak, Ilargiak Eguzkitik hartzen duela argia, antzintasun gehiagorekin dioen izen baten itxura du.

– Nola, bada?

– «Selas» (argia) eta «phos» (argia) gauza bera dira eta.

– Bai.

– Eta Ilargiaren inguruko argi hori beti berria eta zaharra da, Anaxagoras jarraitzaileek egia badiote behintzat. Eguzkiak, etengabe haren inguruan zirkuluan ibiliz, etengabe botatzen dio argi berria, baina aurreko hilekoa zaharra da.

– Erabat, bai.

– Eta askok «Selanaia» deitzen diote.

– Horixe, bada.

– Beti argi berria (selas neon) eta zaharra (henon) daukalako, «Selaenoneoaeia» izango litzateke izenik egokiena, baina kontrakzioa eginda «Selanaia» deitzen zaio.

– Ditirambikoa da izen hori, Sokrates. Baina hila eta astroak nola azaltzen dituzu?

SW. Θ men $\text{\AA}ei$; $\text{\AA}apo$; tou $\text{\AA}eiou$ sqai ei \AA a \AA $\text{\AA}ei$ h \AA $\text{\AA}oi$ qw \sim keklh $\text{\AA}mo$ \sim , ta;d $\text{\AA}a$ stra $\text{\AA}epike$ th \sim a \AA straph \sim epwnumi \AA n e \AA ein. hJ de; $\text{\AA}a$ straph $\text{\AA}E$ o \AA i ta;wpa a \AA astre $\text{\AA}fei$, $\text{\AA}a$ jastrwph $\text{\AA}E$ a \AA ei \AA , nu \AA de; $\text{\AA}a$ straph $\text{\AA}E$ kal lwpisqe \AA sa keklhtai.

ERM. Ti \AA de;to;pu \AA r kai;to;u \AA dw \AA r...

SW. To; $\text{\AA}pu$ r $\text{\AA}E$ aporw \AA : kai;kinduneu \AA i h \AA oi hJou Eujuf \AA ronov me mou \AA sa ep \AA il el oipewai, h \AA touto \AA i pagcalepon ei \AA hai. skeyai ouh h \AA ei \AA agw mhcanhn epi;panta ta;toiauta a \AA a \AA aporw \AA .

ERM. Tiwa dhx.

SW. Egw \AA soi ejw \AA . apokrinai gar moi: e \AA oi \sim a \AA ei \AA pe \AA n pu \AA r kata;tiwa tropon kal e \AA itai...

ERM. Ma;Div ouk e \AA gwe.

SW. Skeyai dh;o \AA ejw;u \AA po \AA teuw peri;auf \AA ou. ejnow \AA gar o \AA i pol la;oiJEl l \AA hne \sim o \AA jomata a \AA l lw \sim te kai;oiJ \AA o;toi \sim barbaroi \sim oij kou \AA te \sim para;tw \AA n barbarwn ei \AA h \AA fasin.

ERM. Tiou \AA h dhx.

SW. Ei[ti \sim zhtoi \AA tauta kata;th \AA n \AA ellhnikhn fwnhn wJ ei \AA kotw \sim keitai, a \AA l a; \AA nh;kat e \AA kei \AA wn ej h \AA to;o \AA homa tugcawei o \AA h, oi \AA sqa o \AA i aporoi \AA a \AA .

ERM. Ei \AA kotw \sim ge.

SW. "Ora toi \AA mun kai;touto to;o \AA homa to; $\text{\AA}pu$ r \AA En \AA h \AA ti barba- rikon h \AA touto gar ou \AA te ra \AA tion prosayai e \AA stin \AA ellhnikh/fwnh/ faneroi \AA t ei \AA sin ou \AA w \sim au \AA o;kalo \AA nte \sim Fruge \sim smikrow ti para kli \AA onte \sim : kai;to \AA ge Au \AA dw \AA r \AA ekai;ta; \AA kuwa \sim \AA ekai;a \AA l la pollav

ERM. "Esti tauta.

SW. Oujtoi \AA mun dei \AA tauta prosbiazesqai, epei;e \AA oi g a \AA ti ei \AA pe \AA n peri;auf \AA wn. to;men ouh pu \AA r kai;to;u \AA dw \AA r tauth/apwqou \AA mai: o \AA he;dh;a \AA hr akage, w \AA Ermogene \sim , o \AA i a \AA fei ta;apo;th \sim gh \sim , \AA a \AA hr \AA keklhtai...h \AA o \AA i a \AA i;r \AA di...h \AA o \AA i pneu \AA ma ej auf \AA ou \AA gignetai r \AA onto... oi \AA gar poihtai \AA pou ta;pneu \AA mata \AA a \AA hta \sim \AA ekalou \AA sin: i \AA sw \sim ouh legei, w \AA sper a \AA ei \AA ei \AA poi pneumatov \AA rroun, \AA a \AA htov \AA rroun \AA o \AA gen dh;boul \AA etai auf \AA on ou \AA w \sim ei \AA pe \AA n, o \AA i e \AA stin a \AA hr \AA . ton de;a \AA i \AA eva th \AA de \AA ph/u \AA pol am- barw, o \AA i a \AA i; qei \AA peri; ton a \AA eva r \AA dw \AA n \AA a \AA i \AA qehr \AA dikaiw \sim a \AA kaloito. gh \AA de;mallon shmai \AA ei o \AA boul \AA etai ejw \AA ti \AA \AA gai \AA n \AA o \AA jo-

– «Hila» (meis) «txikiagotu» (meiusthai) hitzetik abiatuta «meies» zuzen deituko litzateke, eta «astroek» badirudi «tximistargi» (astrape) hitzetik daukatela deitura, eta «tximistargia» (astrape), berriz, «begiratuak» (opa) «tzularazten» (anastrephei) dituelako, «anastrophe» izango litzateke, baina, edertu eta gero, orain «astrape» du izena.

– Eta sua eta ura zer?

– «Sua»-z ez dakit zer esan; eta baliteke Eutifronen Musak ni utzi izana, edo izen hori zerbait oso zaila izatea. Begira ezazu, bada, zerbaiti buruz zer esan ez dakidanean, horiei guztiei zer trikimailu aplikatzen diedan.

– Zein, bada?

– Esango dizut. Erantzun iezadazu, bada, niri: esan al zenidake suari zein modutan jartzen zaion izena?

– Nik ez, ala Zeus.

– Azter ezazu, orduan, nik horri buruz dudak susmoa. Grekoek, eta batez ere atzerritarren menpean bizi diren grekoek, atzerritarrengandik izen asko hartu dituztela pentsatzen baitut.

– Eta zer, orduan?

– Norbait izen horiek hizkuntza grekoaren arabera zein arrazoierekin dauden jarrita bila arituko balitz, eta ez izena ekarri duen hizkuntza haren arabera, badakizu ez lukeela ezer aurkituko.

– Logikoa da.

– Begira ezazu, beraz, izen hori ere, «sua» (pyr), atzerritarra ez ote den. Izan hori ez baita erraza hizkuntza grekoari lotzen, eta nabarmena da frigiarrek horrelaxe deitzen diotela horri, aldaketa txiki batekin; eta baita «urari» eta «zakurrei» eta beste askori ere.

– Hori da.

– Halere, izen horiek ez dira bortxatu behar, batek beraiei buruz zerbait esan zezakeelako bakarrik. Beraz, sua eta ura horrela uzten ditut alde batera. Aire, berriz, Hermogenes, lurrekoak «altxatzen» (airein) dituelako deitzen ote da «aer»? Edo «etengabe dabilelako» (aei rei)? Edo dabilenean haizea sortzen duelako? Izan ere, poetek haizeei «aetai» (boladak) deitzen diete. Ondorioz, agian «dabilen bolada» (aetorrun) esan nahi du, «dabilen haizea» esango balu bezala. «Eterra» (aither) ere horrela ulertzen dut nik, «etengabe airearen inguruan korrika» (aei thei peri ton aera) dabilenez, zuzen deituko bailitzateke. «Lurra» (ge) hitzak hobeto

mash/ gaia gar gennhteira aḥ eiḥ ojqw~ keklhmenh, wḥ fhsin
 "Omro~: to;gar AegaxsinAegennhsqai legei. eian: tivouh hñin
 hñ to;meta;touto...

ERM. »Wrai, w\Swkrate~, kai;ejiauto; kai;eḥo~.

SW. Ai.Jnen dh;wḥai Attikisti;wJ to;pala aion rñteon, eiper
 boulei to;eiko; ejlewai: HORAI gav ejsi dia;to;ofizein ceinwnav
 te kai;qevh kai;pneumata kai;tou; karpou; tou; ejk th~ gh~: ofiv
 zousai de;dikaiw~ aḥ AofaiEkalointo. ejiauto; de;kai;eḥo~ kin-
 duneuwi eḥ ti einai. to;gar ta;fuomena kai;ta;gignomena ej mevei
 ekaston proagon ej fw~ kai;aufo;ej auḥw\eketazon, touto, wḥper
 ej toi~ prosqen to;tou Dio; ofoma diva dihrhmenon oi.Jnen Zhna,
 oi.Jde;Dix ekaloun, oufw kai;ejtauqa oi.Jnen Aejiauton,Aofi ej
 edutw/oi.Jle;Aeḥo~,Aofi ejazei: o.Jle;ofo~ logo~ ejstin to;Aej edutw/
 ejazonA touto prosagoreusqai eḥ oi diva, wḥte duw ofomata
 gegonewai, AejiautonAte kai;Aeḥo~,Aej edo; logou.

ERM. Alla;dhta, w\Swkrate~, polu;epidiw~.

SW. Povrw hñh oinai faiwomai sofia~ ej auein.

ERM. Panu men ouh.

SW. Tava mallon fhsei~.

ERM. Alla;meta;touto to;eido~ egwge hdew~ aḥ qeasainhn
 tauta ta;kala; ofomata timi pote;ojqothi keitai, ta;peri;thn
 ajethw, oifon AfromhsivA te kai;Asunesi~A kai;AdikaiousnhA kai;
 talla ta;toiauta panta.

SW. Egeivei~ mew, w\efaire, ouj faulon gewo~ ofomatwn:
 ofw~ de;epeidhper thn leonthn ejdeduka, ouk apodeiliateon aj l
 episkepteon, wJ epike, fromhsin kai; sunesin kai; gnwnhn kai;
 episthwnh kai;talla dh;ajfh~ panta tauta ta;kala; ofomata.

ERM. Panu men ouh oujdei hñta~ proaposthñai.

SW. Kai;nñw, nh;ton kuwa, dokw`gevnoi oujkakw~ manteus-
 qai, oḥkai;nundh;ejenoksa, ofi oi.panu pala aioi;ahqrwpoi oi.Jiqev
 menoi ta; ofomata panto; mallon, wḥper kai;twñ nuñ oi.poll oi;twñ
 sofwn upo;tou pukna;peristrefesqai zhtounte~ ofh/eḥei ta;ofita
 ejl iggiwsin, kapeita aufoi~ faimetai perifevesqai ta;pragmata
 kai;pantw~ fevesqai. aifiwntai dh;ouj to;eñdon to;para;sfisin
 pavo~ aifion einai tauth~ th~ doxh~, aj la;auja;ta;pragmata oufw

adierazten du esan nahi duena batek «gaia» deitzen baldin badio; izan ere, gaia «genneteira» (sortzailea) deituko bailitzateke zuzen, Homerok dioen bezala, sortua izateari «gegaasi» esaten baitio. Ederki; zer geneukan, bada, honen ondoren?

– Urtaroak, Sokrates, eta urtebetea eta urtea.

– Urtaroak (horai) dialekto atiko zaharrean²⁷ esan behar dira egiantzekoa jakin nahi baduzu; izan ere, «horai» (mugak) dira neguak eta udak, haizeak eta lurreko fruituak mugatzen dituztelako (horitzein); eta mugatzen dutenez, «mugak» (horai) deitu beharko litzaeke zuzen deitze-ko. Urtebetea (eniautos) eta urtea (etos) baliteke bat bera izatea. Izan ere, hazten eta sortzen direnak bakoitza bere aldian argitara ateratzen dituen eta berak bere baitan aztertzen dituen, –aurrekoetan Zeusen izenarekin gertatu bezala, bitan zatituta, batzuek Zena, eta beste batzuek, berriz, Dia deitzen zioten bezala–, horrela hemen ere batzuek «eniauton», «bere bai-tan» (en heauto) dauzkalako, deitzen diote, eta beste batzuek «etos», aztertzen dituelako (etatzei); eta arrazoi osoa da «bere baitan aztertzen dituen» esamolde hori, bakarra izanda ere, bitan esatea, esaera batetik bi izen sortuz, «eniauton» eta «etos».

– Baina benetan, Sokrates, asko aurreratu duzu.

– Uste dut jakindurian jada asko egin dudala aurrera.

– Erabat, bai.

– Laster oraindik gehiago esango duzu.

– Baina izen mota horren ondoren, gustura ikusiko nuke nik ber-tutearen inguruko izen eder horiek zein zuzentasunaren arabera jarrita ote dauden, «adimena» (phronesis), «ulermen» (synesis), «justizia» (dikaiosyne) eta horrelako gainerako guztiak.

– Ez duzu izen arraza eskasa esnatzen, adiskide. Halere, lehoi larrua jantzi dudanez gero, ez dut uzkuritu behar, aztertu baizik, adimena, ulermen, ezaguera, zientzia eta zuk diozun gainerako izen eder horiek guztiak.

– Inola ere ez dugu garaiz aurretik amore eman behar.

– Eta benetan, ala zakurra! Uste dut ez dudala oker iragarri orain-txe pentsatu dudana: izenak jartzen zituzten oso antzinako gizakiak batez ere oraingo jakintsu gehienak bezala ibili zirela, alegia gauzak nola diren ikertuz etengabe biraka ibiltzeagatik zorabiatu egiten direla, eta gero gau-zak biraka ibili eta orohar mugitu egiten direla iruditzen zaie²⁸. Ez diote

beren barneko egoerari iritzi horren errua egozten, baizik eta gauzak berez horrela direla uste dute; berauetako ezer ez dela ez iraunkorra ezta finkoa ere, baizik eta ibili eta mugitu egiten direla, eta mota guztietako mugimendu eta bilakaeraz beteta daudela etengabe. Oraingo izen hauetaz guztiez pentsatu eta gero diot hau.

– Nola hori, Sokrates?

– Agian ez zara konturatu arestian esandako izenak gauzei mugitu, ibili eta bilakatzen direlakoan jarri zaizkiela.

– Ez dut horretan pentsatu ere egin.

– Bada, hasteko, aipatu genuen lehenengo izen hori erabat baldintza horietan bezala dago.

– Zein?

– «Adimena» (phronesis); «mugimenduaren eta ibileraren ulertzea» (phoras kai ru noesis) baita. Baina «mugimenduaren probetxua» (phoras onesis) bezala ere uler liteke; halere, mugitzearen inguruan da. Nahi baduzu, «ezaguera» (gnome) hitzak erabat adierazten du «sorreraren» (gone) azterketa eta «hausnarketa» (nomesis); «noman» (hausnartu) eta «skochein» (aztertu) gauza bera baitira. Baina, nahi baduzu, «ulertzea» (noesis) «berriaren» (neu) «desioa» (hesis) da, eta gauzak berriak izateak etengabe bilakatzen ari direla esan nahi du; beraz, arima horren bila dabilela adierazten du «neoesis» izena jarri zuenak. Antzina ez baitzen «noesis» deitzen, etaren ordeiz bi epsilon esan behar ziren baizik, «noeesis». «Zentzutasuna» (sophrosyne) oraintxe aztertu dugunaren, «adimenaren» (phronesis) «salbamena» (soteria) da. Eta «zientziak» (episteme), berriz, arima baliodunak mugitzen diren gauzei «jarraitzen» (hepomene) diela adierazten du, eta ez dela ez atzean gelditzen ezta aurreratzen ere; horregatik epsilon bat sartuz «epeisteme» deitu behar zaio. «Synesis» (ulermenena) hitzak, bere aldetik, arrazoiketa bezalakoa dela emango luke, baina «synienai» esaten denean, jakitearen erabat esanahi berbera duela gertatzen da; «synienai» hitzak «arima gauzekin batera doala» esan nahi baitu. «Sophia» (jakintza) hitzak, berriz, mugimendua ukitzea esan nahi du, baina hau ilunagoa eta arrotzagoa da. Baina poetengandik gogoratu behar da, pasarte askotan, hasiz gero azkar doanari buruz hitz egitea egokitzen zaienean, «jauzi egin zuen» esaten dutela. Lakoniar ospetsu batek ere «Sus» izena zuen, lakoniarrek irteera azkarrari hori deitzen diotelako. Beraz, mugimendu horren «ukipena» (epaphe) esan nahi du jakintzak (sophia), gauzak mugitzen direlakoan. Eta «ona» (agathon), natura osoa-

qoou`dh;tw/agastw/au{h h.ejpwnumia ejstin, Atagaqow.E

AdikaiousunhAdeyofei men epi;th/tou dikaiou sunesei touto keitai to;ofoma, rAdion sumbalein: aujo;de;to;AdikaionAcalepowa. kai;gar dh; kai;efike meuri mew tou ofhologeisqai para; pollwn, epeita de;ajmfisbhteisqai. ofoi gar hgountai to;pan eimai ej poreia/to;men polu;aujou`upolambawousin tohoutow ti eimai oion oujlen allo hlcwrein, dia;de;toutou panto; eimaiti diexiow, di oulpanta ta;gignomena gignesqai: eimai de;taviston touto kai;leptotaton. oujgar ah duwasqai allw- dia;tou ofhto- ipwai pantov, eijmh;leptotatow te hh wste aujo;mhden stegain, kai;taviston wste crhsqai wper estwsi toi~ alloi-. epei;d ouh epitropeuwi ta;alla panta diaiow, touto to;ofoma eklhwh ojrw~ Adikaion,Æeustoniam~ efeka thn tou kappa duwamin pros-labow. meuri men ouh ejtauqa, ofmundh;ejegomen, para;pollwn ofhologeitai touto eimai to;dikaion: egw;deyw`Ermogene-, afe liparh; wh peri;aujou, tauta men panta diapepusmai ej aporrhv toi-, ofi toutovejsti to;dikaion kai;to;ai{tion<di o}gar gignetai, tout estai to;ai{tion<kai;AdiaEkalein efh ti~ touto ojrw~ efain dia;tauta. epeidan d hjema aujou; epanerwtw`akousa- tauta mhden htton: Ativouh pot estin, w\afiste, dikaion, ejtouto outw~ efai.Edokw`te h{lh makrotera tou`proshkonto~ ejwtañ kai;uper ta;ejskammewa allesqai. i{kanw~ gar mewfasi pepusqai`ajhkoewai^o kai; epiceirousin, boulomenoi apopimplawai me, allo~ alla h{lh legein, kai;ouketi sumfwnousin. ofhen gar tiv fhsin touto eimai dikaion, ton h{ion: touton gar monon diaiowta kai;kaonta epitropeuwin ta;ofhta. epeidan ouh tw/legw aujo; asmeno~ wJkalow ti ajhkowv, katagel a\mou outo~ akousa- kai; ejwta`eijoujlen dikaion oimai eimai ej toi~ ajqrwpoi~ epeidan oJ h{io~ duk/liparounto~ ouh ejnou`ofi au`ekeino~ legei aujoyto; pur fhsin: touto de;oujradwion ejstin eijlexai. ofle;ouk aujo;to; pur fhsin, ajl aujo;to;qermon to;ej tw`puri;ejow. ofle;toutwn men pawtn katagelañ fhsin, eimai de;to;dikaion oflegei Anaxagora-, nouñ eimai touto: autokratora gar aujon ofhta kai;ouj deni;memeigmewon panta fhsin aujon kosmein ta;pragmata dia; pawtn ipwta. ejtauqa dh;egwvw`file, polu;ej pleoni aporia/eijni; h|prin epiceirhsai manqawein peri; tou`dikaiou ofi pot estin. ajl ouh ouper efeka ejkopoumen, toge ofoma touto faiv

ren «miresgarriari» (agaston) jartzen zaio izen hori. Izan ere, gauzak mugitzen direnez, beraietan bai azkartasuna eta bai mantsotasuna daude, baina ez da azkartasun guztia miresgarria, bere zati bat baizik. beraz, «azkarraren miresgarriari» (thou to agasto) deitzen zaio izen hori, «ona» (tagathon).

Eta «justizia» (dikaiosyne) izena «bidezkoaren ulermenari» (dikaiu synesis) jarri zaiola erraza da ulertzen; baina «bidezkoa» (dikaion) bera zaila da. Hein batean, badirudi asko ados daudela, baina gero ezta-baida dago. Izan ere, unibertsoa mugimenduan dagoela uste dutenek suposatzen dute bere zati handiena mugitu besterik ezer ez egiteko modukoa dela, eta hori guztia zerbaitek zeharkatzen duela, eta honen bidez sortzen direla sortzen diren gauza guztiak, eta hori azkarrena eta finena dela. Bestela ezingo bailuke existitzen den guztian barna ibili, bera ezerk ez oztopatzeke adina fin ez balitz, eta besteak geldirik baleude bezala erabiltzeko adina azkarra ez balitz. Beraz, beste guztia «zeharkatuz» (diaion) gobernatzen duenez, «dikaion» izen hori zuzen deitu zitzaion, eufoniagatik kapparen indarra gehituta. Honaino, beraz, oraintxe esaten genuen bezala, asko daude ados bidezkoa hori dela. Baina ni, Hermogenes, horren inguruan behin eta berriro aritu naizenez, isilpean gauza horien guztien berri lortu dut, alegia, bidezko hori kausa dela –gauza bat zergatik (di'o) gertatzen den, hori baita kausa– eta batek esan zidan horregatik zuzena dela horri «Zeus» (Dia) deitzea. Baina, horiek entzun ondoren, berdin-berdin lasai berriro galdetzen diedanean: «Orduan, bikain hori, zer ote da bidezkoa, hori horrela baldin bada?», jada komeni baino gehiago galdetzen ari naizela iruditzen zait eta muga gainditzen ari naizela. Nahikoa berri jaso [entzun] dudala diote eta, ni asebate nahian, jada bakoitza gauza bat esaten saiatzen da eta ez daude ados. Batak baitio hau dela bidezkoa, Eguzkia; horrek bakarrik gobernatzen baititu izakiak «zeharkatuz eta errez». Horrela, hori norbaiti esaten diodanean, pozik zer bait ederra entzun dudalakoa, entzun ondoren barre egiten dit horrek eta galdetzen dit, eguzkia sartu eta gero, gizakien artean ezer bidezkorik ez dagoela uste ote dudan. Ondorioz, berriro galdetzen diodanean zer dela dioen berak, sua dela dio²⁸; baina hau ez da ulertzen erraza. Beste batek dio ez dela sua bera, suan dagoen berotasuna bera baizik. Beste batek horiei guztiei barre egiten diela dio, eta Anaxagorasek dioena dela bidezkoa, alegia, adimena dela hori; bere buruaren jabe izanik eta ezerekin nahasi gabe, gauza guztiak beraietan zehar pasatuz antolatzen dituela baitio. Orduan ni, bidezkoa zer ote den jakiten saiatu aurretik baino are zalantza handiagoan nago,

netai auſwðia;tauta keiðqai.

ERM. Faiñh/moi, w\Swkrate~, tauta men ajkhkoewai tou kai;
ouk auſocediazein.

SW. Tide;taſla...

ERM. Oujpawu.

SW. "Akoue dhviſw~ gar añ se kai;ta;epiſoipa ejapathv
saini w\Jouk ajkhkow; legw. meta;gar dikaiosunhn tiſhñin lei-
tai...ajdreiañ oimai oupw dihlqomen. ajlikiw men gar dhlon ofi
eñtin oñto~ ejpodiſma tou ðiaiwto~, ajdreia de;shmaiwei w\J ej
mach/eponomazomenh~ th~ ajdreia~ machn d einai ej tw/oñti,
eiper rði; ouk aſlo ti h\thn ejantiañ rðh~ejan ouh ti~ ejelh/to;
deſta tou ojowato~ th~ ajdreia~, aufo;mhnuwi to;eñgon to;oñoma h\J
Ajreia. Edhlon ouh ofi oujpawh/rðh~.Ejantia rðh;ajdreia eñtin,
ajla;th/para;to;dikaion rdoush/oujgar añ ephneito h\Jajdreia.
kai;to;AafrenE kai;o\AjhrE ejpi;parapl hſiw/tini;toutw/eñtiy th/
añw/rðh/ AgunhE de;gonhvmoi faiwetai boulesqai einai. to;de;
Aqhl uEapo;th~ qhl h~ ti faiwetai ejwnomasqai: h\de;Aqhl hE akav
ge, w\Ermoene~, ofi teqhlewai poiei wſper ta;ajdomena...

ERM. "Eoikew ge, w\Swkrate~.

SW. Kai;mhñ aufove to;Aqal leinE thn aukhn moi dokei ape-
kazein thn twñ newn, ofi taceia kai;ekai fnidia gignetai. oi fwp
ouh menimñtai tw\ojowati, sunarmosa~ apo;tou qeinh kai;aſlesqai
to;oñoma. ajl oujgar episkopei~ me wſper ekto; dromou ferome
non epeidan leiou epilaßwmai: epiloipa de;hñin eñi ſucna;twñ
dokountwn spoudaiwn einai.

ERM. Alhqh legei~.

SW. »Wn g eñtin ej kai;AewnhE iñein ofi pote;boulwetai
einai.

ERM. Pawu men ouh.

SW. Oukouñ toutove eñin nou shmaiwei, to;men tau`afel oñ-
ti, ejbal oñti de;ou metaxu;tou`cei kai;tou nu kai;atou nu kai;atou`
hta...

ERM. Kai;maſa ge gliſcrw~, w\Swkrate~.

laguna. Baina gure ikerketaren helburua, behintzat, alegia izen hori badi-rudi arrazoi horiengatik daukala.

– Iruditzen zait, Sokrates, horiek norbaitengandik entzun dituzula eta ez zarela bat-batean esaten ari.

– Eta gainerakoak zer?

– Inola ere ez.

– Entzun ezazu, bada, gelditzen direnetan ere agian engainatu egingo zintuzket eta, entzun gabe esaten ditudalakoa. Justiziaren ondoren, zer gelditzen zaigu, bada? Ausardia ez dugu oraindik azaldu, nik uste. Izan ere, bistan da injustizia zeharkatzen duenaren, alegia justiziarren) oztopoa dela; ausardia izenak, berriz, borrokan jarri zaiola izena adierazten du –baina, errealitatea mugimenduan baldin badago, errealitatearen barnean borroka aurkako korrontea baino besterik ez da–. Beraz, batek ausardia izenaren delta kentzen baldin badu, «anreia» (anarrein: atzera isuri) izenak berak adierazten du ekintza. Argi dago edozein korronteren aurkako korrontea ez dela ausardia, bidezkoaren aurka korritzen denaren aurkakoa baizik; bestela ez bailitzateke ausardia goretsiko. «Gizonezkoa» (arren) eta «gizona» (aner) ere horren antzekoak dira, «gorako korrontea». «Emakumea»-k, berriz, (gyne) «sorrera» (gone) izan nahi duela iruditzen zait. «Emakumezkoa»-k (thely) «titia» (thele) hitzetik hartu duela izena iruditzen zait; eta «titia» ez al da horrela izango, Hermogenes, «loratzea» (tethelenai) eragiten duelako, ureztatutako landareak bezala?

– Hala dirudi, bai, Sokrates.

– Eta «loratu» hitzak berak gazteen hazkuntza irudikatzen duela iruditzen zait, azkar eta bat-batean gertatzen delako. Izenarekin imitatu duena, hain zuzen ere, «korrika egin» (thein) eta «salto egin» (hallesthai) hitzetatik eratuz izena. Baina ez zara konturatzen, bada, lasterketatik kanpo ateratzen naizela eremu leuna harrapatzen dudanean, eta oraindik ardurazkoak direla diruditen gai asko gelditzen zaizkigula!

– Egia diozu.

– Eta horietako bat «arteak» (tekhne) izenak zer esan nahi duen ikustea da.

– Noski.

– Horrek ez al du «adimena edukitzea» (heksis nu) adierazten, t kenduta, eta kh eta n artean eta n eta e artean o sartuta?

– Eta oso modu korapilatsuan, Sokrates.

SW. «W makarie, ouk oisq ofi ta;prwta ojowata teqenta katakecwstai hqh upo;twñ boulomewñn tragwdein autayperiti-qewtwñ grammata kai;ejairouwtwn eujstomix~ efeka kai;pantach/strefontwn, kai; upo; kallwpismou`kai; upo; crowou. epei; ej tw/ AkatoptrwE oujdokei`a soi° a fopon eihai to; ejbeblhsqai to; rW... ajlla; toiauta oimhai poioušin oiJth~ men ajl hqei~ oujlen frontiv zonte~, to; de; stoma plattonte~, wšt ejenba vlonte~ polla; epi; ta; prwta ojowata teleutwñte~ poioušin mhd ah efa ajqrwpwn suneinai ofi pote; bouletai to; ofoma: wšper kai; thñ Sfiggajiti; Afiko; E/ SfiggAkal oušin, kai; ajlla pollav

ERM. Tauta men eštin outw~, wŠwkrate~.

SW. Eijd au ti~ ejasei kai; ejtiqewai kai; ejairein aft ah bouhtaiti~ ej ta; ojowata, poll h; euporia eštai kai; pañ ah pan-titi~ ofoma pragmati prosarmoseien.

ERM. Al hqh legei~.

SW. Al hqh mentoi. ajlla; to; metrion oimhai dei fulattein kai; to; eijkō; se; ton sofon epistathn.

ERM. Bouloimhn ah.

SW. Kai; ejwsoi sunboulomai, wŠ Ermogene~. ajlla; mh;

lian, wŠ daimonie, akribologou,`

Ahvn apoguiwsh/ mewe~. E

efcomai gar epi; thñ korufhn wñ eifhka, epeidan meta; teonhn mhcanhn episkeywmeqa. AhncanhEgar moi dokei`tou ahein epi; polu; shmeion eihai; to; gar AhkovEpw~ to; polu; shmaiwei; ej ajnfoin ouñ toutoin sugkeitai, Ahnkou~ E te kai; tou` Ahein, E to; ofoma h.AhncanhEajll , ofer nundh; eipon, epi; thñ korufhn dei twñ eijhmenwn ej qein; AjrethEgar kai; AkakixEof i bouletai ta; ojov mata zhthtes. to; men ouñ eferon oupw kaqorw; to; d eferon dokei` moi kata thlon eihai. sumfwnei gar toi~ ešpros qen pašin. afe gar i pwtwn twñ pragmatwn, pañ to; kakw~ i pñ AkakixEah eih; touto de; ofan ej yuchh/to; kakw~ i pñ epi; ta; pragmata, malista thñ tou` o l ou epwnumism efei th~ kakix~. to; de; kakw~ i pñ ofi pot eštin, dokei`moi dhlouñ kai; ej th/leilix/ Eo oupw dihlqomen ajll upē rehmen, deon aufo; meta; thñ ajdreism skeyasqai: dokoumen dev moi kai; ajlla polla; uperbebhekewai. hJd ouñ deilix th~ yuch~

– Ai zorionekoa! Ez al dakizu jarri ziren lehenengo izenak tragiko bihurtu nahi zituzten gizakiek lurperatuta daudela jada, eufoniaren alde letrak gehituz eta kenduz eta modu guztietan bihurrituz, bai apaintzearen baita denboraren eraginez? Izan ere, ez al zaizu iruditzen «ispiluan» (katoptron) erre letra sartzea bitxia dela? Baina horrelakoak egiten dituzte, nire ustez, egiaren batera ardurarik izan gabe, ahoskera modelatzen dutenek, hasierako izenei elementu asko gehituta, azkenean izenak esan nahi duena ezta gizaki batek ere ez ulertzea eragiteraino. Horrela, Esfingeri ere, «phiks» ordez «sphinks» deitzen diote, eta beste asko ere bai.

– Horiek horrela dira, Sokrates.

– Eta berriro bati izenetan nahi duena sartu eta kentzen uzten baldin bazaio, erraztasun handia egongo da, eta batek edozein izen edozer gauzari egokitu ahal izango dio.

– Egia diozu.

– Egia, horixe baietz. Baina, nire ustez, zuk, agintari jakintsu horrek, neurria eta egiantzekotasuna zaindu behar dituzu.

– Nahiko nuke.

– Nik ere bai zurekin batera, Hermogenes. Baina ez aztertu zorrotzegi, jainkozko hori,

*ez iezadazu indarra ahuldu*²⁹

esan ditudanen gailurrera heltzen ari bainaiz, artearen ondoren baliabidea aztertzen dugunean. «Baliabide» (mekhane) hitzak «luze hel-tzea» (anein epi poly) esan nahi duela iruditzen baitzait; «mekos» (luze-ra) hitzak nolabait «poly» (luze) esan nahi duelako. Bi horietatik, beraz, «mekos» eta «anein» hitzetatik dago osatuta «mekhane» izena. Baina, oraintxe nioena, esandakoen gailurrera heldu behar da. «Bertutea» (arete) eta «akatsa» izenek zer esan nahi duten ikertu behar baita. Bata ez dut oraindik garbi ikusten, baina bestea nabarmena dela iruditzen zait; aurreko guztiekin bat baitator. Izan ere, gauzak mugitzen direnez, «gaizki doan» (kakos ion) edozer «akatsa» (kakia) izango litzateke; eta gauzeta-ra gaizki joate horrek, ariman gertatzen denean batez ere, dauka osoaren izena, akatsa. Baina gaizki joatea zer den ere, «koldarkerian» (deilia) nabarmena dela iruditzen zait, eta ez dugu oraindik azaldu, gainetik pasatu baizik, baina ausardiaren ondoren aztertzea beharrezkoazen; eta uste dut beste asko ere gainetik pasatu ditugula. «Koldarkeriak» (deilia),

shmaiwei desmon einai iscuron to; gar ~~Alia~~ iscu tiv estin.
desmo; ouh o~~lia~~ kai; o~~megisto~~ th~ yuch~ h~~leil~~ ia ah eih: w~~per~~
ge kai; h~~aporia~~ kakow kai; pañ, w~~epiken~~, ofi ah ejpodwn h~~tw~~ i~~ev~~
nai kai; poreusqai. tout ouh faiwetai to; kakw~ i~~pwai~~ dhlouñ, to;
iscomew~ te kai; ejpodizomew~ poreusqai, o~~dh~~; yuch; o~~fan~~ e~~fh~~/
kakiw/mesth; gignetai. eijd epi; toioutoi~ h~~kakia~~ estin tou~~homa~~,
tou~~hantion~~ toutou h~~ajreth~~ e~~ah~~ eih, shmainon prwton men eupo-
rian, epeita de; lelumenhn thn rdhn th~ agaqh~ yuch~ einai a~~pi~~y
w~~ste~~ to; a~~scetw~~~ kai; to; a~~kwlutw~~~ a~~pi~~; r~~don~~ epwnumia ei~~h~~fen, w~~j~~
epike, touto tou~~homa~~, a~~o~~ñ o~~j~~qw~ men e~~fei~~ ~~aj~~ireithn~~h~~ kalein,
^ai~~sw~~~ de; ai~~rethn~~ legei, w~~j~~ ou~~sh~~~ tauth~ th~ e~~ew~~~ ai~~reth~~wtath~,°
sugkekrot~~h~~tai de; kai; kaleitai ~~aj~~reth~~h~~ kai; i~~sw~~~ me au~~fh~~sei~
plattein: e~~j~~w; de; v~~h~~mi, eiper o~~h~~prosqen ei~~pon~~ o~~j~~qw~ e~~fei~~, h~~ka~~-
kia, ~~h~~kai; touto to; o~~h~~oma thn ~~aj~~rethn~~h~~ o~~j~~qw~ e~~fei~~in.

ERM. To; de; dh; ~~h~~akow, ~~h~~ di ou~~l~~ polla; twñ e~~h~~prosqen
eifhka~, ti va~~h~~ nooi tou~~homa~~...

SW. "Atopow ti nh; Diw e~~h~~oige dokei kai; calepon sumbal ein.
epagw ouh kai; toutw/ e~~kein~~hn thn mhcanh~~w~~.

ERM. Poian tauthn...

SW. Thn tou barbarikow ti kai; touto fawai einai.

ERM. Kai; e~~h~~ikavge o~~j~~qw~ legonti. aj~~l~~ eijdokei; tauta men
ejvnen, to; de; ~~h~~kalon~~h~~ kai; ^ato° ~~h~~aiscron~~h~~ e~~pi~~rw~~re~~qa i~~le~~in ph/euj
logw~ e~~fei~~.

SW. To; men toimun ~~h~~aiscron~~h~~ kai; dh; kata~~h~~low moi faiwetai
o~~h~~noei; kai; touto gar toi~ e~~h~~prosqen o~~h~~lologeitai. to; gar ejpodiv-
zon kai; i~~sc~~on th~ rdh~ ta; o~~h~~ta loidorein moi faiwetai dia; panto;
o~~h~~ta; o~~h~~omata tigeiv, kai; nuñ tw/a~~pi~~; i~~sc~~onti ton rduñ touto to;
o~~h~~oma e~~h~~eto ato~~h~~ ~~h~~aiscorouñ~~h~~ nuñ de; sugkroth~~s~~ante~ ~~h~~aiscron~~h~~
kalouñ.

ERM. Tivde; to; ~~h~~kalon~~h~~.

SW. Touto calepwteron katanoh~~sai~~. kaitoi legei ge au~~j~~ov
a~~h~~monia/monon kai; mh~~kei~~ tou ou~~l~~ parhktai.

ERM. Pw~ dhx.

SW. Th~ dianoiw~ ti~ e~~h~~iken epwnumia einai touto to; o~~h~~oma.

ERM. Pw~ legei~...

beraz, arimaren «lotura» (desmos) indartsua adierazten du; «lian» (gehiegi) indarren bat baita. Ondorioz, «koldarkeria» (deilia) arimaren «gehiegizko lotura» (desmos lian) eta oso handia izango litzateke; «ezintasuna» (aporia) ere txarra den bezala, eta mugitu eta ibiltzeko oztopo den edozer bezala, dirudienez. Beraz, badirudi gaizki mugitzeak hori adierazten duela, eragotzita eta oztopatuta ibiltzea, eta arima horrela dagoenean, akatsez beteta egoten da. Eta baldintza horietan izena akatsa baldin bada, horren kontrakoa «bertutea» (arete) izango litzateke, eta lehenik erraztasuna esan nahi du, eta gero arima onaren ibilera beti aske izatea. Horrela, eragozpen eta oztoporik gabe «beti dabilenak» (aei reon) deitura gisa izen hori hartu du, antza denez. «Aeireiten» zuzen deitzen zaio, baina agian aukeragarria (hairete) esan nahi du, egoera hori aukeragarriena delakoan; baina kontrakzioa eginda «bertutea» (arete) deitzen da. Agian asmatzen ari naizela esango duzu; baina nik diot, lehenago esan dudana zuzen baldin badago, «akatsa» alegia, «bertutea» izen hori ere zuzen dagoela.

– Eta «gaizkia»-k (kakon) –aurrekoetako asko haren bidez azaldu dituzu–, zer esan nahiko luke izen honek?

– Niri bitxia iruditzen zait, ala Zeus, eta azaltzen zaila. Horri ere trikimailu hura aplikatzen diot, beraz.

– Zein da trikimailu hori?

– Hori ere izen atzerritarra dela esatea.

– Eta badirudi zuzen esaten duzula. Baina, ondo baderitzozu, utz ditzagun horiek, eta saia gaitezen «ederra» (kalon) eta «itsusia» (aiskhron) zein modutan dauden ondo esanda ikusten.

– Bada «itsusia»-k zer esan nahi duen nabarmena iruditzen zait niri. Hori ere bat baitator aurrekoekin. Izan ere, izenak jartzen dituenak izakien ibilera oztopatu eta eragozten duena etengabe gaitzesten duela iruditzen baitzait, eta hemen ere «beti ibilera eragozten duenari» (aei iskhonti ton run) «aiskhron» izen hori jarri zion. Baina orain, kontrakzioa eginda, «aiskhron» deitzen diote.

– Eta «ederra» (kalon) zer?

– Hori zailagoa da ulertzen. Baina izenak berak esaten du: harmoniagatik izan da aldatua o letraren luzeran.

– Nola, bada?

– Pentsamenduaren deitura bat dela dirudi izen horrek.

– Zein zentzutan diozu?

SW. Fere, tiwifēi su; einai to; aiñion klhqhñnai eñastw/twn
oñtwn...ak ouk ekeiño to;ta;ojomata qemenon...

ERM. Pantw~ pou.

SW. Oukouñ diawoia añ eiñ touto hñoi qewñ hñajqrwpwn hñ
ajñfotera...

ERM. Naiv

SW. Oukouñ to;kalesan ta;pragmata kai;to;kalouñ tauñow
eñstin touto, diawoia...

ERM. Fainetai.

SW. Oukouñ kai;oñsa men añ nou~ te kai;diawoia ejgashtai,
tauta eñsti ta;epainetava;de;nhyyektax.

ERM. Panu ge.

SW. To;ouñ iñtrikon iñtrika;ejgazetai kai;to;tektionikon
tektionikaxhñpw~ legei~...

ERM. Outw~ egwge.

SW. Kai;to;kalouñ aña kalav.

ERM. Dei`geñtoi.

SW. "Esti dege touto, wñ famen, diawoia...

ERM. Panu ge.

SW. Orqw~ aña fronhsew~ auñh hñJepwnumia eñstin to;
AkalonEth~ ta;toiauta aþergazomeñh~, añdh;kala;faskonte~ einai
aþpazomeqa.

ERM. Fainetai.

SW. Tivouñ eñi hññin loipon twñ toioutwn...

ERM. Tauta ta;peri;to;añaqow te kai;kalon, sumferontave
kai;lusitelounita kai;wñfelima kai;kerdaleñ kai;tajantiañ toutwn.

SW. Oukouñ to;men AsumferonEñdh pou kan su;euñoi~ ej
twñ proteron episkopwn: th~ gar episthñh~ ajlel fow ti fainetai.
ouñen gar añlo dhloi hñthñ aña foran th~ yuch~ meta;twñ prag-
matwn, kai;ta;upō;toù toiotou prattomena AsumferontaE te kai;
AsumforaE keklhñsqai apo;tou`sumperiferesqai eñpikē, to;dege
AkerdaleonEapo;tou`kerdou~. Akerdo~Ede;nu`ajiti;toù delta apo-
didonti ej to;oñoma dhloi`o}bouletai: to;gar añaqon kat añlon

– Ea, bada, zein uste duzu dela gauza bakoitza izendatzeko kausa?
Ez al da izenak jartzen dituen hura?

– Erabat, noski.

– Eta hori ez al litzateke jainkoen, edo gizakien, edo bien pentsamendua?

– Bai.

– Eta gauzak izendatu zituen eta izendatzen dituen ez al da horixe bera, pentsamendua?

– Hala dirudi.

– Eta adimenak eta pentsamenduak sortzen dituzten gauza guztiak ez al dira goraipagarriak, eta sortzen ez dituztenak, berriz, gaitzesgarriak?

– Guztiz, bai.

– Beraz, medikuntzak botikak sortzen ditu eta eraikuntzak eraikinak? Ala, nola diozu zuk?

– Horrelaxe nik ere.

– Orduan, deitzen duenak (kalun) gauza ederrak (kala) sortzen ditu?

– Hala behar du.

– Eta hori, diogun bezala, pentsamendua da?

– Erabat, bai.

– Orduan, guk, ederrak direla esanez, atseginez hartzen ditugun gauzak sortzen dituen pentsamenduaren deitura zuzena da hori, «ederra».

– Argi dago.

– Orduan, horrelako izenetatik zein gelditzen zaigu oraindik?

– Ona eta ederraren ingurukoak: komenigarria, probetxugarria, onuragarria, etekintsua eta hauen kontrakoak.

– «Komenigarria» (sympheron) aurkituko zenuke jada zerorrek ere, aurrekoetatik abiatuta aztertuko bazenu. «Zientziaren» (episteme) anaia bat baitirudi. Izan ere, arimak gauzekin duen «aldibereko mugimendua» (hama phora) besterik ez du adierazten, eta horrelako mugimenduaren eraginez egiten direnak «komenigarriak» (sympheron) eta «symphora» (zoria) «symperipheresthai» (batera inguruan mugitzea) hitzetik deitzea logikoa da, eta «etekintsua» (kerdaleon), bere aldetik,

tropon ojomazei. ofi gar keramutai ej panta diexiow, tauthn auj
tou thn duramin eponomazwn ehto toufoma: delta ad Æejpei; ajti;
tou nu Ækerdo-Æefqexato.

ERM. ÆLusiteloun Æde; tivdhx.

SW. "Eoiken, w\ Æermogene~, ouji; kaqaper oi Jkaphloi aufw/
crwntai, ejn to; ajialwma apolut/ oujtauth/ legein moi dokei to;
Æusiteloun, Æajl ofi taviston oi tou ofito~ istasqai ouk ejta;
pragmata, ouje; telo~ labousan thn foran tou feresqai sthnaite
kai; pausasqai, ajl ajji; luwi auth~ aj ti epiceirh/ telo~ eggi-
nesqai, kai; parewei apauston kai; ajjawaton authw, tauth/ moi
dokei epifhmisai to; ajgaqon lusiteloun: to; gar th~ fora~ luon to;
telo~ Æusiteloun Ækalesai. Æwfelimon Æde; xenikon toufoma, w/
kai; "Omhro~ pollacou kewrhtai, tw Æofelimon Æesti de; touto tou
aukein kai; Æpoiein epwnumia.

ERM. Ta; de; dh; toutwn ejantia pw~ epei hdiñ...

SW. "Osa men apofhsin aufwn, w\ gevmoi dokei, oujen dei
tauta diexiewai.

ERM. Poià tauta...

SW. Æ Asumforon Ækai; Æajwfele; Ækai; Æajusitele; Ækai; Æaj
kerdev Æ

ERM. Alhqh\ legei~.

SW. Alla; Ablaberon Æge kai; Æzhniwde~. Æ

ERM. Naiv

SW. Kai; to; mewge Ablaberon Æto; blapton ton rduñ eihai lev
gei: to; de; Ablapton Æ au\ shmaiwei boulomenon aptein: to; de;
Æaptein Ækai; dein taujon esti, touto de; pantacou yegei. to; bou-
lomenon ouh aptein rduñ ojgotata men aj eih Ablapteroun, Æ
kallwpisqen de; kaleisqai moi fainetai Ablaberon Æ

ERM. Poikila gevsoi, w\ Swkrate~, ekbainei ta; ojowata.
kai; gar nuñ moi edoxa~ w\ per tou th~ Aqhna~ nomou proaulion
stomaulhsai, touto to; ofoma proeipwn to;

Æboulapteroun Æ

SW. Ouk egwy w\ Æermogene~, aifio~, ajl oi Jqemenoi to;
ofoma.

«etekina» (kerdos) hitzetik. «Etekina» (kerdos) izenak zer esan nahi duen erakusten du d letraren ordeztu jarri gero; ongia beste era batera izendatzen baitu. Ongia gauza guztiak zeharkatuz beraiekin «nahasten denez» (kerannytai), bere ahalmen hori izendatuz jarri zion izena; baina d letraren ordeztu sartu zuen eta «kerdos» ahoskatu zuen.

– Eta «probetxugarria» (lysitelun) zer?

– Badirudi, Hermogenes, ez dela dendariak erabiltzen duten beza-la, gastua ordaintzen denean. Ez zait iruditzen «probetxugarria» zentzu horretan esaten denik, baizik eta izakiaren zati azkarrena izanda, ez diela gauzei gelditzen uzten ezta mugimenduari mugitzen amaitzen, gelditzen eta eteten ere; alderantziz, mugimenduaren etenen bat gertatzen saiatzen baldin bada, beti desagitzen du, eta etengabe eta hilezkor bihurtzen du mugimendua. Zentzu horretan iruditzen zait deitzen diola ongiari «probetxugarria» (lysitelun), mugimenduaren «etena desagitzen» (telos lyon) duenari «probetxugarria» (lysitelun) deitzen diolako. «Onuragarria» (ophelimon), berriz, beste dialekto bateko izena da, Homerok ere toki askotan erabili duena, «handiagotu» (ophellein) forman; hau haztearen eta egitearen deitura da.

– Eta horien kontrakoak nola dira?

– Horien ezeztapena diren guztiak, ez dira batere azaldu behar, nire ustez.

– Zein dira horiek?

– «Asymphoron», «anopheles», «alysiteles» eta «akerdes».

– Egia diozu.

– Baina «kaltegarria» (blaberon) eta «hondagarria» (tzemiodes) bai.

– Bai.

– Eta «kaltegarria» (blaberon) izenak «ibilera kaltetzen duena» (to blapton ton run) esan nahi du; eta «kaltetzen duena» (to blapton) hitzak, bere aldetik, «heldu nahi duena» (bulomenon haptain) esan nahi du; baina «heltzea» (haptain) eta «lotzea» gauza bera dira, eta hori beti gaitzesten da. Beraz, «ibilerrari heldu nahi diona» (to bulomenon haptain run) «bulapterun» litzateke modu zuzenenean, eta edertu ondoren deitzen zaio «kaltegarria» (blaberon), niri iruditzen zaidanez.

– Korapilatsuak ateratzen zaizkizu izenak, Sokrates. Izan ere, orain Atenearen abestiaren sarrera txirulaz jotzen ari zinela iruditu zait, «bulapterun» izen hori esandakoan³⁰.

– Ni ez naiz erruduna, Hermogenes, izena jarri dutenak baizik.

ERM. Alhqh`legei~: ajla;dh;to;Æzhmiwde~Ætival eiñ...

SW. Tiv al eiñ pote;Æzhmiwde~Æ.qexsai, wÆermogene~, wJ egw; alhqh`legw legwn ofi prostiqente~ grammata kai; ejairounte~ sfotra ajloiousi ta; twñ ojomatwn dianoia~, oufw~ wste smikra;pawu parastrefonte~ ejivte tajantia poiein shmaiv nein. oion kai;ej twÆleontiÆ ejenohsa gar aufo;kai;ajiemhsqhn afti apo;toude ojeñellow soi ejein ofi hJen nex fwnh;hññ h.kal h; auñhi;kai;toujantion perietreye nhnuvin to;ÆleonÆ kai;to;Æzhmiwde~Æafanizousa ofi noei`h.ñe;palaia;ajifoteron dhloi oñbouv letai toufoma.

ERM. Pw~ legei~...

SW. Egwsoi ejw~ oisqa ofi oi.palaioi;oi.Jñeteroi twjyta kai;tw`delta eu`mala ejrwito, kai;ouj hñista ai.Junaikē~, aiper malista thñ ajcaiam fwnhn swzousi. nuñ de;ajiti;men tou jyta hlei`hjhñta metastrefousin, ajiti;de;tou`delta zhta, wJ dh;megaloprepestera ofta.

ERM. Pw~ dhx.

SW. Oion oi.Jen ajcaiotatoi ÆñevanÆthñ hñevan ejkaloun, oi.ñe;Æñevan,Æoi.ñe;nuñ Æñevan.Æ

ERM. "Esti tauta.

SW. Oisqa ouñ ofi monon toutwn dhloi`to;ajcaion ofoma thñ dianoian tou`qenewou...ofi gar adñewoi~ toi~ ajqrwpoi~ kai; iñevousin ej tou`skotou~ to;fw~ egigneto, tauthwjionasan Æñev ran.Æ

ERM. Faiñetai.

SW. Nuñ devge tetragwdhmenon ouj al katanohsai~ ofi bouletai hJñeva.Ækaitoi tine; oiontai, wJ dh;hJñeva hñera poiei;dia;tauta wjionasqai aujhn oufw~.

ERM. Dokei moi.

SW. Kai;to;ge ÆzugonÆoisqa ofi ÆluogonÆoi.palaioi;ekav loun.

ERM. Pawu ge.

SW. Kai;to;new ge ÆzugonÆoujen dhloi`to;de;toin duoin eñeka th~ desew~ ej thñ agwghñ ejwnowastai ÆluogonÆdikaiw~: nuñ de;Æzugon.Ækai;ajla pampolla oufw~ eñei.

– Egia diozu. Baina, «hondagarria» (tzemiodes) zer izango litzateke?

– «Hondagarria» (tzemiodes) zer izango litzatekeen? Begira ezazu, Hermogenes, egia esaten dudala esaten dudanean letrak gehitu eta kenduz izenen zentzuak sakon aldatzen dituztela, batzuetan aldaketa txiki-ekin erabat kontrako esanahiak adierazarazteraino. «Beharrezkoa» (deon) hitzean bezala; hitz horretan pentsatu dut, eta arestian berarekin gogoratu zuri esan behar nizun honako honetatik: gure gaurko hizkuntza eder honek «deon» eta «tzemiodes» izenak kontrakoa adierazteraino okertu ditu, zer esan nahi duten ezabatuta; baina antzinako hizkuntzak erakusten du bi izenok zer esan nahi duten.

– Zein zentzutan diozu?

– Esango dizut. Badakizu gure arbasoek asko erabiltzen zituztela i eta d letrak, eta batez ere emakumeek, antzinako hizkuntza bereziki gordetzen dutenek, hain zuzen ere. Orain, berriz, i-ren ordeaz e edo ê (ê = e luzea) jartzen da, eta d-ren ordeaz tz, handitasun gehiagokoak izango bali-ra bezala.

– Nola, bada?

– Adibidez, antzinakoenek «himera» deitzen zioten egunari, eta beste batzuek «hemera»; oraingoek, berriz, «hêmera».

– Hori da.

– Badakizu, beraz, horietatik antzinako izenak bakarrik adierazten duela jarri zuenaren pentsamendua? Argia itzaletik sortzen zenez, giza-kiak pozik eta desiratzen (himerusi) zeudela, zentzu horretan deitu zion «himera».

– Argi dago.

– Orain, ordeaz, tragediakoa bihurtuta dagoenez, ez zenuke ezagutu ere egingo «hêmerak» zer esan nahi duen. Halere, batzuek uste dute, «hêmerak» «otzan» (hêmera) bihurtzen dituenek, horregatik deitu zitzaiola horrela.

– Hala uste dut nik.

– Eta badakizu antzinakoek «uztarriari» (tzygon) «dyogon» deitzen ziotela.

– Oso ondo, bai.

– Eta, alde batetik, «tzygon» hitzak ez du ezer adierazten, baina «gidatzeko» (eis ten agogen) «biren» (dyoin) loturagatik zuzen dago «dyogon» deituta. Baina orain «tzygon» esaten da. Eta beste asko ere horrela dira.

ERM. Faiwetai.

SW. Kata;tauja;toimun prwton nen to;AdeonEoufw legome-
non toujantion shmaiwei paši toi~ peri;to;ajgaqon ojomasin: ajga-
qou`gar ijea ousa to;deon faiwetai desmo; einai kai;kwluma
fora~, w\$per ajel fon oñ tou blaberou.

ERM. Kai;ma!a, w\$Swkrate~, oufw faiwetai.

SW. All ouk ejan tw/ajcaiw/ojowati crh/o/polu;mallon eij
kovestin ojw~ keisqai h/to;nuñ, ajl oñloghsei toi~ prosqen
ajgaqoi~, ejan ajti;tou`ei\to;ijvta apodidw~, w\$per to;palaiow:
diion gar au`shmaiwei, ajl oujdeon, tagaqow, ofer dh;epainei. kai;
oufw ouk ejantioutai aufo; aufw/ojta;ojowata tiqeweno~, ajla;
AdeonE kai;AwfelimonE kai;A usitel ouñE kai;Akerdal eonE kai;Aaj
gaqonE kai;AsumferonE kai;A euporonE to;aufo;faiwetai, eferoi~
ojowasi shmaiñon to;diakosmouñ kai;ijn pantacou`egkekwnias-
mewon, to;de;iscon kai;douñ yegomenon. kai;dh;kai;to;Azhniwde~,A
ejan kata;thn ajcaiam fwnhn apodw~ ajti;tou`zhta delta, faneitaiw
soi keisqai to;ojoma epi;tw/douñti to;ijw, eponomasqen
Azhniwde~.A

ERM. Tivde;dh;AñdonhE kai;A uphE kai;AepiqumiaE kai;ta;
toiauta, w\$Swkrate~...

SW. Oujpawu calepawoi faiwetai, w\$Ermogene~. h{te gar
AñdonhEh.pro; thn oñsin epike teiwousa praxi~ touto ekein to;
ojoma<to; delta de; egkeitai, w\$te AñdonhE ajti;Añdh~A
kaleitai<h{te A uphE apo;th~ dialusew~ tou`swmato~ epiken
epwnomasqai hñ ej toutw/tw/pawei iscei to;swma. kai;h{ge Ajji-
iaEto;ejnpodixon tou`ijwai. h{de;AajghdwnE xenikow ti faiwetaiw
moi apo;tou`ajgeinou wjomasmewon. AajlunhEde;apo;th~ ejdusew~
th~ luph~ keklhmewh/epiken. AajghdwnEde;kai;panti;dhl on apei-
kasmewon to;ojoma tw/th~ fora~ barei. AcaraEde;th/diacusei
kai;euporia/th~ rdh~ th~ yuch~ epike keklhmewh/Atervyi~Ede;
apo;tou`terpnou: to;de;AterpnonEapo;th~ dia;th~ yuch~ efyew~
pnoh/apeikasqen keklhtai, ej dixh/men aj AefpnounEkaloume-
non, upo;crowou de;AterpnonEparhgmewon. AefrosunhEde;oujen
prosdeitai tou`dioti rIqhñai: panti;gar dhl on ofi apo;tou`eu\
toi~ pragmasi thn yuchn sumferesqai touto elabe to;ojoma,
AefferosunhEto ge dikaion: ofw~ de;aufo;kaloumen Aefro-

– Argi dago.

– Horrexegatik, beraz, lehenik eta behin, «beharrezkoa» (deon) hitzak, horrela esanda, ongiaren inguruko izen guztien aurkakoa adierazten du; izan ere, «beharrezkoa» (deon) hitza, ongiaren forma bat da, eta «lotura» (desmos) eta mugimenduaren oztopoa dirudi, kaltegarriaren anaia balitz bezala.

– Eta hala dirudi, Sokrates, izugarri gainera!

– Baina ez antzinako izena erabiltzen baldin baduzu, litekeena baita oraingoa baino askoz zuzenago jarrita egotea; eta aurreko ongiekin bat etorriko da, e-ren ordez i jartzen baldin baduzu, antzina bezala. «Zeharkatzen duena» (diion) izenak adierazten baitu ongia, goersten duena hain zuzen ere, eta ez «lotzen duena» (deon) hitzak. Eta horrela, izenak jartzen dituenak ez du berak bere kontrakorik esaten; aitzitik, «deon» (beharrezkoa), «ophelimon» (onuragarria), «lysitelun» (probetxugarria), «kerdaleon» (etekintsua), «agathon» (ona), «sympheron» (komenigarria) eta «euporun» (erraza) hitzek gauza bera dirudite: izen desberdinekin antolatzen duena eta mugitzen dena adierazten dituzte, eta alde guztietan goretsia da; heldu eta lotzen duena, berriz, gaitzetsia. Eta bereziki «hondagarria» (tzemiodes), antzinako hizkuntzaren arabera tz-ren ordez d jartzen baldin baduzu, izen hori «dabilenari heltzen dionari» (dunti to ion) jarri zaiola agertuko zaizu, «demiodes» deituta.

– Eta «atsegina» (hedone), «atsekabea» (lype), «desioa» (epithymia) eta horrelakoak zer, Sokrates?

– Ez zaizkit oso zailak iruditzen, Hermogenes. Izan ere, «atsegina» (hedone), badirudi «probetxura» (onesis) zuzenduta dagoen jarduerak daukala izen hori –d tartean dago sartuta, eta horrela «heones» ordez «hedone» deitzen da–, eta «atsekabea» (lype) badirudi gorputzak egoera horretan daukan gorputzaren desegitetik izan dela izendatua. Eta «sufri-mendua» (ania) «joatea» (ienai) eragozten duena da. «Nahigabea» (algedon), «mingarria» (algeinos) hitzetik izendatua, beste dialekto batekoa iruditzen zait. «Minak» (odyne) minaren «barneratzetik» (endysis) deitua dirudi. «Atsekabea» (akhthodon) nabarmena da edozeinentzat mugimendua oztopatzen duen pisuaren irudizko izena dela. «Poza» (khara) badi-rudi «jarioagatik» (diakhusis) eta «arimaren ibileraren» (tes roes tes psykhes) erraztasunagatik izan dela deitua. «Gozamena» (terpsis) «atsegin» (terpnon) hitzetik dator; eta «atsegin» (terpnon) ariman zehar «irristatze-tik» (herpsis) izan da deitua, «haize» (pneuma) batez irudikatua, justiziaz

sunhn.Æ ouj ÆpiquimæÆcalepor: th̃gar epi; ton qumon ipush/
dunamei dhl on ofi touto eklhgh to;ofoma. Æqumo;Æde;apo;th̃ quv
sew~ kai;zesew~ th̃ yuch̃ efoi ah̃ touto to;ofoma. a] l a;mh̃
Æifero~Æge tw̃malista e]konti th̃n yuch̃n r̃w̃epwnomasqh: ofi
gar id̃meno~ r̃di kai;efiemo~ tw̃n pragmatwn, kai;oufw dh;epis-
pa/fofra th̃n yuch̃n dia;th̃n efin th̃ r̃dh̃, apo;tauth̃~ ouh̃ pash̃-
th̃ dunamew~ Æifero~Æ eklhgh. kai;mh̃ Apofo~Æ au\kaleitai
shmaiwn oujtou paronto~ einai ^aihevou te kai;r̃duwato~^o a] l a;
tou a]l loiqipou ofito~ kai;aponto~, ofen Apofo~Æepwnowastai of
tote, ofan parh̃ou|ti~ efioto, Æifero~Æekaleito: apogenomewou
de;o.ajto; outo~ Apofo~Æeklhgh. Æfw~Ædeyofi e]srei efwqen
kai;ouk oikeỹ e]stin h̃Jr̃dh̃;aufh̃ tw̃e]onti a] l epeisakto~ dia;
tw̃n ojmatwn, dia;tauta apo;tou e]srein Æfro~Ætove palaion
ekaleito< tw̃gar ou\ajti;tou w̃e]rwm̃eqa<nuñ d̃ Æfw~Æekelh̃-
tai dia;th̃n tou w̃ajti;tou ou\metallagh̃. a] l a;tivefi su;legei~
ofi skopwmen...

ERM. AdoxaÆkai;ta;toiauta ph̃soi faiwetai...

SW. AdoxaEdh;h̃foi th̃diwxei epwnowastai, h̃h̃ h̃yuch;diwv
kousa to;e]lewai ofh̃e]ei ta;pragmata poreuetai, h̃|th̃apo;tou
toxou bolh̃/e]pikē de;toutw/mall on. h̃goun Abih̃si~Ætoutw/sumfw-
nei. AbisinÆgar th̃ yuch̃ epi;pañ pragma, oiow̃ e]stin ekaston tw̃n
of̃twn, dhloush̃/prosewiken, w̃sper ge kai;h̃JAboulh̃Æpw~ th̃n
bolh̃w, kai;to;AboulesqaiÆto;efiesqai shmaiwei kai;atõAboule-
usqaiÆ panta tauta doxh̃/e]lomeñ a]tta faiwetai th̃ bolh̃ apei-
kasmata, w̃sper au\kai;toujantion h̃JAbouliaÆafuciã dokei
einai, w̃Joujbalonto~ ou]le;tuonto~ ou|t e]palle kai;o]ebouleto
kai;peri;ou]ebouleuto kai;ou]efioto.

ERM. Tauta h̃h̃ moi dokei~, w̃Swkrate~, puknotera epav
gein.

SW. Telo~ gar h̃h̃ qew. Aajagkh̃nEd̃ ouh̃ efi boulomai dia
peranai, ofi toutoi~ exh̃ e]sti, kai;to;Ælousion.Æto;meñ ouh̃ ÆJ
kousion,Æto;eikon kai;mh̃;ajtitupouñ a] l , w̃sper legw, eikon tw̃
ip̃ti dedhlwm̃enon ah̃ ei]h̃ toutw/tw̃ojwmati, tw̃kata;th̃n bouh̃sin
gignomeww/ to;de;AajagkaionÆkai;ajtitupon, para;th̃n bouh̃sin
of̃, to;peri;th̃n am̃artism̃ ah̃ ei]h̃ kai;ajnaqism̃, apeikastai de;th̃/
kata;ta;agkh̃ poreia/ ofi duspora kai;traceã kai;l asia of̃ta
i]scei tou ip̃nai. ejteuqen ouh̃ i]sw~ eklhgh̃ Aajagkaion,Æth̃dia;tou

«herpnoun» deituko litzatekeena, baina denboraren poderioz «terpnoun» formara aldatua izan dena. «Poza» (euphrosyne) izenaren zergatiaz ez dago batere esan beharrik; edozeinentzat nabarmena baita, arima gauze-kin «batera ondo mugitzetik» (eu sympheresthai) hartu duela izen hori; bidezkoa «euphrosyne» izango litzateke, baina halere «euphrosyne» deitzen diogu. «Desioa» (epithymia) ere ez da zaila, nabarmena baita «gogora doan» (epi ton thymon iusa) indarragatik jarri zitzaiola izen hori. «Gogoa» (thymos) izenak arimaren «oldarretik» (thysis) eta irakinalditik edukiko luke izen hori. Baina «grina» (himeros) arima gehien arrastatzen duen korronteagatik izan zen deitua; «korrika doanez» (hiemenos rei) eta gauzak «desiratzen dituen» (ephiemenos), horrela arimari ere indartsu tiratzen dio «korrontearen joerarekin» (hesis tes roes); indar horretatik guztitik deitu zitzaion, bada, «grina» (himeros). Eta «nostalgia» (pothos) deitzen da, beste aldetik, oraingo [grinarena eta korrontearen]a ez dela adierazteko, baizik eta «beste nonbait dagoen eta falta denarena» (allothi pu ontos kai apontos) dela; hortik dator batek desiratzen zuena bertan zegoenean «grina» (himeros) deitzen zena, egoera honetan «nostalgia» (pothos) deitua izatea; eta falta denaren grina, horixe bera «nostalgia» (pothos) deitua izan zen. Eta «maitasuna» (eros), berriz, kanpotik sartzen denez eta korronte hori daukanarentzat berezkoa ez denez, begien bidez kanpotik sartua baizik, arrazoi honengatik, «sartzetik» (esrein) «esros» deitzen zitzaion antzinean –ô-ren ordeztu o erabiltzen baikenuen (ô = o luzea)–, baina orain «erôs» deitzen da o-ren ordeztu ô aldatzeagatik. Baina oraindik zer aztertu behar dugula esaten duzu?

– «Iritzia» (doksa) eta horrelakoak zer iruditzen zaizkizu?

– «Iritzia» (doksa), noski, gauzak nolakoak diren jakitearen bila-
ketan arimak egiten duen «jazarpenagatik» (dioksis) izan da deitua, edo «arkutik» (tokson) egindako tiroagatik. Baina azken hau dirudi gehiago. «Sinesmena» (oiesis), behintzat, horrekin bat dator. Arimaren gauza orotarako «ibilera» (oisis) -izakietako bakoitza nolakoa den jakiteko-, adierazten duela baitirudi, «erabakiak» (bule) ere «tiroa» (bole) adierazten duen bezala, eta «nahi izateak» (bulesthai) «zerbaitetara jotzea» (ephiesthai), eta «erabakitzeak» (buleuesthai) ere bai. Iritziari jarraitzen dioten horiek guztiek «tiroaren» (bole) irudikapenak dirudite, eta iritziaren kontrakoak ere, «zalantzak» (abulia), bere aldetik, «huts egitea» (atykhia) dela dirudien bezala, tiro egin eta nahi zuena, erabakitzen ari zena eta joera zuena jotzen eta lortzen ez duen neurrian.

– Uste dut, Sokrates, azalpen horiek pilatzen ari zarela.

agkou~ apeiakasqen poreia/efw~ de;pavestin hJwJh, mh;ajiwmen
aufw~: ajla;kai;su;mh;ajiw, ajla;ejwta.

ERM. Erwtw`dh;ta;megista kai;ta;kallista, thw te Ajhv
qeian/Ekai;to;Etyeudo~Ekai;to;Aj/Ekai;aufo;touto peri;wJ nun oJ
logo~ hJin ejstin, Ajoma,Edi ofi to;ofoma epei.

SW. Maiesqai ouh kalei~ ti...

ERM. "Egwge, toge zhtein.

SW. "Eoike toimun ek logou ojowati sugkekrothmenw/lev
gonto~ ofi tout ejstin ofi, ou|tugcanei zhthma ajhA to°, Ajoma.E
mallon de;aj aufo;gnoik~ ej w/legomen to;AjomastowE ejtauqa
gar safw~ legei touto einai ofi ou|masma ejstin. hJd Ajhqeia,E
kai;touto toi~ alloi~ epike "sugkekrothsqai": hJgar qeia tou`
ofito~ fora;epike proseirhsqai toutw/tw`rhmati, th/Ajhqeia/EwJ
qeia ou;a alh. to;adeA tyeudo~Etoujantion th/fora/pavin gar au\
loidoroumenon hkei to;ijscowenon kai;to;ajagkazowenon hJucav
zein, apeiastai de;toi~ kaqeudousi: to;yei`de;prosgenowenon
epikruptei thn boulhsin tou`ojowato~. to;de;Aj/Ekai;hAjousiaE
ofologei tw`ajhqe; to;ijwta apolabw: ipn gar shmaiwei, kai;to;
Ajuk ofEau,wf tine~ kai;ojomazousin aufoyAjuk ipw.E

ERM. Tauta mew moi dokei~, w`Swkrate~, ajdreiw pawu
diakrokrothkewai: eijdevivse efoito touto to;Aj/Ekai;to;AjowE
kai;to;Ajouh,Etiwa epei ojqothta tauta ta;ojowata<

SW. Atiaw aufw/apokrinaineqa.Elegei~...h`gar...

ERM. Pawu men ouh.

SW. 'En men toimun afti pou eporisameqa wste dokein ti;
legein apokrinomenoi.

ERM. To;poioun touto...

SW. Fawai, oJaj mh;gignwskwmen, barbarikowti tout einai.
eifh men ouh isw~ afi ti th`ajhqeia/kai;toiouton aufwn, eifh de;kah
upo;palaiothto~ ta;prwta twn ojomatwn ajieuveta einai: dia;gar
to;pantach/strefesqai ta;ojowata, oujlen qaumaston "ah" eijhJ
palaia;fwnh;pro; thn nuni;barbarikh~ mhden diafevei.

ERM. Kai;oujlew ge apo;tropou legei~.

SW. Legw gar ouh eikota. oujmento moi dokei`profasei~
ajwn devesqai, ajla; proqumhtewn tauta diaskeyasqai. ej-

– Jainkoaren inspirazioaren bukaera baitator jada. Hala ere, «beharra» (ananke) azaldu nahi dut oraindik, horien hurrengoa baita, eta «borondatezkoa» (hekousion). Beraz, «borondatezkoa» (hekousion), «amore ematen duena» (eikon) eta aurka egiten ez duena izango litzateke; aitzitik, «mugimenduari amore ematen diona» (eikon to ionti) izen horrekin, mugimendua borondatearen arabera gertatzen denean adieraziko litzateke; «beharrezkoa» (anankaion) eta aurka egiten duena, berriz, borondatearen aurka izanik, huts egite eta ezjakintasunari dagokiona izango litzateke, eta «meharguneetan barnako» (anke) ibilera baten antzekoa da, pasatzeko zailak, malkartsuak eta zuhaitzez itxiak izaten direnez, ibiltzea oztopatzen dutelako. Hortik izan zen deitua, seguraski, mehargunea pasatzearen antza daukalako. Baina kementa daukagun bitartean, ez dezagun makaltzen utzi; zu ere ez zaitez makaldu eta galde ezazu.

– Handienak eta ederrenak galdetuko dizkizut, bada, «egia» (aletheia), «gezurra» (pseudos), «izakia» (on) eta orain gure elkarriketaren muina dena hain zuzen ere, «izena» (onoma). Izen hori zergatik dauka?

– Zerbaiti deitzen al diozu «ikertzea» (maiesthai)?

– Bai, ikertzeari.

– Esaldi batetik kontraitutako izenaren antza dauka, bada, eta «izena» (onoma) hain zuzen ere ikertzen den «izaki» (on) hori dela dio. Baina oraindik hobeto ezagutuko zenuke «izendagaia» (onomaston) esaten diogun horretan. Hemen garbi esaten baitu hori «ikertzen den izakia» (on hu masma esti) dela. Eta «egia» (aletheia), hori ere besteak bezala kontraituta dagoela dirudi; esatera horrekin izakiaren jainkozko mugimenduari deitzen zaiola baitirudi, egiari, «jainkozko ibilera» (theia ale) balitz bezala. «Gezurra» (pseudos), berriz, mugimenduaren kontrakoa da. Berriro ere irainduta dator eutsita eta lasai egotera behartuta dagoena, eta «lo daudenen» (katheudon) antza dauka; baina ps gehitu izanak izenaren esanahia ezkutatzen du. «Izakia» (on) eta «esentzia» (usia) bat datoz «egiazkoarekin» (alethes), i bat hartuz gero; «dabilena» (ion) esan nahi baitu, eta «ez izakia»-k (uk on), bere aldetik, «ez dabilena» (uk ion), batzuek deitzen dioten bezala.

– Horiek, Sokrates, erabat gizonki zatitu dituzula iruditzen zait! Baina norbaitek galdetuko balizu «doana» (ion), «dabilena» (reon) eta «lotzen duena» (dun), izen horiek zer zuzentasun daukaten...

– «Zer erantzungo genioke?» diozu? Ala ez?

– Bai, noski.

– Arestian baliabide bat aurkitu dugu, bada, erantzutean zerbait esaten ari garela eman dezan.

qumhqwnen deyveit~ apivdi w~ a~ leghtai to; o~oma, ekeina
ajerhsetai ta; r~lwata, kai; auqi~ au~di w~ a~ ta; r~lwata lecqh/
ekeina peusetai, kai; touto mh; pausetai poiwn, ak ouk ajagkh
teleutwn~ta apepein ton apokrinomenon...

ERM. "Emoige dokei~

SW. Pote ouh apeipwn oJapagoreuwn dikaiw~ pauwito a~...
ak ouk epeidan ep~ ekeinoi~ genhtai toi~ ojomasin, a~w~sperei;
stoiceia tw~n a~llwn e~sti; kai; logwn kai; ojomatwn... tauta gar pou
ouk~eti dikaion fanhnai ej~ a~llwn ojomatwn sugkeimena, a~ ou~w~
e~fh/oi~on nundh; to; a~jaqon~Eefamen ej~ tou`agastou`kai; ej~ tou`
qoou`sugkeisqai, to; de; a~qoon~Ei~w~ fainen a~ ej~ e~ferwn, ekeina
de; ej~ a~llwn: a~ll~ ejaw potege labwnen o~ouk~eti ej~ tinwn e~ferwn
sugkeitai ojomatwn, dikaiw~ a~ fainen epi; stoiceiw~te h~lh einai
kai; ouk~eti touto h~la~ dein ej~ a~lla ojomata ajaferein.

ERM. "Emoige dokei~ oj~qw~ legein.

SW. «Ar ouh kai; nu~n a~g~ ejwta~ ta; ojomata stoiceia o~hta
tugcawei, kai; dei` au~tw~n a~llw~tini; tropw~h~lh th~n oj~qo~hta epis-
keyasqai h~ti~ e~stin...

ERM. Eij~kovge.

SW. Eijko~; dh~ta, w~\Ermogene~: panta gou~n fainetai ta;
e~lprosqen ej~ tauta ajel hluqenai. eijde; touto ou~w~ e~fei, w~ moi
dokei`e~fein, deu~ro au`sunepiskeyai met~ ej~rou mh~ti paralhrhsw
legwn oi~an dei` th~n tw~n prwtwn ojomatwn oj~qo~hta einai.

ERM. Lege nowon, w~J o~son ge dunawew~ par~ ej~nive~stin
sunepiskeyomai.

SW. "Oti men toimun mia~ gevti~ h~oj~qo~th~ panto~; oj~mato~
kai; prwtou kai; u~statou, kai; ou~len diaferei tw~o~homa einai ou~len
au~tw~n, oi~nai kai; soi; sundokei~

ERM. Panu ge.

SW. Alla; mh~n w~ ge nunadh~diel hluqamen tw~n ojomatwn h~J
oj~qo~th~ toiauth ti~ e~bou~eto einai, oi~a dhlou~n oi~on e~kastow~ e~sti
tw~n o~htwn.

ERM. Pw~ gar ou~.

SW. Touto men a~fa ou~len h~tton kai; ta; prwta dei`e~fein kai;
ta; u~stera, eiper ojomata e~stai.

– Zein da hori?

– Ezagutzen ez duguna atzerritarra dela esatea. Beraz, agian horietako bat ere horrelakoa litzateke, edo antzintasunagatik hasierako izenak aurkitu ezinak ere izan daitezke; izan ere, ez da batere harritzekoa, izenak modu guztietan bihurritzearen ondorioz, gure antzinako hizkuntza oraingoaren aldean ez bada atzerri hizkuntzatik ezertan bereizten.

– Ez duzu tokiz kanpoko ezer esaten.

– Arrazoizkoak esaten ditut eta. Baina ez dut uste auziak aitzakiak onartzen dituenik³¹. Arazo horiek aztertzen saiatu behar dugu. Hausnar dezagun, bada: norbaitek behin eta berriro izena osatzen duten esaera haietaz galdetuko balu, eta, atzera berriro, esaerak osatzen dituzten elementu haien berri eskatuko balu, eta hori etengabe egingo balu, erantzutzen dionak ez al luke azkenean akituta derrigor amore emango?

– Nik hala uste dut.

– Orduan, amore ematen duena, noiz geldituko da arrazoiz amore emanda? Akaso ez beste esaeren eta izenen elementuak bezalakoak diren izen haietara heltzen denean? Ez baita jada bidezkoa horrelakoak diren horiek beste izenek osatuta bezala agertzea. Oraintxe «ona» (agathon) «miresgarria» (agaston) eta «thoon» (azkarra) izenetatik osatuta dagoela genioen bezala; eta «thoon» (azkarra) ere agian beste izen batzuetatik osatuta dagoela esan genezake; eta haiek, berriz, beste batzuetatik. Baina noizbait jada beste izen batzuetatik osatuta ez dagoena harrapatuko bage-nu, arrazoiz esango genuke jada elementu batera heldu garela eta ez dugula beste izenekin erlazionatu behar.

– Zuzen esaten ari zarela uste dut nik.

– Orduan, orain galdetzen dituzun izenak elementuak al dira, hain zuzen ere, eta beren zuzentasuna zein den orain beste era batera aztertu behar al da?

– Baliteke.

– Litekeena da, bai, Hermogenes; aurreko guztiek, behintzat, horietatik datozela dirudite. Eta hori horrela baldin bada, niri iruditzen zaidan bezala, ea, bada, azter ezazu nirekin batera, oinarritzko izenen zuzentasunak nolakoa izan behar duen diodanean, txorakeriarik esan ez dezadan.

– Esan besterik ez duzu, nik zurekin batera aztertuko dut eta ahal dudan neurrian.

– Beraz, uste dut nirekin ados zaudela izen orok, lehenengotik azkenekora, zuzentasun mota bat bakarra daukala eta hauetako bat bera ere ez dela izena izatean ezertan bereizten.

ERM. Pawu ge.

SW. Alla;ta;men uštera, wJēpīke, dia;twñ proterwn oiāte
hñ touto aþergazesqai.

ERM. Faiwetai.

SW. Eien: ta;de;dh;prwta, oiþ ouþw efera upōkeitai, tiwi
tropw/kata;to;dunaton ofi malista fanera;hññ poihsēi ta;ōfta,
eiper melei oñomata einai...apokrinai de;moi tode: eijfwnhñ nh;
eifomen mhde;glwttan, eboulomeqa de;dhlouñ ajlhloi~ ta;prag-
mata, ak ouk aþ, wšper nuñ oi.bjeoi;veþeceirouñen aþ shmaiwein
tai~ cersi;kai;kefalh/kai;tw%a|lw/swmati...

ERM. Pw~ gar aþ a|lw~, wSwkrate~..

SW. Eij mew g oimai to; aþw kai; to; koufon eboulomeqa
dhlouñ, hñomen aþ pro; ton oujanon thñ ceira, mimoumeno auþñ
thñ fusin tou pragmato~: eijde;ta;katw kai;ta;barex, pro; thñ ghñ.
kai;eijippon qeonta hfti a|lo twñ zwñ eboulomeqa dhlouñ, oisqa
ofi wJ oñiotat aþ ta; hñtera auþwñ swmata kai; schmata
epoiouñen ekeinoi~.

ERM. Anagkh moi dokei wJ legei~ eþein.

SW. Ouþw gar aþ oimai dhlwmavtou ašwato~^o egigneto,
mihšamewou, wJēpīke, tou šwato~ ekeino oþeboulweto dhlwšai.

ERM. Naiv

SW. Epeidh;de;fwnh/te kai;glwth/kai;stomati boulomeqa
dhlouñ, ak oujtote elastou dhlwma hññ eštai to;apo;toutwn gig-
nomenon, ofan mihma genhtai dia;toutwn peri;ofiouñ...

ERM. Anagkh moi dokei~

SW. "Onom aþ eštin, wJēpīke, mihma fwnh/ekewou oþ
mimētai, kai;oñomazei oñimoumeno~ th/fwnh/o}aþ mimhtai

ERM. Dokei moi.

SW. Ma;Div a|l ouk ejwivpw dokei~kalw~ legesqai, w\
ešaire.

ERM. Ti dñx.

SW. Tou; ta;probata mimoumewou~ toutou~ kai;tou; ajek-
truoma~ kai;ta;a|la zwā ajagkazoiwēq aþ oñologeìn oñomazein
tauta aþer mimountai.

- Erabat, bai.
- Baina oraintxe pasatu ditugun izenen zuzentasunak izakietako bakoitza nolakoa zen erakusteko modukoa izateko joera zeukan.
- Nola ez, bada?
- Orduan, ezaugarri hori bai jatorrizko izenek eta baita ondorengoek ere neurri berdinean eduki behar dute, izenak baldin badira behintzat.
- Bai, noski.
- Baina ondorengoek aurrekoen bidez egin zezaketen hori, antza denez.
- Argi dago.
- Ederki; baina jatorrizkoek, beren oinarrian jada beste izenik ez dagoenez, zein modutan erakutsiko dizkigute izakiak ahalik eta argien, benetan izenak izango badira? Erantzun iezadazu honako hau: ez ahotsik ez mingainik edukiko ez bagenu, baina gauzak elkarri adierazi nahiko bagenizkio, ez al ginateke eskuez, buruaz eta gainerako gorputzaz adierazten saiatuko, orain gor-mutuak bezala?
- Nola, bada, bestela, Sokrates?
- Nire ustez, goikoa eta arina adierazi nahiko bagenu, eskua zerurantz altxatuko genuke, gauzaren izaera bera imitatuz; behekoa eta astuina adierazi nahiko bagenu, berriz, lurrerantz. Eta zaldia korrika edo bizidunetako beste bat adierazi nahiko bagenu, badakizu geure gorputzak eta jarrerak haien ahalik eta antzekoen bihurtuko genituzkeela.
- Nahitaezkoa deritzot diozun bezala izateari.
- Nire ustez, horrela sortu zen adierazpide bat gorputzetik, gorputzak adierazi nahi zuena imitatzen zuenean, antza denez.
- Bai.
- Eta ahotsez, mingainez eta ahoz zerbait adierazi nahi dugunean, orduan hauetatik sortzen zaiguna ez al da gauza bakoitzaren adierazpena izango, horien bidez edozer gauzaren imitazioa sortzen denean?
- Nahitaezkoa deritzot.
- Orduan, dirudienez, izena imitatzen duen haren ahotsezko imitazioa da, eta imitatzen duenak ahotsez izendatzen du imitatzen duena.
- Hala uste dut nik.
- Nik ez dut uste, ordea, ala Zeus, oraindik ongi esaten ari garenik, adiskide.
- Zergatik, bada?

ERM. Alhqh`legei~.

SW. Kalw~ ouh e`ein dokei`soi...

ERM. Ouk e`moige. a]la;tiva], w`Swkrate~, mihsi~ eih to;
o]oma...

SW. Prwton mew, w] ejoi;dokei,`ouk e]an kaqaper th/mou-
sikh/minoumeqa ta;pragmata oufw minwmeqa, kaitoi fwnh/ge kai;
tote minoumeqa: epeita ouk e]an a]per h]mousikh; mimeitai kai;
h]ei~ minwmeqa, ou[moi dokoumen o]jomasein. legw de'toi touto:
e]sti toi~ pragmasi fwnh;kai;schma e]kastw/kai;crwma ge polloi~...

ERM. Panu ge.

SW. "Eoike toimun ouk e]anti~ tauta mihntai, ou]le;peri;tauv
ta~ ta; mihsei~ h]tevn h]bjomastikh;einhai. au]tai men gav e]isin
h]hen mousikh]h]le;grafikh]h]gav...

ERM. Naiv

SW. Tivde;dh;tou...oujkai;ou]sia dokei`soi einai e]kastw/
w]per kai;crwma kai;a]mundh;e] egomen...prwton au]w/tw/crwmati
kai;th/fwnh/ouk e]stin ou]sia ti~ e]laterw/au]wn kai;toi~ a]lloi~
pa]sin o]sa h]iwtai tauth~ th~ prosrh]sew~, tou`einhai...

ERM. "Emoige dokei`

SW. Tivouh...ei[ti~ au]to;touto mimei]sqai du]wito e]kastou,
thn ou]sian, grammasi te kai;sullabai~, ak ouk a] dhloi`e]kaston
o]e]stin...h]ou].

ERM. Panu men ouh.

SW. Kai;tiva] fail~ ton touto dunamenon, w]per touz pro-
terou~ ton men mousikon e]hsqa, ton de]tina^o grafikon. touton de;
tiwa...

ERM. Touto e]moige dokei,`w`Swkrate~, o]per palai
zhtoumen, ou]to~ a] einai o]bjomastikov.

SW. Eija]a touto a]hqev, h]lh e]piken e]piskepteon peri;
e]keinwn tw]n o]jomatwn w] su;h]fou, peri;tridh~ete kai;tou`ti]p]rai
kai;Ascesew~,/Eij]toi~ grammasi kai;tai~ sullabai~ tou`o]nto~ e]pi-
lanbawetai au]wn w]ste a]pomimei]sqai thn ou]sian, e]te kai;ou].

ERM. Panu men ouh.

SW. Fere dh;i]d]men poteron a]a tauta mwa e]sti;tw]n
prwtwn o]jomatwn h]kai;a]lla pollav

– Ardiak, oilarrak eta gainerako animaliak imitatzen dituzten horiek imitatzen dituzten horiexek izendatzen dituztela onartzera behartuta egongo ginateke.

– Egia diozu.

– Eta hori zuzen dagoela uste al duzu, bada?

– Nik ez behintzat. Baina zer imitazio mota izango litzateke izena, Sokrates?

– Aurrenik, nik uste dudanez, ez litzateke izango gauzak musikaren bidez imitatzen ditugun bezala imitatzea, nahiz eta orduan ere ahotsarekin imitatzen ditugun; bigarrenez, ez dut uste musikak imitatzen dituztenak guk ere imitatzen baldin baditugu, izendatzen ari garenik. Honako hau esan nahi dut: gauza bakoitzak soinua eta forma al dauka, eta gehienek kolorea?

– Noski.

– Orduan, batek ezaugarri horiek imitatzen baldin baditu, izendatzeko artea ez da imitazio horiei buruzkoa izango. Horiek bata musika eta bestea pintura baitira; ala ez?

– Bai.

– Eta zer deritzozu honako honi? Ez al duzu uste gauza bakoitzak esentzia bat daukala, kolorea eta oraintxe esaten genituenak dauzkan bezalaxe? Eta ezer baino lehen, koloreak berak eta soinuak, ez al daukate esentziaren bat, horietako bakoitzak eta izatearen deitura hori merezi izan duten gainerako guztiek bezala?

– Hala uste dut nik.

– Zer, bada? Batek letren eta silaben bidez gauza bakoitzaren horixe bera, esentzia, imitatu ahal izango balu, ez al luke gauza bakoitza dena erakutsiko? Ala ez?

– Guztiz, bai.

– Eta zer deituko zenioke hori ahal duenari? Aurrekoei batari musikaria eta besteari pintorea deitzen zenien bezala. Horri zer?

– Nire ustez hori da, Sokrates, aspaldi bila ari garena: hori dela izendatzailea.

– Orduan, hori egia baldin bada, badirudi jada zuk galdetzen zenituen izen haien inguruan aztertu behar dela, «korrontea» (roe), «joatea» (ienai) eta «eragozpena» (skhesis) izenen inguruan, alegia, letra eta silaben bidez hauen izaera harrapatzen ote duen ala ez esentzia imitatzeraino.

– Noski.

– Ea, bada, ikus dezagun, orduan, horiek ote diren jatorrizko izenetako bakarrak edo beste asko ere ba ote dauden.

ERM. Oimai egwge kai; a]la.

SW. Eiko; gav. a]la; tiv a] ei] o]tropo~ th~ diairesew~
o]fen a]cetai mimeisqai o]himoumeno~...aka ouk epei]per sullabai~
te kai; grammasin h]himhsi~ tugcawei ou]sa th~ ou]sia~, o]qotatow
e]sti dielesqai ta; stoiceia prwton, w]per oi]epiceirou]nte~ toi~
r]lqmoi~ tw]n stoiceiw]n prwton ta; dunamei~ dieil]onto, e]peita tw]n
sullabw]n, kai; ou]tw~ h]lh e]fcontai epi; tou; r]lqmu; skeyomenoi,
proteron d' ou].

ERM. Naiv

SW. «Ar ou]n kai; h]ta~ ou]tw dei] prwton men ta; fwnh]nta die
lesqai, e]peita tw]n e]fwrwn kata; ei]lh tavte afwna kai;
afqogga<ou]fws; gav pou legousin oi]kleinoi; peri; toutw]n< kai; ta;
au]fwnh]nta men ou] ou]n]ento ge afqogga...kai; au]tw]n tw]n fwn-
h]ntw]n o]sa diafora ei]lh e]fei a]l]h]wn...kai; e]peidan tauta dielwv
meqa ^ata; o]fta^o eu]panta au]oi] dei] o]jowata epiqeinai, eije]stin eij
a]ja]fere]tai panta w]per ta; stoiceia, e]x w] e]stin i]le]n au]tate
kai; eije] au]oi] e]stin ei]lh kata; ton au]ton tropo]n w]per e]j toi~
stoiceioi~; tauta panta kalw~ diaq easame]nou~ epistasqai epi-
ferein e]kaston kata; th]n o]moio]hta, e]ante e] ed; de]v/epiferein,
e]ante sugkerannunta polla; ^aedi; w]per oi]zwgrafoi boulomenoi
afomoiou]n e]j]ote men o]stre]on monon e]ph]wegkan, e]j]ote de; o]fiou]n
a]l]o tw]n farmakw]n, e]sti de; o]te polla; sugkerasante~, o]on o]an
ajdreikelon skeuazwsin h]a]l]o ti tw]n toioutw]n<w] a] oimai dokh/
e]kasth h]e]ikw]n deisqai e]kastou farmakou<ou]tw dh; kai; h]te~ ta;
stoiceia epi; ta; pragmata epoisomen, kai; e] e]pi; e]f, ou] a] dokh/
dein, kai; sun]polla, poiou]nte~ o] dh; sullaba; kalousin, kai;
sullaba; au]suntiqente~, e]x w] tate o]jowata kai; ta; r]lmata sun-
tiqentai; kai; palin e]k tw]n o]jomatw]n kai; r]lmatw]n meqa h]lh ti kai;
kalon kai; o]lon susthsomen, w]per e]kei to; zw]n th/]grafikh/ e]j-
tauqa ton logon th/]ojomastikh/]r]l]torikh/]h]h]ti~ e]stin h]te]vnh.
mallon de; ou]c h]te~; a]la; legw]n e]x]h]ne]qhn. sune]qesan men gar
ou]tw~ h]per sugkeitai oi]palaioiv h]ta~ de; dei; e]i]per teknikw~
episthsomeqa skopeisqai au]ta; panta, ou]tw dielomenou~, e]fe
kata; tropo]n tate prw]ta o]jowata keitai kai; ta; u]stera e]fe mh
ou]tw qeasqai: a]l]w~ de; suneiv]ein mh; faul on h]kai; ou]k aq odow,
w]file Êrmogene~.

– Beste batzuk ere badirela uste dut nik.

– Logikoa da eta. Baina zein izango litzateke modua, imitatzen duena nondik hasten den imitatzen bereizteko? Esentziaren imitazioa justu silaba eta letren bidez izaten denez, ez al da zuzenena lehenik elementuak bereiztea –erritmoei ekiten dietenak aurrenik elementuen balioak bereizten dituzten bezala, ondoren silabenak, eta horrela ekiten diote jada erritmoak aztertzeari, eta ez lehenago–?

– Bai.

– Ondorioz, guk ere ez al ditugu horrela lehenik soinudunak bereizi behar, eta ondoren moten arabera gainerakoetatik soinu eta hots-gabeak, alde batetik, –horietan adituek horrelaxe hitz egiten baitute– eta, bestetik, soinu gabeak bai, baina hots gabeak ez direnak? Eta soinudunen artean zenbat mota dauden elkarren desberdinak? Eta horiek bereizi ditugunean, izenak jarri behar zaizkien izaki guztiak ondo bereizi behar dira, eta ea elementuak bezalako beste elementu batzuetatik datozen guztiak ikusi behar da, horietatik ikus daitezkeen eran, eta ea beraietan ere elementuetan bezala era berean motak ote dauden. Horiek guztiak ondo aztertu eta gero, bakoitza antzekotasunaren arabera aplikatzen jakin behar da, bai bati bat bakarrik aplikatu behar bazaio, baita bati elkarrekin nahasitako asko aplikatu behar bazaizkio ere; pintoreek bezala, antzekotasuna lortu nahi dutenean, batzuetan purpura kolorea bakarrik aplikatzen dute, eta beste batzuetan beste edozein kolore, baina zenbaitzuetan asko nahasten dituzte, giza irudia edo horrelako beste zerbait prestatzen dutenean bezala –irudi bakoitzak behar duen kolore bakoitzaren arabera, nik uste–, guk ere horrela aplikatuko dizkiegu elementuak gauzei, bai banaka aplikatuz (behar duela dirudiena), baita asko ere, silabak deitzen dietenak eginez, eta gero silabak elkartuz; hauetatik izenak eta aditzak osatuko dira. Eta atzera izen eta aditzetatik jada zerbait handi, eder eta osoa osatuko dugu, han bizidun bat pinturarene bidez bezala, hemen hitzaldia osatuko dugu izendatzeko artearen, erretorikaren edo dena delako artearen bidez. Hobeto esanda, guk ez –hizketak eraman na–, jada antzinakoek osatu baitzuten orain osatuta dagoen bezala. Guk, horiek guztiak artearen arabera aztertzen jakingo badugu, modu horretan bereizi ondoren, jatorrizko izenak eta ondorengoak behar den eran osatuta dauden ala ez ikusi behar dugu. Beste prozedura bat jarraitzea okerra litzateke eta metodoaren aurkakoa, Hermogenes maitea.

ERM. "Isw~ nh;Div, w\Swkrate~.

SW. Ti vouh..su;pisteuwi~ sautw\oi\pvt a\l eihai tauta oufw
diel esqai...ejw;men gar oul

ERM. Pollou`afa dew efwge.

SW. Easomen ouh, h\boulei oufw~ ofw~ a\l dunwmeqa, kai;
a\l smikrow ti aufw\w oi\pvt w\hen katidei\w, epiceirw\men, proei
ponte~, w\sp\er oi\igon proteron toi~ qeoi~, ofi oujlen ei\lote~ th~
a\l hqei\w ta;tw\w a\l qrw\pwn dogmata peri;aufw\w ei\kaxomen, oufw
de;kai;nun au\ei\ponte~ "h\m\i\w" autoi~ i\wmen, ofi ei\jmew ti crh\w
"e\lei" auja;diel esqai eife a\l lon oustinou\w eife h\fa~, oufw~ e\lei
auja;diairei\sqai, nun de;to;legomenon kata;dunamin dehsei h\fa~
peri;aufw\w pragmateusqai...dokei tauta, h\pw~ legei~...

ERM. Panu men ouh sfodra e\foige dokei`

SW. Geloia men oi\hai fanei\sqai, w\Êrmogene~, grammasi
kai;sullabai~ ta;pragmata meminhmewa katachla gignomena:
oufw~ de;a\l agkh. oujgar e\comen toutou beltion ei\ ofi epa-ne
negkwnen peri;a\l hqei\w tw\w prwtwn ojomatwn, ei\jmh;afa abou~
lei, w\sp\er oi\tragw\doipoi;e\peida\w ti ajorw\sin epi;ta;mhcana;
katafeugousi qeou; aifonte~, kai;h\lei~ oufw~ ei\ponte~ apa-
llagw\men, ofi ta;prwta ojomata oi\Jqei;e\hesan kai;dia;tauta
ojqw~ e\fei. aka kai;h\m\i\w kratisto~ oufo~ tw\w logw\w...h\le\kei\w~,
ofi para;barbarw\w tinw\w auja;pareilh\famen, ei\si;de;h\w\w aj-
caioteroi barbaroi...h\ofi upo;palaiothto~ ajlumatw\w auja;epis-
keyasqai, w\sp\er kai;ta;barbarikawaujai gar a\l paasai ejdusei-
eien kai;ma\la komyai;tw\mh;ejjelonti logon didomai peri;tw\w
prwtwn ojomatwn w\l ojqw~ keitai. kaitoi ofw/ti~ tropw/tw\w
prwtwn ojomatwn th\w oj\qothta mh;oiden, ajlumatw\w pou tw\w ge u\st-
erw\w ei\lewai, a\lej e\keinw\w a\l agkh dhlousqai w\l ti~ peri mhden
oiden: a\l la;dhlon ofi ton faskonta peri;aufw\w tecnikon eihai
peri;tw\w prwtwn ojomatwn malistate kai;kaqarwtata dei`e\fein
ajpodeixai, h\leu\ei\lewai ofi tawge u\stera h\lh fluarhsei. h\soi;
a\l lw~ dokei~..

ERM. Oujl ofw\wstiou\w, w\Swkrate~, a\l lw~.

SW. 'A men toimun ejw;h\sqhmai peri;tw\w prwtwn ojomatwn
panu moi dokei`u\lristika;eihai kai;geloia. toutw\w ouh soi
metadwsw, a\l boulh/ su; d a\l ti e\ch/ beltionw pogen labein,
peira\sqai kai;ejnoi;metadidomai.

– Zeusarren, agian bai, Sokrates.

– Zer, bada? Horiek horrela bereizteko gai zarela uste osoa al duzu zuk? Nik ez dut, bada.

– Orduan nik are gutxiago.

– Utz dezagun, bada, edo ahal dugun neurrian saiatzea nahi al duzu, horietako apur bat bakarrik ikusteko gai izaten bagara ere? Lehen-txeago jainkoei ohartarazi diegun bezala beraiei buruzko gizakien iritziak, egiaren ezer jakin gabe, aieruz azaltzen genituela, orain ere horrela egin dezagun aurrera, geure buruari esanez, horiek beste norbaitek edo geuk bereizi beharko bagenitu, horrela bereizi beharko liratekeela. Eta orain, esaten den bezala, ahal dugun neurrian jardun beharko dugu horien inguruan. Hala deritzozu, edo nola diozu?

– Guztiz ondo deritzot, bada, nik ere.

– Nik uste barregarria emango duela, Hermogenes, gauzak nabarmen gertatzea letra eta silaben bidez imitatuz. Ez baitauegu beste ezer hoberik erlazionatzeko jatorrizko izenen egiari dagokionez, ez baduzu nahi, tragikoez, irtenbiderik ez dutenean, jainkoak aparatuetara igoaraziz jotzen duten bezala³², gu ere horrela hitz eginda libratzea, alegia, jainkoek ezarri zituztela jatorrizko izenak eta horregatik daudela zuzen. Akaso hori al da argudio indartsuena guretzat ere? Edo beste hura, atzerritar batzuegandik jaso ditugula horiek, eta atzerritarrek gu baino antzinagokoak direla? Edo antzintasunagatik aztertu ezinak direla, atzerrikoak bezala? Horiek guztiak ihesbideak lirateke, eta oso fin asmatuak gainera, jatorrizko izenak nola dauden zuzen jarrita arrazoiak eman nahi ez duenarentzat. Baina, edozein modutan, batek jatorrizko izenen zuzentasuna ez badaki, ezingo du ondorengo izenena ere jakin, batek ezer ez dakien haietatik azaldu behar baitira hauek. Ondorioz, nabarmena da, hauei buruz aditua dela dioenak jatorrizko izenei buruz ere ahalik eta azalpen argienak emateko gai izan behar duela, edo bestela ondo jakin ondorengo izenei buruz ere txorakeriak esaten dituela. Edo zuri bestela iruditzen al zaizu?

– Inola ere ez, Sokrates.

– Jatorrizko izenen inguruan nik hauteman ditudanak erabat harroputz eta barregarriak iruditzen zaizkit, bada. Zu horien partaide egingo zaitut, halere, nahi baduzu. Baina zuk nonbaitetik ezer hoberik harrapatu ahal baduzu, saia zaitetz ni ere horren partaide egiten.

ERM. Poihs^w tauta. a|la;qarrwⁿ lege.

SW. Prwton men toim^{un} to;rw^efnige fair^{etai} w\$per ofga-
non einai pash~ th~ kinhs^{ew}~, h^h ouj^l eipomen di ofi efei touto
toufoma: a|la;gar dhlon ofi efi~ bouletai einai: oujgar hta
ejrw^{me}qa a|la;ei'to;palaion. hJle;aj'ch;apo;tou AkiwinE-xenikon
de;toufoma<touto d e\$tin i\$rai. eijoun ti~ to;palaion aufh~ eufoi
ofoma eij thn h^hetevan fwnhn sumbainon, Aesi~E a^h oj^qw~
kal oito: nuⁿ de;apote tou xenikou tou kiwin kai;apo;th~ tou hta
metabolh~ kai;th~ tou nu'ejqesew~ Aki^hsi~Ekeklhtai, e^hlei de;
Akie^hhsinAkal eisqai ^ah^hleisin^o. hJle;stasi~ apofasi~ tou i\$rai
bouletai einai, dia;de;ton kallwpismon Astasi~Ewj^omas^{tai}. to;de;
oun rw^l to;stoiceion, w\$per leg^w, kal on efloxen ofganon einai th~
kinhs^{ew}~ tw'ta;oj^omata tiqem^{ew}/pro; to;afomoioun th/fora/
pollacou'goun crhtai aufw/eij aufh^w. prwton men ej^l aufw/tw/
ArdinE kai;ArdhE dia;toutou tou grammato~ thn foran mimeitai,
eita ej^l tw/AtrownE eita ej^l tw/Atreuein, Aefi de;ej^l toi~ toioisde
r^hmasin oion Akrouin, EAgrauin, EAejeikein, EAgruptein, EAker-
matizein, EArimbein, Epanta tauta to;polu;apeikazei dia;tou rw^l.
ewJraAgar oim^{ai} thn glwttan ej^l toutw/hkista memousan, malista
de;seiomen^hn: dio;fair^{etai}moi toutw/pro; tauta katakecrhsqai.
tw/de;au'iyta pro; ta;lepta;panta, a|dh;malista dia;pantwn i^hi
a^h. dia;tauta to;AipraiEkai;to;AiesqaiEdia;tou iyta apomimeitai,
w\$per ge dia;tou fei kai;tou yei kai;tou sigma kai;tou zhta, ofi
pneumatw^h ta;grammata, panta ta;toiauta memimhtai aufoi~ ojo-
maxwn, oion to;AyucronEkai;to;AzeonEkai;to;AseisqaiEkai;oJw-
seism^w. kai;ofan pou to;fuswde~ mimhtai, pantacou'ejtauqa wJ
to;polu;ta;toiauta grammata epiferein fair^{etai} oJta;oj^omata
tiqemen^o~. th~ d au'tou`delta sumpiesew~ kai;tou tau'kai;ape-
reisew~ th~ glwth~ thn duwamin crhsimon fair^{etai} hghsasqai
pro; thn mimhsin tou AlesmouEkai;th~ Astasew~.Aofⁱ de;oJ isqav
nei malista ej^l tw/abda hJlwtt^a katidw^w, afomoiwn wj^omas^e tav-
te Aei^aE kai;aufo; to;Aoj isqaweinE kai; to;AiparonE kai; to;
Akol^lwde~E kai;talla panta ta;toiauta. h/de;oJ isqanoush~ th~
glwth~ ajtilambanetai hJtou gamma duwami~, to;AgliscronEape-
nimhsato kai;AglukuEkai;Agl oiwde~.Atou d au'nu to;eisw ajsqov
meno~ th~ fwnh~, to;AepdonEkai;ta;Aejto;Ewj^omasen, wJ afomoiwn
toi~ grammasi ta;efga. to;d au'a|fa tw/AegalwEapedwke, kai;tw/

– Hori egingo dut. Baina hitz egin ezazu konfiantza osoz.

– Hasteko, beraz, r «mugimendu» (kinêsis) ororen tresna bezala dela iruditzen zait niri, eta honek izen hori zergatik daukan ez dugu esan. Baina nabarmena da «joatea» (hesis) esan nahi duela; antzina ez baikenuen ê erabiltzen, e baizik. Hasiera «kiein» izenetik da – beste dialekto bateko izena – eta horrek «joatea» esan nahi du. Ondorioz, batek horren antzina-ko izena gure hizkerara egokituta aurkituko balu, «hesis» deituko litzateke zuzen; orain, berriz, «kiein» atzerri izenetik, e ê bihurtzetik eta n sartzetik «kinesis» deitzen da, baina «kieinesis» deitu behar zen [edo «eisis»]. «Geldialdiak» (stasis) joatearen ukapena esan nahi du, baina apainketagatik «stasis» deitzen da. Beraz, r elementua, diodan bezala, mugimenduaren tresna ederra dela iruditu zitzaion izenen jartzaileari mugimenduaren itxura emateko, toki askotan erabiltzen baitu horretarako: lehenik «korritu» (rein) eta «korrontea» (roe) izenetan bertan letra horren bidez imitatzen du mugimendua; ondoren «dardara» (tromos) izenean, gero «korrika egin» (trekhein) aditzean eta baita «jo» (kruein), «hautsi» (thrauein), «urratu» (ereikein), «birrindu» (thryptein), «xehatu» (kermatitzo) eta «birarazi» (rymbein) bezalako aditzetan, horiek guztiak orokorrean r letraren bidez irudikatzen ditu. Nire ustez, ikusten zuelako soinu horretan gelditzen dela gutxien mingaina, eta astindu, berriz, gehien; horregatik iruditzen zait horretarako erabili zuela soinu hori. Eta i, bere aldetik, arin diren guztietarako, gauza guztietan barna gehien joan daitezkeenak. Horregatik «joatea» (ienai) eta «oldartzea» (iesthai) i-ren bidez irudikatzen ditu; ph, ps, s eta tzen bidez, letra hasperenduak direnez, horrelako gauza guztiak imitatu dituen bezala, eta hauen bidez izendatzen ditu «hotza» (psykhron), «irakiten duena» (tzeon) eta «astintzea» (seiein) eta «astindua» (seismos) oro har. Eta haizetsua imitatzen duenean, hor orokorrean badirudi izenak jartzen dituenak guztietan horrelako letrak aplikatzen dituela. Beste aldetik, badirudi d eta t-ren mingaina hertsatu eta gainean jartzeko ahalmena «lotura» (desmos) eta «egonaldia» (stasis) imitatzeko erabilgarritzat jo duela. Eta mingaina geihenbat l-n irristatzen dela ikusita, horren itxura emanez izendatu zituen «leunak» (leion), «irristatze» bera (olisthanein), «koipe-tsua» (liparon), «likatsua» (kollodes) eta horrelako beste guztiak. Eta g-ren ahalmenak irristatzen den mingainari eusten dionez, hortik irudikatu zuen «lirdingatsua» (gliskhron), «gozoa» (glykyn) eta «itsaskorra» (gloiodes). Beste aldetik, n-ren soinuaren barnetasuna atzemanda «barnean» (endon) eta «barnekoak» (ta entos) izendatu zituen, errealitateak letren bidez imi-

AmhkeiÆto;hta, ofi megala ta;grammata. eij de;to;AgoggulonÆtou`
ou deomeno~ shmeiou, touto pleiston aufw~eij to;ofoma ejekera-
sen. kai;talla oufw fainetai prosbibazein kai;kata;grammata
kai;kata;sullaba; elastw/twn ofitwn shmeion te kai;ofoma poiwn
o.homoqeth~, ej de;toutwn ta;loipa;hllh aufoi~ toutoi~ suntiqewai
apominoumeno~. aufh moi fainetai, w`Ermogene~, boulesqai einai
h.lwn ojomatwn ojgoth~, eijmhvi al lo Kratulo~ ofe legei.

ERM. Kai;nhw, w`Swkrate~, pollagewoi pollaki~ pragma-
ta parevei Kratulo~, w`per kat ajca; eI egon, faskwn men einai
ojgothta ojomatwn, hfi~ d ejstin oulen safe; legwn, w`ste me nh;
duwasqai eijlewai poteron ellwn h.lakwn oufw~ ajfaw~ elastote
peri;aufwn legei. nun ouh moi, w`Kratule, ejantion Swkratou~
eipe; poteron ajeskei soi h/legei Swkrath~ peri;ojomatwn, h/
epei~ ph/al h/kallion legein...kai;eijepei~, lege, ifa hfoi maqh/
para;Swkratou~ hldidaxh~ hlla~ ajfotevou~.

KR. Tidxw`Ermogene~...dokei soi radion einai oufw tacu;
maein te kai;didaxai ofioun pragma, nh;ofi tosouton, o)dh;dokei`
ej toi~ ^amegistoi~ ^o megiston einai...

ERM. Ma;Div, ouk ejnige. ajla;to;tou`Hsioudou kalw~ moi
fainetai ekein, to; eij kaivti~ smikron epi; smikrw/kataqei~,
proufgou einai. eijoun kai;smikrow ti oiovt ei pleon poihsai, nh;
apokanne ajl eu)ergetei kai;Swkrath ton de;dikaio~ d ei\kai;
ejnev

SW. Kai;men dh;ejwge kai;aufov, w`Kratule, oulen aj is-
curisainhn w) eifhka, h/devmoi efaineto meq E`rmogenu~ epes
keyamhn, w`ste toutou ge efeka qarrwn lege, eifti epei~ beltion,
w) ejnou`ejdexomenou. eijmentoi epei~ ti su;kallion toutwn lev
gein, ouk aj qaumazomi: dokei~ gav moi aufov te ejsefqai ta;
toiauta kai;par allwn memaqhkewai. ejn ouh legh~ ti kallion,
efla tw) maqhtwn peri;ojgothto~ ojomatwn kai;ejne;grafou.

KR. Alla;men dhyw`Swkrate~, w`per su;legei~, memelhkew
tevmoi peri;aufwn kai;isw~ aj se poihsainhn maqthw. foboumai
mentoi nh;toutou pa) toujantion h/ofi moipw~ epercetai legein
pro; se;to;tou` Acillew~, o)keino~ ej Litai~ pro; ton Aianta lev
gei. fhsi;de;Aian Diogene; Telanwnie, koirane law) panta tivmoi
kata;qumon ejisw muqhsasqai. kai;ejmoi;suw`Swkrate~, epieikw~

tatuz. A, berriz, «handiari» (megalon) esleitu zion, eta ê «luzerari» (mêkos), handiak direlako letra hauek. «Biribilerako» (gongylon) o-ren zeinua behar zuenez, letra hori nahasi zion gehienbat izenerako. Eta badi-rudi legegileak gainerakoak ere letra eta silaben arabera osatu zituela, izaki bakoitzarentzat zeinua eta izena eratuz, eta horietatik gainerakoak jada horien bidez osatu zituen imitatuz. Hau iruditzen zait dela izenen zuzentasuna, Hermogenes, Kratilo honek beste ezer ez badu esaten behintzat.

Hermogenes: Eta benetan, Sokrates, arazo asko eragiten dizkit maiz Kratiloc, hasieran nioen bezala, izenen zuzentasuna badela esanez, baina zein den batere garbi esan gabe. Horrela, nik ezin dut jakin nahita edo nahi gabe hitz egiten duen horren ilun gai horietaz hitz egiten duen bakoitzean. Orain, beraz, esaidazu, Kratilo, Sokratesen aurrean, ea ase-betetzen zaituen Sokratesek izenei buruz nola hitz egiten duen, edo beste nolabait ezer hoberik esan ahal dezakezun? Eta ahal baduzu, esan, Sokra-tesengandik ikas dezazun, edo gu bioi irakats diezaguzun.

Kratilo: Zer, bada, Hermogenes? Edozer gauza horren azkar ikasi edo irakastea erraza dela iruditzen al zaizu, batez ere horren gai handia, handienen artean handiena dela dirudiena?

Hermogenes: Nik ez behintzat, ala Zeus! Baina Hesiodorena eder-ki dagoela iruditzen zait, alegia batek pixka bat beste pixka baten gaine-an jartzen baldin badu, probetxurako dela³³. Beraz, pixka bat gehitzeko gai bazara, ez etsi, eta egin iezaguzu mesede, bai Sokrates honi eta baita niri ere, zuri dagokizu eta.

Sokrates: Benetan, Kratilo, nik neuk ere ezingo nuke esan dituda-netatik ezer sendo berretsi. Iruditzen zitzaidan bezala aztertu ditut Hermo-genesekin batera. Horrela, horren arabera, hitz egin ezazu konfiantza osoz, ezer hoberik esateko baldin badaukazu, onartuko dudalakoa. Baina horiek baino ezer hoberik edukiko bazenu esateko, ez nintzateke harrituko; tan-kera hartzen baitizut zuk zeuk aztertu dituzula horrelakoak eta besteen-gandik ere ikasi dituzula. Ondorioz, ezer hoberik esaten baldin baduzu, ins-kriba nazazu neu ere zure ikasle bezala izenen zuzentasunaren inguruan.

Kratilo: Bai, noski, Sokrates, zuk diozun bezalaxe arduratu naiz gai horietaz, eta agian zu ikasle egingo zintuzket. Baina beldur naiz guz-tiz horren kontrakoa ez ote den gertatuko, Akilesek «Erreguak» pasarte-an Aiaki esaten diona zuri esatea otu baitzait nolabait. Hau dio:

Telamonen seme Ajax, Zeusen ondorengoa, gudarosteen agintari, gauza oro nire gogoaren arabera esan duzula iruditzen zait.

fai^h/kata; nouⁿ crhs^mwdeⁱn, eife par Eujⁱu^frono~ epi^mou~
geno^meno~, eife kai; aⁱlh ti~ Mou^sa pa^vai se e^jhou^sa e^jel^hqei.

SW. Wgaqe;Kratu^{le}, qauma^{xw} kai;au^{to}; pa^vai thⁿ e^jmaⁱ
tou^sofia^m kai;apⁱstw. dokei^ouⁿ moi crhⁿai e^janaskeyasqai tiv
kai;legw. to;gar e^japata^sqai au^{to}n ufⁱ au^{to}u^s paⁿtwⁿ cal epw^{ta}
ton: ofan gar mh^{de};smikron a^jostath^haⁱl a^ji;par^ho^e.E^japath^{swn},
pw^z ou^jdeinow...dei^{dh}w^eJ e^fike, qama;metastrefesqai e^ji;ta;pro-
eirh^{mewa}, kai;peira^sqai, to;e^jkei^wou tou^spoihtou, ble^pein Aa^{ta}
prossw kai;opi^{ssw}.Ekai;dh;kai;nuni;h^{de}i^z i^lwmen ti^huⁱn eif^htai.
o^jiomato~, famew, o^jqoth~ e^jstin auth, h^{ti}~ e^jdeixetai oi^{pw}e^jsti to;
prag^{ma}: touto fwⁿen i^lanw^z eij^hs^qai...

KR. Emoi;men dokei^o paⁿu sfow^{ra}, w^sSwkrate~.

SW. Didaskali^a~ a^fa e^feka ta;o^jiomata le^getai...

KR. Paⁿu ge.

SW. Ou^jkouⁿ fwⁿen kai;tauthⁿ te^wnhⁿ einaⁱ kai;dh^miour-
gou^z authz...

KR. Paⁿu ge.

SW. Ti^{wa}~...

KR. Ou^sper su;kat a^jca^z e^flege~, tou^z nomo^qeta~.

SW. Poteron ouⁿ kai;tauthⁿ fwⁿen thⁿ te^wnhⁿ e^ji toiz^z
a^jiqrw^{poi}~ e^jgigmesqai w^sper kai;ta; aⁱlla~ h^hh^hboulomai de;lev
gein to;toion^{de}. zwgra^{foi} ei^siw pou oi^hmen ceirou~, oi^hle;aj^{neiv}
nou~...

KR. Paⁿu ge.

SW. Ou^jkouⁿ oi^hmen aj^{neiv}ou~ ta;au^{tw}n e^fga kalli^w parev
contai, ta;zw^z, oi^hle;faulotera...kai;oi^jkodomoi w^sautw~ oi^hmen
kalli^w~ ta;oi^jki^a~ e^jgazontai, oi^hle;ai^sciou~...

KR. Nai^v

SW. «Ar ouⁿ kai;nomo^qetai oi^hmen kalli^w ta;^ae^fga^o au^{tw}n
parevontai, oi^hle;ai^sciw...

KR. Ouⁱmoi dokei^o touto e^fi.

SW. Ou^jk a^fa dokousi^vsoi nomoi oi^hmen bel tiou~, oi^hle;fau-
loteroi einaⁱ...

Niri ere, Sokrates, zure orakulua nire pentsamenduaren arabera egoki esan duzula iruditzen zait, alegia Eutifronek inspiratuta edo, zu konturatu gabe, aspaldi zure barruan Musaren bat dagoela.

Sokrates: Kratilo on hori, ni neu ere harrিতта nago aspaldi neure jakinduriaraz, eta ez naiz fio. Ondorioz, esaten dudana berriro aztertu behar dela uste dut, norberak bere burua engainatzea denetan gogaikarriena baita. Izan ere, engainatzailea apur bat ere aldendu gabe, etengabe zure ondoan egoten bada, nola ez da ikaratzeko modukoa izango? Antza denez, maiz itzuli behar da aurretik esandakoetara, eta poeta harena egiten saiatu, «aldi berean aurrera eta atzera» begiratu. Eta oraintxe bertan ere ikus dezagun zer esan dugun guk. Izenaren zuzentasuna –diogu–, gauza nolakoa den erakusten digun hori da. Definizio hau nahikoa dela esango al dugu?

Kratilo: Niri erabat nahikoa iruditzen zait, Sokrates.

– Orduan, izenak heziketarako esaten dira?

– Bai, hain zuzen ere.

– Orduan, hori artea dela esango al dugu, eta haren artisauak badi-rela?

– Bai.

– Zein?

– Hasieran zuk esaten zenituenak, legegileak.

– Orduan, arte hori gizakien artean besteak bezala gertatzen dela esango dugu, ala ez? Honako hau esan nahi dut. Pintoreak, nolabait, batzuk okerragoak dira, eta beste batzuk, berriz, hobeak?

– Bai, noski.

– Pintore hobeek ez al dituzte beren lanak, pinturak, ederragoak egiten, eta besteek, berriz, eskasagoak? Eta arkitektoek berdin, batzuek etxe ederragoak egiten dituzte, eta besteek, berriz, itsusiagoak?

– Bai.

– Orduan, legegileek ere, batzuek beren lanak ederragoak egiten al dituzte, eta besteek, berriz, itsusiagoak?

– Hori jada ez zait horrela iruditzen.

– Ez al zaizu, bada, lege batzuk hobeak direla iruditzen, eta beste batzuk, berriz, eskasagoak?

KR. Oujdhta.

SW. Oujle; dh; oñoma, wJ eñike, dokei`soi keiðqai to; men
ceiron, to; de; añeiron...

KR. Oujdhta.

SW. Panta afa ta; oñomata ojqw~ keitai...

KR. "Osa ge oñomata eñtin.

SW. Tivouh...o}kai; añti eñeto, Êrmogewei twde poteron
mhde; oñoma touto keiðqai fwñen, eijnhñti aufwÊrmou`genesew~
proshkei, hñkeiðqai mew, oujmentoi ojqw~ ge...

KR. Oujle; keiðqai eñmige dokei, w\Swkrate~, a]la; dokeiñ
keiðqai, einai de; eñevou touto touñoma, ouper kai; hñfusi~ a]h]to;
oñoma dhlouða°.

SW. Poteron oujle; yeudetai ofan ti~ fhÊrmogewh aufon
einai...mh; gar oujle; touto auh]to; touton fawai Êrmogewh einai, eij
mh; eñtin...

KR. Pw~ legei~...

SW. «Ara ofi yeudh`legein to; parapan ouk eñtin, aka toutov
soi dunatai o]llo~...sucnoi; gar tine~ oi]legonte~, w\file Kratuv
le, kai; nuñ kai; palai.

KR. Pw~ gar añ, w\Swkrate~, legwn ge ti~ touto o]legei, mh;
to; oñ legei...h]oujtouto eñtin to; yeudh`legein, to; mh; ta; oñta lev
gein...

SW. Komyotero~ men o]llo~ hñkat ejne; kai; kata; thñ ejnhñ
hñikism, w\efaire. ofw~ mentoi eijpewmoi tosonde: poteron legein
men oujdokei`soi einai yeudh, fawai dex.

KR. Ou[moi dokei`oujle; fawai.

SW. Oujle; eipeiñ oujle; proseipeiñ...oiñ ei]ti~ ajpanthsa~ soi
epi;xenisa~, labomeno~ th~ ceiro; ei]poi: ACaire, w\xewe Aqhnaie~,
uð; Snikriwno~ Êrmogene~, E outo~ lexeien añ tauta hñfaiw añ
tauta hñei]poi añ tauta hñproseipoi añ outw se; men oul Êrmogewh
de; tonde...h]oujlewa...

KR. Emoi; men dokei, w\Swkrate~, a]lw~ añ outo~ tauta
fqegxasqai.

SW. All ajaphton kai; touto. poteron gar a]hqh`añ fqeg
xaito tauta o]fqegxaweno~ hñyeudh...h]to; mew ti aufwñ a]hqew; to;
de; yeudo~...kai; gar añ kai; touto ejarkoi.

- Ez horixe.
- Izena ere, antza denez, ez zaizu iruditzen bata okerrago jarrita dagoenik, eta bestea, berriz, hobeto, ezta?
- Ez horixe.
- Orduan, izen guztiak zuzen jarrita daude?
- Izenak diren guztiak, behintzat.
- Zer, bada? Arestian genioena ere, Hermogenes honi izen hori ez zaiola jarri ere egin esango al dugu, Hermes leinuaren ezer ez baldin badagokio? Edo jarri zaiola, baina ez zuzen, behintzat?
- Ez zaiola jarri ere egin iruditzen zait niri, Sokrates; jarri zaiola badirudi ere, izen hori beste norbaitena dela, izenak adierazten duen iza-
era ere badaukanarena.
- Batek bera Hermogenes dela dioenean, ez al du gezurra esaten?
Ez baitago hori Hermogenes dela esaterik, ez baldin bada.
- Zein zentzutan diozu?
- Ezin direla inola ere gezurrezkoak esan, akaso hori esan nahi al du zure argudioak? Ugariak baitira hori diotenak, Kratilo maitea, bai orain eta baita antzina ere.
- Izan ere, Sokrates, batek dioen hori esaten badu, nola ez du, bada, benetan dena esango? Edo ez al da hori gezurrezkoak esatea, benetan direnak ez esatea?
- Argudio burutsuegia da niretzat eta nire adinerako, adiskide. Halere, esaidazu hau: gezurrezkoak esaterik ez dagoela uste duzu, baina baieztatzea bai?
- Ez dut uste gezurrezkoak baieztatzea dagoenik ere.
- Ezta hitz egin edo agurtu ere? Adibidez, batek zurekin atzerrian topo egin eta eskutik helduta, esango balizu: «Kaixo, atzerritar atenastarra, Esmikrionen seme Hermogenes», horrek hitz horiek horrela zuri ez, Hermogenes honi baizik, esan, baieztatu, hitz egin edo agurtu egingo lizkioke? Edo bietako inori ez?
- Nire ustez, Sokrates, horrek alferrik ahoskatuko lituzke soinu horiek.
- Baina onargarria da hori ere. Izan ere, horiek ahoskatzen dituenak, egiazkoak edo gezurrezkoak ahoskatuko lituzke? Edo, alde batetik, horietako zerbait egiazkoa, eta bestetik, beste zerbait gezurrezkoa? Hori ere nahikoa bailitzateke.

KR. Yofein egwg a] failm ton toiouton, mathn au]on e]u ton kinou]nta, w\$per a] ei]ti~ cal kion kinhseie krousa~.

SW. Fere dh,ve]w ph/diallacw]men, w\Kratule: ak ou]k a] lo men a] fail~ to;o]oma einai, a] lo de;e]keino ou]to;o]omave]s-tin...

KR. "Egwge.

SW. Oukou]n kai;to;o]oma o]mologei~ minh]mati einai tou` pragmato~...

KR. Pantwn malista.

SW. Oukou]n kai;ta;zwgraph]mata tropon tina;a]lon legei~ minh]mata einai pragmatwn tinw]n...

KR. Naiv

SW. Fere dh,vi]sw~ gar egw;ou]manqaw] af]ta pot e]stin a]lev gei~, su;de;ta;w a] oj]qw~ legoi~ e]sti dianei]nai kai;prosenegkei]n tauta aj]fotera ta;minh]mata, tate zwgraph]mata kakei]na ta;o]jov mata, toi~ pragmasin w] minh]mata e]stin, h]lou].

KR. "Estin.

SW. Prwton men dh;skopei to]de. ak a] ti~ th]n men tou`aj] dro; e]ikona tw`aj]dri;apodoi]k, th]n de;th~ gunaiko; th]gunaiki]kai; tal]a ou]w~...

KR. Panu men ou]n.

SW. Oukou]n kai;tou]phantion th]n men tou`aj]dro; th]gunaiki]k th]n de;th~ gunaiko; tw`aj]dri]x.

KR. "Esti kai;tauta.

SW. «Ar ou]n au]tai ai]lianomai;aj]foterai oj]qai,h]h]e]era...

KR. H] e]era.

SW. 'H a] e]lastw]o]inai to;proshkow te kai;to;o]tion apo-didw]

KR. "Emoige dokei~

SW. "Ina toi]nun nh;macw]meqa ej] toi~ logoi~ egw]te kai;su; filoi o]fte~, aj]pode]xaiv]mou o]legw. th]n toiauth]n gay, w\ed]faire, kalw`egwge dianom]h]n ej] aj]foteroi~ men toi~ minh]masin, toi~ te

– Horrelakoak zarata ateratzen duela esango nuke, alferrik astintzen duela bere burua, batek brontzezko ontzi bat jota astinduko balu bezala.

– Ea, bada, nolabait ados jartzen garen, Kratilo; esango al zenuke akaso izena gauza bat dela, eta izen hori daukan hura, berriz, beste bat?

– Nik bai.

– Ez al zaude ados izena gauzaren imitazio bat ere badela?

– Beste ezer baino gehiago.

– Eta pinturak ere, ez al diozu zenbait gauzaren beste era bateko imitazioak direla?

– Bai.

– Aurrera, bada –izan ere, beharbada nik ez dut ulertzen zuk diozuna zer den, baina agian zuzen diozu–; bi imitazio mota horiek, pinturak eta izen haiek, banatu eta esleitu al dakizkieke beren imitazioak diren gauzei, ala ez?

– Egin daiteke.

– Aurretik, azter ezazu honako hau. Batek gizonaren irudia gizonari esleitu al liezaioke, emakumearena emakumeari, eta horrela gainerakoak ere?

– Guztiz, bai.

– Eta aurkakoa, gizonarena emakumeari eta emakumearena gizonari?

– Hori ere egin daiteke.

– Akaso bi banaketa horiek zuzenak al dira, edo bietako bat?

– Bietako bat.

– Bakoitzari dagokiona eta antzekoa dena esleitzen diona, pentsatzen dut.

– Nik ere hala uste dut.

– Beraz, zu eta ni, lagunak izanik, hitzetan borroka ez gaitezen, onar iezadazu diodan hau: banaketa horri deitzen baitiot nik zuzena bi imitazioetan, pinturetan eta izenetan, adiskide, eta izenetan zuzena deitze-

zw^{vi}~ kai;toi~ ojomasin, oj^{qhw}, epi;de;toi~ ojomasi proz tw^{ojqhn}
 kai;aj^{hqh}: thn d eferan, thn tou ajomoiou dosin te kai;epiforaw,
 ouk oj^{qhw}, kai;yeudh^ofan ej ojomasin hX

KR. All opw~ mh^{yw}Swkrate~, ej men toi~ zwgrafh^{masin} hX
 touto, to;mh;oj^{qw}~ dianew^{ein}, epi;de;toi~ ojomasin ou[aj]l ajag
 kai^{on} h^{aj}i;oj^{qw}~.

SW. Pw~ legei~...tivotouto ekein^{ou} diafevei...ak ouk e^{sti}
 proselqonta ajdrivw/eipein ofi Etoutive^{sti} son gramma,Ekai;
 deixai aufw/aj men tuch/ekein^{ou} eik^{ona}, aj de;tuch/gunaikov...
 to;de;deixai legw ej thn twⁿ ofqal^{mn} ai^{sqhsin} katasth^{sai}.

KR. Panu ge.

SW. Tivexpalin aufw^{toutw}/proselqonta eipein ofi

Etoutive^{stin} son o^{homa}E..e^{sti} deypou kai;to;o^{homa} mi^{mh}ma
 w^{sp}er to;zwgrafh^{ma}. touto dh;legw: ak ouk aj ei^h aufw/eipein
 ofi Etoutive^{sti} son o^{homa},Ekai;meta;touto ej thn th[~] akoh[~] au\
 ai^{sqhsin} katasth^{sai}, aj men tuch/to;ekein^{ou} mi^{mh}ma, eiponta ofi
 ajhv, aj de;tuch/to;tou^{qhleo}~ tou^{ajqrwpinou} gewou~, eiponta
 ofi gunhxoujdokei soi touto oi^{ow}t einai kai;gign^{esqai} ej^{iote}...

KR. Eqlw soi, wSwkrate~, sugcwrh^{sai} kai;e^{stw} oufw~.

SW. Kalw[~] ge su;poiwn, w^{file}, eije^{sti} touto oufw~: oujen
 gar dei nuⁿ panu diamavesqai peri;aufou[~] ejd ouⁿ e^{sti} toiauth
 ti~ dianom^h;kai;ejtauqa, to;men eferon toutwn aj hqeu^{ein} boul ov
 meqa kalein, to;d eferon yeudesqai. ejde;touto oufw~ e^{fei}, kai;
 e^{sti} mh;oj^{qw}~ dianew^{ein} ta;ojomata mhde;apodidowai ta;proshv
 konta e^{lastw}/ajl ej^{iote} ta;mh;proshk^{onta}, ei^h aj kai;r^{lw}ata
 tau^{on} touto poiein. ejde;r^{lw}ata kai;ojomata e^{stin} oufw^{tiqewai},
 ajagkh kai;logou~: logoi gar pou, w^{Jejw}kai, h^{toutwn} sunqesiv
 e^{stin}: hlpw~ legei~, wKratule...

KR. Ou^{fw}: kalw[~] gar moi dokei~ legein.

SW. Oukouⁿ ejgrammasin au^{ta};prwta ojomata apeikazo-
 men, e^{stin} w^{sp}er ej toi~ zwgrafh^{masin} kai;panta ta;proshk^{onta}
 crw^{matate} kai;sch^{matate} apodounai, kai;mh;panta au[~]ajl e^{fia}
 ej^{leipein}, e^{fia} de;kai;prostiqewai, kai;pleiw kai;meizw: h^{jouk}
 e^{stin}...

KR. "Estin.

az gain, egiazkoa ere bai; besteari, berriz, desberdina emate eta esleitzea-
ri, ez-zuzena deitzen diot, eta gezurrezkoa izenetan denean.

– Kontuz, Sokrates, ea zuzen ez banatze hori pinturetan bakarrik gertatzen ote den, eta ez izenetan, baizik eta ea hauetan nahitaez beti zuzena den.

– Nola diozu? Zertan bereizten da hori hartatik? Ezin al da gizon batengana joan eta esan: «Hauxe da zure marrazketa», eta haren irudia erakutsi berari, hala egokituz gero, edo emakume batena, hala egokituz gero? Eta erakustea begien hautematera jartzeari deitzen diot.

– Erabat, bai.

– Eta zer? Berriro gizon horrengana berarengana joan eta: «Hauxe da zure izena» esatea? Izena ere imitazioa da, pintura bezala. Hauxe diot: ezingo al litzaioke honi esan «Hauxe da zure izena» eta horren ondoren, haren imitazioa belarriaren hautematera jarri «gizona» esanez, hala egokituz gero, edo giza emakumezko baten imitazioa «emakumea» esanez, hala egokituz gero? Ez al duzu uste hori egin daitekeela eta batzuetan gertatzen dela?

– Onartu nahi dizut, Sokrates, eta hala izan bedi.

– Eta ederki egiten duzu, laguna, hori horrela baldin bada; orain, beraz, ez da horri buruz batere borrokarik egin behar. Ondorioz, hemen ere horrelako banaketa bat baldin badago, bi horietako batari egia esatea deitu nahi diogu, eta besteari, berriz, gezurra esatea. Baina hori horrela baldin bada, eta izenak modu ez zuzenean banatu badaitezke, eta bakoitzari dagozkionak ez eman, batzuetan ez dagozkionak baizik, aditzekin ere horixe bera egin liteke. Eta aditzak eta izenak horrela jar badaitezke, esaldiak ere, derrigor; esaldia horien elkarketa baita, nire ustez; edo nola diozu zuk, Kratilo?

– Horrela; ederki esaten ari zarela baiteritzot.

– Ondorioz, beste aldetik, jatorrizko izenak marrazketekin alde-
ratzen baldin baditugu, pinturetan bezala kolore eta forma egoki guz-
tiak eman dakizkieke, edo guztiak eman beharrean batzuk eman gabe
utzi, eta beste batzuk gehitu ere bai, ugariagoak eta handiagoak; edo
ezin da?

– Egin daiteke.

SW. Oujkouñ oJmen apodidou; pawta kala;ta;grammatavte kai;ta; eijkowa~ apodidwsin, oJle;hJprostiqei; hJafairwñ gramma-
ta men kai;eijkowa~ ejgazetai kai;oufo~, aj la;ponhrav..

KR. Naiv

SW. Tide;oJlia;twñ sullabwñ te kai;grammatwn thñ oujsim
twñ pragmatwn ajominoumeno~...aka oujkata;ton aufoñ logon, ah
men pawta apodw/ta;proshkonta, kal h;hJeijkwn eJtai<touto d
eJstin ofoma<ejan de;smikra;ej leiph hJprostiqh/ ejjote, eijkwn men
genhsetai, kal h;de;ouf.wJste ta;men kal w~ eijgasmewa eJtai twñ
ojomatwn, ta;de;kakw~...

KR. "Isw~.

SW. "Isw~ afa eJtai oJmen ajgaqo; dhmiourgo; ojomatwn, oJ
de;kakov..

KR. Naiv

SW. Oujkouñ toutw/oJhomoqeth~Ehñ ofoma.

KR. Naiv

SW. "Isw~ afa nh;Div eJtai, wJper ej tai~ aj lai~ teonai~
kai;nomoqeth~ oJmen ajgaqov, oJde;kakov, ejwper ta;ehJprosqen
eJkeina oufologhqh hJhñ.

KR. "Esti tauta. aj l oJa%, w\Swkrate~, ofan tauta ta;
grammata, tove aj fa kai;to;bhta kai;ekaston twñ stoiceiwñ, toi~
ojomasin apodidwñen th/grammatikh/teonh/ ejw ti afelwmen hJ
prosqwñen hJmetaqwñew ti, ãouJ gegraptai men hJhñ to;ofoma, ouj
mentoi oj qw~, aj la;to;parapan ouje;gegraptai, aj l euju; eferow
eJstin ejw ti toutwn paqh/

SW. Mh;gar oujkal w~ skopwñen oufw skopouñte~, w\Kra-
tule.

KR. Pw~ dhv.

SW. "Isw~ ofa ek tino~ ajriqmou`ajagkaiòn einai hJhñ;einai
pascoi ah touto oJsu;legei~, wJper kai;auja;ta;deka hJosti~ bouv
lei aj lo~ ajriqmov, ejan afelh/ ti hJprosqh%, efero~ euju; gegone:
tou de;poiou tino~ kai;sumpash~ eijkowo~ nh;ouç auhñ ãhJ hJoj-
qoth~, aj la;to;ejantion ouje;to;parapan del/pawta apodouñai
oiJw eJstin wJeikazei, eijmel lei eijkwn einai. skopei de;eijti;legw.
ak ah duw pragmata ei hJ toia de, oiJen Kratulov~ kai;Kratulovu

– Beraz, guztiak ematen dituenak marrazketa eta irudi ederrak ematen ditu; gehitu edo kentzen dituenak, ordea, horrek marrazketak eta irudiak egiten ditu, baina txarrak?

– Bai.

– Eta silaba eta letren bidez gauzen esentzia irudikatzen duena zer? Argudio beraren arabera, egoki diren guztiak ematen baldin baditu, ez al da irudia ederra izango –eta hori izena da–, baina batzuetan xehetasunak jarri gabe utzi edo gehitzen baldin baditu, irudia izango da, baina ez ederra? Horrela, izen batzuk ederki eginak izango dira, eta besteak, berriz, gaizki eginak?

– Agian.

– Orduan, beharbada bata izenen artisau ona izango da, eta bestea, berriz, txarra?

– Bai.

– Horren izena «legegilea» zen, bada.

– Bai.

– Orduan, agian, ala Zeus, beste arteetan bezala, legegile bat ona izango da, eta bestea, berriz, txarra, aurreko horietan ados jarri bagara behintzat.

– Hori da. Baina ikusten duzu, Sokrates, letra horiek, a, b eta elementuetako bakoitza, izenei arte gramatikaren bidez esleitzen dizkiegunean, baten bat kendu, gehitu edo aldatzen baldin badugu, ez dugu izena idatzi, ez modu ez-zuzenean, ez inola ere; bat-batean beste izen bat da, horietako ezer jasaten baldin badu.

– Kontuz, ez dezagun gaizki aztertu horrela aztertzen badugu, Kratilo!

– Nola, bada?

– Agian, nahitaez zenbaki batetik beren izatea edo ez izatea ateratzen dutenek jasango lukete zuk diozun hori, hamarrak berak edo nahi duzun beste edozein zenbakik bezala; zerbait kendu edo gehitzen baldin badiozu, segituan beste bat bihurtuko da; baina beldur naiz hori ez dela nolakotasunaren eta irudi osoaren zuzentasuna, aurkakoa baizik, irudikatzen denaren nolakotasunaren ezaugarri guztiak ez direla inola ere eman behar ere, irudia izango bada. Begira ezazu ea baliozko zerbait diodan. Kratilo eta Kratiloren irudia bezalako bi gauza egongo al lirateke, jainko-

eijkw, ei[ti~ qewñ mh;mwon to;son crwñ kai;schñ apeiakseien
wšper oiJwgrafoi, a]l la;kai;ta;ejto; pawta toiauta poihsien
oiaper ta;saykai;malakotha~ kai;qermotha~ ta; auja; apodoik,
kai;kinhsin kai;yuchñ kai;fromhsin oiaper h.para;soi;ejqeik auj
toi~, kai;edi;logw/pawta aper su;epei~, toiauta efera katasthv
seien plhsion sou..poteron Kratulo~ ah kai;eikwn Kratulou tot
eiñ to;toiouton, h]duw Kratuloi...

KR. Duw eñige dokousin, w\Swkrate~, Kratuloi.

SW. Ora~ ouh, w\file, ofi a]llhn crh;eikowo~ oj'qothta
zhtein kai;wñ nundh;ejegomen, kai;ouk ajagkazein, ejw ti aph/]
prosh/mhketi aujhñ eikowa einai..h]ouk ajsqamh/ou ejdeousin
aiJekowe~ ta;auja;ekein ejkeinwi~ wñ eikowe~ ejsin...

KR. "Egwge.

SW. Geloia gouñ, w\Kratule, upo;twñ ojomatwn paui ah
ekaina wñ ojomatavestin ta;ojomata, eijpawta pantach/aufoi~
omoiwqeik. ditta;gar ah pou pawta gewito, kai;ouk ah efoi aujwn
eipein auileisAuileteron opoterow esti to;men aujoxto;de;ofoma.

KR. Alhqh'legei~.

SW. Qarrwn toiwun, w\gennaiè, eñ kai;ofoma to;men eu\
keisqai, to;de;mhykai;mh;ajagkaze pawt ekein ta;grammata, iñ
komidh/h\toiouton oiaper ou|ojomavestin, a]l eñ kai;to;mh;
proshkon gramma epiferein. eijde;gramma, kai;ofoma ej logw/eij
de;ofoma, kai;logon ej logw/mh;proshkonta toi~ pragmasin epi-
feresqai, kai;mhen h]ton ojomazesqai to;pragma kai;legesqai,
ew~ ah oJupo~ ejh/tou pragmato~ peri;ou ah oJlogo~ h\wšper ej
toi~ twñ stoiceiwñ ojomasin, eijmenhsai a)nundh;egw;kai;Ermo-
genh~ ejegomen.

KR. Alla;menhmai.

SW. Kalw~ toiwun. ofan gar touto ejh/kah mh;pawta ta;
proshkonta eñ/lexetaige to;pragma, kalw~ ofan pawta, kakw~
de;ofan ojiga: legesqai d ouh, w\makarie, ejmen, iñ mh;oflwmen
wšper oiJh Aigin/huktwr periionte~ oje;odou; kai;hñei~ epi;ta;
pragmata doxwmen au'th]hqeia/oufw pw~ ejhlugewai ojiaiteron
tou dewnto~, h]zhte tina;a]llhn ojomato~ oj'qothta, kai;mh;omolov
gei dhlwna sullabai~ kai;grammasi pragmato~ ofoma einai. eij
gar tauta ajfotera epei~, ouj oi'wt eñh/sumfwnein sautw/

etako batek zure kolorea eta itxura kopiatuko balu pintoreek bezala, eta barneko guztiak ere zureak bezalakoak egingo balitu, eta biguntasun eta berotasun berberak emango balizkie, eta zuregan daudenak bezalako mugimendua, arima eta pentsamendua sartuko balizkie, eta, hitz batean, zuk daukazun guztiak bezalako beste batzuk zure ondoan jarriko balitu? Orduan, Kratilo eta Kratiloren irudia egongo lirateke, edo bi Kratilo?

– Bi Kratilo iruditzen zait niri, Sokrates.

– Ikusten al duzu, bada, lagun, irudiaren eta oraintxe esaten genituenen beste zuzentasun bat bilatu behar dela, eta zerbait falta bada edo gehitzen bada, ez dela jada irudia ez dela pentsatzera behartu behar? Edo ez al zara konturatzen zenbat falta zaien irudiei euren irudiak diren haiek dauzkaten berberak edukitzeko?

– Ni bai.

– Izenak beren izenak diren haiek zerbait barregarria jasango baidukete izenen eraginez, Kratilo, guztiak zentzu guztietan haien berdinak egingo balira. Gauza guztiak bikoitzak bihurtuko bailirateke, eta inork ezingo luke esan bietako zein den gauza bera eta zein izena.

– Egia diozu.

– Ausartu zaitez, beraz, jator hori, izena batzuetan zuzen jarrita dagoela, baina besteetan, berriz, ez, esaten; eta ez ezazu letra guztiak edukitzera behartu, bere izena denaren guztiz berdina izateko, eta utz iezaiozu ez dagokion letra ere gehitzen. Eta letra bat gehitzen uzten baldin baduzu, orduan izen bat ere bai esaldian; eta izen bat gehitzen uzten baldin baduzu, baita gauzei ez dagokien esaldi bat ere hitzaldian; eta onar ezazu gauza ez dela horregatik batere gutxiago izendatzen eta esaten, hitzaldiaren gaia den gauzaren zirriborroa dagoen bitartean, elementuen izenetan bezala, Her-mogenesek eta nik oraintxe esaten genituenak gogoan badituzu.

– Gogoan ditut, ordea.

– Ederki, benetan. Hori dagoenean, dagozkion ezaugarri guztiak ez baldin badauzka ere, behintzat gauza esan egingo da: ondo, guztiak daukanean, eta gaizki, gutxi daukanean. Beraz, onar dezagun esaten dela, zorioneko hori, isuna ordain ez dezagun, Eginakoek bezala gaez berandu bideetan ibiltzeagatik, eta gu ere gauzetara benetan behar baino beranduago heldu garela eman ez dezagun; edo bila ezazu izenaren beste zuzentasunen bat, eta ez onartu izena silaba eta letren bidezko gauzaren adierazpide bat dela. Bi hauek esaten baldin badituzu, ezingo duzu zeure buruarekin ados egon.

KR. Allavmoi dokei~ ge, w\Swkrate~, metriw~ legein, kai; oufw tiqenai.

SW. Epeidh;toiwn tauta hmi~n sundokei~, meta;tauta tade skopwmen: eijmellei famen kalw~ keisqai to;ofoima, ta;proshv konta dei`aupo;grammata efein...

KR. Naiv

SW. Proshkei de;ta;ofoia toi~ pragmasin...

KR. Pawu ge.

SW. Ta;men afa kalw~ keimena oufw keitai: eijde;mhvti kalw~ ejetqh, to;men ah polu;i~sw~ ek proshkontwn eih grammatwn kai;ofoiwn, eiper e~tai eijkw~, efoi d ah ti kai;oujproshkon, di ojouk ah kal on eih ouje;kalw~ eijgasmewon to;ofoima. oufw famen hja llw~...

KR. Oujlen dei`oinai diamavesqai, w\Swkrate~: epei;ouk ajeskei gevne to;fawai ofoima men einai, mh;mento kalw~ ge keisqai.

SW. Pteron touto ouk ajeskei se, to;einai to;ofoima dhlwma tou pragmato~...

KR. "Emoige.

SW. Alla;to;einai tw~n ofomatwn ta;men ek protevwn sug keimena, ta;de;prwta, oujkalw~ soi dokei legesqai...

KR. "Emoige.

SW. Alla;ta;prwta eijmellei dhlwmataxtinwn gignesqai, efei~ tina;kalli~w tropon tou`dhlwmata auja;genesqai a llon h] auja;poihsai ofi malista toiauta oia ekeina a)dei dhloun auja; h]ode mallow se ajeskei o.tropo~ o] Ermogenh~ legei kai;a lloi polloi;to;sunqhwmata einai ta;ofoimata kai;dhloun toi~ sunqemv noi~ proeidosi de;ta;pragmata, kai;einai tauth~n ofqothta ofomat~, sunqhkh~n, diaferein de;oujen ejante ti~ sunqhtai w~per nu~n sugkeitai, ejante kai;toujantion epi;men w/nu~n smikrow, mega kalein, epi;de;w/mega, smikrow...poterovse o.tropo~ ajeskei...

KR. "Olw/kai; panti; diaferei, w\Swkrate~, to;ofoiwmata dhloun ofi ah ti~ dhl oi`aj la;mh;tw~epitucont.

SW. Kalw~ legei~. oukou~n eiper e~tai to;ofoima ofoion tw/ pragmati, ajagkaion pefukewai ta;stoiceia ofoia toi~ pragma-

– Neurrian hitz egiten duzula uste dut, Sokrates, eta jarrera horretan nago.

– Beraz, horretan iritzi berekoak garenez, horren ondoren honako hauek azter ditzagun: izena ondo jarrita egongo bada, dagozkion letrak eduki behar al ditu?

– Bai.

– Eta gauzen antzekoak al dagozkio?

– Erabat, bai.

– Orduan, ondo jarrita daudenak horrela daude jarrita. Baina baten bat ondo jarri ez bazen, agian gehienbat letra egoki eta antzekoez osatuta egongo litzateke, irudia izango bada; baina zerbait ez egokia ere edukiko luke; hala ere, horregatik izena ez litzateke ez eder ez ondo egina izango. Horrela diogu, ala bestela?

– Ez dago, nire ustez, azkeneraino borroka egiteko beharrik, Sokrates; ez zait, bada, atsegin izena badela, baina ez dagoela ondo jarrita esatea.

– Akaso ez zaizu atsegin izena gauzaren adierazpidea izatea?

– Niri bai.

– Baina ez zaizu iruditzen ondo esanda dagoela izen batzuk aurreko izenetatik osatuta daudela, eta besteak, berriz, jatorrizkoak direla?

– Niri bai.

– Baina jatorrizkoak zerbaiten adierazpide bihurtuko badira, hauek adierazi behar dituzten gauza haien ahalik eta antzekoen egitea baino beste modu hoberik ba al daukazu eurak adierazpide bihurtzeko? Edo Hermogenesek eta beste askok dioten modu hau atseginago al zaizu, izenak konbentzioak direla eta konbentzioak ezarri eta aurretik ezagutzen dituztenei adierazten dizkietela gauzak, eta hori dela izenaren zuzentasuna, hitzarmen bat, eta ez dagoela alderik batek orain jarrita dauden bezala hitzartzen baldin baditu, edo kontrakoa ere bai, orain txikia deitzen zaionari handia deitzea, eta handia deitzen zaionari, berriz, txikia? Biotako zein modu zaizu atseginago?

– Erabat eta guztiz hobe da, Sokrates, batek adierazten duena antzekotasunaren bidez adieraztea, halabeharrez egokitutakoaren bidez baino.

– Ederki diozu. Ondorioz, izena gauzaren antzekoa izango bada, batek jatorrizko izenak beraietatik eratuko dituen elementuek izatez gau-

sin, ej wñ ta;prwta ojowataxi~ sunqhsei...wde de;legw: akapota
añ ti~ sunexhken o}nundh;ejegomen zwgraphma ofnoiow tw/twn
oñtwn, ejnh;fusei uphrice farmakeia ofnoia ofta, ej wñ suntiqe-
tai ta;zwgrafoumena, ekeiwoi~ a}mineitai h.grafikhvhlajlwaton...

KR. Aduwaton.

SW. Oukouñ wñautw~ kai;ojowata ouk añ pote ofnoia gev
noito ouleniyeijnh;uparxei ekeina prwton ofbiothtina eñonta,
ej wñ suntiqetai ta;ojowata, ekeiwoi~ wñ ejsti ta;ojowata minhv
mata...ejsti devej wñ sunqeteon, stoiceia...

KR. Naiv

SW. "Hdh toimun kai;su;koinwñ tou logou ouper afti
Êrmogewñ. fere, kalw~ soi dokoumen legein ofi to;rwt h/
fora;kai;kinhsei kai;sklhrothti proseviken, hjoujkalw~...

KR. Kalw~ eñoige.

SW. To;de;labda tw/leiw/kai;malakw/kai;oi} nundh;ej ego-
men...

KR. Naiv

SW. Oisqa ouñ ofi epi;tw/aujw/hñei~ mew famen Askh-
roth~,E Eretrih~ de;AskhrothvE..

KR. Pawu ge.

SW. Poteron ouñ tote rw/kai;to;sigma eñiken ajnfotera tw/
aujw/kai;dhl oi`ekeiwoi~ te to;aufo;tel eutwñto~ tou`rw/kai;hñiñ
tou`sigma, hñtoi~ eñeroi~ hñwn oujdhl oi~..

KR. Dhl oi`men ouñ ajnfoteroi~.

SW. Poteron h/ofnoia tugcawei ofta to;rw/kai;to;sigma, hñh/
mhv.

KR. »Hi ofnoia.

SW. «H ouñ ofnoiavejsti pantach%.

KR. Provge to;isw~ forañ dhl ouñ.

SW. «H kai; to; labda ejkeimenon...ouj to; ejnanton dhl oi`
sklhrothto~...

KR. "Isw~ gar ouk ojrw~ ejkeitai, w`Swkrate~: w`per kai;
a}nundh;su;pro; Êrmogewñ elege~ ejairwñ te kai;ejtiqei; gram-

zen antzekoak izan behar dute nahitaez? Zentzu honetan diot: akaso batek oraintxe esaten genuen pintura izakietako baten antzekoa eratuko al luke noizbait, pinturak imitatzen dituen gauza haien antzekoak diren koloreak naturaz egongo ez balira –hauetatik pintatutakoak osatzen dira–, edo ezinezkoa da?

– Ezinezkoa.

– Orduan, horrela ere izenak ez lirateke inoiz ezeren antzekoak bihurtuko, izenak osatzen dituzten haiek lehenik ere izenak beren imitazioak diren gauzen antzekotasunen bat daukatela egongo ez balira. Eta osatzen dituztenak elementuak al dira?

– Bai.

– Orduan, zuk ere jada Hermogenesen arestiko arrazoiketa bera partekatzen duzu. Aurrera, bada; zure ustez ondo al diogu r abiadaren, mugimenduaren eta zurruntasunaren antzekoa dela, ala ez?

– Ondo, nik uste.

– Eta l leunaren, bigunaren eta oraintxe esaten genituenen antzekoa dela?

– Bai.

– Badakizu, bada, gauza berari guk «sklerotes» (zurruntasuna) esaten diogula, eretriarrek, berriz, «skleroter»?

– Oso ondo, bai.

– Ondorioz, r eta s biak gauza beraren antzekoak dira, eta guri s amaieran egonda adierazten digun gauza bera adierazten die haiei ere r amaieran egonda, edo biotako talde bati ez dio ezer adierazten?

– Bi taldeei adierazten die, bai.

– R eta s antzekoak diren heinean,edo ez diren heinean?

– Antzekoak diren heinean.

– Akaso antzekoak dira toki guztietan?

– Mugimendua adierazteko behintzat bai, agian.

– Akaso barruan dagoen l ere bai? Ez al du zurruntasunaren aurkakoa adierazten?

– Beharbada ez dago zuzen sartuta, Sokrates; oraintxe zuk Hermogenesi esaten zeniona bezala, behar zen tokian letrak kendu eta gehi-

mata ou|deu, kai;ojqw~ ejlokei~ efoige. kai;nun isw~ ajti;tou`
labda rw`dei legein.

SW. Eu\legei~. tivoun...nun wJ legomen, oujen manqawomen
ajlhwn, epeida w ti~ fh/asklhron, foute;oisqa su;nun ofi ejw;
legw...

KR. "Egwge, diage to;efo~, w filtate.

SW. "Ego~ de;legwn oi fi ti diaforon legein sunqhkh~...h|
allo ti legei~ to;efo~ h| ofi ejw ofan touto feggwmai,
dianoounai ekeino, su;de;gignwskei~ ofi ekeino dianoomai...ouj
touto legei~...

KR. Naiv

SW. Oukoun eijgignwskei~ ejnu`feggomewou, dhlwma soi
gignetai par ejnu..

KR. Naiv

SW. Apo; tou`ajomoiou ge h|o}dianooumeno~ feggomai,
eiper to;labda ajomoiou ejsti th/h/fh/ su;sklhroti: eijde;touto
oufw~ efci, ti vallo h|auto; sautw/sunewou kai;soi gignetai h.bj-
qoth~ tou`ojomato~ sunqhkh, epeidhge dhl oi`kai;ta;ofoia kai;ta;
ajomia grammata, efou~ te kai;sunqhkh~ tuonta...eijd ofi mav
lista mh ejsti to;efo~ sunqhkh, ouk aj kalw~ efci efci legein thn
ofoiothta dhlwma einai, ajla;to;efo~: ekeino gar, wJ epike, kai;
ofoiw/kai;ajomoiw/dhl oi. epeidh;de;tauta sugcwrounen, wKra-
tule<thn gar sighw sou sugcwrsin qhs w<ajagkaiow pou kai;
sunqhkhn ti kai;efo~ sunballesqai pro; dhlwsin w dianoomo-
noi legomen: epeiyw belviste, eij qelei~ epi;ton ajiqmon ej qein,
poven oi fi efci ajomata ofoia edi;elastw/twn ajiqmw epeneg-
kein, ean mh;ejaz ti thn shn ofiologian kai;sunqhkhn kur~ efci
twn ajomatwn oj qothto~ peri...ejnoi;men oun kai;aufw/ajeskei men
kata;to;dunaton ofoia einai ta;ajomata toi~ pragmasin: ajla;mh;
wJ ajhqw~, to; tou`Ermogewou~, gliscra hXhJolkh; auth th~
ofoiothto~, ajagkaiow de;h kai;tw/fortikw/toutw/proscrhsqai, th/
sunqhkh/ eij ajomatwn oj qothta. epei;isw~ katage to;dunaton
kal list aj legoito ofan h|pasin h|wJ pleistoi~ ofi oi~ leghtai,
touto d ejsti;proshkousin, ai scista de;toujantion. to de dewoi efci
eije;meta;tauta, tiwa hlin duramin efci ta;ajomata kai;tivwmen
aufa;kalon ajergazesqai...

tuz; eta zuzen ari zinela uste nuen. Orain, beharbada, lordez r esan behar da.

– Ondo diozu. Orduan, zer? Orain esaten dugun bezala, «skleron» (zurruna) esaten denean, ez al diogu elkarri ezer ulertzen, eta zuk orain ez dakizu zer esaten ari naizen?

– Nik bai, ohituragatik, maitea.

– Eta ohitura esatean, konbentzioaren zerbait desberdina diozula uste duzu? Edo ohitura diozunengan, honako hau baino besterik esaten al duzu: nik hori ahoskatzen dudanean, gauza hartan pentsatzen dudala? Eta zuk ulertzen duzu gauza hartan pentsatzen dudala? Ez al duzu hori esaten?

– Bai.

– Beraz, nik ahoskatzen dudanean ulertzen baldin baduzu, nigan-dik adierazpen bat heltzen zaizu?

– Bai.

– Eta pentsatzen dudanaren desberdin den zerbaiten bidez ahoskatzen dut, l «zurrunaren» (skleron) desberdina baldin bada, zuk diozun bezala; eta hori horrela baldin bada, ez al duzu zuk zeuk zeure buruarekin hitzartu, eta zuretzat izenaren zuzentasuna konbentzioa da, bai antzeko letrek eta baita desberdinek ere adierazten dutenez gero, ohitura eta konbentzioa lortu eta gero? Baina ohitura ez baldin bada batere konbentzioa, jada ez legoke ondo antzekotasuna adierazpidea dela esatea, ohitura baizik; honek antzekoaren eta desberdinaren bidez adierazten baitu, dirudienez. Hauetan ados gaudenez, Kratilo –zure isiltasuna adostasuntzat hartuko baitut– nahitaez kolaboratu behar dute bai konbentzioak eta baita ohiturak ere pentsatuz esaten ditugun adierazpenean; izan ere, bikain hori, zenbakiari heldu nahi badiozu, nondik ateratzen duzu zenbakietako bakoitzari antzeko izenak aplikatu ahal izango dizkiozula, ez badiezu zure adostasunari eta konbentzioari agintea edukitzen uzten izenen zuzentasunari dagokionez? Neuri ere atsegin zait, bada, izenak gauzen ahalik eta antzekoen izatea; baina beldur naiz, Hermogenesek zioen bezala, antzekotasunari tiratze hori benetan neketsua ez ote den, eta izenen zuzentasunerako konbentzio arrunt hori ez ote den nahitaez erabili behar. Ahalik eta ederren hitz egingo bailitzateke, beharbada, bakarrik antzeko izenekin edo horrelako ahalik eta gehienekin hitz egingo balitz, hau da, egokiek; ahalik eta itsusien, berriz, kontrako erara. Baina horien ondoren, esaidazu honako hau ere: zer ahalmen dute izenek guretzat eta zer emaitza ederra eragiten dutela diogu?

KR. Didaskein einoige dokei, w\Swkrate~, kai;touto pawu aploun einai, o\ a\ ta;ojomata episthtai, epistasqai kai;ta; pragmata.

SW. "Isw~ gav, w\Kratule, to;toionde legei~, w\Jepeidarti~ eijlh\to;o\oma oi\w\estin e\sti de;oi\w\per to;prag\ma ei\setai dh;kai; to;prag\ma, epei\per o\foion tugcawei o\ tw/ojomati, twnh de;mi\w\ af\ estin h\auth; pantwn tw\ a\lh\loi~ outiwn. kata;touto dh\moi dokei~ legein w\J o\ a\ ta;ojomata eijlh\ei\setai kai;ta;pragmata.

KR. Alhquestata legei~.

SW. "Ece dh\i\w\men tivpot a\ ei\h o\Iropo~ outo~ th~ didas kalia~ tw\ o\itwn o\ su; legei~ nu\, kai; poteron e\sti men kai; a\llo~, outo~ newtoi beltwn, h\lou\ e\stin a\llo~ h\outo~. poterw~ oi\ei...

KR. Outw~ e\gwge, oujpawu ti einai a\lon, touton de;kai;mov non kai;beltiston.

SW. Poteron de;kai;eufesin tw\ o\itwn th\ auth\ tauth\ einai, ton ta;ojomata eu\w\ta kai;ekeina hu\thkewai w\ e\sti ta;ojomata: h\zhtein men kai;eu\jiskein eferon dein tropon, manqav nein de;touton...

KR. Pantwn malista kai;zhtein kai;eu\jiskein ton au\ton tropon touton kata;taujav

SW. Fere dh;ejnohswmen, w\Kratule, ei\ti~ zhtwn ta;pragmata a\kolouqoi~ toi~ ojomasia, skopwn oi\on e\kaston bouletai einai, ak ejnoei~ ofi oujsmikro; kindunove\stin ejapathqh\nai...

KR. Pw~...

SW. Dhlon ofi o\Jqemeno~ prwto~ ta;ojomata, oi\ h\geito einai ta;pragmata, toiauta ejiveto kai;ta;ojomata, w\ famen. h\ gav...

KR. Naiv

SW. Eijoun ekeino~ mh;ojqw~ h\geito, e\eto de;oi\ h\geito, tiv oi\ei h\h\ tou; a\kolouqounta~ au\w\peisesqai...a\llo ti h\ejapathqh\sesqai...

– Irakastea, nik uste, Sokrates, eta hori erabat sinplea da: izenak ezagutzen dituenak gauzak ere jakitea.

– Agian, Kratilo, honako hau esan nahi duzu: batek izena nola-koa den dakienean –eta gauza bezalakoa da, hain zuzen ere– gauza ere ezagutuko duela, izenaren antzekoa delako preseski, eta, orduan, elkarren antzekoak diren gauza guztien arte bakar eta bera dela. Horren arabera uste dut diozula, izenak dakizkienak gauzak ere jakingo dituela.

– Erabateko egia diozu.

– Zaude, ikus dezagun zuk orain diozun gauzen irakaspenaren modu hori zein ote litzatekeen, eta beste bat ere ba ote dagoen, hori hobea bada ere, edo besterik ez ote dagoen. Biotako zein uste duzu zuk?

– Honela uste dut nik: ez dagoela besterik inola ere, eta hori dela bai bakarra eta baita onena ere.

– Eta izakien aurkikuntza ere horixe bera al da, izenak aurkitu dituenak beren izenak diren haiek ere aurkitu dituela? Edo beste modu batean bilatu eta aurkitu behar da, eta ikasi, berriz, horretan?

– Erabat modu horretan bertan bilatu eta aurkitu behar da, eta baldintza beretan.

– Ea, bada, hausnar dezagun, Kratilo; bat gauzen bilaketan izenen atzetik baldin badoa, bakoitzak zer esan nahi duen aztertuz, konturatzen al zara ez dela txikia engainatua izateko arriskua?

– Nola?

– Nabarmena da izenak jarri zituen lehenengoak gauzak bere ustez ziren bezalakoak jartzen zituela izenak ere, guk diogun bezala. Ez al da hala?

– Bai.

– Beraz, gauzei buruzko haren ustea zuzena ez bazen, eta izenak ustearen arabera jartzen bazituen, zer uste duzu gertatuko zaigula hari jarraitzen badiogu? Engainatuak izango garela besterik edo?

KR. Alla;mh;ouj; oufw~ efei, wSwkrate~, ajl ajagkaion hX
eijlota tiyesqai ton tiqemenon ta;ojowata: eijde;mh;voper palvai
ejw;eIegon, ouj al ojowata eih. megiston devsoi estw teknhvion
ofi ouk esfal tai th~ aj hqei~ oJiqemeno~: oujgar ah pote oufw
sumfwna hh aufw/apanta. hjouk ejenovi~ aufo; legwn wJ panta
kata;taufon kai;epi;taufon ejigneto ta;ojowata...

SW. Alla; touto mew, wgaqe; Kratule, oujlew estin apo
loghma. eijgar to;prwton sfalei; oJiqemeno~ takla hllh pro; tout
epiazeto kai; aufw/sumfwneiñ hñagkazen, oujlen afopon, wšper
twñ diagrammatwn ejioite tou`prwtou smikrou`kai; ajhlou yeuv
dou- genomewou, ta;loipa;pampolla hllh ohta epomena omologein
ajlhvoi-. dei dh;peri;th~ ajch~ panto; pragmato~ panti;ajdri;ton
polun logon einai kai;thñ pollhn skeyin eife oj qw~ eife mh;upov
keitai: ekeinw~ de; ejetasqeish~ illanw~, ta; loipa; faiesqai
ekainw/epomena. oujmentoi ajla;qaumazom ai eijkai;ta;ojowata
sumfwnei`aufa; aufoi~. palin gar episkeywneqa a]to; proteron
dihlqomen. wJ tou`panto; i]nto~ te kai; feromewou kai; rdontov
fanen shmaiwein hññ thñ oujiam ta;ojowata. al lo ti oufw soi
dokei dhloun...

KR. Pawu sfodra, kai;ojqw~ ge shmaiwei.

SW. Skopwnen dh;ej aufwn ajalabonte~ prwton men touto
to;ofoma, thñ Episthñhn, wJ ajfibolow`e]sti°, kai;mallon epike
shmaiwonti ofi isthsin hñwn epi;toi~ pragmasi thñ yuchñ hlofi
sumperiferetai, kai;ojqoterow estin wšper nuñ aufou thñ ajchn
legein mallon hlejbalonta~ to;ei wJ episthñhn, wJ ajla; thñ ejn-
bolhn poihsasqai ajti;th~ ej tw/ei`ej tw/ijyta. epeita to;Abe-
baion, wJ ofi basewvtinove]stin kai;stasew~ mihma ajl oujfora~.
epeita hAistoria wJ aufopou shmaiwei ofi isthsi ton rdun. kai;to;
Apiston wJ istan pantapasi shmaiwei. epeita de;hAmhwh wJ epani]pou
mhnuwi ofi monhve]stin ej th`yuch wJ ajl oujforaveijde;boulei, hAaJ
martia wJ kai; hJ sumfora wJ eij kata; to; ofomavti~ akolouqhsei,
faneitai tau]on th/Asunesei wJ tauth/kai; Episthñh wJ kai; toi~
ajloi- paši toi~ peri;ta;spoudaià ojowasin. efi toimun hAjnaq-
ia wJ kai;hAkolasia wJ paraplhsia toutoi~ fainetai: hJen gar tou`
a]ta qew wJ i]nto~ poreia fainetai, hAjnaqia, wJ hAkolasia wJ epan-
tapasin akolouqia toi~ pragmasi fainetai. kai;oufw~, ahnomizo-
men epi;toi~ kakistoi~ ojowata einai, omoiotat ah fainoito toi~

– Baina baliteke horrela ez izatea, Sokrates, baizik eta nahitaezkoa izatea izenak jartzen dituenak jakinaren gainean egonda jartzea; eta bestela, ez lirateke izenak ere izango, nik lehenago nioen bezala, hain zuzen ere. Eta jartzen dituenak egiari huts egin ez zioneko froga handiena hau izan dadila zuretzat: izan ere, izen guztiak ez lirateke harekin horrenbeste bat etorriko. Edo hitz egitean ez al zara zu zeu konturatu izen guztiak eredu beraren arabera eta helburu berarekin sortzen zirela?

– Baina hori, Kratilo on hori, ez da batere justifikazioa. Izan ere, ez da arraroa, izenak jartzen dituenak, hasieratik huts eginda, horrezkero gainerakoak horretara bortxatzen bazituen eta berarekin bat etortzera behartzen; batzuetan irudi geometrikoetan gertatzen den bezala, alegia lehenengoa txikia eta nahasia izanda okerra sortu eta gero, horrezkero beste guztiak horri jarraituz bat datozela elkarrekin. Beraz, gizon orok asko arrazoitu behar du eta asko aztertu edozer gauzaren hasierari buruz zuzen ezarrita dagoen ala ez; eta hau nahikoa aztertu ondoren, gainerakoak horri jarraituz agertu behar dira. Baina ez, harrituko nintzateke izenak ere beren buruarekin bat baletoz. Azter ditzagun berriro, bada, lehenago azaldu ditugunak. Guk diogu izenek gauza oro joan, mugitu eta ibiltzen delakoan adierazten digutela esentzia. Horrela, beste zerbait adierazten dutela iruditzen al zaizu?

– Erabat horrela, eta zuzen adierazten dute.

– Lehenik, horietatik izen hori berriro hartuta, «zientzia» (episteme), azter dezagun, bada, zein anbigua den; gehiago dirudi gure arima gauzen gainean «gelditzen duela» (histesi) adierazten duela, beraiekin batera dabilela baino, eta zuzenagoa da bere hasiera orain bezala esatea, e sartuta «epeisteme» esatea baino, eta e-n sartu beharrean, i-n sartzea. Ondoren, «finkoa» (bebaion) «oinarri» (basis) baten eta geldialdi baten imitazioa dena, baina ez mugimendu batena. Gero «ikerketa» (historia) berak «korrontea gelditzen duela» (run histesi) adierazten du. Eta «fidagarriak» (piston) «gelditzen duena» (pistan) adierazten du erabat. Ondoren «oroitzapenak» (mneme) edozeini adierazten dio «egonaldia» (mone) dagoela ariman, eta ez mugimendua. Eta, nahi baduzu, «hutssegitea» (hamartia) eta «gertaera» (symphora), izenaren arabera gidatuz gero, «ulermen» (synesis) horren, «zientziaren» eta gauza serioei buruzko gainerako izen guztien berdinak agertuko dira. Gehiago oraindik, «ezjakintasunak» (amathia) eta «neurrigabekeriak» (akolasia) horren berdintsuak dirudite, bataz, ezjakintasunak, «jainkoarekin batera doanaren» (hama

epi;toi~ kallistoi~. oimai de;kai;a[lla pol[ll a[ti~ eufoi eijprag
mateu[ito, ej w[oi[heiv a[au[pal[on ton ta;ojomata tiqemenon
oupi;ip[nta oule;feromena a[lla;newonta ta;pragmata shmaiwein.

KR. All , w[Swkrate~, o[Ja[ofi ta;polla;ekeinw~ ejshmai
nen.

SW. Tivou[touto, w[Kratule...w[sper yhfou~ diariq[nsome-
qa ta;ojomata, kai;ej[toutw/e[stai h[oj[roth~...o[otera a[pleiw
fain[ta[ta;ojomata shmaiwonta, tauta dh;e[stai taj hqh[~.

KR. Oukoun eikove.

SW. Ouj[o[pwstioun, w[fil[. kai;tauta new ge aufou[ej[sw
men, ejanelq[men de;p[al[on o[en deu[ro meteb[men. a[ti gar ej[
toi~ prosqen, eijmen[hsai, ton tiqemenon ta;ojomata ajagkai[on
efhsqa einai eijlota tiqesqai oi[ejiveto. poteron ou[efi soi
dokei[oufw~ h[ou[.

KR. "Eti.

SW. «H kai;ton ta;prwta tiqemenon eijlota fh[tiqesqai...

KR. Eijlota.

SW. Ek poiwn ou[ojomatwn h[memaqhw[; h[hu[hw[; h[ta;
pragmata, eiper tave prwta nhpw ekeito, maqein d au[amen ta;
pragmata kai;eu[ein ajlwaton einai a[lw~ h[ta;ojomata maqow-
ta~ h[ajou[; ejeuronta~ oi[ejsti...

KR. Dokei~ tivni legein, w[Swkrate~.

SW. Tina ou[tropon fw[men aufou[; eijlota~ qesqai h[nomo-
geta~ einai, prin kai;ofliou[o[oma keisqai[te kai;ekeimou~ eijlev
nai, eiper nh;e[sti ta;pragmata maqein a[l h[ek tw[ojomatwn...

KR. Oimai men ejw[; ton ajhquestaton logon peri; toutwn
einai, w[Swkrate~, meizw tina;duwamin einai h[ajiqrwpeim th[
qemewh[ta;prwta ojomata toi~ pragmasin, w[ste ajagkai[on einai
aufa;ojqw~ e[ein.

SW. Eita oi[fi ejantia a[ejiveto aufo[; aufw/o[jeiv, w[
daiw[wn ti~ h[qeov...h[oujlew soi ejlokou[men a[ti legein...

KR. Alla;nh;ouk h[toutwn ta;e[era ojomata.

SW. Potera, w[afiste, ta;epi;th[stasin agonta h[ta;epi;th[
foraw...oujgar pou kata;to;a[ti lecqen pl h[wei kriqh[setai.

theo iontos) ibilera baitirudi, eta neurrigabekeriak «gauzen jarraipena» (akoluthia tois pragmasi) erabat. Eta horrela, gure ustez gauza txarrenen izenak direnak, onenen izenen oso antzekoak agertuko lirateke. Eta nire ustez, batek, jardunez gero, beste asko ere aurkituko lituzke, eta hauetatik pentsatuko luke izenak jartzen dituenak ez dituela gauzak ibiltzen edo mugitzen adierazi nahi, geldirik baizik.

– Baina, Sokrates, ikusten duzu gehienak beste era hartan adierazten zituela.

– Eta hori zer, Kratilo? Botoak bezala zenbatuko al ditugu izenak, eta horretan egongo al da zuzentasuna? Bi era hauetatik, izen gehienak adierazten agertzen diren horretan, hori izango al da benetakoa?

– Ez da logikoa behintzat.

– Inola ere ez, lagun. Baina hori hor utz dezagun, eta itzul gaitezen atzera, abiatu garen tokira. Izan ere, gogoan baduzu, arestian aurretik esandakoetan zenioen beharrezkoa zela izenak jartzen dituenak izenak jartzen zizkien gauzak ezagututa jartzea. Oraindik uste horretakoa zara, ala ez?

– Oraindik bai.

– Akaso jatorrizko izenak jartzen zituenak ere ezagututa jartzen zituela al diozu?

– Ezagututa, bai.

– Zein izenetatik ikasi edo aurkituak zeuzkan gauzak, bada, jatorrizkoak oraindik jarri gabe baldin bazeuden? Guk ez al diogu, bada, gauzak ezin direla bestela ikasi eta aurkitu, izenak ikasita eta nolakoak diren norberak aurkituta ez bada?

– Baliozko zerbait diozula uste dut, Sokrates.

– Zein modutan esango dugu, bada, haiek ezagututa jarri zituztela izenak edo legegileak izan zirela, inongo izenik jarrita egon baino lehen eta haiek ezagutu baino lehen, izenetatik baino ezin badira gauzak ikasi?

– Nire ustez, horien inguruko arrazoiketa egiazkoena hau da, Sokrates: gizakiena baino ahalmen handiago bat dela gauzei jatorrizko izenak jarri zizkiena, eta horrela nahitaezkoa da horiek zuzen egotea.

– Orduan, jarri zituenak, jeinua edo jainkoa izan, bere aurkakoak jarriko lituzkeela uste al duzu? Edo arestian ez dugula ezer esan uste al duzu?

– Baina baliteke bi izen mota horietako bat ez existitzea.

– Zein, bikain hori, geldialdira edo mugimendura jotzen duena? Arestian esandakoaren arabera, ez baita kopuruaren arabera erabakiko.

KR. Oufoi dh;dikaion ge, w\Swkrate~.

SW. Onomatwn ouh stasiasantwn, kai;twñ men faskomtwñ eaduta; einai ta; ofnoia th\aj hqeiã/twñ d eadutaytimi efi diakri noumen, hlepiti; tivel qowte~...oujgar pou epi;ojomatage efera al la toutwn: oujgar estin, al la; dhl on ofi al l aftha zhthtew plhn ojo matwn, a} hñin ejfaniei` aheu ojomatwn ofotera toutwn ehti; taj hqh` deixanta dhl on ofi thñ aj hqeiã twñ ofitwn.

KR. Dokei` moi oufw.

SW. "Estin afa, wJepiken, w\Kratule, dunaton maqein aheu ojomatwn ta; ofta, eiper tauta oufw~ epei.

KR. Fainetai.

SW. Dia; timo~ al lou ouh efi prosdoka~ a} tauta maqein... aka di al lou tou hlouper eikov te kai; dikaio taton, di al hlwn ge, ei[ph/suggenh` estin, kai; auja; di autwn...to; gar pou eferon ekeinwn kai; al loion eferon a} ti kai; al loion shmaiwoi al l ouk ekeina.

KR. Al hqh` moi fainh legein.

SW. "Ece dh; pro; Dio; ta; de; ojomata oujpollaki~ mentoi wñologhsamen ta; kalw~ keimena epikota einai ekeinwoi~ wñ ojov mata keitai, kai; einai eikowa~ twñ pragmatwn...

KR. Naiv

SW. Eijouh ehti men ofi malista di ojomatwn ta; pragmata manqwein, ehti de; kai; di autwn, potera a} eiñ kallion kai; safestera hñaphsi~...ek th` eikowo~ manqwein autw te autwn eij kalw~ eikastai, kai; thñ aj hqeiã hñ hñ eikw, hlek th` aj hqeiã~ autw te autwn kai; thñ eikowa autw~ eijprepotw~ eifgastai...

KR. Ek th` aj hqeiã~ moi dokei` ajagkh einai.

SW. "Ontina men toimun tropon dei manqwein hleufiskein ta; ofta, meizon isw~ estin ejnwkenai hkat ejne; kai; sevagaphton de; kai; touto ofnologhsasqai, ofi ouk ej ojomatwn al la; polu; mallon auja; ej autwn kai; maqhtew kai; zhthtew hlek twñ ojomatwn.

KR. Fainetai, w\Swkrate~.

SW. "Eti toimun tode skeywmeqa, ofw~ mh; hñ ta; polla; tauta ojomata ej tauñon teimonta ejapata~ eijtw ofti men oi.hev

– Ez litzateke bidezkoa, Sokrates, benetan.

– Izenak elkarren aurka altxatuta, eta batzuek eurak direla egia-
rentzekoak diotela, eta besteek, berriz, eurak direla, jada zeren bidez edo
zeri helduta erabakiko dugu? Horien desberdinak diren beste izen batzuei
ez, behintzat, ez baitaude; nabarmena da, ordea, izenak salbu, beste zer-
bait bilatu behar dela, izenik gabe bi mota horietatik egiazkoa zein den
erakutsiko diguna, gauzen egia erakutsiz, nabarmena denez.

– Hala uste dut nik ere.

– Orduan, dirudienez, Kratilo, posible da izenik gabe gauzak ikas-
tea, hori horrela baldin bada.

– Argi dago.

– Beste zeren bidez espero duzu, bada, gauza horiek ikastea?
Beste baten bidez edo logikoa eta bidezkoena denaren bidez, elkarren
bidez, gauzak nolabait ahaideak baldin badira, eta eurak beraien bidez?
Izan ere, arrotza eta desberdina denak zerbait arrotza eta desberdina era-
kutsiko luke, baina ez haiek.

– Egia diozula iruditzen zait.

– Zaude, ala Zeus! Ez al dugu askotan adostu, ordea, ondo jarrita
dauden izenak beren izenak diren haien antzekoak direla eta gauzen iru-
diak direla?

– Bai.

– Beraz, gauzak batez ere izenen bidez ezagutu badaitezke, baina
baita euren bidez ere, biotako zein ezagutza litzateke ederrena eta zeha-
tzena? Iruditik ezagutu, irudi bera ondo kopiaututa ote dagoen, eta bera
bere irudia den egia, edo egia ezagutu egia bera, eta bere irudia modu
komenigarrian egin ote den?

– Nire ustez, egia ezagutu behar da nahitaez.

– Benetan, beharbada, gauzak nola ezagutu edo aurkitu behar diren
jakiteak nire eta zure indarrak gaitzen ditu; eta honako honetan ados
egotea ere pozik onartu beharko dugu: gauzak izenetatik ez baino beraie-
tatik ezagutu eta aurkitu behar direla izenetatik baino askoz hobeto.

– Argi dago, Sokrates.

– Honako hau azter dezagun, bada, oraindik ere –berera jotzen
duten izen ugari horiek engaina ez gaitzaten–, ea izenak jarri zituztenek

menoi aufo; dianohqente~ ge eŋento wJ iŋwtwn aŋantwn aŋi; kai; rē-
ontwn<fai>ontai gar eŋoige kai; auŋw/ouŋw dianohqhñai<to>d , eij
eŋucen, ouŋ ouŋw~ eŋei, aŋl ouŋoi auŋoite wŋper eiŋ tina diŋhn
eŋpesonte~ kukwñtai kai; hñta~ eŋelkōmenoi prosebailousin.
skeyai gar, wŋqaumasie Kratulē, oŋeŋge pollaki~ oŋeirwtw.
poteron fwñew ti einai aufo; kal on kai; aŋgaqon kai; eŋ ekaston twñ
oŋitwn ouŋw, hŋhñx.

KR. "Emoige dokei, wŋSwkrate~, aei hai°.

SW. Aufo; toimun ekeino skeywmeqa, nh; eijproswpon tiveŋ-
tin kal on hŋti twñ toiotwn, kai; dokei tauta panta rēiñ: aŋl auŋ
toyfwñen, to; kal on oujtoiouton aŋiveŋtin oŋw eŋtin...

KR. Anagkh.

SW. «Ar ouh oŋw te proseipeiñ aufo; oŋqw~, eij aŋi; uŋexew
cetai, prwtōn men oŋi ekeiñoveŋtin, eŋeita oŋi toioton, hŋaŋagkh
aŋa hñwñ legontwn aŋl o aufo; euŋu; gignesqai kai; uŋexienai kai;
nhketi ouŋw~ eŋein...

KR. Anagkh.

SW. Pw~ ouh aŋ eiŋ ti; ekeino oŋhdepote wŋautw~ eŋei... eij
gar pote wŋautw~ iŋŋei, eŋ g ekeiww/tw/croww/dhl on oŋi ouŋen
metabaiwei: eijde; aŋi; wŋautw~ eŋei kai; to; aufoveŋti, pw~ aŋ toutov
ge metabailoi hŋkinoito, nhden ejistamenon th~ auŋou iŋlex~...

KR. Oujlanw~.

SW. Alla; nhñ ouŋ aŋ gnwsqeiv ge uŋ ouŋenov. aŋa gar aŋ
eŋionto~ tou gnwsomenou aŋl o kai; aŋ loion gignoitō, wŋte ouk aŋ
gnwsqeiv eŋi oŋoiōw ge tiveŋtin hŋpw~ eŋon: gnwsi~ de; dh pou ouŋ
demiŋ gignwskei oŋgignwskei nhdanw~ eŋon.

KR. "Estin wJ legei~.

SW. All ouŋe; gnwsin einai fawai eikōv, wŋKratulē, eij
metapiŋtei panta crhwata kai; nhden mēwei. eijmen gar aufo; touto,
hŋgnwsi~, tou gnwsi~ einai nh; metapiŋtei, mēnoi te aŋ aŋi; hŋgnwsi~
kai; eiŋ gnwsi~. eijde; kai; aufo; to; eido~ metapiŋtei th~ gnwsew~,
aŋa t aŋ metapiŋtoi eij aŋl o eido~ gnwsew~ kai; ouk aŋ eiŋ
gnwsi~: eijde; aŋi; metapiŋtei, aŋi; ouk aŋ eiŋ gnwsi~, kai; eŋ toutou
tou logou ouŋe to; gnwsomenon ouŋe to; gnwsqhsomenon aŋ eiŋ. eij
de; eŋti men aŋi; to; gignwŋskōn, eŋti de; to; gignwskōmenon, eŋti de;

benetan gauza guztiak etengabe joan eta ibiltzen direla pentsatuz jarri ote zituzten –neuri ere horrela pentsatu zutela iruditzen baitzait– edo, ausaz horrela ez bada, ea horiek beraiek zurrumbilo batean erorita bezala nahasten diren eta gu beraiekin barrura herrestatzen gaituen. Izan ere, azter ezazu, Kratilo harrigarria, nik maiz amesten dudana. Zerbait berez ederra eta ona badela esango dugu, eta izaki bakoitza ere horrela, ala ez?

– Badela uste dut nik, Sokrates.

– Hori bera azter dezagun, bada, ez aurpegiren bat edo horrelako bat ederra ote den, eta horiek guztiek badabiltzala ote diruditen; ederra bera den bezalakoa dela beti ez al dugu esango?

– Nahitaez.

– Orduan, etengabe ihesi badoa, akaso izen zuzena deitu al dakioke, lehenik hau dela esanez, eta gero horrelakoa dela? Edo nahitaez, guk hitz egitearekin batera, hura segituan beste zerbait bihurtzen da, ihes egingen du eta jada ez dago horrela?

– Nahitaez.

– Orduan, inoiz berdin egoten ez den hura nola izango litzateke zerbait? Izan ere, noizbait egoera berean gelditzen baldin bada, nabarmena da denbora horretan ez dela batere mugitzen; eta beti egoera berean baldin badago eta gauza bera baldin bada, nola aldatu edo mugituko litzateke hori, bere formatik batere aldendu gabe?

– Inola ere ez.

– Eta inork ezingo luke ezagutu ere egin. Ezagutzera doakiona hurbiltzearekin batera, beste zerbait desberdina bihurtuko bailitzateke, eta horrela jada ezingo litzateke ezagutu zer den edo nola dagoen; inongo ezagutzak, noski, ez du ezagutzen duena ezagutzen inongo egoeratan ez baldin badago.

– Diozun bezala da.

– Baina logikoa da ezagutza ere ez dagoela esatea, Kratilo, gauza guztiak aldatzen baldin badira eta ezerk ez baldin badu bere horretan irauten. Izan ere, horrexek berak, ezagutzak, ezagutza izatetik aldatzen ez baldin bada, ezagutza izaten iraungo luke eta ezagutza izango litzateke. Baina ezagutzaren forma bera ere aldatzen baldin bada, aldi berean ezagutzaren beste forma batera aldatuko litzateke eta ez legoke ezagutzarik; eta etengabe aldatzen baldin bada, ez legoke inoiz ezagutzarik, eta, arra-

to;kalow, eṣti de;to;agaw, eṣti de;eḥ ekaston twḥ oḥtwn, ou[moi
 failwetai tauta oḥia oḥta, aḥnuḥ hḥei~ legomen, rdḥ/ouḥen ouḥle;
 fora/taut ouḥ poterow pote oufw~ eḥei hḥeḥeiww~ wḥ oiḥperi;
 Ūhrakleitow te legousin kai;aḥloi polloiḥmh;oujradwion hḥepi-
 keyasqai, ouḥle;paw nouḥ eḥonto~ aḥqrwpou epitreyanta oḥjoma-
 sin auḥou kai;thḥ auḥou yuchḥ qerapeuḥin, pepisteukota eḥeiv
 noi~ kai;toi~ qemewoi~ auḥaydiiscurizesqai wḥ ti eiḥlota, kai;auḥ
 tou`te kai;twḥ oḥtwn katagignwskein wḥ ouḥen ugie~; ouḥlenov,
 aḥla;panta wḥper keramia rḥi, kai;aḥecnw~ wḥper oiḥkatarw/
 nosouḥte~ aḥqrwpoi oufw~ oiḥsqai kai;ta;pragmata diakeiṣqai,
 upo;rḥumatov te kai;katarrou panta `ta°, crḥmata eḥesqai. iṣw~
 men ouḥ dhwy\Kratule, oufw~ eḥei, iṣw~ de;kai;ouḥ skopeiṣqai
 ouḥ crḥ;aḥdreiw~ te kai;eu,kai;mh;rḥdiw~ apodevesqai<eḥi gar
 neov~ ei\kai;hḥikiam eḥei~ skeyamenon deveḥan euḥh/, metadidomai
 kai;ejnoiv

KR. Alla;poiḥsw tauta. eu\mento iṣqi, w\Swkrate~, ofi
 ouḥle;nuni; aḥskptw~ eḥw, aḥlavmoi skopoumenw/kai;pragmata
 eḥonti polu;mallon eḥeinww~ failwetai eḥein wḥ Ūhrakleito~ legei.

SW. Eij auḥi~ toimun me, w\efaire, didaxei~, epeidan hḥh/
 nuḥ deywḥper pareskeuṣsai, poreuou eij agrow. propemyei deve
 kai;Ūrmogewh~ ode.

KR. Taut eṣtai, w\Swkrate~, aḥla;kai;su;peirw`eḥi ejno
 eiḥ tauta hḥh.

zoiketa honen ondorioz, ez legoke ez ezagutuko duena ezta ezagutua izango dena ere. Baina ezagutzen duena beti baldin badago, eta ezagutua dena, eta edertasuna, eta ongia, eta izakietako bakoitza, niri ez zait iruditzen orain aipatzen ditugun hauek ez korrante baten ezta mugimendu baten antzekoak direnik inola ere. Beraz, baliteke aztertzen erraza ez izatea horiek horrela ote diren edo Heraklitoren ingurukoek eta beste askok dioten era hartan, eta inola ere ez da gizon zentzudun baten berezkoa bere buruaren eta bere arimaren zainketa izenen esku uztea, hauekin eta hauek jarri zituztenekin fidatuta, baizik eta zerbait jakinez bezala sendo hitz egitea, eta, norberaren eta izakien aurka, ezer ere ez dela osasuntsua pentsatzea, guztiak ontziak bezala isurtzen direla, eta, besterik gabe, gauzak katarroak jotako gizakiak bezala daudela ere pentsatzea, gauza guztiak isurketa eta katarroaren pean daudela. Beharbada, Kratilo, horrela da, baina beharbada ez. Beraz, ausardiaz eta ondo aztertu behar da, eta ez erraz onartu –oraindik gaztea baitzara eta sasoiari zaude–, eta aztertu eta gero, aurkitzen baduzu, egin nazazu ni ere partaide.

– Hori egingo dut, bada. Baina ondo jakin ezazu, Sokrates, orain ere ez nabilela aztertu gabe, baina arazoa aztertuz neke handia hartzen dudanean, oraindik askoz gehiago iruditzen zait Heraklitok dioen bezala dela.

– Beste bat arte, orduan! Etortzen zarenean irakatsiko didazu, adiskide; orain, prestatuta zauden bezala, joan zaitez mendira, Hermogenes hau ere zurekin joango da eta.

– Hala izango da, Sokrates, baina zu ere saia zaitez gai horietaz gehiago hausnartzen.

¹ Hiponikoren seme eta Kaliasen anaia. Sokratesen lagun minetako bat zen.

² Kratiloz ezer gutxi dakigu.

³ Hermogenes izenak «Hermesen leinukoa» esan nahi du, batere ez dagokion izena bere zailtasun ekonomikoengatik eta hizketarako erraztasun ezagatik.

⁴ Zeosko sofista ospetsua; itxurazko sinonimoen arteko ezaugarri desberdinak ezarriz, hitzen erabilera zuzena aldarrikatzen zuen.

⁵ Agian Prodikoren liburu bat irakurri duela esan nahi du, drakma bat baitzen liburu baten batez besteko prezioa.

⁶ Abderako sofista, Platonek zenbait elkarrizketatan erasotzen duena. Aipua bere *Egia* lanaren hasiera ospetsua da, eta sofistak ezagupenaren objektibotasuna ukatu nahi zuen.

⁷ Bere anaia Dionisodororekin batera, bere izeneko elkarrizketaren protagonista da. Hemengo aipua han azaltzen duen teoria honi dagokio: gizaki orok gauza guztiak dakizki bat bakarra baldin badaki, *Eutidemo*, 294 a.

⁸ Hiponikoren seme eta Hermogenesen anaia, Atenasko gizon aberatsena da eta sofisten laguna, Protagorasena bereziki. Haren etxean bilera eta bankete ugari ospatzen ziren sofistekin.

⁹ *Iliada* XX 74.

¹⁰ *Iliada* XXIV 291. Hontzaren antzekoa.

¹¹ *Iliada* II 813-4. Troiaren aurrean zegoen muino malkartsua.

¹² *Iliada* XXII 507.

¹³ Bi etimologia hauek zuzenak dira, baina elkarrizketa honetako gehienak fantasia hutsezkoak dira.

¹⁴ Atreo eta Tiestesek beren anaiorde Krisipo hil zuten, honek oinordetza ken ez ziezaien. Ondoren Atreok, Tiestesek oinordetza bidegabe eskuratu zuelako mendeku hartzeko, bere anaiaren semeak hil zituen eta jaten eman zizkion.

¹⁵ Hermes seme eta Enomaoren auriga. Azken honi traizioa egin zion beronen lehiakide Peloperen alde, baina honek Mirtilo hil egin zuen traizioaren ordaina ez emateagatik.

¹⁶ Bere biografia mitikoan mota askotariko krimenak daude.

¹⁷Atenasko Prospalta demoko igarlea eta fanatikoa erlijio kontuetan. Sokratesen posesio egoera horiek maiz agertzen dira elkarritzeta haue-
tan

¹⁸*Lanak eta egunak*, 121-3.

¹⁹Alfabeto atiko zaharrean e letra hiru e soinu desberdinak idazteko erabiltzen zen.

²⁰Ideia pitagoriko bat da.

²¹Eskaintza guztiak Hestiarekin has-
ten ziren.

²²*Iliada* XIV 201.

²³Epopeiak abeslari gisa aurkezten baditu ere, lur azpiko pertsonaia mitikoak ziren eta Persefoneren kide-
ak; hilobietan agertzen ziren.

²⁴Heriotza hitzaren eufemismoa. Grekoek Apolo *apollymi* (hiltzea) hitzarekin lotzen zuten.

²⁵*Iliada* V 221-2 bertsoen parodia da; bertan Eneasek Troiako zaldien gorentasuna goresten du.

²⁶Tragiko hitzaren zentzu bikoitza-
rekin jolasten du, «akerra bezalakoa»
ere esan nahi baitu. Hemen tragedia-
ren asmakizunez ari da; beherago
Panen itxuraz arituko da, gerritik
behera akerraren itxura zuena.

²⁷Alfabeto atiko zaharrean o letra hiru o soinu desberdinak idazteko erabiltzen zen.

²⁸Heraklito zeharka aipatzen ari da.

²⁹*Iliada* VI 264-5.

³⁰Hitz konposatu luze eta korapila-
tsuak lirikaren tipikoak ziren.

³¹Esaera zaharra, lekuko batek epai-
keta batera ez joateko aurkezten
dituen aitzakiei buruz.

³²Tragediagileen baliabide ospe-
tsuaz ari da, jainkoak azken memen-
toan agerraraziz.

³³*Lanak eta egunak* 361-2.

FEDRO

FAIDROS

SW. «W file Faidre, poi`dh;kai;poyen...

FAI. Para;Lusiou, w`Swkrate~, tou`Kefalou, poreuomai
de;pro; peripaton efw teiyou~: sucnon gar ekei`dietriya cronon
kaqhmeno~ ej eufinou. tw/de; sw/kai; ejw/efairw/peiqomeno~
Akoumenw/kata;ta; odou; poioumai tou; peripatou~: fhsi;gar
akopwterou~ eihai tw` ej toi` dromoi~.

SW. Kalw` gar, w`efaire, legei. aJar Lusix~ hh, wJefiken,
ej a\$tei.

FAI. Naiypar Epikratei, ej thde th`plhsion tou` Olymp-
iou oikix/thMorucia/

SW. Tivouh dh;hh hJdiatribhvh]dhl on ofi tw` logwn ufa~
Lusix~ eidtia...

FAI. Peush/ei[soi scolh;proiwti akouwin.

SW. Tivdexouk ah oi\$e me kata;Pindaron Akai;ajscolix~
upJxteronEpragma poihsasqai to;teh te kai;Lusiou diatribhn
akousai...

FAI. Proxge dhv

SW. Legoi~ ah.

FAI. Kai;mh, w`Swkrate~, proshkousa gevsoi hJakhvoJ
gar toi logo~ hh, peri;on dietribomen, ouk oid oftina tropon ejw

FEDRO

Sokrates: - Fedro maitea, nora zoaz eta nondik zatoz?

Fedro: - Kefaloren¹ seme Lisiasenetik nator, Sokrates, eta harresiz kanpo paseatzera noa, denbora luzea eman baitut han, goizetik eserita. Eta gu bion lagun Akumenori² kasu eginez, bideetan egiten ditut gainera paseoak, pasealekuetakoak bezain neketsuak ez direla esaten du eta.

– Eta ederki dio, adiskide. Baina, dirudienez, Lisias hirian zegoen.

– Bai, Epikratesekin, Zeus Olinpikoaren tenplutik hurbil dagoen Morikoren etxean.

– Eta zertan aritu zarete? Edo nabarmena da Lisiasek hitzaldieta-
ra gonbidatu zintuztela?

– Jakingo duzu, aurrera joaten garen bitartean niri entzuteko asti-
rik baldin badaukazu behintzat.

– Zer bada? Ez al duzu uste nik, Pindarok bezala esateagatik, zure
eta Lisiasen jarduna entzutea «eginbeharra baino goragoko»³ zerbaizat
joko dudala?

– Aurrera bada.

– Has zintezke hizketan.

– Eta gainera, benetan, Sokrates, zuri interesatzen zaizu entzungo
duzuna, jardun ginen gaia, ez dakit nola, maitasunezkoa zen eta. Lisiasek

tikov gegrafe gar dh;oLusia~ peirwmenow tina twñ kalwñ, ouj
up ejastou devajl aufo;dh;touto kai;kekomyeutai: legei gar wJ
caristeon mh;ejwñti mallon hlejwñti.

SW. 'W gennaiò-. eiqe grayeien wJ crh;penhti mallon hJ
plousiw/kai;presbuterw/hJnewterw/kai;oşa alla ejmiste prov
sesti kai;toi~ polloi~ hJwñ: h'gar ah ajsteiòi kai;dhmwfelei~ eien
oiJlogoi. egwg ouh outw~ epitequmhka akousai, wst ejn badizwn
poihton peripaton Megarade kai;kata;Hrodikon prosba; twteiv
cei palin apik~, oujmhvsou apoleifqw~

FAI. Pw~ legei-, wbelviste Swkrate~...oiçi me, a)Lusia~
ej pollw/crow/kata;scolhn suneqhke, deinotato~ wñ twñ nuñ
grafein, tauta iJliwñhn ohta apomhmonousein axiw~ ekeinou...
pollouge dew: kaitoi eboulomhn g ah mallon h[moi polu;crus-
ion genesqai.

SW. «W Faidre, eiejw;Faidron ajnow, kai;ejnautou`epi-
lelthsmi. ajla;gar oujeteravejti toutwn: eu`oida ofi Lusiu lov
gon akoun ekeino~ oujmonon apax hkousen, ajla;pollaki~ epa-
nalambawwn ekeleuew oiJlegein, oJe;epeiveto proqumw~. tw/de;
ouje;tauta hh ilanavajla;teleutwn paralabwn to;biblion ah mav
lista epequpei epeskopei, kai;touto drwn ej ewqinou kaqhmeno~
apeipwn eij peripaton hçi, wJmen ejw;oinai, nh;ton kuwa, ejepis-
tamenow~ ton logon, eijmh;pawu ti hh makrow. eporeueto d ekto;
teicou~ ifa metwkw. apanthsa~ de;twnosounti peri;logwn akohn,
ijlwn new, ijlw, hsqh ofi exoi ton sugkorubantiwñta, kai;proagein
ekeleue. deomenow de;legein tou`twñ logwn ejastou, ejrupteto
wJdh;ouk epiquwñ legein: teleutwn de;efelle kai;eijmhti~ ellwn
akouoi bia/ejein. su;ouh, w\Faidre, aufou`dehçhti oper tava
pantw~ poihsai nuñ hqh poiein.

FAI. Emi;wJ aj hqw~ polu;kratistow ejstin outw~ ofw~ dav
namai legein, wç moi dokei~ su;oujlanw~ me afhsein prin ah eipw
aJw~ gevow~.

SW. Pawu gar soi aj hqh`dokw~

FAI. Outwsi;toimun poihsu. tw/ofti gar, w\Swkrate-,
panto; mallon tave rhlwata ouk ejemaqon: thn mentoi diamoian
scedon ajantwn, oiç efh diaferein ta;tou`ejwñto~ hJta;tou mhevji
kefalaioi~ ekaston efexh~ divini, ajxameno~ apo;tou prwtou.

seduzitua den mutil eder bati buruz idatzi baitu, baina ez maitale batek limurtua, hain zuzen ere; baina, horixe bera ere fintasunez azaldu du. Izan ere, maitatzen ez duenari maitatzen duenari baino lehenago eman behar zaiola atsegin esaten du.

– Oi gizon prestua! Nahiago nuke aberatsari baino lehenago pobreak eman behar zaiola idatziko balu, eta gazteari baino lehenago zaharrari, eta nire eta guretako gehienek gainerako ezaugarriak daukate-nei; horrela, hitzaldiak benetan finak eta herriarentzat onuragarriak izango bailirateke. Ni neu entzuteko hain irrikitan nago, non, ibilian paseoa Megararaino⁴ egiten baduzu eta harresiraino iritsitakoan, Herodikok⁵ agintzen duen bezala, atzera itzultzen bazara ere, ez ninduzukeen atzean utziko.

– Nola diozu, Sokrates bikaina? Lisiasek, orain idazten dutenetatik trebeena izanik, denbora luzez eta astiz moldatu zuena, nik, profesionala izan gabe, harekiko duina izateko moduan gogoratuko dudala uste al duzu? Askok falta zait horretarako. Eta benetan, nahiago nuke hori aberastasun handia egokitzea baino.

– Ai Fedro! Nik Fedro ezagutzen ez badut, neure buruaz ere ahan-tzi naiz jada. Biotako ezer ez da gertatzen, ordea. Ondotxo dakit hark, Lisiasek hitzaldia entzun ondoren, ez zuela behin bakarrik entzun, baizik eta askotan berriro hartu eta esateko eskatzen ziola, eta besteak, noski, gogo onez obeditzen zion. Baina harentzat hori ere ez zen nahikoa; azkenean, liburua berarekin hartuta, gehien desiratzen zituenak aztertzen zituen, eta goizetik eserita hori egiten akituta, paseora joan zen, nik uste dudanez, ala txakurra!, hitzaldia buruz zekiela, zeharo luzea ez bazen bederen. Eta harresiz kanpora joan zen entseguak egitera; eta hitzaldiak entzuteko zorutzen egoten den horietako batekin topo eginda, ikusi orduko poztu zen bere koribante⁶ estasiatarako laguna edukiko zuelako, eta aurrera jarraitzeko eskatu zion. Hitzaldien maitale horrek bat esateko eskatu zionean, ordea, esan nahi ez balu bezalako itxurak egiten zituen. Baina, norbaitek gogo onez entzun nahiko ez bazion, azkenean esan egin-go zuen, indarrez bada ere. Zuk, bada, Fedro, eska iezaiozu gizon horri, edozein modutan ere egingo duen hori, oraintxe bertan egiteko.

– Benetan, niretzat askoz hobea izango da ahal dudan moduan esatea, ez nauzula inola ere utziko iruditzen baitzait hola edo hala esan baino lehen.

– Guztiz egia da iruditzen zaizun hori.

SW. Deixa~ ge prwtōn, w\filoth~, tivafa ej th/ajistera/
epei~ upo;tw\idatiw/topazw gar se ekein ton logon autō. ejde;
touto estin, outwsi;dianoou peri;ejou, wJ ejwse pawu men fil w,
parōto~ de;kai;Lusiou, ejnautō soi ejmel etañ parevein oujpawu
dewoktai. ajl iji, deiknue.

FAI. Pauè. ejkekroukavme ej pido~, w\Swkrate~, hñ eicon
ej soi; wJ eggumasoneno~. aj la; pou`dh; boulei kaqizomenoi
ajagnwmen...

SW. Deur ejtrapomenoi kata;ton Ilison iymen, eita ofou
aj doxh/ej hñucia/kaqizhsomeqa.

FAI. Eij kairow, wJ epiken, ajupōthto~ wñ efucon: su;men
gar dh;ajivradston ouh hñin kata;to;udation brevousi tou; podā-
ijwai, kai;ouk ajdev, ajl w~ te kai;thwde thñ wfan tou efou~ te kai;
th~ hñera~.

SW. Proage dhykai;skopei afa ofou kaqizhsomeqa.

FAI. Ōra~ ouh ekeinhn thñ uyhlōtathn platanon...

SW. Tivhw...

FAI. Ekei'skiav estin kai;pneuma metrion, kai;poa kaqiv
zesqai hñaj boulwmeqa kataklinhñai.

SW. Proagoi~ aj.

FAI. Eipevmoi, w\Swkrate~, ouk ejqende mentoi poqen apo;
tou` Ilisou`legetai o.Borew~ thñ Wreiquian ajpasai...

SW. Legetai gar.

FAI. «Ar ouh ejqende...carionta goun kai;kaqara;kai;dia
fanh'ta;udatia fainetai, kai;epithdeia kovai~ paizein par autav

SW. OuK, aj la;katwqen ofon duv hñtrix stadia, h/pro; to;ej
“Agra~ diabainomen: kai;poutivesti bwmo; aufoyi Boreou.

FAI. Oujpawu nenokka: ajl eipe;pro; Dioy, w\Swkrate~, su;
touto to;muqologhma peiqh/aj hqe; einai...

SW. All eijapistoiwn, wšper oi.šofoiyok aj afo~po~ einh,
eita sofizomeno~ fain auñhn pneuma Boreou kata;twñ plhsion
petrwñ sun Farmakeia/paixousan wšai, kai;outw dh;teleuthsa-
san lecqhñai upo;tou`Boreou ajxypaston gegonewai~hlej Are-
iou pagou: legetai gar au`kai;outo~ o.Iogo~, wJ ekeiqen ajl ouk

– Horrelaxe egingo dut beraz. Egiatan, Sokrates, ez nituen guztia-
ren hitzak buruz ikasi; baina maitatzen duen eta maitatzen ez duenaren
arteko desberdintasunak esan zituen pasarte ia guztien zentzua azalduko
dizut, bakoitza bere ordenan eta ideia nagusietan lehenengotik hasiz.

– Aurretik, maitea, mantuaren azpian, ezkerrean, zer daukazu
erakutsi, hitzaldia bera daukazu susmoa dut eta. Hala bada, niri dagoki-
danez, horrelaxe pentsa ezazu, nik zu asko maite bazaitut ere, Lisias bera
presente egonda, ez zaidala batere egoki iruditzen neure burua zuri ema-
tea ariketak egiteko. Ea, bada, erakuts ezazu.

– Zaude. Zurekin ariketak egiteko nuen itxaropena kendu didazu-
eta kolpe batez, Sokrates. Baina, non nahi duzu gu biok eserita irakur-
tzea?

– Goazen hemendik, bidetik irtenda, Ilisori⁷ jarraituz; gero ondo
iruditzen zaigun tokian eseriko gara lasaitasunean.

– Dirudienez, une aiproposean egokitu naiz oinutsik orduan, zu
beti egoten zara eta. Beraz, guretzat errazena oinak bustiz errekan barre-
na joatea izango da, eta ez batere desatsegina, batez ere urtearen eta egu-
naren garai honetan.

– Aurrera, bada, eta aldi berean begira ezazu non eseriko garen.

– Platano guztiz garai hura ikusten al duzu?

– Bai, eta?

– Han itzala dago eta neurriko haizea, eta belarra eseritzeko edo,
nahi badugu, etzateko.

– Goazen, bada, aurrera .

– Esaidazu, Sokrates, ez al dute esaten Boreasek⁸ hemendik non-
baitetik, Ilisotik, harrapatu zuela Oritia?

– Hala esaten dute, bai.

– Hemendixe ez agian? Urak behintzat itxura ederra du, garbia eta
gardena, eta aproposa neskek haren ertzean jolasteko.

– Ez, bizpahiru estadio beheragotik, Agrasko⁹ santutegi aldera
joateko zeharkatzen dugun tokian. Eta hor nonbait Boreasen aldare bat
dago bertan.

– Ez nintzen konturatu. Baina esaidazu, Zeusarren, Sokrates, zuk
sinesten al duzu mito hori egia dela?

– Sinetsiko ez banu, jakintsuek bezala, ez litzateke batere bitxia
izango¹⁰. Gero, jakintsuarena eginez, esango nuke Boreasen haizeak
ondoko harkaitzetatik behera bultzatu zuela bera, Farmakiarekin¹¹ jolas-
ten ari zela, eta horrela hil ondoren, Boreasek eraman zuela, dioten beza-

ejqende hɣpasqh. ejw;deyw\Faidre, aɭlw~ men ta;toiauta ca-
 rienta hɣounai, liam de;deinou`kai;epipowou kai;oujpawu eufu-
 cou~ ajdrov, kat aɭlo men oulew, ofi d auɣw/ajagkh meta;touto
 to;twñ ōppokentaurwn eido~ epanorqousqai, kai; auqi~ to; th~
 Cimaïra~, kai;epirrei`de;oflo~ toioutwn Gorgowwn kai;Phgaswn
 kai;aɭlwn ajhcawwn plhgh te kai;ajopiæi teratologwn tinwn fuv
 sewn: aiɭ eiɭti~ apistwn prosbiba/kata;to;eiko~ ekaston, afe
 agroikw/tini;sofia~crwmeno~, pollh~ auɣw/scolh~ dehsei. ejnoi;de;
 pro~ auja;ouɣlamw~ ejsti scolhyto;de;aiɣion, wɣfile, toutou tode.
 oujdunamaiw kata;to;Del fikon gramma gnwnai ejnautw: geloion
 dhmoi fainetai touto efi ajnoounta ta;aɭlotria skopein. oqen dh;
 caivein ejsa~ tauta, peiqomeno~ de;tw/nonizomew/peri;auɣwn, oɣ
 nundh;eɣegon, skopw`oujtauta aɭl ejnautw, eife ti qhriw oɣ tug
 camw Tufwno~ poluplokwteron kai;mallon epiteqummenon, eife
 hderwtew te kai;aɭl ousteron zwñ, qei~ tino~ kai;ajufou moiv
 ra~ fusei metewon. ajaw, wɣfaïre, metaxu;twñ logwn, ak oujtode
 hh to;dendron ef ofer hge~ hfa~...

FAI. Touto men ouh aujov

SW. Nh;thp "Hran, kal hge hkatagwhvhtete gar platano~
 auɣh mal ajfilafh te kai;uɣhlhytou te agnou to;ufo~ kai;to;
 suskion pagkalon, kai;wɣajkmh efei th~ aghh~, wɣaj eujdesta-
 ton parevoi ton topon: hte au`phgh;cariestath upo;th~ platanou
 rdi mala yucrou uɣato~, wste ge tw`podi;tekmhvasqai. Numwn tev
 tinwn kai; Acelwou idron ajo;twñ korwn te kai;ajal matwn ebiken
 einai. ejjd au`boulei, to;eupnoun tou topou wɣagaphton kai;sfov
 dra hduvqerinw te kai;liguron uphcei`tw/twñ tettigwn corw/
 partwn de;komyotaton to;th~ pox~, ofi ej hjema prosantei ilanh;
 pefuke kataklinenti thp kefalhn pagkalw~ ekein. wste afistav
 soi ejenaghtai, wɣfile Faidre.

FAI. Su;deve, w`qaumasie, ajopwtatov ti~ fainh/ajecnw~
 gar, oɣlegei~, xenagoumew/tini;kai;ouk epicwriw/ebika~: ouɣw~
 ek tou`asteo~ ouf ej thp uperorism apodhmei~, ouf eɣw teicou-
 ehoige dokei~ to;parapan ejienai.

SW. Suggignwske moi, w`afiste. filomqh; gar ejni: ta;men
 ouh cwria kai;ta;dendra oulew m ejelwei didaskein, oiɣl ej tw/
 aɣtei aghrwpoi. su;mentoi dokei~ moi th~ ejh~ ejow to;farma-

la; edo Aresen muinotik¹², istorio hau ere kontatzen baita, handik harra-patu zutela eta ez hemendik. Niri ordea, Fedro, horrelako azalpenak politak iruditzen zaizkit, baina gizon guztiz trebe eta saiatuarenak ere bai, eta ez oso zorioneko batenak, beste ezegatik ez bada ere, horren ondoren hipozentauroen itxura zuzendu beharko duelako, eta gero Kimerarena ere bai, eta antzeko Gorgona eta Pegaso andana, eta beste izaki miresgarri mordoa, eta ipuin sinesgaitzetako zenbait izakiren bitxikeriak isuriko zaizkiolako. Bada, norbaitek, hauetan sinestu gabe, banan-banan egiantzekotasunera hurbilduko balitu, jakinduria baldarren bat erabiliz, denbora luzea beharko luke. Nik ez daukat inola ere horietarako astirik. Eta horren zioa, lagun, hauxe da: oraindik ezin izan dudala, Delfosko inskripzioak dioen bezala, neure burua ezagutu. Eta barregarri deritzot, hori oraindik jakin gabe, bestelakoak aztertzeari. Horregatik, horiek pikutara bidalita, eta beraietaz uste dena sinetsirik, oraintxe nioen bezala, horiek ez baizik neure burua aztertzen dut, ea ausaz Tifon¹³ baino piztia korapilatsuagoa eta harropuzkeriaz puztuagoa ote naizen, edo izaki otzanago eta tolesgabeagoa, izaeraz harropuzkeria gabeko zati jainkotiarren batetik partea daukana. Baina, adiskide, hitzaldiak erdian utzita, ez al gintuzun gu zuhaitz horretara gidatzen?

– Horixe da, bai.

– Ala Hera, ederra atsedentokia! Platano hau oso mardul eta tantaia da izan ere, eta zalitzukiaren altuera eta itzala ere ezin ederragoak dira, eta gainera hau loraldi betean dagoenez, usain gozoena ematen dio tokiari. Platanoaren azpiko iturria ere guztiz atsegin isurtzen da, ur oso hotzez, oinen bidez ere ezagut daitekeen bezala. Nesken eta bestelakoen irudiengatik, badirudi ninfa batzuei eta Akeloori¹⁴ sagaratua dagoela. Eta gehiago nahi baduzu, tokiaren aire arina zein atsegin eta gozoa den! Udako aire harmoniatsu horrek txitxarren koruari laguntzen dio gainera. Baina denetan finena belarra da, pendiz leunean hazia, egokia delako burua ederki asko jartzeko etzanez gero. Beraz, Fedro maitea, oso ongi gidatu duzu arrotza.

– Eta zuk, gizon harrigarri horrek, norbait zeharo bitxia dirudizu, zuk diozun bezala, gidatutako arrotz bat baitirudizu, besterik ez, eta ez bertakoa. Horrela, nire ustez, ez zara hiritik irteten atzerrira joateko, ezta harresiz kanpo ere inolaz.

– Barka iezadazu, bikain hori. Ikasteko zalea naiz, eta lurrek eta zuhaitzek ez didate ezer erakutsi nahi, hiriko gizakiek bai, ordea. Baina zuk

kon huðhkewai. wšper gar oi.ia;peinwita gremmata qall on hftina
karpon proseionte~ agousin, su;ejmoi;logou~ oufw proteiwn ej
biblioi~ thw te Attikhn faimh/periaxein apasan kai; opoi ah
a[llose bouh/nuh d ouh ej tw/paronti deur afikomeno~ ejw;men
moi dokw`katakeisēsqai, su; d ej opoiw/schmati oiēi rāsta
ajagnwsēsqai, touq eJomeno~ ajagignwske.

FAI. "Akoue dhv

Peri;men twñ ejwñ pragmatwn epistasai, kai;wJ nomizw
sumferein hñin genomewwn toutwn ajhkoa~: ajxiw`de;nh;dia;touto
ajuchšai wJ deomai, ofi ouk ejasth; wJ sou tugcamw. wJ ejkeimoi~
men tote metamelei wJ ah eu\poihswsin, epeidan th~ epikumia~
paušwntai: toi~de;ouk ešti cronw~ ej w/metagnwñai proshkei. ouj
gar up ajagkh~ ajl eJonte~, wJ ah afista peri;twñ oikeiwn bou
leusainto, pro; thn duwamin thn auwñ eu\poioušin. efi de;oiJmen
ejwñte~ skopoušin ašte kakw~ dievento twñ auwñ dia;ton efwta
kai;a)pepoihsasin eu\kai;oh eikon ponon prostiqente~ hgountai
palvai thn ajxin apodedwkewai carin toi~ ejwmenoi~: toi~de;nh;
ejwšin oufe thn twñ oikeiwn ajeleian dia;touto eštin profasiv
zesqai, oufe tou; parelhlwota~ pomou~ upologizesqai, oufe ta;
pro; tou; proshkonta~ diafora; aifiasasqai: wšte perihr~
hmenwn tosoutwn kakwñ ouJen upoleipetai ajl h\poiein prw
qumw~ ofi ah aufoi~ oiJwntai praxante~ carieisqai. efi de;eijdia;
touto aJion tou; ejwñta~ peri;pollou`poieisqai, ofi toutou~ mav
listavfasin filein wJ ah ejwšin, kai;efoimōiveiēi kai;ek twñ
logwn kai;ek twñ efgwn toi~ a[lloi~ apecqanomenoi toi~ ejwnev
noi~ carizesqai, rāwion gnwñai, eijaJhqh`legousin, ofi ošwn ah
ušteron ejasqwšin, ejkeimou~ auwñ peri;pleimō~ poihsontai,
kai;dhlon ofi, ejn ejkeimoi~ dokh/kai;toutou~ kakw~ poihsousin.
kaitoi pw~ eikovešti toiouton pragma proesqai toiauthn eJonti
sumforaw, hñ ouJ ah epiceirhseien ouJlei; eJpeiro~ wJ apotrev
pein...kai;gar aufoi;omologouēi nosein mall on hJswfronein, kai;
eijlewai ofi kakw~ fronoušin, ajl oujdunasqai auwñ kratein:
wšte pw~ ah eu\fronhsante~ tauta kalw~ eJein hghsainto peri;wJ
oufw diakeimenoi bouleuontai...kai;men dh;eijmen ek twñ ejwñtwñ
ton beltiston aifoiō, ek ojigwn ah soi hJklexi~ eiē: eijd ek twñ
a[lwn ton sautw/epithdeiotaton, ek pollwñ: wšte polu;pleiwn
ejpi; ej toi~ polloi~ ohta tucein ton aJion th~ sh~ filia~.

ni irteteko botika bilatu duzula uste dut. Adaxka edo fruituren bat aurretik astinduz animalia gosetuak eramaten dituztenek bezala, zuk ere badirudi horrela, hitzaldiak liburuetan aurrean zabalduz, eramango nauzula ni Atika osoan barrena eta nahi duzun beste edozein tokitara ere bai. Beraz, behin hona helduta gaudela, ni behintzat hemen etzango naizela uste dut, eta zuk errazen irakurriko duzun postura aukeratu, eta irakur ezazu.

– Entzun bada:

«Ezagutzen duzu nire egoera, eta hori gertatzea komeni zaigula uste dudala ere entzun duzu. Baina ez zait ondo iruditzen horregatik ez lortzea eskatzen dudana, justu zutaz maiteminduta ez nagoelako, alegia. Izan ere, haiek (maiteminduak) egindako mesedeez damu izaten baitira desioa bukatzen zaienean. Hauei (maitemindu gabeei), berriz, inoiz ez zaie egokitzen damu izatea. Behartuta ez, gogoz baizik, beren arazo pertsonalez modu onenean erabakitzeke egoeran beraz, beren ahalmenaren arabera egiten dituzte mesedeak. Gainera, maiteminduek maitasunarengatik gaizki antolatu zituzten beren arazoak eta egindako mesedeak aztertzen dituzte; eta horri izandako nekeak gehitzen badizkiote, maiteei esker on egokia aspaldi itzuli dietela pentsatzen dute. Maitatzen ez dutenek, ordea, ezin dute hori beren arazoen axolagabekeriaren aitzakiatzat erabili, ezta pasatutako nekeak kontuan hartu edo senideekiko desadostasunen errua bota ere. Horrela, hainbeste gaitz gaingiduta, behin eginda gero ustez gustatuko zaiena gogo onez egitea besterik ez zaie gelditzen. Gehiago oraindik, maiteminduek horregatik estimu handia merezi badute, maitatzen dituztenak izugarri maite dituztela diotelako hain zuzen ere, eta maiteei atsegin ematearren gainerakoekin hitzez eta egitez etsaitzeko prest daudelako, erraza da jakiten, egia badiote, ondoren maitatuko dituztenez estimu handiagoa izango dutela oraingoez baino, eta nabarmena da halaber, ondorengoek ongi baderitzote, oraingoei ere kalte egingo dietela. Benetan, ordea, nola liteke horrelako asunto bat horrelako gaitza daukan bati ematea, eskarmentudun inor kentzen saiatu ere egingo ez litzatekeena? Beraiek aitortzen baitute beren zentzuan egon baino gehiago gaixo daudela, eta badakitela oker pentsatzen dutela, baina ezin dutela beren buruaren jabe izan. Horrela, beren zentzura etorrita, nola pentsatuko dute, bada, egoera horretan zeudela erabakitako horiek ongi daudela? Izan ere, benetan maiteminduek onena aukeratuko bazenu, gutxiren artean edukiko zenuke aukera; baina, gainerakoan artean aukeratuko bazenu zeuretzako komenigarriena, askoren artean izango litzateke. Horrela, askoren artean itxaropen askoz handiagoa daukazu zure maitasuna merezi duena aurkitzeko.

Eijtoiwun ton nomon ton kaqesthkota dedoika~, mh; puqo-
 mewwn twñ ajqrwpwn ofeidov soi gewhtai, eikov ejsti tou; men
 ejwnta~, ou{tw~ a) oijmewou~ kai; upo; twñ a)llwn zhlousqai w\$per
 aujou; uf auwñ, eparqhñai tw/legein kai; filotimomewou~ epi
 deiknusqai pro; apanta~ ofi ouk a)llw~ aufoi~ pepowhtai: tou; de;
 mh; ejwnta~, kreittou~ auwñ ofita~, to; beltiston ajti; th~ doxh~
 th~ para; twñ ajqrwpwn aiJeisqai. efi de; tou; men ejwnta~
 pollou; ajagkh puqesqai kai; iJein ajolouqounta~ toi~ ejwnev
 noi~ kai; efgon touto poiomewou~, w\$te ofan ofqws i dialegome-
 noi a)llhloi~, tote aujou; oifntai h)gegnhmenh~ h) melloush~
 e\$esqai th~ epikumia~ suneinai: tou; de; mh; ejwnta~ ou)l
 aijiasqai dia; thn sunousian epiceirousin, eijlote~ ofi ajagkaiow
 ejstin h)dia; filian tw/dialegesqai h)di a)llhn tina; hdonhw. kai; men
 dh; ei soi deo~ paresthken hgoumeww/calepon einai filian sumnev
 nein, kai; a)llw~ men tropw/diafora~ genomewh~ koinhn aa)A ajnfotev
 roi~ katasthñai thn sumfora~, proemewou de; sou a)peri; pleistou
 poihsalhn a) soi blabhn a) genesqai, eikotw~ a) tou; ejwnta~
 mallon a) foboið: polla; gar autouv ejsti ta; lupounta, kai; pant
 epi; th/auwñ blabh/nomizousi gignesqai. dioper kai; ta; pro; tou;
 a)llou~ twñ ejwmewwn sunousia~ apotrepousin, foboumenoi tou;
 men ou)sian kekthmewou~ mh; crhmasin aujou; uperbalwntai, tou;
 de; pepaideumewou~ mh; sunesei kreittou~ gewwntai: twñ de; a)llo ti
 kekthmewwn ajagon thn duwamin elastou fulattontai. peisante-
 men ouh apecqesqai se toutoi~ eij ejhmiwn filwn kaqistašin, ejan
 de; to; se autou`skopwñ a)reinon ekeinwn fronh~, h)ei~ aufoi~ eij
 diafora~ ofoi de; mh; ejwnte~ efucon, a)lla; di ajethn epraxan w)l
 ejlewnto, ouk a)l toi~ sunousi fqonoièn, a)lla; tou; mh; ejjelwnta~
 misoièn, hgoumenoi up ekeinwn men uperorašqai, upo; twñ
 sunontwn de; wfel eisqai, w\$te polu; pleiwn ejpi; filian aufoi~ ek
 tou pragmato~ h)leqran genesqai.

Kai; men dh; twñ men ejwntwn polloi; proteron tou swmato-
 epequhsan h)ton tropon egnwsan kai; twñ a)llwn oikeinw e)pei-
 roi egewonto, w\$te a)hlon aufoi~ eijefi tote boulhsontai filoi
 einai, epeidan th~ epikumia~ pauswntai: toi~ de; mh; ejwsin, oi)kai;
 proteron a)llhloi~ filoi ofte~ tauta epraxan, ouk ej w)l a) eu-
 paqws i tauta eiko; ej attw thn filian aufoi~ poihsai, a)lla; tauta
 mhmeia katalaifqhñai twñ mellontwn e\$esqai. kai; men dh; belt-

Baina, benetan ezarritako legearen beldur bazara, eta horren arabera, jendeak jakingo balu, iraina gerta dakizuke. Ohikoa da maiteminduak hitzez harrotzea, beraiek besteei inbidia dieten bezala, besteek ere eurei inbidia dietela pentsatzen baitute, eta harrokeriagatik denen aurrean erakusten dute ez dutela alferrikako nekerik jasan. Maitemindu gabeek, ordea, beren buruaren jabe direnez, gizakien oniritziaren ordeztu benetan onena dena aukeratzea da ohikoa. Gainera, nahitaezkoa da maiteminduei askok antzematea, eta maiteen atzetik eta hori euren eginbehartzat hartuta ikustea; horren ondorioz, elkarrekin hizketan ikusten dituztenean, pentsatuko dute elkarrekin daudela desioa jada gertatuta edo gertatzeko zorian dagoelako. Maitemindu gabeekin, ordea, ez dira saiatu ere egingo harremanagatik zerbait aurpegiratzeko, jakinda laguntasunagatik edota beste edozein atseginengatik normala dela norbaitekin hizketan aritzea. Baina laguntasunak irautea zaila dela pentsatuz beldurra sartu bazaizu, eta, desadostasuna edonola gertatzen bada ere, gaitza biontzat bat eta bera izan arren, zuretzat kalte handiagoa gertatzen da, gehien estimatzen duzuna eman duzulako; orduan, arrazoi gehiagorik izango zara maiteminduen beldur. Izan ere, gauza askok atsekabetzen dituzte, eta dena beren kalterako gertatzen dela uste dute. Horregatik, maiteek besteekin dituzten harremanak eragozten dituzte, ondasunen jabeek beren aberastasunez gaudituko dituzten edota ikasitakoak adimenez gailenduko zaizkien beldurrez. Beste ezer onik daukatenen ahalmena zelatatzen dute. Beraz, horiekin etsaitzeko zu konbentzitu ondoren, lagunik gabe uzten zaituzte. Baina zuk, zeureari begira, haiek baino zentzuzkoago pentsatzen baduzu, desadostasunera helduko zara beraiekin. Baina maiteminduta egon gabe eskatzen zutena beren merituz lortu zuten guztiek ez liekete zurekin harremana dutenei jelsiarik izango, baizik eta nahiko ez luketenak gorroto izango lituzkete, azken hauek erdeinatu egiten dituztela eta zurekin harremanetan daudenengandik probetxu ateratzen dutela pentsatuz. Horrela, itxaropen askoz handiagoa dago etsaitasuna baino laguntasuna sortuko zaizula kontu honetatik.

Eta gainera, maiteminduetako askok maitearen izaera ezagutu eta gainerako berezkotasunen eskarmentua hartu baino lehenago desiratu zuten gorputza; eta horrela, ez dago argi beraientzat, desioa bukatzen zaienean, lagunak izaten jarraitu nahiko ote duten. Ordea, maitemindu gabeek, lehenago ere elkarren lagunak izanik hori lortu dutenei, ez dago arrazoirik ongi pasatako uneek beraien laguntasuna txikiagotzeko, baizik eta une horiek gero ere izango direnen seinale gisa gelditzeko. Eta bene-

ionivsoi proshkei genesqai ejmoi;peiqomeww/hlejrasth/ekeinoi men gar kai;para;to;belviston tavte legomena kai;ta;prattomena epainousin, ta;men dediotē~ mh;apeqwnantai, ta;de;kai;aufoi; ceiron dia;thn epiquimian gignwskontē~. toiauta gar oJefw~ epi-deiknuta: dustucounta~ mew, a}mh;luphn toi~ a}lloi~ parevei, ajiaara;poiei nomizein: eufucounta~ de;kai;ta;mh;hdonh~ a}xia par ekeinwn epaiwou ajagkazei tugcawein: w}ste polu;mallon eJeein toi~ ejwmenoi~ h}zhlon aujou; proshkei. ejan devmoi peiqh/prwton men oujthn parousan hdonhn qerapeuwn sunesomai;vsoi, a}la;kai;thn melousan wfeliam e}sesqai, ouj up e}wto~ h}ftwv meno~ a}l e}nautou kratwn, oujle;dia;smikra;ijscuran e}qran ajairoumeno~ a}la;dia;megala bradew~ o}ighn ojghn poioumeno~, tw~n men ajousiwn sugnwwnh e}wn, ta;de;ekousia peirwmeno~ apotrepein: tauta gav e}sti filia~ polun crown e}somēh~ teknhv ria. eijd a}fa soi touto paresthken, w} ouj oi}w te ijscuran filian genesqai ejan mhti~ ejwn tugcawh/ejqumeisqai crh;ofi ouf a} tou; udi~peri;pollou e}poioumeqa ouf a} tou; patera~ kai;ta; mhtera~, ouf a} pistou; filou~ e}ekthmeqa, oi}ouk e} epiquimia~ toiauth~ gegonasin a}l e} e}erwn epithdeumatwn.

“Eti de;ejcrh;toi~ deomenoi~ malista carizesqai, proshkei kai;toi~ a}lloi~ mh;tou; belvistou~ a}la;tou; aporwtatou~ eu\ poiein: megistwn gar apallagente~ kakwn pleisthn carin aufoi~ e}fontai. kai;men dh;kai;ej tai~ ijliai~ dapawai~ oujtou; filou~ a}xion parakalein, a}la;tou; prosaitounta~ kai;tou; deomenou~ plhsmōh~: ekeinoi gar kai;agaphsousin kai;ajolouqhsousin kai;epi;ta; quva~ h}ousi kai;malista h}qhsontai kai;ouk e}a-cisthn carin e}fontai kai;polla;ajaqa;aufoi~ eu}fontai. a}l i}sw~ proshkei oujtoi~ sfouera deomenoi~ carizesqai, a}la;toi~ malis-ta apodounai carin dunamēoi~: oujle;toi~ prosaitousi monon, a}la;toi~ tou pragmato~ ajioi~: oujle;o}oi th~ sh~ w}a~ apolauv sontai, a}l oi}fine~ presbuterw/genomeww/tw~n sfeterwn ajaqwn metadwsousin: oujle;oi}diapraxamēnoi pro;tou; a}llou~ filotinhv sontai, a}l oi}fine~ a}jscunomenoi pro; apanta~ siwphsontai: oujle;toi~ ojigon crown spoudazousin, a}la;toi~ o}nōiw~ dia; panto; tou biou filoi~ e}somēoi~: oujle;oi}fine~ pauomenoi th~ epi-qumia~ e}qra~ profasin zhthsousin, a}l oi}pausamēou th~ w}a~ tote thn autw~n ajrethn epideixontai. su;ouh tw~n te eijhmenwn

tan, zuri dagokizu, maitaleari ez baino niri obedituz, hobeia bihurtzea. Izan ere, haiek zuk esan eta egindako guztia, zerbait onaren aurka bada ere, laudatzen dute, batzuetan zurekin etsaitzeko beldurrez, eta besteetan beraiek ere desioagatik oker atzematen dutelako. Horrelakoak agerrarazten baititu maitasunak: porrot egiten dutenei penagarritzat joarazten dizkie besteei atsekaberik ematen ez dietenak; lortu dutenak, berriz, atsegin hartzea merezi ez duten gauzak ere laudatzera behartzen ditu. Horrela, maiteei inbidia baino gehiago errukia izan behar zaie. Baina niri kasu egiten badidazu, hasteko ez naiz zurekin egongo unean uneko plazerari begira, gero izango den probetxuari baizik. Maitasunaren menpean egon gabe neure buruaren jabe izango naiz, eta huskeriengatik ez dut etsaitasun latzik hartuko, baizik eta arrazoi handiengatik bakarrik azalduko naiz haserre, lasai, nahi gabe eginikoak barkatuz, eta nahita eginikoak ekiditen saiatuz. Horiek baitira laguntasunak luze iraungo duelako frogak. Baina, ausaz, honako hau bururatu bazaizu, norbaitek maitatzen ez badu ezin dela laguntasun indartsurik sortu, gogora ekarri behar duzu kasu horretan ez genituzkeela gure seme-alabak asko estimatuko, ezta aitag eta amak ere, eta lagun fidagarriak ere ez genuke izango horrelako desio batetik behintzat, beste jardueretatik sortu zaizkigunak baizik.

Areago oraindik, gehien eskatzen dutenei eman behar bazaie atsegin, beste kontuetan ere onenei ez baino behar gehien dutenei komeni da on egitea, gaitz handienetatik askatu direnek esker handienak emango baitituzte. Oturuntza partikularretara ere ez da egokia lagunak gonbidatzea, eskaleak eta asetu beharrean daudenak baizik. Hauek maite izango baitute, eta jarraituko, atera etorriko, gehien poztuko, esker handienak emango eta onura asko opako. Baina, aldi berean, ez da komeni biziki eskatzen dutenei atsegin ematea, mesedea ongien itzul dezaketenei baizik; ezta eskatu bakarrik dutenei ere, egitea merezi dutenei baizik; ezta zure sasoiak gozatu nahi dutenei ere, baizik eta zahar bihurtuta ere beren ondasunetan parte emango dizutenei; ezta, behin nahi dutena lortuta, horregatik besteen aurrean harrotuko direnei ere, lotsagatik denen aurrean isilduko direnei baizik; ezta denbora laburrez arduratuko direnei ere, baizik eta bizitza guztian zehar lagunak izaten jarraituko dutenei; ezta, behin desioa bukatutakoan, etsaitasunerako aitzakia bila arituko direnei ere, baizik eta sasoi pasatu ondoren, orduan beren bertutea erakutsiko dutenei. Beraz, zu esandakoez gogora zaitez eta pentsa ezazu hau: maite-minduei lagunek kargu hartzen dietela beren jarduna okerra delakoan;

menhso kai;ekeinò ejqumou, ofi tou; men ejwnta~ oiJfiloi nou-
getousin wJ oïto~ kakou tou`epithdeumato~, toi` de;mh;ejwsin ouj
dei; pwptote twñ oiJkeiwn ejnemyato wJ dia;touto kakw~ bouleuo-
menoi~ peri;eautwñ.

"Isw~ aÏ ouh efoiome ejjapasiw soi parainw`toi` mh;ejwsi
carizesqai. ejw;men oimai ouj aÏ ton ejwnta pro; apantavse
keleuwin tou; ejwnta~ tauthn ekein thn diaoian. oufe gar tw/
lanbaronti carito~ ish~ akion, oufe soi;boulomenw/tou; aÏ lou~
lanqarein oïoiw~ dunatw. dei`de;blabhn men aj aufou mhdemian,
wfeliam de;ajfoin gignesqai. ejw;men ouh iJlanavmoi nomizw ta;
eijhmewa: eijd efi atiAsu;poei~, hgoumeno~ paraleleifqai, ejwv
ta.

FAI. Tivsoi faiwetai, w\Swkrate~, oJ logo~...ouj uperfuw~
tate aÏ la kai;toi~ ojowasin eijhsqai...

SW. Daimoniw~ men ouh, w`efaire, wste me ekplaghnai. kai;
touto ejw;epaqon dia;seyw\Faidre, pro; se;apoblepwv, ofi ejmi;
ejlokei~ gamusqai upo;tou`logou metaxu;ajagignwskwn: hgoume-
no~ gar se;mallon hlejme;epaiçin peri;twñ toioutwn soi;eipomhn,
kai;epomeno~ sunebakceusa meta;sou`th~ qeiz~ kefalh~.

FAI. Eien: oufw dh;dokei`paizein...

SW. Dokw`gar soi paizein kai;ouci;ejspoudakewai...

FAI. Mhdanw~, w\Swkrate~, ajl wJ ajhqw~ eipe;pro; Dio;
filou, oiçi aÏ tina ekein eipein aÏ lon twñ eÏllhwn efera toutwn
meizw kai;pleiw peri;tou`aufou`pragmato~...

SW. Tivdexkai;tauthdei up ejmu te kai;sou`ton logon epai-
neqhnai, wJ ta;deonta eijhkoto~ tou`poihtou, ajl ouk ekein/mv
non, ofi safh`kai;strogguva, kai;akribw~ ekasta twñ ojomatwn
apotetomutai...eijgar dei, sugcwrhteon carin shw, epei;ejvege
eIaqen upo;th~ ejh~ oulenia~: tw/gar rltorikw/aufou`mow/ton
nouñ proseicon, touto de;ouj aÏ aÏ aufon wÏhn Lusiam oiçsqai
iJlanon einai. kai;ouh moi edoxen, w\Faidre, eijnhti su;aÏ lo lev
gei~, di; kai;tri; ta;aÏa; eijhkewai, wJ oujpaw euporwñ tou`
polla;legein peri;tou`aufou, hÏsw~ oulen aufw`melon tou`toiouv
tou: kai;efaieto dhvmoi neanieusqai epideiknumeno~ wJ oiçvte
wÏ tauja;edew~ te kai;edew~ legwn ajfoterw~ eipein afista.

maitemindu gabeak, ordea, ez dituela inoiz senideetako inork gaitzetsi, beren buruari buruz erabaki okerrak hartzen ari direlakoan.

Agian, galdetu nahiko zenidake ea maitemindu gabe guztiei atsegin ematea gomendatzen ote dizudan. Nire ustez, maiteminduak ere ez zintuzke bultzatuko maitemindu guztiei buruz iritzi hori edukitzera. Izan ere, hartzen duenarentzat honek ez bailuke esker bera mereziko, eta zuk ere ez zenuke aukera bera edukiko besteen ezkutuan ibili nahi izanez gero. Inongo kalterik ez du sortu behar hortik, biontzako onura baizik. Beraz, nik nahikoa esan dudala iruditzen zait. Baina, zerbaiten falta sentitzen baduzu, alde batera utzi delako ustean, galde ezazu».

– Zer deritzozu, Sokrates, hitzaldiari? Ez al dago zoragarri esanda, batez ere hitzetan?

– Jainkozkoa, adiskide, ni txundituta uzterainokoa. Eta zuregatik jasan dut hori, Fedro, zuri begira, irakurketaren erdian pozez gainezka zeundela baitzirudien hitzaldiaren eraginez. Eta zuk horrelako ausiez nik baino gehiago zenekiela pentsatuz jarraitzen nizun, eta jarraitzean, zurekin batera, jainkozko burua, Bakoren eldarnioan erori naiz.

– Hara, ondo al deritzozu horrela txantxetan aritzeari?

– Txantxetan ari naizela iruditzen al zaizu, eta ez dudala serio hartu?

– Inola ere ez, Sokrates. Baina, benetan, esaidazu laguntasunaren zaindaria den Zeusen izenean: uste al duzu grekoetako beste inork horiek baino beste arrazoi handiago eta ugariagoak esan litzakeela gai berari buruz?

– Eta zer? Modu honetan goretsi behar al dugu zuk eta biok hitzaldia, egileak beharrezkoak esan dituelako, eta ez beste hartan bakarrik, baizik eta hitzetako bakoitza garbi, biribil eta zehatz bihurtu dituelako tornuan? Honela egin behar bada, zuri mesede egiteagatik amore emango dut, nire gauzaezagatik ez baitut igarri. Bere alde erretorikoari bakarrik erreparatu diot, eta hori ez dut uste Lisiasek berak ere nahikotzat joko lukeenik. Eta niri benetan, Fedro, zuk besterik ezer esaten ez baduzu behintzat, gauza berberak bitan edo hirutan esan dituela iruditzen zait, gai berari buruz esateko gauza asko erraz bilatu ezingo balitu bezala, edo agian horrelakorik batere axola ez balitzaio bezala. Beraz, gaztearen harropuzkerian zebilela iruditzen zait gauza berberak modu batean eta beste esanez, bietan bikainenak esateko gai zela erakutsi nahian.

FAI. Oujlen legei~, w\Swkrate~: aufo;gar touto kai;malis-
ta oJlogo~ efei. twñ gar ejortwn axiw~ rliqhñai ej tw/pragmati
oujlen paralaiopen, wste para;ta;ekeinw/eijhmena mhde~ aaiã
pote dumasqai eipein alla pleiw kai;pleiono~ axia.

SW. Touto ejwsoi ouketi oiφvt eßomai piquesqai: palaioi;
gar kai;sofoi;andre~ te kai;gunaike~ peri;autwn eijhkote~ kai;
gegrafote~ ejlegevousime, ejw soi carizomeno~ sugcwrw~.

FAI. Time~ outoi...kai;pou`su;bel tiw toutwn ajhkoa~...

SW. Nuñ men outw~ ouk efw eipein: dhl on de;ofi tinwn ajhv
koa, h[pou Sappou~ th~ kalh~ h] Anakreon~to~ tou`sofou`h]kai;
suggrafewn tinwn. poqen dh;tekmaironeno~ legw...plhrev pw~, w\
daimonie, to;sthqo~ efwñ ajsqanomai para;tauta a] ekein eipein
efera mh;ceiw. ofi men ouñ parage ejnautou`oujlen autwn ejne-
nokka, eu`oida, suneidw; ejnautw/ajmaqian: leipetai dh;oinai ej
ajlotriwn poqen namatwn dia;th~ akoh~ peplhrwsqai me dikhn
aggeiou. upo;de;nwqei~ au`kai;aufo;touto epil elhsmi, ofw~ te
kai;wtinwn hkousa.

FAI. All , w\gennaiotate, kallista eifhka~. su;gar ejmi;
wtinwn men kai;ofw~ hkousa~ mhd a] keleuw eiph~, touto de;
aufo;oJlegei~ poihsan: twñ ej tw/bibliw/bel tiw te kai;mh;ej attw
efera upeschsai eipein toutwn apecomeno~, kai;soi ejwyswper
oiJeime~ afconte~, upiscnoumai crushn eikwa isometriton ej
Del fou; ajaghssein, oujmonon ejnautou`ajla;kai;shw.

SW. Filtrato~ ei`kai;wJ ajhqw~ crusou~, w\Faidre, ei[me
oiφi legein wJ Lusie~ tou`panto; hmarthken, kai;oiφw te dh;para;
panta tauta alla eipein: touto de;oinai ouj a] ton faultaton
pagein suggrafe~. autika peri;ouoJlogo~, tina oiφi legonta wJ
crh;mh;ejwñti mallon hlejwñti carizesqai, parenta tou`men to;
fromimon ejkwmiazein, tou`de;to;afron yegein, ajagkaiã gouñ
ohta, eit a]l afta ekein legein...ajl oinai ta;men toiauta ejtex
kai;suggnwstex legonti: kai;twñ men toioutwn oujthn eufesin
ajla;thn diayessin epaineteon, twñ de;mh; ajagkaiwn te kai;
calepwn euJein pro; th`diagesei kai;thn eufesin.

FAI. Sugcwrw`oJlegei~: metriw~ gar moi dokei~ eijhkewai.
poihsouñ kai;ejw;oufw~: to;men ton ejwñta tou`mh;ejwñto~
mallon nosein dwsw soi upotiquesqai, twñ de;loipwn efera pleiw

– Ez diozu ezer, Sokrates; izan ere, horixe bera dauka hitzaldiak eta maila gorenean gainera. Gaiari dagozkionetatik esatea merezi duen ezer ez baitu alde batera utzi, eta inork ezingo lituzke inoiz berak esandakoez kanpo beste arrazoi ugariago eta baliotsuagoak esan.

– Hori jada ezingo dizut sinetsi. Gai horiei buruz hitz egin eta idatzitako antzinako gizon eta emakume jakintsuek ezeztatuko bainaute, zuri atsegin emateagatik arrazoia ematen badizut.

– Nortzuk dira horiek? Eta non entzun dituzu zuk horiek baino arrazoi hobeak?

– Orain horrela ezin dizut esan. Baina garbi dago norbaiti entzun dizkiodala, Safo ederrari beharbada, edo Anakreonte jakintsuari edo prosagile batzuei agian. Hori nondik ondorioztatuta diodan? Arima nolabait beteta daukadala, ene gizon jainkozko hori, horietaz gain okerragoak izango ez liratekeen beste batzuk esan nitzakeela atzematen dut. Baina ondotox dakit horietako bat bera ere ez zaidala neuri bururatu, neure ezjakintasunaren jakitun bainaiz. Nire ustez, gelditzen den aukera bakarra da pentsatzea nonbait beste iturrietatik entzunez bete naizela, ontzi baten antzera. Baina moteltasunaren eraginez, horixe bera ere ahantzita daukat, nola eta nortzuei entzun nizkien.

– Baina, gizon guztiz prestua, oso ondo hitz egin duzu! Ez baitizut eskatzen nortzuei eta nola entzun dizkiezun gogoratzea niri esateko, baizik eta diozun horixe bera egiteko. Liburukoak baino arrazoi hobeak eta ez urriagoak esango dituzula agindu duzu, berauek erabili gabe; eta nik agintzen dizut, bederatzi arkonteek¹⁵ bezala, tamaina naturaleko urrezko estatua bat sagaratuko dudala Delfosen, ez nirea bakarrik, zurea ere bai.

– Zu bai zarela lagun aparta eta benetan urrezkoa, Fedro, uste baduzu sinetsita nagoela Lisiasek denean huts egin duela eta arrazoi horiez guztiez gain beste batzuk ere esan daitezkeela. Hori ez litzaioke ezta idazle eskasenari ere bururatuko, nire ustez. Hitzaldiaren gaia adibidez, nork uste duzu, ez maiteminduari, maitemindu gabeari baizik atsegin eman behar zaiola esan ondoren, eta bataren zentzutasuna gorestea eta bestearen zentzugabekeria gaitzestea –nahitaezkoa dena, bestalde–, alde batera utzita, gero bestelakoak esan ahal izango dituela? Baina horrelakoak hizlariari utzi eta barkatu behar zaizkio. Eta ez da hauen asmaketa laudatu behar, kokapena baizik; baina nahitaezkoak ez direnen eta asmaetzeko zailak direnen kokapenaz gain, asmaketa ere laudatu behar da.

– Onartzen dut diozuna; neurriz hitz egin duzula iruditzen baitzait. Beraz, nik ere horrela egingo dut. Maitemindua maitemindu gabea baino

kai; pleiono~ afa eipwn twnde "Lusiou" para; to; Kuyelidwn ajagkasma sfurhlato~ ej Olumpia/staghti.

SW. Espoudaka~, w\Faidre, ofi sou twn paidikwn epela bowhn ejeschlwn se, kai; oi ei dhwne wJ ajhqw~ epiceirhsein eij pein para; thn ekeinou sofian eferon ti poikilwteron...

FAI. Peri; men toutou, w\file, eij ta; onhoia~ laba; ejhlutaga~. rhteon men gar soi panto; mallon oufw~ opw~ oi fute ei, iha mh; to; twn kwnwdwn fortikon pragma ajagkazwmeqa poiein ajta-podidonte~ ajlhloi~ "eujabhtoi", kai; mh; boulou me ajagkasai legein ekeino to; teijeww\ Swkrate~, Swkrathn agnow; kai; ejnautou epilelthmai, E kai; ofi tepequw me legein, ejrupteto dexa ajla; dianohhti ofi ejteugen ouk apimen prin ah su; eiph/ a efhsqa ej tw/sthrei ekein. esmen de; mow ej ehmis/ijscurotero~ d ejw; kai; newtero~, ej de; apantwn toutwn esune~ oftoi legw, E kai; mhdamw~ pro; bism boulhgh mallon hlelwn legein.

SW. All , w\makarie Faidre, geloio~ esomai par ajagon poiethn ijlw~ autoscediaxwn peri; twn autwn.

FAI. Oisq wJ epei... pausai prov me kallwpizomeno~: scedon gar efw oiejwn ajagkasw se legein.

SW. Mhdamw~ toimun eiph/.

FAI. Ouk, ajla; kai; dh; legw: oJlemoi logo~ ofko~ estai. oJnumi gar soi <tiwa mentoi, tiwa qewn... h\ boulei thn platanon tauthnix~ h\ mh, ejwmoi mh; eiph/ ton logon ejantion auth~ tauth~, mhdepotevsoi eferon logon mhdewa mhdeno; mhte epideixein mhte ejaggelein.

SW. Babai, w\miarewJ eu ajhure~ thn ajagkhn ajdri; filologw poiein oJah keleu/.

FAI. Tivhta efwn streth/.

SW. Oujen efi, epeidh; surge tauta ojwwo~ka~. pw~ gar ah oi fvt eihn toiauth~ qoinh~ ajewesqai...

FAI. Lege dhv

SW. Oisq ouh wJ poihsu...

FAI. Tou peri...

SW. Egkaluyameno~ ejw, i q ofi tavista diadramw ton lov gon kai; mh; blepwn pro; se; up aijscunh~ diaporwnai.

gaixoago dagoela suposatzea ontzat emango dizut. Baina, gainerakoetan Lisiasen arrazoi horiek baino beste ugariago eta baliotsuago batzuk esaten badituzu, mailuz landutako zure estatua Olinpian zutik egon dadila Kipseliden¹⁶ eskaintzaren ondoan!

– Serio hartu al duzu, Fedro, zure mutil maiteari eraso diodalako zurekin brometan nenbilela? Eta ni benetan saiaturko naizela uste al duzu, daukan jakinduria edukita, beste zerbait nabarragoa esaten?

– Horretan, laguna, giltza¹⁷ berberetan erori zara. Ezer baino lehen, ahal duzun moduan hitz egin behar duzu, eta kontuz ibil zaitez elkarri erantzunez komediagileen lan baldarra egitera behartuta egon ez gaitezen, eta ez nazazu behartu harako hura esatera: «Nik, Sokratesek, Sokrates ezagutzen ez badut, neure buruaz ere ahortzi naiz jada,» eta «esateko irrikitan zegoen, baina esan nahi ez balu bezalako itxurak egiten zituen». Pentsa ezazu, beraz, zuk ariman zeneuzkala esaten zenuen horiek esan arte ez dugula hemendik alde egingo. Bakarrik baikaude toki bakartian, eta ni indartsuagoa eta gazteagoa naiz. Beraz, haueetatik guztietatik «uler ezazu diotsudana»¹⁸, eta ez ezazu inola ere nahiago izan gogo onez ez baino gogoz kontra hitz egin.

– Baina, zorioneko Fedro, barregarri geratuko naiz egile on baten aldean, profesionala izan gabe, gai berberei buruz inprobisatu behar badut.

– Ba al dakizu arazoa nola dagoen? Utz iezaiozu itxurak egiteari, ia prest baitaukat zer esan behar dudan zu hitz egitera behartzeko.

– Ez esan inola ere orduan.

– Baietz bada, eta oraintxe esango dut gainera, eta nire esana zina izango da. Zin dagizut, bada –noren izenean orde, zein jainkoren izenean? Edo honako platano honen izenean zin egitea nahi al duzu?–, benetan, zuhaitz honexen aurrean ez badidazu hitzaldia esaten, ez dizudala inoiz beste inoren hitzaldirik ez erakutsiko ezta kontatuko ere.

– Ai, gaiztoa! Zein ongi aurkitu duzun hitzaldien maitale den gizon hau aginduko diozuna egitera behartuko duena.

– Zer erabiliko duzu, bada, ihes egiteko?

– Ezer ez jada, zuk horiek zin egin eta gero. Nola utzi ahal izango nuke, bada, horrelako gozamina?

– Esan, bada.

– Ba al dakizu nola egingo dudan?

– Zeri buruz?

– Burua estalita hitz egingo dut, hitzaldia ahalik eta azkarren pasa dakidan, eta zuri begira lotsaz, zalantzatan, ibil ez nadin.

FAI. Lege monon, ta;d alla opw~ boulei poiwi.

SW. "Agete dh;w\ Moušai, eife di wjth~ eido~ ligeiai, eife dia;gero~ mousikon to;Liguwn tauthn ešcet epwnumism, Axummoi labesqe/Etou muqou, ofi me ajagkazei o.beltisto~ oufosi;legein, iŋ o.bfairo~ aufou, kai;proteron dokwn toutw/sofo; einai, nuñ efi mallon doxh/

«Hn outw dh;pai~, mallon de;meirakisko~, mala kalov. toutw/de;hsan ejastai;panu polloiwei+ deiti~ aufwn aiufulo~ hn, o} oujleno; hfton ejwn epepeikei ton paida wJ ouk ejw. kai;pote aufon aijwn epeiŋen tout aufowJmh;ejwnti pro;tou ejwnto~ deui carizesqai, elegeite wde<

Peri;pantov, w\pai, miw ajch;toi~ meblousi kalw~ boulev sesqai: eijlewai dei peri;ou|a h\hJboulh\hJpanto; aŋartawein ajagkh. tou; de;pollou; leihqen ofi ouk iŋasi thn oušian ekas-tou. wJ ouh eijlote~ oujdionologountai ej ajch/th~ skeyew~, pro-elqonte~ de;to;eiko; apodidoxsin: oufe gar eautoi~ oufe ajllhv loi~ onologousin. ejw; ouh kai; su; mh; pawmen o} alloi~ epitimwnen, ajl epeidh;soi;kai;ejoi;oJlogo~ prokeitai potera ejwnti hJmh;mallon eij filian iŋew, peri;efwto~ oiow t eŋti kai; hJ efei duwamin, onologia/qemenoi ofon, eij touto apobleponte~ kai;ajaferonte~ thn skeyin poiwmeqa eife wfelian eife blabhn parewei. ofi men ouh dh;epiquimw ti~ oJefw~, apanti dhlon: ofi d au'kai;mh;ejwnte~ epiquimouš twñ kalwñ, iŋmen. tw\dh;ton ejwntav te kai;mh;krinoumen...dei`au`nohsai ofi hJwn ej ekastw/duw tinev ejston iŋew afconte kai;agonte, oia epomeqa h/a\ aghton, hJmen eufuto~ ouša epiquimw hdonwn, al lh de;epikthto~ doxa, efienewh tou`ajristou. toutw de;ej hJin tote;men onnoeiton, eŋti de;ofe stasiazeton: kai;tote;men hJefera, ajlote de;hJefera kratei. doxh~ men ouh epi;to;afiston logw/agoush~ kai;kratoush~ twkrav tei swfrosunh ofoma: epiquimw de;ajogw~ eJkoush~ epi;hdona; kai;ajxash~ ej hJin th/ajch/uŋri~ epwnomasqh. uŋri~ de;dh; poluwumon: polumele; gar kai;polumerev kai;toutwn twñ iŋewñ ekpreph; hJaj tuch/genomewh, thn auŋh~ epwnumism onnazomenon ton eŋonta parexetai, oufe tina;kalhn ouf epaxism kekthsqai. peri;men gar ejwdhn kratouša tou`logou te tou`ajristou kai;twñ al lwn epiquimiwn epiquimw gastrimargia te kai;ton eŋonta tauŋon touto keklhmewon parexetai: peri;d au`meqa~ turanneusasa, ton

– Zuk hitz egin bakarrik, eta gainerakoak nahi duzun bezala egin itzazu.

– Ea bada, Musa melodiatsuak, goitizen hori zuen kantuaren eite-agatik, edo liguriarren leinu musikariagatik jaso duzuenok, «hel iezaiozue» nirekin batera gizon bikain honexek esatera behartzen nauen ipuinari, lehen ere jakintsu iruditzen zitzaion adiskidea orain are gehiago irudi dakion.

<<Bazen behin mutiko bat, mutil koskorra gehiago, oso ederra, eta berataz maiteminduak asko ziren. Hauetako bat amarrutsua zen, eta beste edozeinek baino gutxiago maite ez bazuen ere, mutila konbentzitu-ta zeukan berak ez zuela maite. Eta behin, maitasun eske ari zitzaiola, horrexetaz konbentzitzen saiatu zen, maiteminduari baino lehen maitemindu gabeari eman behar zaiola atsegin, eta horrela zioen:

«Edozeri buruz, mutiko, ederki erabaki behar dutenentzat hasteko modu bat bakarra dago: erabaki behar den arazoa ezagutu behar da, edo bestela nahitaez huts egingo dugu. Gehienak ez dira konturatzen ez dutela gauza bakoitzaren izaera ezagutzen. Beraz, ezagutzen dutela pentsatuz, ez dira ados jartzen azterketaren hasieran, eta aurreratu orduko zigor logikoa jasotzen dute: ez baitaude ados ez beren buruarekin ezta elkarrekin ere. Ez dakigula gerta, beraz, zuri eta bioi besteengan gaitzesten duguna, baizik eta zuri eta bioi maiteminduaren edo maitemindu gabearen adiskide egin behar den auzia planteatu zaigunez, definizio bat ezar dezagun lehenago adostasunez maitasunari buruz, nolakoa den eta zein indar daukan. Gero, horri begira eta berataz hitz eginez, azter dezagun onura edo kaltea zer dakarren. Maitasuna desio bat dela nabarmena da edozeinenentzat; baina maitemindu gabeek ere ederrak direnak desiratzen dituztela badakigu. Zertan bereiztuko ditugu orduan maitemindua eta maitemindu gabea? Konturatu behar dugu, beste aldetik, guretako bakoitzean bi izaera daudela, agintaria eta gidaria, eta eramaten gaituzten tokira jarraitzen diegula. Bata atseginen berezko desioa da, eta bestea geureganatua dugun pentsamendu bat, onena bilatzen duena. Eta bi horiek batzuetan ados egoten dira gure baitan; baina besteetan, berriz, lehian; eta batzuetan bata nagusitzen da, eta besteetan bestea. Arrazoiketaren bidez onenarantz eramaten gaituen pentsamendua nagusitzen bada, nagusitze horrek zentzutasuna du izena; baina, arrazoiketa gabe atseginetara bultzatzen gaituen desioak agintzen badu gugan, aginte horrek gehiegikeria jaso du izentzat. Baina gehiegikeriak izen asko ditu –atal eta mota askotakoa baita– eta

kekthmewon tauth/agousa, dhlon ou|teuxetai prosrhwato~: kai; tall a dh;ta;toutwn ajel fa;kai;ajel fwñ epiquimiwn ojowata th~ aji;dunasteuoush~ h/proshkei kaleisqai prothlon. h† d efeka panta ta;prosqen eifhtai, scedon men hñh fanerow, lecqen de;h| mh;lecqen pantw~ safesteron: hJgar aheu logou doxh~ epi;to; oj:qon ojmash~ krathsasa epiquimix pro; hdonhn ajqeisa kav llou~, kai;upJo;au\twñ eauth~ suggenwn epiquimiwn epi;swmatwn kavlo~ ejrwmenw~ rwsqeisa nikhsasa ajwgh/ aj aujh~ th~ rwmh~ ejwnumiam labousa, efw~ ejl hñh.

Atax, w\file Faidre, dokw`ti soiyw\$per ejnautw/ qeion payo~ peponqerai...

FAI. Pamu men ouh, w\Swkrate~, para;to;eijvqo; eufoiativ se ei|hfen.

SW. Sigh/toimwn mou akoue. tw/oñti gar qeio~ epiken oJ topo~ einai, w\$te ejan afa pollaki~ numfolhpto~ proiwto~ tou` logou genwmai, mh; qaumash~: ta;nuñ gar ouketi porrw diqu-ranbwn fqeggonai.

FAI. Alhquestata legei~.

SW. Toutwn mentoi su;aifio~. ajlla;ta;loipa;akoue: i\$w~gar kan apotrapoito to;epiow. tauta men ouh qewñel hsei, hñiñ de; pro; ton paida palin tw\logw/tjeon.

Eien, w\feriste: o|men dh;tugcanei oñ peri;ou|bouleuteon, eifhtai te kai;wfistai, bleponte~ de;dh;pro; aufo;ta;loipa;legw-men tiv wfelix h|blabh apote ejwñto~ kai;mh;tw/carizoneww/ey eikoto~ sunbhsetai. tw/dh;upJo;epiquimix~ aj:comeww/douleuontite hdonh/ajagkh pou ton ejrwmenon wJ hdiston eautw/paraskeuav zein: nosounti de;pahn hdu;to;mh;ajtiteinon, kreitton de;kai;i\$on ejqrow. oufe dh;kreittw oufe i\$soumenon elwn ejasth~ paidika; ajxetai, hftw de;kai;upodeesteron aji;apergazetai: hftwn de; ajiaqh~ sofou, deilo; ajdreio, ajlwato~ eipein rñtorikou, bradu; ajciwou. tosoutwn kakwn kai;efi pleiowwn kata;thñ diav noian ejasthn ejwmenw/ajagkh gignomenwn te kai;fusei ejontwn ^atwñ^o men hdesqai, ta;de;paraskeuazein, hsteresqai tou`parau-tika hdeov. fqoneron dh;ajagkh einai, kai;pollwn men a|lwn sunousiwn apeirgonta kai;wfelimwn oçen aj malist ajhr gignoi to, megalh~ aifion einai blabh~, megisth~ de;th~ oçen aj fronimwv

mota horien artean ausaz nabarmentzen denak bere izena ematen dio daukanari, eta ez da izen polita ezta edukitzeko duina ere. Horrela, arrazoi-keta onenari eta gainerako desioei nagusitzen zaien janariaren inguruko desioa sabelkeria da, eta daukanari izen horixe bera ematen dio. Mozkorren inguruko desioak menperatzen baditu, daukana hortik eramanez, argi dago zer izen hartuko duen. Eta argi dago nola komeni den deitzea horien pareko gainerako izenak, eta pareko desioenak ere bai, kasu bakoitzean nagusi den desioaren arabera. Baina zein desioengatik esan diren aurreko guztiak, nahikoa argi dago jada; halere, esanda esan gabe baino argiago egongo da edonola ere: zuzentasunera bultzatzen duen pentsamendua arrazoiketak gabe menperatu ondoren, edertasunaren atseginera bideratuta dagoen desioak, eta, bere ahaide diren desioek boteretsu indartuta, gorputzen edertasunera bideratu eta honetan gailendu denak, maitasuna (eros) izena jaso du, indar (rome) beretik izena hartuz.»>>¹⁹

– Baina, Fedro maitea, ez al zaizu iruditzen zuri, neuri bezala, jainkozko egoera bat gertatu zaidala?

– Erabat bai, Sokrates; ohikoaren aurka, hitz jario batek harrapatu zaitu.

– Entzun iezadazu, bada, isilik. Tokiak benetan jainkozkoa baitirudi, eta, hitzaldia aurrera joan ahala, sarri ninfek harrapatuta geratzen baldin banaiz, ez zaitez harritu; oraintxe bertan ez bainabil jada ditiranbotan abestetik oso urruti.

– Egia osoa diozu.

– Zu zara horren eragilea, ordea. Baina entzun itzazu gainerakoak; agian datorkiguna aldendu genezake eta. Baina horretaz jainkoa arduratuko da; guk mutikoarengana bideratu behar dugu berriro hitzaldia.

– «Ea bada, gizon bikaina. Zertaz eztabaidatu behar dugun esanda eta mugatuta dago. Orduan, berari begira esan dezagun gainerakoa: zein onura edo kalte aterako duen maiteminduarengandik eta maitemindu gabearengandik atsegin emango dienak egiantzekoaren arabera. Desioaren agintepean eta atseginaren esklabotzan dagoenak derrigor atonduko du nonbait maitea ahalik eta atsegin gehien eman diezaion. Gaixoarentzat aurka egiten ez dion guztia atsegina baita; indar gehiago edo berdinekoa dena, ordea, gorrotagarria. Maiteminduak benetan ez du gogo onez bera baino indar gehiagoko edo berdineko maitea jasango, baizik eta bera baino gutxiago eta ahulago bihurtzen du beti. Jakintsua baino gutxiago baita ezjakina, ausarta baino gutxiago koldarra, erretorikoa baino gutxiago hitz

tato~ eiñ. touto de;h.ñeia filosofia tugcanei oñ, h- ejrasthñ pai-
dika; ajagkh povrwqen eifgein, perifobon oñta tou` kata-
fronhqñai: tate alla mcanaşqai opw~ añ h/panta ajnowñ kai;
panta apoblepwn ej ton ejrasthñ, oiñ wñ tw/men hñisto~, eadtw/
de;blaberwtato~ añ eiñ. ta;men ouñ kata;diawoian epitropov te
kai;koinwno~; ouñ lamh/lusitelh; ajhr eñwn eñwta.

Thñ de;tou`swmato~ eñin te kai;qerapeiañ oiñn te kai;wJ
qerapeusei ou|añ genhtai kurio~, oñ hdu;pro;ajaqou hñagkastai
diwkein, dei`meta;tauta ijleia. ofqhsetai dh;malqakow tina kai;ouj
stereon diwkwñ, ouñ ej hñiw/kaqarw/teqrammenon ajlla;uño;sum-
migei`skia/powwn men ajndreiwñ kai; idrwtnwñ xhrwñ apeiron,
eñpeiron de;ajalh~ kai;ajandrou diaith~, ajlotriwi~ crwmasi
kai;kosmoi~ chtei oiñeiwñ kosmoumenon, oşa te alla toutoi~
epetai panta epithdeuonta, ajdhla kai;ouk añion peraitew pro-
baiwein, ajlla;eñ kefalaion ofisamenou~ ep` allo ijñwai: to;gar
toiouton swña ej polew/te kai;allai~ creia~ oşai megalai oiJ
men ejqroi;qarrouşin, oiñle;filoi kai;auñoi;oiñjastai;fobountai.

Touto men ouñ wJ dhlon eñteon, to;d eñexh~ rñteon, tina
hñiañ wfelian hñtina blabhñ peri;thñ kthşin h.tou`ejwñto~ oñilia
te kai;epitropeia parexetai. safe; dh;toutoyge panti;new, malis-
ta de;tw/ejrasth/ofi twñ filtatwn te kai;eujoustatwn kai;qeio-
tatwn kthmatwn offanon pro;panto~; euñait añ einai ton ejwne
non: patro~; gar kai;mhtro~; kai;suggenwñ kai;filwn steresqai añ
auñon dexaito, diakwluta; kai;epitimhta; hgoumeno~ th~ hñisth~
pro~; auñon oñilia~. ajlla;mñ ouşian g eñonta crusou`h[tino-
alñh~ kthşew~ oufe euñalwton oñoiw~ oufe ajonta eujnetaceiris-
ton hgñsetai: ej wñ paşa ajagkh ejrasthñ paidikoi~ fqoneia men
ouşian kekthmewoi~, apollumewh~ de;caivein. eñi toiwun agamon,
apaida, añikon ofi pleiston cronon paidika;ejrasth; euñait añ
genesqai, to;auñou`gluku;wJ pleiston cronon karpouşqai epi-
qunwñ.

“Esti men dh;kai;ajlla kakavañlavi~ daiwñn eñeixe toi~
pleistoi~ ej tw/parautika hdonhw, oiñn kolaki, deinw/qhriw/kai;
blabh/megalh/ofw~ epemeixen h.fusi~ hdonhw tina ouk añrouson,
kaivti~ eñairan wJ blaberon yexeien añ, kai;ajlla polla;twñ
toioutotropwn qrenmatwn te kai;epithdeumatwn, oiñ tovgge kaq
hñevan hñistoisin einai uparcei: paidikoi~ de;ejrasth; pro~; tw/

egiten ezgaia, bizkorra baino gutxiago motela. Maiteari adimenean hainbeste gaitz eta oraindik gehiago sortuta, eta izaeraz bere barnean egonda, nahitaezkoa da maitalea azken hauetaz poztea eta beste batzuk sortaraztea, mementoko atsegina ez galtzeko. Beraz, nahitaez jeloskor izan behar du, eta maitea askoz gizonago bihurtuko luketen beste harreman askotatik apartatuz, kalte handiaren erruduna izango da, handienarena, gizonik zentzudunena bihurtuko lukeen aukeratik apartatzean. Eta hori da, bada, filosofia jainkotiarra; maitaleak nahitaez hemendik urrun apartatuko du maitea, erdeinatua izango ote den beldur. Eta gainera, moldatuko da nolabait gauza guztietan ezjakina izan dadin, eta guztietan maitaleari begira egon dadin. Eta horrelakoa izanda, maitalearentzat oso atsegin izango litzateke; bere buruarentzat ordea, oso kaltegarri. Adimenaren ingurukoetan, beraz, gizon maitemindua ez da inola ere tutore eta adiskide komenigarria.

Eta honen ondoren, ikusi behar da ongia baino lehenago atsegina bilatzera derrigortuta dagoenaren agintepean gertatu denak gorputzaren egoera eta zainketa nola zainduko dituen. Gainera, gazte sendo baten atzetik ez baino bigunen baten atzetik ikusiko da, ez eguzki garbian hazitakoaren atzetik, itzal nahasian baizik, gizonaren neke eta izerdi lehorretan ezjakina, bizimodu leun eta belaxkan eskarmentuduna, bereen gabezia besteen kolore eta apaindurez apaintzen dena, eta hauekin batera datozen beste guztietan ere jarduten duenaren atzetik. Guztiak nabarmenak direnak, eta ez du merezi aurrerago jarraitzea, baizik eta puntu nagusi bat definituta, beste zerbaitea pasatzea. Izan ere, horrelako gorputzak, bai gerran eta baita gainerako eginbehar handietan ere, etsaiak adoretu egiten ditu, eta lagunak eta maitaleak, berriz, izutu.

Hori, beraz, nabarmena denez, utzi egin behar da, eta hurrengoia esan: zer onura edo zer kalte ekarriko digun maiteminduaren konpainiak eta tutoretzak ondasunen inguruan. Hau edozeinentzat argi baitago, eta batez ere maitalearentzat, alegia maitea bere ondasunik maiteen, kutunen eta jainkotiarrenez umezurtz geratzea eskatuko lukeela edozer baino lehen. Nahiago bailuke hark aita eta ama, senideak eta lagunak galtzea, harekiko harreman guztiz atseginaren oztopatzaile eta gaitzesletzat jotzen ditu eta. Gainera, urrearen edo beste jabetzaren baten ondasuna baldin badauka, ez du harrapatzeko edo, behin harrapatuta, maneiatzeko horren erraztat joko. Hortik dator guztiz beharrezkoa izatea maitaleak ondasunak dauzkaten maiteak gaizki ikustea, eta, galduz gero, ordea, poztea. Are gehiago, maitea ezkongabea, umegabea eta etxegabea izatea, eta hau zen-

blaberw/kai;eij to;sunhmerewin pantwn ajdestaton. hlika gar dh;kai;oJpalaio; logo~ terpein ton hlika<hJgar oimai cromou iJsoth~ ep iJa~ hdona; agousa di oJnoiothta filian parevetai<ajll oJw~ koron ge kai;hJtoutwn sunousia efei. kai; mh toge ajagkaiòn au baru;panti;peri;pañ legetai: oJdh;pro; th/ ajompiothti malista ejasth; pro; paidika; efei. newterw/gar presbutero~ sunwn ouq hJera~ oufe nukto; ellwn apoleipetai, ajll up ajagkh~ te kai;oistrou ejauvetai, oJ ekeinw/men hdona; aji;didou; agei, oJwnti, ajkouvnti, ajtomeww/kai;pašan aijqhsin aijqanomeww/tou ejwmenou, wste meq hdonh~ ajarotw~ aufw uph retein: tw/de;dh;ejwmenw/poion paramuqion hJtiwa~ hdona; didou; poihsai ton iJson cromon sunonta mh;ouci;ep eJcaton ejqein aj dia~ oJwnti men oJin presbuteran kai;ouk eji wfa/ ejomewwn de; twñ aJllwn tauth/aJkai;logw/eJstin ajkouv in ouk epiterpev, mh;ofi dh;efgw/ajagkh~ aji;proskeimewh~ metaceirizesqai, fulakav te dh;kacupotopou~ ful attomeww/dia;panto; kai;pro; apanta~, akaiv rou~ te epainou~ kai;uperballeonta~ ajkouvnti, wJd aufw yogou nhfonto~ men ouk ajektouv, eij de;meqhn iJwto~ pro; tw/mh;ajektw/ epaiscei~, parrhsia/katakorei kai;ajapeptamewh/crwmenou...

Kai;ejwn men blabero v te kai;ajdhv, lhxa~ de;tou efwto~ eij ton epeita cromon apisto~, eij oJ polla; kai;meta; pollwn ofkwn te kai;dehsewn upiscnoumeno~ mogi~ kateice thw g eji tw/ tote sunousian epiponon oušan ferein di ejpida aqawñ. tote dh; deon ejtiwein, metabalwn aJllon afconta eji aufw/kai;prostathn, nouñ kai;swfrosunhn ajt efwto~ kai;mania~, aJllo~ gegonw; lelh qen ta; paidikav kai;oJmen aufon cavin apaitei`twñ tote, upo~ minnhskwn ta;pracqenta kai;lecqenta, wJ tw/ aufw/dial egomeno~: oJde;up aijscunh~ oufe eipein tolma`ofi aJllo~ gegonen, ouq opw~ ta;th~ proteva~ ajiohtou ajch~ oukwmosiate kai;uposcese~ ejn pedwsh/ efei, nouñ hJlh ejchkw; kai; seswfronhkw; iJa mh; prattwn tauja;tw/prosqen ofnoiov te ekeinw/kai;oJaufo; pavlin gemhtai. fuga; dh; gignetai ej toutwn, kai; apesterkhw; up ajagkh~ oJprin ejasthv, oJstrakou metapesonto~, iJtai fugh meta balw: oJde;ajagkazetai diwkein ajanaktwn kai;epiqeazwn, hjn nohkwa; to;apan ej ajch~, ofi ouk afa edei pote;ejwnti kai;up ajagkh~ ajiohtw/carizesqai, aJlla; polu; mallon mh; ejwnti kai; nouñ efonti: eijde;mh;ajagkaiòn eih ejdouñai aufon apistw/dus-

bat eta denbora luzeagoan hobeto, eskatuko luke maitaleak, eta haren gozamena ahalik eta gehien jasotzea desiratuko luke.

Beste gaitz batzuk ere badira, noski; baina jainkotasunen batek mementoko atsegina nahasi zien gehienei, adibidez lausengariari, animalia izugarri eta biziki kaltegarriari; naturak, halere, xarma apur bat duen nolabaiteko atsegina nahasi zion. Norbaitek prostituta bat ere kaltegarritzat jo lezake, eta antzeko beste izaki eta jardun asko ere bai, egun baterako behintzat oso atseginak diren beste asko. Baina maitearentzat maitalea, kaltegarria izateaz gain, guztietan desatseginena ere bada eguna elkarrekin pasatzeko. Esaera zaharrak dioen moduan: «Norberak bere adinekoekin gozatten du». Nire ustez, adinaren berdintasunak atsegin berdinetara eramaten du, eta antzekotasunagatik laguntasuna sortarazten du. Baina horien konpainiak ere betekada sortzen du. Behartua dena, azkenean, benetan astuna egiten omen zaio edozeini eta edozertan. Eta hori dauka, hain zuzen ere, maitaleak, maitearekiko adin desberdintasunaz gain. Gazteago batekin harremanetan egonda, zaharragoak ez baitu bakarrik geratu nahi izaten ez egunez ez gauez, baizik eta aldi oro atseginak emanez gidatzen duten beharrak eta eztenak bultzatzen dute, maitatua ikusiz, entzunez, ukituz eta era guztietan sentituz; horregatik, atseginez zerbitzatzen du tinko. Baina maitatuari zer aringarri edo zer atsegin emanez lortuko du, hainbeste denbora berarekin egonda, nahigabearen muturrera ez heltzea? Itxura zaharra eta sasoi gabea ikusiz? Eta horrekin batera datozen besteak ere bai, hitzez ere entzuteko atseginak ez direnak, eta are gutxiago maneiatzeko beharra etengabe baldin badago? Arrazoi gabeko susmoak eta zaintzak jasanez aldi oro eta denen aurrean? Desorduko laudorio eta gehiegizkoak entzunez? Eta, era berean, gaitzespenak ere bai, mozkortu gabearen ahotan jasanezinak direnak, eta mozkortuarenean, berriz, jasanezinak izateaz gain lotsagarriak ere bai, irekitasun gogaikarri eta ausarta erabiltzean?

Eta maiteminduta dagoen bitartean kaltegarri eta desatsegina bada, maitasuna uzten duenean fidaezina bihurtzen da gerorako, nahiz eta zin eta eskari askorekin batera gauza asko agindu zituen gerorako. Ordurako jasateko nekagarria zen harremanari nekez eusten zion, ontasunen itxaropenaz. Orain, bada, ordaindu behar duenean, beste agintari eta buruzagi bat ezarri ditu bere barnean, adimena eta zentzutasuna maitasunaren eta eromenaren orde, eta beste norbait bihurtu da maitea konturatu gabe. Eta honek ordukoen eskerrak erreklamatzan dizkio, eginak eta esanak gogoratuz, gizon berarekin hitz egingo balu bezala. Hura, ordea, lotsaz, ez da ausartzen beste

kolw/fqonerw/ahdei, blaberw/æn pro; oujsiæn, blaberw/de;pro; thn tou swmato~ efin, polu;de;blaberwtatw/pro; thn thz yuch~ paidusin, h+ oufe ajqrwpoi~ oufe qeoi~ th/ajhqeia/timiwteron oufe estin oufe pote;estai. tauta e ouh crhyw/pai, sumnoein, kai; eijlerai thn ejrastou` filia ofi oujmet eujoiæ~ gignetai, ajla; sitiou tropou, carin plhsmonh~, wJ lukoi afna~ agapwsin, wJ paida filoušin ejrastaiv

Tout ekeino, w\Faidre. ouketv ah to;pera akousai~ ejnou` legonto~, ajl hllh soi telo~ ejetw oJlogo~.

FAI. Kaitoi wfh ge mesoun autou, kai;ejein ta;isa peri; tou mh;ejwnto~, wJ dei`ekeiw/carizesqai mallon, legwn o@a au\ efei agaqavnuñ de;dhvw\Swkrate~, tivajopauk/.

SW. Ouk hsqou, w\makarie, ofi hllh eph fqeggonai ajl ouj keti diquranbou~, kai;tauta yegwn...ejan d epainein ton eferon afxwmai, time oifi poihssein...ak oisq ofi upo;twñ Numfwñ, ai+ me su;prouvale~ ej pronoiæ~, safw~ ejqousiasw...legw ouh edi;logw/ ofi o@a ton eferon leloidorhkamen, tw/efew/tajiantia toutwn ajaja; prosestin. kai; tivdei`makrou`logou...peri; gar ajnfoin illanw~ eifhtai. kai;oufw dh;oJmjo~ ofi pascein proshkei autw/ touto peisetai: kajw;ton potamon touton diaba; ajpercomai prin upo;sou`ti meizon ajagkasqhñai.

FAI. Mhpw ge, w\Swkrate~, prin ah to;kauia parelqh/hj ouj oJa~ wJ scedon hllh meshmbria istatai hJlh;kaloumenh staqerax.ajla;perimeiwante~ kai;afia peri;twñ eijhmenwn dialecqente~, tava epeidan apoyuch/hen.

SW. Qeioñ g ei`peri;tou; logou~, w\Faidre, kai;ajecnw~ qaumasio~. oiñai gar ejw;twñ epi;tou`sou`biou gegonotwn logwn mhdera pleiou~ hJse;pepoihekewai gegenhsqai hfoi autou legonta hJal lou~ edivgevtw/tropw/prosanagkazonta Simmia Qhbaion ejairw`logou: twñ de;ajlwn pampolu krates: kai;nuñ au`dokei~ aifiovmoi gegenhsqai logw/tini;rllqhñai.

FAI. Oujpote mw ge aggellei~. ajla;pw~ dh;kai;timi toutw/.

SW. Onik efellon, wJaqeyton potamon diabaiwein, to;dai moniow te kai;to;eijvqo; shmeiow moi gignesqai ejeweto <api;devne episcei o) ah mellw prattein<kaivtina fwnhn edoxa autouen akousai, h{me ouk ej/ajienai prin ah afosiwswnai, wJ dhvti

bat bihurtu dela esatera, eta ez daki nola eutsi aurreko aginte burugabearen zin eta promesei, jada zentzutasuna berreskuratu eta zuhur bihurtu denean. Lehenagoko gauza berberak eginez ere, haren antzekoa eta berbera atzera bihurtu gabe. Promesa horietatik iheslari bihurtzen da lehenagoko maitalea, eta behin maskorra beste aldera erorita²⁰, beharraren eraginez huts eginda, aldatuta, korrika doa ihesi. Eta bestea, haserre, eta jainkoak lekukotzat hartuz, jarraitzera behartuta dago, hasieratik ez duelako batere jakin ez ziola inoiz maitemindu bati eta, beharraren eraginez, zentzugabe bati atsegin eman behar, baizik eta askoz lehenago maitemindu gabe eta zentzudun bati. Bestela, bere burua gizon desleial, sumindu, jeloskor, desatsegin bati eman-go lioke derrigor, bere ondasunarentzat kaltegarria, eta kaltegarria gorputzaren egoerarentzat ere bai; baina batez ere kaltegarrien arimaren heziketarentzat, hau baino baliotsuagorik benetan ez baitago, ezta inoiz egongo ere, ez gizakientzat ez jainkoentzat. Hauetaz egin behar da, bada, gogoeta, mutiko, eta jakin maitalearen laguntasuna ez dela onberatasunarekin batera sortzen, gosearen moduan baizik, asetzeko irrikatik; otsoek arkumeak maitatzen dituzten moduan, halaxe maitatzen dituzte maitaleek ere mutilak.»²¹

Hau da guztia, Fedro. Ez didazu gehiago hizketan entzungo; aitzitik, buka bedi jada hitzaldia.

– Baina erdiparean zegoela uste nuen nik, eta maiteminduta ez dagoenari buruz gauza berberak esango zenituela, alegia, hari eman behar zaiola atsegin lehenago, honek dauzkan alde on guztiak berriz esanez. Orduan, orain, Sokrates, zergatik gelditzen zara?

– Ez al zara konturatu, zorioneko hori, dagoeneko bertso epikoak kantatzen ari naizela eta ez ditiranboak, eta hori, hain zuzen ere, bata gaitzestean? Bestea goستن hasten baldin banaiz, zer uste duzu egingo dudala? Konturatzen al zara aurretik, berariaz, ninfen menpera bota nauzula eta hauen eraginez estasian eroriko naizela? Beraz, hitz batez diot bati kritikatu dizkiogun guztiak, horiexen kontrako ongiak dauzkala besteak. Zertarako behar da beste hitzaldi luzerik? Biei buruz nahikoa hitz egin da. Eta horrela, gertatu behar zaion horixe gertatuko zaio nire istorioari. Eta ni, berriz, ibai hau zeharkatu eta banoa zuk zer bait handiago batera behartu baino lehen.

– Oraindik ez, Sokrates, sargoria pasa baino lehen. Ez al duzu ikusten ia eguerdia dela jada, eguerdi betea esaten zaiona? Itxaron dezagun baina, eta esandakoen inguruan hitz egin dezagun, eta freskatu bezain laster joango gara.

hufarthkota ej to; qeion. ejni; dh; ouh manti~ mew, oujpawu de; spou-
daiò~, ajl wšper oi; ta; gramata fauloi, ošon men ejnautw/monon
iflanov. safw~ ouh hqh manqaww to; aurfathma. wJ dhvtoi, w'effaire,
mantikow geiti kai; hJyuchveje; gar efraxe mew ti kai; palvai lev
gonta ton logon, kaiwpw~ ejluswpouhnh kat "Ibukon, nhvti para;
qeoiz ajnblakwn timan pro; ajqrwpwn ajneiyw: nuh d hšqhmai to;
aurfathma.

FAI. Legei~ de; dh; tiv.

SW. Deinow, w'Faidre, deinon logon aufovt ekomisa~ ejnev
te hjagkasa~ eipein.

FAI. Pw~ dhv.

SW. Euph kai; upoti ašebh? ou|tivah eih deinotero~...

FAI. Oujleiv, eilge su; aj hqh`legei~.

SW. Tivouh...ton "Erwta ouk Afroditih~ kai; qeow tina hqh%.

FAI. Legetaige dhv

SW. Ou[ti upolge Lusivou, ouje; upo; tou`sou`logou, o; dia;
tou`ejrou`stomato~ katafarmakeuqento~ upo; sou`ejewqh. ejjd
eštin, wšper ouh ešti, qeo; h[ti qeion oJErw~, oujen ah kakon
eih, tw; de; logw tw; nundh; peri; aufoveipethn wJ tooutou ohto~:
tauth/te ouh hufartanethn peri; ton "Erwta, efi te hJuhveia aufoin
pawu ašteia, to; mnden ugie; legonte mhde; aj hqe; semunesqai wJ
ti; ohte, eijafa ajqrwpiskou~ tina; ejapathsante eulokimhseton
ej aufoi~. ejmoi; men ouh, w'file, kaqhrasqai ajagkh: eštin de; toi~
aurfatarousi peri; muqologian kaqarmo; ajcaio~, oh "Omro~ men
ouk hšqeto, Sthsivoro~ devtwñ gar ojmatwn sterhqeiz dia; thn
ŒElewh~ kakhgorian ouk hgnoksen wšper "Omro~, ajl afe mou
siko; wh egwv thn aiftian, kai; poiei`eujuz;

Ouk ešt efum~ logo~ outo~,

oujl eha~ ej nhusin eušelmoi~,

oujl ikeo Pergama Troia~:

kai; poihsa~ dh; pašan thn kaloumenhn Palinwdian
parachhma ajbleyen. egw; ouh softwero~ ekeinwn genhsomai
kat aufove touto: prin gav ti pazein dia; thn tou "Erwto~ kakh
gorian peirasomai auw/ajpodounai thn palinwdian, gunnh/th/
kefalh/kai; ouj wšper tote up aišcunh~ ejkekalummeno~.

– Jainkozkoa zara hitzaldietan, Fedro, eta harrigarria, besterik gabe. Izan ere, nire ustez, zure bizitzan zehar sortu diren hitzaldietatik, ez ditu inork zuk baino gehiago sortarazi, bai zeuk esandakoak, bai besteek, baina nolabait zuk behartuta –Simmias tebastarra²² salbuesten dut; besteak, ordea, erabat gainditzen dituzu–. Eta orain ere nik beste hitzaldiren bat esan behar izatearen eragile bihurtu zarela dirudi.

– Ez zara gerra iragartzen ari behintzat²³. Baina, esaidazu: nola eta zer hitzaldi?

– Ibaia zeharkatzera nindoanean, on hori, gertatu ohi zaidan jainkozko seinalea gertatu zait –egitera noana egitetik libratzen nau– eta bertatik ahots bat entzun dudala iruditu zait, araztu baino lehen alde egitea eragozten zidana; jainkotasunaren aurka benetan hutsegiteren bat egin banu bezala. Igarlea, naiz beraz; ez oso bizkorra ordea, letretan eskasak direnak bezalakoa, baina neureztat bakarrik nahikoa; horregatik, argi ulertzen dut jada nire hutsegitea. Arima ere, adiskide, zerbait igarlea baita benetan. Ni zerbaitek aztoratu bainau lehen hitzaldia esan bitartean, eta larritu egin naiz nolabait, Ibikok dioen moduan, «jainkoen aurrean zerbaitetan hutsegitearen truke jasoko ote dudan ohorea gizakiengandik». ²⁴ Baina orain konturatu naiz nire hutsegiteaz.

– Zein diozu bada?

– Izugarria, Fedro, hitzaldi izugarria ekarri duzu eta esatera behartu nauzu.

– Nola bada?

– Inozoa eta neurri batean erlijioaren aurkakoa. Zer izango litzateke hori baino izugarriagoa?

– Ezer ez, zuk egia badiozu behintzat.

– Zer bada? Maitasuna ez al duzu Afroditen seme eta jainkotzat jotzen?

– Hala omen da behintzat.

– Lisiasek ez ordea, ezta zure hitzaldiak ere, zuk sorgindutako nire ahoaren bidez esan duzunak. Maitasuna jainko bat edo jainkozko zerbait baldin bada, den bezala, noski, ez litzateke ezer txarrik izango. Eta ares-tiko bi hitzaldiek horrelakoa izango balitz bezala hitz egiten zuten berari buruz. Honela huts egin dute, beraz, Maitasunaren aurka, eta beren inozokeria guztiz fina izan da: ezer arrazoizkorik eta egiazkorik esan gabe, hala balira bezala harrotzea, batez ere zenbait gizontxo engainatuta ea berauen artean izen ona edukiko ote duten. Nik beraz, lagun, araztu beharra daukat. Mitologiaren aurka huts egiten dutenentzat antzinako arazke-

FAI. Toutwni,w\Swkrate~, ouk estin aft a^h ejmoi;ei^hpe-
hdiw.

SW. Kai;gar, w^hgaqe;Faidre, ejnoei^h wJ ajaidw^h eifhsqon
tw;logw, ou^hov te kai;oJk tou bibliou r^hlqeiv. eijgar akouwn ti-
tuvoi h^hwn gennada~ kai;pra^h to;hqo~, e^herou de;toioutou ej^hwn
h^hkai;proterow pote ejasqeiv, legontwn wJ dia;smikra;megala-
e^hqra~ oiJ^hastai;ajairountai kai;e^hfousi pro; ta;paidika;fqo-
nerw^h te kai;blaberw^h, pw^h ouk a^h oi^hi au^hton hgeisqai akou^hin
ej^h nautai~ pou teqrammew^h kai;ou^hlewa ej^heu^heron e^hfta e^htra-
kotwn, pollou^hd a^h dei^hn h^hi^hn ou^hlogei^hn alyegomen ton “Erwta...

FAI. “Isw~ nh;Div, w\Swkrate~.

SW. Toutow ge toimun e^hfwge ai^hscunomeno~, kai;au^hton ton
“Erwta dedi^hw, epiqumw^hpotimw/logw/oi^hn aJmuran akohn apo-
klusasqai: sumbouleu^h de;kai;Lusia^ho^hi tavista grayai wJ crh;
ej^hasth^hmallon h^hmh;ej^hw^hti ej^h tw^hn ou^hoi^hwn carizesqai.

FAI. All eu^hi^hsqi o^hi e^hei tou^h ou^hfw: sou^hgar ei^hponto~ ton
tou^h ej^hastou^h e^hpainon, pa^hsa ajagkh Lusian up^h ejnou^h
ajagkasqh^hnai grayai au^hperi;tou^h au^htou^h logon.

SW. Touto men pisteuw, e^hwsper a^h h^hx o^h ei\

FAI. Lege toimun qarrwn.

SW. Pou^h dhvmoi oJpai^h pro; o^h e^hlegon... i^hga kai; touto
akous^h/kai;mh;aj^hhkoo~ w^h fqash/carisamen^ho~ tw^h/mh;ej^hw^hti.

FAI. Outo~ paravsoi mala plhsion a^hi;parestin, o^han su;
bouh^h/

SW. Outwsi;toimun, w^hpai^h kalevejinokson, wJ oJhen prote-
ro~ h^h logo~ Faidrou tou Puqokleu~, Murrinousiou ajdrov: o^h
de;me^hlw legein, Sthsicovou tou Eufhmou, Ōmeraiou. lekter^h de;
w^hde, o^hi Ouk est e^hfumo~ logo~ o^h a^h paronto~ ej^hastou^h tw^h/mh;
ej^hw^hti mallon fh^hdei^hn carizesqai, dioti dh;oJhen mainetai, oJle;
swfronei^h ej^hmen gar h^h a^hploun to;manisn kakon einai, kalw^h a^h
e^hlegeto: nu^hn de;ta;megista tw^hn ajagw^hn h^hi^hn gignetai dia;manis~,
qeia^hmentoi dosei didomen^h. h^hte gar dh;ej^h Del foi^h profhti~ ai^hft
ej^h Dwdw^h/idreiai maneisai men polla;dh;kai;kala;ij^hia/te kai;
dhmsia/thn Ōellada hjgasanto, swfronousai de;braces^h h^hou^hle^hw:
kai;ean dh;legwnen Sibullaw te kai;a^hlou~, o^hoi mantikh^hcrw^hme-
noi ejqew/polla;dh;polloi^h prolegonte~ ej^h to;me^hlon w^hqwsan,

ta erritu bat bada, Homerok atzeman ez zuena, baina Estesikorok bai. Izan ere, Helena iraintzeagatik begiak galduta, artista zenez zergatia eza-gutu zuen, Homerok ez bezala, eta segituan konposatu zuen:

*Ez da egiazkoa kontu hori;
ez zara ondo estaliriko itsasontzietara igo,
ezta Troiako gotorlekura heldu ere.*

eta Palinodia²⁵ deiturikoa osorik konposatu orduko, ikusmena berreskuratu zuen. Ni, beraz, haiek baino jakintsuagoa izango naiz, horren beraren inguruan behintzat: Maitasuna iraintzeagatik ezer jasan baino lehen, berari palinodia bat eskaintzen saiatuko bainaiz, burua estali gabe, eta ez orduan bezala lotsagatik estalita.

– Ezingo zenidake, Sokrates, hitz horiexek baino atseginagorik esan.

– Konturatzen zara, ezta, Fedro on hori, zein lotsagabe esan diren bi hitzaldiok, nire hori eta zuk idazkitik irakurri duzuna! Prestua eta izaeraz lasaia den norbaitek ausaz entzungo baligu, edo horrelako beste norbait maitatzen duenak, edo lehenago noizbait maitatu duenak, esan dugunean maitaleek auzi txikiengatik etsaitasun handiak sortzen dituztela, eta jeloskorrak eta kaltegarriak direla beren maiteentzat, nola ez duzu bada pentsatuko nolabait marinelen artean hazitakoei eta inoiz maitasun libre-rik ikusi gabekoei entzuten ari dela pentsatuko duela? Eta Maitasunari kritikatzeko dizkiogun gauzetan ez dela ados egongo, ezta hurrik eman ere?

– Beharbada bai, Sokrates, ala Zeus!

– Beraz, gizon horren aurrean ni neu lotsatuta, eta Maitasunaren beraren beldurrez, hitzaldi edangarri batez entzundako gazi antzeko hori garbitu nahi dut. Eta Lisiasi ere, maitemindu gabeari ez baino maitaleari eman behar zaiola atsegin truke baliokidean lehenbailehen idazteko aholkatzen diot.

– Ondo jakin ezazu, bada, hori horrela izango dela. Izan ere, zuk maitalearen gorespene idatzi ondoren, nahitaez nik Lisias bere aldetik gai berari buruz hitzaldi bat idaztera behartuko dut.

– Horretaz ziur nago, zaren bezalakoa zaren bitartean.

– Hitz egin ezazu, bada, konfiantza osoz.

– Non sartu zait nirekin hizketan ari zen mutikoa? Hau ere entzun dezala, eta ez entzuteagatik ez dadila aurreratu maitemindu gabeari atsegin ematera.

mhkuwoimen aþ dhla panti;legonte~. tode mhñ aþion epimartuvas-
 gai, ofi kai;twñ palaiwn oiJta;ojowata tiqemenoi ouk aiþcron
 hgouñto ouje;oþeido~ maniañ: oujgar aþ th/kallisth/teonh/h/to;
 melon krimetai, aujo;touto touþoma ejplekonte~ manikhñ ekav
 lesan. aþl wJkalouohto~, ofan qeia/moira/gignhtai, oufw nomiv
 sante~ ejento, oiJle;nuñ aþeirokalw~ to;tau`epemballonte~ man-
 tikhn ekalesan. epei;kai;thw ge twñ ejfrown, zhhsin tou`nev
 llonto~diavte ojniqwn poioumenwn kai;twñ aþlwn shneiwn, aþ ek
 dianoiã~ porizomenwn ajqrwpinh/oijhsei nouñ te kai; iþtorian,
 oipnoistikhn epwnomasan, hñ nuñ oijvnistikhn tw/w sennuonte~
 oijhewi kalouþin: oþw/dh;ouñ telewteron kai;ejtimoteron mantikh;
 oijvnistikh~, tove ofoma tou`ojowato~ efgon t efgou, tosw/kav
 llion martouroþin oiJpalaioi;maniañ swfrosunh~ thñ ejqeuo`th~
 par ajqrwpwn gignomenh~. aþla;mhñ noswn ge kai;ponwn twñ
 megistwn, ajdh;palaiwn ek mhminatwn poqen eþi tisi twñ genwn hJ
 mania ejgenomenh kai;profhteusasa, oiþ edei apallaghñ huþeto,
 katafugouþa pro; qewñ euþavte kai;latreia~, ofen dh;kaqarmwn
 te kai;teletwñ tucouþa exanth epoikse ton`eauth~o` efonta prov
 te ton paronta kai;ton eþeita cronon, lusin tw`ojqw~ manenti te
 kai;katascomenw/twñ parontwn kakwn euþomenh. trith de;apo;
 Mouswn katokwchvte kai;mania, labouþa aþalhn kai;aþaton
 yuchw, ejjeivouþa kai;ekbakceuousa katavte wfa; kai;kata;thñ
 aþlhn poiksin, muria twñ palaiwn eþga kosmouþa tou; epigigno-
 menou~ paideuoi: oþ d aþ aþeu mania~ Mouswn epi;poihtika;
 quva~ afikhtai, peisqei; wJafa ek teonh~ ilano; poiht; ejseme-
 no~, ajelh; aujo`vte kai;hþoiksi~ upo;th~ twñ mainomenwn hJtou`
 swfronouñto~ hfanisqh.

Tosauta mew soi kai;eþi pleiw efw mania~ gignomenh~ apo;
 qewñ legein kala;eþga. wste toutoge aujo;mh;fobwmeqa, mhdevi-
 hta~ logo~ qorubeitw dedittoneno~ wJ pro;tou`kekinhmenou ton
 swfrona dei proaireiþsqai filon: aþla;tode pro; ejkeinw/deixa-
 feresqw ta;nikhthvia, wJouk ep wfelia/obfw~ tw`ejwñti kai;tw/
 ejwmeww/ek qewñ epipempetai. hñin de;apodeikteon au`toujan-
 tion, wJ ep eufucia/th/megisth/para;qewñ hJtoiauth mania dido-
 tai: hJle;dh;apodeixi~ eþtai deinoi~ men aþisto~, sofoi~ de;pisthv
 dei ouñ prwton yuch~ fusew~ peri qeia~ te kai;ajqrwpinh~ ijlow-
 ta pavh te kai;eþga tajhqe; nohþai: ajch;de;apodeixew~ hde.

– Hori zure ondoan dago beti, oso hurbil, zuk nahi duzun guztian.

– Horrela bada, mutiko eder hori, gogoan izan ezazu aurrekoa Pito-
klesen seme Fedroren, Mirrinunteko gizonaren, hitzaldia zela; orain esate-
ra noana, ordea, Eufemoren seme Estesikoro Himerakoarena. Eta horrela
esan behar da: «Ez da egiazkoa hitzaldia, norbaitek esaten baldin badu,
maitalea aurrean dagoela, maitemindu gabeari lehenago eman behar zaio-
la atsegin, bata erotuta dagoelako eta bestea zentzuzkoa delako. Eromena
besterik gabe txarra balitz, ederki esana egongo litzateke hori. Orain,
ordea, ongirik handienak eromen honen bidez, hori bai, jainkoek emanda-
ko opari bat, gertatzen zaizkigu. Bai Delfosko profetak eta baita Dodona-
ko sazerdotisek ere eromen betean egonda egin baitituzte gauza asko eta
ederrak Greziarentzat, pribatuak eta publikoak; zentzuan egonda, ordea,
gutxi edo bat ere ez. Eta jada Sibila aipatzen badugu eta jainkoak inspira-
tutako igarkuntza erabiliz, askori gauza asko etorkizunerako zuzen iraga-
rri zizkiena, luzatu egingo ginateke edozeinentzat nabarmen direnak esa-
nez. Honako hau merezi du benetan lekukotzat hartzea, antzina izenak
ezarri zituztenek ere ez zutela eromena (*mania*) ez lotsagarritzat ez irain-
tzat jo; ez bailiokete bestela etorkizuna bere bidez atzematen den arte guz-
tiz eder horri «eromenezkoa» (*manike*) deituko, izen horrekin lotuz. Ede-
rra zelakoan, jainkoen dohainen bidez gertatzen denetan bezala, horrela
ezarri zioten izen hori. Baina gaur egunekoek, ederraren ezjakintasunean,
tau letra sartuz, igarkuntza deitu zioten (*mantike*). Zentzudunek egiten
duten igarkuntzari, txorien eta gainerako seinaleen bidez etorkizunaren
ikerketa egiten dutenenari, ere eman zioten izena. Gogoetaren bidez giza-
kien pentsamendua adimen eta informazioz hornitzen zuenez, «*oionoisti-
ke*»²⁶ deitu zioten. Orain o luzeaz dotoretuz, gazteek «*oionistike*» deitzen
diotena. Bada, igarkuntza, bai izenean eta baita eginkizunean ere, oionis-
tika baino perfektuagoa eta ohoretsuagoa den neurri berean, jainkoaren-
gandik datorren eromena ere ederragoa da, antzinakoen lekukotasunaren
arabera, gizakiengandik datorren zentzutasuna baino. Baina zenbait fami-
lietan nonbait antzinako erresuminetatik zetozen gaixotasun eta sufrimen-
du oso handientzat eromenak, sortuz eta iragarritz, beharrean zeudenei irte-
era aurkitzen zien, jainkoen eskari eta gurtzen babesera ihes eginez. Eta
handik, arazketak eta misterioak iritsi ziren, eta gaitzetik libre bihurtu zuen
bera zeukana, orain eta etorkizunerako, eta erabat erotuta eta menperatuta
zegoenarentzat zeuzkan gaitzen askapena aurkitu zen. Eta Musengandik
datorren hirugarren menperaketa eta eromena bada, arima bigun eta uki-
gabea hartu, iratzarri, eta kantuez eta gainerako poesiez estasi bakikoan

Yuch; paša ajawato~. to; gar ajikimhton ajawaton: to; d
aļlo kinouñ kai; uþ aļlou kinoumenon, paulan eþon kinhsew~,
paulan eþei zwh~. monon dh; to; auþo; kinouñ, aþe ouk ajoleipon
eðuto; ouþote lhgei kinoumenon, aļla; kai; toi~ aļloi~ oþa
kineitai touto phgh; kai; ajch; kinhsew~. ajch; de; ajewhton. ej
ajch~ gar ajagkh pañ to; gignomenon gignesqai, auþhn de; mhð ej
eðov. eij gar ek tou ajch; gignoitto, ouk ah efi ajch; gignoitto.
epeidh; de; ajewhton eþtin, kai; ajiafcoron auþo; ajagkh einai.
ajch~ gar dh; ajolomenh~ ouþe auþhpote ek tou ouþe aļlo ej
ekein~ genhsetai, eiper ej ajch~ dei'ta; panta gignesqai. ouþw
dh; kinhsew~ men ajch; to; auþo; auþo; kinouñ. touto de; ouþ ajov
llusqai ouþe gignesqai dunatw, hlpanta te oufranon pašaw te ghñ
eij eh sumpesoušan sthñai kai; mhþote auþi~ eþein oþen kinhqew-
ta genhsetai. ajanatou de; pefasmenou tou`uþ eðutou`kinoumev
nou, yuch~ ouþiam te kai; logon touton auþw ti~ legwn ouk aij-
cuneitai. pañ gar swma, w/men ekwqen to; kineišqai, aþyucon, w/de;
eþdoqen auþw ej auþou, eþyucon, wJ tauth~ ouþh~ fusew~ yuch~:
eijd eþtin touto ouþw eþon, mh; aļlo ti einai to; auþo; eðuto; kinouñ
hlyuchw, ej ajagkh~ ajewhton te kai; ajawaton yuch; ah eih.

Peri; men ouñ ajanasia~ auþh~ ilkanw~: peri; de; th~ iðex~
auþh~ wde lekteon. oifon mew eþti, panth/pantw~ qeia~ einai kai;
makra~ dihghsew~, w/de; eþiken, ajqrwpimh~ te kai; ejattono~:
tauth/ouñ legwmen. epiketw dh; sumfutw/dunamei upopterou zeuv
gou~ te kai; hñioceou. qewñ men ouñ ippoi te kai; hñiocei pante~ auj
toivte ajaqoi; kai; ej ajaqwn, to; de; twñ aļlwn meweiktai. kai;
prwtou men hñwn o.hfcwn sunwrido~ hñiocei, eita twñ ippon o.hen
auþw kalov te kai; ajaqo; kai; ej toiouwn, oJl ej ejantiwn te kai;
ejantio~: caleph; dh; kai; duskol o~ ej ajagkh~ h.peri; hñia~ hñioch-
si~. ph/dh; ouñ qnhtow te kai; ajawaton zwñ ekl hqh peiratewn eij
pein. yuch; paša panto; epimeleitai tou`ajwou, panta de; oufra-
non peripolei; aļlot ej aļloi~ eidesi gignomenh. telea men ouñ
ouša kai; eþterwmenh metewroporei te kai; panta ton kosmon dioi-
kei; hJle; pterorruhsasa feretai ef~ ah stereou`tino~ ajtilabh-
tai, oukatoikisqeiša, swma ghnon labouša, auþo; auþo; dokouñ
kinein dia; thñ ejkein~ dunamin, zwñ to; sunpan ekl hqh, yuch; kai;
swma pagew, qnhtow t eþcen epwnumian: ajawaton de; ouj ej eðo;
logou lelogismenou, aļla; plattomen ouþe iðlowte~ ouþe ilkanw~

ezarriz, ondorengoak hezten dituen antzinakoen milaka ekintza goretsiz. Musen eromena gabe poesiaren ateetara heltzen dena, beraz, teknikaren bidez poeta trebea izango dela sinetsita, eskasa izango da, eta haren poesia, zentzudun batena, erotutakoen poesiak desagertaraziko du.

Jainkoengandik datorren eromenaren hainbeste eragin eder eta oraindik gehiago esan diezazkizuket. Horregatik, ez gaitezen horrexen beraren beldurrez egon, eta ez gaitzala hitzaldi batek artegatu, laguntzat aztoratua baino lehen zentzuduna nahiago izan behar dela esanez izutzen gaituenean. Baina eraman dezala irabazlearen saria, horretaz gain, honako hau ere frogatzen badu: jainkoek ez dietela maiteminduari eta maitatuari maitasuna onurarako bidaltzen. Guk, berriz, kontrakoa frogatu behar dugu, zorion handienerako ematen dutela jainkoek horrelako eromena. Frogaketa hau ez da konbentzigarria izango gizon trebeentzat; jakintsuentzat bai, ordea. Beraz, lehenik, arimaren izaera jainkotiar eta gizatiarraren inguruan egoerak eta egintzak ikusiz, egia ezagutu behar da. Eta honako hau da frogaketaren hasiera.

Arima oro hilezkorra da. Beti mugitzen dena hilezkorra baita. Baina bestea mugitzen duenak, edo beste batek mugitzen duenak, mugimenduaren bukaera edukitzean, biziaren bukaera dauka. Benetan bere burua mugitzen duenak bakarrik, bere burua ezin duenez utzi, ez dio inoiz mugitzeari uzten, baizik eta gainera, mugitzen diren beste gauza guztientzat mugimenduaren iturri eta hasiera da. Baina hasiera sortu gabea da, sortzen den oro hasieratik sortzen baita nahitaez; hasiera bera, ordea, ezertatik ez. Hasiera zerbaiteitatik sortuko balitz, jada ez litzateke hasiera izango. Sortu gabea denez, gainera, nahitaezkoa da endekaezina izatea ere. Izan ere, hasiera hilez gero, ez bailitzateke bera ere ezertatik inoiz sortuko, ezta beste ezer beregandik sortuko ere, gauza guztiek hasieratik sortu behar badute. Horrela, bada, mugimenduaren hasiera da bere burua mugitzen duena. Eta ezinezkoa da hori hiltzea eta sortzea ere; bestela, zeru osoa eta lur osoa eraitsita geldituko lirateke eta ez lukete inoiz edukiko berriro nondik sortu, mugimendua jasota. Beraz, bere burua mugitzen duena behin hilezkor agertuta, ez da lotsatu behar arimaren muina eta kontzeptua horixe dela esatean. Mugitzea kanpotik dator kion gorputz oro arima gabea baita; barnetik, bere burutik, datorkiona, berriz, arimaduna, arimaren izaera hori delako. Eta hori horrela baldin bada, alegia bere burua mugitzen duena arima besterik ez dela, nahitaez sortu gabea eta hilezkorra izango litzateke arima.

nohsante~ geow, ajjanatow ti zwon, efon men yuchw, efon de;swina,
ton aji;de;crowon tauta sumpefukota. aj la;tauta men dhyoph/tw/
qew/filon, tauth/ejetw te kai;legesqw: thn de;ajixm th~ twn
pterwn ajbolh~, di hn yuch~ ajorre;labwmen. ehti devti- toiaiv
de.

Pefuken h.pterou`dunami~ to;ejbriqez agein ahw metewriv
zousa h/to;twn qewn geno~ oi;kei, kekoinw`hke deph/malista twn
peri;to;swina tou`qeitou`ayuchw, to;de;qeion kalow, sofow, agaow,
kai;pan ofi toiouton: toutoi~ dh;trefetaite kai;auketai malistav
ge to;th~ yuch~ pterwma, ajscrw/de;kai;kakw/kai;toi~ ejantioi~
fqinei te kai;diolutai. oJmen dh;mega~ hgemwn ej oujanw/Zeuw,
ejauwn pthnon afma, prwto~ poreuetai, diakosmw`n panta kai;
epimeloumeno~: tw/d` epetai stratia;qewn te kai;daimonwn, kata;
eideka mev kekosmhmenh. mewe; gar Estia ej qewn oi;kw/mowh:
tw`n de;ajlwn ofoi ej tw/twn dwdeka ajiqmw/tetagnemoui qeoi;
afconte~ hgou`ntai kata;taxin hn ekasto~ ejawqh. pollai;men ouh
kai;makariai qexi te kai;diexodoi ejto~ oujanou, aj qewn geno~
eujlaimonwn epistrefetai prattwn ekasto~ aufwn to; aujou,
epetai de;oJaji;ejjelwn te kai;dunameno~: fqowo~ gar exw qeiou
corou`istatai. ofan de;dh;pro~ daita kai;epi;qoimhn iwsin, akran
epi;thn upourawion ayida poreuontai pro~ ahante~, h/dh;ta;men
qewn ojhmata isorropw~ euhwia ofta raddiw~ poreuetai, ta;de;
ajla mogi~: briqe; gar oJth~ kakh~ ippo~ metecwn, epi;thn gh`n
rappwn te kai;baruwon w/hh;kalw~ hn tegrannemo~ twn hufiowon.
ehqa dh;pono~ te kai;ajwn efcato~ yuch/prokeitai. aiJmen gar
ajjanatoi kaloumenai, hufik ah pro~ akrw/genwntai, exw poreu
qeisai efsthsan epi;tw/tou`oujanou`nwtw/stasa~ de;auja~ periaiv
gei h.periforayai.le;qewrousi ta;exw tou`oujanou.`

Ton de;upourawion topon oufe ti- ufnhseypw twn thde
poihtw oufe pote;ufnhsei kat ajixm. efei de;wde<tolmh teon gar
ouh toyge ajhqe~ eipein, ajlw~ te kai;peri;ajhqeia~ legonta<hJ
gar ajrwmatow te kai;ajschmatisto~ kai;ajiafh~ oujia oftw~ ouša,
yuch~ kubernhth/mowwqeath;nw/peri;hn to;th~ ajhqou~ episthmh~
geno~, touton efei ton topon. af ouh qeou`diawoia nw/te kai;
episthmh/akhratw/trefomenh, kai;ajash~ yuch~ ofh/ah melh/to;
proshkon dexasqai, ijlouša dia;crowou to;oh ajapa/te kai;qew-

Haren hilezkortasunari buruz nahikoa da, beraz. Haren izaerari buruz, berriz, hurrengoa esan behar da: arima nolakoa den osorik eta zeharo esateak azalpen jainkotiar eta luzea beharko luke; zeren antza daukan esateak, aldiz, azalpen gizatiar eta laburragoa behar du. Esan dezagun horrela, bada. Hegodun zaldi parearen eta aurigaren indar batuarekin alde-
ra dezagun. Bada, jainkoen zaldi eta auriga guztiak onak dira, eta onetatik datoz; besteenak, berriz, nahasiak dira. Gure aurigak, berriz, hasteko, zaldi pare bat gidatzen du; zaldietako bat eder eta ona da eta horrelakoetatik dator; bestea, ordea, kontrakoetatik dator eta kontrakoa da. Horrela, nahi-taez gogorra eta zaila da gure gidaritza. Orain, beraz, izaki bati zergatik deitu zitzaion hilkor eta hilezkor esaten saiatu behar dugu, bada. Arima oro arduratzen da arima gabeko bakoitzaz, eta zeru osoari ematen dio bira, aldi oro itxura desberdina hartuta. Perfektua eta hegoduna den bitartean, goian ibiltzen da eta unibertso osoa gobernatzen du. Hegoak galdutakoa, ordea, noraezean ibiltzen da zerbait sendoari heltzen dion arte, eta bertan hartzen du bizitokia, lurreko gorputz bat hartuta, eta haren indarrari esker, bere burua mugitzen duela dirudi. Eta arima eta gorputza elkarri lotutako oso-tasun horri izaki biziduna deitu zitzaion, eta hilkor izena jaso zuen; hilez-korra, berriz, ezin da inongo arrazoiketarik arrazoitu. Halere, ikusi eta nahikoa ulertu gabe ere, jainkoa irudikatzen dugu bizidun hilezkor bat bezala, arima daukana, gorputza ere badaukana, betikotasun guztian bi horiek jaiotzaz elkarri lotuta. Baina hori guztia jainkoaren gustura izan dadila eta halaxe esan dadila. Orain, hegoen galeraren zergatiari hel die-
zaiogun, zergatik erortzen diren arimatik. Honako hau bezalakoxea da.

Hegoaren indarra berez astuna dena gora eramatea da, jainkoen lei-nua bizi den tokira igoaraziz. Eta nolabait, gorputzaren inguruko guztietatik jainkozkoan parte gehien hartu duena da. Eta jainkozkoa ederra, jakin-tsua, ona eta horren antzeko guztia da. Honekin, bada, elikatu eta hazten dira gehien arimaren hegoak; lotsagarri, txar eta kontrakoarekin, berriz, murriztu eta suntsitu egiten da. Zeus, zeruko gidari handia, hegodun gur-dia eramanez, lehenengo doa, dena antolatuz eta denaz arduratuz. Jainko eta jeinuen armadak jarraitzen dio, hamaika ataletan antolatuta. Jainkoeta-tik Hestia bakarrik gelditzen baita etxean; eta hamabitan sailkatuta dauden gainerako jainko guztiek esleitu zaien batailoia gidatzen dute agintari gisa. Beraz, ikuskizun asko eta zorionekoak dauzka zeru barruko orbitak, eta jainko zorintsuen leinua horren biran ibiltzen da bakoitza berean jardunez, eta aldi oro nahi eta ahal duenak jarraitzen dio. Koru jainkotiarretik kanpo

rouša taj hqh` trefetai kai; eupaqei; efw~ ah kuklw h. perifora; eij
 taufoŋ perienegkh/ ej de; th/periodw/kaqora/men auŋhn dikaio-
 sunhn, kaqora/de; swfrosunhn, kaqora/de; episthwn, ouj h/ gene-
 si- proŋestin, ouj h/ ejstin pou eŋera ej eŋerw/ouša w h/ ei~ nuñ
 oñtwn kaloumen, a]la; thn ej tw/o{ ejstin oñ oñtw- episthwn
 oušan; kai; talla wš autw~ ta; oñta oñtw- qeasamenh kai; eštia-
 qeiša, duša pavin eij to; eišw tou` oujanou, oikade h]qen. ej-
 qoush- de; auŋh~ o h]fioco~ pro; thn fatnhn tou; ippou~ sthsa-
 parevalen ajmbrosian te kai; ej auŋh/ektar epotisen.

Kai; outo~ men qewñ biw~: ai]de; a]l lai yucaiyh. Men afista
 qew/epomenh kai; eikasmen h uperhñen eij ton ekw topon thn tou`
 h]fiocoou kefalh, kai; sumperihnewqh thn periforaw, qorubou-
 menh upo; twñ ippwn kai; mogi~ kaqorwša ta; oñta: h]de; tote; men
 hken, tote; d e]lu, biazomenwn de; twñ ippwn ta; men eiden, ta; d oul
 ai]de; dh; a]l lai glicomenai men a]asai tou` a]w epontai, a]luna-
 tousai deyupobruvai sumperifevontai, patousai a]l h]va~ kai;
 epibal'lousai, eŋera pro; th~ eŋera~ peirwmenh genesqai. qorubo-
 ouñ kai; a]till a kai; idrw; ešcato- gignetai, ou dh; kakia h]fiocwn
 pollai; men cwleuontai, pollai; de; polla; ptera; qrauontai: pašai
 de; polun e]ousai powon a]telei~ th~ tou` oñto~ qew~ apercontai,
 kai; a]pelqousai trofh/doxasth/crwntai. ou d efec h]pollh;
 spoudh; to; a]l h]qei~ i]lein pedion ou ejstin, h]te dh; proshkousa
 yuch~ tw/a]istw/nomh; ek tou` e]kei leimwño~ tugcanei ouša, h]te
 tou` pterou` fusi~, w/yuch; koufizetai, toutw/trefetai. qesmov te

Adrasteia~ o]de. h]ti~ ah yuch; qew/sunopado; genomenh kati dh/ti
 twñ a]l h]qwn, meuri te th~ eŋera~ periodou einai a]phmona, kah a]i;
 touto duntai poiein, a]i; a]labh` einai: o]an de; a]lunathsasa
 epispešqai mh; i]dh/ kaivtini suntucia/crhsamenh lhqh~ te kai;
 kakia~ plhsqeisha barunqh/barunqeisha de; pterorruhs h/te kai;
 epi; thn ghñ pes h/tote nomo~ tauthn mh; futeušai eij nhdeniam qhv
 reion fusin ej th/prwth/genesei, a]l la; thn men pleišta i]lousan
 eij gonhn ajdro; genhsomenou filosofou h]filoka'vou h]mousikou`
 tino~ kai; ejwtikou, thn de; deuteran eij basilew~ ejnomou h]pol-
 mikou` kai; ajcikou, trithn eij politikou` h[tino~ oikonomikou` h]
 crhmatistikou, tetarthn eij filopowou ah gummastikou` h]peri;
 swmato~ i]asiv tino~ ejomenou, pempthn mantikon bion h[tina
 telestikon ekousan: ekth/poihtiko; h]twñ peri; mihsiw ti~ a]l lo~

baitago inbidia. Baina beren oturuntza eta banketeetara doazenean, zeru azpiko gangaren gorenera joaten dira aldapan gora; jainkoen ibilgailuak, beren orekagatik gidatzeko errazak direnak, bertatik aise ibiltzen dira; besteak, ordea, nekez. Gaiztakerian parte duen zaldia astuna baita, eta lurre-rantz makurtzen da, ondo hezita ez dagoen gidariari oztopoak jarritz. Han aurkezten zaizkio benetan arimari bere neke eta borroka gogorrenak. Hilezkor deitzen direnak, gailurrera heltzen direnean, kanpora irtenda, zeruaren bizkarrean jartzen dira zutik, eta zutik daudela, mugimendu biribilak biran eramaten ditu, eta zerutik kanpo daudenei so egoten dira.

Zeru gaineko tokia ez du merezi bezala hemengo inongo poetak oraindik kantatu, ezta inoiz kantatuko ere. Baina, egia esatera ausartu behar denez, eta batez ere egiari buruz hizketan ari denean, horrelakoa da: toki hori kolore eta forma gabeko errealitate ukiezinak okupatzen du, benetan denak; arimaren gidari den adimenarentzat bakarrik ikusgarria dena, eta benetako ezagutza horren inguruan sortzen da. Eta jainkoaren pentsamendua arrazoiak eta nahasi gabeko ezagutzaz elikatzen denez, eta komeni zaiona jasotzeaz arduratzen den arima ororen pentsamendua ere bai, denbora baten ondoren Izakia ikustean atsegin hartzen du, eta egiazko gauzei so eginez, elikatu eta gustura egoten da, mugimendu biribilak biran berriro toki berera eramaten duen arte. Eta bira honetan justizia bera ikusten du, zentzutasuna bera ikusten du, ezagutza ikusten du, eta ez sorrera daukana, edo kasu bakoitzean desberdina dena –guk orain izakiak deitzen diegun horiei buruz dena–, baizik eta benetan den Izakiari buruzko ezagutza dena. Eta benetan diren gainerakoak ere horrela ikusi eta gozatu ondoren, zeru barrura murgiltzen da atzera, eta etxera joaten da. Eta heldu eta gero, aurigak zaldiak askan jarri eta anbrosia botatzen die, eta gero nektarra edanarazten.

Eta hori da jainkoen bizimodua. Gainerako arimak, ordea, jainkoari ongien jarraitu eta gehien berdindu zaionak, aurigaren burua kanpoko aldera altxatzen du, eta mugimendu biribilak besteekin batera eramaten du, baina zaldiek aztoratuta, errealitateak nekez ikusten ditu. Beste batek batzuetan altxatu egiten du burua, eta besteetan murgildu egiten da, eta zaldiek egiten dioten indarragatik batzuk ikusten ditu, eta beste batzuk ez. Eta gora igotzeko irrikitan dauden beste guztiek jarraitu egiten diote, baina ezin dutenez, murgilduta, mugimendu biribilak eramaten ditu, elkar zapalduz eta oldartuz, bata bestearen aurrean jartzen saiatzean. Horrela iskanbila sortzen da, eta borroka eta izerdi handienak, eta bertan, aurigen

afmosei, ebdm/dhmiourgiko; hlgewrgiko; ogdok/sofistiko; h
dhmokopiko; ejath/turanniko. ej dh; toutoi~ apasin o; men ah
dikaiw~ diagagh/ajreiwono~ moira~ metalambawei, o; d ah ajlikw~,
ceirvono~: ej men gar to; aufo; o; en hkei hJyuch; eJasth ouk afik-
neitai ejwn muriwn< oujgar pteroutai pro; tosoutou cromou~plhn
hJtou filosofhsanto~ ajloiw~ hJpaiderasthsanto~ meta; filosof
ia~, autai de; trith/periouw/th/cilietei; ejn eJwntai tri; efexh~
ton bion touton, oufw pterwqeisai triscil iostw~efei apercontai.
aiJle; aJlai, o; an ton prwton bion teleuthswsin, krisew~ efucon,
kriqeisai de; aiJmen ej ta; upo; gh~ dikaiwthvia ej qousai dikhn
ektinousin, aiJl ej toujanou`tina topon upo; th~ Dikh~ koufis
qeisai diagousin ajiw~ ou ej ajqrwpou eidei epiwsan biou. tw/de;
cil iostw/ajnfoterai afiknoumenai epi; klhwsin te kai; aifsin
tou`deuterou biou aijountai o; ah qelh/eJasth: eJqa kai; ej
qhriou bion ajqrwpiw huch; afikneitai, kai; ek qhriou o; pote
ahqrwpo~ hn pavin ej ahqrwpon. oujgar hJge mh pote ijloua thn
ajhweian ej tode hkei to; schma. dei gar ahqrwpon suniewai kat
eido~ legomenon, ek pollwn ipn aijsqhsewn ej eh logismw/sunai-
roumenon: touto d eJstin ajamhhsi~ ekeinwn aipot eiden hJwn hJ
yuch; sumporeuqeisa qew/kai; uperidoua ajnun einaiwfamen, kai;
ajakuyasa ej to; o; oJtw~. dio; dh; dikaiw~ monh pteroutai hJtou`
filosofou diawia: pro; gar ekeinwi~ ajieJstin mnwh kata; duwa-
min, pro; oi\$per qeo; wh qeioveJstin. toi~ de; dh; toioutoi~ ajhr
upomnhmasin ojrw~ crwmeno~, teleou~ api; teleta; teloumeno~,
teleo~ oJtw~ monw~ gignetai: ekistaweno~ de; twn ajqrwpiwn
spoudasmatwn kai; pro; tw/qeio/gignomeno~, nouqeteitai men upo;
twn pollwn wJ parakinwn, ejqousiazwn de; leJhqen tou; pollouw.

“Esti dh; ouh deuro oJpa~ hJkwn logo~ peri; th~ tetarth~ ma-
nia~, hJ o; an to; thdevi~ oJwn kallo~, tou ajhqou~ ajanimhskov
meno~, pterwtaite kai; ajapteroumeno~ proqumoumeno~ ajaptex-
qai, ajlunatwn de; ofniquo~ dikhn bl epwn afw, twn katw de; ajelwn,
aifiam efci wJ manikw~ diakeimenos< wJ afa auh paswn twn ej-
qousiasewn ajisth te kai; ek ajistwn tw/te eJonti kai; tw/koinw-
nounti auh~ gignetai, kai; ofi tauth~ metewwn th~ mania~ oJejwn
twn kalwn ejasth~ kaleitai. kaqaper gar eifhtai, pa\$sa men
ajqrwpou yuch; fusei teqestai ta; oJta, hJouk ah hJqen ej tode
to; zwon: ajanimhskesqai de; ek twnde ekeina oujradion ajash/

trakestasunagatik, asko herren geratzen dira, askori lumak hausten zaizkie, eta, azken batean, denak, neke handia eduki ondoren, Izakia ikustea lortu gabe joaten dira; eta joan ondoren, iritziaz bakarrik baliatzen dira elikatzeko. Horregatik sortzen da Egiaren Lautada non dagoen ikusteko irrika handia, arimaren alderik onenari komeni zaion bazka hango belazekoa delako, eta arima arintzen duen hegoaren izaera horretaz elikatzen delako. Eta honako hau da, bada, Adrastearen²⁷ legea: jainkoaren bidaide bihurtuta, Egiatzkoetako bat ikusi duen edozein arima, hurrengo bira arte kalte gabe egongo da, eta hori beti egin badezake, beti egongo da kalte gabe. Baina jarraitu ezin izan diolako ikusi ez duenean, eta zoritxarren bat jasanda ahanztura eta gaiztakeriaz beteta astuntzen denean, eta astunduta, lumak galdu eta lurrera erortzen denean, orduan legea da arima hori lehenengo sorreran inongo animalia izaeratan ez landatzea, baizik eta gehien ikusi duena landatzea jakinduria edo edertasuna maite izango duen, edo artista edo maitasunzalea izango den gizon baten hazian; bigarrena legeari obeditzen dion edo gerrazale eta agintari ona den errege baten hazian; eta hirugarrena politikari, ondasun kudeatzaile edo negozio gizon baten hazian; laugarrena neke fisikoen edo gimnasia zale izango den, edo gorputzaren sendaketaz arduratuko den baten hazian; bosgarrenak igarkuntza edo inimiziazko bizimodua izango du; seigarrenarentzat bizimodu poetikoa edo imitazioaren inguruko besteren bat izango da egokia; zazpi-garrenarentzat, artisau edo nekazari batena; zortzigarrenarentzat, sofista edo herri manipulatzaile batena, eta bederatzigarrenarentzat, tirano batena. Horietan guztietan justiziaz bizi izan denak patu hobia jasotzen du; injustiziaz bizi izan denak, ordea, okerragoa. Izan ere, bakoitza datorren toki berera ez baita inongo arimarik itzultzen hamar mila urte pasa arte –horrenbeste denbora baino lehen ez baitu hegorik jasotzen–, jakintza engainurik gabe maitatu duena edo mutikoak filosofiaz maitatu dituenak izan ezik. Hauek mila urteko hirugarren biran, hiru aldiz jarraian bizimodu bera aukeratu badute, horrela hegoak berreskuratu eta hirumilagarren urtean joaten dira. Gainerakoek, ordea, lehenengo bizitza bukatu dutenean, epaiketa izaten dute, eta, behin epaituta, batzuek lur azpiko kartzeletara heldu eta zigorra betetzen dute; eta beste batzuek, berriz, Justiziak arindu ondoren, zeruko tokiren batera igota, itxura gizatiarrean bizi izan zuten bizitzak merezitako moduan bizi dira. Eta milagarren urtean, bai batzuk eta bai besteak bigarren bizitzaren zozketa eta aukeraketara helduta, bakoitzak nahi duena aukeratzen du. Orduan heltzen da bai arima gizatiarra animalia bizitzara, eta baita lehen gizakia zena ere animaliatik

oufe ofai bracew~ eidon tote takei, ouf ai deuŕo pesousai ejlus
tuchsan, wŕte updotinwn oufiliwn epi;to;adikon trapomenai lhghn
wn tote eidon idrwñ efein. oj igai dh;leipontai ai~ to;th~ mnhw~
iŕanw~ parestin: aufai dey ofan ti twñ ekei oufiwna iŕwsin,
ekplhtontai kai;ouketv æjã aufwñ gignontai, o}d eŕti to;payo-
agnoouŕi dia;to;mh; iŕanw~ diaisqawesqai. dikaiosumh~ men ouh
kai;swfrosuwh~ kai;oŕa alla timia yucaĩ ouk eŕesti feggo-
oujen ej toi~ thde oufiwmasin, ajla;di ajudrwñ ofganwn mogi-
aufwñ kai;oj igoi epi;ta; eikowa~ ipnte~ qewntai to;tou eikasqew-
to~ gewo~: kallo~ de;to~ hñ iŕein lamprow, ofe sun eujlaimoni
corw/makarian ofin te kai;qesm, ejomenoi meta;men Dio; hufei~,
a}loi de;met a}lou qewñ, eidow te kai;ejelouito twñ teletwñ hñ
qewi~ legein makariwtathn, hñ wjgiazomen o}oklhroi men aufoi;
ofte~ kai;apaqei~ kakwñ ofa hufi~ ej uŕterw/croww/upemenen,
o}oklhra de;kai;ajla~kai;ajrenh~kai;eujlaimona fasmata muouv
menoivte kai;epopteuonte~ ej augh/kaqara/kaqaroi; ofte~ kai;
ajshwantoi toutou o}nuñ dh;swna periferonte~ ojmaxomen, of-
trewu tropou dedesneumewoi.

Tauta men ouh mnhw/kecarisqw, di hñ poww/twñ tote nuñ
makrotera eifhtai: peri;de;kalvou~, wŕper eipomen, met ekeiwn
te e}ampen of, deuŕot ejqonte~ kateilhfamen aufo;dia;th~ ejar
gestath~ aijqhsew~ twñ hufeterwn stilbon ejargestata. ofi~ gar
hufin ojutath twñ dia;tou swmato~ efçetai aijqhsewn, h}fromhsi-
ouj ofatai<deinou; gar ah pareichen efwta~, eifti toiouton eauth~
ejarge; eidwlou pareiweto ej ofin ipw~kai;talla ofa ejastav
nuñ de;kallo~ monon tauthn efce moiran, wŕt ekfanestaton einai
kai;ejasmiwtaton. O}men ouh mh; neotelh; h}diefqarmewo~ ouk
ojew~ ejqende ekeise feretai pro; aufo;to;kallo~, qewmeno~ auf
tou thn thde epwnumiam, wŕt oujsebetai prosorwñ, a}l hdonh/
paradou; tetrapodo~ monon bainein epiceirei kai;paidosporein,
kai;uhrei prosomilwñ oujdeuiken ouf aijscuwetai para;fusin
hdonh diwkwn: o}le;ajrtitelhv, o}twñ tote poluqeamwn, ofan geo-
eide; proswpon iŕhkallo~ eu meminhmewon h}tina swmato~ iŕesm,
prwtou men efrixte kaixti twñ tote uphlqen aufon deimatwn, eita
prosorwñ w}geon sebetai, kai;eijnh;ejledioi thn th~ sfodra ma-
nia~ doxan, quwi ah w}agalmati kai;qew/toi~ paidikoi~. ijlowta d
aufon oi}on ek th~ frikh~ metabolhve kai;idrw; kai;qermoth~

atzera gizakira. Egia inoiz ikusi ez duena ez baita forma honetara helduko. Izan ere, gizaki batek Ideia deritzanaren bidez ulertu behar du, haute-mate askotatik arrazoiketak bateratutako ideia batera joanez. Behin, jainkoarekin batera zihoanean, orain badirela esaten ditugunak goitik ikusi eta benetan denera burua altxatuta gure arimak ikusi zituen haien gogorapena da hori. Horregatik, bada, filosofoaren adimenak bakarrik jasotzen ditu hegoak justiziaz; ahal duen neurrian oroimenaren bidez beti haietan jarduten baitu, jainkoa ere, beraietan jarduteagatik, jainkozko egiten duten horietan. Beraz, horrelako oroitzapenak zuzen erabiltzen dituen gizona, misterio perfektuetan etengabe inizatua dena, hori bakarrik bihurtzen da perfektua. Ardura gizatiarretatik aldentuta eta jainkozkoaren alboan dagoenez, gehiengoak gaitzetsi egiten du nahasita dagoelakoa, baina jendea ez da konturatzen jainkoaren eraginpean dagoela.

Bada, behin honaino helduta, laugarren eromenari buruz izango da hitzaldi osoa —norbaitek hemengo edertasuna ikusitakoan, eta benetakoa gogoratuz, hegoak jasotzen ditunean, eta berriro hegoak hartuta, gora egin egin nahi izaten duenean, eta ezinean, txoria bezala gora begiratzen du, beheko ez axolagabe, eta horrela, erotzat hartzeko zergatia ematen du—. Beraz, jainkozko estasi guztietatik, hori da onena eta onenetatik sortua, bai daukanarentzat baita parte hartzen duenarentzat ere; eta eromen honen parte izateagatik deitzen zaio maitalea ederrak maitatzen dituenari. Beraz, esana dagoen bezala, giza arima orok, izaeraz, benetan direnak ikusiak dauzka, bestela ez bailitzateke den bizidun honetara etorriko. Baina hemengoetatik haietaz gogoratzea ez da erraza edozein arimarentzat, ez orduan hangoak labur ikusi zituztenentzat, ezta, hona erori ondoren, zenbait konpainiak bidegabekeriara desbideratzeko zoritxarra egokitu zitzaie-nentzat ere, orduan ikusitako gauza sakratuak ahanzteraino. Horrela, gutxi gelditzen dira nahikoa oroimen ahalmenarekin, baina horiek, hango gauzen antzeko zerbaite ikusten dutenean, aztoratu egiten dira eta jada ez dira beren buruaren jabe; eta ez dute jakiten zer jasaten ari diren, nahikoa garbi ez hautemateagatik. Justizia, neurritasuna eta arimentzat baliotsuak diren beste guztien hemengo antzeko imitazioetan ez dago benetan inolako argitasunik, baizik eta organo ilunen bidez irudietara joanez, nekez, haietako gutxi batzuek ikusten dute irudikatuaren izaera mota. Orduan ikus zitekeen edertasun distiratsua, guk Zeusen segizioan, eta besteek jainkoetako beste batenean, koru zorintsu batekin batera ikuspen eta espektakulu zorionekoa ikusten genuenean, zorionekoenak deitzea zilegi den misterioetan

ajh~ lambawei: dexaweno~ gar tou kalou~ thn aporrohn dia;twñ
 oimawñ ejermanqh h/hJou`pterou`fusi~ afdetai, qermanqento~
 de;ejakh ta;peri;thn ekfusin, a)palvai upo;sklhrothto~ summemu-
 kota eikge mh;blastawein, epirrueish~ de;th~ trofh~ wllhse te kai;
 wfmhse fuesqai apo;th~ rikh~ oJou`pterou kaulo; upo;pañ to;th~
 yuch~ eido~; paša gar hn to;palvai pterwthzei`ouñ ej toutw/oJ h
 kai;ajakhkiwi, kai;ofer to;twñ oJlontofouuntwn pawo~ peri;tou~
 oJlonta~ gignetai ofan afti fuwsin, knhsiv te kai;ajanakthsi~
 peri;ta;oula, taujon dh;peponqen hJou`pterofuein ajcomenou
 yuchvzei`te kai;ajanaktei`kai;gargalizetai fuwsa ta;ptera
 ofan men ouñ blepousa pro; to;tou`paido; kallo~, ekeiqen mev
 epionta kai;rfont <aJdh;dia;tauta ifero~ kaleitai<decomen^a ton
 iferon^o afdhatai te kai;qermainhtai, lwfa te th~ oJluwh~ kai;gegh-
 qen: ofan de;cwri~ genhtai kai;aujmhsh/ta;twñ diexodwn stoma-
 ta h/to; pteron oJma/ sunauainomena musanta apoklhwñ thn
 blasthn tou`pterou; hJd ejto; meta;tou`iferou apokeklhmewh,
 phdwsa oion ta;sfuzonta, th/diexodw/egcriwi ellasth th/kaq
 audhw, wste paša kentoumenh kukl w/hJuch;oi;stra/kai;oJlunatai,
 mhmwn d au`efousa tou kalou`geghqen. ej de;ajfoterwn memig
 mewñ ajlmonei te th`ajtopia/tou`pawou~ kai;aporouša lutta/kai;
 ejmanh; ouša oufe nukto; duwatai kageudein oufe meq hiferan ou
 ah hmwewin, qei de;poqouša opou ah oihtai ofesqai ton efonta to;
 kallo~: iJlouša de;kai;epoceteusamenh iferon eluse men ta;tote
 sunpefragnw, ajapnohn de;labouša kentrown te kai;wJlinwn
 elh xen, hdonhn d au`tauthn glukutathn ej tw`parowti karpoutai.
 oqen dh;ellouša einai ouk apoleipetai, oujextina tou kalou`peri;
 pleiono~ poieitai, ajla;mhterwn te kai;ajelfwñ kai;efairwn
 partwn lelhtai, kai;oujia~ di ajneveian apollumenh~ par oujen
 tiqetai, nomimwn de;kai;eujchmonwn, oi~ pro;tou`ekallwpizeto,
 partwn katafronhsasa douleuon efoinh kai;koimašqai opou ah
 ej/ti~ eggutaw tou`pawou: pro; gar tw`selvšqai ton to;kallo~
 efonta iJatron hufhke monon twñ megistwn powwn. touto de; to;
 pawo~, wpai kalevpro; oñ dhmoi oJlogo~, ahqrwpoi men efwta
 oJnomazousin, qeoi;de;o)kaloušin akousa~ eikotw~ dia;neothta
 gelash/legousi de;oihaxtine~ Onhridwñ ej twñ apoqetwn epwñ
 duw eph ej ton “Erwta, wñ to;eferon uJbristikon pawu kai;oujsof
 dra ti efmetron: uJnouši de;wde
 ton d hfoi qnhtoi;men “Erwta kal ouši pothnow,

iniziatuak bezala, gu geu sasoirik onenean egonda eta geroko denborarako zai geneuzkan gaitzak jasan gabe, ospatzen genituenak. Ikuspen oso, bakun, mugiezin eta zoriontsuak ikusten genituen inimizazioaren buruan, distira aratzean, aratzak izanik gu geu ere, inguruan daramagun gorputza deituriko hilkutxa horren markarik gabe, ostra bezala kartzeleratuak.

Horiek izan daitezela, bada, nahikoa atsegin oroimenarentzat, beronek eragindako orduko gauzen nostalgiatik hitz egin baita oraintxe luzeago. Edertasunari buruz, berriz, genioen bezala, haien artean benetan distira egiten zuen; eta guk, behin hona helduta, gure zentzumenetako argienaz harrapatu dugu, guztiz argi distirutzen baitu. Izan ere, gorputzaren bidezko zentzumenetatik ikusmena heltzen zaigu zorrotzen, bere bidez adimena ikusten ez bada ere –maitasun izugarriak emango bailizkiguke, ikusmenera heltzen den horrelako bere irudi argi bat emango balu–, eta gainerako gauza maitagarri guztiak berdin. Baina edertasunak bakarrik jaso zuen, bada, zorte hori, alegia agerikoena eta maitagarriena izatea. Baina, iniziatu berria ez dena edo galbideratuta dagoena ez da azkar hemendik hara, edertasunera bertara, eramaten, hemen izen hori daukanari so egoteagatik; eta horrela, ez du beneratzen begiratzen dionean, baizik eta atseginari emana, koadrupedo baten moduan saiatzen da estaltzen eta seme-alabak sortzen, eta gehiegikeriarekin ohituta, ez dauka ez beldurrik ez lotsarik naturaren aurkako atseginaren atzetik ibiltzeko. Iniziatu berriak, ordea, orduko gauza asko ikusitakoak, edertasuna ongi imitatzen duen jainko itxurako aurpegi bat edo horrelako gorputz itxuraren bat ikusten duenean, lehenengo dardar egiten du, eta lehengo izuetako batek harrapatzen du; gero, so egitean, jainko bat bezala beneratzen du, eta oso erotutakoaren famaren beldur izango ez balitz, jainko baten irudiari bezala egingo lizkioke eskaintzak maiteari. Izan ere, ikusi orduko, dardararen ondoko aldaketak harrapatzen du, eta izerdiak eta ezohiko beroak eragiten dizkio. izan ere, begien bidez edertasunaren isuri hau jasota, berotu egiten da, lumaren izaera bustitzen duen beroaz, hain zuzen ere, eta, behin berotuta, kimuen inguruko haziak urtu egiten dira, aspaldi gogortasunak itxita, ernetzea eragozten zietenak; eta elikagaia gainetik isurtzen bada, lumaren zurtoina hanpatu eta erotik hasten da hazten, arimaren substantziaren beraren barrualdean; antzina osorik baitzen lumaduna. Horretan, beraz, osorik irakin eta ernetzen da, eta hortzak botatzen ari direnek sortzen ari diren hortzen inguruan jasaten duten horixe, hortzoinen inguruko azkure eta narritadura, horixe bera jasaten du lumak botatzen hasten denaren arimak. Ira-

ajawatoi de;Pterwta, dia;pterofutor ajagkhn.

toutoi~ dh;ekesti men peiqesqai, ekestin de;mhvotw~ de;h[
ge aijia kai;to;paqo~ twñ ejwrtwn touto ekeino tugcanei ofi.

Twñ men ouh Dio; opadwn oJhfqei; ejbriqesteron duwatai
ferein to;tou`pterwnuou aqco~: ofoi de; "Arew te qerapeutai;
kai;met ekeinou periepoloun, ofan up "Erwto~ aJwsi kaivti
oijqwšin ajlikeisqai upo; tou`ejwmenou, fonikoi; kai; efoimoi
kaqiereusin autou te kai; ta;paidikavkai; outw kaq ekaston
qeow, ou|ekasto~ hn coreuth, ekeinon timw te kai;minoumeno~
eij to;dunaton zh/ew~ a h/ajiafqoro~ kai;thn thde prwthn gene-
sin bioteu/kai;toutw/tw/tropw/provte tou; ejwmenou~ kai;tou;
aJlou~ omilei te kai;prosferetai. tow te ouh "Erwta twñ kalwñ
pro; tropou eklegetai ekasto~, kai;wJ qeon auton ekeinon ofta
edutw/oiqn agalma tektainetai te kai;katakosmei, wJ timswn te
kai;oJgiaswn. oiJmen dh;ouh Dio; diow tina einai zhtousi thn
yuchn ton uf autwn ejwmenon: skopousin ouh eijfilosofovte kai;
hgemoniko; thn fusin, kai;ofan auton eufonte~ ejasqws, pañ
poioušin opw~ toiouto~ estai. ean ouh mh;proteron ejbebws tw/
epithdeumati, tote epiceirhsante~ manqawousivte ofen a ti
duwntai kai;aufoi;metexontai, ijneunte~ de;par edutwn ajieu
riskain thn tou`sfeterou qeou fusin euporouši dia;to;suntow~
hjagkasqai pro; ton qeon blepein, kai;efaptomenoi autou`th/
mhwh/ejqousiwn te~ ej ekeinou lambawousi ta;efh kai;ta;epith-
deumata, kaq ofon dunaton qeou ajqrwpw/metascein: kai;toutwn
dh;ton ejwmenon ajiwmenoi efi te mallon agapws, kañ ek Dio;
ajutwsin wšper aiJbakcai, epi;thn tou`ejwmenou yuchn epan-
tlounte~ poioušin wJ dunaton omoiostatwn tw/sfeterw/qew/ofoi d
au\neq "Hra~ eiponto, basilikon zhtousi, kai;eufonte~ peri;
touton panta drwsin ta;aujavoide; Apolwnov te kai;ekastou
twñ qewñ outw kata;ton qeon ipte~ zhtousi ton sfeteron paida
pefukewai, kai;ofan kthswntai, minoumenoi aufoivte kai;ta;pai-
dika;peiqonte~ kai;rJqmizonte~ eij to;ekinou epithdeuma kai;
ijlexn agousin, ofh ekastw/duwami~, oujfqoww/ouj ajel euqerw/
dusmeneia/crwmenoi pro; ta;paidikavajl eij omoiothta aufoi~
kai;tw/qew/of a timws pašan pantw~ ofi malista peirwmenoi
agein outw poiouši. proqumi~ men ouh twñ wJ ajhqw~ ejwrtwn kai;
tel ethvejaw ge diapraxwntai oJproqumountai hJ egw, outw kal hte

kin eta narritatu egiten da, eta kilimak edukitzen ditu lumak botatzean. Mutikoaren edertasunari begiratzen dionean, bada, harengandik zatiak etorri eta isurtzen bazaizkio –horregatik, hain zuzen, desio-isurketa deitzen direnak–, desioa jaso duenean, suspertu eta berotu egiten da, minaz arintzen da eta pozik egoten da. Baina bereizirik gertatzen denean eta ihartzen denean, lumak sortzen diren irteeren ahoek, aldi berean lehortuta eta itxita, irteera ixten diote lumaren kimuari, eta barruan desioarekin batera itxitako kimuak, taupada bortitzak bezala saltoka, bakoitzak bere irteera ziztatzen du, arima, bere inguru guztian ziztatuta, artegatu eta minez egoteraino. Baina ederraren oroitzapena daukanean, berriz, pozik egoten da. Bi sentimendu hauen ondorioz, bere egoeraren bitxiagatik larritu egiten da eta irtenbide ezagatik amorratu egiten da, eta erabat haserre, ezin du ez gauez lorik egin ezta egunez dagoen tokian gelditu ere. Eta irrikak eraginda, edertasuna daukana ikusiko duela uste duen tokira joaten da korrika. Baina ikusi eta desioa beregana bideratu orduko, lehen itxita zeudenak askatzen ditu, eta arnasa hartuta, eztenak eta minak uzten ditu, eta mementoan atsegin gozoen hori biltzen du. Bertatik ez da benetan gogo onez aldentzen, eta ez du beste inor mutil ederra baino gehiago aintzat hartzen; aitzitik, ama, senide eta adiskide guztiez ahazten da, eta ondasunak arduragabekeriagatik galtzea ere ez zaio batere axola, eta, lehen beraietaz harro zegoen ohitura eta portaera on guztiak arbuiautz, prest dago esklabo izateko eta bere desiratuarengandik uzten zaion hurbilen etzateko. Izan ere, edertasuna daukana beneratzeaz gain, bere sufrimendu handientzat sendagile bakarra aurkitu baitu. Eta egoera honi, nire hitzaldia zuretzat duzun mutil polit hori, gizakiek maitasuna deitzen diote; jainkoek deitzen diotenak, ordea, segur aski barrea eragingo dizu gaztea zarenez. Homerotar batzuek, nire ustez, erreserbako bertsoetatik bi esaten dituzte Maitasunari buruz, bigarrena erabat sutsua eta ez oso ondo neurtua. Horrela kantatzen dute:

Hilkorrek benetan hegalaria deitzen diote Maitasunari;

hilezkorrek ordea Hegoduna, hegoak sortzera behartzen duelako.

Hau sinets daiteke edo ez, baina maiteminduek jasaten dutena eta horren zergatia hauxe da, hain zuzen.

Zeusen bidaideetatik harrapatua izan denak sendoago eraman dezake lumetatik izena hartu duen jainkoaren zama. Baina Aresen zerbitzariak, harekin bira egindakoak, Maitasunak harrapatzen dituenean eta maiteak beraiekin zerbaitetan bidegabe jokatu dutela pentsatzen dutenean, erailtzeko eta beren burua eta maitea sakrifikatzeko prest egoten dira. Eta

kai; eujlaimonikh; uplo; tou`di efwta manewto~ filvou tw/filhqenti
gignetai, ejan aijeqh/aJisketai de;dh;o.hiJeqei; toiwde tropw/

Kaqaper ej ajch/toude tou`muou trich/dieivomen yuchn
ekasthn, iJpomovfw men duw tine;eiJlh, hJiocikon de;eido~ triv
ton, kai;nuñ efi hJiñ tauta menetw. twñ de;dh;iJpwn o.hew, famew,
ajjaqov, o.J ou[ajreth;de;tivtou`ajjaqou hJkakou`kakiw, oujdieiv
pomen, nuñ de;lekteon. o.hen toiwun aufoin ej th/kallioni stav
sei wh tote eido~ ojgo; kai;dihrqrwmew~, uJauchn, epigrupo~,
leuko; iJlein, melanom~mato~, timh~ ejasth; meta;swfrosunh~ te
kai;aijlou~, kai;aj hqinh~ doxh~ eJairo~, aplhkto~, keleusmati
mowon kai;logw/hJioceitai: o.J au`skoliov, poluw, eikh/sump-
forhmew~, kraterauchn, bracutrachlo~, simoproswp~,
melagcrw~, glaukwmato~, ufaimo~, uJbrew~ kai; ajazoneiw~
eJairo~, peri;wta lasio~, kwfov, mastigi meta;keuwrwn mogi~
upeikwn. ofan d ouh o.hJioco~ iJlwn to;ejwtikon ofma, pašan
aiJqhsei diaqermhwa~ thn yuchw, gargalismou`te kai;powou
keuwrwn upoplhsqh/o.hen eupeiqh; tw/hJioew/twñ iJpwn, ajite
kai;tote aiJloi biazomeno~, eJuton katevei mh;epiphañ tw`ejw-
meww/o.Je;oufe keuwrwn hJiocikwñ oufe mastigo~ efi ejtrepe-
tai, skirtwñ de;biw/feretai, kai;panta pragmata parewn tw`suw
zugite kai;hJioew/ajagkazei iJwai te pro; ta;paidika;kai;mnei-
wn poieisqai th~ twñ afrodisiwn cavito~. tw;de;kat ajca; men
ajtiteiwneton ajanaktounte, wJdeina;kai;parawoma ajagkazo-
meww: teleutwte deyo[an mhden hJpeva~ kakou, poreuwsqon
ajomeww, eikante kai;oJologhsante poihsen to;keleuomenon.
kai;pro; auJw/t ejewonto kai;eidon thn ofin thn twñ paidikwñ
ajtrap tousan. iJlowto~ de;tou`hJioewou h.hnhwh pro; thn tou`kav
llou~ fusin hJewqh, kai;palin eiden auJhn meta;swfrosunh~ ej
agnwbaqrw/bebwsan: iJlouša de;elleisete kai;sefqiša ajep-
sen uptiw, kai;afna hJagkasqh eij toupiw eJkusai ta; hJia~
outw sfodra, wst epi;ta;iJscia ahfw kaqisai tw;iJpw, ton men
ekonta dia; to; mh; ajtiteiwein, ton de; uJbristhn mal akonta.
apelqonte de;apwterw, o.hen up aiJscunh~ te kai;qambou~ idrwti
pašan eJprexe thn yuchw, o.Je;lhxw~ th~ ojluwh~, hJ uplo;tou`cali-
nou`te eJcen kai;tou`ptwmato~, mogi~ ejanapneusa~ ej oidorh-
sen ojgh/polla;kakizwn tow te hJiowon kai;ton oJozuga wJ dei-
lia`te kai;ajandria/iipowte thn taxin kai;oJologian: kai;palin

horrela jainko bakoitzari buruz: bakoitza zein jainkoren korukoa den, hura ohoratzen eta ahalik eta ongien imitatzen bizi da, hondatzen ez den eta hemengo aurreneko sorreran bizi den bitartean. Eta era horretakoak izaten dira haren harremanak eta portaera maiteekiko eta gainerakoekiko. Bakoi-tzak bere izaeraren arabera aukeratzen du, beraz, mutiko ederren artean bere Maitasuna, eta, hau berarentzat jainkoa bera izango balitz bezala, irudi antzeko bat egin eta apaintzen du, ohoratu eta misterioetan gurtzeko asmotan. Zeusen korukoek, beraz, beren maitea arimaz Zeusena izatea bilatzen dute. Horrela, izaeraz filosofo eta agintzeko gai den aztertzen dute, eta, aurkitu eta gero, maitemintzen direnean, edozer gauza egiten dute horrelakoa izan dadin. Eta lehenago ez badira jarduera horretan sartu ere, orain ekin eta gero, ahal duten tokitik ikasten dute, eta beraiek ere bila ibiltzen dira, eta arrastoari jarraituz, beraien baliabideez beren jainkoaren izaera aurkitzea lortzen dute, jainkoari adi-adi begiratzera behartuta ego-tean. Eta oroitzapenaz harengana heltzen direnean, jainkoaren eraginpean harengandik hartzen dituzte ohiturak eta jarduerak, gizakiak jainko batean parte har dezakeen heinean. Gauza hauen guztien errua maiteari egoztean, oraindik gehiago maitatzen dute, eta bakanteek Zeusengandik ura ateratzen duten bezala, maitatuaren ariman isurtzen dute, eta beren jainkoaren ahalik eta antzekoen bihurtzen dute. Heraren segizioan zihoazenek, berriz, errege izaerako bat bilatzen dute, eta, aurkitu ondoren, gauza berberak egi-ten dituzte harekin. Eta horrela Apoloren eta jainko bakoitzaren segizio-koek ere, jainko baten atzetik joatean, beren mutikoa ere izaeraz antzekoa izatea bilatzen baitute. Eta lortzen dutenean, beraiek jainkoa imitatuz eta maitea aholkatuz eta zuzenduz, haren jarduerara eta itxurara eramaten dute, bakoitzaren ahalmenaren arabera, maitearekiko inbidia edo gaizki-nahi doilorrik sentitu gabe; aitzitik, beren buruaren eta ohoratzen duten jainkoaren erabateko antzekotasunera, ahal duten ongien, eramaten saiatuz jotaketen dute horrela. Horrela, benetan maitatzen dutenen onginahia eta inimizioa –irrikatzen dutena diodan moduan lortzen badute behintzat–, zein eder eta zorionekoak gertatzen diren Maitasunaren eraginez zoratuta-ko lagun batek maite duenarentzat, batez ere konkistatzen baldin badu! Eta konkistatzen dena honako modu honetan konkistatzen da.

Kontakizun honen hasieran arima bakoitza hirutan zatitu dugun bezala, bi zaldi itxurakoak, eta hirugarrena, berriz, auriga itxurarekin, gorde dezagun konparazio hori oraindik ere. Zaldietako bat ona dela diogu, bestea, berriz, ez. Baina zein den onaren bertutea edo txarraren akatsa ez

ouk ejjelvonta~ prosiewai ajagkazwn mogi~ sunecwrhsen deo-
 mewwn eij auqi~ uþerbalesqai. ejqonto~ de; tou`sunteqento~
 crowou ³ou⁴ ajmhnonein prospoioumeww ajamimhs³kwn, biazov
 meno~, crenetizwn, eikwn hjagkasen au`proselqein toi~ paidi-
 koi~ epi;tou; autou; logou~, kai;epeidh;ejgu; hsan, ejkuya~
 kai;ekteiwa~ thn kevkon, ejdakwn ton calinow, met ajiaideia~
 eik³kei: o.h hdiwco~ efi mallon taujon paqo~ paqww, wšper apo;
 ušplhgo~ ajapesww, efi mallon tou`uBristou` ippou ek twñ
 ojlw³twñ bia/opisw spasa~ ton calinow, thw te kakhgoron
 glwtan kai;ta; gnaqou~ kaqh³waxen kai;ta;skelh te kai;ta;ij-
 cia~ pro; thn ghen ej³eisa~ ojlur³wai~ eikwen. ofan de;taujon pollav
 ki~ pas³cwn o.ponhro; th~ ušrew~ lhxh/tapeinwqe; epetai hllh
 th/tou hdiowou pronoia/kai;ofan idh ton kalow, folw/diolutai:
 wšte sunbaiwei tot³ hllh thn tou`ejastou`yuchn toi~ paidikoi~
 aijloumewwn te kai;dediuiàn ešesqai. afe ouh pašan qerapeian
 wš iš³oweo~ qerapeuomeno~ ouj upo;schmatizomewou tou`ejwnto~
 ajl ajhqw~ touto peponqoto~, kai;auto; wš fusei filo~ tw/
 qerapeuonti, ejan afa kai;ej tw/prosqen upo; sumfoithtwñ h/
 tinwn alwn diabeblhmewo~ hXlegontwn wš aiscron ejwnti plh-
 siazein, kai;dia;touto apwqh/ton ejwnta, proiwto~ de;hllh tou`
 crowou hte hJiki³ kai;to;crewn hgagen eij to;prosesqai aujon
 eij oñil ian: oujgar dh³pote eifartai kakon kakw/fil³on oujl aja-
 qon mh;filon ajaqw³ehai. prosemewou de;kai;logon kai;oñil ian
 dexamewou, ejguqen hJeufoia gignomewh tou`ejwnto~ ekplhttei
 ton ejwmenon diaisqanomenon ofi oujl oiJumpante~ alloi filoi
 te kai;oikeidi moiran filia~ oujlemian parewntai pro; ton
 ehp³eon filon. ofan de;cronixh/touto drwn kai;plhsiazh/meta;tou`
 aptesqai eh te gumnasiwi~ kai;ej tai~ alilai~ oñil iai~, tot³ hllh
 hJou`rdumato~ ekeiwou phghyoh iheron Zeu; Ganumhdou~ ejwn
 wjowase, pollh;feromewh pro; ton ejasth³, hJen eij aujon eflu,
 hJ apomestoumewou efw aporrei: kai;oiñ pneuma hti~ hfw;apo;
 leiwn te kai;sterewñ alJlomewh palin ofen wñhgh feretai,
 oufw to;tou`kalou~ rduma palin eij ton kalon dia;twñ ojmatwn
 ipw, h/ pefuken epi; thn yuchn ipwai afikomenon kai;
 ajapterwsan, ta; diowou~ twñ pterwñ afei te kai;wñhse pte-
 rofuein te kai;thn tou`ejwmewou au`yuchn efwto~ ejep³l hsen.
 eja³men ouh, ofou de;aporei: kai;ouh ofi peponqen oiden oujl
 ešei frasai, ajl oiñ aj allou ofqalmia~ apolel aukw; prov

dugu esan. Orain esan behar da, beraz. Bada, biotatik jarrera ederragoan dagoena itxuraz tentea eta gorputz-adarretan proportzionatua da, lepo altua, mutur makurra, kolore txuria, begi beltzak, ohorearen maitalea baina neurritasun eta lotsarekin, egiazko iritziaren laguna, eta kolperik gabe agindu eta hitzarekin bakarrik gidatzen da. Bestea, orde, okerra, handia, edonola eratua, lepo sendo eta motza, kopeta zapal eta motza, azal beltza, begi argiak, odolbizia, gehiegikeriaren eta harropuzkeriaren laguna, belarrietan iletsua, gorra, eztenak dituen zigorrari nekez obeditzen diona. Ondorioz, aurigak maitasun ikuspena ikusten duenean, hautemateaz arima osoa berotzen zaio, eta nostalgiaren kilimek eta eztenek erabat beteta, zaldietatik aurigari obeditzen dionak, beti bezala orduan ere lotsak menperatuta, bere buruari eusten dio maitatuaren gainera salto ez egiteko. Bestea, oster, jada aurigaren eztenen eta zigorraren axolarik gabe, indarrez jauzi eginda oldartzen da, eta uztarkideari eta aurigari mila arazo eragin eta gero, maitearengana joan eta maitasunezko atseginen gozoaren aipu egitera behartzen ditu. Hasieran aurka egiten diote biek haserre, zerbait ikaragarria eta legez kontrakoa egitera behartuak izango balira bezala. Baina, azkenean, okerrak jada mugarik ez daukanean, eramaten dituzten lekura joaten dira, amore emanda eta agindutakoa egiteko ados. Horrela, haren aurrera heldu eta maitearen ikuspen distiratsua ikusten dute. Eta ikusitakoan, aurigaren oroitzapena edertasunaren izaerara joaten da, eta berriro ikusten du hura, idulki santu baten gainean neurritasunarekin batera. Eta ikustean, beldurtu eta jaurespenez beteta ahoz gora erortzen da. Aldi berean, aho-uhalak atzeraka tiratzera behartuta dago, horren indartsu, ezen bi zaldiak zerretan eserarazten dituen, bata gogo onez aurka egin ez duelako, mutiria, berriz, oso gogoz kontra. Behin biak urrutiago aldentuta, batak, lotsa eta izuaren eraginez, izerdiz bustitzen du arima osoa; baina besteak, behin aho-burdinak eta erorketak eragindako mina pasata eta arnasa berreskuratu orduko, amorruez iraintzen ditu auriga eta uztarkidea, koldarkeria eta gizontasun ezagatik borrokarako postua eta ituna aldera batera utzi izana gogor aurpegiratuz hauei. Eta berriro harengana gogoz kontra joatera behartu nahi dituzenez, nekez baina amore ematen die, beste baterako atzeratzea eskatzen diotenean. Baina ezarritako epea heldutakoan, ahortzi izanaren itxurak egiten badituzte, gogorazki egiten die eta, irrintzika eta tiraka derrigortuz, maitearengana hurbiltzera behartzen ditu berriro hitz berberak esateko. Eta hurbil daudenean, burua makur eta buztana luzatuta, aho-burdinari kosk eginda, lotsarik gabe tiratzen du. Baina auriga, lehengo sentimendu bera oraindik gehiago jasaten duela, irteera barreraren aurrean egongo balitz bezala

fasin eipein ouk epei, wšper de; ej katoptrw/ ej tw/ ejwnti edu-
 ton oŷwn lelhqen. kai; ofan men ekeino~ parh/ lhgei kata; tauja;
 ekeiww/ th~ ojlunh~, ofan de; aph/ kata; tauja; au\ poqeĩ kai;
 pokeitai, eiŷwlon efwto~ ajterwta efwon: kalei de; auŷon kai;
 oiŷtai ouk efwta ajla; filian einai. epiqumei de; ekeiww/
 paraplhsiww~ mew, ašqenesterww~ dey ofan, aptesqai, filein,
 sugkatakeiŷqai: kai; dhyoiŷon eikow, poiei to; meta; touto tacu;
 tauta. ej ouh th/ sugkoinhsei tou men ejastou oJakoŷasto-
 ippo~ epei ofi legh/proš ton hliwcon, kai; ajkioi ajti; pollwn
 powwn smikra; apolausai: oJle; twn paidikwn epei men ouŷlen ej
 pein, spargwn de; kai; aporwn periballēi ton ejrasthn kai; filei;
 wJ sfodr euŷoun ašpazomeno~, ofan te sugkatakwntai, oiŷv
 ejsti mh; ah aparnhqhnai to; auŷou mevo~ carisasqai tw/ ejwnti,
 ejjdehqeik tucein: oJle; oJloxux au meta; tou hliwou proš tauta
 met ajlou~ kai; logou ajtiteiwei. ejan men dh; ouh ej tetagmewhn
 te diŷitan kai; filosofian nikhsh/ta; beltiw th~ dianoiww~ ajga-
 gonta, makarion men kai; ononhtikon ton ejqate bion diagou-
 sin, ejkratei~ auŷwn kai; kosmioi ofte~, doulwsamenoi men w/
 kakia yuch~ ejegigneto, ej euqerwsante de; w/ ajrethvteleuthv
 sante~ de; dh; upopteroi kai; ejafroi; gegonote~ twn triwn
 palaismatwn twn wJ ajhqw~ Olimpiakwn ej nenikhkasin, ou
 meizon ajgaon ouŷe swfrosunh ajqrwpin ouŷe qeia mania
 dunath; porisai ajqrwpw/ ejan de; dh; diaith/fortikwtera te kai;
 a filosofw/ filotimw/ de; crhswntai, taŷ ah pou ej meqai h[tini
 al lh/ ajneleia/ tw; ajkolastw auŷoin upozugiw labonte ta; yuca;
 afrouvou~, sunagagonte ej tauŷon, thn upo; twn pollwn maka-
 risthn aiŷesin eiJesqh te kai; diepraxasqh: kai; diapraxa-
 meww to; loipon h[h crwntai men auŷh/ spania/ deŷate oujpash/
 dedogmewa th/ dianoiww/ prattonte~. filw men ouh kai; toutw, h[ton
 de; ekeiwwn, ajlhvoin diate tou efwto~ kai; efw genomeww diav-
 gousi, pistei ta; megista~ hgoumeww ajlhvoin dedwkewai te
 kai; dedeqai, a oujqemiton einai lusanta~ ej eŷqran pote; ej-
 qein. ej de; th/ teleuth/pteroi mew, wJmhkote~ de; pterousqai
 ejkbairousi tou swmato~, wŷte oujsmikron aqlon th~ ejwtikh~
 mania~ fevontai: ej gar skoton kai; thn upo; gh~ poreian ouj
 nowo~ ejstin efi ej qein toi~ kathrgmewoi~ h[h th~ upou- raniou
 poreia~, ajla; fanon bion diagonta~ eujlaimonein met ajlhwn

atzera erortzen da, oraindik indar gehiagorekin aho-burdina zaldi mutiriarren hortzetatik atzera tiratuz. Mingain gaiztoa eta barailak odoleztatzen zaizkio, eta hankak eta zerra lurrean jarrarazita « minetara ematen ditu.»²⁸ Baina gaiztoak, gauza bera askotan jasan ondoren, gehiegikeria uzten duenean, makurrarazita, jada aurigaren zuhurtziari jarraitzen dio, eta maite ederra ikusten duenean, beldurrak akabatzen sentitzen da. Horrela gertatzen da orduan maitalearen arimak maiteari jada lotsaz eta beldurrez jarraitzen diola. Beraz, itxuratan ibili gabe, benetan sentitzen duen maitemindua, jainkoen antzeko bati bezala, zerbitzu guztiak emanda, eta bera ere izaeraz zerbitzariarentzat laguna izanda –aurretik ikaskideek edo beste batzuek gaitzetsi badute ere, maiteminduek hurbiltzea lotsagarria dela esanez, eta horregatik maitemindua errefusatu badu ere–, denbora aurrera joan ahala, berriro, adinak eta gauzen izan beharrak eramaten dute hura harremanetan onartzera. Izan ere, ez baitago inoiz patuak ezarrita gaiztoa gaiztoaren laguna izatea, ezta ona onaren laguna ez izatea ere. Eta behin onartuta, eta harekin solasean eta harremanetan ibiltzea onetsita, maiteminduen onginaliak, hurbiletik ikusita, txunditu egiten du maitatua, konturatzerakoan jainkoaren eraginpeko lagunaren aldean gainerako lagun eta senide guztiek batera ere ez diotela harena bezalako laguntasun zatirik ematen konturatzen baita. Eta horretan denbora emanda, eta gimnasio eta gainerako elkarguneetan elkar ukitzen direnean, harengana hurbilduta, orduan jada iturri hartako isuria, Zeusek Ganimedesez maiteminduta zegoenean desio (isuri)a deitu ziona, maitalearengana ugari oldartuz, zati bat haren barruan murgiltzen da, eta bestea, hura erabat bete ondoren, kanpora isurtzen da. Eta haizea edo soinu bat, gauza lau eta gogorretan salto egin da, atzera irten ziren tokira oldartzen diren bezala, edertasunaren isuriak ere horrela joaten dira atzera mutil ederrarengana, begien bidez, berez arimarengana joateko duen bidetik, eta heldutakoan, lumak kitzikatuta, lumen irteerak ureztatzen ditu eta hegoak botatzera bultzatzen du, eta maitatuaren arima bere aldetik maitasunez betetzen du. Maiteminduta dago, beraz, baina ez daki zertaz. Ez daki zer gertatu zaion eta ezin du azaldu ere egin. Aitzitik, beste batengandik oftalmia harrapatu balu bezala, ezin du zergatia esan, eta ez da konturatzen bere burua ikusten ari dela maiteminduek, ispiluan bezala. Eta hau bertan dagoenean, honi bezala berari ere mina bukatzen zaio; baina ez dagoenean, honek bere falta sentitzen duen bezala, berak ere honen falta sentitzen du, maitasunaren irudi bezala elkarrengana ko maitasuna edukiz. Baina ez dio maitasuna deitzen, laguntasuna baizik, eta hala dela uste du. Hark bezalatsu, baina ahulago, desiratzen du ikustea,

poreuomewou~, kai; oũpterou~ efwto~ carin, ofan genwntai, genesqai.

Tauta tosaute, w\\pai; kai; qeia outw soi dwrhsetai h\\par ejastou` filia: h\\de; apo; tou` mh; ejwnto~ oi\\keioth~, swfrosunh/ qnht\\kekramen\\h, qnhtate kai; feidwla; oi\\konomou\\sa, ajieleuqerian upo; plhrou~ epainoumen\\hn w\\j ajethn th/ filh/ yuch/ ejtekou\\sa, ejnex ciliada~ ejwn peri; gh\\n kulindoumen\\hn aut\\hn kai; upo; gh~ a\\oun parexei.

Aut\\h soi, w\\file "Erw~, eij h\\deteran dunamin ofi kallisth kai; ajisth dedotaite kai; ejteteistai palinwdia, tate alla kai; toi~ ojwmasin hjagkasmen\\h poihtikoi~ tisin dia; Faidron eijhsqai. alla; tw\\n proterwn te suggnwn\\hn kai; tw\\nde carin e\\wn, ejnenh; kai; i\\ew- th\\n ejwtikh\\w moi teon\\hn h\\j e\\wka~ mh\\te afelh/ mh\\te phrwsh/ di ojghw, didou t efi mallon h\\nu\\n para; toi~ kaloi~ timion einai. ej tw/prosqen d eil\\ti logw/ soi aphce; eipomen Faidron te kai; ejw\\ Lusian ton tou` logou patera aijiwmeno~ pauè tw\\n toioutwn logwn, epi; filosofian de\\w\\sper adelfo; auj tou Polemarco~ tetraptai, treyon, i\\a kai; o\\ejasth; ode autou` mh\\keti epamfoteriz\\h/ kaqaper nu\\n, a\\l aplw~ pro; "Erwta meta; filosofwn logwn ton bion poihtai.

FAI. Suneucomaivsoi, w\\Swkrate~, eiper a\\einon tauq h\\m\\n einai, tauta gignesqai. ton logon de\\sou palai qaumasa~ e\\w, ofw/ kalliw tou` proterou aphrgasw: w\\ste ojknw`mh\\moi o\\j Lusian tapeino; fanh/ ej\\n a\\a kai; ejelhs\\h/ pro; auton a\\lon ajtiparateinai. kai; gar ti~ autou, w\\qaumasie, e\\agco~ tw\\n politikwn tout aujo; loidorwn w\\jeidize, kai; dia; pash~ th~ loidoria~ ej\\alei logografon: ta\\ ou\\n a\\ upo; filotimia~ episcoi h\\m\\n a\\ tou grafein.

SW. Geloiowg , w\\neania, to; dogma legei~, kai; tou` e\\fairou sucnon diamartanei~, eij auton outw~ hgh\\tina yofodea. i\\sw~ de; kai; ton loidoroumenon autw\\ oi\\ ei ojeidizonta legein a\\elegen.

FAI. Efaine to gar, w\\Swkrate~: kai; sunoisqavpou kai; aujo; ofi oi\\ h\\egiston dunamenoite kai; semnotatoi ej tai~ pole- sin aijscunontai logou~ te grafein kai; katalaip\\in suggrammata e\\dwt\\n, doxan foboumenoi tou` e\\peita cronou, mh; sofistai; kalw\\ntai.

ukitzea, maitatzea, musu ematea eta berarekin oheratzea. Eta, normala den bezala, horrek guztiak ondorengo azkar gertatzea eragiten du. Elkarrekin oheratzean, maitalearen zaldi mutiriak badauka zer esan aurigari, sufri-mendu askoren truke pixka bat gozatzea merezi duela uste du eta. Maitearenak, berriz, ez dauka zer esanik, baina desioz beteta eta zer egin jakin gabe, maitalea besarkatzen du eta musu ematen dio, berarentzat erabat onbera dena laztantzen duelakoan, eta elkarrekin oheratzen direnean, bere partetik maitaleari atsegin ematea ez ukatzeko moduan dago, honek emateko eskatuko balio behintzat. Uztarkideak, berriz, aurigarekin batera, horren guztiauren aurka egiten du lotsa eta arrazoiketarekin. Ondorioz, adimenaren alde onenek, bizimodu taxutura eta jakinduriaren maitasunera eramaten dutenek, irabazten badute, hemengo bizitza zoriontsu eta harmonia-tsu pasako dute, beren buruaren jabe eta neurrikoak izanez, ariman gaiztakeria sortzen duena menperatuz, eta bertutea sortzen zuena askatuz. Horrela, hil ondoren, hegodun eta arinak bihurtuta, hiru borroka benetan olinpikoetatik bat irabazia izango dute, eta hau baino ongi handiagorik ezin diote eman gizakiari ez giza zuhurtziak ezta eromen jainkotiarrek ere. Baina bizimodu baldarragoa eta, jakinduria maitatu gabe, ohore zalea baldin badarabilte, agian noizbait mozkorretan edo beste axolagabekeriaren batean, bien gurdi-abere mutiriek arimak zaintzarik gabe harrapatu eta, gauza bererako elkartuz, herri xehearentzako aukera zoriontsuena dena aukeratu eta burutzen dute. Eta behin burututa, aurrerantzean jada bera erabiltzen dute, baina bakanka, adimen osoari ondo iruditzen ez zaion zerbait egiten ari direntan. Bi horiek, noski, elkarrekin ere lagunak bezala bizi dira, besteak baino gutxiago bada ere, maitasunak irauten duen bitartean eta hortik kanpo ere bai, elkarri leialtasun promesa handienak egin eta jaso ditzutela uste baitute, hauek hautsita ez bailitzateke zilegi izango etsaitasunera pasatzea. Bizitzaren amaieran gorputzetik irteten dira, hegorik gabe, bai, baina lortzen saiatuta. Eta horrela, ez dute sari txikia eramaten maitasunezko eromenetik. Izan ere, legeak ez du esaten jada zeru azpiko bidaia hasi dutenek ilunpera eta lur azpiko bidaiara itzuli behar dutenik, baizik eta bizitza distiratsua bizi ondoren, elkarrekin bidea eginez zoriontsuak izan daitezela, eta, dagokienean, maitasunagatik, hegoak berdin jaso ditzatela.

Hainbeste opari, mutiko, eta hain jainkozkoak emango dizkizu maitalearen laguntasunak! Maitemindu gabearekiko adiskidantzak, ordea, zentzutasun hilkorrarekin nahasita, modu hilkor eta ekonomiztaileraz kudeatzen duenak, jendetzak bertute bezala goستن duen aska-

SW. Gluku; aḡkw, w\Faidre, leḡhqw se ofi apo; tou`makrou`aḡkwno~ tou`kata; Neilon eḡlḡh: kai; pro; tw/aḡkwni lanqawei se ofi oiḡmegiston fronounte~ twñ politikwñ malista ejwsi logografia~ te kai; kataleiyew~ suggrammatwn, oiḡge kai; epeidaw tina grafwsi logon, oufw~ aḡapwsi tou; epaineta~, wste prosperagrafousi prwtou~ oiḡaḡ elastacou`epainwsin autouv.

FAI. Pw~ legei~ touto..oujgar manqaww.

SW. Oujmanqawei~ ofi ejḡ ajch/ajdro; politikou`a` suggrammati^o prwto~ oḡepaineth~ gegraptai.

FAI. Pw~...

SW. AEdoxeEpouvhsin Aḡh/boulhAḡh/Aw/dḡmwAḡh]ajnfotev roi~, kai; Aḡ akai; oḡAeipenAton auḡon dh; legwn mala semw~ kai; eḡkwmaizwn oḡ Suggrafeuvepeita legei dh; meta; touto, epideiknuv meno~ toi~ epainetai~ thḡ eḡutou`sofiaw, ejḡote pawu makron poihsamenon~ suggramma: h[soi aḡlo ti fainetai to; toioton h] logo~ suggegammenon~...

FAI. Ouj eḡoige.

SW. Oujkoun ejḡn men oufo~ ejḡmewh/ geghqw; apercetai ej tou`qeatrou oḡJpointhv. ejḡn de; ejaleifqh/kai; aḡairo~ gēmtai logografia~ te kai; tou`aḡio~ einai suggrafein, penqei`autov te kai; oiḡfairoi.

FAI. Kai; mala.

SW. Dhlon ge ofi ouj wḡ uperfronounte~ tou`epithdeumato~, aḡl wḡteqaumakote~.

FAI. Pawu men ouh.

SW. Tivdex ofan ilano; gēmtai rḡtwr h]basileuv, wste labwn thḡ Lukourgou h]Solwno~ h]Dareiou dunamin ajawato~ genesqai logografo~ ejḡ poliei, ak ouk iḡsoqeon hḡetai autov te auḡon eḡi zwñ, kai; oiḡpeita gignomenoi tauja; tauta peri; autou` nomizousi, qewmenoi autou`ta; suggrammata...

FAI. Kai; mala.

SW. Oiḡi tina; ouh twñ toiotwn, oḡsti~ kai; oḡwstiouh dusnou~ Lusia/ojeidizein aufo; touto ofi suggrafei...

tasunik gabeko arrunkeria arima maitean sortuz, bederatzi mila urtez lurraren inguruan eta azpian adimenik gabe biraka ibilaraziko du berau.

Hau duzu, Maitasun maitea, irain-ordetzat eskaini ahal izan dizugun palinodia ederrena eta onena, bestela ere bai, baina batez ere Fedrok behartuta zenbait hitz poetikoz esana. Aurrekoei barkamena eman ez eta oraingo hauek gogo onez hartuz, onbera eta lagungarri zarenez, ez iezadazu kendu eman didazun maitasun artea haserreatatik, ezta trakestu ere, eta eman iezadazu ederren artean orain baino askoz estimatuagoa izatea. Eta lehen, Fedrok eta biok, hitzez zuretzako latza den zerbait esan baldin badugu, Lisiasi, hitzaldiaren aitari, bota errua, horrelako hitzaldiak utzaraz iezazkiozu, eta filosofiara itzularaz ezazu, bere anaia Polemarko itzuli den bezala, bere maitale hau jada zalantzatan ibil ez dadin, orain bezala. Besterik gabe Maitasunerako bizi dadila hitzaldi filosofokoen bidez».

– Zurekin batera otoitz eginez eskatzen dut, Sokrates, hori guztia guretzat hobea baldin bada, horixe gerta dadila. Zure hitzaldiari buruz, berriz, luze nago jada miretsita aurrekoa baino zenbatez ederrago burutu duzun. Eta beldur naiz Lisiasena ez ote zaidan eskasa irudituko, horren aurkako beste bat aurkeztu nahiko balu behintzat. Izan ere, harrigarri hori, berriki politikari batek gaitzetsiz horixe aurpegiratu zion, eta gaitzespen osoan zehar «hitzaldi-idazlea» deitzen zion. Beraz, beharbada, bere ohore onaren izenean, idazteari utziko dio.

– Iritzi barregarria zurea, mutila, eta oso oker zabilta zure adiskideari buruz, bera horren beldurtitzat jotzen baduzu. Eta agian gaitzesten zuenak esan zizkionak serio esan zizkiola uste duzu zuk ere.

– Hala zirudien, bada, Sokrates. Eta zuk zeuk ere badakizu hirietan botere gehien dutenak eta itzaltsuenak hitzaldiak idazteaz eta beren idazkiak uzteaz lotsatu egiten direla, etorkizuneko beren ospearen beldurrez, ez diezaieten sofistak deitu.

– Ederra bihurgunea²⁹, Fedro. Ez zara konturatu Niloko bihurgune handiagatik esaten dela hori. Eta bihurgune handiaz gain, ez zara konturatzen politiko harroenек maitatzen dutela gehien hitzaldiak idaztea eta idazkiak uztea. Goresleak hainbeste maitatzen dituzte, ezen hitzaldi bat idazten duten bakoitzean, behintzat, pasarte bakoitzean goreski dituztenen izenak gehitzen dituzten.

– Nola diozu hori? Ez dut ulertzen eta.

– Ez al dakizu gizon politiko baten idazkiaren hasieran lehenengo goreslea egoten dela idatzita?

FAI. Oukoun eikovge ej w^h su;legei: kai;gar a^h th/edu-
tou`epiquia/wJ e^hiken, ojeidixoi.

SW. Touto men afa panti;dhlon, ofi ouk aiscron aufove to;
grafein logou~.

FAI. Tigav...

SW. All ekeinon oimai aiscron h^hh, to;m^h;kal w^h legein te
kai;grafein ajl aiscrw^h te kai;kakw^h.

FAI. Dhlon dhv

SW. Tivoun oJropo~ tou kal w^h te kai;m^h;grafein...deomeqav
ti, wFaidre, Lusian te peri;toutwn ejetasai kai;ajlon ofi~ pwv
poteti gegrafen hgrayei, eife politikon suggramma eife ijliwti-
kow, ej metrw/wJ poi^hth; hJai^heu metrou wJ ijliw^hth~...

FAI. Erwta/ ejdeomeqa...tino~ men oun efeka ka^h ti~ wJ ej
pein zw^h, ajl h^htw^h toioutwn hdonwn efeka...oujgar pou ejkeinwn
ge w^h prolupqh^hai dei h^hhde;h^hqh^hai, oJdh;oJ igou pasai ai.peri;
to;sw^h hdonai;efousi: dio;kai;dikaiw~ ajdrapodw^hei~ keklhn-
tai.

SW. Scolh;men dhvwJ efike: kai;a^h moi dokousin wJ ej tw/
pnigei uper kefalh^h h^htw^h oiJettige~ a^honte~ kai;ajlhvoi~ dia-
legomenoi kaqora^h kai;h^ha^h. ejoun i^hloien kai;nw;kaqaper tou;
pollou; ej meshmbria/m^h;dialegomewou~ ajla;nustaxonta~ kai;
khloumenou~ uf autwn di ajgian th^h dianoi^h~, dikaiw~ a^h kata
gelwn, hgoumenoi ajdrapod afa sfisin ejqonta ej to;katagwv
gion w^hper probatia meshmbriaxonta peri;th^h krh^hwn eu^hein: e^han
de;oJw^hsi dial egomewou~ kai;parapleontav sfa~ w^hper Seirh^ha~
ajchlhtou~, oJgera~ para;qew^h efousin ajqrwpoi~ didonai, ta^h a^h
doi^hen ajasqente~.

FAI. "Ecousi de;dh;tivotouto...ajhkoo~ gar, wJ efike, tug-
canw w^h.

SW. Oujmen dh;prepei ge filomouson a^hdra tw^h toioutwn
ajhkoon einai. legetai d w^h pot hsan outoi ajqrwpoi tw^h prin
Mousa~ gegonewai, genomew^h de; Mouswn kai;faneish~ w^hlh^h
outw~ afa tine; tw^h tote ejelaghsan uf hdonh^h, w^hte a^honte~
h^helhsan sitwn te kai;potwn, kai;el^haqon teleuthsante~ autou^h.
ej w^h to;tettigwn geno~ met ekeinon fwtai, gera~ touto para;

– Nola?

– «Kontseiluak» edo «herriak» edo biek «ondo deritzote» esan ohi du nolabait, eta «urliak esan du» –idazleak bere burua modu oso ohoretzuan aipatuz eta goresiz—. Gero, honen ondoren esaten jarraitzen du, goresleei bere jakinduria erakutsiz, batzuetan idazki erabat luzea eginez. Edo zuri hitzaldi idatzia hau ez bezalako beste zerbait iruditzen al zaizu?

– Niri ez behintzat.

– Bada, hitzaldi hori mantentzen baldin bada, poeta pozik aldentzen da teatrotik. Baina ezabatzen bada, eta bera hitzaldiak idaztetik eta proposamenak idazteko duin izatetik at gelditzen bada, atsekabetu egiten dira bera eta bere adiskideak.

– Eta asko.

– Garbi dago hori gertatzen dela ez jarduera erdeinatzen dutelako, miresten dutelako baizik.

– Erabat, bai.

– Eta zer? Hizlari edo errege bat, Likurgo, Solon edo Dario baten boterea lortuta, hiri batean hitzaldi idazle hilezkor bihurtzeko gai denean, ez al du bere burua, oraindik bizi dela, jainkoen berdintzat jotzen, eta ondoren datozenek ez al dute gauza berbera pentsatuko hartaz, haren idazkiak ikustean?

– Bai, noski.

– Zure ustez, beraz, hauetako batek, edonor dela ere idazten duena, eta Lisiasen etsai edozergatik izanda ere, horixe bera gaitzetsiko al lioke?

– Ez segur aski, bada, zuk diozunaren arabera; bere nahia gaitzetsiko bailuke, dirudienez.

– Orduan, hau edozeinentzat dago garbi, hitzaldiak idaztea berez ez dela lotsagarria.

– Nola, bada?

– Baina honako hau jada lotsagarria dela uste dut, ondo ez hitz egitea eta idaztea, lotsagarri eta gaizki baizik.

– Garbi dago, benetan.

– Zein da, bada, ondo idazteko edo ondo ez idazteko era? Lisiasi, edo inoiz zerbait idatzi edo idatziko duen beste edozeini horretaz galdeztzeko beharrik ba al daukagu, Fedro, nahiz idazki politiko edo pribatua idatzi, nahiz neurriz, poetak bezala, edo neurri gabe, ezjakinak bezala?

– Beharrik ba ote daukagun galdetzen duzu? Zergatik biziko litza-teke bat, bada, esate baterako, horrelako atseginengatik ez balitz? Ez,

Mouswñ labow, mñden trofh~ deisqai genowenon, a]l ašitow te kai;apoton euju; a]lein, ew~ a] teleuthsh/kai;meta;tauta ejqon para;Mousa~ apaggelein tivtiwa aufwñ tima/twñ ejqade. Ter-yicova/men ouh tou; ej] toi~ coroi~ tetimkota~ aufhn apaggev llonte~ poiouš prosfilesterou~, th/de; Eratoi tou; ej] toi~ ejw tikoi~, kai;tai~ a]lai~ oufw~, kata;to;eido~ e]lath~ timh~: th/de; presbutath/Kallioph/kai;th~met aufhn Oujanix/tou; ej] filose fix/diagontavte kai;timwnta~ thn ekeinwn mousikhn aggelousin, ai]dh;malista twñ Mouswñ perite oujanon kai;logou~ oušai qe-iou~ te kai;ajqrwpinou~ i]dsin kallisthn fwnh~. pollwñ dh;ouh e]keka lekteen ti kai;oujkaqeudhteon ej] th~meshmbria/

FAI. Lekteen gar ouh.

SW. Oujkouñ, o]fer nuñ prouqemeqa skeyasqai, ton logon o]phkalw~ e]ei legein te kai;grafein kai;o]ph/mhskeptoon.

FAI. Dhl on.

SW. «Ar ouh ouj uparcein dei`toi~ eu`ge kai;kalw~ r]lqh somewoi~ thn tou legonto~ diawoian eijluiàn to;a]hqe; w] a] e]ein peri melh/.

FAI. Outwsi;peri;toutou akhkoa, w\file Swkrate~, ouk einai ajagkhñ tw~melonti r]ltori e]sesqai ta;tw%]ti dikaia man-qawein a]la;ta;doxant a] plh]qei o]per dikasousin, ou]le;ta;o]tw~ a]qa;a;h]kala;a]l o]sa doxei: ej] gar toutwn einai to;pei]qein a]l ouk ej] th~ a]hqeia~.

SW. Adu]oi apol]hton epo~E einai dei; w\Faidre, o]a] eipwsi sofoiy a]la;skopeiñ mhvti legwsi: kai; dh; kai; to; nuñ lecqen ouk afeteon.

FAI. Orqw~ legei~.

SW. »Wde dh;spopwñen au]ov

FAI. Pw~...

SW. Ei[se peiqoimi ejw; polemou~ ajunwein kthsamenon ippon, a]fw de;ippon ajnooinen, tosonde mewtoi tugcawoimi eijlw; peri;sou; o]fi Faidro~ ippon h]geitai to;twñ h]terwn zwñ megista e]con wta<

FAI. Geloiow g a]i, w\Swkrate~, ei].

behintzat, beraietaz gozatzeko aurretik atsekabetzea beharrezkoa den haiengatik, gorputzaren inguruko ia plazer guztiak bezala. Horregatik, arrazoiz deitzen zaie esklabogileak.

– Astia dugu, bada, dirudienez. Eta gainera, aldi berean iruditzen zait gure buruaren gainean abesten ari diren txitxarrak ere guri begira bezala ari direla, elkarrekin hizketan ari diren bitartean, sargorian. Izan ere, gu biok ikusiko bagintuzte, gehienak bezala, eguerdian solasaldian egon gabe, erdi lotan, eta beraien lilurapean gure adimenaren alferkeriagatik, arrazoiz egingo ligukete barre, esklabo batzuk ostatura etorri zaizkiela pentsatuz, arkumeak bezala, eguerdiko siesta iturriaren inguruan egitera. Baina solasaldian eta Sirenen paretik bezala beraien paretik, liluratu ezinik, itsasoz pasatzen ikusten bagaituzte, agian atseginez emango ligukete gizakiei emateko jainkoengandik jaso duten dohaina.

– Eta zein da hori? Ez baitzait inoiz entzutea egokitu, antza denez.

– Ez da, bada, egokia Musen laguna den gizon bat horrelakoak entzun gabea izatea. Txitxarrak garai batean Musak baino lehenagoko gizakiak omen ziren, baina behin Musak jaiota eta kantua agertuta, haietako batzuk abesten hasi ziren eta, atseginak txundituta, jaki eta edariez ahortzi ziren eta konturatu ere egin gabe hil egin ziren. Horietatik sortu zen horren ondoren txitxarren leinua, eta Musengandik dohain hau jaso zuten, behin jaiota inolako elikadurarik behar ez izatea, baizik eta jan eta edan gabe zuzenean abestea, hil arte, eta ondoren, Musengana joanda, hemen-goetako nork haietako nor ohoratzen duen berri ematea. Horrela, Terpsikoreri koruetan bera ohoratu dutenen berri emanez, harentzat maiteagoak bihurtzen dituzte; eta Eratori maitasun kontuetan ohoratzen dutenen berri ematen diote, eta gainerakoei ere horrela, bakoitzaren ohore motaren arabera. Baina Kaliopé zaharrenari, eta Urania bere hurrengoari ematen diete filosofian arituz bizi direnen eta haien musika ohoratzen dutenen berri. Hain zuzen ere Musetatik hauek, zeruaz eta hitzaldi jainkotiar eta gizatiarrrez gehien arduratzen direnek, jaurtitzen baitute ahots ederrena. Beraz, arrazoi askorengatik hitz egin behar da eguerdian, eta ez lo egin.

– Hitz egin dezagun, bada.

– Hortaz, orain aztertzea proposatu duguna aztertu behar da, hitzaldia nola dagoen ongi esanda eta idatzita, eta nola ez.

– Argi dago.

– Orduan, hitzaldiak ondo eta ederki esango badira, esango duenaren adimenak ez al du hitz egingo duen gaiaren inguruko egia jakin behar?

SW. Oupw ge: a]l ofe dh;spoudh/se peiqoimi, suntiqei; lev gon epainon kata; tou`ofiou, ippon eponomazwn kai; legwn wJ panto; axion to;qremma oi]koi te kekthsqai kai;epi;stratia~, apo- polemei]n te crhsimon kai;prov g ejegkei]n dunaton skeu]w kai; a]la polla;wfelimon.

FAI. Paggevoiw g a] h]h ei]h.

SW. «Ar ou]h oujkreitton geloio]n kai;filon h]deinow te kai; ejqron`eihai h]filon»...

FAI. Fairetai.

SW. "Otan ou]h oJr]ltoriko; agnow]n a]gaqon kai; kakow, labwn polin wJautw~ e]cousan peiqh/nh;peri;ofiou skia~ wJippou ton epainon poioumeno~, a]la;peri;kakou wJ agaqou,`doxa~ de; plh]you~ memethkw; peish/kaka;pratein ajt a]gaqwn, poiow tin a]n]oi]ei meta;tauta th]n r]ltorikh]n karpon w] e]speire qerizein...

FAI. Oujpawu ge epieikh`

SW. «Ar ou]h, w\agagayagroikoteron tou`de]nto~ leloi dorh]kamen th]n tw]n logwn te]n]hn...h]h] i]sw~ a] ei]poi: E]ti]pot , w\ qaumasioi, lhreite...ejw;gar ou]lew agnoounta taj]hqe; ajagkazw manqarein legein, a]l , ei]ti ej]h;sumboul]hykthsamenon e]kei]no ou]tw~ ej]e;labarein: to]de d ou]h mega legw, wJ a]heu ej]nou`tw]ta; o]ta ei]loti ou]lew ti mallon e]tai peiqein te]n]h/E

FAI. Oukou]n dikaia ej]ei,`legousa tauta...

SW. Fhmi]ej]n oi]g epio]nte~ auth/]logoi marturw]sin eihai te]n]h/w]sper gar akou]ein dokw`tinwn prosio]twn kai;diamartu- romew]wn logwn, ofi yeude]tai kai;ouk e]sti te]n]h a]l afecno- tribh]ytou`de;legein, fhsin o]Lakwn, e]umo~ te]n]h a]heu tou`aj]h- qeiz~ hfqai ou]t e]stin ou]te mh]pote u]steron gen]tai.

FAI. Toutwn dei`tw]n logwn, w\Sw]krate~: a]la;deuro au]j tou; paragw]n ej]etaze ti]kai;pw~ legousin.

SW. Parite dhyqremmata gennai]a, kallipaidate Faidron peiqete wJ ej]n nh;i]lanw~ filosofh]h/ou]le;i]lanov pote legein e]tai peri;ou]lenov. apokrinesqw dh;o.Faidro~.

FAI. Erwtate.

SW. «Ar ou]h ouj to;men o]lon h]r]ltorikh; a] ei]h te]n]h yucagw]gi]a ti~ dia;logwn, ouj monon ej] dikasthri]vi~ kai;o]foi

– Bada, horri buruz honela entzun dut, Sokrates maitea: hizlaria izango denak ez du ikasi behar benetan bidezkoa dena, jendetzari ondo iruditzen zaiona baizik, hauek erabakitzen baitute azkenean; eta ezta benetan ona edo ederra dena ere, hala emango duena baizik. Horretatik baitator konbentzitzea, eta ez egiatik.

– Jakintsuek dioten «hitza benetan ez da arbuiatu behar»³⁰, Fedro, aztertu, baizik, zerbait ote dioten. Eta bereziki orain esan dena ez da alde batera utzi behar.

– Zuzen diozu.

– Horrela azter dezagun, bada.

– Nola?

– Nik zu etsaia borrokatzeko zaldia eros dezazun konbentzitzen saiatuko banintz, eta biok, ordea, zaldia zer den ez bageneki, baina nik hainbeste jakingo banu zutaz, esate baterako Fedrok uste duela zaldia dela etxeko animalietatik belarri handienak dauzkana...

– Barregarria litzateke, Sokrates.

– Bada, oraindik ez; baina bai gogotik saiatzen naizenean konbentzitzen: astoari zaldia deituz gorespen hitzaldi bat konposatuz, eta animalia hori erostea balio handikoa dela esanez, bai etxerako eta baita armadarako ere, gainera borrokatzeko erabilgarria delako, ekipamendua eramateko gai, eta beste askotarako ere lagungarria delako.

– Orduan bai izango litzatekeela erabat barregarria.

– Ez al da, bada, hobe barregarri eta lagunkoia, izugarri eta etsaia baino?

– Hala dirudi.

– Horrela bada, hizlari batek, ona eta txarra ezagutu gabe, egoera berean dagoen hiri bat hartuta, konbentzitzen saiatuko balitz, ez «asto baten itzalari buruz», zaldiarena balitz bezala gorespina eginez, txarrari buruz baizik, ona balitz bezala, eta jendetzaren iritzietan eskarmentua hartu ondoren, gauza onen orde txarrak egiteko konbentzitutako balu, horren ondoren, zure ustez, zer nolako uztia bilduko luke erretorikak erein dituenetatik?

– Ez oso komenigarria.

– Ez ote dugu, bada, lagun, hitzaldien artea behar baino latzago gaitzetsi? Berak, agian, esango luke: «Zer txorakeria ari zarete esaten, harrigarri horiek? Nik ez dut, bada, egia ezagutzen ez duen inor hitz egiten ikastera behartzen, baizik eta, nire aholkuak zerbait balio badu, hura lortu eta gero nirekin konpontzera. Esaera handi hauxe diot, bada, nik: ni

a[loi dhmosioi su[logoi, a]l la;kai;ej i]lioi~, h[au]h;smikrw`n te kai;mega[wn peri, kai;ou]len ejitim[teron to]ge o]r[on peri;spou-
daia h]peri;faul a gignomenon...h]pw~ su;taut a]khkoa~...

FAI. Oujma;ton Div oujpantapasin oufw~, a]l la;malista mew
pw~ peri;ta;dika~ legetai te kai;grafetai te[nh/le]getai de;kai;
peri;dhmhgoria~: epi;pleon de;ouk a]khkoa.

SW. All h[ta; Nestoro~ kai; Odussew~ te]na~ monon peri;
logwn a]khkoa~, a] ej Iliw/scolazonte~ sunegrayathn, tw`n de;
Palamh[ou~ a]khkoo~ gegona~...

FAI. Kai;nai;ma;Div e]gwge tw`n Nestoro~, eijmh;Gorgian
Nestoratina kataskeuazei~, h[tina Qrasumacow te kai;Qeodw-
ron Odussew~.

SW. "Isw~. a]l la;gar toutou~ ej]men: su;d eip[eyej dikasth
riwi~ oi.]jtitikoi tivdrwsin...ouk ajtil egousin mewtoi...h]tivfhsomen...

FAI. Tout au]ov

SW. Peri;tou'dikaiou te kai;ajlikou...

FAI. Naiv

SW. Oukou`n o.]evnh/touto drw`n poi]hsei fanh`nai to;

au]o; toi~ au]oi~ tote; men dikaion, o]an de; bou]htai,
a]likon...

FAI. Tivh[er...

SW. Kai;ej dhmhgoria~/dh;th/polei dokein ta;au]a;tote;men
aj]aqaytote;d au'taj]antia~...

FAI. Ou]w~.

SW. Ton ouh Eleatikon Palamh[on legonta ouk i]men
te[nh/w]ste fairesqai toi~ ajkouusi ta;au]a;o]noia kai;aj]noia,
kai;ej kai;pollaymenontate au'kai;feromena...

FAI. Mala ge.

SW. Ouk a]fa monon peri;dikasthriatev[stin h.]jtilogikh;
kai;peri;dhmhgoria~, a]l , w]e]p[ike, peri;panta ta;legomena mia
ti~ te[nh, eip[er e]stin, au]h aj ei]h, h/ti~ oi]ov t e]stai pa`n panti;
o]noiou`n tw`n dunatw`n kai;oi] dunatw~, kai;a]l lou o]noiou`nto~ kai;
ajokruptomenou eij fw~ aj]ein.

gabe, benetan direnak ezagutzen dituenak ere ezingo du batere artez konbentzitu».

– Eta ez al luke zuzen esango hori esango balu?

– Baietz diot nik, laguntzera datozkion hitzaldiek artea delako lekukotasuna ematen badute behintzat. Izan ere, zenbait hitzaldi, aurka agertuz eta protestaka lekukotasuna emanez entzuten ari naizela iruditzen zait, gezurretan ari dela eta ez dela artea esanez, arterik gabeko jarduna baizik: «Egiarekin kontakturik gabeko hitz egitearen benetako arterik –dio Lakoniarrak– ez dago eta ez da inoiz sortuko ere».

– Argudio horiek beharrezkoak dira, Sokrates. Baina hona ekarri eta azter ezazu zer eta nola dioten.

– Aurkez zaitezte bada, izaki prestuak, eta seme-alaba ederrak dituen Fedro konbentzi ezazue, nahikoa filosofatzen ez badu, inoiz ez dela ezertaz hitz egiteko gai izango ere. Erantzun dezala orain Fedrok.

– Galde ezazue.

– Arte erretorikoa bere osotasunean ez al da arimak hitzen bidez gidatzeko modu bat, ez bakarrik epaitegietan eta gainerako bilera publikoetan, pribatuetan ere bai, berdin izanda arazo txiki eta handiei buruz, eta, zuzen erabiliz gero, batere ez gutxiago arazo garrantzizkoak izan edo hutsalak izan? Edo nola entzun dituzu zuk horiek?

– Zeusarren, inola ere ez horrela, ez. Batez ere epaiketetan esan eta idazten da artez, nolabait, eta baita herri aurreko hitzaldietan ere. Gehiagorako denik ez dut entzun.

– Baina orduan, hitzaldien inguruko Nestor eta Ulisesen arteak bakarrik entzun al dituzu, Troian astia zutenean idatzi zituztenak? Eta Palamedesenak entzun gabe zaude?

– Ni bai, behintzat, ala Zeus, eta baita Nestorrenak ere, ez baduzu Gorgias Nestor bat bezala atontzen behintzat, edo Trasimako edo Teodoro Ulises bezala.

– Agian. Baina utz ditzagun horiek. Esaidazu zuk, epaitegietan zer egiten dute aurkariak? Ez al dute, bada, elkarrekin eztabaidatzen? Edo zer esango dugu?

– Horixe bera.

– Bidezkoari eta bidegabeari buruz?

– Bai.

– Orduan, hori artez egiten duenak ez al du eragingo gauza bera pertsona beraiei batzuetan bidezkoa iruditzea, eta, nahi duenean, bidegabea?

FAI. Pw~ dh;to;toiouton legei~...

SW. Thē dokw`zhtousin faneiðsqai. apath poteron ej polu; diaferousi gignetai mallon hlojigon...

FAI. En toi~ ojigon.

SW. Allage dh;kata;smikron metabainwn mallon lhsei~ ej qwn epi;to;ejantion hlkata;mega.

FAI. Pw~ d ouf.

SW. Dei`afa ton melonta apathsein men al lon, au ton de; mh; apathsesqai, thn omiothta twñ ohtwn kai; ajomiothta ajkribw~ dieidenai.

FAI. Anagkh men ouh.

SW. «H ouh oi qv te e stai, aj hqecian ajnowñ elastou, thn tou` ajnooumewou omiothta smikraw te kai; megaln ej toi~ al loi~ diagignwskein...

FAI. Aduwaton.

SW. Oukouñ toi~ para;ta;ohta doxazousi kai;apatwmewoi~ dhlon wJ to;pawo~ touto di omiothtwn tinwñ ej serruk.

FAI. Gignetai gouñ outw~.

SW. "Estin ouh ofw~ tecnico; e stai metabibazein kata;smikron dia;twñ omiothtwn apo;tou` ohto~ elastote epi;toujantion apagwn, hlauto; touto diafeugein, oJh;ejnwrikw; oje stin ekas-ton twñ ohtwn...

FAI. Oujmh pote.

SW. Logwn afa tecnhn, w`elairē, oJhn aj hqecian mh;ejlwv, doxa~ de;teqhreukwv, geloiax tinaywJ epike, kai;afecnon parev xetai.

FAI. Kinduneuwi.

SW. Boulei ouh ej tw/Lusivu logw/oh fervei~, kai;ej oi~ hlei~ eipomen ilein ti wñ famen ajecwn te kai;ejtecwn eihai...

FAI. Pantwn gepou malista, wJ nuñ ge yil w~ pw~ legomen, ouk econte~ ilana;paradeigmata.

SW. Kai;mh kata;tuchn gevina, wJ epiken, ejrhqhtn tw; logw econtevi paradeigma, wJ aj oJjlw; to;aj hqec; prospaizwn

- Zergatik ez, bada?
- Eta herri aurreko hitzaldietan gauza berak hiriari batzuetan onak, eta besteetan, berriz, kontrakoak?
- Horrela da.
- Eta ez al dakigu, bada, Eleako Palamedesek³¹ artez hitz egiten zuela, entzuten zutenei gauza berak antzekoak eta ez antzekoak, bat eta asko, geldiak eta mugikorrak iruditzeraino?
- Erabat.
- Orduan eztabaidaren artea ez da epaitegien eta herri aurreko hitzaldien inguruan bakarrik sortzen, baizik eta, antza denez, esaten diren guztien inguruko arte bat litzateke hori, horrelakorik baldin badago behintzat. Bere bidez bat edozer gauza edozeren antzekoa bilakatzeko gai izango litzateke, ahal den neurrian eta ahal diren guztien aurrean, eta antzekoak egin eta ezkututzen dituen argira ekartzeko ere bai.
- Nola diozu horrelakorik?
- Argi agertuko zaigula uste dut, horrela aztertzen badugu: iruzurra oso desberdinak diren gauzetan gutxi bereizten direnetan baino gehiago gertatzen al da?
- Gutxi bereizten direnetan gehiago.
- Noski, pixkanaka ibiltzen bazara oharkabeago helduko zara aurkakora pauso luzeetan baino.
- Nola ez, bada!
- Orduan, beste norbaiti iruzur egin nahi dionak, eta berak iruzurrik jasan ez, diren gauzen antzekotasuna eta desberdintasuna zehatz hauteman behar ditu.
- Beharrezkoa, benetan.
- Eta gauza bakoitzaren egia ezagutu gabe, ezagutzen ez duenaren antzekotasuna txikia edo handia, beste gauzetan hautemateko gai izango al da?
- Ezinezkoa da.
- Ondorioz, argi dago gauzen aurkako iritziak dauzkatenei eta oker daudenei zenbait antzekotasunen bidez etorri zaiela egoera hori.
- Horrela gertatzen da, bai.
- Orduan, pixkanaka eramanez, aldi oro benetan denetik bere aurkakora antzekotasunen bidez igarotzeko edo horixe bera saihesteko teknika jakin al dezake gauza bakoitza benetan dena ezagutzera heldu ez denak?
- Inoiz ez.

ej logoi~ paragoi tou; akounta~. kai; egwge, w\Faidre, aitiwmai
tou; ejtopiou~ qeouv. i sw~ de; kai; oiJtwñ Mouswñ profhtai oiJ
upér kefalh~ wJloi; epipepneukote~ a h hñiñ eien touto to; gera~:
oujgar pou egwge tevn~ tino; tou legein metoco~.

FAI. "Estw wJ legei~: monon dhlwson ofh~.

SW. "Iqi dhvmoi ajagnwqi thn tou Lusieu logou ajchw.

FAI. APeri; men twñ ejwñ pragmatwn epistasai, kai; wJ
nomizw sumferein hñiñ toutwn genomewwn, ajhkoia~. ajiw`de; nh;
dia; touto ajuchsai wñ deomai, ofi ouk ejrasth~ wñ sou tugcanw.
wJ ekeiwoi~ men tote metameleiÆ<

SW. Pausai. tivdh; ouh oufo~ a martarei kai; a fecnon poiei`
lektem: h gar...

FAI. Naiv

SW. «Ar ouh oujpanti; dhl on toge toionde, wJ peri; men eñia
twñ tooutwn onnohtikw~ ecomen, peri; d eñia stasiwtikw~...

FAI. Dokw men oJ legei~ manqawein, efi d eipe; safesteron.

SW. "Otan ti~ ofoma eiph/sidhrou h ajgurou, ak oujto; aufo;
pante~ dienohymen...

FAI. Kai; mala.

SW. Tiv ofan dikaiou h ajagagou... ouk aJ lo~ aJ lh/
feretai, kai; ajnfisbhtoumen aJ lhvoi~ te kai; hñiñ aufoi~...

FAI. Pawu men ouh.

SW. En men afa toi~ sumfwnoumen, ej de; toi~ oul

FAI. Ou fw.

SW. Poterwqi ouh eujpathtoteroivejmen, kai; h Jrlltorikh;
ej poteroi~ meizon duwatai...

FAI. Dhlon ofi ej oiJ planwmeqa.

SW. Oukouñ ton me llonta tevnhn rlltorikhn metiewai
prwton men dei` tauta odw/dihrhsqai, kai; ejjhfewai tina;
carakthra e katerou tou` eidlou~, ej w/te ajagkh to; plhqo~
plana sqai kai; ej w/ thv

FAI. Kalon gouñ a h, w\Swkrate~, eido~ eih katanenohkw;
oJ touto labw.

– Orduan, adiskide, egia ezagutu gabe iritzien ehizan aritu denak hitzaldien arte barregarria eskainiko du, antza denez, eta teknikarik gabea.

– Litekeena da, bai.

– Nahi al duzu, beraz, ekarri duzun Lisiasen hitzaldian eta guk esan ditugunetan, teknika gabeak eta teknika dutenak esaten genituen horietako zerbaít ikusi?

– Ezer baino lehen, orain, nolabait baliabiderik gabe ari baikara hitz egiten, nahikoa adibide eduki gabe.

– Benetan zortea izan da, dirudienez, bi hitzaldiok esatea, egia dakienak, hitzekin jolastuz, entzuleak nola desbidera ditzakeen adibide-tzat dauzkagunak. Eta nik neuk, Fedro, tokiko jainkoei egozten diet horren errua; agian Musen interpretari hauek, gure buru gaineko abeslari-riek, putz egin digute dohain hori gainera. Nik ez baitaukat hitz egiteko inongo arteren parterik.

– Izan bedi diozun bezala. Bakar-bakarrik, froga ezazu diozuna.

– Ea bada, irakur iezadazu Lisiasen hitzaldiaren hasiera.

– «Ezagutzen duzu nire egoera, eta hori gertatzea komeni zaigula uste dudala ere entzun duzu. Baina ez zait ondo iruditzen horregatik ez lortzea eskatzen dudana, justu zutaz maiteminduta ez nagoelako, alegia. Haiek (maiteminduak) egindako mesedeez damu izaten baitira...»

– Geldi. Horrek zer akats egiten duen eta arte gabeko zer egiten duen esan behar da. Ez al da hala?

– Bai.

– Ez al dago, bada, honako hau behintzat edozeinentzat garbi, alegia horrelako izen batzuetan ados gaudela, eta beste batzuetan, ostera, elkarren aurka?

– Diozuna ulertzen dudala uste dut; garbiago esan ezazu, halere.

– Norbaitek burdinaren edo zilarraren izena dioenean, ez al dugu denok gauza bera pentsatzen?

– Zeharo gainera.

– Eta zer bidezkoarena edo onarena dioenean? Ez al doa bakoitza toki batera, eta elkarrekin eztabaidatzen dugu, eta baita geure buruarekin ere?

– Erabat, bai.

– Orduan, batzuetan ados gaude, eta besteetan ez, ordea.

– Horrela da.

– Beraz, biotako zein kasutan gara engainagarriagoak, eta zein gauzatan dauka erretorikak botere handiagoa?

– Alderrai gabiltzan gauzetan, nabarmena denez.

SW. "Epeitage oimai pro; e~~l~~astw/gignomenon mh;l anqawein
ajl o~~j~~ew~ a~~i~~s~~s~~qawesqai peri;ou|a~~h~~ melh/e~~j~~ein poterou o~~h~~ tug
cawei tou~~g~~ewou~.

FAI. Ti~~w~~h~~w~~...

SW. Ti~~w~~ouh...ton e~~f~~wta poteron fwmen einai tw~~n~~ ajnfisb~~h~~th-
simwn h|tw~~n~~ mh~~w~~.

FAI. Tw~~n~~ ajnfisb~~h~~thsimwn dh~~p~~ou: h|oi~~f~~i a~~h~~ soi e~~j~~gcwrh~~s~~ai
eipein a~~n~~undh;eipe~ peri;aufou;w~~j~~blab~~h~~ te~~v~~sti tw~~e~~jwmenw~~w~~kai;
e~~j~~w~~n~~ti, kai;aufi~ w~~j~~ megiston ~~ao~~h~~h~~ tw~~n~~ a~~g~~aqw~~n~~ tugcawei...

SW. "Arista legei~: ajl eipe;kai;tou~~e~~<e~~j~~w;gar~~w~~ toi dia;to;
e~~j~~qousiastikon oujpawu menh~~h~~mai<e~~j~~w~~j~~isaw~~h~~n e~~f~~wta ajc~~o~~meno~
tou~~l~~ogou.

FAI. Nh;Di~~x~~ aj~~n~~caw~ ge w~~j~~ sfodra.

SW. Feu; o~~s~~w/legei~ tecnikwtera~ Numfa~ ta; Acelw~~w~~u
kai;Pa~~n~~a ton ~~E~~rmou~~u~~ Lusiu~~u~~ tou Kefalou pro; logou~ einai. h|
ou~~j~~len legw, ajl la;kai;o~~u~~Lusia~ ajc~~o~~meno~ tou e~~j~~wtikou h~~j~~agka-
sen h~~h~~a~ up~~o~~labein ton "Erwta e~~f~~ ti tw~~n~~ o~~f~~tw~~n~~ o~~u~~ajto; e~~p~~oul h~~h~~h,
kai;pro; touto h~~h~~h suntaxa~~n~~eno~ pawta ton u~~s~~teron logon diepe-
rawato...boulei palin ajagnwmen th~~n~~ ajch~~n~~ aufou~.

FAI. Eijsoi~~g~~e dokei? o~~h~~mento~~i~~ zhte~~i~~~ ouk e~~s~~t aufou~~i~~.

SW. Lege, i~~n~~a ajkousw aufou~~e~~kei~~n~~ou.

FAI. ~~A~~Peri;men tw~~n~~ e~~j~~w~~n~~ pragmatwn epistasai, kai;w~~j~~
nomizw sumfevein h~~h~~in toutwn genomew~~n~~, ajkh~~h~~koa~. aj~~i~~w~~e~~;de;mh;
dia;touto ajuch~~s~~ai w~~h~~ de~~w~~mai, o~~f~~i ouk e~~j~~asth; w~~h~~ sou~~t~~ugcaww.
w~~j~~ e~~j~~kei~~n~~oi~ men tote metame~~l~~ei w~~h~~ a~~h~~ eu~~u~~poihs~~w~~sin, epeidan th~
epiqumia~ pauswntai:~~E~~<

SW. «H pol lou~~e~~in e~~f~~ike poiein o~~f~~e ge o~~z~~htoumen, o~~u~~ ou~~j~~e;
aj~~n~~ ajch~ajl apo;teleuth~e~~j~~ up~~t~~ia~ ajapal in dianein epiceirei~
ton logon, kai;af~~e~~tai af w~~h~~ pepaumen~~o~~~ a~~h~~ h~~h~~h o~~e~~j~~e~~asth; legoi
pro; ta;paidikav~~h~~ou~~j~~len e~~i~~pon, Faidre, fi~~h~~h kefal~~h~~x.

FAI. "Estin gevtoi dh~~w~~Sw~~w~~krate~, tel euthyper~~i~~;ou|ton lov
gon poieitai.

SW. Ti~~w~~de;ta~~l~~a...oujcud~~h~~n dokei bebl~~h~~sqai ta;tou~~l~~ogou...h|
fai~~r~~etai to;deuteron e~~i~~rhmenon ek tino~ ajagkh~ deuteron dein
teqh~~n~~ai, h|ti a~~l~~lo tw~~n~~ r~~h~~qew~~t~~wn...e~~j~~noi;men gar e~~f~~loxen, w~~j~~mh~~n~~ e~~i~~j

– Ondorioz, arte erretorikoaren bila arituko denak, lehenik, gauza horiek sistematikoki bereizi behar ditu, eta mota bakoitzaren ezaugarri bat hauteman behar du: zeinetan dabilen jendetza nahitaez alderrai, eta zeinetan ez.

– Hori hautemango lukeenak, Sokrates, mota ederra ezagutuko luke, behintzat.

– Gero, nire ustez, bakoitzaren aurrean egotean, ez zaio ezkutatu-ko, baizik zorrotz hautemango du zein motatakoa den berak esan behar duen gauza.

– Zergatik ez, bada?

– Zer, bada? Maitasuna eztabaidagarrietakoa dela esango dugu, ala eztabidaezinetakoa?

– Eztabaidagarrietakoa, noski. Edo uste al duzu, bestela, oraintxe berari buruz esan dituzunak esateko aukera edukiko zenuela, alegia, kaltegarria dela maitatuarentzat eta maiteminduarentzat, eta, aldi berean, ongirik handiena dela?

– Oso ondo diozu. Baina esaidazu honako hau ere –ni, benetan, ez bainaiz gogoratzen, jainkoen eraginpean nengoen eta– ea hitzaldia hastean maitasuna definitu dudan.

– Bai, ala Zeus! Eta era ezin hobean gainera!

– Ene! Zuk esan duzun bezala, zenbatez trebeagoak diren Akelo-oko eta Hermesen seme Panen Musak, Kefaloren seme Lisias baino! Edo bestela oker ari naiz, eta Lisiasek ere, maitasunezko hitzaldia hastean, Maitasuna errealitatetatik berak nahi zuena dela pentsatzera behartu gaitu, eta guztia horren arabera antolatuta, ondorengo hitzaldia burutu du? Bere hasiera berriro irakurtzea nahi al duzu?

– Bai, hala iruditzen bazaizu. Baina, bila zabiltzana ez dago hor.

– Irakur ezazu, hari berari entzun diezaiodan.

– «Ezagutzen duzu nire egoera, eta hori gertatzea komeni zaigula uste dudala ere entzun duzu. Baina ez zait ondo iruditzen horregatik ez lortzea eskatzen dudana, justu zutaz maiteminduta ez nagoelako, alegia. Haiek (maiteminduak) egindako mesedeez damu izaten baitira desioa bukatzen zaienean.»

– Benaz, badirudi ez duela egiten gu bila gabiltzana, ezta hurrik eman ere, hasieratik ez baino bukaeratik abiatzen baita, eta ahoz gora eta atzeraka igerian saiatzten denak bezala zeharkatzen du hitzaldia, eta hasi, berriz, bukatu eta gero maitaleak maiteari esango zizkionetatik hasten da. Edo oker ari al naiz, lagun maitea?

doti, ouk ajennw~ to; epion eijhsqai tw/grafronti: su; d efei~ tina; ajagkhm logografikhn h/tauta ekeino~ ou(w~ efexh~ par a/lhl a ephken...

FAI. Crhsto; ei, ofi me hgh/llanon einai ta; ekeiwou ou(w~ akribw~ diidein.

SW. Alla; tode ge oimavse farai ah, dein panta logon w/per zwon sunestawai swmavti efonta aujon aujou, w/ste mhte ajefalon einai mhte apoun, ajla; mesa te ekein kai;akra, prev ponta ajlhloi~ kai;tw/olw/grammewa.

FAI. Pw~ gar ouf.

SW. Skeyai toimun ton tou`efairou sou logon eife ou(w~ eife a/lw~ efei, kai;euhssei~ tou`epigrammato~ oujen diaferonta, o/Mida/tw/Frugivfasiw tine~ epigegratqai.

FAI. Poiòn touto, kai;ti peponqov...

SW. "Esti men touto tode:

Cal kh'parqewo~ eijiv/Mida d epi;shmati keimai.

ofr ah u(wr te nak/kai;dendrea makra;teqlh/

aujou`thde mewousa polukl autou epi;tumbou,

aggelw pariousi Mida~ ofi thde teqaptai.

ofi d oujen diafevei aujou`prwton hlu`statow ti legesqai, ejnoei~ pou, wJ ejwmai.

FAI. Skwptei~ ton logon hufwn, w/Swkrate~.

SW. Touton men toimun, ifa mh;su; a/qh/ ejswmen: kaitoi suchave ekein moi dokei paradeigmata pro; afti~ blepwn ojivait ah, mimeisqai auja;epiceirwn mh;pawu ti: eij de;tou; eferou~ lov gou~ iymen. hh gar ti ej aujoi~, wJ dokw,`proshkon ijein toi~ boulonewoi~ peri;logwn skopein.

FAI. To;poiòn dh;legei~...

SW. Enantiw pou hsthn: oJmen gar wJ tw`ejrwnti, oJl wJ tw/ mh;dei carizesqai, ej egethn.

FAI. Kai;mal ajdrikw~.

SW. "Winhn se taj hqe; ejrein, ofi manikw~: oJmewtoi ejhtoun ejstin aujo;touto. manixm gar tina efhsamen einai ton efwta. h\ gav...

– Hala da, bai, Sokrates, bukaera bati buruz egiten du hitzaldia.

– Eta gainerakoak zer? Ez al dirudi hitzaldiaren zatiak nahas-mahas botata daudela? Edo esandako bigarrena arrazoiren batengatik jarri behar dela nahitaez bigarren iruditzen al zaizu, eta ez esan direneta-tik beste edozein? Niri irudituz zait, eta hori ezer ez dakidala, inolako doi-lorkeriarik gabe bururatzen zitzaiona esan duela idazleak. Zuk, ordea, ezagutzen al duzu behar logografikorik, hark horren arabera jartzeko horiek horrela, jarraian, elkarren ondoan?

– Onbera zara, ni haren asmoak horren zehatz hautemateko gai naizela uste baduzu.

– Baina hau behintzat esango duzula uste dut: hitzaldi orok izaki bizidun batek bezala egon behar duela antolatuta, bere gorputzarekin, buru eta hankarik gabea izan ez dadin, baina erdikoak eta adarrak eduki ditzala, eta elkarrekiko eta osoarekiko egoki idatzita egon behar duela.

– Nola ez, bada?

– Azter ezazu, bada, zure adiskidearen hitzaldia, ea horrela den ala bestela; eta, zenbaiten arabera, Midas frigiarrari idatzi omen zitzaion ins-kriptiotik ez dela ezertan bereizten aurkituko duzu.

– Zein da hori eta zer gertatzen zaio?

– Honako hauxe da:

*Brontzezko dontzeila naiz, eta Midasen hilobiaren gainean natza.
Ura ibili eta zuhaitz tantaiaak kimatzen diren bitartean,
hementxe bertan, hilobi hain deitoratuaren gainean,
iragaten direnei aditzera emango diet Midas hemen dagoela
lurperatuta.*

Konturatzen zara, nik uste, ez dagoela alderik bere edozein zati lehenengo edo azkena esanda.

– Iseka egiten diozu gure hitzaldiari, Sokrates.

– Utz dezagun hori, bada, atsekabetu ez zaitezen –halere, nire ustez, adibide ugari dauzka; batek beraiei begira probetxua aterako luke, hori bai, imitatzen inola ere saiatzen ez bada–. Goazen, ordea, beste hitzaldietara. Beraietan, nik uste dudanez, hitzaldien inguruan aztertu nahi dutenei ikustea komeni zaien zerbait baitzegoen.

– Nolako diozu?

– Aurkakoak ziren, nolabait. Batak maiteminduari, besteak, oste-ra, maitemindu gabeari eman behar zaiola atsegin baitzioten.

– Eta oso adoretzu esan ere.

FAI. Naiv

SW. Mania~ dege eiðh duw, thn men upo;noshmatwn ajqrw-
pinwn, thn de;upo;qeia~ ejallagh~ twñ ejvqotwn nomimwn gigno-
menhn.

FAI. Panu ge.

SW. Th~ de;qeia~ tettarwn qewñ tettara mevñ dielomenoi,
mantikhñ men epipnoian Apollwno~ qewte~, Dionusou de;teles
tikhn, Mouswn d au\poihtikhñ, tetarthn de; Afrodith~ kai;
“Erwto~, ejwtikhñ manian efhsamew te ajisthn einai, kai;ouk oid
oph/to; ejwtikon pawo~ apeikazonte~, isw~ men ajhqou~ tino~
efaptomenoi, taca d aj kai;allose paraferomenoi, kerasante-
oujpantapasin apiqanon logon, muqikow tina uñmon prosepaisa-
men metriw~ te kai;eufhmn~ ton ejnow te kai;son despothn “Erwta,
w\Faidre, kalwn paidwn eforon.

FAI. Kai;malv efnoige ouk ajhdw~ ajkousai.

SW. Tode toimun aufoyen labwmen, wJapo;tou yegein pro;
to;epainein eñcen oJlogo~ metabhñai.

FAI. Pw~ dh;ouñ aufo;legei~...

SW. Emoi; men faimetai ta; men alla tw/oñti paidia/
pepaisqai: toutwn devinwn ek tuch~ rhqentwn duoiñ ejloin, ejjauj
toiñ thn duwanin tevnh/labein duwaitosti~, ouk aqari.

FAI. Tiwn dhv.

SW. Eij mian te ijleam sunorwna agein ta;pollach/dies-
parmera, iqa ekaston oJizomeno~ dhlon poih/per; ou|aj aji;
didaskain ejjevñ/ w\$per ta; nundh; peri; “Erwto~ o) eñtin
oJisqen~eif eu\eife kakw~ ejewqh, to;gouñ safe; kai;to; aufo;
autw/ouologoumenon dia;tauta eñcen eipein oJlogo~.

FAI. To;d eferon dh;eido~ tivlegei~, w\$wkrate~...

SW. To;pavin kat eiðh duwasqai diatemein kat aqra h/
pefuken, kai; mh; epiceirein katagnuwai mevvo~ nhdew, kakou`
mageirou tropw/crwmnon: ajl w\$per afti tw;logw to;men afon
th~ dianoi~ ef ti koinh~eido~ ej abethn, w\$per de;swmato~ ej eido;
dipla kai;onwuma pefuke, skaiayta;de;dexia;klhqenta, oufw kai;
to;th~ paranoi~ wJ ãehã ej huiñ pefuko; eido~ hghsamew tw;

– Egia esango zenuela uste nuen, eromenean, alegia. Berez, bila nenbilena horixe bera zen. Izan ere, maitasuna eromena dela esan dugu. Ez al da hala?

– Bai.

– Baina bi eromen mota daude; bata, giza gaixotasunen eraginez sortzen dena, eta bestea, jainkoak usadioetan egiten duen aldaketaren eraginez.

– Bai, hala da.

– Eta jainkozkoan lau jainkori dagozkien lau atal bereizten ditugu, igarkuntzaren inspirazioa Apolori esleituz, Dionisori inimizietakoa, Musei, berriz, poetikoa, eta laugarrena, maitasunezko eromena, onena dela esan duguna, Afrodita eta Erosi. Eta ez dakit nola, maitasunezko egoera irudikatzean, agian egiazko zerbait atzematen dugu, eta agian beste nonbaitera desbideratzen gara. Zeharo konbentzietza ez den hitzal-di bat nahasiz, himno mitiko batez, neurrian eta jaurespenean, Maitasuna ospatu dugu, nire eta zure jauna, Fedro, mutiko ederren zaindaria.

– Eta entzuteko ez batere desatsegina, niretzat behintzat.

– Hauteman dezagun, bada, hauxe bertatik: nola igaro ahal izan duen gaitzestetik goxostera.

– Nola diozu hori, bada?

– Niretzat argi dago gainerakoak benetan jolasean esan direla. Baina, ausaz esandako horien artean baziren bi prozedura, norbaitek beren ahalmena artez atzemango balu, mesedegarri izango liratekeenak.

– Zein, bada?

– Bata, toki askotan sakabanatuak daudenak batera ikusiz, forma bakar batera eramatea izango litzateke, bakoitza definituz, argi uzteko kasu bakoitzean zeri buruz irakatsi nahi den. Oraintxe Maitasunari buruz hitz egin den bezala, ondo edo gaizki bada ere, zer den definitu ondoren. Horregatik esan ahal izan zuen behintzat hitzaldiak zerbait argia eta barneko kontraesanik gabea.

– Eta bestea zein prozedura diozu, Sokrates?

– Alderantziz, motetan bereiztea berez dituzten atalen arabera, eta zati bat ere ez hausten saiatzeari, harakin txarraren modura, baizik eta ares-tian bi hitzaldiek adimenaren zentzugabekeria mota komun batean hartu duten moduan. Baina gorputz batetik zati bikoitzak eta izen berekoak dauden bezala, ezkerrekoak eta eskuinekoak deituak, horrela, bi hitzal-

logw, oJnen to;ej ajistera;temnomeno~ mevo~, palin touto temwn ouk epanhken prin ej aufoi~ efeurwn ojomazomenon skaiow tina efwta ejoidorhsen mal' ej dikh/oJl eij ta;ej dexia/th~ mania~ ajagwn hufa~, oJmwumon men ekeinw/ qeion d au\tina efwta efeurwn kai; proteinaweno~ ephwsen wJ megistwn aifion hufin ajagwn.

FAI. Alhquestata legei~.

SW. Toutwn dh;egwge aufoi~te ejasth~, w\Faidre, twñ diai-resewn kai;sunagwgn, iha oifoi~te w\legein te kai;fronein: ejw textin al lon hghswmai dunaton eij ej kai;epi;polla;pefukow oJai, touton diwkw Akatopisqe met ifnion wste qeoid.Ekai;mew toi kai;tou; dunamewou~ aufo;drañ ejmen ojrw~ hJmh;prosago-reuw, qeo; oiðe, kal wde;ouñ mewri toude dialektikou. ta;de;nuñ para;sou'te kai;Lusiou maqonta~ eipe;tivrh;kalein: hJtouto ekeinow;stin hJlogwn teinh, h/Qrasumacow te kai;oiJaloi crwv menoi sofoi;men aufoi;legein gegowasin, al lou~ te poiouñ, oJah dwroforein aufoi~ wJ basileuñ ejelwsin...

FAI. Basilikoi;men andre~, oujmen dh;episthrownegw wJ ejwta~. al la;touto men to;eido~ ojrw~ efnoige dokei~ kalein, dialektikon kal wn: to;de;rlltorikon dokei moi diafeugein ej hufa~.

SW. Pw~ fhz...kalow pouvti ah eiñ, oJtoutwn apoleifgen ofw~ teinh/ambanetai...partw~ d ouk ajimasteon aufo;soi~te kai;ejnoi;lekton de;tivmentoi kai;esti to;leipomenon th~ rlltorikh~.

FAI. Kai;mal'a pou sucnayw/Swkrate~, tag ej toi~ bib-lioi~ toi~ peri;logwn teinh~ gegrammewoi~.

SW. ^aKai° kal w~ ge upemhsa~, prooimion men oimai prwton wJ dei'tou`logou legesqai ej ajch~/tauta legei~ <h\gar...<ta; komya;th~ teinh~...

FAI. Naiw

SW. Deuteron de;dh;dihghsin tina marturia~ t ej auñ/triv ton teknhria, tetarton eikota: kai;pistwsin oimai kai;epipistw-sin legein tow ge beltiston logodaidalon Buzantion andra.

FAI. Ton crhston legei~ Qeodwron...

SW. Tiwñw...kai;el egcow ge kai;epexelegcon wJ poihteon ej kathgoria~te kai;apologia~/ton de;kalliston Parion Eujnon ej

diek ere eromena gudan jaiotzetik sortutako mota bat dela pentsatu dute. Batak, ezkerreko atala zatituz, ez dio behin eta berririo zatitzeari utzi, zati hauetan ezkerrekoa izeneko maitasun bat aurkitu eta, oso era bidezkoan, gaitzetsi duen arte. Besteak, berriz, gu eromenaren eskuineko zatira eramanda, haren izen bereko maitasun bat, baina jainkozkoa, aurkitu eta aurkeztu ondoren, gure ongi handien zergatia bezala goretsi du.

– Egia osoa diozu.

– Ni neu benaz zatiketa eta batze horien maitalea naiz, Fedro, hitz egiten eta pentsatzeko gai egiten bainaute. Eta beste norbait berez gauzak batera eta modu askotara begiratzeko gaitzat jotzen badut, jarraitu egiten diot «arrastoaren atzetik jainko bati bezala». Eta, hori egin dezaketenei –benetan zuzen deitzen diedan ala ez, jainkoak daki, baina–, orain arte dialektikoak deitu izan diet. Baina orain, zu eta Lisiasengandik ikasi dugunoi, esan iezaiguzu zer deitu behar zaien. Edo hau al da hitzaldien artea, Trasimako eta beste jakintsuak hitz egiten trebe bihurtu dituen, eta erregeei bezala opariak egin nahi izan dizkieten beste batzuk ere jakintsu bihurtu dituen?

– Errege mailako gizonak, bai; ez, ordea, galdetzen dituzun gauzetan jakitun. Baina prozedura horri zuzen deitzen diozu, nire ustez behintzat, dialektikoa deitzean. Erretorikoak, oster, oraindik ihes egiten digula deritzot.

– Nola diozu? Zerbait ederrik egon al daiteke, bada, nolabait, esan diren horiek gabe, halere, artez bereganatu litekeena? Zuk eta nik ez dugu hori inola ere gutxietsi behar; aitzitik, benetan erretorikatik zer gelditzen den esan behar dugu.

– Gauza asko oraindik, Sokrates, hitzaldien inguruko arteari buruzko liburuetan dagoen hori guztia.

– Ederki gogoratu didazu. Lehenik, «sarrera» esan behar da hitzaldiaren hasieran, nik uste. Gauza horiei esaten al diezu –ez al da hala?– artearen fintasunak?

– Bai.

– Bigarren, «azalpen» bat; ondoren, «lekukotasunak»; hirugarren «zantzuak», eta laugarren «probabilitateak». «Egiaztapena» eta «egiaztapen gehigarria» ere esaten ditu, uste dut, hitzaldien artisauek trebea den bizantziar gizon horrek.

– Teodoro bikaina al diozu?

– Nola ez, bada? Eta «gezurtapen» eta «gezurtapen gehigarria» egin behar direla salaketan eta defentsan. Eta Parosko Ebena bikaina ere

meson ouk agomen, o} upodhlwsiw te prwto~ huŕen kai;parepaiv nou~, oi.đ auŕon kai;parayogou~ fasin ej metrw/legein mnhh~ carin: sofo; gar auhr. Teisiam de;Gorgiam te e}asomen euđein, oi} pro;twñ ajhqwñ ta;eikota eidon w} timhtex mallon, taste au\\smikra;megalai kai;ta;megalai smikra;fainesqai poioušin dia;rwnhn logou, kainate ajcaw~ tax ejantix kainw~, suntonism te logwn kai;apeira mnhh peri;pantwn ajhuŕon...tauta de;akouwn potevou Prodiko~ ejelassen, kai;mono~ aufo; huđhkwai efh w} dei logwn tevnhn: dein de;oufe makrwñ oufe bracewn ajlla;metriwn.

FAI. Sofwtatage, w}Prođike.

SW. Ūppiam de;oujlegomen...oinai gar aj sumyhfon aufw;kai; ton Hleion xewon genesqai.

FAI. Tiđ ouđ.

SW. Ta; de;Pwlou pw~ fraswmen au\\mouseia logwn, w} diplasiologiam kai;gnwmologiam kai;eikonologiam, o}omatwn te Likumniwn ajkeiw/ejwrsato pro; poiksin eufpeia~...

FAI. Prwtagoreia deyw\\Swkrate~, ouk hh mentoi toiaut afta...

SW. Orqoepeiageti~, w}pai; kai;ajlla polla;kai;kalastwñ ge nhn oiktrogown epi; ghra~ kai; peniam e}komewwn logwn kekrathkwai tevnh/moi fainetai to;tou\\Calchdoniou sqeno~, ojgisai te au\\pollou; afta deino; auhr gegonen, kai;palin w}gismev noi~ epantwn khlein, w}efh: diaballein te kai;apolusasqai diabola; odendh;kratisto~. to;de;dh;teloi~ twñ logwn koinh/pašin epike sundedogmewon einai, w}tine~ men epawodon, ajloi d ajlo tiqentai ofoma.

FAI. To; ej kefalaiw/ekasta legei~ upomhsai epi; teleuth~ tou; akounta~ peri;twñ ejhmenwn...

SW. Tauta legw, kai;ei[ti su; ajlo efei~ eipein logwn tevnh~ peri.

FAI. Smikrage kai;ouk axia legein.

SW. Ewmen dh;tage smikravtauta de;up auga; mallon iqlwmen, tiwa kai;pot~ efei thñ th~ tevnh~ duramin.

FAI. Kai;malai ejrwmenhn, w}Swkrate~, ef ge dh;plhqou~ sunodoi~.

ez al dugu tartera ekarriko, aurrenekoa izan zena «zehir-aipamenak» eta «zehir-gorespenak» aurkitzen –beste batzuen arabera, «zehir-gaitzespenak» bertsoan esan zituen oroimenaren alde–, gizon jakintsua zenez? Eta, Tisias eta Gorgias lotan utziko al ditugu, egiazkoak baino gehiago egiantzekoak balioetsi behar direla ikusi zutenak, eta hitzen indarraz gauza txikiak handi eta handiak txiki agertarazten dituztenak, berriak modu zaharrean eta aurkakoak modu berrian, eta edozeri buruz hitzaldi laburrak eta luzera mugagabeak asmatu zituztenak? Behin, Prodiko hala-koak nigandik entzutean barrez hasi zen, eta arteak behar dituen hitzaldiak berak bakarrik aurkitu zituela esan zuen: ez dutela ez luzeak ez laburrak izan behar, neurrikoak baizik.

– Hitz erabat jakintsuak Prodikorenak.

– Eta Hippiasez ez al dugu hitz egingo? Elisko arrotzak ere haren aldeko botoa emango lukeela uste baitut.

– Zergatik ez?

– Eta nola adieraziko ditugu, berriz, Poloren «Hitzaldien Musen tenpluak» –errepikapena eta, esaera eta irudi bidezko adierazpena– eta Lizimniok elokuentzia lantzeko oparitu zizkion hitzak?

– Protagonasek ere ez al zituen benetan horrelako batzuk, Sokrates?

– Bai, mutiko, «Hizkera zuzena», eta beste gauza eder asko. Baina Kaltzedoniako indartsua iruditzen zait dela zahartzaro eta probeziari buruz herrestatzen diren hitzaldi hunkigarriak artez menperatu dituenak. Hau, bestalde, jende asko haserrarazten gizon trebea bihurtu zen aldi berean, eta atzera haserretutakoak sorginkeriazko kantuez liluratzen zituen, berak zioen bezala. Bai kalumniantzeko eta baita kalumniak desgiteko ere, edonondik etorriak zirela ere, onena zen. Hitzaldien bukaerari dagokionez, ordea, benetan, badirudi denak iritzi berekoak direla, batzuek laburbilketa deitzen baitiote, eta besteek, berriz, beste izen batez.

– Bukaeran, laburbilduz, esandakoak banan-banan entzuleei gogoraraztea al diozu?

– Horixe diot, eta zuk hitzaldien arteari buruz beste zerbait esateko baldin badaukazu...

– Huskeriak eta esatea merezi ez dutenak.

– Utz ditzagun, bada, huskeriak. Baina, ikus ditzagun horiek argitan gehiago, artearen zein ahalmen daukaten eta noiz.

– Bat oso indartsua, Sokrates, jendetzaren bileretan behintzat.

SW. "Ecei gav. a]l , w\dainmwie, i]le;kai;su;eijaʃa kai;soi; faiʒetai diesthko; auʃwñ to;hʃrion w\$per ejmiv

FAI. Deiknue monon.

SW. Eipe;dhvmoi: ei[ti~ proselqwn tw/edaiw/sou Eruxi maew/h]tw/patri; auʃou` Akoumenw/eipoi ofi Æ Egw; epistamai toiaut aʃta swmasi proferein, w\$te qermainein t e]an boulwnmai kai;yuein, kai;e]an men doxh/moi, ejnein poiein, e]an d au\katw diacwrein, kai;a]lla pampolla toiauta: kai;epistameno~ auʃa; a]xiw`i]atriko; einai kai;a]lon poiein w/a]h thñ toutwn episthwn paradw,Ætiw oiʃi ajkousanta~ eipein...

FAI. Tiw a]llo ge h]eresqai ejprosepistatai kai;ouʃtina~ dei kai;o]pote e]kasta toutwn poiein, kai;mevri op]osou...

SW. Eijoun eipoi ofi ÆOujlamw~: a]l a]xiw`ton tauta par ejmou maqonta auʃon oi]w t einai a]poiein^o a]ejwtaÆ

FAI. Eipein a]l oimai ofi mainetai a]qrpw~, kai;e]k bibliou poqen ajkousa~ h]peritucwn farmakiv~ i]atro; oi]etai gegonemai, ou]len epaiwñ th~ tevnh~.

SW. Tiw eijSofoklei`au`proselqwn kai;Eujipidh/ti~ legoi w] epistatai peri;smikrou`pragmato~ r]hsei~ pammhei~ poiein kai;peri;megalou pawu smikrav, o]an te boulhtai o]ktrav, kai;touphantion au`fobera; kai;apeilhtika; o]sa t a]lla toiauta, kai;didaskwn auʃa;tragwdia~ poiksin oi]etai paradidomai...

FAI. Kai;outoi a]l, w\Swkrate~, oimai katagelwñ ei[ti~ oi]etai tragwdiam a]llo ti einai h]thñ toutwn sustasin prepousan a]l h]loi~ te kai;tw/o]w/sunistamewhñ.

SW. All ouk a]l a]groikw~ ge oimai loidorhseian, a]l w\$per a]l mousiko; ejtucwn ajdri;oi]pnew/a]jmonikw`einai, ofi dh; tugcawei epistameno~ w] oi]w te o]jutathñ kai;barutathñ cordhn poiein, ouk a]griw~ eipoi a]l: ÆW mocqhrey mel agcolaÆ,Æa]l a]e mousiko; w] praoteron ofi ÆW afiste, ajagkh men kai;taut epis tasqai ton melonta a]jmonikon e]sesqai, ou]len mhñ kwlusi mhde; smikron a]jmonia~ epai]in ton thñ shñ e]in e]onta: ta;gar pro;a]jmonia~ ajagkaià maqhmata epistasai a]l ou]jta;a]jmonikaÆ

FAI. Orqotatage.

– Badute, bai. Baina, jainkozko hori, begira ezazu zuk ere beren bilbea zuri ere ez ote zaizun oso lasaia iruditzen, niri bezala.

– Erakutsi bakarrik.

– Esaidazu, bada. Norbaitek, zure adiskide Eriksimakorengana edo bere aita Akumenorengana joanda, esango balio: «Nik, nahi badut, badakit berotzeko edo hozteko moduko zenbait gauza gorputzei ematen, eta, hala baderitzot, oka eragiteko edo, hala nahi badut, beherakoa, eta horrelako beste gauza ugari ere bai. Eta horiek jakinda, sendagilea izateko gai naizela uste dut, eta horien jakintza emanaz, beste norbait hala bihurtzeko ere bai». Zer uste duzu esango luketela entzun ondoren?

– Zer esango lukete, bada, nori eta noiz eta zenbateraino eragin behar zaien horietako bakoitza ere ba ote dakien ez bada?

– Eta orduan esango balu: «Inola ere ez; baina uste dut horiek nigandik ikasi dituenak gai izango dela galdetzen dituzunak egiteko».

– Gizona zoratuta dagoela esango lukete, nik uste, eta nonbait libururen batetik entzunda jakiteagatik, edo ausaz botikak topatuta, sendagile bihurtu dela uste duela, arte horretaz ezer ulertu gabe.

– Eta zer, berriz, norbaitek, Sofoklesengana edo Euripidesengana joanda, arazo txiki bati buruz mintzaldi oso luzeak, eta handi bati buruz erabat motzak egiten badakiela esango balie; edo hunkigarriak, nahi due-nean, eta batzuetan aurkakoak, beldurgarriak eta mehatxuzkoak, eta antzekoak ere bai, eta gainera horiek irakasteagatik tragediak idazteko modua transmititzen ari dela uste izango balu?

– Horiek ere, Sokrates, barre egingo lukete, nire ustez, norbaitek tragedia mintzaldi horien elkarrekiko antolaketa egokia eta osoarekiko antolatua baino beste zerbait dela uste badu.

– Baina ez lukete zakarkeriaz gaitzetsiko, nik uste, baizik eta musikari batek bezala, hariari soinu ozenena eta baxuena nola eragin dakizkiokeen ausaz badakielako musikari trebea dela uste duen gizon bat topatuta, ondokoa modu basatian esango ez liokeen bezala: «Ai dohakabea! Burutik gaizki zaude!». Aitzitik, musikaria denez, leunago: «Bikain hori, musikaria izango denak nahitaez jakin behar ditu horiek ere; baina, halere, ez du ezerk oztopatzen zure gaitasuna daukanak harmoniaz izpirik ere ez ulertzea. Izan ere, harmoniaren aurretik beharrezkoak diren ezaguerak badakizkizu; ez, ordea, harmoniari buruzkoak.»

– Oso zuzen esana.

SW. Oukoun kai;o.Sofoklh~ tow sfisin epideiknumenon ta;
 pro;tragwdia~ a~ failw ajl oujta;tragikaykai;oJ Akoumeno~ ta;
 pro;ipatrikh~ ajl oujta;ipatrikav

FAI. Pantapasi men ouh.

SW. Tide;ton melighrun "Adraston oipneqa h]kai;Peri-
 klex, eijakouseian w~ nundh;h~ei~ dihn tw~ pagkalwn tech-
 matwn-braculogiwn te kai;eikonologiwn kai;o~sa ajla dielqow-
 te~ up~ auga; efamen einai skeptex~<poteron calepw~ a~ aufouw,
 w~per ejwte kai;suyup~ agroikia~ rllmavi eipein apaideuton eij
 tou; tauta gegrafota~ te kai;didaskonta~ w~ rlltorikh~ techhn, h]
 afe hwn oita~ sofwtewou~ kai~ nw~ epiplhxai eiponta~: Aw
 Faidrevte kai;Swkrate~, oujcrh; calepainein ajla; suggignws-
 kein, eiftine~ mh;epistamenoi dialegesqai ajlwato~i ejewonto o~jiv
 sasqai ti~pot e~stin rlltorikh~ek de;toutou tou~pawou~ ta;pro;th~
 technh~ ajagkai~a maqhmeta e~onte~ rlltorikh~n w~hhsan hu~hkev
 nai, kai;tauta dh;didaskonte~ ajllou~ hgountaisfisin telew~ rll-
 torikh~n dedidawqai, to;de;ekasta toutwn piqanw~ legein te kai;to;
 o~lon sunistasqai, oujen e~gon a~h~ aufou; dein par~ e~dutwn tou;
 maqhtavsfwn porizesqai ej~ toi~ logoi~Æ

FAI. Alla;mh, w~Swkrate~, kinduneu~i ge toioutow ti
 einai to;th~ technh~ h~ outoi oi.J~hdre~ w~ rlltorikh~n didaskousiw
 te kai;grafousin, kai;e~oige dokei~ ajhqh~eijhkewai: ajla;dh;thn
 tou~tw~o~iti rlltorikou~ te kai;piqanou~ techhn pw~ kai;pouen a~ ti-
 duwaito porisasqai...

SW. To;men duwasqai, w~Faidre, w~ste ajwnisthn teleon
 genesqai, eikow, i~sw~ de;kai;ajagkaion, e~ein w~per talla: eij
 mew soi uparcei fusei rlltorikw~einhai, e~sh/rlltwr ejlogimo~,
 proslabwn episthwn te kai;melethn, o~ou d~ a~ ejleiph~ toutwn,
 tauth~ajelh; e~sh/o~on de;aufou~ technh, ouj h~Lusia~ te kai;Gra-
 sumaco~ poreutai dokei~moi fainesqai h~Jewodo~.

FAI. Alla;ph~dhx.

SW. Kinduneu~i, w~afiste, eikotw~ o~JPeriklh~ pantwn
 telewtato~ eij thn rlltorikh~n genesqai.

FAI. Ti~dhx.

SW. Pasai o~sai megalai tw~n tecnw~n prosdeuntai ajloles-
 cia~ kai;metewrologia~ fusew~ peri: to;gar uyhlomoun touto kai;

– Beraz, Soflokesek ere erakustaldia egin zienak tragediaren aurrekoak dakizkiela esango luke; ez, ordea, tragediari buruzkoak. Eta Akumenok medikuntzaren aurrekoak dakizkiela esango luke; ez, ordea, medikuntzari buruzkoak.

– Erabat, bai.

– Eta zer uste dugu esango luketela ahots ez-tiko Adrastok,³² edota Periklesek, oraintxe azaldu ditugun asmakizun guztiz ederrak entzungo balituzkete –laburtasunak, eta irudi bidezko adierazpenak, eta pasatakoan argitan aztertu behar zirela esan genituen beste guztiak–? Zuk eta biok bezala, zakarkeriaren eraginez, gizabide gabeko hitzen bat gogor esango al liekete gauza horiek, arte erretorikoa esate baterako, idatzi edo irakatsi dituztenei? Edo, gu baino jaikintsuagoak direnez, guri ere errieta egingo al ligukete? Eta esango ligukete: «Fedro eta Sokrates, halakoak ez dira gogor hartu behar, barkatu baizik, batzuk, dialektika erabiltzen ez jakite-agatik, erretorika zer den definitzeko gauza ez baldin badira, eta, gaitasun eza horren ondorioz, artearen aurreko beharrezko ezaguerak dauzkate-nez, erretorika aurkitu dutela sinetsi baldin badute; eta gauza horiek bes-teei irakatsiz, erretorika modu perfektuan irakatsi dietela ere uste baldin badute; eta uste baldin badute ere gauza horietako bakoitza era konben-tzigarrian esatea eta osotasuna antolatzea –batere lanik izango ez balitz bezala– ikasleek beraiek hitzaldietan beren kasa lortu behar dutela».

– Benetan, Sokrates, litekeena da gizon horiek erretorika bezala ira-katsi eta idazten duten artearen berezkoa horrelako zerbait izatea; eta niri, behintzat, egia esan duzula iruditzen zait. Baina, orduan, benetan erretoriko eta konbentzizailearen artea, nola eta nondik lortu ahal izango luke batek?

– Hizlari perfektua bihurtu ahal izateko, Fedro, egiantzekoa da –eta agian beharrezkoa ere bai–, beste gauzetan bezala gertatzea. Berez-ko gaitasuna baduzu erretorikoa izateko, hizlari famatua izango zara horri jakintza eta praktika gaineratzen badizkiozu, eta horietako zein uzten duzun alde batera, horrexetan izango zara inperfektua. Baina horretan dagoen artea, ez zait iruditzen Lisias eta Trasimakoren metodoa ikusa-razten duten bidetik agertzen denik.

– Baina nondik, bada?

– Litekeena da, bikain hori, Perikles izatea guztietan perfektuena erretorikan, antza denez.

– Zergatik, bada?

– Arteen artean handi diren guztiek naturari buruzko hintzontzi-keria eta goietako hizketa³³ eskatzen dute gainera. Dirudienez, hortik

panth/telesiourgon eþiken ejteuqew poqen ejsienai. oþ kai;
Periklh~ proþ; tw/eufuh; einai ekthmato: prospeſwn gar oimhai
toioutw/oþti Anaxagora/metewrologia~ ejplhsqei; kai; eþi; fuv
sin nou`te kai; dianoiã~ afikomeno~, wþ dh; peri ton polun logon
epoieto Anaxagora~, ejteuqen eikusen eþi; thn twñ logwn
tevnhn to;prosforon auth/

FAI. Pw~ touto legei~...

SW. Ô auþov pou tropo~ tevnh~ iþatrikh~ oþper kai; rñto-
rikh~.

FAI. Pw~ dhv.

SW. En ajnfotervai~ dei`dielesqai fusin, swmato~ men ej th/
eþera/yuch~ de; ej th/eþera/eijmevlei~, mh;tribh/mowon kai; ejn-
peiria/aj la;tevnh/tw~men farmaka kai; trofhñ prosfervn ugiian
kai;rwñh ejpoihsen, th/de;logou~ te kai; eþithdeusei~ nomimou~
peiqw;hñ aj bouth/kai; ajethn paradwsein.

FAI. To;gouñ eikov, w\Swkrate~, oufw~.

SW. Yuch~ ouñ fusin axiw~ logou katanohsai oiþi dunaton
einai aþeu th~ tou`o lou fusew~...

FAI. Eijmen Ôppokratei ge tw/twñ Askhpiadwñ dei`ti
piquesqai, ouje;peri;swmato~ aþeu th~ meqodou tauth~.

SW. Kalw~ gar, w\effaire, legei: crh;mento proþ; tw/Ôppo-
kratei ton logon ejetaxonta skopein eijsumfwnei`

FAI. Fhmiv

SW. To;toimun peri;fusew~ skopei tiþote legei Ôppokrath~
te kai;o.aj hqh; logo~. ak ouj wle dei`dianoieisqai peri;oþououñ
fusew~: prwtou mev, ajlouñ h/pol ueidev ejtin ou peri bouthsov
meqa einai auþoi;teknikoi;kai;aj lon dunatoi;poiein, eþeita deyah
men ajlouñ h/skopein thn duwamin auþou,`tiwa proþ; tiþefuken eij
to;drañ eþon h/tiwa eij to;paein upo;tou, ejan de;pleiw eiðh eþh/
tauta ajriqmhsamenon, oþer ef edov,tout ijein ef elkastou, tw/tiv
poiein auþo;pefuken h/tw/tiþpagein upo;tou..

FAI. Kinduneuwi, w\Swkrate~.

SW. Ô gouñ aþeu toutwn meqodo~ epikoi aj wþper tuflou`
poreia/aj l oujmhn aþeikasteon tow ge tevnh/metionta ofiouñ
tuflw/ouje;kwfw/aj la;dhlon wj, aj twxi~ tevnh/logou~ didw/thn

nonbaitetik sortzen baita goi mailako pentsamendu hori eta lan oro ondo burutzea. Periklesek lortu zuen hori, berez dohaindua izateaz gain. Izan ere, nire ustez, Perikles Anaxagorasekin topo egin ondoren bihurtu zen horrelakoa –goietako hizketaz betea, eta adimenaren eta pentsamendua- ren izaerara heldutakoa, horietaz Anaxagorasek luze hitz egiten bait- zuen–, eta hemendik atera zuen hitzaldien arterako komeni zitzaiona.

– Nola diozu hori?

– Erretorikaren izaera bera dauka nolabait medikuntzaren arteak.

– Nola, bada?

– Bietan izaera bereizi behar da, batean gorputzarena, bestean ari- marena, ez bakarrik praktikaz eta eskarmentuz, artez ere arituko bazara, batari botikak eta elikadura ematen osasuna eta indarra sorrarazteko, eta besteari arrazoiketak eta ohiko jardunak ematen, nahi duzun ustea eta ber- tutea transmititzeko.

– Hori litekeena da, behintzat, Sokrates.

– Beraz, zure ustez, arimaren izaera uler al daiteke esatea merezi duen moduan osotasunaren izaera gabe?

– Asklepiotarretako Hipokratesi zerbait sinetsi behar bazaio, behintzat, ezta gorputzari buruz ere metodo hori gabe.

– Ederki dio, bada, adiskide. Baina, Hipokratesez gain, arrazoaia aztertuz, ados ote dagoen ere begiratu behar da.

– Hala diot nik ere.

– Begira ezazu, bada, izaerari buruz zer ote dioten Hipokratesek eta egiazko arrazoiak. Ez al da horrela egin behar gogoeta edozer gauza- ren izaerari buruz? Lehenik eta behin, guk geuk zerbaiti buruz teknikari izan nahi badugu, eta beste norbait ere hala bihurtzeko gai izan nahi badu- gu, zerbait hori bakuna edo konplexua den ikusi behar da; gero, bakuna baldin bada, bere ahalmena aztertu behar da, zein gaitasun daukan berez eta zertan eragiteko, edo zein daukan zerbaiten eragina jasateko; eta forma gehiago baldin badauzka, zerrendatu ondoren, bakarrarekin egin behar zen gauza bera egin behar da: forma bakoitzean ikusi zer egiteko ahalmena daukan berez eta zein formarekin, edo zer jasan dezakeen, zein formarekin eta zeren eraginez.

– Baliteke, Sokrates.

– Gauza horiek gabeko metodoa, edozein modutan ere, itsuaren ibileraren antzekoa izango litzateke. Edozeren bila artez dabilena, ordea,

oujsiam deixei akribw~ th~ fusew~ toutou pro; o}tou; logou~ pro-
soisei: e}tai depou yuch;touto.

FAI. Tiw~h~...

SW. Oukou~ h~a}ll la aufw~tetatai pro; touto pa}sa: peiqw;
gar ej toutw~poiein epiceirei. h~gar...

FAI. Naiv

SW. Dhlon afa ofi o}Drasumacovte kai;o} a} a}llo~ spoudh/
te}nhn r}ltorikh} didw~prwton pash~akribeia~grayei te kai;poi}hv
sei yuch} i}glein, poteron ej kai;o}o}ion pefuken h}kata;swmato~
morf}h} polueidev. touto gar famen fusin eihai deiknu}wai.

FAI. Pantapasi men ouh.

SW. Deuteron de}ge, ofw~ti}vpoiein h}papein upo;tou`pefu-
ken.

FAI. Tiw~h~...

SW. Triton de;dh;diataxameno~ ta;logwn te kai;yuch~ genh
kai;ta;toutwn paqh}wata di}visi pasa~ aij}ia~, prosarmottwn ekas-
ton e}kastw~kai;didaskwn oi} ou}sa uf oi}wn logwn di h} aij}iam ej
ajagkh~ h}men peiqetai, h}de;apeiqei.

FAI. Kallista gou~ a}, w}Jepik , e}oi oufw~.

SW. Oufoi men ouh, w}file, a}lw~ ejdeiknumenon h}legome-
non te}nh/pote;lecqh}setai h}graph}setai oufe ti a}llo oufe touto.
a}l oi}hu~ grafonte~, w} su;akh}koa~, tecna~ logwn panourgoi}vej
sin kai;apokruptontai, eijlote~ yuch~ peri pagkalw~: prin a} ouh
ton tropon touton legwsivte kai;grafwsi, mh;pei}qw}meqa aufoi~
te}nh/grafein.

FAI. Tiwa touton...

SW. Auja;men ta;r}lwata eipein ouk eupetev. w}de;dei`grav
fein, eijme}lei teknikw~ e}ein kaq o}son ejdevetai, legein ejelw.

FAI. Lege dhv

SW. Epeidh;logou dunami~ tugcanei yucagwgia~ ou}sa, ton
me}lonta r}ltorikon e}esqai ajagkh eijle}wai yuch;o}sa ei}lh e}ei.
e}stin ouh tosa kai;tosa, kai;toi}a kai;toi}a, o}en oi}men toioide, oi}J
de;toioide gignontai: toutwn de;dh;oufw dihr}hmenwn, logwn au~
tosa kai;tosa e}stin ei}lh, toioide ekaston. oi}men ouh toioide upo;

ez da ez itsu ez gor bezala irudikatu behar, benetan. Aitzitik, nabarmena da, norbaitek norbaiti hitzaldiak artez irakasten badizkio, hitzaldiak aplikatuko dizkion gauza horren izaeraren errealitatea zehatz erakutsiko diola. Eta hori arima izango da, nonbait.

– Bestela zer, bada?

– Ondorioz, bere lehia guztia horretara dago zuzenduta, horretan saiatzen baita konbentzitzen. Ez al da hala?

– Bai.

– Argi dago, orduan, Trasimakok eta arte erretorikoa arduratsu irakasten duen beste edonork, lehenenik, arima marraztuko duela zehaztasun osoz eta, berez zer bait bakarra eta berdintsua ote den edo, gorpuzaren formarekin gertatzen den bezala, konplexua ote den ikusaraziko du. Hori dela baitiogu izaera erakustea.

– Erabat konforme.

– Bigarren, berez, zeren bidez zer egiten duen, edo zer jasaten duen eta zeren eraginez.

– Nola ez, bada?

– Hirugarren, hitzaldi eta arima motak, eta beren egoerak sailkatu ondoren, zergati guztiak aurkeztuko ditu, bakoitza berearekin elkartuz, eta irakatsiko du nolako arima den zenbait hitzaldik nahitaez konbentzitzen dutena eta zergatik, eta zergatik beste batek, ordea, ez duen sinesten.

– Horrela izango litzateke onena behintzat, dirudienez.

– Eta benetan, lagun, beste era batera ez litzateke inoiz hori ez beste ezer artez esango eta idatziko, ez erakutsian edo benetako hitzaldian. Baina zuk entzunak dituzun hitzaldien arteari buruzko oraingo idazleak maltzurak dira eta, animari buruzkoak guztiz ederki jakinda ere, ezkutatu egiten dute. Baina, era horretan esan eta idazten ez duten arte, ez diezaiegun sinets artez idazten dutenik.

– Zein da era hori?

– Berezko hitzak esatea ez da erraza. Baina prest naukazu nola idatzi behar den esateko, ahal den heinean artez egina izango bada behintzat.

– Esan ezazu, bada.

– Hitzaldiaren ahalmena arimak gidatzeko gai izatean dagoenez, erretorikoa izango denak nahitaez jakin behar du arimak zenbat forma dauzkan. Izan ere, horrenbeste eta hainbeste baitira, eta horrelakoak eta halakoak, eta hortik dator gizaki batzuk horrelakoak, eta besteak halakoak izatea. Behin horiek horrela bereizita, hitzaldien formak ere horrenbeste eta hainbeste dira, eta bakoitza horren arabera. Ondorioz, gizaki batzuk

twñ toiwñde logwn dia;thñde thñ aijñm ej ta;toiade eupeiçei~, oiJ
 de;toioide dia;tade duspeiçei~: dei`dh;tauta ilñanw~ nohsanta,
 meta;tauta qewmenon auja;ejñ tai~ praxessin oñta te kai;prattov
 mena, oçew~ th/aiçqhsai dwnasçai epakolouçein, hñmhden eihav
 pw pleon aujw/wñ tote hñkouen logwn sunw. ofan de;eiçein te
 ilñanw~ eñh/oip~ uf oiwn peivetai, paragignomenow te dunato; hX
 diaisqanomeno~ eadwtw/epideiknusçai ofi oufov ejsti kai; auñh hJ
 fusi~ peri;hñ tote hñsan oiJlogoi, nuñ efgw/parousavoi,Jh/pro-
 soisteon tousde wde tou; logou~ epi;thñ twñde peiqwytauta d
 hñh panta efonti, proslabonti kairou; tou pote lekteon kai;
 episceteon, braculogia~ te au\kai;ej einologia~ kai;deinwsew~
 eñastwn te oça añ eiñh math/logwn, toutwn thñ eukairism te kai;
 akairism diagnwnti, kalw~ te kai;telew~ ejstin hJteonh apeirgas-
 menh, proteron d ou[ajl ofi añ aujwñ ti~ ejleiph/legwn hJ
 didaskwn hJgrafwn, fh/de;teonh/legein, oJñh;peiqomeno~ kratei.
 Atidh;ouñ...fhçei iřw~ oJuggrafeux, w\Faidre te kai;Swkrate~,
 dokei oufw~...mh;añ lw~ pw~ apodekteon legomenh~ logwn teonh~.E

FAI. Aduwatow pou, w\Swkrate~, añ lw~: kaitoi oujñmikrow
 ge faiwetai efgon.

SW. Alhçh`legei~. toutou toi efeka crh;panta~ tou; lev
 gou~ añw kai;katw metastrefonta episkopein ei[tivph/radwn kai;
 bracuteva faiwetai ep aujññ odov, iça mh;mathn poll hn apik/kai;
 traceian, ejon oj ighn te kai;leism. ajl ei[tinavph/bohçeian efci~
 epakhkow; Lusiw h[tino~ añ lou, peirw`legein ajanimhçskome-
 no~.

FAI. "Eneka men peira~ efcoim añ, ajl oufi nuñ g oufw~
 eçw.

SW. Boulei ouñ ejwv tin eipw logon oñ twñ peri;tautavtinwn
 akhkoia...

FAI. Tiwñh...

SW. Legetai gouñ, w\Faidre, dikaion eihai kai;to;tou`luv
 kou eiçein.

FAI. Kai;suge oufw poiwi.

SW. Fasi;toimun oujen oufw tauta dein semnuwein oujñ ajav
 gein añw makran periballomenou~: pantapasi gar, oj kai;kat
 ajca; eipomen toude tou`logou, ofi oujen aj hçeia~ metewein dewi

horrelako eta halako hitzaldien eraginez eta horrelako eta honelako zergatiengatik horrelako eta honelako gauzez konbentzitzeko errazak izaten dira; halakoak, berriz, zergati hauek konbentzitzeko zailak. Eta honetaz nahikoa gogoeta egin ondoren, ekintzetan bertan fijatu behar da eta aplikatuak ikusi, eta pertzepzioaz zorrotz jarraitzeko gai izan behar da, edo bestela ez du probetxurik aterako ikasten ari zen garaian entzun zituen hitzaldietatik. Eta, nolako gizakia den eta nolako hitzaldiek konbentzitzen duten esateko gai denean, eta argi hautematen duenean aurrean gertatzen zaiona, eta bere buruari erakusteko gai denean «gizaki hori dela eta orduko hitzaldiak izaera horri buruzkoak zirela, eta orain egiatan bere aurrean dagoela, eta honi luzatu behar zaizkiola hitzaldi hauek, eta era honetan gauza hauetaz konbentzitzeko». Jada hau guztia daukanean, eta gainera hitz egin edo isildu behar deneko abagune egokiak ikasita, eta labur adierazteko eta errukizkorako, gorespenerako eta ikasi zituen hitzaldi mota guztietarako une egokia eta ezegokia ezagututa, orduan burutu du artea modu eder eta perfektuan, ez lehenago. Baina norbaitek, hitz egin, irakatsi edo idaztean, horietako zerbait alde batera uzten baldin badu, eta halere artez hitz egiten duela esaten baldin badu, sinesten ez dionak irabaziko du. «Orduan, zer?» esango du, beharbada, idazleak, «Fedro eta Sokrates, ondo iruditzen zaizue horrela? Ez al dira hitzaldien arteaz hitz egitean, bestelakoak ere onartu behar?»

– Bestela ezinezkoa da, Sokrates. Halere, ez dirudi lan txikia.

– Egia diozu. Horregatik, benetan, arrazoiketa guztiak goitik behera itzuliz, arte horretarako bide errazago eta laburragoren bat nonbait agertzen ote den aztertu behar da, bide luzeago eta malkartsuago batetik alferrik ez abiatzeko, motz eta lautik abiatzeko aukera dugunean. Baina Lisiasi edo beste norbaiti entzun diozulako, nolabaiteko laguntzaren bat baldin badaukazu, gogora ekarri eta saia zaitez esaten.

– Saiatzeagatik bada, ahal izango nuke, baina orain ez nago inola ere horrelako egoeran.

– Nik gauza horietan jarduten duten batzuei entzun nien esan bat esatea nahi al duzu, beraz?

– Nola ez, bada?

– Edozein modutan ere, otsoaren alde ere hitz egitea bidezkoa dela diote, Fedro.

– Zuk ere egin ezazu horrela, bada.

– Benetan gauza horiek ez direla horrela goretsi behar diote, ezta oso gora igo ere itzulinguru luzea eginez, hizlari gaitua izateko asmoa duenak ez baitu benetan egiarekin inolako zerikusirik eduki behar, ez

dikaiwn hlajaqwn peri pragmatwn, hlkai; ajqrwpwn ge toioutwn fusei oftw hltrofh/ton melonta illanw~ rltorikon ešesqai. to; parapan gar oujen ej toiz dikasthrioi~ toutwn ajhqeia~ melvein oujleniya;lla; tou`piganou: touto d einai to;eikow, w/dein prosevcein ton melonta tevnhejein. ouje;gar auja;ata;pragmata dein legein ejivte, ejn mh;eikotw~ h/pepragmata, ajla;ta;eikota, ehte kathgoria/kai;apologia/kai;pantw~ legonta to;dh;eiko; diwktevn einai, polla;eiponta caivein tw`ajhqe: touto gar dia;panto; tou`logou gignomenon thn apasan tevnhn porizein.

FAI. Aufage, w/Swkrate~, dielhluka~ a)legousin oi.peri; tou; logou~ teknikoi;prospoiousenoi einai: ajienhshqn gar ofi ej tw`prosqen bracew~ tou`toioutou efhyameqa, dokei`de;touto panmega einai toiz peri;tauta.

SW. Alla;mh ton ge Teisiam auton pepathka~ akribw~: ej petw toimun kai;tove hlin oJTeisia~, mhvti a)llo legei to;eiko; h) to;tw`plhvei dokoun.

FAI. Tigar a)llo...

SW. Touto dhywJ epike, sofon euJwn afa kai;tenikon egrayen wJepanti asqenh; kai;ajdriko; iscuron kai;deilon sugkoya~, iustation hfti a)llo afelomeno~, ej dikasthriov aghtai, dei`dh;tajhqe; mhdeteron legein, ajla;ton men deilon mh;uplo;monou fawai tou`ajdrikou`sugkekofqai, ton de;touto men ejegcein wJ monw hsth, ekeinw/de;katacrhsasqai tw`Pw~ d ah ejw;toiosde toiwde epeceirhsa...oJd ouk ejrei`dh;thn eautou`kakhn, ajlavi a)llo yeudesqai epiceirwn tav ah elegcow ph/paradoik tw`ajti dikw/kai;peri;talla dh;toiaut afa ejsti;ta;tevnhelegomena. ouj gar, w`Faidre...

FAI. Tivhw...

SW. Feu`deinw~ g epiken apokekrummenhn tevnhn ajieu rein oJTeisia~ h)a)llo~ ofti~ dhypot w) tugcawei kai;ofowen caiv rei ojomazomeno~. afa, w`efaire, toutw`hlei~ poteron legomen h) mh;

FAI. To;poion...

SW. "Oti, w`Teisia~, palai hlei~, prin kai;se;parelqein, tugcawomen legonte~ wJ afa touto to;eiko; toiz polloi~ di oioiotta tou`ajhqou~ tugcawei ejgignomenon: ta; de;oioiotta~

bidezko gauza edo onei dagokienez, ezta izaeraz edo heziketaz horrelakoak eta halakoak diren gizakiei buruz ere, hitzaldi honen hasieran esan dugun bezala. Epaitegietan inola ere ez baita inor horien egiaz batere arduratzen; bai, orde, konbentzigarria denaz. Eta hori da egiantzekoa, artez hitz egiteko asmoa duenak arreta jarri behar diona. Batzuetan gertatutako gauzak berak ere ez baitira esan behar gertatu diren bezala, modu egiantzekoan ez badira gertatu behintzat, egiantzekoak baizik, bai salaketan eta baita defentsan ere. Hitz egitean, egiantzekoaren atzetik ibili behar da edonola ere, egiari askotan agur esanda. Izan ere, horrek ematen du, hitzaldi gutzian zehar eutsiz gero, arte osoa.

– Hitzaldietan adituak direla esaten dutenek esaten dituzten gauza berak azaldu dituzu, Sokrates. Gogoratu baitut aurrekoan ere ukitu dugula, labur bada ere, gai hau. Hori oso garrantzitsua dela iruditzen zaie gauza horietan jarduten direnei.

– Tisias, behintzat, benetan zehatz-mehatz ezaguna duzu. Esan diezagula, bada, hau ere Tisiasek, ea jendetzari iruditzen zaionaz gain beste ezeri esaten ote dion egiantzekoa.

– Beste zeri, bada?

– Dirudienez, ideia jakintsu eta, aldi berean, artezko hori aurkitu zuenean idatzi zuen honako hau: gizon ahul baina ausart bat, indartsu baina koldar bat jo eta, gaineko jantzia edo beste zerbait kendu ondoren, epaitegira eramaten badute, biotako inork ez du egia esan behar, baizik eta koldarrak ez duela ausartak bakarrik jo esango du, eta besteak, berriz, hori gezurtatu behar du, biak bakarrik zeudela esanez, eta esaera hartaz baliatu: «Nik, naizen bezalakoa izanda, nola erasoko nioke horrelako bati?» Indartsuak, berriz, ez du bere koldarkeria aipatuko, baizik eta beste gezurren bat esaten saiatuko da, eta, agian, nolabait, beste gezurtapen bat eskainiko dio aurkariari. Eta gainerako kasuei dagokienez ere, nolabait, horrelako zerbait da artez esandakoa. Ez al da hala, Fedro?

– Nola ez, bada?

– Ai! Badirudi trebe gordetako arte bat aurkitu duela Tisiasek, edo ausaz izan den beste edozeinek, deitzen dena deitzen dela³⁴. Baina, adiskide, horri esango al diogu zerbait edo ez...?

– Zer?

– Hau: «Tisias, aspaldi ari gara esaten, zu agertu baino lehenago ere bai, hain zuzen ere, egiantzeko hori egiaren antzekotasunagatik sortzen zaiola gehiengoari barnean. Eta oraintxe azaldu dugu egia ezagutzen

afti dihlqomen ofi pantacou`o.Ihn aj hveian eijlw; kal lista epis-
tatai eufiskein. wst eijmen allo ti peri;teinh~ logwn legei~,
akousimen afi: eijde;mh;voi~ nundh;dihlqomen peisomeqa, wJ ejan mhv
ti~ twñ te akousomewwn ta; fusei~ diariqmhshtai, kai;kat eidlh te
diaireisqai ta;ohta kai;mia/ijlex dunato; hkaq eh ekaston peri
lambawein, ou[pot eštai tecnico; logwn peri kaq ošon dunaton
ajqrwpw/tauta de;oujmhypote kthshtai afeupollh~ pragmateia~:
hñ ouj ešeka tou legein kai;prattein pro; ajqrwpou~ dei diapo-
neisqai ton swfrona, aj la; tou`qeoiz kecarismena men legein duv
nasqai, kecarismeww~ de;prattein to;pañ eij dunamin. oujgar dh;
afa, wTeisia, fasin oi.Eofwteroi hñwn, omdoulloi~ dei carizes-
qai meletañ ton nouñ ešonta, ofi mh;pavergon, aj la; despotaiz
ajaqoi~ te kai;ej ajaqwn. wst eijmakra;hperiодо~, mh;qaumash~:
megalwn gar ešeka periiteon, ouj wJ su;dokei~. eštai nhw, wJ oJ
logo~ fhsiw, ejaw ti~ ejelh/kai;tauta kal lista ej ekeinwn gignov
mena.

FAI. Pagkalw~ efnige dokei legesqai, wSwkrate~, eiper
oiptexti~ eifh.

SW. Alla;kai;epiceirouñtivoti toi~ kaloi~ kalon kai;pas
cein ofi afi tw/sunbh/paqein.

FAI. Kai;mala.

SW. Oujkouñ to; men teinh~ te kai; ajecnia~ logwn peri
illanw~ ejetw.

FAI. Ti nhw...

SW. To;d euprepeia~ dh;grafh~ peri kai;ajprepeia~, phgig
nomenon kal w~ afi ešoi kai;ofh/ajrepw~, loipow. hgar...

FAI. Naiv

SW. Oisq ouñ ofh/malista qewcarih/logwn peri prattwn h]
legwn...

FAI. Oujlanw~: su;dex.

SW. Akohwg efw legein twñ proterwn, to;d ajhqe; aufoi;
išasin. eijde;touto eufoimen aufoiyakag afi eq hññ meloi ti twñ
ajqrwpinwn doxasmatwn...

FAI. Geloiòn hfou: ajl afh~ ajkhoenai lege.

duenak aurkitzen dituela ongien antzekosunak edonon. Ondorioz, hitzaldien arteari buruz beste zerbait esango bazenu, entzungo genizuke. Baina, hala ez bada, oraintxe azaldu ditugunei sinetsiko diegu, alegia, norbaitek entzungo dutenen izaerak zehatz zerrendatzen ez baditu, eta erreallitateak moten arabera bereizteko eta banan-banan forma bakar batera biltzeko gai ez bada, ez dela inoiz hitzaldien inguruan aditua izango, gizakiak ahal duen neurrian. Eta gauza horiek ez ditu inoiz asko saiatu gabe lortuko. Gizaki zentzudunak ez du saiatu behar gizakiekin hitz egin eta jarduten, jainkoen gustukoak esateko gai izaten baizik, eta dena beren gustura egin, bakoitzaren ahalmenaren arabera. Izan ere, gu baino jakintsuagoek esaten baitute, Tisias, adimena duen gizakiak ez duela esklabotza-kideei atsegin emateaz arduratu behar, gehigarri bezala ez baldin bada behintzat, jaun onei eta elementu onez osatuei baizik. Beraz, ez zaitez harritu inguraketa luzea baldin bada; gauza garrantzitsuengatik egin behar baita, eta ez zuk uste dituzunengatik. Baina, benetan, gure arrazoiketak dioen bezala, norbaitek nahi baldin badu, gauza txiki haiek ere ederrenak gertatuko zaizkigu handi hauetatik».

– Niri, behintzat, oso ederki esana iruditzen zait, Sokrates, norbait gai baldin bada.

– Baina benetan gauza ederrez saiatzen denarentzat ere ederra da jasatea gerta dakioken edozer jasatea ere.

– Erabat, bai.

– Beraz, hitzaldien inguruko artea eta arte ezari buruz nahikoa izan dadila.

– Nola ez, bada?

– Baina idaztearen inguruko egokitasun eta desegokitasunari buruz, eta nola gertatuz gero izango litzatekeen ederra eta nola desegokia, esateko gelditzen da. Ez al da hala?

– Bai.

– Ba al dakizu, bada, hitzaldien kontuan nola emango diozun atsegin gehien jainkoari, beraietaz jardunez edo esanez?

– Batere ez; eta zuk?

– Antzinakoen kontaera bat esan dezaket; egia, oster, beraiek bakarrik dakite. Baina guk geuk hori aurkituko bagenu, jada arduratuko al ginateke giza iritziez?

– Zerbait barregarria ari zara galdetzen. Baina, esan ezazu entzun duzula diozun hori.

SW. «Hkousa toiwun peri; Naukratin th~ Aiguptou genesqai
 twñ ekei pal aiwn tina qewn, ou kai; to; ofneon idron o;dh; kal oušin
 «Ibin: aufw/de; ofoma tw/daiwoni eihai Qeuq. touton dh; prwton
 ajiqmw te kai; logismwn eufein kai; gewmetriam kai; astronomiam,
 efi de; petteia~ te kai; kubeia~, kai; dh; kai; grammata. basilew~ d
 au tote ofto~ Aiguptou of h~ Qamou`peri; thn megalyhn polin tou`
 aihw topou hn oi Jellhne~ Aiguptia~ Qhwa~ kal ouši, kai; ton qeon
 «Ammwna, para; touton ej qwn o JQeuq ta; teona~ epeleixen, kai;
 efh dein diadoqhñai toi~ alloi~ Aiguptiwi~: o Jde; hfeto htina
 efasth efoi wfeliam, diexiowto~ deyofi kalw~ hlnh; kalw~ dokoi`
 legein, to; men efegen, to; d ephwei. polla; men dh; peri; efasth th~
 teonh~ ej ajnfotera Qamouñ tw/Qeuq legetai apofhwasqai, a)
 logo~ polu; ah eih dielqein: epeidh; de; epi; toi~ grammasin hn,
 «Touto deyw basileu, to; mathma, efh o JQeuq, «sofwtewou~ Aij
 guptiou~ kai; mhmnikwtewou~ parexei: mhmh~ te gar kai; sofia~
 farmakon hu Jeqh. «EoJ eipen: «W teknikwtate Qeuq, al lo~ men
 tekein dunato; ta; teonh~, al lo~ de; kriñai tiw efei moiran blabh~
 te kai; wfelia~ toi~ melousi crhsqai: kai; nuñ suypathr w gram
 matwn, di eufioian tou jantion eipe~ h]dunatai. touto gar twñ
 maqotwn lqhñ men ej yucaĩ~ parexei mhmh~ ajnelethisia/afe
 dia; pistin grafh~ efwqen up al lotriwn tupwn, ouk eidoqen auj
 tou; uf autwn ajanimhs komewou~: oukoun mhmh~ al la; upomhv
 sew~ farmakon hu fe~. sofia~ de; toi~ maqhtai~ doxan, ouk ajhv
 qeian porizei~: poluhkooi gar soi genomenoi aheu didach~
 polugnwmone~ eihai doxousin, agnwmone~ w J epi; to; plhqo~ ofte~,
 kai; calepoi; suneinai, doxo sofoi gegonote~ ajti; sofwn. «

FAI. «W Swkrate~, rddiw~ su; Aiguptiou~ kai; ofpodapou; ah
 ejelh/ logou~ poiei~.

SW. Oi Jdeg , w file, ej tw/tou` Dio; tou` Dwdwnaiou idrw/
 druo; logou~ efhsan mantikou; prwtou~ genesqai. toi~ men ouh
 tote, afe ouk ouši sofoi~ w sper ufei~ oi hewi, ajperh druo; kai;
 petra~ akouwin up euhqeia~, eijmwon ajhqh legoien: soi; d isw~
 diaferei tiv o J legwn kai; podapov. oujgar ekeino mwon skopei~,
 eife outw~ eife al lw~ efei...

FAI. Orqw~ epeplhxa~, kaivmoi dokei` peri; grammatwn
 ekein hper o Jhbaiò legei.

– Bada, entzun nuen Egiptoko Naukratis inguruan bazela hango antzinako jainko bat; haren hegazti sagaratuari Ibis deitzen diote. Jainko honen izena Teut zen. Honek asmatu zuen aurrena zenbakia eta kalkulua, geometria eta astronomia, dama eta dadoen jokoa, eta letrak ere bai, bai horixe. Garai hartan, Tamus zen Egipto osoko errege, eta grekoek Tebas egiptoarra deitzen dioten goiko lurraldeko hiri handian bizi zen, eta bertako jainkoa Amon zen. Teut honengana etorri zen eta arteak erakutsi zizkion, eta gainerako egiptoarrei banatu behar zitzaizkiela esan zion. Hark, ordea, bakoitzak zer probetxu zeukan galdetu zion, eta, azaltzen zizkion bitartean, ederki edo gaizki esana iruditzen zitzaiona, ontzat eman edo gaitzetsi egiten zuen. Tamusek gauza asko agertu omen zizkion Teuti zentzu batean eta bestean arte bakoitzari buruz, baina horiek azaltzea hitzaldi luzea izango litzateke. Baina letretara heldu zenean, Teutek esan zuen: «Jakintza honek, errege, egiptoarrak jakintsuagoak eta oroimen handiagokoak bihurtuko ditu; oroimenaren eta jakintzaren botika bezala asmatu baita». Eta besteak esan zion: «Teut guztiz trebea! Gizon bat artea sortzeko gai da; bestea, ostera, erabiliko dutenentzat kalte edo onuraren zer zati daukan bereizteko. Eta orain zuk, letren aita zarenez, onberatasunagatik dauzkaten ahalmenen kontrakoak esan dituzu. Izan ere, horrek, ikasten dituztenen arimetan ahanztura eragingo du oroimenaren ariketa ezagatik, idazkerarekiko konfiantzagatik kanpotik, zeinu arrotzen bidez, gogoratuko baitira, ez beraiek barnetik, beren buruen bidez. Ez duzu, beraz, oroimenaren botika aurkitu, gogoraztearena baizik. Jakintzaren itxuraz hornitzen dituzu ikasleak, ez egiaz. Zure eraginez ikasi gabe gauza asko entzunda, oso jakintsu emango dute, gehienak erabat ezjakinak izanda ere, eta harremanetarako zailak gainera, benetako jakintsu ordezkari jakintsu bihurtuko baitira».

– Sokrates, erraz eratzten dituzu zuk kontraera egiptoarrak, eta nahi duzun edozein lurraldetakoak ere bai!

– Dodonako Zeusen tenplukoek, maitea, lehenengo hitz profetikoak arte batetik sortu zirela omen diote. Garai hartakoentzat, beraz, xalotasunagatik, zuek gazteok bezain jakintsuak ez zirenez, nahikoa zen bati entzutea, hori bai, arte edo harri horiek egia bakarrik esaten baldin bazuten. Zuri, ordea, beharbada axola zaizu nork esaten duen eta zein lurraldetakoa den. Ez baituzu hura horrela ote den edo bestela bakarrik begiratzen.

– Zuzen egin didazu errieta, eta nire ustez, letren inguruan tebasarrak dioen moduan da.

SW. Oukouñ o. Ievnñhñ oipweno~ ejj grammasi katalipeiñ, kai; au\o. paradecomeno~ wł ti safe; kai; bebaion ejk grammatwn ejsov menon, pollh~ ał euhqeia~ genoi kai; tw/ołti thñ "Amwno~ man-teism agnooi, pleon ti oipweno~ einai logou~ gegrammenou~ tou ton eijlota upomhšai peri; wł ał hta; gegrammena.

FAI. Orqotata.

SW. Deinon gar pou, w\Faidre, tout epei grafhykai; wł ał hqw~ ofoion zwgrafiā/kai; gar ta; ekeinh~ ek gona eēthke men wł zwnta, ejñ d ajevñ/ti, semnw~ paru siga/tauton de; kai; oi. I ov goi: doxai~ men ał wł ti fronounta~ autou; legein, ejñ dexti efh/ twñ legomenwn boulomeno~ maqeiñ, ef ti shmaiwei monon tauton apivofan de; apax grafh/ kulindeitai men pantacou`pa~ logo~ ofoiw~ para; toi~ epaičusin, wł d autw~ par oił oujlen proshkei, kai; ouk epistatai legein oił dei`ge kai; mhvplhmmeloumeno~ de; kai; ouk ej dikh/loidorhqe; tou patro; aji; deitai bohqou: aufo; gar ouf ajmwasqai oufe bohqhšai dunato; autw/

FAI. Kai; tautavsoi orqotata eifhtai.

SW. Ti d ... ał lon ofwñen logon toutou ajlel fon gnhsion, tw/ tropw/te gignetai, kai; ofw/ajneiwñ kai; dunatwtero~ toutou fwtai...

FAI. Tiwa touton kai; pw~ legei~ gignomenon...

SW. 'O met episthwh~ grafetai ej th/tou`manqawonto~ yuch/ dunato; men ajunhai eautw/ episthwn de; legein te kai; sigan pro; ouł dei`

FAI. Ton tou`eijloto~ logon legei~ zwnta kai; ehyucon, ou. I gegrammeno~ eidwlon ał ti legoito dikaiw~.

SW. Pantapasi men ouñ. tode dhvmoi eipevo. Jnouñ efwñ gewrgov, wł spermatwn khloito kai; egkarpa bouloito genesqai, potera spoudh/ał qerou~ ejj Adwido~ khpou~ ajwñ cairoi qewrwñ kalou; ej hufavaisin oktw; gignomenou~, hłtauta men dh; paidia~ te kai; eorh~ cavin drwł ał, ofe kai; poioi: ef oił de; ej powaken, th/ gewrgikh/ crwmeno~ ał tevnh/ speira~ ejj to; proshkon, agapwł ał ej ojdow/ñni; ofa ešpeiren telv~ labonta...

FAI. Oufw pou, wł Swkrate~, ta; men spoudh/ta; de; wJ eferw~ ał hł legei~ poioi:

– Ondorioz, letretan arte bat utzi duela uste duena, letretan egote-agatik zerbait ziur eta finkoa sortuko delakoan, eta jasotzen duena ere bai, biak xalotasun handiz beteta egongo lirateke eta benetan ez lukete Amonen iragarpena ezagutuko, hitz idatziak, dakizkienarentzat, idatzitakoaren gaia gogoraraztea baino zerbait gehiago direla pentsatuz.

– Oso zuzena.

– Izan ere, izugarria da, Fedro, idazkerak daukana, eta egiatan margolaritza bezalakoa da. Haren emaitzak zutik baitaude bizirik bezala; baina, zerbait galdetzen badiezu, erabat handikiro egoten dira isilik. Eta gauza bera hitzak ere. Zerbait pentsatuz bezala hitz egiten dutela iruditzen zaizu; baina esandakoetako zerbait galdetzen badiezu, ulertu nahian, gauza bakar bera adierazten dute beti. Baina, behin zerbait idatzita dagoela, edonon ibiltzen da hitzaldi oro batera eta bestera, berdin adituen artean, eta era berean ezer axola ez zaien artean ere bai, eta ez daki nori hitz egin behar dien eta nori ez. Eta bidegabe iraindu edo gaitzesten dutenean, aitaren laguntza behar izaten du beti; berak bakarrik ezin baitu ez bere burua defendatu, ezta lagundu ere.

– Hori oso zuzen esan duzu.

– Zer, bada? Horren benetako senidea den beste hitzaldi bat ikusiko al dugu, nola sortzen den eta bestea baino zenbatez hobeto eta ahaltsuago garatzen den?

– Zein da hori eta nola diozu sortzen dela?

– Ikasten duenaren ariman jakintzarekin batera idazten dena; bere burua defendatzeko gai, eta behar den pertsonen aurrean hitz egiten eta isilik egoten dakiena.

– Dakienaren hitzaldia diozu, biziduna eta arimaduna, eta justiziaz esan liteke idatzia horren irudi bat dela.

– Erabat, bai. Esaidazu orain hau, bada: bere haziak zaintzen dituen eta hauek emankor bihurtzea nahi duen zentzuzko nekazari batek, udaran Adonisen³⁵ lorategietan arduraz ereingo al litzuke, eta poztuko al litzateke zortzi egunetan ederrak hazten ikusiko balitu? Edo, hori egingo zuenean, jolasean edo festaren alde egingo al luke? Edo, ardura diotenak, nekazal artea erabiliz, lur komenigarrian ereingo ditu, eta erein zituen guztiak zortzigarren hilabeteen helduta daudelako poztuko litzateke?

– Horrela da, nolabait, Sokrates. Batzuk arduraz egingo litzuke, eta besteak, berriz, bestela, zuk diozun moduan.

SW. Ton de; dikaiwn te kai; kalwn kai; agaqwn episth~~ma~~~
e~~fonta~~ tou gewrgou fw~~nen~~ h~~ton~~ nou~~n~~ e~~kein~~ ej ta; e~~autou~~ spe~~r~~-
mata...

FAI. "Hkistage.

SW. Ouj afa spoudh/auja; ej u~~lati~~ grayei melani speirwn
dia; kalaw~~ou~~ meta; logwn ajlunatwn men au~~toi~~~ logw bohqe~~in~~, ajlu-
natwn de; illanw~ taj hqh didaxai.

FAI. Oukoun dh; tog eikou.

SW. Ouj gar: ajla; tou; men ej grammasi kh~~pou~~~, wJ epike,
paidia~ cavin sperei`te kai; grayei, ofan ^ade^o grafh/ e~~utw~~/te
up~~omnh~~meta qhsaurizomeno~, ej to; lqh gh~~ra~~~ e~~an~~ ikhtai, kai;
panti; tw/tauton ifno~ meti~~onti~~, h~~s~~qhsetai te au~~tou~~; qewrwn fuo-
menou~ ap~~al~~ou. ofan ~~ade~~ajlloi paidiai~ ajlloi~ crw~~ntai~~, sumpo-
sivi~ te af~~donte~~~ au~~tou~~; e~~feroi~~~ te ofa toutwn aj~~el~~ fay tot
ekeino~, wJ epiken, ajti; toutwn oi~~l~~ legw paizwn diaxe~~i~~.

FAI. Pagkalhn legei~ para; faulhn paidia~~w~~, wSwvkrate~,
tou ej logoi~ dunamenou paizein, dikaiosunh~ te kai; ajlwn wh
legei~ peri muqologounta.

SW. "Esti gar, wFile Faidre, oufw: polu; d oi~~mai~~ kallion
spoudh; peri; auja; gignetai, ofan ti~ th/dialektikh/te~~cnh~~/crw~~me~~-
no~, labwn yuch~~n~~ proshkousan, futeu~~w~~/te kai; speirh/met
episth~~mh~~~ logou~, oi~~e~~ e~~autoi~~~ tw/te futeu~~santi~~ bohqe~~in~~ illanoi; kai;
ouci; akarpoi ajla; e~~fonte~~~ sperma, ofen ajlloi ej ajlloi~ h~~qesi~~
fuomenoi tout api; aj~~anaton~~ pare~~ein~~ illanoi; kai; ton e~~fonta~~ ej
daimone~~in~~ poiounte~ ej ofon ajqrwpw/dunaton malista.

FAI. Polu; gar tout efi kallion legei~.

SW. Nu~~n~~ dh; ekeina h~~qh~~, w\Faidre, dunameqa krinein,
toutwn w~~tol~~oghmenwn.

FAI. Ta; poià...

SW. »Wn dh; peri boulhqente~ ije~~in~~ afikomeqa ej to~~de~~,
opw~ to; Lusiu te ofeido~ ejetasaimen th~ tw~~n~~ logwn grafh~
peri, kai; au~~tou~~; tou; logou~ oi~~e~~te~~cnh~~/kai; a~~heu~~te~~cnh~~~ grafointo.
to; men ouh e~~itecnon~~ kai; mh; dokei moi dedhlw~~s~~qai metriw~.

FAI. "Edoxege dhypal~~in~~ de; up~~omnhsow me pw~.~~

– Eta gauza bidezko, eder eta onen jakintza daukanak bere hazie-
kiko nekazariak baino buru gutxiago daukala esango al dugu?

– Ezta hurrik eman ere.

– Orduan, ez ditu arduraz idatziko tintarekin uretan, kalamuz erei-
nez, ez bere buruari laguntzeko ezta egia egoki irakasteko ere gauza ez
diren hitzaldiekin.

– Ez dirudi behintzat, benetan.

– Ez, bada. Alabaina, letren lorategiak, antza denez, denbora-pasa
erein eta idatziko ditu; eta idazten dituean, bere buruarentzat oroiga-
rriak pilatzen ditu, «ahantzurazko zahartzarorako, heltzen baldin bada»,
eta bere arrasto berari jarraitzen dion edonorentzat. Eta gu hazten ikusiz
gozatuko du. Besteek, ordea, beste dibertsioak erabiltzen dituztenean,
banketeetan eta horien senideak diren guztietan beren buruari atsegin
emanez, hark, orduan, espero litekeen bezala, horien ordez nik diotenekin
distratuz pasako du denbora.

– Denbora-pasa erabat ederra diozu, Sokrates, hainbeste hutsalen
ondoan, hitzaldiekin jolastu dezakeenarena, justizia eta esaten dituzun
gainerako guztiei buruz kontakizunak moldatuz.

– Horrela da, bada, Fedro maitea. Baina, nire ustez, gauza horien
inguruko ardura askoz ederragoa bihurtzen da norbaitek, arte dialektikoa
erabiliz eta arima egokia hartuta, hitzaldiak landatu eta ereiten dituean
jakintzarekin batera, beren buruari eta landatu dizkionari laguntzeko gai
direnak, eta ez antzuak, hazidunak baizik. Eta hazi horietatik sortzen dira
beste ikurretan beste hitzaldiak. Hauek hazi hilezkor hori beti zabaltzeko
bide izango dira, eta hauek dauzkana zorionsu bihurtzen dute, gizakia
izan daitekeen mailarik handienean.

– Diozun hau oraindik askoz ederragoa da.

– Orain jada benetan, Fedro, hura erabaki dezakegu, behin hauek
adostu ondoren.

– Zer?

– Ikusi nahi genuen hura eta honetara ekarri gaituena, Lisiasi
hitzaldiak idazteagatik, eta hitzaldiei beraei ere bai, artez edo arte gabe
idatzia egoteagatik egindako iraina aztertzen genuenean. Bada, hori bai,
artezkoa eta arte gabea izatea nahikoa erakutsita dagoela iruditzen zait.

– Hala iruditu zitzaigun behintzat. Baina, atzera gogoraz ieza da-
zu nola.

SW. Prin aḥ ti- toṭe aḥ qe; eḥastwn eiḥ/peri wḥ legei ḥl grafei, kat auḥtoṭe paḥ oḥizesqai dunato; genḥtai, oḥisanenon te paḥin kat eiḥ meṭri tou aḥntou temmein eḥisthḥ/periṭe yuch~ fusew~ diidwn kata;taufayto;prosarmotton eḥasth/fusei eido~ aḥeuriskwn, ouḥw tiḥh/kai;diakosmh/ton logon, poikilh/men poikilou~ yuch/kai;panarmoniou~ didou; logou~, aḥlou~ de;aḥlh/ oujproteron dunaton temmh/eḥesqai kaq oḥson pefuke metacei risqhḥnai to;logwn geno~, ouḥe ti pro; to;didaxai ouḥe ti pro; to; peisai, wḥ oḥprosḥen pa~ menhuken hḥin logo~.

FAI. Pantapasi men ouh toutoge oufw pw~ eḥanḥ.

SW. Tiv au'peri;tou kalon ḥlai;scron einai to;logou~ lev gein te kai;grafein, kai;oḥh/gignomenon ej diḥh/legoit aḥ oḥeido~ ḥmh,yaka oujdedhlwken ta;lecqenta oḥ igon eḥprosḥen<

FAI. Ta;poià...

SW. Ōw~ eḥte Lusix~ ḥ[ti~ aḥlo~ pwpote eḥrayen ḥlgrayei iḥlix/hḥdhmosix/nomou~ tiqeiv, suggramma politikon grafwn kai; megalhḥn tina;ej auḥw/bebaiothta ḥgoumeno~ kai;safhweian, ouḥw men oḥeido~ tw/grafonti, eḥte tiv fhsin eḥte mhvto;gar agnoein upar te kai;oḥar dikaiwn kai;aḥlikwn peri kai;kakwn kai;aḥaqwn ouk ekfeugei th/aḥ hqeix/mh;ouk eponeidiston einai, ouḥle;aḥ oḥpa~ oḥlo~ auḥto;epainesh/

FAI. Oujgar ouh.

SW. Ō deḥe ej men tw/gegrammenw/logw/peri;eḥastou paidiaḥ te ḥgoumeno~ pol ḥhn ajagkaion einai, kai;ouḥlewa pwpote lov gon ej metrw/ouḥl aḥeu metrou megalh~ aḥion spoudh~ grafhḥnai, ouḥle;lecqhḥnai wḥ oi.faywḥdoumenoi aḥeu ajakrisew~ kai;didach~ peiqou~ eḥeka ej ewqhsan, aḥla;tw/oḥti auḥwn tou; beltistou~ ej dotwn upomhsin gegonewai, ej de;toi~ didaskomewoi~ kai;maqhv sew~ carin legomewoi~ kai;tw/oḥti grafomewoi~ ej yuch/peri; dikaiwn te kai;kalwn kai;aḥaqwn ²ej^o monoi~ ḥgoumeno~ toṭe ejarge; einai kai;teleon kai;aḥion spoudh~: dein de;tou; toiouṭ tou~ logou~ auḥlou legesqai oḥon udi~ gnhsiou~ einai, prwton men ton ej auḥw/eḥan euḥequei; ejh/eḥeita eḥtine~ toutou ekgonoite kai;aḥel foi;aḥa ej aḥlaisin aḥlwn yucaĩ kat aḥian ejefusan: tou; de;aḥlou~ caivrein ejv<ouḥto~ de;oḥoiouto~ ajhr kinduneuwi, w\Faidre, einai oḥon ejwte kai;su;eujaimēq aḥ seṭe kai;ejne; genesqai.

– Norbaitek hitz egin edo idatzi behar dituen gauzetako bakoitzaren egia jakin arte, eta gauza bakoitza bere horretan osorik definitzeko gai izan arte, eta behin definitu ondoren, zatiezineraino motetan zatitzen ere dakien arte, eta era honetan arimaren izaera sakon ezagutu ondoren, bakoitzaren izaerari dagokion mota aurkituz, eta hitzaldia horrela moldatu eta antolatzen duen arte, arima konplexuari hitzaldi konplexu eta harmoniatsuak emanez, eta bakunari bakunak, hori baino lehenago ezingo da hitzaldien generoa bere izaeraren neurrian erabili, ez irakasteko ezta konbentzitzeko ere, aurreko hitzaldi guztiak erakutsi digun bezala.

– Erabat bai, hori horrela agertu da behintzat.

– Eta, hitzaldiak esan edo idaztea eder edo lotsagarria izatearen inguruan, berriz, zer? Eta gertatuz gero, noiz esan liteke justiziaz iraina merezi duen edo ez? Lehentxeago esandakoek ez al dute argi utzi?

– Zer?

– Alegia, Lisiasek edo beste norbaitek inoiz idatzi edo idatziko badute, partikularki edo kargu publiko batean legeak ezarritik, idazlan politiko bat idatziz eta bertan finkotasun eta segurtasun handi bat dagoela pentsatuz, horrela mereziko luke idazleak iraina, batek esan edo ez esan. Izan ere, bai esna eta baita ametsetan ere, bidezko eta bidegabeei buruz, txar eta onei buruz ez jakitea ezin da benetan iraina merezi izatetik libratu, ezta jendetza guztiak goستن badu ere.

– Ez, noski.

– Baina bada, aldiz, hizlaririk edozeri buruz idatzitako hitzaldi batean nahitaez jolasetik asko dagoela uste duena, eta inongo hitzaldik, bertsotan izan edo ez, ez duela inoiz ez idatzia ez esanda izateko ardura handirik merezi izan (bertsotan errezitatutakoak bezala, azterketa eta heziketarik gabe konbentzitzeko bakarrik esan direnak), eta uste duena hitzaldi horietako onenak berez adituen oroigarri bihurtu direla. Baina, aitzitik, uste duena gauza bidezko, eder eta onei buruz irakatsitako hitzaldietan, ikastearen alde esandakoetan eta benetan ariman idazten direnetan bakarrik dagoela argitasuna, perfekzioa eta ardura merezi izatea; eta horrelako hitzaldiak bere seme-alaba propioak bezala direla esan behar dela ere uste duena –lehenik, bere baitan daukan hitzaldia, barnean baldin badago berak sortua, eta gero, honen ondorengo eta senideak, aldi berean beste gizakien arimetan sortu direnak norberaren balioaren arabera–, eta gainerako hitzaldiei agur esaten diena; bada, segur aski, Fedro, zuk eta biok eskatuko genuke halako gizon bat bezalakoak bihurtzea gu geu ere.

FAI. Pantapasi men ouh efwge boulo~~mai~~te kai;eu~~comai~~ a)
legei~.

SW. Oukouñ hllh pepaisq~~w~~ metriw~ hllh ta;peri;logwn: kai;
sute ej qwn fraze Lusiaz/ofi nw;katabante ej to;Numfwñ na~~ma~~te
kai;mouseion hkousamen logwn, oi)ep~~estellon~~ legein Lusiaz/te
kai;eilti~ a|lo~ suntiq~~hsi~~ logou~, kai;Omh~~rw~~/kai;eilti~ a|lo~ au\
poiksin yilhn hlej~~i~~ wjlh/sunteq~~hke~~, triton de;Solwni kai;o~~sti~~~ ej
politikoi~ logoi~ nou~ ojomazwn suggrammata egrayen: eijmen
eijlw; h/to; a|hqe; e~~fei~~ suneq~~hke~~ tauta, kai;e~~fn~~ bohqein, eij
e|egcon iyn peri;w~~i~~ egraye, kai;legwn aufo; dunato; ta;gegram-
ma~~wa~~ faulta apodeixai, ou[ti twnde ejpwnumiaz e~~ft~~onta dei'leges-
qai ton toiouton, a|l ef oi~~i~~ ejspoudaken ekeinwn.

FAI. Tiwa~ ouh ta; ejpwnumiaz~ aufw~~n~~ewei~...

SW. To;men sofow, w\Faidre, kalein e~~foige~~ mega einai
dokei`kai; qew/~~mw~~/prepein: to; de; h|filosofon h|toioutow ti
mallow te a~~h~~ aufw/kai; a~~h~~mottoi kai;ejmel esterw~ e~~foi~~.

FAI. Kai;ou~~le~~w ge apo;tropou.

SW. Oukouñ au~~h~~ton mh;e~~ft~~onta timi~~w~~tera w~~i~~ suneq~~hken~~ h|
egrayen a~~h~~w katw stre~~fn~~ ej crow/pro; a|lhla kollwn te kai;
afairwn, ej dik~~h~~/pou poihth~~n~~ h|logwn suggrafew h|nomografon
proserei~...

FAI. Tiw~~h~~h...

SW. Tauta toinun tw~~e~~fai~~rw~~/faze.

FAI. Ti~~de~~;suxpw~ poihs~~ei~~~...ou~~le~~;gar ou~~le~~;ton son e~~fai~~ron
dei'parelqein.

SW. Tiwa touton...

FAI. Isokrath ton kalow. w/~~tiv~~apaggelei~, w\Sw~~k~~rate~...
tiwa au~~ton~~ fhsomen einai...

SW. Ne~~w~~ e~~fi~~, w\Faidre, Isokrath~: o)me~~ntoi~~ manteu~~omai~~
kat aufou, legein ejelw.

FAI. To;poion dhx.

SW. Dokei'moi aj~~ne~~wn h|kata;tou; peri;Lusiaz einai lov
gou~ ta;th~ fusew~, e~~fi~~ te h~~qei~~ gennikwterw/kekra~~sqai~~: w~~ste~~
ou~~len~~ a~~h~~ genoito qaumaston proi~~oush~~~ th~ h|Jikiaz~ eijperi;aufouv

– Hain zuzen ere, esaten ari zarena nahi dut nik, eta hala eskatzen dut.

– Nahikoa jostatu dugu bada jada hitzaldien ingurukoen kontura. Orain, zuk, berarengana joanda, esaiozu Lisiasi gu biok ninfen erreka eta tenplura jaitsita, Lisiasi eta hitzaldiak moldatzen dituen beste edonori esateko agintzen ziguten hitzak entzun ditugula; baita Homerori eta poesia soila edo kantuan konposatu duen beste edonori ere; hirugarren, Soloni eta, hitzaldi politikoetan jardunez, lege izenean idazlanak idatzi dituen edonori: egia nolakoa den jakinda, moldatu baldin badituzte horiek, eta lagundu ahal izanda, idatzi dituenak probatzera etortzen denean, eta hitz eginez idatzia eskasak direla erakusteko gai denean, horrelakoari ez zaio horietako inongo izenekin deitu behar, ardura izan zaizkion haien izenaz baizik.

– Zein izen emango zenizkioke, bada?

– Jakintsu deitzea, Fedro, handia dela deritzot nik, eta jainkoari bakarrik dagokiola. Jakintzaren maitalea, oster, edo horrelako zerbait, gehiago egokituko litzaioke eta harmoniatsuago legoke.

– Eta ez batere desegoki, behintzat.

– Alderantziz ere, orduan, goitik behera behin eta berriro bueltak emanez, elkarri itsatsiz eta zatituz, konposatu edo idatzi dituenak baino baliotsuagorik ez duenari, ez al diozu nolabait justiziaz poeta, edo hitzaldien idazlea, edo lege idazlea deituko?

– Nola ez?

– Esaiozu, bada, hori adiskideari.

– Eta zuk zer? Zer egingo duzu? Zure adiskidea ere ez baita alde batera utzi behar.

– Zein da diozun hori?

– Isokrates ederra. Zer mezu emango diozu, Sokrates? Zein dela esango dugu?

– Isokrates gaztea da oraindik, Fedro. Baina prest nago berataz iragartzen dudana esateko.

– Zer da, bada?

– Nire ustez, izaeraz onegia da Lisiasen hitzaldiekin alderatzeko, eta gainera aiurri prestuarekin nahasia. Horrela, ez litzateke batere harritzekoa izango, adinean aurrera joanda, orain saiatzen den hitzaldi beretan,

te tou; logou~, oi~ nuñ epiceirei, pleon hlpaidwn dienegkoi twñ
 pwrote ayanawwn logwn, efi te eijautw~mh; apocrhsai tauta, epi;
 meizw devti~ auton agoi omh; qeiotera: fusei gar, w\file, efestiv
 ti~ filosofia th\tou`ajdro; dianoia/tauta dh;oun ejw;men para;
 twnde twñ qewñ wJ ejnoi~ paidikoi~ Isokratei ejaggevw, su; d
 ejkeina wJ soi~ Lusia/

FAI. Taut eštai: ajlla; iwmn, epeidh; kai; to; pniço~ hpiwte
 ron gegonen.

SW. Oujkouñ eujxamenw/prepei toisde poreuwsqai...

FAI. Tiwnh...

SW. «W file Paw te kai; aλλoi oςoi thde qeoiydoi ktevmoi
 kal w\genesqai ta hdoqen: ejwqen de; oςa ejw, toi~ ejto; einai vmoi
 filia. plousion de; nomizomi ton sofow; to; de; crusou plhqo~ eih
 moi oςon mhte ferein mhte agein duwaito aλλo~ hjo. Ewfrwn.

“Et aλλou tou deomeqa, w\Faidre... ejnoi; men gar metriw~
 huktai.

FAI. Kai; ejnoi; tauta suneuvou: koina; gar ta; twñ filwn.

SW. “Iwmn.

umeei baino gehiago gailenduko balitzaie inoiz hitzaldiak ukitu dituztenei. Are gehiago, hori berarentzat nahikoa izan ez eta bultzada jainkotiarago batek gauza handiagoetara eramango balu. Izan ere, lagun, berez dago filosofiaren bat gizon honen adimenean. Mezu hau eramango diot, bada, nik jainko hauengandik Isokratesi, nire maiteari, eta zuk beste hura Lisiasi, zureari.

– Hala izango da. Baina goazen, sargoria ere leunago bihurtu baita.

– Ez al da komeni otoitz egin ondoren joatea?

– Nola ez?

– Pan maitea eta hemengo gainerako jainko guztiak: eman iezadazue barneko gauzetan eder izatea; eta kanpoan dauzkadanak barnekoen lagun izatea. Jakintsua jo dezadala aberats; eta nire aberastasunaren kopurua gizaki zentzudun batek, eta ez beste inork, soinean garraiatu eta eramanean lezakeena bakarrik izan dadila.

Oraindik beste ezer eskatuko al dugu, Fedro? Niretzat nahikoa baita eskatu dudana.

– Eska ezazu hori niretzat ere; lagunaren gauzak elkarrenak baitira.

– Goazen.

Oharrak

¹ Kefalo Sirakusakoa zen eta Atenasen finkatu zen Periklesen aholkuz. Bera eta bere bi seme, Lisias eta Polemarko, alderdi demokratikokoak ziren.

² Akumeno sendagilea zen, beraren seme Eriksimako bezala.

³ Istmikoak I, 2.

⁴ Korintoko istmoko hiria, Atenastik hurbil dagoena.

⁵ Sendagilea.

⁶ Koribanteak dantza frenetiko eta estasiszkoak dantzatzen zituzten Zibeleren sazerdoteak ziren. Platonen estasi intelektualak adierazteko erabiltzen ditu.

⁷ Atikako erreka.

⁸ Boreas ipar-haizea da, Erekteo erregearen alaba Oritiarekin bi seme izan zituen: Zetes eta Kalais.

⁹ Atikako demo edo auzo bat.

¹⁰ Sofistak mitoak modu arrazionalen azaltzen saiatzen ziren.

¹¹ Iliso erreka ondoko iturri bateko ninfa.

¹² Akropolisaren aurreko muino bat.

¹³ Tifon ehun buru eta suge gorpuzkerako munstroa zen, Zeusek Etna sumendiaren azpian lurperatu zuena.

Beronen erupzioak munstroaren haserrearen ondorioak dira, eta beraren puztasuna harrokeriaren adierazle ere bada.

¹⁴ Greziako ibairik handiena.

¹⁵ Bederatzi arkonteek, beren karguaren zina egitean, urrezko estatua bat sagaratzea agintzen zuten legeren bat hausten baldin bazuten.

¹⁶ Kipselo, Korintoko tiranoaren ondorengoak dira kipselidak.

¹⁷ Borroka metafora bat.

¹⁸ Pindaroren bertso bat.

¹⁹ Hemen Platonek maitasuna (*eros*) eta indartsu indartua (*erromenos ros - zeis*) hitzen antzekotasuna erabiltzen du maitasunaren izaera azaltzeko.

²⁰ Metafora juridikoa da: maitaleak ezin ditu bere promesak bete; ondorioz, ihes egiten duenean, bere egoera iruzurrarengatik akusatua den baten parekoa da. Maskorraren jokoa, maskorra alde batera edo bestera, nora erortzen zen, bi taldetako batek korrika ihes egin behar zuen, eta besteak beroni jazarri.

²¹ Badirudi Iliadako XXII, 263 bertsoaren egokitzen bat dela.

²² Zirkulu sokratikoarena zen, eta Filolao irakasle pitagorikoaren ikaslea.

²³ Hots, ez duzu berri txarrik ekar-
tzen.

²⁴ Zati 51 Bergk.

²⁵ Zati 46 Bergk; Estesikoroaren Pali-
nodiaren bertsio berrian, Parisek ez
du Helena bahitzen, haren irudi bat
baizik. Homero ez zen bere irainaz
konturatu eta horregatik izan zen
itsua.

²⁶ «Oionos» hitzak grekeraz txoria
esan nahi du eta txorien egaldien
behaketaren bidez eginiko igarkun-
tzak «oionistike» zuen izena.

²⁷ Nemesis justizia banatzailearen
deitura da, eta «ihesi egin ezin zaio-
na» esan nahi du.

²⁸ Odisea XVII, 567.

²⁹ Aitzakia, alegia.

³⁰ Formula homerikoa; ikus Iliada
II, 361 eta III, 65.

³¹ Segur aski Zenon.

³² Argosko erregea; epitetoa Tirteo
poetak jarria da.

³³ Hitzontzi bat izatea eta zeruko
gauzez txorakeriak hausnartzea lepo-
ratzen diotenez, trufatu egiten da
Sokrates (adibidez Aristofanesen
Hodeiak antzezlanean).

³⁴ Koraxen zeharkako aipamena;
Tisias haren ikaslea izan zen.

³⁵ Adonisen jaietan azkar hiltzen
ziren landareak landatzen ziren
ontzietan, Afroditararen maitalearen
heriotza goiztiarra sinbolizatzeko.

Aurkibidea

FEDON 7
 OHARRAK 151

MENON 153
 OHARRAK 235

KRATILO 237
 OHARRAK 371

FEDRO 373
 OHARRAK 483